00042488

NOT TO BE ISSUED
OUT OF THE LIBRARY.

BOMBAY BRANCH

OF THE

Royal Asiatic Society.

Digitized with financial assistance from the
Government of Maharashtra
on 23 January, 2019

VETERUM
PERSARUM
ET
PARTHORUM
ET
MEDORUM
RELIGIO.

JACKSON MEMORIAL COLLECTION

HISTORIA RELIGIONIS VETERUM PERSARUM, EORUMQUE MAGORUM.

Ubi etiam nova Abrahami, & Mithræ, & Vestæ, & Manetis, &c. Hiſtoria, atque Angelorum Officia & Præfecturæ ex veterum Perſarum ſententiâ.

Item, Perſarum annus *Antiquiſſimus* tangitur, is τȣ̃ *Gjemshîd* detegitur, verus τȣ̃ *Yezdegherd* de novo proditur, is τȣ̃ *Melicshâh* expenditur, is τȣ̃ *Selgjûk* & τȣ̃ *Chorzemſhâh* notatur, & is τ̃ *Katâ* & τ̃ *Oighûr* explicatur.

ZOROASTRIS

VITA, EJUSQUE ET ALIORUM VATICINIA DE MESSIAH è Perſarum aliorumque Monumentis eruuntur: Primitivæ Opiniones de Deo & de hominum Origine reſerantur; Originale Orientalis Sibyllæ Myſterium recluditur: Atque Magorum Liber Sad-der (Zoroaſtris *Præcepta* ſeu Religionis *Canones* continens.) è Perſico traductus exhibetur.

Dantur Veterum Perſarum Scripturæ & Linguæ (ut hæ jam primò Europæ producantur & Literato Orbi poſtliminiò reddantur,) Specimina.

De Perſiæ ejuſdemque Linguæ Nominibus; déque hujus Dialectis & à modernâ differentiis, ſtrictim agitur.

Autor eſt Thomas Hyde S.T.D. Ling. Hebraicæ in Univerſitate *Oxon.* Profeſſor *Regius*, & Ling. Arab. Prof. *Laudianus*.

Præmiſſo capitum Elencho, accedunt Icones, & Appendix variarum Diſſertationum.

OXONII,
E Theatro Sheldoniano, MDCC.

42488

JAC
Lot 295
Hyd/His
42488

Imprimatur,

Julii 12°.
1700.

GU. PAYNTER Vice-Can. OXON.

00042488

ILLUSTRISSIMO

ET

HONORATISSIMO VIRO,

JOHANNI DOMINO SOMMERS, BARONI

DE

EVESHAM,

HUNC LIBELLUM

HUMILLIME

D. D. C. Q. AUTOR.

ILLUSTRISSIME

DOMINE,

CUM Religionis veterum Perſarum notitiam à multis deſiderari perſpicerem, eámque à noſtratium nemine ſat fusè & ſat accuratè tractatam fuiſſe animadverterem, ego quidem feliciori fato aliquot ipſorum veteres Libros (ſeu potiùs κειμήλια) nactus, Perſicâ Linguâ etiam non deſtitutus, illud in me penſum ſuſcipere non dubitavi, ut pleniorem ejuſdem Hiſtoriam concinnare aggrederer, nec deſiſterem à pertexendo tunc exorſam telam eámque perſequendo, donec tandem aliquot annorum labôre eandem ad umbilicum perduxeram: ratus id operis Doctis & Curioſis haud ingratum fore, ſi in tam deſideratam Antiquitatis partem inquirendo, hujus rei veritas quæ in tenebris maximâ ex parte hactenus delituerat, jam excuteretur, & omnibus liquidò conſtare poſſet. Ut cùm talis Hiſtoria luce donaretur publicâ, dicta Gens à Græcorum & Mohammedanorum offuciis ac calumniis liberata & vindicata eſſet, eámque ſemper ab ipſo Diluvio veri Dei cultum tenuiſſe, & fermè ab illis temporibus (quod à paucis ſperatum aut creditum,) rectè conſtitutam Eccleſiam cum benè regulatâ Hierarchiâ habuiſſe compareret. Adeò ut quamvis primitivam ſuam puriorem Religionem interpolando, multas proceſſu temporis admiſcuerint Superſtitiones, hac tamen ratione refutaretur vulgatus ille Error Virorum Doctorum ſuperioris Seculi, *iſtum populum fuiſſe merè idololatricum, ejúſque Linguam & Literas prorſus exoleviſſe, & ſcripta Monumenta intercidiſſe ac periiſſe, & de his omnibus quaſi de rebus intermortuis conclamatum fuiſſe* credentium. Cùm è contra, dicta eorum Eccleſia (ex quo humanum genus à Noacho reparatum,) Deicola ſemper extiterit; & præſertim in Medicæ Monarchiæ initio maximè florens, triplici *Sacerdotum* & *Præſulum* atque *Archipræſulum* Ordine ab illis temporibus uſ-

que

que ad *Yezdegherd ultimum* (circa milleſimum abhinc annum) tanquam Sol in ſuâ abſide fulſerit, ſuæ Religionis authenticos Libros ut vivas & perennantes Tabulas ſummâ curâ conſervans. Eáque ſanè hactenùs (quamvis minùs florens,) eſt ſuorum Rituum tenaciſſima, & ad hunc uſque diem vigilantiſſima in Cuſtódiâ ſui Prophetæ Codicum, in quibus (præter alia Curioſa,) latére creduntur *de Meſſiah Prophetiæ* plures quàm quas hactenus novimus; cùm Vetus Teſtamentum non fuerit ei ignotum, & is (quamvis Pſeudopropheta) peculiaribus quibuſdam Revelationibus adjutus videatur. Et hinc factum eſt, ut poſt Chriſtum Hæretici hoc ſubolentes, prætenderint ſe habuiſſe *Zoroaſtris Revelationes de Chriſto*; genuinorum Codicum loco exhibendo nothos & ſpurios ex ſuo cerebro confictos, quos ſub ejus nomine, ignaro populo talium avido obtrudebant.

Cúmque hoc Opus conſcripſeram, & publici juris faciendum decreveram, haud committendum duxi ut peregrinæ hæ Literæ (tanquam Advenæ ad oras noſtras adpellentes,) relinquerentur ſolivagæ, alicujus Magnatis præſidio & patrocinio deſtitutæ. Unde ad Illuſtriſſimi Viri limen deduxi & præ foribus ſtiti eas humiliter intromitti affectantes. Ubinam enim excipi ſperarent tales Hoſpites, potiùs quàm apud Virum Honoratiſſimum pariter ac Doctiſſimum, qui adventantibus Favores liberè impertit, eóſque amore proſequitur, & tales peregrinos à reliquo Orbe neglectos & repudiatos ambabus ulnis amplectitur? Apud quem inquam famigeratiſſimus ille veterum Perſarum *Legiſlator Zerdùſht* (qui *Zoroaſtres*) ſe excipiendum ſperaret, meliùs quàm apud Legiſperitiſſimum, Juris & totius politioris Literaturæ conſultiſſimum, qui in Rei publicæ commodum Rei ſuæ (*i. e.* Sanitatis) immemor, proh nimis aſſiduè ſuum cuique tribuendo allaborare, ſatagere, & incumbere; & à mane ad veſperam inſudare ſolebat; dum Angliæ Cancellaria ſub Ipſius (tanquam Æquiſſimi Judicis) præfecturâ tot annos verè floruiſſe comperta eſt. Faxit DEUS OPT. MAX. omnium bonorum Dator, ut Axe ſentiente onus, non deſit talis Heroïs humerus; atque (qualis Ipſe fuit) in poſterum tanto aliquo Amico nunquam privetur Ecclesia, nec tanto Patrono orbetur Lex, nec ejuſmodi fido Conſiliario deſtituatur Rex Invictiſſimus GUILIELMUS (Belli & Pacis totius Europæ ſolus Arbiter, Religionis Proteſtantium Stator ἀπὸ μηχανῆς,) quem diu ſoſpitet & conſervet Deus: ut ipſo ſeriùs in cœlum redeunte, hæc Regna diu ſub fauſtiſſimo ejus Imperio perennare pergant.

Impoliti

Impoliti verò iſtius Operis Autor indignus, qui Beneficiis Tuis ſe ſemper devinctum fuiſſe gratus agnoſcit, (cùm meliora non habeat,) iſtud qualecunque ſit Munuſculum ſubmiſsè offert: limatiſſimum interim Judicium Tuum reformidans, ſeveritatem deprecatus, & favorem obteſtatus, ut non cenſoriâ virgulâ, ſed amicâ manu illud tractare velis; non ejuſdem nævos nimis acriter perſtringendo, ſed potiùs paroramata pertranſeundo, defectus excuſando, & (pro innatâ Benignitate) erroribus condonando. Ut ex tali Tuo Exemplo, alii qui ad alienos labores carpendum atque ſugillandum proniores, noſtris conatibus favere, hiantes rimas implere, & errata tegere diſcant.

Et is interim apud Supremum omnium Judicem contendere non deſinet, ut Ipse pro infinitâ ſuâ Clementiâ longam Tibi Vitam largiri velit, eámque ad extremam uſque ſenectutem prorogare dignetur. Quod ex animo ſemper vovebit

Illuſtriſſimi Nominis Tui

Cultor devotiſſimus

THOMAS HYDE.

AD LECTOREM
PRÆFATIO.

PRomiſſorum fidem ut tandem liberare poſſim, en *Religionis veterum Perſarum hiſtoriam: in quâ quidem contexendâ ſecutus ſum methodum naturalem, eam ab origine Gentis inchoando, eandémque continuando ad hunc uſque diem quo ab iis in eâdem fide perſeveratur. Inter ea quæ ab Europæis de hoc ſubjecto dicuntur, multa quidem ſunt vera, & alia quædam admiſcentur falſa, prout Linguæ Perſicæ beneficio deſtitutis competebat. De eorum itaque Relationibus, (uti etiam ſubinde de earundem Partibus & Citationibus quas dedimus,) aliquando meritò dicatur* العهدة على الراوي fides ſit penes autorem, *ut de rebus dubiis & incertis ajunt Orientales.*

At quamvis Perſarum & Medorum eadem fuit Religio, ejuſdem tamen Monumenta à Zoroaſtre (*ſub finem Monarchiæ Medicæ vivente*) *ſcripto conſignata ſunt ſolâ Linguâ Perſicâ veteri, ut hodiè ex ejus Libris apparet. Hæ Gentes omnes (non obſtante Linguæ Perſicæ & Medo-Parthicæ diverſitate,) eiſdem utebantur Literis, quæ utriuſque Linguæ ſonis dextrè exprimendis ſunt optimè adaptatæ, utpote quæ ab initio cum illis linguis natæ. Talium autem Literarum uſus (Religionis cauſâ, ut ſuo loco diximus,) tandem exolevit apud Perſas Mohammedanos, qui in earum locum Arabicas non tam benè dictarum linguarum ſonis accommodas introduxerunt. Utriuſque autem Gentis Leges politicæ fuerunt planè eædem: unde conjunctim memoratum eſt,* Medorum & Perſarum Leges eſſe immutabiles.

In hoc igitur Opere tractamus tantùm Religionem Perſarum veterum: non verò moderniorum Mohammedanorum, quorum Religio præcipuè continetur in Corano, *qui eis eſt agendorum & fugiendorum norma; quamvis etiam cum tempore introducta fuerint alia quædam Inſtituta, quæ tamen dicto Libro non ſunt contraria nec in eo vetita. Inter quæ eſt ſolennis* Viſitatio Sepulchrorum *aliquot inſigniorum Sanctorum, quæ (ardentibus cereis & aſtantibus nocte dieque vigilibus) cum magnâ pompâ &*

diligenti cuſtodiâ in auguſtis ædificiis ad hoc (ex piorum legatione) exſtructis & reditibus donatis ſervantur. Aliud Mohammedanorum eſt Religioſæ ac voluntariæ paupertatis Inſtitutum, in quo quivis Religioſus Deo devotus Perſicè in genere *vocatur* پارسا *Pâriſâ*, Arabicè ابدال Abdâl, *& exoticâ voce* قلندر Kalender *ſeu* Kalander, *quaſi dixeris* Καλὸν ἄνδρα. *Vel aliàs generaliori Titulo vulgò Perſicè audiunt* درويش Dervîſh, *Arabicè* فقير Fakîr, *i. e.* pauperes, mendicantes *religioſi qui Eleemoſynas religionis cauſâ à populo ſemper petunt. Ex horum Cæremoniis eſt in uno pede diutina* Gyratio, *talis quæ ab Europæis fieri non poteſt. Hi non ſunt Monachi, ſed uxorati Religioſi, qui Mundo renuntiantes, ſpontaneam paupertatem ſub religioſo Habitu profitentur, vagabundi, mendicantes, atque ſubinde in Eccleſiis pernoctantes. Et Abdalorum quivis grande quoddam Cornu ad latus appenſum habet, ad inflandum, & (dum religioſam in foro oratiunculam habituri ſunt,) ad convocandum ad ſe populum. Quinetiam datur religioſum quoddam genus magis* ſpeciatim *dictum* صوفي Sûphi *ſeu* Sophi; *idque, vel à* صوف Sûph, lânâ, *quaſi dicantur* Lanigeri, (*quia religioſi Sericum non induunt,*) *vel q.d.* Σοφοί. *Hi ſunt doctiores rebus Theologicis operam dantes, qui ſermonem myſticè velare & involvere ſolent, res divinas & ſpirituales per res mundanas adumbrando. Circa annum Chriſti* 1500, *ex horum Ordine & numero fuit religioſum Habitum geſtans (ut narrat Gjannabius Cap.* 75,) *quidam* Sheich *dictus* شيخ حيدر الصوفي Sheich Haidar AlSophi *ſeu* Aſſophi, *quem aliqui dicunt paucis menſibus regnâſſe. Utcunque tamen fuerit, certiſſimè ad Thronum evectus eſt ejus filius, ideò dictus* شاه اسماعيل صوفي Shâh Iſmael Sophi: *unde factum eſt ut apud aliquos*, Perſarum Sophi *audiret* Perſarum Rex. *Hujus Succeſſor fuit illius filius* طهماسب Tahmaſp. *Deinde (ſi rectè memini) per biduum in regnum ſucceſſit hujus tertius filius* حيدر خان Haidar-Chân; *mox Tahmaſpis ſecundus filius* اسماعيل خان Iſmael-Chân *ejus nominis II: & tandem primus filius dictus* محمد خدابنده Mohammed Chodâ-benda, *qui fuit luſcioſus: & poſteà ejus filius* عباس Abbâs. *Et circa annum* 1630 *p. m. regnavit* Abbâſi *abnepos* صفي Sephi *I. Poſteà* Sephi *II, qui propter inauſpicatum coronationis tempus & res minùs proſperas, rurſus coronatus eſt, mutato nomine in* Soleimân, *qui Imperii ſui anno primo miſit ad* Carolum *II Epiſtolam de Vectigalibus urbis* Ormûz. *Et hodie regnare dicitur* Hoſein.

Dictus

Dictus itaque Titulus Sophi non fuit (ut aliqui perperam ſentiunt,) omnium ſequentium Regum, ſed ad ſolum Iſmaelem I pertinebat. Errorem autem peperit ſoni vicinitas in Titulo Sophi & Nomine Sephi, quamvis iſte (ut vides) poſt longum tempus ſucceſſit, nec fuit ex Religioſorum Ordine unde tali Titulo gaudere poſſet.

Dictorum Suphiorum ſeu Sophorum Theologia myſtica continetur in Libro Perſico dicto مثنوي Méſnavi; & multi Ritus in alio Libro Arabicè conſcripto, cui Titulus علم تصوف Ilmi taſávvuph, i. e. Scientia Suphiiſmi ſeu notitia Sophiſmi, qui eſt علم الوقوف مع الاداب الشرعية ظاهرا و باطنا ſcientia perſiſtendi in virtutibus legalibus tam externè quam interné. Iſte enim Liber agit de amore divino, & de virtutibus ac vitiis, &c. Dictus Liber Méſnavi (qui valdè prolixus & copioſus,) totus conſcriptus eſt carmine Perſico, cujus unum Exemplar olim (cum aliis MSS Orientalibus jam fortè combuſtis,) vidi in Collegio Sionenſi, cujus forma erat in Quarto amplo & craſſo exili manu ſcripto, ubi quævis pagina 3 aut 4 columnas denſè ſcriptas continebat. Pro hoc Libro habemus in Archivis Bodlejanis peculiare Gloſſarium Perſicum dictum لغت مثنوي Logáti Méſnavi, i. e. vocabularium pro Libro Méſnavi; ut in Oriente mos eſt Gloſſaria peculiaria pro ſingulis melioris notæ Libris conficere. Alius de dicto ſubjecto Liber MS Perſicus Proſaïco-metricus, qui mole minor & materiâ brevior, in Bibl. Bodlejanâ reperitur, dictus معنوي و مثنوي Ma'navi & Méſnavi, i. e. Senſalis & repetitionalis; ſc. brevibus paragraphis rei ſenſum ſeu ſignificationem proſâ exhibens, & deinde ejuſdem aliis verbis repetitionem & uberiorem explicationem carmine continens. Et ſic per totum Librum in ejuſmodi brevibus paragraphis معني Ma'ni ſeu ſenſus materiæ primò datur proſâ, & deinde ejuſdem مثني Méſni ſeu repetitio aliis verbis mox ſequitur carmine expreſſa.

Sed ut ad penſum de Abrahamo & veteribus Perſis redeamus, in eâ quam dedimus Abrahami Hiſtoriâ, non afferuntur omnia trita & alia frivola (ut apud Arabes quædam ſunt,) quæ de eo dicuntur; ejuſmodi enim multa eo nomine omiſimus: ſed potiùs in medium adduximus tantùm præcipua quædam, quæ etiam nova ſunt non vulgò nota. Et ferè idem dicendum eſt tam de Manetis quàm de aliorum Hiſtoriâ: non enim Lectori obtruſimus omnia quæ peti potuerunt ex Operibus Auguſtini & aliorum, ſed potiùs ea quæ ſelectiora ſunt.

Apud veteres Perſas, vera & antiquiſſima Religio quæ primò erat in

 omnibus

omnibus partibus orthodoxa, poſteà proceſſu temporis interpolata eſt multis rebus ſuperſtitioſis, (ut ſuo loco dicitur,) quæ potiùs amputandæ eſſent. Cæremoniarum quædam ſanè ut externa ſigna internæ puritatis habentur, uti eſt corporis lotio: & ſic ungues præſcindere, eſt impuritates naturales abjicere; cum ejuſmodi aliis. At erga Ignem & Sydera nimius reſpectus, & fauſtorum ac infauſtorum dierum obſervatio, &c. ſunt meræ nugæ eæque peccaminoſæ; cùm in Lege Moſaicâ omnes ſuperſtitioſæ rerum & temporum obſervationes ſint vetitæ, quia à timore Dei abducunt, ut miſſâ in Deo confidentiâ, homines ſeducantur ad confidendum in ejuſmodi vanis ſuperſtitionibus.

Veterum Perſarum Propheta Zerdùſht ſeu Zerátuſht (Græcis perperam dictus Ζωροάστρης,) ſcripſit aliquammultos Libros de variis ſubjectis, (ut ſuo loco docuimus,) omnes linguâ antiquâ in pleriſque locis jam obſoletâ, qui manent ſicut Theſauri obſignati, quos nondum rimati ſunt Doctorum oculi. Iſti Codices omnes diligenti cuſtodiâ ad hodiernum diem ſervati, apud illius doctrinæ Aſſeclas nunc extant: quod tamen fortè ægrè perſuaſum ſit noſtratibus qui in hiſce rebus Hoſpites, ne quidem ſomniantes veteres Perſas ſemper habuiſſe benè regulatam Eccleſiam quæ ſua Monumenta conſervaret; eámque in ſplendore duráſſe uſque ad Yézdegherd ultimum circa 1000 abhinc annis regnantem; & poſtmodùm ab eo tempore (quamvis minùs ſplendidè) huc uſque continuaſſe.

Dicti Zoroaſtris Libri ſunt in noſtro Orbe Europæo ferè peregrini, niſi fortè alicubi lateant ignoti. At eorum aliqui (ne ſupradicta gratis dixiſſe videar,) penes me in privato Muſæo ſunt Theologiam ſpectantes, qui antiquis Linguâ & Charactere exarati, auro contra chari, quos longo labore & pecuniâ ex Oriente redemi. Zoroaſtriana Autographa omnia inquam ſcripta ſunt veteri linguâ Perſicâ purâ & immixtâ, utpote quæ tunc (ſine Arabiſmi mixtione) obtinebat in Choraſânæ ſeu Bactriæ partibus ubi erat Guſhtaſpis Curia: & quæ ibidem hodiè obtinet. Sicque eâdem linguâ exſcripta ſunt pleraque Apographa; exceptis quibuſdam pro vulgatiore hodiernorum uſu, quæ aliquando admixtas habent voces Medicas & Arabicas, ut كتاب Kitâb, & نبي Nubî ſeu نوي Nivî, quæ omnia notant Librum, quo nomine à Perſis Mohammedanis ſeu Medo-Perſis aliquando emphaticè appellatur AlCoranus, q. d. τὸ βιβλίον. Optandum eſſet ut omnia Zoroaſtris Opera è Magorum tenebris in noſtram lucem producerentur, unde proculdubiò multa nova quæ Europæum Orbem hodiè latent, in Doctorum & Curioſorum uſum eruerentur. Ideóque Literarum Patronis (dum Deus opportunitatem largitur,) pecuniam in hunc uſum maturè erogare incumbit. Tale Opus planè eſſet aliquo Principe aut Magnate dignum: nam ſine neceſſariis Sumptibus nihil poterit præſtari: ad quod tamen haud magnâ ſummâ opus eſſet.

Zoro-

Zoroaſtri *quidem* (*ut ſuis locis fuſiùs diximus*,) *ex converſatione cum Captivis in Perſiâ Judæis, benè notum fuit Vetus Teſtamentum, & multi ex eo Ritus in Perſarum uſum deducti ſunt, uti conſtat tam ex ejus Hiſtoriâ Creationis & aliis rebus cum Judaïſmo coïncidentibus, quàm ex eo quòd* (*referente* Gjannabio) *multa Davidica in ſuos Libros inſeruit, & Prophetias edidit de* Meſſiah *in Vet.T. prædicto & ſubobſcurè revelato. Sed præthereà neceſſe erat ipſum clariore & magis peculiari Revelatione fuiſſe obſecundatum, eandémque* (*ut durabilis eſſet nec cum tempore intercideret*,) *in ſuis Libris ſcriptam reliquiſſe pro Magis ſuis per Stellam ducendis ad Chriſtum natum in Judæâ regione longinquâ; cùm aliàs certè id non noviſſent nec in Judæam à longinquo ex Oriente veniſſent: nam iſti peregrini hanc rem meliùs perſpectam habuerunt quàm Incolæ urbis Bethlehem & Rex & Judæi omnes, qui ab illo Magorum Evangelio condocefacti ſimul & terrefacti fuerunt. Quæ omnia ſuadent & perſuadent* Zoroaſtrem *hac in parte verè divinam Revelationem habuiſſe: cùm compertum habeamus quòd Deus aliquando* (*quia ipſius Sapientiæ ſic viſum eſt*,) *falſis Prophetis res veras revelare dignatus eſt. Ex hujuſmodi externis Teſtimoniis Biblica veritas fortaſſis munitior & fortior reddatur. Nam quamvis ſacrorum noſtrorum Bibliorum autoritas ſine ullo externo Teſtimonio ſit per ſe evidens, ipſáque Biblia ſint authenticâ Traditione & diligenti Conſervatione ad nos deducta, nec aliâ defenſione indigentia; tamen propter eos qui extra ſunt, ad corroborandum aliquantulùm juvet, quòd iſta Biblia aliquibus in partibus ex AlCorano & Ethnicorum Scriptis tanquam ex abundanti, aliquas Atteſtationes & Confirmationes acceperint. Et eodem quoque modo è* Zoroaſtris *Operibus multò antiquius haberi poterit Teſtimonium itidem ab extra petitum, quod melius; ut hujus & futuri temporis* Atheiſtæ & Deiſtæ *ſeu Anti-ſcripturarii veritatem Biblicam ab inimicis & extraneis confirmatam & ſuffultam videant.* Zoroaſtris *prophetias de* Meſſiah *auditu ſaltem reſciviſſe videntur veteres poſt Chriſtum Hæretici, qui multa ex eo prætendebant, ejúſque arcanos Libros ſeu Revelationes de Chriſto ſecum habuiſſe jactitabant. Cùm igitur tam ex Sacro Evangelio quàm ex aliis rerum circumſtantiis certum ſit Perſas Chriſti in carne Adventum ſibi revelatum habuiſſe, eóſque eundem Adventum ex Scriptis Zoroaſtrianis prænoviſſe, oporteret nos Chriſtianos in hanc rem meliùs inquirere, ut dicta ejus Scripta in ipſius verbis legere poſſimus. Tales itaque ejus Libri hoc ſolo nomine* (*præter aliam curioſitatem*,) *æſtimandi ſunt Theſauri quovis pretio redimendi.*

Apud Perſas autem extat alius Liber Zoroaſtrianis Scriptis antiquior, cui Titulus جاويدان خرد Gjavidân chràd *ſeu* æterna ſapientia, *agens de* حكمت عملي ſapientiâ practicâ *ſeu* philoſophiâ practicâ, *cujus Autor fuit*

fuit Medorum Rex tantùm non antiquiſſimus هوشنك Hûſhangh, *occiſus* (*ut ajunt*) *ictu lapidis*; *qui in Arabum Libris aliquando perperam ſcribitur* اوشهنج Ouſhahàngj, *qui à noſtrate quodam exponitur* Hermes. *Inter antiquos etiam Perſarum Libros numerandi ſunt* بزرجمهري مسايل النجوم Buzurgjúmhuri quæſtiones de Stellis, & *de* arte Chemicâ·*Liber* اسطانس الحكيم Oſthanis Magi & philoſophi *qui Zoroaſtris Præceptor*. *Et ſic ſunt* Iſphendiyâri & Ciaxaris *Inſtitutiones Aſtronomicæ dictæ* زيج اسفنديار. Zîgj Iſphendiyâr & زيج شهريار Zîgj Shahriyâr.

Quoad aliarum Gentium (*ut id obiter moneam*,) *veteres Libros*, *in alterâ extremitate Orbis Chinenſes habent valdè antiquos philoſophicos* Cum-fu-çu *ſeu* Confucii, *quos in Bibliothecâ Bodlejanâ poſſidemus*, *cum aliis tam medicis quàm hiſtoricis*. *Ex ejuſmodi veteribus Hiſtoricis Sinicam Hiſtoriam contexuit D. Martinius*. *Indorum* Shaſter *ſeu* Librum Creationis *habemus in linguâ Malabaricâ ſine Verſione*; *ex Dono Doctiſſimi Viri* Thomæ Smith *S. T. D. Ex eo tamen multa extraxit D*, Henr. Lordius *in Deſcriptione* Religionis Baneanorum in Indiâ. *Sed myſterioſi Indorum Libri* Poran *Verſionem Anglicam olim vidi apud aliquem Mercatorem Londinenſem quatuor Tomis in* 4to. *Sabiorum Libri antiqui*, (*quos Patriarchæ* Seth *fuiſſe prætendunt*,) *habentur in Syriâ & Meſopotamiâ: ſed ſub pœnâ maximâ exteris non revelandi. Nihilominùs tamen aſtu eos evolverunt Mohammedani & Judæi*, *qui quædam ex eis prodiderunt*, Zamolxis *autem Leges nullibi extant. Is fuit olim Getarum in Thraciâ & Samothracum Legiſlator*, *ad quem poſtea ſive Hominem ſive Genium* (*dicente Herodoto*) *Getæ ſingulis quinquenniis aliquem è ſuis legare ſolebant*, *ut is de eorum rebus certior fieri poſſet. Hujus Vitam ſcripſiſſe dicitur Doctiſſ.* Car. Lundius *Profeſſor Upſalenſis*.

Tempore Tarquinii Superbi *olim ſupererant & peculiari cuſtodiâ conſervabantur tunc vetuſta* Sibyllina Carmina *Latina. Hæc autem & alia Ethnicorum Oracula longè ante Chriſti tempora ſponte conciderunt*, *ut notat Strabo: nam meliore luce ſubortâ & fraude detectâ*, *ea omnia ceſſarunt & ſiluerunt. Et eâdem de causâ ſic etiam hodiè* (*ut ſpero*,) *ceſſabunt ab Obſopæo & Patritio edita illa* ΜΑΓΙΚᾺ ΛΌΓΙΑ *ſeu* ΖΩΡΟΆΣΤΡΟΥ ΛΌΓΙΑ pſeudoracula *peſſimè confecta carmine Græco. In his memorantur* Μονὰς, & Δυὰς, & Τριὰς, & *deinde* Πατὴρ, & Νȣ̃ς, *cum ejuſmodi aliis*, *quæ planè Chriſtianitatem & novitatem olent*, *uti & faciunt moderna illa quæ circumferuntur* Sibyllina *Græca planè ex S. Bibliis extracta & collecta. Cùm itaque genuina* Zoroaſtris Præcepta *ſeu* Effata *hactenus ſub*

Perſiſmi

Perſiſmi involucro latentia, jam luce donentur, quid valent dicta illa Spuria? Certè res in hac parte cenſebitur ita ſe habere perinde ac haberi ſolet de re quâvis viliore comparatâ cum pretioſiore: ad quam alludentes Perſæ ſolent dicere, در بازار جوهریان شبه جوی دیارد In Gemmariorum foro Gagates ne granum hordeaceum valet. *En itaque genuina ejus* Præcepta (*niſi cum aliis loquendo,* Oracula *vocare mavis,) eruta è Magorum Libro* صد در *SAD-DER, cujus Autor ſeu Collector fuit* Melicſhâhi filius, *nobis itaque* Melicſhahides *dictus. At pro* ملکشاه Melicſhâh, *aliud Exemplar factâ metatheſi legit* شاه ملک Shâh-meliki filius. *Certè dolendum eſt quòd iſte Autor proprium ſuum Nomen à nobis celaverit.*

Iſte Liber eſt Codex Præceptorum *ſeu* Canonum Eccleſiæ Magorum *è Zoroaſtris Operibus collectus: & quicquid ibi reperitur, eſt illis æquè authenticum ac nobis eſt quidvis in noſtræ Eccleſiæ Canonibus aut S. Bibliis repertum. In eo eſt bonorum ac malorum farrago: ſc. multa valdè bona & pia, & alia valdè ſuperſtitioſa & meræ nugæ: omnia ſimul (benigne Lector) bona cum malis accipe, & æqui bonique conſule. Uncis incluſa in charactere* Romano, *non ſunt in Textu Perſico, ſed à nobis adduntur vel explicationis ergô vel aliâ de cauſâ. Et quamvis reddiderim proſâ, omnia in illo Libro (utpote non à* Zor. *ſed à moderniore autore ſcripto,)* 200 *abhinc annis condiebantur viliore carmine Perſico, quale ſolebat eſſe illud Monachorum in Angliâ aut hodiè* les Ballades. *Et quidem ſuis Interpretibus negotium plus quàm ordinarium faceſſere ſolent tales vulgares Verſificatores; qui dum Metrum & Rythmum proſequuntur, bonum ſenſum aliquando amittunt; & ad complendum dictum Metrum vel Rythmum, ſæpè ſine aliâ neceſſitate addunt multa ſuperflua verba, quæ plerumque omiſi. Et ut alicubi Pleonaſmis, alibi Defectibus laboratur, omittendo verba ad ſenſum neceſſaria, quia metro aut rythmo non favebant. Tales Poetæ etiam ſæpiùs coguntur adhibere frequentiorem vocum metatheſin & numerorum enallagen, miſera malorum Poetarum confugia incommodum reddentia ſenſum, qui aliàs eſſet magis rotundus & minùs interruptus videretur. Ideóque venia indulgenda eſt Interpreti, dum talia Interpretationem minùs gratam efficiunt: cùm è contra, elegans & genuina poëſis omnia reddidiſſet gratiora. Si autem quiſquilias excutiendo, tandem invenimus Gemmas, debemus abire contenti: & inſuper Poetæ ignoſcere, quamvis non fuerit in ſuo genere Coryphæus; cùm omnia ſatis ad captum indocti vulgi (pro quo hæc ſcripſit) expreſſerit, idque*

carmine

carmine quod eis gratius & jucundius habebatur. Is enim (*ut alibi monuimus*) *magis Religioſus quàm Poeta fuit: & quantumvis aliarum rerum rudis, tamen in* Zoroaſtris *Libris peritiſſimus & doctiſſimus.*

In iſto Melicſhahidis *Libro aliquando invenies eadem Præcepta in variis* Portis *ſeu* Capitibus *repetita & inculcata. Neſcio an id ex zelo factum, quaſi digna eſsent quæ repeterentur; vel an aliàs, quia ille Autor in* Extractum *ſuum ex* Zoroaſtris *libris faciendo, repererit eadem Præcepta in variis locis repetita, unde* Melicſhahidi *in ſuo Compendio eadem quoque inculcare viſum fuerit. Mihi autem tale quidvis potiùs videtur inter ejus* παρεργάματα *numerandum, & ut ejus* ἀνακρίβεια *habendum. Et ſic certè eſt quòd in pronuntiando Supplicium contra Peccata, id facit quaſi omnia peccata eſſent reatu æqualia & paria. Nam cùm unum tantùm* (*ſive peccatum ſive ſupplicium*) *poſset eſſe omnium maximum, ille ſtatuit ferè quodvis peccatum eſse omnium maximum & pro eo ſupplicium maximum, ſcil. pro eis ferè omnibus* (*ſive maximis ſive minimis*) *decernit ſupplicium æquale, Gehennam & damnationem æternam.*

Sinicus Character. vocis Chă (*quem nobis dare omiſit Chinenſis noſter,*) *à D. Mullero in Lib. de* Chataiâ *p.* 41 *ſic datur* 扎 *Sed cùm ejus autoritas in hac parte ſit dubia aut potiùs nulla, inter authentica Sinica Aſtronomica* Tab.V, *viſum eſt hujus Characteris locum vacuum reliquere, potiùs quàm* incertum *pro* certo *Lectori obtrudere. Mulleri enim ſubleſta fides tam alibi quàm in eodem loco cernitur; ſcil. cùm non ſciret verum Characterem vocis* Fengh, *prò illo ſubſtituit char. vocis* Fungh *prorſus diverſum & ſignificatione contrarium. Ideóque ex Chinenſis noſtri autoritate utrumque in ſuis locis dedimus, conferendi cauſâ.*

*Infra in hoc Opere p.*385. *ex Libro* Mu'gjizât Phârſi *memoratur, apud Perſas olim fuiſse* 10 *viros præ cæteris in toto Orbe Excellentes, quorum* 6tus *fuit* Gjamaſp. *Sed quia Curioſis fortè non ſit ingratum ſcire quinam etiam reliqui fuerint, en* (*ex eodem Libro in ipſiſſimis illius autoris verbis*) horum primus fuit Perſarum Monarcha فريدون Phridûn totius Orbis Rex, qui univerſum Mundum juſtitiâ & æquitate reparavit, poſtquam à Dahhâko vaſtatus fuerat. 2. Secundus fuit Alexander filius Darâi filii Darâi, Rex maximus & ſapientiſſimus, Ariſtotelis Diſcipulus, qui Indos & Chinenſes ſubjugavit, & obiit 32 annos natus. [*Heic notanda ſunt quædam Autoris iſtius* ἀνιστόρητα: *nam Alexander non tranſivit ultra Gangem, & multò minùs ad Chinam, quam nunquam vidit. Nec fuit* Darii filius, *quamvis Perſæ pro ſuo Honore id aſſerant & credant. Darius quidem obtulit filiam ſuam Alexandro in uxorem: ſed*

recuſavit

recuſavit eam, aliàs is fuiſſet Darii gener.] 3. Tertius fuit optimus Rex انوشيروان Anuſhirravân filius Kobâd, ---qui ob Juſtitiam adeò inclytus fuit, ut Mohammed in Corano de ſe notaverit انا ولدت في زمان الملك العادل Ego natus fui tempore Regis Juſtiſſimi, *quo Epitheto iſte Rex ſine alio nomine fuit notiſſimus & celeberrimus.* Is fuit tam Juſtus, ut apud oſtium ſuum poſuerit Ciſtam pro Gravaminum رقاع Schedulis, & ibidem appenderit Tintinnabulum ut gravati illud pulſare poſſent: quod tamen ſeptennio vix pulſatum fuit, &c. 4. Quartus fuit Behrâm filius Yezdegerd, vulgò dictus بهرام گور Behrâm-Ghûr, qui (*præter alias Dotes,*) in jaculando parem non habuit: adeò ut dum Grex damarum illum pertranſiret, puellæ quam ſecum habuit dixerit, Quâ parte vis ut talem damam feriam? Puella dixit, Ejus ungulam ejuſdem auri affige. Unde Behrâm accipiens Baliſtam, globulo percuſſit aurem damæ; quæ itaque levavit pedem ut aurem ſcaberet. Et tum ſtatim Rex ſagittam jaciens, ungulam affixit auri. 5. Quintus fuit Ruſtem filius Zâl, tantus Heros & Eques ut talis alter Equi dorſum nunquam conſcenderit. Hoc ei peculiare fuit, ut ſi ſecum habuerit mille Equites, & [*bis*] mille fuerint contra eum, illos bis millenos Ruſtem fuderit. Et, ſi fortè cum aliquo de fortitudine contendebat, eundem lanceâ ab Equo dejiciebat. [*Hujus & Alexandri Statuæ marmoreæ ut Equitantes (dignæ quæ accuratè delineentur,) hodie tribus milliaribus ab* Iſtachr *verſus occaſum cernuntur in colle inde dicto* نقطة رستم Punctum Ruſtemi.] 6. Sextus fuit Gjamaſp, Vezîr *ſeu* Conſiliarius Regis Guſhtaſp, *ob prophetias & rem Aſtronomicam atque Aſtrologicam celebris, de quo ſuo loco dictum eſt.* 7. Septimus fuit بزرجمهر Buzurgjúmhur, Vezîr *ſeu* Conſiliarius dicti Regis Anuſhirravân. Is ſummâ ſapientiâ ſuâ fuit celeberrimus: & invento ab Indis Shahiludio, ille eis Nerdiludium repoſuit. [*De eo itaque & de Anuſhirravân fuſè diximus in noſtro Libro* de Ludis Orientalibus, *edito 1693,* 8vo.] 8. Octavus fuit nomine باربد Bârbud, qui erat مغني Archimuſicus Perſici Regis Coſrav-Pervîz: eique in illâ facultate tunc par non fuit in toto Mundo. Ajunt quòd quando ei erat animus aliquod negotium Coſroi offerre, nec daretur opportunitas, ille tunc ſuum باربد Bârbud *ſeu* Barbiton pulſabat; & quoque rem carmine complectens, eidem carmini آوازي aliquem tonum [a tune] componebat; & poſteà tale Canticum inſtrumento ſuo ludendo

do ſub auditu Coſrois, tum Regi innotuit eum adeſſe: & hoc modo apud Regem negotia ſua peragebat. 9. Nonus fuit صانع شبديز Factor (*quiſquis fuerit*) τȣ̃ Shabdîz, qui Equus pulcherrimus, cui plures facultates peculiares erant: adeò ut Coſroës moriturus juſſerit ut in latere montis بيستون Pîſtûn fieret porticus lapideus, in cujus medio collocaretur Figura hujus Equi, & ſuper dorſo ejus ſedens Coſroes زره loricâ indutus. Hujus artificium adeò pulchrum erat, ut ſint qui dicant eam figuram fuiſſe opus dæmonum, cùm homines tale quid feciſſe nequiverint. Hujus ſtatuæ توفيق congruitas *ſeu* concinnitas dicitur fuiſſe talis, ut Clavi planè comparerent: & in figuræ ſculpturâ, ubi oportet ut ſit nigrum, ibi eſt nigrum; & ubi album, ibi album; & ubi rubrum, ibi eſt rubrum: & hinc eſt quòd homines dixerint illud opus non fuiſſe mortalium, ſed dæmonum. [*Hactenus Liber* Mu'gj. *At inquit* Ali Birgjendi, *mons* Pîſtûn *eſt in regione* جبل môntanâ, (*ſeu ut Lex. Geogr. dicit, in* Irâc-agjam, *i. e.* Hyrcaniâ *ſeu* Parthiâ;) *& ad ejus cacumen aſcendi nequit. Deinde addit, In dorſo montis eſt ſpelunca, in quâ eſt fons aquæ: & ibidem ſunt ſtatuæ* خسرو وشيرين Coſrav & Shîrîn, *ſeu* Coſrois & Dulcibellæ, *ut exponi poſſit, figurâ humanâ.*] 10. Decimus fuit فرهاد Pherhâd, qui fecit قصر شيرين Caſr Shîrîn, *ſeu* Palatium pro Shîrîn Amaſiâ ſuâ: & is fuit qui conatus eſt aperire dictum montem Pîſtûn, & partem ejus abſcidit. Sunt qui aſſerunt ipſius fuiſſe Artificium *ſeu* Fabrefactionem τȣ̃ Shabdîz: & quia is fuit Amaſius τῆς Shîrîn, igitur fecit Statuam illius tantâ pulchritudine, ut ſint qui dicant quendam hanc Statuam videndo, dementatum fuiſſe: ideóque hoc tempore naſum ejus fregerunt, ne aliquis in poſterum dementaretur. [*Hactenus ex Libro* Mu'gj. *Sed ego ſanè ſubdubito, annon (in lib.* Mu'gj) Caſr Shîrîn *ſit mendum, pro eo quod infrà ex* Ali Birgjendio *legitur* Coſrav Shîrîn? *& annon id quod dicitur de* Amaſiâ τȣ̃ Pherhâd, *potiùs ſpectet ad* Shîrîn *quæ* Amaſia Coſrois, *qui aperiri juſſit latus montis* Pîſtûn, *quod à* Pherhâd *mechanico præcipi non potuit. Cùm itaque* Factor Equi Shabdîz *ſit aliquis innominatus, &* Pherhâd *habeatur tam* Factor Equi Shabdîz *quàm etiam* ſtatuarum Coſrav & Shîrîn, *hac inquam ratione (ſi ita ſit,) tum dicti Viri Excellentes erant numero tantùm* Novem. *Et* Pherhâd *erat Sculptor inſigniſſimus qui parem non habuit.*

Ex ſupradictis videmus unde ſit Barbiton, *ſeu ut in Gloſſâ meliùs legitur* Barbutum. *Mittantur ergò nugatoriæ illæ derivationes quæ apud Martinium in* Lexico Philologico *leguntur, ut & fabuloſum illud* Callimachi

machi, *qui in Epigrammate quodam* Barbiti *inventionem tribuit* Melpomenæ *Muſarum quartæ*, Μελπομένη θνητοῖσι μελίφρονα βάρβιτον εὗρε. *Quod autem ſuprà rectè Perſicè vocatur* باربد Bârbud, *Arabes & Turcæ illud vocabulum uſurpantes, id ſcribunt* بربط Bárbut, *& ſubinde ſonant* Bárbet. *Hoc hodiè apud Arabes habetur* Teſtudo quædam vilior 6 chordarum: *fortè tale quod apud nos vulgò dicitur* Bandóra, *quæ eſt* Pandura *tenuior ſeu minùs craſſa cui 6 aut 7 chordarum ænearum paria uniſona. D. Meninskius* Bárbet *Italicè vocat* Colaſcione, *Polonicè* Kopza, *i. q. Turcicum* قپوز Kopûz, *& Arabicum* عود Oûd, *& Perſicum* شِشتا Sheſhtâ, *ſeu ut Turcæ ſonant* چشده Tchéſhda. *Si rectè memini, in Bahlulidis exemplari Cantabrigienſi*, Oud *aliàs calamo (ut apud Syros) depingitur in triquetrâ formâ ut* Cithara. *Adeò incerta eſt tam veterum quàm recentiorum res muſica. Sed ad Defenſionem properandum eſt: nam ſecundùm quoſdam, benè faciendi ſtudium nil juvat, ſi in paucis aliquibus punctulis ſubinde erretur, quod evitaſſe pluſquam humanum eſt.*

Celeberrimus ille Camûſi *Autor* Phiruzabadius *pro grandi ſuo Opere apologiam attexens, in ſuâ Præfatione addit,* فالانسان محل النسيان وان اول ناس اول الناس Homo eſt locus oblivionis, cùm ſanè primus Obliviſcens fuit primus Homo. *Cùm itaque humanum ſit obliviſci & errare, humanum quoque eſſe debet errantibus & obliviſcentibus ignoſcere. Doctiſſimus* Shahriſtanius *in Opere ſuo* de Religionibus Orientalium & opinionibus Philoſophorum *Græcorum, Librum ſuum (candidi Lectoris judicio ſubmittens) ſic claudit,* هذا ما وجدته من مقالات اهل العلم ونقلته علي ما وجدته فمن صادف فيه خللا في النقل فاصلحه اصلح الله عز وجل حاله و سدد اقواله وافعاله *Hoc* eſt quod inveni in Scriptis virorum doctorum, *illudque [ex eis]* tranſtuli ſecundùm id quod inveni. Quicunque in eo offenderit aliquem in Tranſlatione defectum, eúmque emendaverit, ſanè Deus Opt. Max. ipſius conditionem emendare, & in illius Dictis & Factis hiantes rimas explere dignetur. *Quod quidem tam ipſius Dictum quàm illius Votum, jam meum eſſe volo voveóque. Nos enim non ſumus à communi mortalium fato exempti: nam quoad præſens Opus, ſumus ſatis conſcii imperfectionum ejus, præ eo quod optaveramus: pro quibus itaque defectibus, benigni Lectoris veniam & ignoſcentiam petimus; precantes ut ſi fortè quædam in eo bona & utilia ſint, ea malis & inutilibus præponderare & pro eis compenſare cenſeantur.*

Sunt autem aliûs generis Lectores & Cenſores, quibus placere nec datur, nec à nobis ſtudetur; qui aliorum quoſvis lapſus aut defectus cenſoriâ virgulâ notando, eoſdem quantum poſſunt publicè exponere & propalare ſtudent. Si offendunt aliquam incautam Phraſin quæ à currente calamo fortè exciderit, aut alium aliquem vel Typographi vel Autoris defectum inter Paroramata numerandum, de eo ſtatim triumphos agunt tanquam de repertis aliquibus Theſauris abſconditis aut reportatis ſpoliis. Pro tali delicto (illis judicibus) nulla eſt compenſatio: ſi mille utilia & mille Theſauros eis aperueris, non ſatisfacit, ſed talis dictus defectus his omnibus præponderat. Iſti ſuæ ſortis immemores, nodum in ſcirpo quærere ſatagunt, & gloriolam ſibi aucupantur aliena opera ſugillando; quoſvis Libros rimantes, non ut aliquid boni inde capiant, ſed ut mendas carpant. Orientales populi credunt ſe habere Averruncum ſeu Amuletum contra maligni oculi aſpectum, quem زخم چشم Záchmi Tcheſhm, ictum ſeu faſcinum oculi vocant Perſæ. Utinam & nos haberemus ejuſmodi Amuletum contra tales noſtri laboris Inſpectores, qui dum poſt ſalices latent, alios pro libitu vellicare & pungere non dubitant. Contra hujuſmodi homines (ſumptâ ſimilitudine ab Apibus,) præcavet & ſententiam ſuam vibrat celeberrimus Perſa,

زنبور درشت وبي مروت را گوي Aſperæ & incivili dicas Api,

باري چو عسل نمي دهي نيش مزن Quando miel non facis, pungere quoque deſinas.

Iſti itaque amicè monendi ſunt, ut vel à cenſuris & dicteriis abſtineant, vel edant ſua: aliàs enim de eis non erimus multùm ſoliciti. Nam ſolis Bonis & Probis placuiſſe ſufficit. Vale.

INDEX

SCULPTURARUM.

I. EX Gemmarum ſculpturis varii *Iconiſmi mithræ* ſeu *Solis in Tauro* ſecundùm mithriacos, cùm adjunctis Symbolicis: quales paſſim in marmoribus Romæ viſuntur. Horum autem tres ex D. Gronovio deſumpſimus, & unum ex L. Auguſtino. *Ad pag.* 113.

II. *Sol in Tauro* ſec. vulgus in Oriente, ex nummis Mogulenſibus. Item, *Sagittarius Perſicus* genuflexus (307, 528,) ſeu *Darius jaculaturus*, prout in nummo *Darico* apud D. Spanhemium cernitur. Item, (ex vet. nummo æneo in Bibl. Bodl.) Caput *Togrulbeghi* (211,) prout Arabibus & Perſis ſonatur, vel aliàs ſimpliciter *Togrul* vel *Togril*, Græcis *Tangrolipix* ſeu *Strangolipes*, Turcis & Tataris *Tongrulbegh* ſeu potiùs *Dongrulbegh*, vel ſimpliciter *Tongrul* ſeu *Dongrul* appellatur, *falconem* ſignificans: tot modis pronuntiatur. *Ad pag.* 115.

III. Effigies *Aglibaal* & *Malachbaal*, qui Phœnicum & Palmyrenorum deitates, unà cum Sole ἰδίως, ex D. Sponio. Addito etiam *Sole* ſub formâ *Coni* culto, (qui Μύδρος ſeu *ignitum ſaxum* dicebatur,) atque ſub formâ *Diſci* qui erat *Sol* longurioni impoſitus. *Ad pag.* 116.

IV. Variæ ſculpturæ *Veſtæ* ex nummis Romanis deſumptæ. *Ad pag.* 145.

V. Chinenſia *Aſtronomica* in amplâ Tabulâ exhibente Sinica nomina ad *Annum Sinico-Tataricum* ſpectantia; cum aliis itidem Aſtronomicis, quæ omnia nobis accuratè ſcripta reliquit Amicus noſter D. *Michael Shin Fo-çungh* nativus Chinenſis. *Ad pag.* 219.

VI. Antiquus *Rex Perſicus Deum adoraturus* ſtans coram *Sole & Igne*, cujus *Anima* nube involuta (*Iconculæ* ſeu *Reguli* formâ) quaſi ad cœlum aſcenſura cernitur: ex numero ejuſmodi veterum Regum qui ſunt in *Mauſoléo Perſepolitano* ad Orientem τῆς *Iſtâchr*. Quin & apud *Chilmanâr* eſt unus *Rex* (quaſi ad *Deum oraturus* coram dictis *Emblematibus* ſacris, cum *animâ* etiam ſupernè avolante,) genubus innixus, & ſimul applicatis manibus ſurſum elevatis ad cœlum aſpiciens & anhelans: eum autem non dedimus. Cyrus Paſargadis: alii alibi ſepulti. Recentiorum *Regum Mauſoléum* eſt apud *Ardebîl* urbem ſacram. *Ad pag.* 305.

VII. *Dodo* avis. Et officinarum *Ben* (p. 508) tam album quàm rubrum. Item, ramuſculus arboris *Cherzehræ* (335) ex D. Thevenoto. *Ad pag.* 312.

VIII. Veterum Perſarum ſeu Magorum *Templum ignis*, exeunte per Acroteria (vulgò *las Cupolas*) fumo; ubi ignis in mediano *Sacello* ſeu *Septo* immunis ſervatur à Solaribus radiis, quos per feneſtellas in illum ſplenduiſſe nefas. Ex autorum deſcriptionibus. *Ad pag.* 354.

IX. Magorum *Sacerdos* miniſtrans ſeu officium precum ex libro *Zendaveſtâ* recitans, τῇ *Súdra* indutus & *Cingulo quadrinodi* cinctus, *Virgarum* faſciculum manu tenens: atqui (ne deformaretur figura,) relicto ore detecto, quod inter miniſtrandum velari debuerat. Ex Autorum deſcriptionibus. *Ad pag.* 369.

X. *Phraates* ſeu *Phraortes* Parthorum Rex qui Magos ad Dominum & Salvatorem noſtrum CHRISTUM agnoſcendum & adorandum legavit: unà cum milite Parthico & corona Parthica. Ex veteribus nummis. *Ad pag.* 379.

XI. Signi cœleſtis *Geminorum* (ex noſtrâ ſententiâ) tria paria, ſc. pecorum *Gemelli vitulini*, pecudum *Gemelli agnini*, atque *hædini*, ut utrum horum mavis accipias, & in emendatiorem Globum inſeras. *Ad pag.* 390.

XII. Ex mythologiâ, ad rem illuſtrandum datur (hodiernâ figurâ veterum analogiam æmulante) *Perſica* ſeu *Chaldaica Virgo ſpicilega*, à ſymbolo vulgò ſynecdochicè nominata Chaldæis Σιβυλλα, i. e. *Spica*, Perſis *Súmbula*, Græcis Στάχυς, unde corruptum nomen dederunt *Albumaſaris* ſcribæ. *Ad pag.* 392.

XIII. Magorum *Conditoria* duo. Item (333) *Focile brachii* cum *Focili arundineo* collatum. *Ad pag.* 407.

XIV. Inſcriptiones *Perſepolitanæ* & *Palmyrenæ* inter ſe & cum variis aliis Linguis collatæ, atque cum

c. 3 *Alphabeta*

Alphabeto naturali in MS. Arab. reperto, & cum eo *Magicorum* quod *ſcriptura diaboli* vulgò audit, ex MS. Perſico. Ex his novum aliquid ſtatuitur, & omnibus hactenus factis conjecturis occurritur. *Ad. pag.* 517.

XV. Specimen benè exaratæ ſcripturæ *Tatarorum Mogulenſium* ſupra murum Chinenſem, qui hodiè Chinam regunt. *Ad pag.* 521.

XVI. Specimen Scripturæ *Mendæorum* ſeu *Nabatæorum* qui (veterum Aſſyriorum ſoboles) Chaldæam hodiè incolunt; *Linguâ & Alphabeto* Syriacis, ſed valdè corruptis utentes. *Ad pag.* 521.

XVII. Specimen nitidæ ſcripturæ *Tatarorum de Boutan*, ſc. tale diploma quod vocari ſolet *un Paſport* ſeu *Salviconductûs literæ*, ſubſcriptæ *Sigillo* atramentario continente nomen Principis dictorum Tatarorum literis majuſculis, quod viſu rarius. *Inter pag.* 521 & 522.

XVIII. Specimen ex initio eleganter ſcripti Libri *Tatarorum τ͂ Katâ & τ͂ Oighûr*, (vulgo *Chatâ* ſeu *Chitâ* & *Jougour*,) qui in Globis noſtris ponuntur Sinis proximi, quâ parte ab Arctozephyro flatur. Hujus etiam principium exhibet majuſculas horum Tatarorum literas. *Ad pag.* 522.

Pro Bibliopego.

Notandum eſt, quod quoties in eâdem Laminâ apparent duæ Sculpturæ punctorum lineâ diſtinctæ ad diverſas paginas ſpectantes, tales Sculpturæ à Bibliopego ſunt dividendæ ut ſuis locis inſerantur, ſec. numerum in ſuperiori cujuſvis Tabulæ angulo notatum. Tales ſunt omnes duplices Tabulæ, exceptis XVI & XVIII.

For the Book-binder.

When two Sculptures are upon the ſame plate, divided by a line of points, the Book-binder muſt cut them aſunder, and put them to their reſpective pages or places noted at the upper corners of the Plates. And ſuch are all the double Plates except XVI and XVIII.

MONITIO AD LECTOREM.

MOX ſequentur omnium *Capitum Contenta* ſeu *Argumenta*, eâque plerumque juſto breviora: ne aliàs ſingularum rerum Recapitulatione in nimiam molem excreſcente & tumeſcente, hoc modo ex iſto Libro alius Libellus exurgeret, quod in tantâ Subſcriptionum deficientiâ erat incommodum. Sed hoc fortè parùm referat, cùm haud multos in nudis *Argumentis* (tanquam in limine) diu immorari, ſed pôtiùs in ipſam Domum ingredi velle, ſperetur. Singulorum etiam Capitum *Errata* (ut ſint in promptu à legente corrigenda vel ſaltem memoranda,) notantur in dictis *Argumentis*; ubi quoque omnia *Romano* charactere uncis incluſa, vel pro *Emendationibus* vel pro *Additionibus* habenda ſunt. Lectorem itaque obnixè rogamus, ut priùs quàm alicujus Capitis Lectionem aggrediatur, omnia ibidem *Errata* calamo corrigere velit; ne fortè talia incorrecta *menda* legentem interrumpant & impediant, quò minùs alicubi ſenſum ab autore deſignatum verùmve ejuſdem loci ſcopum attingat.

[*In Præf. p.* 1. 11, *poſt* Medorum, *adde*, & Parthorum. *p.* 5. 4, *poſt* Creationis, *adde*, & Igne Sacro in Templis.]

CAP. I.

Perſarum diſtinctio in Veteres & Moderniores. Gens modernior an ſimplex, vel ex quibus aliis conflata & compoſita? Perſarum & Medorum nomen (quia ambo olim ſub eodem Imperio) apud Hiſtoricos ſæpè promiſcuè & indiſtinctè uſurpatum. [Exempla videas tam apud Briſſonium & alios, quàm apud Rualdum in Animaduerſione Lâ ad Plut. in calce tomi primi Operum Plutarchi.] *Religionis Perſarum ſtatus triplex. An veteres ab initio habuerint veri Dei notitiam, & eandem ſemper retinuerint? An fuerint* Sabaitæ *ſeu* Sabii? *Religionem ſuam quatenus Dei Unitatem agnoſcit, acceptam referunt* Abrahamo. *Cultus divinus datus ſoli* Deo, *at* Mithræ & Igni *cultus civilis: contrarium affirmantes falluntur Autores. Sacerdotum eorum ad hoc reſponſum.* Mithra *ab eis nunquam vocatus* Deus, *uti nec* Ignis: *nec neceſſitatum petitiones eis unquam exhibitæ. Qualia Sacra his ſunt. Judæorum ſententia de Proſtratione, &c. Quales Ritus à Judæis acceperint, aut in quibus cum eis convenerint. Nam* Zoroaſtres *non fuit ignarus Veteris Teſt, nec à Judæorum converſatione alienus.* Zoroaſtres *in Religione Reformator, & in eâdem Legiſlator, ut ante eum fuit* Poreodekéſhangh, *& poſt eum* Erdavirâph. *Veterum Perſarum recta in Deum fides & antiquiſſima Eccleſia (quod de nullâ aliâ, exceptâ Judaïcâ, dici poteſt,) fermè ab ipſo Diluvio à* Shemò *& primis Patriarchis poſt-diluvianis derivata, huc uſque continuatur. Et, etiamſi* Sabaiſmi *&* Pyroduliæ (*non autem* Pyrolatriæ) *nugas miſcuerint, ii tamen devoti cultores Dei ſemper fuerunt; quamvis à Mohammedanis & aliis calumnias paſſi fuerint. Qualis color in veſtibus & rebus aliis ab eis æſtimatur. Veteres Perſæ valdè pii & boni homines. Ubi locorum habitant, & quomodo ab aliis habiti. Quo tempore Perſarum Imperium diſſolutum fuit & finitum, & migratio facta in Indiam. Pleraque in hoc Opere ex genuinis eorum Monumentis extracta ſunt, & ſec. eorum tenorem dicta.* Zoroaſtris Opera *nondum Europæis perſpecta: ea quantivis pretii redimenda: qualis doctrina in genere ex eis expectanda. Ad* Zoroaſtrianos Libros *ex Oriente comparandum præparatoria biennalis opera neceſſariis ſumptibus acceleranda, ut poſteà* Zoroaſtrianorum editio *ſequatur; ne ex nimiâ tardatione, talis vel comparandi vel edendi occaſio prorſus intercidat. Qualis ſit Magiſmus orthodoxus, & qualis hæreticus. Quot ſunt in eo Sectæ, & quot in Chriſtianiſmo, & quot in Mohammediſmo. Quid de his & de illis ſentiendum. Liber* S A D - D E R *eſt Breviarium ſeu Compendium ex Zoroaſtris Libris Theologicis à docto quodam Sacerdote olim in uſum vulgi extractum.* [*p.* 4. *lin.* 12 & 32, *pro* Pyrolatria, *lege* Pyrodulia. *p.* 3. 24, Sabaitica. *p.* 14. 16, *pro* quin, *lege* quò minùs.]

CAP. II.

Veteris Religionis Perſicæ nomen: & quomodo ſuam eſſe eam Abrahami *jactitant. Quâ occaſione datur nova* Vitæ Abrahami Hiſtoria: *ubi de verâ ejus Religione diſquiſitio, & Perſicæ Religionis cum eâ collatio. Perſicæ Religionis Liber à* Zor. *conſcriptus, vocatur* Sohfi Ibrahim, *i. e.* Codex Abrahami, *quia* Zoroaſtres *Religionem Abrahami tradidit Perſis. Abrahami per totum Orbem fama apud Paganos. Quot Gentes ſe ab eo denominarunt, eum ut Patronum ſibi adſciverunt, & ſe illius Religionem habere prætenderunt. Quàm variè & malè apud eos interpretatum fuit ejus exemplum in offerendo Iſaacum. Nominis Abrahami formulæ diminutivæ apud Arabes. Is fuit Sacerdos, atque Propheta, & ab omnibus ſic creditur. Magnus Princeps fuit, & à Perſis aliquando vocatus Rex. Quomodo in Authentico Turcarum Catechiſmo Turcicè conſcripto,*

docetur.

docetur quid poſt mortem reſpondendum ſit de Religione Abrahami. Fabuloſum apud Arabes quòd Abraham extruxerit Caabam, *&c. Quale fuit* Terachi *nomen Ethnicum apud Orientales. Ejuſdem nominis occaſione agitur de* Martio *menſe & de initio Anni apud veteres: ubi* Chaldaica *quædam nomina explicantur, novâ luce ab Oriente derivatâ. Abrahami nativitas, quo anno. Abraham natus in* Cûtha : *vixit tempore* Nini, *qui* Nimrod, *cujus malè parta haud diu durarunt. Res Chronologica tractatur, fuſé.* Nini *Succeſſores.* Belus *fuit* Cûſh, *in Babyloniorum dialecto dictus* Cûth, *ex Orientalium ſententiâ.* Cûſhi *&* Cuſhitarum *Sedes, ex Arabum & Perſarum Hiſtoriis. Unus tantùm* Cûſh *in S. Bibliis.* Cûſh *nunquam notat* Æthiopiam: *at cur ſic exponatur in Græco; quod fecit ut alius* Cûſh *à quibuſdam excogitetur & ſupponatur, ſed ſine fundamine. Locus Biblicus de egreſſione* Nimrodi in Aſſyriam, *exponitur fuſé: & quot urbes is extruxerit. Non* Zoroaſtres, *ſed* Oxyartes *fuit* Bactriæ Rex. *Quale fuit nomen* Oxyartes : *unde alia quædam Perſica nomina Biblica lucem fœnerantur. Quamdiu Abr. manſit in* Haran. Harani *fratris Abrahami mors, qualis. Abrahami tranſitus in Canaan. Abrahami bellum cum Chedorlaomer Perſarum & vicinarum gentium Monarchâ. Idololatria tempore* Eber *inchoata, & eadem ſtabilita tempore* Sarugh. *Exponitur quales fuerint* Benè Eber. *An lingua Hebraïca ab* Eber, *vel ab* Ibri, *prolixé: ubi de Eberi ſede & Religione. Multis exponitur & reſtituitur locus Biblicus depravatus* Num. XXIV. 24, de Eber *& de navibus* Chittim. *Abr. in Ethniciſmo natus: quo modo, & quo ætatis anno converſus, ex Orientalium traditione. Abrahami contentio cum Idololatris: ejúſque Incarceratio per aliquot annos, ex Textu Talmudis. De urbe* Ur *ſeu* Urchoë, *ubi vixit Abraham: & de cognomine urbe* Urhoi, *ubi etiam diverſatus eſt Abraham. De* Cheſed *&* Chaſdæis, *inter quos non fuit Abraham: id in S. Bibliis prolepticè dictum. Qualia habuit Abraham apud Perſas veteres nomina antiquiſſima. De Saræ nomine Ethnico. De morte Abrahami & Saræ.* [*p.* 42. 4, *poſt* Aſſyria *&* Aſhur, *adde*, Sic Cedrenus paginâ 16ta, Ἀσσὴρ, ἀφ' οὗ Ἀσσύριοι. *p.* 45. 17, *pro* ex Rheâ frater, *lege*, (Rheæ frater,) *& conſule Cedrenum in dictâ pag.* 16. *Et mox poſt* αὐτὸν, *adde ex Cedreno*, Βαὰλ ὀνομάζοντες, ὃ ἑρμηνεύεται Ἄρης πολέμων θεός. *p.* 76. 3, moratus. *p.* 76. 26, *poſt* ignoti, *adde*, At ut aliqui Arabum volunt eum tetendiſſe nimis auſtraliter per Meccam, ſic alii eorum nimis borealiter per Haleb quæ Aleppo: ſic Ibn Al Mallâ Halebenſis, qui dicit Haleb fuiſſe ex locis ad quæ peregrinatus eſt Abraham, qui ibi aliquamdiu ſubſtitit poſt diſceſſum ſuum ab Haran. *Proh nugæ!*]

CAP. III.

Diſquiritur quænam qualiſque fuerit veterum Perſarum Religio, & quatenus cum eâ Abrahami olim convenerit vel hodie conveniat: ubi etiam de Perſarum & aliorum Sabaiſmo. [*p.* 83. 4, *pro* omnia, *lege* omni. *p.* 99. 20, ea quæ dicuntur de Artaxerxis cultu Veneris, conferantur cum pag. 335. *Et deinde p.* 99. 44, *pro* in Præfatione, *lege* in Appendice.]

CAP. IV.

Mithræ apud Perſas cultum non eſſe adorationem divinam, non obſtantibus eis quæ Græci & Latini & alii in hujus contrarium dixerunt Perſarum Sacerdotes id expreſſè negant, affirmantes ſe ſolum Deum adorare. De Mithræ antro, &c. [*p.* 107. 33 *&* 35, *lege* Aureliani *&* Aurelianus. *p.* 117. 2, *pro* Aurelio, *lege* Macrino.]

CAP. V.

Peculiare Caput (per modum digreſſionis) in quo ſtrictim agitur de ſequioribus Sabaitis ſeu Sabiis, ſc. de Sabaiſmo & Idololatriâ Gentilium nationum quæ ſub influentiis Planetarum formabant Imagines adorandas, unde ortum habuit Idololatria, uti & à magnatum Statuis; ut Lectori innoteſcat inter utrumque Sabiorum genus differentiâ. Ubi de ratione de nominationis dierum Septimanæ.

CAP. VI.

De Perſarum cuſtodiâ Aquæ, ſimul & Ignis, cum variis Obſervationibus.

CAP. VII.

De Veſtâ Romanorum & Græcorum. [Ejus Templum fuit tantùm unum: nam id quod Horatius in plurali legit *Templaque Veſtæ*, eſt ſolius metri causâ. *p.* 143. 38, *poſt* impediret, *adde*, Suffibulum à quibuſdam perperàm accipitur pro Veſtalium dicta Stolâ ſeu Pallâ ab humeris retrorſum dependente

dente, & anteriùs ſub gutture confibulato. Sic Lexicographi. Sed ut à *Thure* fit *Thuribulum*, ſic dicendum eſt quòd à *Suffitu* ſeu *Suffiendo* fit *Suffibulum*. Et hoc ſenſu accipitur ab iis qui de nummis ſcribunt, qui Veſtalem deſcribunt cum *Suffibulo* ſeu *Paterâ libatoriâ*, hoc modo exponendo quid ſibi velint per *Suffibulum*. p. 145. 1, *pro* quod, *lege* quo. *p.* 145 .6, *poſt* eſt, *adde*, Vitulos cremandi Ritum nondum vidimus in nummis. Sed frequentioris uſûs erat Libatio. Et quidem]

CAP. VIII.

De Veſtâ Perſarum, ſeu de Ignis cuſtodiâ apud Sacerdotes Magos. De antiquis Pyreis ante Zoroaſtrem. Et Manugjahri Regis Oratio pia, &c. [*p.*155.19, omittatur. *p.* 159.27, Veſtigiator. *p.* 160. 23, 24, *pro* Virtutem & excellentiam, *lege* virtus & excellentia; *in paucis exemplaribus*.]

CAP. IX.

Perſarum primitiva Principia duo, unum æternum, alterum creatum; cum utriuſque nominibus. Hæc Zerduſht vocavit Lucem & Tenebras, intelligendo Deum & Diabolum. Opiniones de Deo. Creatio Mundi in 6 Temporibus, cum eorum nominibus & deſcriptionibus. Solennis eorundem obſervatio ſtrictè Perſis injuncta, in memoriam Operum Dei.

CAP. X.

Quid Perſæ credunt de humani generis Origine, & de Diluvio, & de quibuſdam aliis rebus antiquis. De fictitiis Paradiſis terreſtribus. De Moſe & de Salomone. Perſarum Religio in multis convenit cum Judaicâ, & magnâ ex parte ab eâ fuit deſumpta. [*p.* 173. Ex imaginariis locis Beatitudinis, eſt *Ghangh-diz*, & *Gjamgherd*, & *Irân-Vigj*: ſed ubi ſitum habeat hic ultimus, nondum explicatum vidi. Quærendum ergò an ſit *Dumâvand* mons in *Irân* ſeu *Perſiâ*; vel aliàs, aliquis locus ſub Æquatore; cùm *Irân-vigj* ſit *Irân beata* ſeu *beatitudinis*.]

CAP. XI.

Nomina & Attributa Dei apud veteres Perſas, ſcripturâ veteri Perſo-Medo-Parthicâ.

CAP. XII.

Nomina & Epitheta Angelorum, ſcripturâ veteri Perſo-Medo-Parthicâ.

CAP. XIII.

Nomina & Epitheta Diaboli, ſcripturâ veteri Perſo-Medo-Parthicâ.

CAP. XIV.

De veterum Perſarum Anno & Epochis variis, cum Menſium & Dierum nominibus ſcripturâ veteri. [*p.* 189. 23, *pro* 651, *lege* 652. *p.* 190. 16, *lege* Epocha.]

CAP. XV.

Menſium ordo antiquiſſimus ab initio Martii, ſcripturâ veteri. Menſes Gjelalæi. Perſo-Medici menſis Dies, cum 5 Appendicibus ſcripturâ recentiore; & rurſus ſcripturâ veteri Perſo-Medo-Parthicâ.

CAP. XVI.

Menſes Melikæi Yezdegerdici, (qui jam primò Europam vident,) cum ſuis 5 Appendicibus. [*p.* 201. 21, *lege* Hegj. 11, Chriſti 632: *& mox*, Hegj. 31, Chriſti 652.]

CAP. XVII.

De Annis & Epochis in genere: & de Anno Perſico in particulari. [*p.* 203. 10, *pro* Solarem *&c. lege* Lunarem eſſe reputant: *nam eſt lapſus Scribæ Perſici. p.* 203. 3, Raſad eſt Obſervatio cœleſtis, vel Epocha ſuper eadem fundata, vel Computus talis: ideóque per has voces indifferenter exponitur.

 p. 203.

p. 203. 24, *pro* E, *lege* Et. *p.* 205. 18, *pro* quærendum eſt annon, *lege* planum eſt quòd ex Scribæ Perſici incuria. *p.* 207. 31, *pro* di, *lege* dictus. *p.* 211. 2, *poſt* fixa, *adde*, eodem modo acſi aliquis Romanorum Anni veteris Menſes diſtingueret à *Menſibus Julianis*, qui nomine tenus iidem ſunt, & tantùm ſitu differunt, mutatis primis in ultimos: excepto quòd fortè *Julius* ſit à *Julio Imperatore*, & *Auguſtus* ab *Imp. Auguſto*, qui antea erant *Quintilis* & *Sextilis.*]

CAP. XVIII.

De Anno ſeu Epochâ τ͂ Katâ & τῆς Oighûr. [*p.* 214. 4, *pro* res, *lege* ſive res. *p.* 214. 9, *pro* Chriſt, *lege* Chriſti. *p.* 214. 25, *pro* Annuus, *lege* Annus, Notandum quod *p.* 219, in Tabulâ Chinenſi, columnarum ordo (ex numeris diſcernendus) quem Sculptor perperam inchoavit à ſiniſtra, potius inchoandus fuerat à dextra, uti ſe habet lectio Sinica in ſingulis illis columnis ubi duplex Sinicorum characterum ſeries cernitur: ſed in eorundem ſonis non item. *p.* 234. 38, *poſt* Menſes Lunares, *adde*, In meo Calendario Sinico, amicus noſter Chinenſis adſcripſit iſtos ſonos, qui in quibuſdam differunt ab iis quos pro D. Golio ſcripſit D. Martinius, uti apparet in Cyclo Sexageno procedendo à num. 2[illegible] & ſic deinceps, ubi iſta Menſium nomina comparent. *p.* 216. 9, *lege*, terminationes inter pronuntiandum apocopare præſtat, & voces Sinicas ſimplices ſine illis enuntiare. *p.* 233. 20, *poſt* decimustertius, *adde*, A ſupradicto nomine *Shiùn*, corruptum eſt apud Europæos Criticos שיכון *Shicun*, ſeu ut ſonant *Shaicum*; quod eſt pro שיון *Shiùn.* Et hoc propter defectum Characterum Turcicorum, quia ſcriptum viderunt Hebraïcis ſeu Chaldaicis: unde & hoc habitum fuit pro nomine Chaldaico *dodecaëteridem* Chaldaicam notante. Sed in linguâ Chaldaicâ tale nomen non extat, nec Chaldæi unquam per *dodecaëteridem* numerarunt. Eſt itaque *Shiùn* revera *Dodecaëteris Sinico-Tatarica*; aliter quam ſuperioris ſeculi Viri Docti ſenſerunt. Poſt hæc autem, dictum nomen talem ſignificationem non habet in ulla lingua, ſed longe aliter, ut ſuo loco diximus.]

CAP. XIX.

Explicatio nominum Angelorum ſingulorum Menſium: ubi de dictorum Angelorum Officiis & Præfecturis. Item de Sabbatis & præcipuis Magorum Feſtis & diebus ſolennioribus. De diebus fauſtis & infauſtis, & quid in ſingulis agendum aut evitandum. In his omnibus multi eorum religioſi Ritus & Cæremoniæ explicantur, & veteres Conſuetudines illuſtrantur: ex quibus, qualis fuerit hujus populi genius & indoles eluceſcit. De Feſtis Appendicum, & Parentalium, &c. De Gabriele, & Michaele, &c. Et de Regionum Angelis. [*p.* 245. 15, Bilance. *p.* 248. 17, deſinens. *p.* 251. 5, Autor. *p.* 253. 13, appoſité. *p.* 253. 25, veterum. *p.* 257. 31, *dele* &.]

CAP. XX.

Explicatio nominum reliquorum Angelorum & dierum menſis, qui in præcedentibus omittebantur. [*p.* 265. 30, *poſt* tractare, *adde*, Heic extat mendum in exemplari Perſico. *p.* 267. 32, *pro* G, *lege* D.]

CAP. XXI.

De veterum Perſarum Legiſlatoribus. De Eccleſiæ primitivæ & orthodoxæ Religionis Statu: atque de Hæreticis & eorum Hæreſibus ac Sectis; ubi de Manete, Mazdek, & aliis. [282. 18, *dele* de. *p.* 288. 11, Manuum. *p.* 289. 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, dele has lineas, ſcil. totam citationem ex Plutarcho.]

CAP. XXII.

Perſarum opiniones primitivæ (eæque hactenus continuatæ,) de Religionis ſuæ Principiis ſeu Articulis primis, ex Damaſcio & Plutarcho & Shahriſtânio, atque ab Indo-Perſis. [*p.* 291. 7, *pro* μὲν χρόνον, *lege* δὲ χρόνον. *p.* 295. 15, *pro* quo, *legem* quem. *p.* 298. 37, *poſt* corpus, *adde*, (ſc. ſemen.)]

CAP. XXIII.

Vita Guſhtaſpis ſeu Darii Hyſtaſpis breviarium. [Is aliquando apud Herod. ſimpliciter dicitur *Darius*,

in

in S. Bibliis *Artaxerxes. p.* 302. 14, *pro* πατὴρ, *lege* πατὴρ. *p.* 302. 21, *poſt* fuit, *adde*, A Ptolemæo vocatur Βιδάσπης *Vidaſpes*, & à pleriſque *Hydaſpes*, utrumque malè. *p.* 302. 24, *poſt* verſibus, *adde*, Præter dictum *Bundâri*, eſt in Bibliothecâ Mertonenſi MS *Shahnâma* Arabicè per *Naßireddîn Tuſæum* uſque ad finem Regum Perſicorum, complectens quoque *Familiam Othmanicam*. Et talis Shahnamæ verſio Arab. per Abulphat Ali Iſpahanenſem extat in Bibl. Leyd. *p.* 303. 16, *poſt* Rex, *adde*, Hocque magis obvium quam verum, crediſiſſe videtur Herodotus verioris rationis ignarus: is enim ſui Libri *p.* 225 de iſto Rege refert, Simulachrum lapideum ſtatuit hominis Equo inſidentis, inſcriptis his verbis, *DARIUS HYSTASPIS FILIUS TUM EQUI VIRTUTE* (τὸ ὄνομα λέγων ejus nomine id dicente) *TUM OEBARIS EQUISONIS, PERSARUM REGNUM ADEPTUS EST. p.* 305. 25, *poſt* Mohammedani, *adde*, Hinc (atque aliunde) conſtat quòd Magi reponant defunctorum Animas in cœlo in manibus Angelorum uſque ad Reſurrectionem. Græci & Curdi & Indi & Seres eas reponunt in Beſtiis, credentes Animam varias ſubire Tranſmigrationes & pœnæ gradus ad depurationem, eamque tandem ad cœlum ſeu eorum Elyſium appellere. Hi enim pro improbis locum pœnæ temporalis, & pro melioratis Elyſium parabant æternum. *p.* 306. 24, *poſt* diximus, *adde*, Dictus Rex (ut mox videbitur) in animo habens Indos ſubjugare, navigationem eum in finem inſtituit (ut puto) per Fluvium ab eo itaque denominatum *Hydaſpem*, qui (ſec. Ptolemæum) ex Imao monte ſcaturiens, influit in *Zaradrum*, qui mox in *Indum* Plinio dictum *Sandum*, pro *Sind* ſeu *Sindus*; unde tota illa regio huic flumini adjacens, vocatur *Sind-Hind* ſeu *Sindo-India*: nam *Indus* eſt nomen ab aliis impoſitum, incolis autem ignotum. Ptolemæus ponit *Indi* fontes ad Longit. 125, *Hydáſpis* fontes ad 128, *Gangis* ad 140. At in Globo Cæſiano *Ganges* eſt circa 120, & in Libro Perſico *Masâlik mamâlik* eſt circa 107: his ergò nulla fides. At dicente Herodoto *p.* 270, (de quo loco me ſubmonuit Amicus,) *Ille Rex miſit Scylacem & alios ad perveſtigandum ubinam Indus in mare influeret. Et poſt horum navigationem, Darius Hyſtaſpes Indos ſubegit, & eo mari potitus eſt. Scylax itaque & ſocii è Caſpatyro urbe & è terrâ Pactyiâ ſolventes, ſecundo flumine auroram verſus atque orientem Solem navigarunt in mare: & de hinc per ipſum mare Occaſum verſus, 30mo demum menſe tenuerunt eum locum unde Rex Ægyptiorum eos Phœnices (ut anteà dixi) miſerat ad Libyam circumnavigandum.* Ille ergò ab Oriente idem fecit quod Pharao Neco per Phœnices fecerat ab Occidente incipiendo. Caſpatyrus (cujus alibi meminit Herodotus,) Stephano eſt Indiæ urbs Gandarica in litore Scythico. Eſtque Gandara regio borealis in quâ ſunt fontes Indi & Hydaſpis, &c. multis gradibus citra fontes Gangis. Cùm autem Herodotus non expreſſe dicat per quem fluvium inſtituta fuerit dicta navigatio, inde exurgit difficultas. Si Bertii Chartis Ptolemaïcis ſit fides, huic navigationi Ganges curſu tendens ad Notapelioten, meliùs quadrat quam Indus aut Hydaſpes. Atqui Ganges qui effunditur in Sinum Bengalenſem, parum juvabat ad explorandum oſtia Indi, niſi per totum continentem Indiæ circuiendo redierit occidentaliter ad oſtia Indi: quod vix credibile, cùm is tum eſſet hujus regionis ignarus: id autem feciſſe requirebat ut eſſet harum partium valde gnarus. Præterea ſi ille occupaverat regionem Gangeticam, tunc erat in meditullio Indiæ, nec opus erat ulterioris invaſionis; cùm nec Alexander ultra Gangem unquam proceſſerit. Cùm itaque per Indum navigando, & *Indos ſubjugando, eo mari potitus eſt, intelligitur illud mare quod eſt ad oſtia Indi. Is enim Indos ſubjugavit poſt illam navigationem*, non ante eam. *Ulteriùs* ergò *diſquirendum annon potiùs navigaverit* per Indum ipſum, aut per Hydaſpem, qui (ut dictum) in Zaradrum qui in Indum influit? Huic quidem ſententiæ aliquantulum obſtat, quòd in dictis Chartis (ſi integra eis fides,) ambo iſti Fluvii tendant planè auſtraliter: adeò ut difficile ſit ſtatuere quo modo per horum alterum ad orientem Solem navigaverit. Meritò autem dubitandum an Chartæ rectè horum fluviorum curſum dederint, cùm eorum flexuræ & divertigia ſæpiuſcule Ptolemæo æque ac nobis ignota fuerint. Nam certiſſime omnis Fluvius aliquas flexuras habet: Ptolemæus autem Hydaſpi nullas tribuit, niſi quod ejus Commiſtionem cum Zaradro & Indo ponat ad locum ipſis Fontibus occidentaliorem, quod contra nos facit. Sed per quantum orientalem circuitum priùs (quod pro nobis faceret) illuc forte redierit, non dicitur. Adeò ut quamvis is non notavit, fortaſſis Hydaſpes in meridie tandem deſinens, antea habuerit tales flexuras quæ per multa milliaria orientaliter tetenderint, ut (ſi per Hydaſpem navigaverit) ex dicto Herodoti loco neceſſario colligendum & concludendum. Ex hac itaque ſuppoſitione, illum innominatum Fluvium per quem navigavit, fuiſſe Hydaſpen probabile faciunt ſequentia: viz. 1, primò quia Hydaſpes non eſt nomen origine Indicum, ſed plane Perſicum: unde à Perſis videtur inditum propter aliquam cauſam notabilem, utpote quia Hydaſpes Rex per illum navigaverit ad invadendum Indos. 2. Quia apparet quòd iſte Fluvius erat navigabilis, cùm Arrianus *p.* 125 dicat Hydaſpen nullibi

anguſtiorem eſſe 20 ſtadiis. 3. Quia erat commodus ad invadendum Indos, quod comparet ex Strabone, qui aſſerit Alexandrum Indos invaſurum, naves ſuas conſtruxiſſe ad Hydaſpen. Dictus itaque Perſarum Rex cupidus explorandi oſtia Indi, videtur ſuam navigationem inſtituiſſe per iſtum Fluvium ideò ab eo denominatum Hydaſpen influentem in Zaradrum, qui in Indum, cujus oſtia exploranda erant. Et dicta urbs Caſpatyrus videtur ſita ad ripam Hydaſpis, in boreali parte Indiæ, ut ex Stephano & alio Herodoti loco colligitur. Hæc eſt mea ſententia, quam (ut mihi probabilem) modeſtè propono, nemini autem eam impono, meliori informationi libenter auſcultaturus: nam ſemper volo ut cuique liberum ſit judicium. Iſte itaque potentiſſimus totius orbis Monarcha Phridûno & Alexandro haud impar, ſuum Imperium dilatavit in ipſam Indiam in Orientem, & (ut vult Herodotus,) in Occidentem ſumendo vindictam à Scythis qui antea Perſiam 28 annos occupaverant. Et quando iſte Rex tandem Indiam poſſederat, ſcientiæ adipiſcendæ ergô Brahmanos conſuluit, ut Am. Marcellinus docet, &c. *p.* 305. 28, *pro* quæ, *lege* qui. *p.* 307. 23, *poſt* unquam, *adde*, rectè. *p.* 307. 24, *poſt* Hyſtaſpes, *adde*, Iſte autem ut vides, à quibuſdam corrupte dictus eſt Hydaſpes, unde facta eſt unius fluminis in Indiâ & alterius in Mediâ denominatio.]

CAP. XXIV.

Zerduſhti ſeu Zoroaſtris vita. [*p.* 315. 3, *pro* coram, *lege* eorum. *p.* 322. 37, Guſhtaſpis. *p.* 325. 24, *pro* ab Iſpahanenſi, *lege* à Shirazenſi.]

CAP. XXV.

Operum Zerduſhti generale nomen explicatum. [*p.* 332. 37, *poſt* Eſtâ, *adde*, Et pro Eſtâ, à quibuſdam legitur Uſtâ.]

CAP. XXVI.

De Zerduſhti peculiaribus Libris, & de Linguâ ac Literis quibus ſcripti ſunt. [*p.* 340. 3, *dele hæc verba*, quidam. Sed nomen deeſt.]

CAP. XXVII.

De naturâ Ignis, & de generali ratione cuſtodiæ ejuſdem, &c. Quo ſigno Perſæ ad Sacra convocari ſolent, & quid faciunt in Eccleſiis.

CAP. XXVIII.

De Magorum Sacerdotio & Hierarchiâ, florente olim eorum Eccleſiâ, & quoque hodie. [*p.* 351. 10, *poſt* Anglicis, *adde*, vel pro ditioribus domum mittunt Ignis Sacri portiunculam, pro qua benè & carè ſolvitur Sacerdotibus.]

CAP. XXIX.

De Igne ejúſque nominibus. De Pyréis ſeu Templis Ignis, & quomodo ſe ibi gerunt Magi. De Improperiis ſeu nominibus vituperii quibus Mohammedani (& ante eos alii) iſtum populum appellant, & per invidiam notant: & de Nominibus quibus inter ſe iſte populus ſuos compellare ſolet. [*Ex impreſſis Contentis dele*, De Sacerdotio ejúſque Ordinibus & Habitu, & quibus nominibus Perſicis tales Ordines appellentur. *p.* 358. 23, *poſt* Mohammedanis, *adde*, (& ante eos ab aliis,) huic. *p.* 359. 22, *pro* con, *lege* l'on. *p.* 359. 23, *pro* ayans deſtruits, *lege* ayant dêtruits.]

CAP. XXX.

Ordinum Sacerdotum nomina & diſtinctiones: & Sacerdotum Habitus. [*p.* 369. 1, Id quod diximus de *myſtacibus parvis & raſis genis*, ſpectat ad juniores potiùs quam ad ſeniores: ideóque in Icone piloſas genas dare viſum eſt. *p.* 369. 20, Supple ex Strabone vocem πυργωτὰς, qui quidem locus à quibuſdam intelligitur de forma *Turris quadratæ*, quo ſanè ſenſu plerumque ſumitur πυργὸς, ideoque ab eis illuſtratur per figuram *Coronæ Parthicæ* quæ apud Goltzium & alios cernitur. At cùm ille Strabonis locus non ſit de *Regum coronâ*, ſed de communi Magorum & aliorum *Tiara* ſeu *Pileo* qui erat pyramidalis formæ, (uti conſtat tam ex nummis quam ex picturis in Libro *Shâhnâma* Coll. Mert.)

inde

inde conſtat quòd πυργωτὸς in hoc loco de *pyramidali* Tiaræ figura intelligatur. *p.* 369. 38, *pro* & inſerere, *lege* & in eas inſerere. *p.* 370. 3, *poſt* Sandalos, *adde;* vel Calceos. *p.* 370. 8, *poſt* Anſæ, *adde,* quæ tamen ſunt ſupponendæ.]

CAP. XXXI.

De Perſarum Magis in genere, & quales fuerint ejuſmodi Sapientes: præſertim de Chriſti Magis, à quonam Rege in Palæſtinam legati fuerint, & cur Deus tanto favore dignatus eſt Perſas præ aliis Gentibus, &c. Prophetiæ de Meſſiah per Zoroaſtrem & Gjamaſpem, &c. [*p.* 372. 14, reſtrictus. *p.* 384. 3, omnes.]

CAP. XXXII.

Ex orientali mythologiâ unius Σιβύλλης origo, reliquarum exploſio. Apud Chaldæos & Phœnices Virginis *cœleſtis ſignum Synecdochicè & tectè notari ſolebat ſuì Symbolo Σιβύλλα ſeu* Spicâ, *quo nomine ſubinde intelligebatur totus Aſteriſmus. Unde Docti & Sacerdotes mythologiæ cuſores, de cœleſti & miraculosâ* Virgine *vaticinatrice pro ingenii ſui ſpecimine mira finxerunt & credulo vulgo obtruſerunt, ut in cæteris ſolent facere: adeò ut tandem mos eſſet cuilibet inſanienti* Virgini *ſe vaticinatricem prætendere. Quâ etiam occaſione de Phœnice agitur, atque Zodiacalium Signorum origo Græcorum fictionibus anteceſſiſſe ſtatuitur. De illis & aliis Aſtris videri poſſunt Notæ noſtræ ad Ulugh-Beighum Perſ. Lat.* [*p.* 386. 22, vaticinatricem. *p.* 388. 38, *poſt* confictum, *adde,* Et ut adduximus Ciceronem Sybillina ludificantem, ſic etiam adducemus Plutarchum (*p.* 399) qui in Dialogo de *Oraculorum defectu* idem facit: ibi enim Boëthus inclamat, Sibyllæ & Bacchides ut in buccam venit diſſeminarunt Nomina & Verba omnis generis eventuum, quorum quædam cùm fortaſſis evenirent, falſum quod nunc dicitur, poſtmodùm verum eſſe contingat. *p.* 389. 1, *lege,* Si Cicero & Plutarchus non crediderunt. *p.* 391. 18, *poſt* Virgo, *adde,* In noſtro Albumaſaris exemplari Arabico peſſimè ſcripto legitur ينكلوس دوسثيه *Yancalos Douſtyia,* ſenſu planè nullo: & veteris Verſionis autor videtur in ſuo exemplari legiſſe adhuc pejus, سكذيذس ذي ذرسمه *Secdeidos de darſama,* quod etiam nihil eſt. At cùm *Virginis* ſignum Græcis ſonet Στάχυς, hinc Arabes hauſerunt iſtud Græcum nomen à Librariis poſtea dicto modo corruptum, quod reſcribendum eſt ستخيوس اي دوشيزه *Stachys, ea eſt Perſicè Duſhîza, Virgo. Nam Arabum ſcribis familiare eſt exotica nomina corrumpere. p.* 391. 37, *poſt* neceſſarium, *adde,* Chaldæis & Phœnicibus שבולא ſeu שבולה Σιβύλλα eſt cœleſtis Virginis ſignum: unde (cuique hoc perpendenti) fabula Sibyllarum tam obvia eſt ut quiſque forte dolebit quòd ſine me monente haud citiùs rem perceperit. Vocem quod attinet, eadem eſt quæ in S. Bibliis שבולת *Sibbóleth,* quæ quidem forma quibuſdam forte *videatur aliquantulùm diverſa. Sed quiſque in Hebraiſmo verſatus novit fœmininas terminationes â & eth* perinde eſſe, ut eſt נוגשה & נוגשת *nogeſhâ* vel *nogéſheth,* מלחמה & מלחמת *milchamâ* vel *milchémeth;* & ſic שבולה & שבולת *Sibbolâ* vel *Sibbóleth,* cum ejuſmodi aliis. Adeò ut cùm in his nullus ſit delectus, in quamcunque harum formarum primò incideris, eâ utaris. *Sibyllæ autem ſuas nugas ſubinde ſcribebant non tantùm in Libris, ſed & in arborum foliis facilè à vento diſperſis; unde natum Proverbium, ut ſolutæ chartæ diſperſioni obnoxiæ,* Sibyllæ foliis *aſſimilarentur.*]

CAP. XXXIII.

Veterum Perſarum fidei ſumma: quæ tamen pleniùs petatur ex ſubſequente Libro Sad-der. *Quid credant de Deo & ejus Attributis; quòd ſit Omnipotens & Æternus, ſine quantitate & ſine qualitate, &c. De ponte judiciali, & de Beatorum & Miſerorum ſtatu.* [*p.* 396. 15, *poſt* eſſe, *adde,* ſeu apparentia ſine exiſtentiâ. *p.* 397. 2, Exiſtentiæ. *p.*401. 17, *dele* in.]

Capitum Contenta seu Argumenta.

Cap. XXXIV.

De Nuptiis: de Baptiſmo ſeu Lotione: atque de Sepulturis. [*p.* 408. 26, *pro* Crania, *lege* Crinium. *p.* 409. 2, *poſt* peragunt, *adde*, Dicente Herberto, Cadaver Involucro linteo veſtitum, verſus Conditorium defertur, comitantibus Amicis qui tacite dolendo ſe verberant donec ventum fuerit prope dictum Conditorium; ubi *les Naceſſelars* Sacerdotes obviam facti Pileis & Amiculis luteis velati (relictis ibidem comitibus qui funus deduxerant,) accipientes Cadaver, illud deferunt ad vicinum Ignem, ubi quaſdam preces obmurmurant: quo facto, Cadaver in Conditorium elevant, & ablato Involucro, illud nudum à volucribus devorandum relinquunt. *Sic ille. His addimus*, Quòd dictas preces celeriter recitant, cùm non detur in illo loco diu morari propter intolerabilem fœtorem tam Conditorii quam inſtantis Cadaveris, quippe quod per triduum (dum Anima circumvolitare putatur) rebus neceſſariis ſuppeditatum & ſtipiti appenſum ſervarunt; idque partim ad obſervandum volucrium acceſſum ad quemnam Oculum primò advolent, partimque quia ante quartum mane fatalis determinatio fieri non creditur. Et quidem tale auſpicium non habetur incertum nec augurium fallax.]

Cap. XXXV.

De Perſiæ & Perſarum nominibus: & de modernâ atque veteri Linguâ Perſicâ ejúſque Dialectis: ſc. de Perſiâ, Parthiâ, Mediâ, & de harum regionum Linguis & Dialectis. [*p.* 417. 12, *poſt* Parthiam, *adde*, Ea inquam dicta fuit Yrâc, unde nomen Hyrcania, q. d. Yracania: quæ etiam hodie vocatur Mazenderan atque Tabariſtân, q. d. ſecurium regio (propter cæduas ſylvas in quibus multus uſus ſecurium,) unde fuit Autor à nobis ſæpe citatus nomine Tâbari: ſic enim potiùs dicitur quàm Tabariſtani, quamvis utrumque ſit licitum. De his videas Notas noſtras ad Itinera Mundi. *p.* 423. 10, 11, *dele hæc verba*, جامع اللغة al. *atque* Aliàs Gjâmi AlLogat. *p.* 429. Liber *Sadder*, i. e. *Centum Portarum* ſeu *Capitum*, cujus tantum Procemium & Epilogum Perſ. Lat. dedi, curioſitatis causâ: cum totum Librum eo modo dediſſe, iu nimiam molem excreviſſet, & in nimios ſumptus exorbitaſſet. *p.* 436. 11, *lege* Beate. *p.* 498. 2, *poſt* Nophûs, *adde*, Apud Rovillium Lugdunenſem viſuntur tres Medicæ cochleatæ ſpecies. *p.* 506. 25, *poſt* Deo, *adde*, qui eſt ὁ καρδιογνώστης, tam Hominum quam Angelorum cogitationes noſcens, prout dicitur, Novit quid eſt in corde hominum, cum ejuſmodi dictis aliis. *p.* 436. 32, *poſt* poſſunt, *adde*, Deus quidem (quantum nobis mortalibus ex S. Scripturâ colligere liceat,) nunquam locutus eſt ad homines: ſed quando is dicebatur loqui, tum Angelus à Deo & ejus nomine loquebatur, (ut inquit propheta quidam,) Angelus locutus eſt ad me per verbum Domini. Et hoc ſemper ſubintelligendum eſt, quamvis non tam expreſſe dicatur. Ad quid enim habet tot miniſtros, ſi ipſe omnia propriâ perſonâ peragere dignaretur. *p.* 509. 37, *pro* contortum, *lege* tortum. *p.* 509. 10, *poſt* Germander, *adde*, Quibuſdam noſtratium *Album* eſt *Lychnis ſylveſtris glabra, ſeu Papaver ſpumeum*; & *Rubrum* eſt *Lychnis ſylveſtris rubra ſeu Muſcipula*. Alii aliter: ſed omnes in conjecturis ſuis decepti. *p.* 511. 16, *poſt* deſcribendo, *adde*, Officinarum *Ben album* (nam ex albo flaveſcit,) eſt gracile, craſſitudinis minimi dicti. *Rubrum* autem ſeu obſcurè turbidum, eſt craſſitudinis pollicaris. Utrumque verò eſt leviter tortum fere ut funis, ſubaromaticum ſeu ſubamarum, calidum & acre ſeu mordicans, os inflammans ſeu adurens ut Pyrethrum. *p.* 522. 20, *poſt* redux, *adde*, Vel de iſtis vel de ſequentibus intelligendus videtur Haytho, qui dicit, Cathayni valde pulchras habent Literas, quæ Latinis Literis in pulchritudine quodammodo ſimiles ſunt. *p.* 528. 22, *poſt* adhibentur, *adde*, At poſt omnia (quod palmarium eſt,) ex Punctorum ſitu, conſtat harum Figurationum ſeu horum Monogrammatum ordinem eſſe à ſiniſtrâ ad dextram, contra ordinem linguæ & Lectionis Perſicæ: ad quam itaque non pertinet dicta Inſcriptio. *p.* 535. 3, *poſt* Basâſiri, *adde*, Et (quod ad rem ſit,) *Basâsir* eſt *locus Boreâ ſatur*, eâdem ratione quâ *Ghermsir* eſt *regio calore ſatura*, & *Serdîr* eſt *regio frigore ſatura*: & ab his denominativa ſeu adjectiva forma non erit *Ghermi* & *Serdi*, ſed *Ghermſiri* & *Serdſiri*. *p.* 535. 16, *poſt* inſtituit! *adde*, Confer cum pag. 99. *p.* 537. 31, *poſt* concipiendum, *adde*, (cui nomen Senoiet-Hotius,) *p.* 541. 24, *poſt* indigent, *adde*, Quòd autem Canis

tam

tam venerabilis habeatur, videtur primò ſundatum in opinione Sagacitatis ex odoratu, quo ſtultè imaginantur eum *Animæ* puritatem vel impuritatem diſcernere poſſe; unde etiam hujus animalis puritatem colligunt & concludunt. Et gradatim tranſeundo ab uno errore ad alium, ſactum eſt ut credant Animas *impuras* (quibus peccata maxima) à Canibus recuſari, atqui puriores ab eis exceptum iri; quarum peccata leviora aſportare Canes, & tales Animas in Angelorum manus tradere præſumuntur. *Sed Indo-Perſæ* non ſunt in omnibus rebus orthodoxi, (ut ſupra notavimus,) & *aliqui* eorum *tractu temporis* Rituum ſuorum Originis obliti, hodie tales Ritus diverſimodè exponunt, ut etiam ab *Ægyptiis* & Græcis & aliis Gentibus factum eſt. Quòd Canis (ut Hircus) aſportaret peccata, *tale ſit* Symbolicum ut *videatur* dignum quod fortè inſtitutum fuerit à *Zoroaſtre*, cui nota erant Veteris Teſtamenti Biblia. At quòd Canis Animarum ſtatum ſuboleret, & haberet commercium cum Angelis, eóſque conſuleret, eſt dictu & cogitatu abſurdum, contra reliqua Perſarum Principia, & quod hujus Religionis Inſtitutori forte nunquam in mentem venerit, ſed potiùs ex poſterorum ignorantià & ſuperſtitione ortum. At fortaſſis ex Aſtrologica vanitate proceſſerit, quòd *Sertân* & *Aſad* & reliqua ſigna cœleſtia ut hujus Mundi *Rectores habeantur*, ut ex *Lordio* notatum.]

Pro hujus Operis coronide, eſt *Appendix* continens aliquot Diſſertationes, quarum SYLLABUS heic datur.

I. De Calbiis, Durziis ſeu Durûziis, Homeidiis, Yezidæis, &c. incolis montis Libani & Gordyææ, déque eorum Religione & Ritibus deteſtandis. *pag.* 491.

II. De Bactriæ ſitu & nominibus antiquis tam apud Græcos quàm apud Orientales. *p.* 493.

III. De *Zervân* antiquiſſimo tam ſecundùm Perſas quàm ſecundùm alios. *p.* 495.

IV. De *Magnete*, an in Jovis Ammoniaci Oraculo? *p.* 495.

V. De *Medicâ* ſeu *Pabulo Medico* ſive *Trifolio cochleato*, cum ejus ſpeciebus (*quæ apud Rovillium ſunt* tres,) & nominibus Arabicis, Syriacis, Medicis ſeu *Perſicis*, & *Turcicis*. *p.* 467.

VI. De Inſulâ *Java*, ejúſque *præcipuâ* urbe *Bantan*, vulgò *Bantam*: déque harum nominibus tam apud Græcos quàm apud Orientales, ubi Ptolemæus illuſtratur. *p.* 493.

VII. Compendium Vitæ celeberrimi Aſtronomi *Omar Cheiyâm* Anni Perſici Reformatoris. *p.* [illegible]

VIII. De Anno *τῆς Katâ* & *τῆς Oighûr*, i. e. *Sinico & Tatarico*; ubi taxatur quorundam Miſſionariorum incuria & *ἀνακρίβεια* tam in dicti Anni initio ſtatuendo quam in ejuſdem Formam deſcribendo, in quibus (ut & in quibuſdam aliis rebus Orientalibus) ab eis erratur. *p.* 500.

IX. De *Angelorum* & *Stellarum* nominibus in genere. *p.* 505.

X. De Plantâ & Radice *Ben* ſeu *Béhman* duplici, Syriacâ & Perſicâ, fuſé. *p.* 507.

XI. De vera Orientali Herbâ *Ribâs*, fuſé: ubi etiam Europæorum Frutex *Ribes* ſeu *Pſeudo-Ribes* conſideratur. *p.* 511.

XII. Inſcriptionum Perſepolitanarum & Palmyrenarum inter ſe & cum aliis collatio, ſc. cum ſculpturâ Armenicâ & Georgianâ, & cum Alphabeto Magico & Alphabeto naturali. *p.* 517.
Et conferendi gratiâ ſubjiciuntur ſequentia Specimina: ſcilicet Specimen Scripturæ *Mogolo-Tataricæ*. *p.* 521. Scriptura Tatarorum de *Bootan*, & Tatarorum *Kytæorum*, & *Nabathæorum* ſeu *Mendæorum*. *p.* 522.

XIII. De

XIII. De Perſico ſeu Parthico *Sagittario* & Nummo *Δαρεικῷ*. *p.* 528.
XIV. Ex Elmacino Arabe Chriſtiano Spuria & aliàs inaudita quædam de *Zaráduſht* ſeu *Zoroaſtre*. *p.* 528.

XV. De Libro *Yeziſhny* Zoroaſtris. *p.* 530.

XVI. Tria Magorum genera, & eorum Regulæ ſeu Præcepta, ex H. Lordio. *p.* 530.

XVII. De Paſargadis, & de Artaxerxis Mnemonis Coronatione ibidem facta. *p.* 530.

XVIII. Tavernieri Relatio de Gavris, & in eam Animadverſa. *p.* 535.

XIX. De Ecbatanis tam Syrorum quàm Medorum. *p.* 541.

XX. Ex *H. Lordio* Notata quædam, & in eum Animadverſa. *p.* 542.
Tavernier deprehenſus plagiarius ex Relationibus *Pere Chinon* Galli, ex quo dedimus Additiones & Emendationes in dictam Tavernieri Relationem ſuis locis inſerendas à Lectore curioſo, ut inde ſenſus emergat integer. *p.* 545.
Addenda de particulari quâdam *ſcripturâ Perſepolitanâ*, de qua priorem opinionem noſtram correximus. *p.* 548.

HISTO-

HISTORIA RELIGIONIS VETERUM PERSARUM Eorúmque MAGORUM, &c.

CAP. I.

Argumentum primi Capitis, in quo (quaſi pro Introductione) præmittuntur generaliora quædam Religionis veterum Perſarum, quorum recta in Deum Fides & antiquiſſima Eccleſia (quod de ullâ aliâ in toto terrarum Orbe Eccleſiâ & Gente, exceptâ ſacrâ lineâ Judaicâ, dici & monſtrari nequit,) ab ipſo Diluvio arceſſitur huc uſque continuata. Et quamvis proceſſu temporis aliquas nugas Sabaiſmi & Pyroduliæ (non autem Pyrolatriæ) miſcuerint, tamen devoti cultores Dei ſemper fuerunt omni ævo ſine interruptione ad hoc uſque tempus. Ea itaque Perſicorum Magorum Eccleſia à Græcis & Mohammedanis veteres ejuſdem Ritus ignorantibus ejúſque religioſos Libros non ſatis intelligentibus, invidiosè & injuſtè Ethniciſmi taxata eſt, quaſi Perſæ aliquid præter Deum divino cultu adoraverint idve Deum vocaverint, quod nunquam fecerunt nec hodie faciunt, erga verum Deum Zelotæ maximi.

PErſarum Religionem & Ritus deſcripturus, ut à Lectore promptius intelligar, præmitto, Perſas diſtinguendos eſſe in Veteres *eorúmque Sobolem* & *ſeros* Nepotes, qui antiquam *Religionem* & *Diſciplinam* adhuc retinent; & in Moderniores; quæ Moderniorum Gens (ut & eorum Lingua) olim ex aliquot aliis conflata eſt, partem ex Alienigenis Saracenis & Tataris, præcipuè verò ex aliquibus Indigenis Parthis & Medis & Veteribus Perſis ad Iſlamiſmum deſciſcentibus, præter Fœminas ex Georgiâ & aliis Regionibus raptim corraſas. Hæc dicimus, totius hodierni Imperii Incolas notando: nam aliàs antiquitùs Perſæ & Medi fuerunt prorſus diſtincti & immixti, niſi quòd Religione & Literis convenirent, & ſub eodem Domino viverent.

Dicti Moderniores *ii* ſunt qui hodie rerum potiuntur in Perſide, profitentes Mohammedaniſmum ſeu Religionem ferè eandem cum

illâ Turcarum, de quâ Turcicâ diſtinctum aliquem Tractatum non ita pridem edidimus. Illi autem de quorum Religione & Ritibus heic agitur, ſunt Vetuſtiſſimi Perſæ, quorum pura & immixta Soboles hodie ſuperſtes inter Mohammedanos & alios (at quaſi ſeorſim) in Perſide & Indiâ vivit, veterem ſuam Religionem & priſcos mores colens, & antiquiſſimos Ritus uſque ad hodiernum diem retinens, cum nullis niſi ſuis libenter edens aut bibens; & inter ſuos, tantùm cum contribulibus nubens; cum alienigenis autem (quantum poteſt) in nullâ re niſi in Mercaturâ communicationem habens.

Iſtorum itaque Veterum Perſarum eorúmque Poſterorum Religionem ab initio repetendo, & ab illius Gentis primordiis arceſſendo & perſcrutando, compertum habemus, nullum eſſe dubium quin Aborigines Gentis Medicæ & Perſicæ Conditores, fuerint orthodoxi; prout Noachides Shem à quo oriundi ſunt, ſuam familiam & populares docuit, eóſque cum primævâ ſimplicitate in veri Dei cultu & cognitione primò inſtituit. Nam piè credendum eſt, quòd Elam Perſarum Pater aut Avus (Shemi filius moriger) poſt tam ſtupendam à Diluvio liberationem, paternam Religionem retinuerit, & in eâdem firmiter perſtiterit; & tantum erga ſe Divinæ Bonitatis Miraculum recente memoriâ habens, à Patre Shemo acceptam Doctrinam ſalutarem ſuis filiis & nepotibus inſtillaverit, illóſque eâdem probè imbuerit. Ita ſaltem benè initiati fuerunt Medi & Perſæ: nam quia utriuſque Gentis eadem ſemper fuit Religio, & hæc Nomina ſæpè ab Autoribus promiſcuè uſurpentur, de his ambabus Gentibus ſub ſolo Perſarum Nomine in ſequentibus dicturi ſumus.

Sed ut hominum corrupta & depravata natura in pejorem partem ſemper vergit & propenſior eſt, & paulatim in deteriora degenerat & prolabitur; ſic & iſti ſuam Religionem quam primò intemeratam & immixtam ſervaverant, proceſſu temporis deinde corruperunt & multis nugis interpolârunt, Dei notitiam cum plurimis Superſtitionibus tenentes, & lucem cum tenebris commiſcentes; tam bono auri & pretioſorum lapidum fundamento ſuperſtruentes ſtramen & ſtipulam, quæ in die diſtinctionis ignem probationis non ferent. Nam quamvis orthodoxiæ tunc jactum fundamen non fuerit prorſus ſummotum, quin ſemper omni ævo veri Dei notitiam retinuerint; ſequendo tamen figmenta cordis ſui & viſum oculorum, primæ Religioni orthodoxæ ſuperaddiderunt Sabaiſmum, venerationem quandam (non quidem Divinam, ſed tamen nimiam) tribuendo

endo Stellis & Elementis. Et tandem ſumpto exemplo ab Igne Altaris in Templo Dei, Perſæ etiam didicerunt in ſuis Pyréis Ignem ſervare perennem, quem quamvis non cultu Divino adoraverint, nimis tamen ſuperſtitioſè habuerunt & hodiè habent.

Veterum itaque Perſarum Religio triplici reſpectu ſecundùm triplicem ejuſdem ſtatum conſideranda venit. Primò; quatenùs primitivæ Doctrinæ ſequaces, ſolius Dei veri & æterni cultores fuerint, ejus cognitionem veram & devôtum cultum quem à Protoparentibus Shem & Elam acceperant, immixtum retinentes. 2, Quatenùs cum veri Dei cultu commiſcuerunt Sabaiſmum, (ſeu partem Religionis illorum qui vulgò *Sabii* ſeu *Zabii* audiunt,) Solem & Planetas (*ut diximus*) *non quidem Divino cultu* adorando, ſed tamen nimiam reverentiam eis perſolvendo. Hæc (ut nos vocamus) fuit *Interpolatio Sabaitica prima*. Atqui ad omnem ſui temporis alienum cultum & Sabaiſmum opponendum & profligandum pro virili allaboravit Abraham. Cùm itaque Perſæ Religionem ſuam orthodoxam quâ Dei Unitas aſſeritur & agnoſcitur, à Protoparentibus Shem & Elam primò habuerint, eámque ab irreptitiis quibuſdam corruptelis poſteà repurgatam & reformatam, acceptam referant Abrahamo, (nam niſi reformata, Abrahami eſſe non potuit,) fas ſit credere Abrahamum omnes eorum in Religione ſuperfluitates & additiones ſuperſtitioſas ſuſtuliſſe, eáſque nugas dedocuiſſe Perſas: qui tamen, ſi ita fuit, eaſdem poſteà malo relapſu (quæ *Interpolatio Sabaitica ſecunda*,) rurſus arripuerunt & de novo reſumpſerunt, redeuntes ut Canis ad vomitum & ut Sus lota ad volutabrum cœni. At in illis ipſis diebus (quamvis admiſtâ ſuperſtitione,) veri Dei cultores fuerunt, *ab omni Iconolatriâ immunes; & poſteà tandem evaſerunt vehementes Iconoclaſtæ, Idololatrica Græcorum Templa vaſtantes;* utpote qui putarent Deum qui totum Mundum implet, inter anguſtos Templi parietes contineri & comprehendi non poſſe. Nulla igitur tunc Templa habebant Perſæ, ut notat Herodotus & alii, ſed ſua Sacra omnia ſub Dio peragebant: nec ullas Imagines aut ſtatuas adorabant, nec quævis Sculptilia aut χειροποίητα faciebant aut formabant: excepto quòd tandem declinante vetere Imperio Perſico, ſolius Veneris Statuam per aliquod tempus quaſi colendam ſervaverint, Templis & Sacerdotibus ei paſſim aſſignatis, Regis alicujus Perſici juſſu ad id adducti & coacti, ut ſuo loco docebitur. Hoc autem planè hæreticum fuit, & ab orthodoxo Magiſmo prorſus alienum.

num. Nihilominus tamen Sacerdotes ad hoc aſſignati, juſſis audientes, fuerunt contenti Reditibus, quamvis non crediderint illam eſſe Deam, nec Divinum cultum ei tribuerint; cùm eiſdem temporibus Perſæ omnes Deum Opt. Maximum verè agnoſcerent & devotè colerent, in quo omnis eorum cultus fuit terminatus & hodie terminatur. 3, Quatenus ad imitationem Ignis Altaris Hieroſolymitani, Perſæ talem in Arâ Ignem perennem ſervaverint, ut Græci & Romani & alii fecerunt. Hùnc quidem Ignem æſtimarunt valdè Sacrum, non autem ut Deum habuerunt; ſed aliàs orthodoxiam ſuam retinentes, *in ipſis Ignibus celebrarunt Jehovam.* Hoc modo Religione ſuâ planè abundando, prioribus illis Principiis ſuperaddiderunt aliquam Pyrolatriæ ſpeciem, ad ineptas illas Ceremonias furiosè incenſi & inflammati. Sed ſaniore & mitiore ſenſu hic accipimus *Pyroduliam*, ut diſtinguatur à *Pyrolatriâ*, quæ ad eos non pertinet. Quamvis verò ſuperdictam originem tam apud Perſas quàm apud alias Gentes habuerit Pyrodulia, talis tamen ejuſdem origo ex temporis diuturnitate hodie fere ignoratur ab eis, propter talium Gentium ἀνιςορησίαν. Ideóque aliqui apud Perſas ſunt qui à minùs remotâ origine eandem arceſſunt, *viz.* à Zoroaſtre, minùs rectè: ille enim tantùm eorum Pyroduliam de novo reformavit & eandem ampliavit ac auxit. Sed quamvis aliqui ſic credant, nos eam ex aliâ autoritate à remotioribus ante Zoroaſtrem temporibus ortam & petitam fuiſſe, in hujus Operis ſequelâ probaturi ſumus.

Quòd Perſæ olim fuerint Sabaitæ ſeu Sabii, fidem facit *Ibn Phareddîn Angjou* Perſa in Libro *Pharbangh Gjihânghîri* de Perſis Shemi pronepotibus loquens in Proœmio ſuo, وكان دينهم الصابية ثم تمجسوا وبنوا بيوت النيران *Illorum Religio tunc fuit Sabaiſmus: at tandem facti ſunt Magi, & ædificarunt Ædes Ignium.* Dicti Sabaiſmi ſequaces tam Perſæ quàm alii, Perſicè dicebantur *Nogûſhâ* ſeu *Nogûſhâk*, & *Ghebr*, i. e. *Infideles* in genere. At nomen *Ghebr* ſeu *Ghabr* magis ſpecialiter hodie tribuitur *Ignicolis*, ſeu iis qui ita habentur. Quando enim Perſarum antiquiori Religioni ſuperaddita fuit *Pyrolatria*, tum à Mohammedanis eis tributa ſunt Nomina *Gebr*, & *Atèſh-perèſt*, & *Adur-kîſh*, &c. de quibus in calce hujus Libri fuſiùs dicetur.

Verum quidem eſt quòd totus fere Mundus tunc fuit peſſimo Sabaiſmo involutus; talis enim fuit generalis omnium Religio: ideóque Deus in Lege Moſis contra talem Sabaiſmum præcavendo, Iſrae-

litas

litas monet *Ne fortè eleves oculos tuos, & intuendo copias cœleſtes, te proſternendo adores eas.* Nam quia ea fuit omnium vicinarum Gentium Religio, ideo Deus eam vetuit Iſraelitas, videns quàm proni & propenſi eſſent ut aliorum exemplo tali cultu inficerentur, & à viâ rectâ in quâ eos poſuerat Deus, deflecterent. Sed (ut ſuo loco fuſiùs docebitur,) Sabii fuerunt duorum generum, ſcil. *Cultores Planetarum*, qui meliores; & *Cultores Idolorum*, qui deteriores. Prioris generis fuerunt Perſæ, qui tamen planè negant ſe divinum cultum his tribuere aut unquam tribuiſſe. Græci quidem & Mohammedani affatim Perſis impingunt Divinam Adorationem Solis & Planetarum & Ignis. Atqui haud mirum eſt ſi fallantur, cùm exteri non ſatis intelligant Ritus Perſarum veterum; quippe qui ſtudiosè ſuam Religionem celant, quia Religioſo Zoroaſtris Præcepto in Libro *Sad-der*, vetitum eſt vel eam vel veterem ejuſdem Linguam & Scripturam cuivis extero revelare & docere. Ille enim prudenter prævidit incommodum fore ut alieni in Libros & Religionem ejus inſpicerent, aut de eis ferrent cenſuram, quam ſuſpicabatur fore iniquam. Ne autem de eorum Cultu & Religione hæc gratis dixiſſe videar, Veterum Perſarum Sacerdotes in Indiâ meo ſuaſu & conſilio de illo cultu quem *Mithræ* tribuunt ſeriò interrogati à ſingulari Amico noſtro in Indiâ tunc degente, *Quibus temporibus quibúſque Ceremoniis Solem adorarent?* Reſponderunt, *Quòd nunquam adorabant Solem*, & talem Adorationem planè negarunt: & mox addiderunt, *Se non exhibere Divinam aliquam Adorationem Soli aut Lunæ aut Planetis; ſed tantùm erga Solem ſe convertere inter orandum*: hocque (ut alio tempore reſponderunt Petro de la Valle,) *quòd Sol propiùs accedat ad naturam Ignis.* Ego (propter receptam à noſtratibus opinionem,) primâ vice mirabar, ratus eos velle talem ſuam Adorationem à nobis celare: donec tandem inter Zoroaſtris Præcepta illis præſcripta, invenirem tantùm Solis *Niyâiſh*, i. e. *Salutationes* ſeu Elogia quotidie dicenda; ſine mentione alicujus *Preſtiſh*, i. e. *Servitûs* ſeu Adorationis alicujus Divinæ exhibendæ.

Et ſanè quamvis cum corporis proſtratione hæc faciant, non tamen præſumitur eſſe Adoratio talis quæ Deo præſtari ſolet, eóve animo fieri; cùm (dicente D. Sanſon & aliis qui inter eos vixerunt,) Perſæ Mohammedani qui omnem Idololatriæ ſpeciem exoſam habent & deteſtantur, hoc idem quoque faciant, atque Armeni Chriſtiani in Perſia degentes, coram oriente Sole ſe quotidie Crucis

Signo decuſſare ſoleant, & corpora ſua profundâ reverentiâ inclinent & incurvent, corpus fere duplicando; qui quidem mos nuperis annis mihi ob oculos oſtenſus fuit à Gjulphenſibus Armenis. Et hoc in Armenis eò magis mirum videtur, quia olim tempore Regis Saporis, multa Chriſtianorum millia in Armeniâ & Perſiâ martyrium paſſi ſunt, potiùs quàm Perſarum juſſu tale dictum Homagium externum vel Regi vel Soli præſtarent, ut notat Sozomenus, quia Chriſtianis videbatur eſſe Adoratio Divina vel ſaltem ei valdè ſimilis; & noluerunt eſſe contenti reſervatione mentali, ut multi ſolent facere. Quia itaque ut Criterion eis imponebatur, id planè recuſabant; cùm aliàs fortè injuſſi id non recuſaſſent, ſed ultronei plura & majora ſponte præſtitiſſent, ut hodie fit. Et ſanè difficile eſt intuentibus ex ſolo viſu, atque tam Sacras quàm alias Hiſtorias legentibus ex vi vocum, diſtinguere inter Adorationem Divinam & Civilem, niſi aliqua ſit in externo geſtu differentia, aut prolata verba diſtinguant: præſertim cùm in Sacris Scriptis idem vocabulum Hebraicum utrique ſpeciei indifferenter tribuatur. Nam השתחוייה *Adoratio-proſtrationis* quæ propriè & ſtrictè ſoli Deo debita, (ut *Deut*. XLVI. 3.), etiam impunè aliquando tributa fuit Hominibus, ut 2 *Reg*. IV. 37, & *Gen*. XLII. 6; & Angelis *Gen*. XVIII. 2. Aliqui Judæorum volunt diſtinctionem eſſe tantùm in mente adorantis. Et quidem verum eſt, quòd in pleriſque rebus Intentio facit Actum ſolennem, ut D. Paulus dicit de Idolothytis. Sed quando externè ab Adorante non diſtinguitur, nemo alius poteſt diſtinguere ex mero intuitu. Ideóque in ſecundo Decalogi Præcepto non tantùm cuivis fuit vetitum לעבור *colere* ſeu *ſervire*, ſed & quoviſmodo להשתחוה *proſternere* ſeu *incurvare* ſe Idolis; quia nimia ſuſpicio eſſet Idololatriæ, quamvis prætenderetur quòd tantùm civiliter & ſine religioſâ intentione id fieret. Non autem vetitum idem civiliter præſtare erga Magnates, utpote ubi nulla poſſit eſſe ſuſpicio Idololatriæ. At (magis ad præſentem caſum,) qualis erat Proſtratio quæ Divinæ Adorationis ergô fiebat, docet R. Sal. Iſaaki dictus *Jarchi* ſeu *Lunelenſis*, qui ad *Lev*. XXVI. 1, ait השתחואה בפשוט ידים ורגלים היא ואסרה התורה לעשות כך חוץ מן המקדש *Hiſhtachavaah* ſeu *Proſtratio ſit cum expanſione manuum & pedum: unde prohibet Lex ſic facere extra Sanctuarium*, ſc. extra Templum, quod totum ſæpe Sanctuarii nomine vocari ſolet. Ergò talis Proſtratio erga Homines facienda non erat: ſed contra hoc Præceptum ſeu hanc Regulam ſæpè peccatum fuiſſe multùm vereor.

Dicta manuum expanſio talis erat qualis eſt Orgyia. Hoc autem nimis ſtrictè & abſolutè dixit Jarchi, quaſi excludendo talem Reverentiam erga Magnates, quæ ſine metu Idololatriæ præſtari poteſt & ſolet. At ejus mens eſt (ut reliqui Judæi exponunt,) quòd non licebat talem Proſtrationem adhibere coram אבן משכית *lapide effigiei* ſeu effigiato & picto ſive deaurato*, niſi in Templo, in quo erant tales lapides cælati & cæſi, uti & Cherubim; & tamen Proſtratio adhibebatur coram illis, non ad illos: nam in Templo non erat metus Idololatriæ, ut erat in aliis locis. Rabbi Shemuel Jazia in Libro מבקש השם p. 31, agit de hac re, & concludit quòd in Templo licebat adorare ſuper אבנים המפוצלות *lapidibus fiſſis* ſeu elaboratis, *ſc. ſuper pavimento, quia ibi non erat ſuſpicio* Idololatriæ, de quâ in aliis locis ſuſpicio fuiſſet.

Salomon Rex in primâ Dedicatione Templi, genuflexus orabat ad Deum ſuper כיור *Conchâ* æneâ ſeu Suggeſto ad hoc erecto. At hoc ſupponitur factum fuiſſe poſt peractam priùs Adorationem proſtrationis. Nam terra ibi erat Sancta, & Judæi ſemper ingrediebantur diſcalceati in Templum, cujus primo ingreſſu in benè mundato pavimento (ubi nulla veſtium inquinatio) proſtrati expanſis manibus in terrâ adorabant verſus Sanctum Sanctorum: dein ſtantes orabant: & tandem ultimo devotionis actu, ad genua ſe flectebant, aſpiciendo ſemper ad Sanctuarium, & mox retrorſum cedendo exibant, & deinde lateraliter, facie interim in Sanctuarium intentâ: poſteriora enim illuc obvertere, nefas. Talia fecit Pſalmiſta *Pſal.* 95. 6, באו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני יהוה עשנו *Venite; Proſtratione-adoremus, & incurvemus nos: genua flectemus coram Deo Creatore noſtro.* Loco autem Proſtrationis *in ingreſſu, ſæpe adhibebatur tantùm* הכריעה *incurvatio ad genua,* quæ erat quaſi geminatio ſeu duplicatio corporis. Nam ad hunc locum ſcribit Kimchi, נכרעה denotare *Incurvationem Capitis cum quâdam corporis parte*, ſcil. non flexo poplite. Sed mihi videtur utrumque denotare, ſc. incurvare ſuperiores corporis partes uſque ad genua, atque etiam incurvare כרעים *crura* ſeu poplites & genua, ut *Jud.* 7. 6, כרעו על ברכיהם *incurvarunt ſe ſuper genua ſua* ad bibendum aquam. Judæorum autem Proſtrationi præmittebatur קדה *Kidda, inclinatio capitis & humerorum,* & ſæpe legitur, ויקד וישתחוה ליי *& inclinavit-caput & proſtravit ſe Deo.* Nam quamvis *Kidda* erat levior capitis inclinatio, & à profundiori Reverentiâ remotior, aliquando tamen ea profundiorem

illam

illam Reverentiam immediatè præcedebat & ad illam ferme extendebatur, ut *Exod.* 34. 8, ויקד ארצה וישתחו *& inclinavit ſe in terram & procidit* nam talis procidentia ſeu proſtratio eſt Adoratio: i e. à leviore capitis inclinatione mox immediatè in totam longitudinem procidendo. At multò magis & faciliùs à propiori כרע in proximam profundiorem Reverentiam deſcendebatur & quiſque devolvebatur, prout factum eſt in primâ Templi Dedicatione, ut 2 *Chron.* 7. 3. ויכרעו אפים ארצה על הרצפה וישתחו *& incurvarunt ſe faciebus in terram ſuper pavimento, & adorando-proſtrarunt ſe*; i. e. ad medium corporis incurvarunt ſe, & deinde ſuper pavimento lapideo Templi ſe proſtrarunt adorando: erat enim Actus duplex, ſed quaſi junctim præſtitus. Nam certè *pavimentum* erat mundum, cùm (dicente Maimonide) *in toto Monte Domûs non licebat expuere*, (*ſed in Sudariolum exſcreandum,*) *nec calceos habere in pedibus, nec baculum in manu, nec pecuniam in crumenâ,* (excipe pro oblatione pauperibus,) *nec pulverem pedibus hærentem inferre in Templum.* Nam Dominus Deus debebat eis ſufficere pro omnibus neceſſitatibus.

De populi exitu retrorſum poſt Precem finalem עמדה *Amedà* (quâ ſtatur coarctatis pedibus,) legitur in *Orach Chajim* Autore Jac. ben Aſher in *Hilcoth tephillà* fol. 83. 2, numero קכג" 123, וכורע ופוסע שלוש פסיעות לאחריו בכריעה אחת ובעודנו כורע קודם שיזקיף יטה בראשו לצד שמאלו כמי שבא ליפטר מרבו ואחכ" לימינו *Uſque ad genua-incurvabat ſe & regrediebatur tribus paſſibus retrorſum incurvatione unâ: & dum adhuc incurvabatur, antequam elevaret ſe, inclinabat caput ſuum ad latus ſiniſtrum, ſicut ille qui ingreditur ut diſcedat à Præceptore ſuo: & deinde ad dextram ſuam,* ſcil. ad latus ſiniſtrum & dextrum Majeſtatis Divinæ ſeu Sanctuarii. *Ibidem* videas plura. De ſummi Sacerdotis exitu è Sancto Sanctorum, legitur in Miſhna Tract. *Joma, Perek 5,* fol. 52. 2, ſubobſcurè יצא ובא לו בדרך בית כניסתו *exivit & venit ſibi per viam* [ſeu *modum*] *domûs ingreſſûs ſui*, i. e. Exivit & introivit eodem modo, ſcil. eo modo quo ingreſſus fuerat, eâdem corporis poſitione & ſitu exibat: nempe ut ingrediebatur facie verſus Sanctuarium, ſic etiam egrediebatur facie verſus Sanctuarium. Sic enim vult ad hanc Miſhnam Maimonides, היה יוצא אחורנית ופניו כלפי קדשי קדשים ואחריו אל פתח *Exibat retrorſum, ſc. facie ſuâ verſus Sancta Sanctorum, cum poſterioribus ſuis verſus Oſtium.* Imò & ubicunque terrarum erant, debebant aſpicere verſus Sanctuarium ſeu Templum inter orandum, ut Mohammedani faciunt erga Meccam

ſeu

ſeu Kiblam ſuam, habentes Tabulas calculatas pro inveniendâ تحويل القبلة *converſione* ſeu *circumgyratione Kiblæ*, ubicunque terrarum ſint. Kibla itaque Judæorum qui extra Jeruſalem, erat ipſa Urbs: intra Urbem, Templum fuit eorum Kibla: in ipſo Templo, occidens (ubi S.S.) erat omnium Kibla: nam verſus Occidentem (ubi Majeſtatis Divinæ ſedes,) flectebant ſe & proſternebant ſe Judæi omnes in Templo exiſtentes, veneratione humillimâ quæ vocatur עבודה *Avodà*, Perſicè پرستش *Preſtiſh*, *Latria*, *Servitus* tam Animi quàm Corporis intenſiones comprehendens, Deo juſſus, Idolis vetitus. Et ut Judæi proſternebant ſe, ſic etiam Mohammedani (ut id obiter notem,) primo ingreſſu *in Synagogam ſuam*, peragunt Deo Adorationem Proſtrationis, *idque (ut aiunt) ſuper 7 corporis membris; quæ fit ſuper* سجادة *Segjâda* quæ aliàs vocatur خمرة *Chumra*, quæ eſt حصير *Haſîr* ſeu *Teges* ex foliis palmæ contexta, longitudinem humanam non excedens. Aliquid enim humo inſternunt, ne frontem & manus ei applicatas inquinent aut lædant. Sic pro Regibus aut nobilioribus Perſis & (ut puto) pro Judæis Tapetum erat humi ſtratum, vel ſaltem dicta *Teges*, ut innuit celeberrimus Poëta Perſicus *Hâphiz*, سجاده مي رنگين كن اگر پير مغان گويد *Adorationis-Tegetem vino tingito, ſi Mogorum ſenex tibi præceperit.* Nempe ſi Presbyter Mogorum [i. e. *Magorum*] tibi injunxerit, Templum adiens, dictam *Tegetem* amore divino & lacrymis humecta intenſè orando.

Adoratio Proſtrationis (ut & omnis alia Adoratio) ab Idololatris fiebat τῷ *Baal*, 1 *Reg.* XXII. 54. A Deo autem & Prophetis ubique vetita fuit Idolis, uti & Soli atque Stellis & omnibus diis alienis, ut *Deut.* IV. 19, & *Ezek.* VIII. 16, & alibi. Perſæ autem hoc faciunt *Soli, tam quia Sol ratione puritatis, eſt quaſi* Dei Imago habens eâ in parte naturam Ignis, quàm quia aliqui eorum (non omnes) credunt Solem aliquando eſſe Dei ſedem, ibique (ex quorundam ignarorum ſententiâ) eſſe Beatorum Paradiſum. Alii autem aliter de Paradiſo ſtatuunt, ut ſuo loco dicetur. At cùm veteres Perſæ à Miſſionariis Europæis Idololatricæ Adorationis taxati, planè negent ſuum Mithræ cultum eſſe Adorationem divinam, ſed tantùm Civilem eſſe aſſerant, & planè profiteantur ſe nihil adorare præter Deum; tum inquam hujus rei Judicium à ſolâ Adorantium mente (de quâ nemo judicare poteſt) pendere videbitur, niſi aſſâ voce aliquid prolatum ſit: nam de Adorantium mente & corde, tantùm Deus; ſed de

enunciatâ verborum formulâ, quivis Homo judicare poteſt. Cùm autem per externa Signa (dum verba vel non audita ſint vel non intellecta,) plerumque judicari ſoleat, haud multùm culpandi ſunt ſeveri in hac parte Cenſores illi qui iſtos Perſas de Idololatriâ damnant, dum eorum verbis in veteri illâ Linguâ non intellectis, obſervant illos externâ ſpecie tam ſuperſtitioſos qui Creaturis præſtent talia quæ (ſi ex animo fiunt) ſolo Creatore digna eſſe videantur. Mentis autem intentionem & quo animo talia faciunt Perſæ, ii liberè & apertè fatentur omnibus quibus in colloquium cum eis venire & quæſtionem movere placet, agnoſcentes ſuam intentionem eſſe neminem præter Deum adorare, ut ſupra notavimus. De quâ re (ut ſpero) haud multùm dubitabitur, cùm certum ſit quòd Perſæ nullibi unquam dixerunt Mithram eſſe Deum, nec Dei nomine eum unquam appellaverunt, (quamvis Græci hoc eis impegerint,) nec ullas Neceſſitatum Petitiones ei fecerunt; quinimò è contra; Laudationes ſeu Celebrationes quas in Mithriacis adhibent, in Omnipotentis Dei nomine incipiunt, & ad eum immediatè diriguntur, in ejus gloriâ deſinentes. Si itaque olim unquam Perſæ fuerint in hac parte Sabaitæ, ſunt & adhuc Sabaitæ: nam talia quæ olim fecerunt, etiam hodie faciunt. Et, ſi viceversâ, non fuerunt olim magis Sabaitæ quàm ſunt hodie, planè conſtat eorum Sabaiſmum non fuiſſe talem qui eos à vero Dei cultu avertebat eumve negabat.

Idem quoque dicendum eſt de eorum cultu Ignis, quem (ut ſupra tetigimus,) imitando Judæos in Pyréis ſervarunt. Nam quamvis ei exhibuerint Reverentiam quandam, eámque per Proſtrationes, hæ tamen non fuerunt Adoratio divina, ſed tantùm civilis, prout ſe habet mos Orientis erga quoſvis Magnates, & olim fuit erga Angelos tanquam Dei Legatos *ejus perſonam repræſentantes*; cujus rei exempla affatim ſuppetunt non tantùm in Vet. Teſt. ſed & in Novo, ubi fœminæ ad veram Fidem converſæ (viſis apud Chriſti ſepulchrum Angelis,) adorarunt procidentes faciebus in terram: idque quamvis probè ſcirent non eſſe Deum, ſed Angelos, ut conſtat ex verbis earum profitentium *ſe vidiſſe viſionem Angelorum.* At Perſæ poſt peractam proſtrationem coram Igne, ſtantes ad Deum orabant, & aliquando genuflexi. Sic apud vetuſtiſſimum Palatium Perſepolitanum, cernuntur marmoreæ ſtatuæ Regum ſtantium & orantium ad Deum coram Sole & Igne ſuperiùs in pariete poſitis: & (referente Herberto & Mandelſlo,) una aliqua ſtatua cernitur genu-

genuflexa ad Deum orans coram eiſdem. Nam Soli & Igni præmittebant Venerationem civilem & Salutationes, at Preces & Petitiones verbatim dirigebant ad Deum. Id autem faciebant coram Igne, utpote quem habebant Sacrum, in Templo Dei ſervatum, & rem puriſſimam, colore repræſentantem Planetam Martem, atque puritate Deum; ideóque ſacer Ignis in Pyréis ſervatus, vocatur *Ignis Martis*. Nam ut omnis Ignis in Templo Dei apud Judæos ſervatus, meritò reputabatur ſacer, iſque ſolus pro Incenſo adhibebatur; ſic & Perſarum Ignis ab eo exemplo deſumptus, itidem habitus fuit ſacer; quâ de cauſâ ei præmittebatur veneratio civilis, at mox fundebant preces Deo, *putantes ſe in hac parte imitari veteres* Judæos. *Nam ut Judæi olim in Templi introitu utebantur proſtratione* verſus ſanctuarium, dum arderet juxta eos Altaris Ignis, hoc modo verè colentes Deum; ſic & Perſæ tam illuſtre exemplum ſecuti, (addendo autem Ignis venerationem civilem,) divino cultu adorabant Deum & ad eum preces fundebant, dum Ignis in eorum Pyréis ſuper Arâ arderet juxta eos. Et ut Ignis ſacer cœlitùs accenſus, ſervatus fuit in Templo Dei, eodem nomine talem in ſuis Pyréis etiam habuerunt Perſæ cœlitùs accenſum: & quia dictus Ignis juſſu divino perpetuò ardens & inextinctus fuit ſervatus in Templo Dei Hieroſolymitano, ergo & Perſæ quaſi eidem præcepto parentes (vel eodem exemplo ducti,) pariter in ſuis Pyréis Ignem (ut ſuprà diximus,) conſervari voluêre perpetuum. Si itaque vetuſtiſſimi Perſæ Judæorum hac ratione æmuli & bonâ mente ducti, minùs rectam aliquam in hac parte notionem conceperunt, quaſi novo illo lumine ſeducti; id eis ignoſcendum, quia Judæorum imitatione factum eſt. *Ideóque iſti qui primò optimi cultûs divini Zelotæ, haud temerè damnandi ſunt ab iis qui eorum* Religionis primævæ puritatem & inculpatam praxin non perſpexerunt nec meminerunt, nec iſtius ſuperſtructionis ſeu interpolationis innocentiam probè perpenderunt; dum inquam, Perſæ innocenter ſed tamen perperam putarint Judæos inter venerandum Deum, proſtratione ſuâ civiliter quoque veneratos fuiſſe Ignem, cùm id non facerent, ſed procidendo tantùm venerarentur Deum ſine reſpectu ad Ignem.

Non itaque eſt cauſa cur eis imputemus *Pyrolatriam* veram (quæ cum religioſâ animi intenſione,) cùm ex animo planè & apertè contrarium profiteantur. Cùm enim Amicus in Orientali Indiá meo ſuaſu eorum Sacerdotes ſeriò conſuleret, *An in cultu ſuo aliquas preces ſun-*

derent directè ad Ignem? Reſpondebant, *Quòd nullas preces fundebant directè ad Ignem, ſed omnes preces ſuas dirigebant immediatè ad Deum Omnipotentem.* Et cùm D. Sanſon apud Iſpahân, & D. Tavernier apud Kirmân Perſidis, eorum Sacerdotes de hac eâdem re conſulerent & interrogarent, ſemper invenerunt eos planè negantes ſe divinam aliquam Adorationem perſolvere Igni, ægrè ferentes ut eo nomine haberentur Idololatræ, cùm nihil præter Deum adorarent. Adeò ut omnes eorum Sacerdotes, iique in regionibus à ſe invicem longè diſſitis habitantes, de hac re interrogati, uno conſentiente ore affirment ſe Deum tantùm divino cultu adorare, Solem autem & Ignem non niſi civili reſpectu honorare, ut ſolet fieri tam Regibus quàm Magnatibus in Oriente, quos proſtratione venerantur Clientes omnes. Ideóque cum grano ſalis (ut dicimus) legendi & intelligendi ſunt Autores qui contrarium aſſerunt ſine certâ ſcientiâ loquentes, & externâ Adorantium ſpecie decepti; cùm realis diſtinctio non ſit in externo corporis geſtu, ſed in mente Adorantium, quæ non dignoſcenda niſi ex prolatis verbis, (quæ mentis indices,) quibus utuntur tales Adorantes: ideóque Perſas ſuos-ipſorum eſſe in hac parte Interpretes relinquemus.

Iis itaque ductis perſuaſione Ignem ſuum eſſe ſacrum, illúmque ut venerabile quiddam ſuſpiciendo, ſi quis ſolenni Juramento adigendus erat, id fiebat coram Igne in eorum Arâ ardente, uti Judæi idem faciebant ſiſtendo ſolenniter jurantes coram Altari Hieroſolymitano cum Igne ardente ſuper eo. Hoc idem quoque faciebant Arabes pagani, qui (ſi ſuſpicio falſi juramenti,) clanculùm injiciebant ſalem, cujus crepitatio eſſet in terriculamentum perjurii.

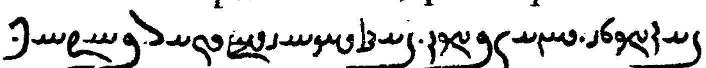
Et cùm Judæorum ſacer Ignis fuit pro Sacrificiis, igitur & Perſæ offerebant Victimas & Holocauſta comburebant in ſuo Igne ſacro: nam Sacrificia apud utramque gentem non inquinabant Ignem, ut aliæ res prophanæ & ſordidæ; uti nec apud Romanos, cùm integri Vituli cremarentur in Veſtali Igne. Si autem alias ſordes in aliquem horum Ignium quis injeciſſet aut inſpuiſſet, capitale erat. Perſarum Reges & homines ditiores aliquando Uniones & pretioſa Olea atque Aromata inſpergebant, ut Ignis delicatiùs paſceretur, quæ vocabantur, *Epulæ Ignis*, ut poſthac dicetur. Sed omnia quæ faciebant Igni aut per Ignem, in honorem Dei facta ſunt, & in eo terminata. Id voluit Cyrus, qui (ut in primo Libro *Ezræ*, VI. 24. proditum,) in Diplomate juſſit ut extrueretur Templum Dei Hieroſolymitanum,

in quo Sacra Deo fiebant perpetuo Igne; eodèm ſcil. modo quo Perſæ tunc Deum colebant, & hodie colunt, ad eum ſolum orantes; non ad Ignem, ſed tantùm coram eo; nec Ignem unquam vocantes Deum, nec ejus cauſâ Deum negligentes, aut ab ejus cultu aliquid defalcantes. Ignis enim apud eos reputatur tantùm Creatura ſeu Elementum quòd lignis paſcitur, facilè extinguitur, vel (ſi opus ſit) ſub pedibus conculcatur; ſcil. unum ex notiſſimis *Quatuor Elementis*. Et cùm Ignem inter Elementa creata numerent, impoſſibile eſt ut eundem reputent eſſe Deum, & hoc modo cœcutientes, rem conditam cùm ejuſdem Conditore confundant. Cúmque ſint religioſi erga Deum Zelotæ, eum ut cœli & terræ Creatorem agnoſcentes in Libris ſuis, *non eſt probabile quòd cultum divinum tribuerint alteri. An tale* quid ſit Deus, quod ab hominibus extingui & annihilari queat, & Aquâ vel Terrâ tam facilè obruatur? An totidem habuerunt Deos Elementarios & prætereà 7 Deos Planetarios? Abſit! Meliora certè & majora concipiunt de Deo, ejus Omnipotentiam & reliqua omnia ejus Attributa glorioſa (ut prope calcem Operis fuſiùs dicemus,) promptè agnoſcentes, quorum nulla tribuunt Mithræ aut Igni, nec in eorum Libris de Religione agentibus tale quid unquam comparet. Syri in hiſce rebus planè hoſpites, perperam vocant Magos *Cultores Elementorum*. An ergò qui Dei Unitatem agnoſcunt, reputabuntur habere 4 Deos aut potiùs 11 Deos, quaſi polytheiſmi eſſent damnati, quia civiles aliquas Elementis & Planetis Cæremonias faciunt, quæ aliquando incautis plus quàm civiles videntur? Cùm ſint potiùs *Curatores Elementorum*, ut ea in puritate conſervare & ab omni pollutione vindicare poſſint. Nam (*ut alibi magis particulariter notavimus,) cùm, præter exemplum Ignis Judaici, putent Elementa ut omnium rerum Principia & Semina* eſſe quodammodo ſacra & in ſuâ nativâ puritate conſervanda, olim habuerunt & adhuc habent pro Singulis Elementis Curatores qui ſtipendiis ad id aluntur ut Aquæ & Fluminibus & Fontibus invigilent, & qui Aërem quantum poſſunt à Fœtoribus & Ignem à Sordibus & Terram à Cadaveroſis defendant, eáque è platéis eliminent; unde eſt quòd mortuos non ſepeliant. Et ne Aërem Cadavera nimium contaminent, Corvi & Vultures curant, eadem in viſceribus ſuis ſepelientes: his enim ſepeliendos trâdunt defunctos ſuos. Et ab eiſdem Principiis eâdemque origine eſt quòd Veſtales olim ex Inſtitutione Numæ, quatuor Elementorum curam gesſerint ratione Inſtitutionis ſuæ:

unde eſt quòd *Veſta* quæ præcipuè *Ignis*, aliquando *Terra* exponatur: & Veſtales Aquam (Camœnarum Fontem) Templo ſuo propè adjunctam curare tenebantur.

Cùm ergò Igni non tribuerint nec hodiè tribuant ulla Divinitatis Attributa præter Puritatem, nec Ignis ab eis unquam vocatus fuit Deus, nec hodiè ſic vocetur, nec Petitiones ad eum dirigantur, nec cum intentione colatur ut Deus, ſatis conſtat quòd à Mohammedanis & aliis injuſtè eis affigatur & inuratur abſolutum *Ignicolarum* nomen; cùm ea Proſtrationis Reverentia quæ Igni & Mithræ præſtatur, non ſit alius cultus quàm qui per Orientem omnibus Regibus & Magnatibus civiliter exhiberi ſolet. Eorum itaque erga Ignem Reverentia non avertebat avocabàtve à veri Dei cultu, ſed ut Inſtrumentale ad ipſius cultum pertinebat pro Sacrificiis & aliter, eúmque cultum promovebat & ad eundem faciebat, uti faciebat Ignis Altaris Judaici in Templo Dei. Cùm igitur Perſarum Ignis eos non avertebat quin Dei cultum cum vigore & veritate proſequerentur, eóſque ad eundem magis accenderet, ceſſent in poſterum Calumniatores qui nimiam culpam in hac parte impingunt eis qui reverà putant non eſſe culpam, ſed rem innocentem & innocuam ad verum Dei cultum magis facientem, cùm honori divino nihil eo nomine derogetur, ſed immane quid ejus honori hac ratione addatur, Dei cultum non minuendo per cæremonias erga Ignem, ſed eundem cultum augendo & meliùs celebrando.

Si Mithram aut Ignem habuiſſent Deos, proculdubiò res ſuas ſolenniores exorſi fuiſſent in alterutrius nomine. At tale quid nunquam fiebat nec hodie fit in nomine Mithræ aut Ignis, ſed ſemper in nomine Dei: & quidem *Libros ſuos antiquiſſimos omnes in* Nomine Dei ſemper inchoant, plerumque in hac ſequente formâ,

In Nomine Dei Clementiſſimi Juſtiſſimi.

Et in hac Formulâ, Nomen Dei tale eſt quod alteri competere non poteſt: nam Solis aut Ignis mentionem facientes, id non aliter faciunt quàm propriis ſuis Nominibus eos vocando. Plura & majora de eorum orthodoxâ in Deo fide, in hujus Operis proceſſu occurrunt.

Ignis ergò multiplici reſpectu habebatur ſacer, ſc. tam ut exemplum Ignis Judæorum, quàm ut originale aliquod Elementum, & ut res ſuâ naturâ puriſſima, &c. ut ſuis locis diximus. Proximè eorum Fidem ab initio arceſſemus.

Et

Et quidem ab initio Monarchiæ eorum, poſſumus eſſe ſat certi de Medorum & Perſarum fide in ſolo Deo, cùm illa tempora inter vel Orientalis vel Occidentalis Hiſtoriæ limites veniant: quamvis & de antecedentibus temporibus non dubitemus, quoniam in initio Monarchiæ Medicæ illa Fides (ut ex eorum Hiſtoriis infrà conſtabit,) non videtur tunc quaſi nova, ſed videtur fuiſſe receptiſſima quaſi à longo tempore tunc diu ſtabilita, abſque coactione ullâ aut aliunde petitis Principiis. Et profectò ſi res benè inquiratur & perpendatur, Quis (aliàs) debuerit eos ad Dei Fidem convertiſſe? Quis fuerit tam potens ut potuerit convertere & ad novam aliquam Religionem cogere Medos (ſub quibus tunc erant Perſæ,) totius Orbis Monarchas? *Verum quidem eſt, Deo ſuccenſente, Jeremiam* [XLIX. 34.] *temporibus* Zedekiæ & Nebucadneſſaris pronuntiaſſe Elamitas eſſe debellandos & inter omnes Gentes diſpergendos pro tempore; illos autem pòſt reſtituendos & dictam diſperſionem eſſe recolligendam, & reducendam eſſe Captivitatem eorum. Hoc verò non fuit initio Monarchiæ, ſed longè poſtquam vera Fides inter eos diu ſtabilita fuerat. Dato autem & non conceſſo quòd aliqui exteri *potuerint* hoc facere idque fecerint eoſque coëgerint, quis ex circumjacentibus nationibus Ethnicis *voluit* eos ad veri Dei Fidem vocare & convertere, cùm circumpoſitæ Nationes omnes tunc eſſent Infideles? Sanè ante ſuam Monarchiam, Medi erant ſub Monarchiâ Aſſyriorum, qui proculdubiò (ſi poſſibile) eos potiùs pervertiſſent, illóſque à veri Dei cultu ad Idololatriam abduxiſſent. Sed Aſſyrii (qui dubio procul omnes de ſuâ Religione eſſe voluerunt,) hoc non fecerunt, nec id efficere potuerunt dum eis ſubjicerentur Medi & Perſæ, qui ante Arbacem *erant Aſſyriorum Exarchia. Cùm itaque* Medi (*ut & Perſæ*) *ineunte ſuâ Monarchiâ fuerunt* veri Dei cultores, non ab *Aſſyriis* aut aliis *coacti* aut converſi, inde ſatis conſtat eos ultrò fuiſſe tales primò, etiam longè ante illud tempus, (ante Monarchiam ſuam,) idque ab initio Gentis: quia impoſſibile fuit ut vel Aſſyrii vel Babylonii vel aliæ aliquæ Gentes Idololatricæ eos converterent ad veri Dei cultum, quippe quem tales Gentes ipſæ repudiabant & odio habebant & deridebant, Idololatriæ prorſus addictæ. Cùm itaque temporibus Arbacis in initio Monarchiæ ſuæ Medi & Perſæ inventi fuêre Orthodoxiæ tunc ſequaces; & nec ante nec poſt illud initium, poſſit aſſignari certum aliquot tempus quo vel dictum Cultum reliquerunt vel eundem reſumpſerunt, præſumendum eſt Aborigines

gines Medos & Perſas in primo ſuo Religionis fundamine ab antiquo benè initiatos fuiſſe in veri Dei cultu, & in eodem posteà ſemper perſtitiſſe; atque eos poſterioribus temporibus (ſc. poſt 140 annos) in eodem cultu plus confirmatos fuiſſe & plura orthodoxa didiciſſe ex converſatione cum Iſraelitis, quos Captivos Salmanaſſar tranſtulit in Shuſhan & Hara & Gozan & reliquas urbes Medorum. Nam (ut inde colligimus) pro aliquo tempore Medi videntur redacti ſub plenariâ poteſtate Aſſyriorum, vel ſaltem erant eorum confœderati, quia Salmanaſſar habuit libertatem ibi collocandi Samaritas Iſraëlitas, & viceversâ ejus Nepos *Sennacheribi* filius *Eſarhaddon* (Cuthæis aliàs dictus *Aſnapper*) in Samariam tranſtulit Medos, Suſanitas, Dehitas, & Elamitas, &c. Et quòd *Fideles erant* & veri Dei cultui addicti, ideò Deus ducentis annis antequam Cyrus naſceretur, per Iſaiam prædixit eum cum Perſis & Medis ſuis capturum Babyloniam & eorum Idololatriam perditûrum: ſic *Iſa.* XXI. 2, 9, *Aſcende ô Elam, obſidionem pone ô Media. ——Cecidit Babylon, omnia Deorum ejus Sculptilia ad terram uſque confregit.* Hoc facturi erant Medi & Perſæ, quòd eſſent veri Dei cultores Idololatriam exoſi.

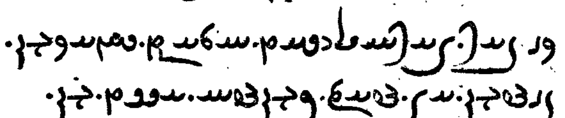
Et ut in primis temporibus erant Fideles, ſic pro eorum continuatione in veri Dei Fide, ſub finem ejuſdem Monarchiæ apparuit Zoroaſtres Medorum & Perſarum Præceptor, qui in Dei notitiâ educatus, Veteri Teſtamento non fuit inaſſuetus, nec à Judæorum converſatione alienus; imò à quibuſdam in Palæſtinâ natus cenſetur: qui itaque ipſe Deum noſcens, ſuos Medos & Perſas in Dei cultu continuavit & ulteriùs informavit in orthodoxiâ, quam itaque eorum poſteri ad hodiernum uſque diem retinent, ut ex eorum Religioſis Libris conſtat. Hoc modo Medorum & Perſarum orthodoxiam ad hoc uſque tempus deduximus.

Iſte Zoroaſtres fuit Religionis Perſo-Medicæ Reformator qui novas ſuas Lucis & Tenebrarum explicationes dedit, hæc duo ex Creationis Hiſtoriâ ut Religionis Principia ſtatuens, cum multis aliis quæ ſuis locis docebuntur. Is etiam cùm eſſet inſignis Philoſophus, Religione auſterus, & totius Matheſeως peritiſſimus, hac ratione Perſas ſui admiratione perculit, & ſuæ Doctrinæ attentos reddidit. Præſertim coluit Deum in naturali quodam Antro, quod ille Mithriacum effecit & mirificè ac mathematicè comparavit; ubi ſcil. Mithra præſidens, hæc inferiora Regio modo regens eáque impræ-gnans ſedebat: adeò ut omnes poſteà non tantùm in ſummis Montium

tium jugis antiquiſſimo more Deum colebant, ſed & ſubinde illius exemplo, Sacra ſua Mithriaca in tali Antro præſtare & peragere didicerunt. In eo erant Mithræ & hujus Mundi Symbolica philoſophicè & mathematicè ſpectanda & contemplanda, non autem colenda; quâ itaque in re falluntur Autores: nam Perſæ tunc talia Simulachra non colebant. Romani autem & Græci à Perſis mutuantes talium Mithriacorum figuras, eas coluerunt & in uſum Idololatricum verterunt. At montium jugis & Antris Mithriacis, poſteà tandem pro cultu divino ſuperaddita ſunt Pyréa; non quidem ad continendum Deum qui nullis parietibus comprehendi potuit, ſed ad alendum Ignem neceſſaria Domicilia, cùm propter pluvias & alia incommoda ſub *Dio vivere & conſervari non potuit.* Et ſanè talium *Pyreorum pleraque in editioribus locis & ſummis montium jugis eminebant, primitivo mori eo ſitu conformia.*

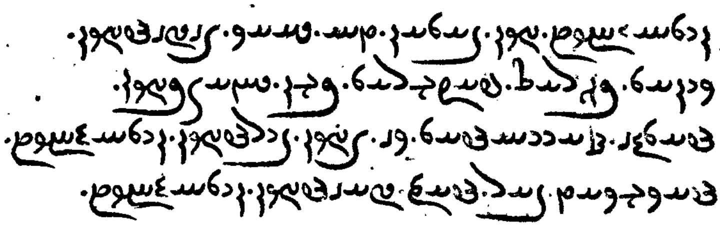
Dictus Zoroaſtres (inquit Agathias p. 54,) eam Religionem quam hodiè exercent, inſtituit, eámque ſtabilivit. Id autem non ſine magnis difficultatibus & contentionibus cum Perſis, à quibus incarcerationem paſſus eſt; ut ſuo loco monſtrabitur ex Libro *Shâhnâma-Neſr,* qui diverſus eſt à *Shâhnâma-Nezm;* nec ad Regem admitti potuit propter illius temporis Sacerdotes, qui tanquam pro Aris & Focis contendentes, ejus admiſſionem prohibebant. Cúmque tandem aſtu ad Regem intraverat, dicti Sacerdotes eum acerrimè oppugnabant, cum eo diſputantes, & aſſerentes, *Quòd quamvis rationi conſentanea diceret, non tamen æquum eſſe ut aliquæ in Religione mutationes aut innovationes fierent ſine præmiſſis miraculis.* Is itaque miracula quædam (ut ſuo loco dicetur) præſtitit, ut illis videbatur; quamvis per meram philoſophiam illis ignotam *omnia fecerit: & ut* Doctrinæ ſuæ *pleniorem fidem faceret, novas quaſdam Revelationes* prætendebat. Nam ante Zoroaſtrem, ſub alio Sabaitico Legiſlatore *Poreodekéſhangh* aliquam Religionis diverſitatem agnoſcunt Perſarum Sacerdotes in Indiâ, ſc. Sabaiſmum abſque Pyroduliâ. Hanc autem Religionem quam hodiè habent, hoc modo emendatam & reformatam, credunt divinitùs approbatam, & præ omni aliâ puram: hocque fuiſſe cœlitùs revelatum Prophetæ ſuo *Zoroaſtri* (illis dicto *Zerdûſht* ſeu *Zerâtuſht,*) uti ſcriptum extat in Libro *Sad-dèr,* qui eſt Præceptorum & Canonum Eccleſiæ Magorum Syntagma à doctiſſimo aliquo Magorum Sacerdote ex religioſis Zoroaſtris Libris olim collectum per modum Epitomes ad communem populi uſum; cu-

jus aliquot Exemplaria penes me habeo. In dicto inquam Libro qui maximæ apud eos autoritatis habetur, ſequente modo de receptâ tunc Perſarum Religione (quæ etiam hodiè uſitata,) teſtatum eſt, his verbis,

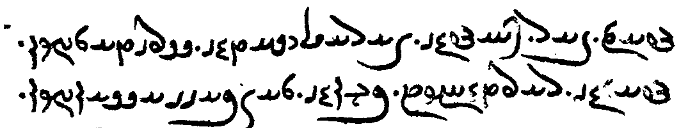
Hoc enim ad Zerâtuſht venit pro certo,
Iſtam eſſe omnium Religionum optimam.

At non obſtantibus Zoroaſtris Revelationibus (ut vulgò creditum,) & in eis per multa ſecula fide receptiſſimâ, de eâ tamen Religione Perſarum Regi *Ardeſhîr Babacân* vulgò dicto *Erdaſhîr Bobgân* (quamvis dictam Religionem externè profiteretur & tueretur,) ſuborta ſunt quædam dubia & Scrupula, præſertim de futuro ſtatu: unde totius Regni ſui Clero majore (ſc. Præſulibus) ad generale Concilium convocato, eos conſuluit, hæc illis præfatus,

Id mihi oſtendant, ut dubia è Mundo
Procul arceam, & Dei Religionem amplectar.
Cupio ut mihi de eâ Demonſtratione oſtendant,
Veritatem toti Mundo demonſtrent.

Hæc Dubia ſolvebat Perſarum in Sacris Legiſlator ultimus *Erdavirâph*, qui ad id à Rege & toto Concilio electus, ex novâ Revelatione (ut prætendebatur, ſed reverà aſtu quodam adhibito,) dictam Religionem clariùs explicavit, Regis Fidem confirmavit, Dubiis ſatisfecit, omnes ab erroribus ſuis reduxit, & tunc receptam Zoroaſtris Religionem veram eſſe demonſtravit; uti in hujus Operis ſequelâ ſuo loco fuſiùs monſtrabitur ex ipſius Libro *Erdavirâph-nâma* dicto qui penes me ſervatur. Interim breviter accipe id quòd p. 312. (interlin.) ibidem de totius rei eventu & ſucceſſu legitur: ſc. quòd tandem

Omnes in viâ Zerâtuſht Sphitamân
Iverunt in Religione τῦ Mazdiyaſenân.

Sphitamân breviatè legitur pro *Eſphintamân* Zoroaſtris patre. *Mazdiyaſenân* eſt eorum Codex ſacer Verbi Dei, (ſc. Zeratuſhti Scripta,) ut quando nos *Scripturam ſacram* aut *Bibliorum Codicem* nominamus.

Porro

Porrò ex *Shahriſtânî* & *Xenophonte* & *Herodoto* conſtat tam Perſas quàm Scythas Sabios Solis cultores, Ignem Sacrum ſervâſſe ante tempora Zoroaſtris. At cùm ille novos Ritus inſtitueret, & ejus ſuaſu plurima Pyréa extruens *Guſhtâſp*, ad novos iſtos Ritus amicè invitaret vicinum τῆς *Turân* ſeu Scythiæ Orientalis Regem *Agjâſp*, iſte pro vetere Religione Zelotes planè ſuccenſuit; & propterea alterum bello invadens, dicta Pyréa diruit & ſolo æquavit, ad tales in Religione Innovationes à Guſhtaſpe invitari renuens. Donec tandem Victor evadens *Guſhtâſp*, ea rurſus inſtauravit, ut *Megjdi* Hiſtoricus Perſa in Guſhtaſpis Vitâ multis tradit. A Perſis itaque talis Ignis etiam hodiè perpetuus & per plurima ſecula inextinctus in omnibus *eorum Pyréis die noctéque alitur*, & per quaternos homines ſemper curatur & fovetur. A Scythis etiam ſeu Tataris Ignis hodiè (ut & olim) habetur Sacer; at non pari Rituum apparatu ſervatur.

In hac quidem Religione, omnem Ignem quodammodo honorant: & tamen (ut in Sacerdotio Levitico) valdè cauti ſunt ab *Alieno Igne* ne in aliquod Pyréum introducatur & coram Deo ponatur: nullum Ignem æſtimantes verè Sacrum, niſi qui ritè & legitimè accendatur, ſc. vel à Sole, vel à Silice, vel ab Arâ alterius Pyréi ubi Ignis Sacer diu conſervatus & legitimè primò accenſus fuit. Multa enim habent communia cum Judæis, à quibus hujus Religionis magna pars deſumpta eſt. Suratenſes nullum habent Pyréum, ſed (ut Judæi faciunt in Synagogis ſuis,) Lampadibus Olei in ædibus privatis conſervant Sacrum Ignem accenſum à Pyréo eorum in urbe *Núſſari*, quæ ad Lat. 20 graduum cum 40 minutis: eáque 10 milliaribus diſtat à *Surát*. *Non autem accendunt ab urbe Gúndavy, (ut vult* Pet. de la *Valle,) 7 milliaribus diſtante à Núſſari.*

Grave erat & malè mulctandum peccatum in eo cujus neglectu Ignis Sacer extingueretur aut moreretur apud *Judæos*: nam Maimonides agens de Sacrificio jugi, Tract VI. §. 6, ait, *Si quis Ignem Altaris (vel unum Carbonem de majore Rogo ſublatum) extinxerat; verberandus erat: at ſi Ignem Candelabri aut Thuribuli extinxerat, impunè ferebat, utpote qui non tenebatur eſſe perennis.* Nec tale quid erat minùs mulctabile apud Perſas. Sed cùm Perſis eſſent plures ejuſmodi Ignes, id eis non erat æquè portentoſum ac fuit Romanis, apud quos unicus tantùm fuit pro toto Imperio Ignis ſacer. Græcis erant plures Ignes Delphis & alibi: & Pauſanias notat Ignem perpetuum

fuiſſe in Cereris & Proſerpinæ Templo, quem extinxiſſe nefas. Perſæ Ignem ſuum æſtimant tam Sacrum, ut nihil Igni ingratum facturi ſint: ideóque nec in Sacrum nec in quemvis alium Ignem unquam inſpuunt aut ſordes injiciunt, & multò minus eum Aquâ extinguunt; nec Candelam exanimant, ſed ſponte emori ſinunt, uti etiam fecêre Romani: nec domûs ſuæ incendium aliter ſupprimunt, quàm per injectionem terræ aut alio modo ſuffocando. Imò quod augeret flammam, Oleum adderent, potiùs quàm injicerent Aquam quæ extingueret, ſi alterum horum faciendum eſſet. Ignem non extinguunt Aquâ, utpote quæ ſit itidem ſacra. Præterea Aquam injicere, eſſet ſummâ vi & *injuriâ* utrumque violare & probro afficere, & inter duo Elementa ſacra pugnam inſtituere: adeò ut florente olim Perſarum Imperio, Ignem & Aquam commiſiſſe, erat crimen capitale & malâ morte mulctandum piaculum, nec minore pœnâ expiandum, idémque in altero Mundo poſt Reſurrectionem variis ſuppliciis corporalibus puniendum credebant. Hinc neque Perſæ in Indiâ calens ferrum (utpote quod Ignem in ſe contineat,) in Aquam immittunt, ne violentiam inferant Igni, quod damnabile. Eâdem de cauſâ etiam Gladios non portant, nec armati accedunt Ignem, ne violentiam illaturi & minaturi videantur. E contra autem, ignem alere & fovere, ſive communem ſive ſacrum, meritorium habetur; cùm tam ex Fide ergâ Deum quàm ex pietate & bonis operibus ſalutem æternam ſperent, *ita tamen ut per Ignem*; non quidem purgatorium, nam tale quid ut in ſe abſurdum, ſic & illis prorſus inauditum: nec credunt ſupplicium aliquod futurum per Ignem.

Quoad veteris ſtirpis Perſarum Habitum, (dicente Mandelſlo & aliis teſtibus oculatis,) *ii qui in Indiâ degunt tam Sacerdotes* quàm Laïci, albis veſtibus induti incedunt. *Hoc autem ideò eſt ut* meliùs imitentur Banianos Indos, & in hoc ſe iis conforment, inter quos & ſub quibus vivunt. Unde nec porcinam edunt: ſed urgente neceſſitate, eam tangunt. Hoſce in Indiâ Perſas Magos planè indigitavit Diogenes Laërtius, quos ſuo tempore dixit albis veſtibus indutos tunc eſſe. Et hi iidem ſunt quos *Mobéiyida* ſeu *Candidatos* vocat *Gjéuhari*, المبيضة فرقة من الثنوية وهم المقنع سموا بذلك لتبييضهم ثيابهم مخالفة للمسودة من اصحاب الدولة العباسية. *Candidati ſunt Secta quædam Dualiſtarum, (ſunt nempe Al Mokánna,) qui ſic nominantur, quia albas induunt veſtes; in contrarium Nigratorum*

rum qui ſunt homines Dynaſtiæ Abbaſidum. Tales سپيين جامگان *Candidati* reverà ſunt Perſæ in Indiâ Dualiſtæ. Nomen *Mokánna'* ſignificat *Calanticâ indutos*, vel etiam *Galeâ indutos :* ſed prior ſignificatio eligenda, nam non gerunt Pileos tumentes ſicut Mohammedani. Sed cùm Perſæ in Indiâ degentes, ſint è patriâ exules & extorres, videntur etiam in quibuſdam aliis rebus (præterquam in Veſtibus) infecti alienis moribus, ſubjectione ſubacti, ideóque nec in opinionibus religioſis ſemper orthodoxi: unde horum praxis fortè non ſit ſemper probanda, nec ſint orthodoxis Perſis tam in hoc quàm in aliis quibuſdam rebus exemplar imitabile. Nam à veteribus Perſis antiquæ ſtirpis in Perſide ubi liberiùs vivitur, in aliquibus rebus aliter fit: ibi enim gratiâ Ignis (apud eos qui regulares ſunt) quivis tam ſplendens quàm rubens color in omnibus cujuſcunque generis rebus æſtimatur & ſacer habetur: & ut olim, ſic etiam hodie, (dicente Thevenoto) affectant induere veſtes flaveſcentes aut rubeſcentes flammei ſeu latericii coloris, quippe qui ſit Ignem quodammodo referens ſimulánſque: hinc Curtius meminit in Xerxis* ſolenni Proceſſione (ſecundùm numerum dierum Anni,) fuiſſe 365 *juvenes puniceis amiculis velatos*, i. e. rubeis. Et eodem modo melioris notæ fœminæ Peplum luteum flammeúmve ponè dependere ſinunt, ſc. talis coloris Pallam muliebrem gerunt. In hujus Operis proceſſu, plura de eorum habitu ex Autore Gallico autopte notantur. Atque propter ſupradictam cauſam eſt quòd *Rubinus* & *Balaſcius* & *Carbunculus* & *Pyropus* & *Hyacinthus* ruber & *Granatus*, æſtimentur præ aliis Gemmis & in pretio habeantur. Et ſic in omnibus aliis rebus.

Et propter eam quam cum Igne inferiore convenientiam habent, Stellas & Ignita Meteora & Coruſcamina & Ignes cœleſtes omnes in honore ſemper habuerunt & etiamnum habent & magni faciunt. Et, ſi aliquem tetigerit Fulgur, id pro fauſto omine reputatur, quamvis eo tactus fortè lædatur; quia ſi quis ſit à cœlo tactus, id digito divino factum cenſetur: nam reſpectu puritatis, tam Ignis, quàm Sol & Luminoſa omnia ſunt cognata & eorum opinione res divinæ. Ideóque omnis Ignis ſive ſit cœleſtis & ſuperior, ut Planetarum & Meteororum; ſive terreſtris & inferior, aliquid Sanctitatis & Beatitudinis in ſe habere creditur. Sed (ut ſupra dictum,) non ut Deus adoratur: Deum enim Omnipotentem cœli & terræ Creatorem ſolum adorant, idque devotiſſimè, ſcrupuloſâ conſcientiâ malum fugientes & bonum facientes & exercentes, pietate & timore Dei ex-

cellentes, & pleraſque totius Orbis Gentes in hac parte ſuperantes. Et quidem de eis peculiariter notari debet, quòd veterum Perſarum Eccleſia & Gens ſola ſit & in toto terrarum Orbe unica, quæ (exceptâ Iſraelitarum & Judæorum lineâ ſacrâ,) continuò & conſtanter à ſuis primordiis ſeu incunabulis & ab ipſo Diluvio ad hoc uſque tempus veri Dei notitiam & cultum ſemper ſine ullâ temporum interruptione retinuerit & adhuc retineat. Et quamvis (ut ſuperiùs notavimus,) Sabaiſmi & Pyroduliæ externâ ſpecie Religionem ſuam veriorem interpolaverint & inquinaverint, & plurimas ſuperſtitioſas & peccaminoſas nugas cum vero cultu (ut Lolium cum Tritico) miſcuerint, id quidem erroneæ *conſcientiæ* ductu factum, Dei timorem & cultum non excluſit, quin *omni ævo veræ* Religionis & pietatis energiam ſemper retinuerint. Eos itaque tam miram Religionem habuiſſe, cum talibus nugis Dei timorem tenendo, atque ſoli Deo cultum divinum, Elementis autem & Planetis cultum tantùm civilem exhibendo; talem inquam eorum in hac parte praxin ante ter mille annos uſitatam, nunc ſerò tandem hiſce temporibus reſciviſſe & detexiſſe, certè juvat, multum juvat recreátque! Omnis autem talis praxis in Sacro Codice damnata eſt. Quid verò de Deo crediderunt & adhuc credunt, quantopere eum honorant, & quanto ardore illum venerantur, (cum Fidei eorum ſummâ, & omnibus illis Attributis quæ à mortalium religioſiſſimis Divinæ ejus Majeſtati tribui ſolent aut poſſunt,) ſub finem hujus Operis particulatim docebitur. Supradictæ erga Solem & Ignem cæremoniæ, (quatenùs ſunt reſpectus externi & tantùm civiles erga *tam glorioſa* corpora, dum veri Dei timorem & cultum tam internè quàm externè retinuerint & cum zelo exercuerint,) *in iis qui S. Scripturæ lumine deſtituti,* erant aliquantulùm excuſabiles: *nam quamvis Zoroaſtres viderit &* noverit Vet. Teſtamenti Biblia *Sacra, ea tamen ſuis integrè non* tradidit. Et, quòd ea quæ præſtant, ſint meræ civilitates potiùs quàm divinus aliquis cultus, vel hinc conſtat, ſc. quòd talia (referentibus Perſ-Armenis *ut ſupra dictum,*) erga Solem præſtant Perſæ Mohammedani & Armeni Chriſtiani, qui ambo ab omni Idololatriæ ſpecie ſatis remoti: inde inquam, planum eſt quòd iſti omnes non reputant tale Homagium eſſe Idololatriam. Sed nihilominus, me judice, tale quid in iis qui S. Scripturam & Mentis Divinæ Revelationes nôrunt, (ut qui ſub Novo Fœdere nati,) eſt planè intolerabile.

Animalia noxia peculiari odio proſequuntur Perſæ, de quâ re alibi

alibi diximus: & è contra, alia quædam nimis æſtimant, ut Canes & Gallos gallinaceos, &c. unde Canes ex religioſo Zoroaſtris præcepto paſcunt; & Gallos labentis temporis nuntios, ita æſtimant, ut ſeveriſſimam commiſſi criminis pœnam ſubire contenti ſint, potiùs quàm Galli caput amputare. Inde meritò apud Ariſtophanem Perſica aut Medica Avis habetur Gallus: & uſque hodie Gallinis adeò ſcatet *Media*, ut eo ferè ſolo cibo & earum Ovis (unâ cum carne Ovinâ) excipiantur noſtrates ibi peregrinantes. Ab illâ regione jam utiliſſima hæc Avis per totum Orbem multiplicatur. Hocque noviſſe juvat: nam rebus alienigenis longo temporis tractu apud nos factis tanquam indigenis, unde *primò venerint tandem* ignoratur; quod de *multis Plantis & Arboribus verùm, & de Animalibus haud* paucis, atque etiam de pleriſque rebus aliis per commercium in uſum noſtrum aliunde adoptatis; cùm antiquo tempore à toto Orbe magis diviſi & disjuncti eſſent Britanni qui jam commercio conjunctiores.

Prædicta Perſarum Religio ea eſt quæ fermè ab ipſo Diluvio in Parthiâ & Mediâ & Perſiâ apud Gentes ibi incolentes, duravit & viguit, quæ etiam hodie à dictarum gentium ſobole in eiſdem regionibus mixtim vivente continuatur. Hujus religionis Metropolitana Eccleſia quæ à devotis peregrinantibus ſolenniter viſitari ſolebat, olim extructa fuit à Rege Guſhtaſp in urbe Balch prope confinia Indiæ: & idem Rex eandem Religionem tranſplantavit ex Perſiâ in ſuperioris Indiæ urbem *Keſhmîr*, ubi (uti colligitur ex *Bundâri Iſpahanenſi*) idem Rex extruxit Pyréum, illudque ſolenniter adire juſſit omnes Indiæ Regulos, miſſâ Idololatriâ ſuâ, illam Indiæ partem (ut videtur) ſub ſe tunc habens. Eam autem *Deicolam Religionem brevi ibi extinxit Indorum Idololatria. Et tandem longo pòſt tempore, totaliter everſo Perſarum Imperio*, & ingruente perſecutione, (ut fusè narrat D. *Henr. Lord*,) aliqua Perſarum pars conceſſit in Indiæ inferioris partes ad *Surât* & *Núſſari*, ubi hodie eadem Religio ab eis ſervatur & colitur, & (ut poſtmodùm intelleximus,) ultra Indiam in Inſulâ *Gilólo* etiam recepta eſt. Dicta migratio ſeu fuga in Indiam, facta eſt tempore Regis *Yezdegherd filii Shahriyâr* veterum Perſarum ultimi, (à cujus inthronizatione ſuam Æram ducunt veteres:) nam cùm *Othmân filius Affân* circa annum Chriſti *646* cum ſuis Saracenis Perſiam invaderet & occuparet, aliqua Indigenarum pars potiùs quam Tributis gravioribus vexari aut incarcerari & omnibus bonis ſpoliari, Iſlamiſmum (Victorum Religionem) amplexa eſt, &

Saracenorum

Saracenorum jugo paruit; dum altera Indigenarum pars veterum Rituum tenacior, potiùs quam ullâ vi ad Circumciſionem & alios Mohammedanorum Ritus novamque Fidem cogi, (*Zoroaſtrem* pro *Mohammed*, & *Zend* pro *Alcorano* commutando,) fugâ ſibi conſulens, in remotiores Regionis angulos & montes partim, partimque in Indiam ſeceſſit; & hi in hiſce locis veterem ſuam Religionem exercentes, hodiè pacificè vivunt, à Mohammedanis & reliquis rerum Dominis tolerati: ſed tamen contemptui habiti; & præſertim in *Iſpahân* ubi Curia Regia, ſemper fuerunt pejus habiti quàm in aliis locis. Et nuper (quod dolens refero) iſti veterem ſuam Religionem deſerere & Iſlamiſmum amplecti fuerunt coacti à novo Perſarum Rege *Hoſein*, qui vetus iſtorum ſuburbium *Ghavr-abâd*, de ſe nominari juſſit *Hoſein-abâd*. In Indiâ autem (in *Surât* & *Nûßari* urbibus Provinciæ *Guzurât*,) victum quærunt plantando Nicotianam, & extrahendo Vinum Palmeum, & aliâ agriculturâ & mercaturâ, & quibuſvis occupationibus, exceptâ eâ Fabrorum Ferrariorum, propter reverentiam Ignis, ne eum profanare videantur: nec ut ſupra dictum, ignitum ferrum (quamvis alius aliquis id in Ignem immiſerat,) in quovis liquore extinguunt, quod Fabris eſſet neceſſarium. Sed præſertim multi eorum ſunt Textores telarum Indicarum quæ tam in Europam quàm in omnes alias Mundi partes deferuntur. At Mohammedani nimis alto ſupercilio hanc & omnes alias Religiones aſpiciunt, & ut erroneas deſpectui habent, & eaſdem hodie delere ſatagunt. Unde *Sheich Saadi* Mohammedanus Perſa Shirazenſis olim, veteres noſtros Perſas æſtimans *Ignicolas* & *Infideles*, eos æquiparat Chriſtianis de quorum Salute deſperat, & utroſque ut miſellos contemnit, magnificando Miſericordiam & Clementiam Dei qui tam indignos homunciones quotidiè ex Bonitate ſuâ alere & ſuſtentare dignatur, his ſequentibus verbis in Libro *Guliſtân*, ای کریمی که از خزانهٔ غیب گبر و ترسا وظیفه خور داری *O quàm Liberalis es, qui ex Theſauro abſcondito, Ignicolis & Chriſtianis quotidianum alimenti demenſum præſtas!*

خوان نعمت بی دریغش همه جا کشیده — *Menſa Beneficentiæ ejus profuſæ ubique ſternitur!*

باران رحمت بی حسابش همه را رسیده — *Pluvia Miſericordiæ ejus infinitæ ad omnes pervenit!*

Nomen *Terſâ* ſeu *Tarſâ*, quo heic *Chriſtiani* notantur & alibi apud alios Autores notari ſolent, in quodam vocabulario (ut dicitur) ab aliquo Mohammedano exponitur *Idololatra*; ſed minùs rectè, niſi quatenùs

quatenùs Mohammedanorum opinione, aliqui Chriſtiani ſint Idololatræ, adeóque *illi* Termini apud eos ſint convertibiles. De hoc autem fusè *egimus* in Diſſertatione quam ante aliquot annos emiſimus pro Bibliorum Polyglottorum Defenſione contra Carmelitam quendam ſui Ordinis olim in Perſiâ Præfectum; quî jam in viciniâ *agens*, nihil hactenus repoſuit, ut me defuncto, impunè id facturus ſit.

Hoc autem præſens Opus quod ſpectat, in eo pauca quædam extraximus ex Græcis & Latinis, & alia quædam ex Arabibus & Perſis Mohammedanis. Sed Mohammedani haud multa produnt de Magorum Ritibus, utpote quos vilipendunt, & ex ignorantiâ & malitiâ eos aliquando invidioſè repræſentant. Nos itaque abſtruſiores rès ex obſcuris *ſuis latebris ſedulâ diligentiâ & diſpectione* eruendo, genuinis *ipſis Veterum* Perſarum Monumentis præcipuè freti ſumus, ex eorum *mente* & tenore in ſequentibus dicturi; inde eliciendo quantum de vetere Perſiſmo & eorum Magiſmo impræſentiarum ſitienti animo ſufficiat, donec ipſiſſima Zoroaſtris Scripta (quantivis certè redimenda) publici *juris* fortè facta fuerint, ſi modò Bonarum Literarum Fautoribus tale quid Sumptibus ſuis procurare & promovere videbitur; ut illam Antiquitatum partem nondum tentatam & hactenùs inexploratam, nobis tandem ſcrutari & rimari liceat. Et ſanè, (niſi ſurdeſcat ævum,) ſi aliquid hujus generis præſtandum ſperetur, oporteret ut jam ſtatim ſuppeditatis neceſſariis ſumptibus, (ſine quibus id nunquam fieri poterit,) mox inchoetur & acceleretur biennalis opera præparatoria, quæ ad res ex Oriente coëmendas requiretur; ut (ſi interim ex Oriente comparari potuerint,) quam primùm Prelum ab hoc Opere vacaverit, immediatè aggrediamur alterum illud Typis mandare: *ne fortè aliàs dum moras trahimus, cito pede prætereunte ætate, planè excidat illud deſignatum* & hactenùs deſideratum Opus (quale eſſet *Zoroaſtrianorum editio*,) antequam ad optatum finem perducatur. Ego ex meâ parte paratus ſum ſuſcipere laborem, & (quantum in me eſt,) aliquid in bonum publicum præſtare. Perpendant Cordatiores an operæ-pretium ſit, necne? ut, ſi tale quid ſit deſiderabile, & tamen nunquam fit, non in nos culpa redundet, ſed in illos ditiores Literarum Patronos qui tale præconium à nobis jam per aliquot annos audiverunt. In hiſce rebus ex Oriente procurandis, erit difficultas, cùm Incolæ ex Religioſo Præcepto ſint talium rerum tenaces & in eis prodendis valdè cauti. Sed nihilominus per pecuniæ vim & alias artes, ad nos cogi & feliciter

deduci poterunt talia Orientis καμήλια, aliàs ad nos nunquam perventura: quia me defuncto, apud nos fortè pauci erunt ſuperſtites, qui *Quid* ſit comparandum, & *Ubi* locorum inveniendum, & *Quomodo* id ad nos deducendum ſit, noverint. Ideóque dum vivitur & aurâ veſcimur ætherea, aliquid citò in hujuſmodi opere faciendum videtur; nam poſt fata ceſſandum: *fronte capillatâ, pòſt eſt occaſio calva*. Additâ autem primâ vi quæ eſt motionis continuandæ principium, dum in præſente Opere heic edendo ſudatur, indies ad nos properabit accita materia: imò dum heic dormitur aut aliud agitur, nocte dieque confecto itinere & ſulcato æquore, aliunde ad nos accelerabitur.

In hoc autem Opere quod jam præ manibus eſt, in unum congeſſimus pleraque (ſive bona & orthodoxa ſive mala & hæretica,) quæ de Magorum Religione ſparſim apud Autores leguntur. Cùm itaque in hac Religione fuerint Sectæ plures quam 70, (uti etiam ſunt in Chriſtianitate,) non eſt expectandum ut omnia quæ de eorum Religione fortè dicta fuerint, pertineant ad Magos orthodoxos; ſed aliqua etiam ad hæreticos; haud magis quàm omnia quæ de Chriſtianiſmo alicubi dicta fuerunt, ad ſolos Orthodoxos pertinuiſſe cenſeantur, nec aliqua ad hæreticos, cùm plurimæ fuerint etiam in Chriſtianitate Hæreſes. Hac enim ratione (propter talem inibi malorum & bonorum miſtionem & farraginem,) de tota Chriſtianitate ſtatim peſſimè ſentirent eámque damnarent Gentiles, de quorum converſione aliàs ſperare poſſemus, & Dei Nomen blaſphemaretur inter Gentes; ſi tam iniquo modo judicarent. Magorum autem Secta orthodoxa (breviter) ea eſt quæ de duobus Principiis credit unum fuiſſe æternum, alterum verò creatum; Deum eſſe amandum & adorandum eique ſoli ſerviendum, Diabolum autem deteſtandum & odio habendum; cum multis aliis rebus Dei Unitatem & alia ejus Attributa ſpectantibus. Hæretici autem fuêre tam alii qui in proceſſu hujus Operis enumerantur, quàm Magi Dualiſtæ (ut vocantur,) ſtatuentes hæc duo Principia fuiſſe coæterna, &c. ut Manichæi, & alii in aliis rebus minùs orthodoxè ſentientes, qui infrà ex Autoribus memorati: cùm non ſit expectandum ut ulla unquam Gens ſuos omnes habeat orthodoxos. Nam ſemper fuit & etiamnum erit impoſſibile ut in ulla Religione omnes idem ſentiant, quin judicii diverſitas ſit de quovis ferè Religionis Articulo: unde in omnibus totius Orbis Religionibus tot Sectæ & Diviſiones emerſerunt, & ex improborum & ſtultorum hominum corruptis cordibus & inventionibus,

nibus, tanquam è Tartaro pullulârunt. His adde, quòd contra Perſas quædam ſint falsò & malitioſè dicta per Mohammedanos & Græcos & alios hujus populi eorúmque Religionis inimicos & rerum eorum ignaros & iniquos æſtimatores, quæ ab ipſis Perſis & eorum amicis longè aliter dicuntur. Ideóque cum aliquid de iſto populo refertur, candidus Lector debet perpendere qualis ſit Relator & quænam ejus Religio, an Mohammedanus, vel aliàs vetus Perſa, & an horum res ſatis calluerit; ut ita æquum de tali ſententiâ & de hac Religione judicium ferre valeat. Prætereà, multa irregularia aliquando facta fuêre à quibuſdam Perſarum Regibus, qui ex plenitudine poteſtatis, *pro libitu ſæpè fecerunt & fieri juſſerunt* ea quæ non erant *ſancta; quibus orthodoxi Sacerdotes non potuerunt re*ſiſtere eáve impedire. Unde tanta olim Magorum cura ut Reges & Regum filii inſtituerentur in orthodoxiâ, utpote à quâ tandem (ut ſperabatur,) ne latum unguem diſceſſuri eſſent.

Propter dictas cauſas, in hoc Opere perlegendo, ſupradicto modo ſentiendum eſt de multis quæ in eo ſparſim traduntur; & cum dictis limitationibus & cautionibus de Magorum Religione judicandum; nec ſtatim omnia quæ de Magis unquam dicta fuerunt, vero Magiſmo impingenda; cùm ſanè orthodoxi talia non faciant nec agnoſcant. Inſuper Perſarum Magia, (quæ præcipuè erat Theologia & Philoſophia naturalis,) diligenter diſtinguenda eſt à maleficorum Diabolicâ Magiâ quæ Perſarum Magis planè Ignota fuit. Qualis autem fuerit Magorum vera & Reformata Religio tum demum pleniùs innoteſcet, & de eorum orthodoxiâ tunc rectiùs judicabitur, quando ſupradicti Zoroaſtris (Viri omnium conſenſu Doctiſſimi) *Libri integri lucem viderint; ex quibus etiam multa Philoſophica & Hiſtorica & Medica & Aſtronomica & Aſtrologica in ſinu* temporis & Archivis Perſicis nondum recluſis hactenùs latentia, in publicam lucem emergent. Nam ſolam Religionem ſpectat Liber *Sad-der* qui heic exhibetur, qui eſt breve quoddam Compendium ſeu Manuale à docto quodam Sacerdote olim in uſum vulgi ex ejus Libris Theologicis ſelectum & affectato ſtylo compoſitum carmine, quod ſemper vitavit Zoroaſtres, omnia ſua conſcribens proſâ. Et quamvis iſte Liber pro Canone habeatur, ejus Contenta reſpectu totius, ſunt tantùm pauca. Doctiores veterem Linguam & Literas (quibus ejus Opera ſcripta ſunt,) callentes, plura & meliora ſciunt. Sed interim, Partem noviſſe, eſt melius quàm totum ignoraſſe.

CAP. II.

Quomodo veteres Perſæ ſuam eſſe Abrahami Religionem jactitant, illámque ei acceptam referunt: quâ occaſione hic exhibetur nova Vitæ Abrahami Hiſtoria, & de verâ ejus Religione diſquiſitio, & Perſicæ Religionis cum eâ Collatio, &c.

DIcta veterum Perſarum Religio ab Arabicè loquentibus nuncupata eſt ملت ابراهيم *Millat Ibrahîm*, & à Perſo-Medicè loquentibus كيش ابراهام *Kîſh Abrâhâm*, quæ utraque ſonant *Religio Abrahami*, gloriando eam primò ab Abrahamo Patriarchâ & Fidelium Parente profectam. Inde eſt quòd eorum Liber eandem Religionem continens docenſque, ab Orientalibus Arabicè vocetur صحف ابراهيم *Sohfi Ibrahîm*, i. e. *Liber Abrahami*. Quibus aliis etiam nominibus tam Abraham ipſe quàm dictus Liber gaudeat & Titulis decoretur, infrà ſuo loco dicetur.

Dictum Librum cœlitùs Abrahamo demiſſum credunt Perſæ veteres, eodem modo quo à Muſlimis creditur Coranus Mohammedi demiſſus, Evangelium Chriſto, Lex Moſi, & Pſalmi Davidi. Et apud Shâh Cholgji Perſam, inter Muſlimorum Dies celebriores, notatur peculiaris hujus rei Dies, ubi legitur, غرّه رمضان — نزول صحف بر ابراهيم ع م *Novilunio Ramazân fuit deſcenſus τȣ Sohf ſuper Abrahamum, cui pax*. Nomen *Sohf* à Perſis uſurpatum, ex vi vocis Arabicè eſt *Codex* ſeu *Liber* in genere. Atqui, ſaltem Decem Libros ad Abrahamum deſcendiſſe ajunt, quorum Decimus habetur *Pâzend*, plenus conſiliis & ſapientiâ & ſecretis. Quin & omnes Zerduſhti Libros (qui plures ſunt) in cenſum Librorum Abrahami venire volunt. Decem Libros Abrahami etiam numerat Abu Mohammed Arabs. Omnium autem peſſimè nugantur Judæi, Abrahamo tribuentes Librum merè Cabbaliſticum, cui Tit. ספר יצירה *Liber Jetſirà* ſeu *Creationis*.

Horum Librorum deſcenſum ſeu demiſſionem craſſiore modo affirmare videntur Orientales, ſi illorum nuda verba ſpectemus: ſed hoc tantùm volunt, ſc. quòd dictorum Librorum ſenſus à cœlo inſpiratus fuit dictis perſonis. Abrahamum itaque in re ſacrâ Perſicè پيشوا *Pîſhvâ*, ſeu Arabicè امام *Imâm*, i. e. *Antiſtitem* ſuum vocant aſſerúntque, illúmque ſibi ut Patronum vendicant, ſeipſos illius Aſſeclas ejúſque Religionis ſequaces jactitantes.* Præterea (ut videtur) volunt

volunt eum aliquando vixiſſe in *Bactris*, quæ بلخ *Balch*; unde in *Epit. Ruſtemi AlMaulavi* legitur بلخ شهر ابراهيم پيغامبر ع م *Balch eſt urbs Abrahami Prophetæ, cui pax.* Iſta urbs verſus Indiam in ulterioribus partibus Ditionis Perſicæ ſita eſt: Abrahamum autem unquam eas partes luſtrâſſe aut ad eas peragraſſe ex ſacra Hiſtória colligi non poteſt. Præterea obſtat, quòd *Balch* condita fuit à Rege *Lohrâſp* longè poſt tempora Abrahami: ideóque ſi quid inſit, pro *Balch* ſubintelligenda eſt antiquior ibi urbs *Bamiyân*, in cujus locum (vel ad parvam diſtantiam) ſucceſſit *Balch*, ubi *Lohraſpis* filius *Guſhtâſp* extruxit inſigne Pyréum multis divitiis ditatum, & reditibus dotatum, ad quod (cùm haberetur urbs Abrahami) tanquam ad ſacrum locum quotannis ſolennem Peregrinationem Religiosè ſuſcipere ſolebant veteres Perſæ, ut Arabes hodiè faciunt ad Meccam: ſic Libri Perſici *Shahnâmæ* Interpres Arabs *Bundâri* Iſpahanenſis, بلخ وكانت عند الفرس بمنزلة مكة عند العرب *Balch fuit Perſis ſicut Mecca Arabibus.* Mihi autem videtur quòd *Balch* vocata fuerit *Urbs Abrahami*, quia propter Religionem Abrahami (ut vocant,) fuit celebratiſſima; non autem quaſi Abraham ipſe aliquando ibi fuerit aut ibidem vixerit.

Quin & Abrahami famam hauſerunt pleræque Gentes, etiam Idololatricæ; quarum aliquæ eandem in bonam partem, & aliquæ in malam partem traxerunt: tam celebris per totum Mundum fuit Abraham! Scilicet ſumma ejus erga Deum pietas & maximus apud Deum favor ubique terrarum percrebuit, & ejus fama de offerendo Iſaaco & de intentione eundem immolandi, apud Gentes diffuſa eſt tanquam de Iſaaco actu immolato; quâ itaque in parte perperàm interpretatum malè ceſſit Abrahami exemplum. Nam ex malè intellectâ Abrahami Hiſtoriâ, Ethnici elicuerunt, Quòd ſi aliquis grande aliquid à cœlo petendum haberet, id obtineret per Holocauſtum humanum, ſc. comburendo filium ſuum primogenitum, uti feciſſe crediderunt Abrahamum. Inde Vivicomburium prævaluit apud erroneas Gentes, à quibus infecti fuêre Iſraelitæ tanquam novâ quâdam doctrinâ à cœcutientibus receptâ, qui primi hujus erroris fundamenti immemores. Apud Plutarchum in Libro de Superſtitione p. 171, de Fœminis Gentilibus memoriæ proditum, *Quæ nullam habebant prolem quam Idolis mactarent, emebant à pauperioribus Infantes tanquam Agnos aut Pullos mactandos; &, ſi Mater adſtans fleret, mulctabatur*

batur pretio. Et ante Simulachrum omnia ſtrepitu Fiſtularum & Tympanorum [Tabour and Pipe] *opplebantur.* Meritò itaque ad meridiem Hieroſolymorum talibus Sacrificiis deſtinatus locus dicebatur *Tophet,* à *Tòph* quod eſt Tympanum parvum unâ tantùm facie præditum, ad quod fiſtulâ canebatur. Hoc cum S. Scripturâ convenit eámque confirmat, Teſtimonio ab extra petito, quod melius. Harum autem Gentium poſteri talia facientes, ea non nominatim referunt Abrahamo, primi ſui Inſtituti occaſionem ignorantes. Tam diabolici fuerunt Imitatores falſi & Pſeudomimi!

Ab Abrahami exemplo (ut eis videbatur) filium primogenitum offerendi, procedebant ad offerendum quemvis filium aut Hominem in genere, tacito Abrahami nomine; idque non ſemper filium aut filiam comburendo, ſed & defodiendo in terrâ & demergendo in aquis. Plutarchus de *Ameſtre* Xerxis uxore refert, *Quòd ipſa defodiebat XII homines vivos pro ſeſe τῷ Ἅδῃ.* Hujus Hiſtoriæ meminit Herodotus, qui etiam parem de Xerxe hiſtoriam præmittit: nam p. 477. de Xerxe ejúſque exercitu in Græciâ agens, narrat, *Per Novem vias Edonorum ivêre, juxta quas Strymonem pontibus junctum invenêre. Audientes autem eum locum* Novem vias Edonorum *appellari, totidem illic Pueros ac Virgines virorum Indigenarum vivos defoderunt. Perſicum enim eſt defodere viventes. Nam & Ameſtrin Xerxis uxorem jam provectæ ætatis audio bis ſeptem Illuſtrium Perſarum Liberos defodiſſe, ad referendam pro ſe gratiam deo qui ſub terrâ eſſe fertur.* Idem fecêre Romani caſibus extraordinariis, ut Livius docet Lib. II. cap. 57, *Ad Oraculum miſſum ut ſciretur quis tandem eſſet finis Cladibus quæ Imperium afficiebant. Interim ex Fatalibus Libris Sacrificia aliquot extraordinaria facta; inter quæ Gallus & Galla, Græcus & Græca, in Foro Boario vivi demiſſi ſunt in locum ſaxo conſeptum.* Ægyptii ſubmergendo vivam virginem, fecêre victimam: ii enim quotannis (referente *Múrtadi*) Virginem ſacrificabant Nilo ſuo, ut juſtum ſuum Incrementum ſervaret. Sed quo tempore Ægyptum ſubjugarent Mohammedani, Generaliſſimus Dux *Amru filius Aas* ut Victor ingrediens menſe *Baun,* tam hunc quàm alios Ethnicos eorum Ritus Edicto prohibuit & abolevit. Unde conqueſti ſunt, ſe non poſſe in regione ſuâ ſubſiſtere abſque Incremento Nili, qui ſervabat Regulam ſuam ſecundùm Legem quandam. Illo interrogante, *Quænam eſſet Lex?* Reſponderunt, *Hujus menſis Baun 12 die accipimus Virginem, (ſatisfactione priùs datâ parentibus,) quam adornamus veſtibus pretioſis*

tioſis & gemmis; & eandem nocturno tempore in Nilum projicimus ut aquis ſuffocetur. Ille autem dixit, *Hoc non poſſe continuari per Legem Muſlimanicam, quæ omnes profanas conſuetudines tollit.* Quin & Arboribus & reliquis diis falſis apud alias Gentes litari ſolebat Victimis humanis, ut ſuo loco fuſiùs dicetur.

Aliæ quædam Gentes erroneas res ſuas tam celebri Autori diſertè & nominatim referre geſtiebant primitùs: quamvis jam hodie & à multis ſeculis originalis Inſtituti cauſa apud eos in oblivionem abierit. Nam Indorum Idololatricorum (in ſuâ vix intelligibili Religione myſterioſâ quæ tam ſpecioſo nomini non reſpondet,) Antiſtes olim primarius perhibetur برهمه *Brahma* ſeu *Bráhama*, qui ab Abrahami nomine Hebraico ſic vocatus creditur, *Abrahamum* ipſum hoc nomine indigitando; ut & à Perſico ejus nomine *Brâhâm*, dictæ Religionis* Indicæ Sacerdotes etiam (ut in Libro *Pharh. Sur.*) dicuntur برهمن *Brahman* ſeu *Bráhaman*; quos quaſi אברהמיים *Abrahamitici* ſic dici volunt Judæorum Docti, ſpecialiter Autor Libri *Shilte, Gibborîm.* Arabes Abrahami ipſiſſimum Nomen (pueris aut juvenibus applicatum) ſubinde diminutivâ formâ efferunt بريهيم *Boreihîm* ſeu *Breihîm*, vel بريه *Boreih* ſeu *Breih*, ſive ابيره *Obeirih*, quibus omnibus notatur *Abrahamulus.* Hæc in plurali ſunt ابارمة *Abârima* & ابارهة *Abârıha*, & اباره *Abârih.* Hæ quidem formulæ rem prædictam illuſtrant, monſtrando in quàm varias formas Abrahami nomen aliquando torqueri ſolebat. Supradictam etiam opinionem tradit Shahriſtâni Arabs, quam tamen putat ſe refutâſſe, quamvis reverà eam potiùs confirmaverit, (in calce ſui Libri, ubi de Religionibus Indiæ agit,) dicendo, *Quoſdam exiſtimare* براهمه *Brahamanos ſic dici ab* ابراهيم *Ibrahîm; id tamen fieri non poſſe, quia iſti* [ſc. Indi] *omninò negant omnem prophetiam: populum verò qui credit in Prophetiam Abrahami, eſſe Dualiſtas, qui aſſerunt Lucem & Tenebras. Sed Brahamanos ſic dici ab homine cui nomen* ابراهام *Abrâhâm.* Hoc modo Shahriſtâni diſputat contra ſeipſum, ſc. ignorando quòd *Ibrahîm* apud Arabes ſit idem nomen quod *Abrâhâm* & *Brâhâm*, quæ dicti nominis Abrahamitici forma apud Perſas.

Dictus autem Shahriſtâni haud gratis de Abrahamo loquitur tanquam de prophetâ: nam qui in Bibliis dicitur נביא *Nabi*, aliàs etiam dici ſolebat חוזה *Chozè* ſeu רואה *Roè*, i. e. *Videns, prævidens*, qualis fuit Abraham; id quod Chriſtus de eo teſtatur, *Abraham vidit Diem meum,*

meum, & gaviſus eſt. Sed quòd is reverà fuit Propheta, aliàs teſtatum relictum eſt ab ore Dei, *Gen.*XX. 7, *Nunc itaque reſtituite homini uxorem ſuam, nam is eſt Propheta:* ſc. familiari Dei colloquio honoratus, & divinâ Revelatione donatus ut in caſu Sodomæ & aliter; quippe qui omnium Fidelium Pater, Fide inſignis, Prævifione notabilis, & toti Orbi timoris divini, pietatis, juſtitiæ & obedientiæ ſemper imitandum Exemplar. Alibi etiam vocatur Propheta, ut *Tob.* IV. 12, *Nos enim ſumus filii prophetarum Noæ & Abrahami & Iſaaci* & *Jacobi.* Et ſic apud Orientales ſemper audit ابراهيم پيغامبر *Abraham propheta.* Et in altero Arabico Libro *de Primis & ultimis*, multa *Prima* tribuuntur Abrahamo, quòd ſcil. ille fuit *Primus* quem fecit Deus Patrem Prophetarum, cùm ex ejus lumbis prodierint 1000 prophetæ à ſuo tempore ad Mohammedem. *Primus* qui migravit à ſuis in viâ Dei & religioſè fugit. *Primus* qui veſtibus nudatus fuit in viâ Dei. *Primus* qui diſceſſit è patriâ ſuâ in cauſâ Dei, ſervando fidem ſuam. *Primus* qui hoſpitio excepit Hoſpites, inde dictus *Pater Hoſpitum. Primus* qui extruxit Domum pro Hoſpitibus, faciendo eam cum duabus Portis. *Primus* quem Deus nominavit Hanphæum, eximendo eum à vocationibus vel Judaiſmi vel Chriſtianiſmi. *Primus* qui Muſlimos nominavit Haniphæos. *Primus* qui in ignem projectus fuit pro cauſâ Dei, & Ignis fuit ſuper eo refrigerans & ſalutaris. *Primus* qui mortuos ſuſcitavit per preces ſuas. *Primus* Prophetarum & Conſtantium, qui tentando probatus fuit. Hinc Noah & Abraham & Moſes & Chriſtus emphaticè vocantur اولو العزم *Homines conſtantiæ.* Hactenus ille. Et cum his ibidem adduntur alia multa, quæ omnia deſumpta ſunt ex تاريخ قدسي *Arabico Chronico Hieroſolymitano.*

Ille etiam fuit Sacerdos, uti fuit quodvis familiæ Caput, ut Cain & Abel, & Job quamvis Rex; aliàs enim (ex Judæorum ſententiâ) non habuiſſent jus offerendi Sacrificia. Abraham obtulit Beſtias & Aves; & illas diviſit, has non item. Et, ut Holocauſtum, offerre voluit Iſaacum, quamvis (à Deo rurſus prohibitus,) eum non immolaverit. Sacerdotum etiam Poſt-diluvianorum ſummus & ſenior fuit Noah qui ideò Arabibus dictus شيخ المرسلين *Sheich Al Murſelîn*, i. e. *Senior Prophetarum*, ſeu eorum Magiſter & Doctor. Et poſt eum, talis fuit *Shem* Hieroſolymorum Rex, ſcil. *Malchiſédek*, qui vitam prorogavit ferè (ſc. minus 25 annis) ad mortem Abrahami, cui Abraham ſolvebat Decimas Spoliorum, ut *Act.* VII. 4. Et ſic ſtatuunt

plerique

plerique Judæi, excepto Abben-Ezrâ, qui contrarium ſtatuit, ſc. Melchiſedekum dediſſe Decimas Abrahamo. At non obſtante Abrahami exemplo, Judæi vix agnoſcunt Spoliorum Decimas ſolvendas, quia non eſt poſitivum præceptum: ſed tamen voluntariè abſque Decimarum nomine, partem Deo dabant, ut *Num.* XXXI.

Abrahamum autem quod attinet, in Occidentalibus etiam Mundi partibus olim apud puros Ethnicos invaluit fama ejus, ut Viri Sanctiſſimi & Religionis Antiſtitis celeberrimi. Nam referente Lampridio, *Alexander Severus* Romanorum Imperator Ethnicus, *effigies Apollonii & Chriſti & Abrahami & Orphei in majore ſuo Larario inter Divos Principes & Animas ſanctiores poſuit*, ibique conſecravit. Proh deûm atque hominum fidem, in quàm miſerum Nebulonum in hoc Larario conſortium inciderunt Chriſtus & Abrahamus, infeliciter inter nequitiæ Duces illapſi!

Et, ut in omnibus rebus præferatur Abrahamus, & ipſe ut omnium bonarum rerum Exemplar ſtatuatur, in Turcarum Liturgiâ publicâ orant Deum, ut propitiùs ſit *Mohammedi & familiæ ejus, uti propitius fuit Abrahamo & familiæ ipſius.*

Cumque laudabile ſit res ſuas ab Abrahamo denominare, Mohammedani expreſſè aſſerunt hodiernam ſuam Religionem eſſe eam Abrahami; idque meliore prætextu, cùm non tantùm Deum verum & unicum hodiè colant, (ab omni Idololatriâ & Sabaiſmo quibus olim infecti fuerant, abhorrentes,) ſed & cùm Arabes præcipuos hujus Religionis cultores & ſequaces ab Abrahamo rectâ lineâ ſecundùm carnem deſcendiſſe ejúſque naturalem ſobolem eſſe nemo dubitet: unde neceſſariò de Protoparentis ſui Religione antiquitùs proculdubio aliquid inaudiverint, eáque illis innotuerit; quamvis fœdè olim eam deſeruerint, donec palantes reduceret Mohammed, (quod opus valdè laudabile,) eos ab Idolorum cultu ad veri Dei notitiam ducendo. Et propter Abrahami famam, aliqui quibuſcum collocutus ſum Conſtantinopolitani affectabant vocare Linguam ſuam Turcicam ابراهيم دلي *Ibrahîm dili*, ſeu *Linguam Abrahami*; quamvis ea vulgò à Turcis vocetur مسلمانچه *Muſlimântcha*, *Lingua Muſlimánica*, & عثمان دلي *Othmân dili*, *Lingua Othmanica*, à Turcarum Inſtitutore & Duce *Othmân-Beigh* qui ferè 400 abhinc annis hodierni Imperii Turcici fundamenta in Europâ jecit.

Quòd autem Orientales Religionem ſuam ab Abrahamo arceſſere

 prætendant,

prætendant, conſtat ex authentico Turcarum Catechiſmo MS Turcicè conſcripto, cui Titulus اصول دين *Oſûli Dîn.* i. e. *Principia Religionis:* Liber ipſe poſſidetur à Doctiſſimo D. Tho. Gale Londinate. Ibi (inter alia) agitur *de mortuorum Quæſtione & Torturâ*, de quâ etiam nos fuſè egimus in Notis ad *Relig. Turc.* Et ibidem in dicto Catechiſmo docetur quomodo à Muſlimis omnibus reſpondendum ſit Angelis Inquiſitoribus poſt mortem tempore Inquiſitionis, ſequente modo: اگر صورسلر کم کیمک ملتی سن جواب ویر کم ابراهیم خلیل ملتیم اگر صورسلر کیمک مذهبندن سن جواب ویر کم امام اعظم ابو حنیفی کوفی مذهبندنم اگر صورسلر پیغمبرمزک مذهبی کمدندر جواب ور ابراهیم خلیل مذهبندندر وابراهیم آدم صفیدن *Si de quânam Religione ſis, interrogaverint; reſpondeas, Ego ſum de Religione Abrahami Amici* Dei. *Si de quânam Sectâ ſis, interrogaverint; reſpondeas, Ego ſum de Sectâ Abu-Hanîphi Cuphenſis. Si interrogaverint, de quânam Sectâ fuerit Propheta noſter, reſpondeas, Eum fuiſſe de Sectâ* ſeu *Religione Abrahami Amici* Dei. *Et quidem Abraham fuit ab Adamo ſincero* ſeu *Sancto*. Adam enim Orientalibus dicitur صفي الله *Saphiyo'llâh*, i. e. *Sincerus Dei.* [Hoc in loco à Lectore peto, ut ſi fortè inciderit in ſupradictas Notas noſtras ad *Relig. Turc.* p. 20, velit ibi corrigere Lapſum noſtrum, quo (fallente memoriâ) in hujus loci recitatione ibidem factâ, ſcripſimus *Al Hanbal*, & *Hanbalæa*, pro *Al Hanîphi*, & *Haniphæa.*]

Ut autem pergamus; in Corani *Sur.* 3 *de familiâ Amrân*, docetur quænam (ex Mohammedis ſententiâ) fuerit Religio Abrahami; ſc. quæ Dei Unitatem aſſerit, non conjungendo cum eo ſocios ſeu pares: ibi enim legitur, قل صدق الله فاتبعوا ملة ابراهيم حنيفا وما كان من المشركين ان اول بيت وضع للناس للذي ببكة مباركا وهدي للعالمين فيه آيات بينات مقام ابراهيم *Dicito, Verax eſt Deus, ideóque ſequimini Religionem Abrahami ut ſitis Haniphæi: nam is non fuit ex Aſſociatoribus. Utique prima Domus quæ poſita fuit hominibus* [pro Viſitatione ſacra,] *ea eſt quæ in Becca* [ſeu Mecca] *in Benedictionem & Directionem Mundanorum. In eâ ſunt Signa manifeſta*, ſc. *Statio Abrahami*, &c. ex hoc Mohammedis dicto, conſtat Arabum traditionem fuiſſe quòd Abraham fuit Fundator Templi Meccani: & inter hujus rei ſigna manifeſta, habetur *Statio Abrahami*, ut indelebile

& hodie ſuperſtes monumentum. *Statio Abrahami* eſt حجر اسود *Lapis niger*, quo volunt Abrahamum miraculoſè adjutum fuiſſe in extructione Caabæ; ſcil. dum eum loco Parapegmatis habuit ſtando ſuper illum, ille Lapis ſurſum & deorſum ſe ſponte movebat pro occaſione ſtructuræ. Et idem hodie in Templo Meccano religioſè ſervatur. Propter inſignem Abrahami ſanctitatem & favorem apud Deum, omnes Regiones per quas tranſivit, notabile aliquod ejus memoriale retinere ſemper cupiverunt. Et quidem certum eſt Abrahamum in ſuo ad Terram promiſſam itinere, tranſiviſſe per medium Arabiæ. Hinc itaque Arabes colligunt eum diverſatum fuiſſe in Mecca, ibique extruxiſſe Oratorium ſeu *Sacellum: unde ille locus tam ſacer habitus eſt, & ſacrâ Viſitatione quotannis adeundus præſcribitur in Alcorano;* qui etiam poſteà Mohammedis nativitate nobilitatus. De dictâ Traditione certò perſuaſus videtur Mohammed, ideóque in ſuâ ad Arabes Concione ſeu Homiliâ ſecundâ p. 11, 12, 14, Abrahami Orationem ſeu precandi formulam in jaciendo fundamento exhibet, tanquam Dei juſſu recitans Mandatum pro Sacelli ſeu Templi *Caabæ* extructione, & pro ſolenni peregrinatione ad illud faciendâ. Hæc etiam videri poſſunt in Homiliâ XXII. p. 105, ubi pariter ordinatur ſolennis Proceſſio ad illam بيت العتيق *Domum antiquiſſimam*. Hoc Sacellum ſecundum quoſdam, eſt 12 pedes latum, 15 pedes longum: & ſecundum Sherîpho'lEdrîſi, eſt 23 cubitos latum, 24 cubitos longum, 27 altum.

Libri *Mu'gjizât* Autor Mohammedanus Perſa, p. 223, de veteribus Arabibus eorúmque Religione loquens, dicit عرب در قديم زمان برملت ابراهيم بودهاند پس از آن مختلف شدند *Arabes olim fuiſſe Religionis Abrahami; poſteà tamen ab eâ in diverſum abiiſſe.* Nempe prope tempora Abrahami, illius Religionem profeſſi ſunt Arabes: poſteà verò evaſerunt Idololatræ. Sed rurſus tandem ad unici Dei cultum reducti ſunt operâ Mohammedis, (quod fuit bonum opus,) omni Idololatriâ prorſus exactâ; ut hodie eſt apud Mohammedanos qui omnem Idololatriæ ſpeciem exoſam habent: nec Mohammedem colunt, uti fabulantur noſtratium aliqui harum rerum ignari. Cùm itaque ferè quævis Religio ſua Inſtituta ab Abrahamo derivare ſatagat, ſic etiam faciunt Mohammedani; ideóque Pſeudopropheta Mohammed in dicto Corani Capite *de Familiâ Amrân*, quod eſt tertium, deridet Judæos & Chriſtianos ſuam Religionem referentes Abrahamo,

 (cujus

(cujus religio ab his diverſa fuit,) his verbis يا اهل الكتاب لم
تحاجون في ابراهيم وما انزلت التورية والانجيل الا من بعده افلا
تعقلون ها انتم هاولاء حاججتم في ما ليس لكم به علم والله
اعلم وانتم لا تعلمون ما كان ابراهيم يهوديا ولا نصرانيا ولكن كان
حنيفا مسلما وما كان من المشركين *O populi qui Biblia amplectimini, quare inter vos diſputatis de Abrahamo, cùm non deſcenderit Lex nec Evangelium niſi poſt eum? Annon intelligitis? En vos ii eſtis qui diſputatis de eo quod non intelligitis: Deo quidem notum eſt, vobis autem ignotum. Non enim fuit Abraham Judæus nec Chriſtianus; fuit autem Haniphæus Muſlimus: nec fuit ex Aſſociatoribus,* i. e. ex eis qui aſſociant aliquid cum Deo, uti faciunt Chriſtiani & Idololatræ. *Haniphæus Muſlimus* eſt is *qui declinat* ab aliis Religionibus ad *Iſlamiſmum.* Ad hunc locum Commentator Arabicus ait, زعم كل فريق اليهود والنصاري ان ابراهيم كان منهم *Exiſtimavit utraque Secta tam Judæorum quàm Chriſtianorum, Abrahamum fuiſſe de ſuâ parte,* ſc. de Religione ſua; de quâ itaque diſputârunt cum Mohammede.

Sed ut redeamus ad Perſas veteres, ex eorum ſententiâ in Libro *Pharhàngh Surûri* ſupradicta Perſarum Religio vocatur ملت ابراهيم زردشت *Religio Abrahami-Zerduſht* ſeu *Abrahamo-Zerduſhtenſis*; volunt enim Abrahamum fuiſſe ejuſdem Religionis cum Zerduſht, qui diu poſteà ſucceſſit; & Zerduſhti Religionem ab Abrahamo derivatam, & eandem cum eâ Abrahami fuiſſe. Et quidem per *Religionem Abrahami,* Perſæ nihil aliud volunt quàm *Religionem quæ* (*rejectâ interpolatione Sabaiticâ primâ*) *ſolius unici Dei veri cultum docet, omnes falſas Religiones repudiando,* eam ſcil. quam profeſſus eſt Abraham, quam ſanè Religionem primò intemeratam & incorruptam tenuerunt Perſæ; qui, quamvis ſupradictas ſuæ Religioni Additiones fecerint, antiquum tamen ejuſdem Titulum retinent, eam à potiore parte denominantes, & fundamentalia ejuſdem Principia ad hunc uſque diem continuantes; non autem ut Arabes & reliquæ Gentes, eam in Idololatriam vertentes; nec ut *Durzii* & *Calbii* & reliquæ Curdorum Gentes Sabaiticæ in Libano & Gordiæâ hodiè exiſtentes, qui Deum ipſum planè deſeruerunt, Diabolum ejus loco amplectentes.

Cùm itaque Abraham (poſt ſuos Protoparentes Shem & Elam,) ſemper

ſemper meritò habitus fuerit omnium Fidelium Pater, & in veri Dei cultu Antiſtes totius Orbis celeberrimus, non eſt mirum ſi pleræque ſanioris mentis gentes quæ aliquid de eò inaudiverunt, ejus Patrocinium ſibi quæſiverint; ipſum ut ſuæ Fidei & Religionis Patronum adſciſcentes, & res ſuas ab ejus Inſtitutis arceſſere ſatagentes. Quia igitur Perſæ Abrahamum ſuæ Religionis primò reformatæ Autorem ſtatuunt, illámque ei acceptam referunt, priuſquàm Religionem Perſicam ulteriùs proſequamur, fortaſſis operæ pretium futurum ſit nec Lectori ingratum videatur, pauca de Abrahami temporibus præmittere, & deinde quænam qualiſque reverà ejus Religio fuerit diſquirere.

Et ſanè Judæi & Orientales omnes ſtatuunt Abrahamum fuiſſe tempore Nimrodi, qui à profanis Scriptoribus vocatur *Ninus*. Et quidem certum eſt נמרוד *Nimrod* fuiſſe vituperii Nomen poſtliminiò (ut in S. Scripturâ ſæpè fit) ab aliis impoſitum, *Rebellem* contra Deum & *Contumacem* notans: quod itaque ab inimicis, non autem à ſuis, impoſitum quiſque credat.

Illius Pater fuit כוש *Cûſh*, cujus Sedes fuit in Tractu Babylonico, unde ejus poſteri (cùm Chaldæa tunc eſſet nimis anguſta,) trajecerunt in vicinam Arabiam ibique Sedem ſuam fixerunt. Et hinc eſt, quòd quæ poſteà *Arabia* dicta eſt ab يعرب *yaarab filio Joktan* (qui etiam eam regionem inhabitavit & ut Dominus eam poſſedit,) priùs dicta fuerat *Terra Cûſh*, & deinde *Terra Havila*. Inde Moſis uxor Arabiſſa ex *Midian*, vocata eſt כושית *Cuſhith* ſeu *Cuſhiſſa*: & *Tirhaca* fuit Arabiæ felicis Rex, non Æthiopiæ: nec *Cûſh* ullibi *Æthiopiam* notat in totis S. Bibliis, ſed potius vel Babyloniæ territorium, vel Arabiam. Nam *Cuſhæi* ex dicto *Territorio in vicinam Nabathæam* & نجد *Negjd trajicientes & tranſplantati*, effecerunt ut Arabia ſæpè vocaretur *Cûſh*, (præſertim ea pars Chaldææ adjacens,) quamvis aliam Arabiæ partem eodem tempore inhabitaverit dictus Arabum Protoparens *Yaarab*: nam Arabia non ſemper fuit unius poſſeſſoris. Unde 2 *Chron*. XXI. 16, memorantur *Arabes habitantes juxta Cuſhæos*, ſcil. Arabes interiorem Arabiæ partem inhabitantes, haud procul à *Nabathæâ* & *Negjd*, quæ tunc *Cuſhæa* dicta, in viciniâ veteris *Cuſhææ* ſeu Territorii Babylonici. Adeò ut Arabia partim à *Cuſhæis* & partim ab Arabibus filiis *Yaarab* occupata fuit: unde factum eſt ut eadem Regio aliquando *Cûſh* & aliquando *Arabia* vocetur, cùm nomine *Cûſh* ſemper Arabia vel aliqua ejus pars intelligatur. Unde *Τοπαζ τῆς Cuſh*,

E 3 eſt

eſt Topaz Arabiæ, non autem Æthiopiæ, quæ dicente D. Ludolpho, nullas producit gemmas, ut à Sacerdote ſuo Æthiope edoctus fuit; quod etiam Mercatores noſtri verum eſſe nôrunt. Nam Patriarcha *Cûſh* fuit tantùm unus, non autem ejuſdem nominis duo, ut quidem imaginantur, propterea quòd in Verſione Græcâ *Cûſh* vertatur *Æthiopia*; inde fingentes quòd oportuerit fuiſſe alium *Cûſh* qui Æthiopum Pater: ſed eorum Pater reverà fuit פוט *Phût*, unde *Ezek.* XXVII. *Phûtim*, Λιϐύες. Quia verò *Cuſhitæ* erant ſubnigri, & *Æthiopes* etiam erant Nigritæ, inde fit ut *Cûſh* in Græco exponatur Αιθίοψ & Αἰθιοπία, eodem modo quo Æthiopes Garamæ ſeu Garamantes à quibuſdam impropriè vocabantur Indi, quia utrique eorum erant ejuſdem coloris: ut, *ultra Garamantas & Indos protulit imperium*. Talia autem vulgari quidem loquendi modo impropriè & catachreſticè ſic dicuntur. Ex dictis conſtat quòd *Cûſh* ſemper in S. Bibliis ſit *Arabia*: unde emendanda in hac parte Verſio Anglicana, & pro *Ebed-mélech Æthiope*, reponendum *Ebed-melech Arabs*, ſeu *Cuſhita* rem in medio relinquendo.

At Chriſto citeriores Syri ignorando quòd *Phût* fuit Pater Æthiopum; atque Veteris Teſtamenti Verſione Græcâ ſeducti, ſubinde accipiunt ܟܘܫ *Cûſh* pro *Æthiopia*: unde viceversâ *Act.* VIII. 27, pro *Æthiops*, Verſio Syr. legit ܟܘܫܝ *Cûſhi* ſeu *Cuſhita*. Atque (quod eodem recidit) ibidem Saadiæ Verſio Arabica legit *Vir Habaſſiæ*: at Verſionis Æthiopicæ autor ex Græco Textu retinet Nomen ኢትዮጵያ *Etiopia*, ignorando aut reticendo verum & antiquiſſimum Æthiopum Nomen *Phût*. Judæi etiam (Helleniſtæ olim) à Græcâ Verſione ſeducti & deluſi, fuerunt in eodem errore: & inter alios, Abr. Peritſol ait, כוש הוא איטיופיאה *Cûſh eſt Æthiopia*. *Et apud alios Judæos* כושי *Cûſhi* eſt *Æthiopicum* ſeu nigrum quidvis. Et ſanè miror Doctiſſimum Buxtorfium eos in hac opinione ſecutum fuiſſe. Omnes autem ab eodem erroris fonte hauſerunt.

Et quidem Patriarchæ *Cûſh* primaria Sedes fuit in terrâ *Shin'ar*, in territorio Babylonico; quam quidem regionem ego voco *Cuſhæam antiquiſſimam*, quæ eadem poſteà vocata fuit Chaldæa. Cúmque Hebræorum *Shin* in Dialecto Babylonicâ ſoleret mutari in *Thau*, is qui Hebræis *Cûſh*, Babyloniis dictus eſt *Cûth*; eodem modo quo pro שלש dicitur תלת, cum ejuſmodi aliis appellativis omnibus. Sic proprium אתור *Attûr*, quia eſt nomen omnibus notiſſimum, nec ullum periculum confundendi aut obſcurandi illud, ut eſſet in Appellati-
vis;

vis; cúm aliàs in Verſionibus Biblicis Paraphraſtæ Chaldaici non ſervârint dictam regulam in Propriis neque in *Shibbóleth*, ne viderentur planè pervertiſſe eorundem ſonos; ideóque in Bibliis tam Heb. quàm Chald. legitur כוש *Cuſh*: ſed in Appellativis illam regulam ſemper obſervant dicti Paraphraſtæ. Hoc dicimus tantùm de Paraphraſtis Biblicis: ſed res aliter ſe habuit apud illarum regionum vetuſtiſſimos incolas ante S. Biblia, qui etiam poſteà nec Bibliorum nec Paraphraſium rationem habuerunt, ſed omnes ſecundùm linguæ ſuæ dialectum per *Thau* ſemper ſcripſerunt & in communi ſermone pronuntiârunt tam in Propriis quàm in Appellativis.

His præmiſſis, nemo (ut ſpero) mirabitur ſi magna illa in territorio *Babylonico Urbs quæ hujus Patriarchæ ſedes*, ab eo denominata fuerit כות *Cûth* ſeu כותא *Cûtha*, quæ (ut videtur) ab Abu Mohammed in ſuâ Univerſali Hiſtoriâ Arabicè conſcriptâ, vocatur etiam كوثا *Cûtha*, quæ ab eo recenſetur tanquam juxta Babelem in Provinciâ *Erech* ſeu *Erâk* ſita. Quia verò datur duplex *Erâc*, ſcil. *Erâc* in Perſiâ & *Erâc* in Babyloniâ, falluntur quidam (inter quos Flavius Joſephus,) ponentes iſtam *Cûtham* in *Erâc* Perſidis, quæ reverà eſt aut erat in *Erâc* Babyloniæ. Hinc erant homines *Cûth* qui colebant *Nergal*, quod erat Idolum Babyloniorum. Nam à *Cûtha* & *Babel* tranſlati fuerunt homines Idololatrici in Samariam: unde (propter mixtum cultum) odium fuit inter hos & Judæos, qui ideò improperii causâ & per abuſum, omnes Samaritanos vocabant *Cuthæos*; affirmantes, *Quòd nemo deberet reſpondere Amen, poſt Cuthæum bènè precantem.* Et viciſſim Samaritani Sichemenſes ad nos aliquando ſcribentes Epiſtolas, rogitârunt ut non mitteremus Reſponſum per Judæum, quia oderunt Judæos. Elias in Tiſhbi ait, *quòd Rabbini Samaritanos vocant* כותיים *Cuthæos, quia multi ex eis tales erant.* Ideóque cùm à Cl. Buxtorfio כות *Cûth* exponitur *Samaria*, & כותי *Cuthi Samaritanus*, id intelligendum eſt ſecundùm ſententiam Judæorum, & non aliter. Nam aliàs כותי *Cuthi* reverà eſſet *Babylonicus*, ſeu *Cuthenſis* in territorio Babylonico.

De *Cûtha* in *Erâc-Arabum* ſeu Tractu Babylonico ubi antiquiſſima *Cuthæa*, Saphioddîn in Lexico Geographico Arabico (ſi rectè capio vitioſam ſcripturam) docet, *Quòd* كوثي *Cûtha fuit nomen quatuor Fluviorum; atque etiam trium Locorum in pagis* τῆς *Erâc in territorio Babylonico, quibus olim combuſtis, producta fuerunt alia: & quòd Cûtha ſit quoque in Mecca Domicilium* τῶν *Beni Abdoddâr.* In fine hujus

hujus Capitis videas plura quæ addit Saphioddîn eodem loco. Ne autem videar gratis dixiſſe quòd *Cûſh* ſit *Cûth*, & quòd is Sedem habuit in Tractu Babylonico, de eâdem re fidem facit *Tábari* Perſa in Capite de *morte Saræ*, كوش وايشان كوثي ملك بون از اقليم بابل و بعراق اندر بون و بدان كه اين كوثي رونست كه همي رون واين رون كندهاست وآن ملك را بدان بـاز خواهند *Cûſh* (*is eſt Cûtha*) *fuit Rex territorii Babel, & reſidebat in Erâc. Scias quoque quòd iſte Cûtha ſit Fluvius qui fluit, quem iſte fodiebat; ideóque iſtum Regem ab eo denominârunt.* Ego autem viceverſâ, potiùs vellem Flumen à Rege ejúſque Urbe denominatum fuiſſe. Eſt fortè idem illud quod à Chaldæis nuncupatum fuit נהר מלכא *Flumen Regis*, quod ab Orientalibus tribuitur Nimrodo *Cûſhi* filio. Cúmque jam (ut ſuprà diximus,) hujus Patriarchæ Sedes fuit in Babyloniâ, aliqui ejus filii aut nepotes conceſſerunt in vicinam Arabiam, quæ ideò dicta fuit *Terra Cûſh*; (ut ſupra diximus,) ſc. terra filiorum & poſterorum ejus. Sed eæ quas ibi condiderunt urbes, temporis diuturnitate ferè obliteratæ & deletæ ſunt, & rara veſtigia, niſi quòd (ut ſupra dictum) *Cûtha* ſit Domicilium in Mecca, & in Arabiâ felice ſit urbs dicta كوث *Cûth*, & ibidem ſit etiam urbs ab ejus filio dicta سبا *Saba*, quæ in Perſico Commentario ad Tabulas Ilchanicas ponitur Synonyma τῇ Μαϱιάβα Ptolemæi, سبـا مارب عح ٠ يد ٠ اليمن *Saba eſt Marab, long.* 78. 0: *lat.* 14. 0, *in Al Yaman.* Cúmque *Cûſh* primò Sedem habuit in Babyloniâ, & tot ejus nominis monumenta ibi extent, nec legatur quòd inde exiverit, concludendum eſt eum ibidem ad vitæ finem regnâſſe.

Dictus *Cûſh* propter pietatem & *benignitatem & manſuetudinem* & Sanctitatem, *Beli* nomine decoratus fuit, quaſi Deum quendam inter ſe habuiſſent in terris: quem itaque (ut refert Chronici Alexandrini Autor p. 87. *Perſæ in numerum Deorum retulerunt*. Fallitur autem dictus Autor ponendo *Picum eſſe Beli patrem, & Belum ſuper Aſſyrios regnâſſe tantùm duos annos.* Iſte itaque tam pius & manſuetus juſtúſque Imperator, non in omnes alios exorbitando & ſæviendo Imperium dilatâſſe, & multò minùs novum fundâſſe, à peritioribus creditur; prout fecit ejus Succeſſor *Potens hominum venator. Cûſh* autem ſeu *Belus* intra Babyloniæ limites ſe continuit, ibique Imperium exercuit, & multa ſui veſtigia (ut dictum) ibidem reliquit. Neque filius ejus & Succeſſor *Ninus* vivente adhuc Patre (initio Imperii ſui)

ſui) videtur è Babyloniâ exiviſſe; cùm ex Textu Biblico conſtet, *Initium regni ejus fuiſſe in Erech & Babel in terrâ Shin'ar*, ubi, decedente Patre, primò regnavit.

Græci itaque rectè ſtatuunt Aſſyriorum Imperium fundatum à Nino: &, ſi is fuit *Nimrod*, tum eò meliùs cum aliâ veritate Hiſtoricâ conciliabitur Orientalium Hiſtoria Abrahami. Nam Euſebius in ſuâ Chronologiâ ponit Abrahamum tempore Nini, qui vocabatur נין *Nîn* ſeu *Filius* Beli: & additâ terminatione Græcâ, dictus eſt Νίνος. Iſte non tantùm Imperium ampliavit, ſed & novum quæſivit & fundavit. Cùm enim initium regni ejus fuerit *Erech & Babel in terrâ Shin'ar*, ille (id dilatare geſtiens,) è terrâ illâ egreſſus eſt in *Aſhur*, & ibi *ædificavit tam alias Urbes maximas quàm etiam Nineven*, aliàs ab eo denominatam *Ninum*. Sic Hieronymus in Iſaiam, *Ninus ---apud Aſſyrios Ninum ſui Nominis condidit urbem.*

Heic autem oritur Quæſtió de ſenſu loci *Gen.* X. 11, ubi legitur, מהארץ ההוא יצא אשור ויבן נינוה *E terrâ illâ egreſſus eſt Aſhur, & ædificavit Nineven.* Sunt qui hunc locum intelligunt de egreſſione τȣ̃ *Aſhur*, alii de egreſſione τȣ̃ *Nimrod*. Qui dictum locum accipiunt de egreſſione τȣ̃ *Nimrod* in Aſſyriam, legunt quaſi cum *He* locali, *Aſſyriam verſus* vel *in Aſſyriam exivit Nimrod:* quo caſu pro אשור *Aſhur*, legendum eſt אשורה vel 'אשור *Aſhurà*, ubi Apex abbreviationis Nota ſupra *Reſh* (cùm ſit exile quiddam,) cenſetur à Scribis omiſſus, uti & aliquando factum eſt in aliis locis Biblicis. Hujus interpretationis ſequaces ſunt tam alii quàm Junius & Tremellius & Jonathan ben Uzziel, qui legit, *E terrâ illâ egreſſus Nimrod regnavit in Aſſyriâ, quia noluit aſſentire ædificatoribus Turris, nec cum eis conſentire: ideóque Deus eum proſperavit; & loco 4 urbium quas reliquit, ei dedit 4 alias urbes, ſc. Niniven, & Reſen, & Rehoboth, & Calach.* Sed non obſtante Paraphraſtæ excurſione, meritò dubitandum eſt an *Nimrod* tunc natus fuerat cùm Turris extructionem aggrederentur. Ideóque ceſſante illâ ratione, *Nimrod* exivit in Aſſyriam ad ampliandum Imperium, cùm eſſet magnus & potens Hominum Venator coram Deo, i.e. Venator maximus. Et talis videtur eſſe verus dicti loci ſenſus, de Nimrodi egreſſione in Aſſyriam. Iſte enim locus non poteſt intelligi de egreſſione τȣ̃ Aſhur, cùm is tunc non eſſet recenſitus, quia Hiſtoriæ ordo ad eum nondum venerat: is enim poſteà venit inter filios Shemi ſuo loco, non autem inter filios Cûſh de quorum numero non fuit. Quamvis autem ex Sacro textu non colligitur, omninò

 ſupponendum

ſupponendum videtur, quòd Aſhur antehac è Chaldæâ egreſſus fuerat in regionem ab eo poſtea dictam Aſſyriam, ibique habitârat, dando nomen ei regioni. Si enim quæritur unde illa regio dicta eſt Aſhur, non poteſt alia aſſignari ratio, quàm quòd ibi habitavit Aſhur qui eidem regioni nomen dedit. Nam cùm omnes ex Arcâ exeuntes conveniſſent in Campo Shin'ar, neceſſe fuit ut paucis annis plurimi rurſus inde exirent; quia creſcentibus familiis, impoſſibile fuit ut omnes diu ibi ſimul conſiſterent & cohabitarent; præterquàm quòd Dei judicio & decreto diſpergendi erant. Ideóque inter alios exivit *Aſhur*. Priùs autem quàm exiret, videtur fundâſſe, vel *Ur* vel præcipuam aliquam Urbem in Chaldæâ, uti colligimus ex *Eſaiæ* XIII. 23, *En terram Chaldæorum! iſte populus non fuit: Aſhur fundavit eam pro ſiticuloſis.* Nempe non fundavit ſolum populum, ſed fundavit urbem, cùm fundandi notio ſic potiùs intelligenda ſit. Quin & fundârit quoque populum: nam ſi extruxit urbem, proculdubio id fuit pro familiâ ſuâ, ibique reliquit aliquos de ſuis, qui talis urbis fuerunt primi incolæ, quamvis ab aliis invaderentur poſteá. Sed quamvis *Aſhur* fundavit eam, illum tamen exegit *Nimrod*, quippe qui poſt patrem fuit primus Chaldææ Rex qui primò ſolus regnavit *in Erech & Babel*, &c. à cujus perſecutionibus fugiſſe videtur *Aſhur*, Deo ejus egreſſionem partim per hunc modum efficiente. Sed nec ibi in Aſſyriâ tutus fuit, quin alter illum ibi etiam aſſequeretur, & illam ejus terram poſſideret, quæ ideò poſteà dicta eſt *Terra Nimrod*: ſic *Micah* V. 6, *Gladio vaſtabunt Aſſyriam, terram Nimrod.* Cùm itaque *Aſſyria* primò denominata fuit ab *Aſhur* & dicta eſt *Terra Aſhur*, non eſt dubitandum quin *Aſhur* è Chaldæa exiens dedit Nomen *Aſſyriæ*, & fortè Urbis ejuſdem primariæ Fundator fuit, *quæ* probabiliter dicta fuit *Aſhur*, à Conditore. De facto etiam conſtat quòd *Ninus* ſeu *Nimrod* poſteà etiam è Chaldæâ exiens, graſſatus eſt in *Aſſyriâ* occupando primariam illam urbem, & eandem augendo; quæ ideò ut Imperii Sedes, à Victore appellata eſt נין *Nîn* ſeu Νῖνος, quæ à propheta Jonah ſtylo Biblico vocatur נינוה *Nineve*, pro נין־נוה *Nin-neve*, i. e. *Nini habitatio*: Unde meritò (ut ſuprà) *Aſſyria* poſteà dicta eſt *Terra Nimrod.*

Quòd itaque Nimrod priuſquam ex Chaldæâ egrederetur in Aſſyriam, primò regnavit in Erech & Babel, ex ſacra Hiſtoriâ conſtat: & Arabum Hiſtoriæ etiam idem aſſerunt, eum ſcil. regnâſſe in السواد *Al Sowâd*, i. e. *Nigrâ-regione*: ſic Abu Mohammed Muſtapha refert,

fert, وتطاولت مدة نمرود بالسواد اربعمائة سنة ثم تولي السواد بعده رجل من نسله يقال له نبط بن قعود مائة سنة *Duravit Nimrodi tempus in AlSowâd* 400 *annos : & tum poſt eum* τῆ *AlSowâd præfectus fuit de ſobole ejus vir cui Nomen fuit Nabàt filius Köûd per* 100 *annos.* Sic ille. Et hinc eſt quòd Chaldæa aliàs vocetur *Nabathæa* : ejuſmodi enim Nominibus ab eis vocatur *Irâk* ſeu territorium Babylonicum. At dictum eſt *Sowâd*, quia Scenitæ Arabes ibi paſſim degunt in Tentoriis *nigris*, ex quibus eorum oppida apparent nigra ; eodem modo quo reliqui Arabes habitabant in אהלי קדר *tentoriis nigredinis* : talia enim amabant. Fluvius Regius Euphratis ramus (*juxta quem habitabant Judæi*) *ducens* ad Paludes & ad *AlSowâd*, *illam* regionem ſecans & *Irâcæ* pagas interfluens, in Epiſt. Baruchi cap. 5, vocatur دهر سود *Fluvius Soud* ſeu fluvius nigræ regionis & nigrorum oppidorum. Non ignoro quòd apud Syros ܣܘܕ *Sowd* exponitur *Samarcand* : ſed hoc propriè eſt سغد *Sogd* nomen fluvii & regionis in quâ eſt *Samarcand.*

At poſtquam *Gen.* X. enumerati ſunt filii τȣ̃ *Cûſh*, deinde ſeorſim additur, *Et Cûſh genuit Nimrod*, quippe cujus Hiſtoria eſſet notabilior, & magis particulariter recenſeri mereretur. Is enim non tantùm Aſſyriam, ſed (ut videtur) Mediam & Perſiam & Bactriam uſque ad Indos ſibi ſubjugavit, ibique propagavit Imperium. Nam Diodorus Siculus fidem facit, *quòd à Nino tunc in bello devictus eſt* Ὀξυάρτης *Bactrianorum Rex* ; ſc. is qui ab aliis Autoribus perperam dictus eſt Ζωροάστρης.

Nomen Ὀξυάρτης in Mediâ & Perſiâ & Bactriâ & omnibus Regionibus ubi Lingua Perſica obtinet, fuit plurium etiam Regum Nomen ſeu Epithetum commune, aliàs apud Græcos itidem corruptè ſcriptum Ὀξυάρης, à quo demptâ terminatione της ſeu ης, manet Ὀξυάρ *Ocſuár*. Sed cùm vetuſtiſſimis illis temporibus Lingua Græca multùm æſtimata fuerit, (ut ex multis inſtantiis colligere liceat,) Perſicorum Nominum propriorum formæ ſæpiùs ex illâ linguâ peti ſolebant ; ut in *Iſaiâ*, id quod Punctatores legunt כורש *Coreſh*, reſcribendum eſt כורש Κῦρος : ut & in Eſtherâ id quod legitur דריוש *Darjáveſh*, reſcribendum eſt דריוש Δαρεῖος, quæ à Punctatoribus non fuerunt percepta. Sic cùm apud veteres Judæos eſſet Nomen Perſicum אחשור Ὀξυάρ ſeu *Acſuàr*, (& apud recentiores אורשור Ὀρξυάρ,) ſubinde addendo terminationem Græcam, legebatur ut apud profanos Autores אחשורש Ὀξυάρης vel Ὀξυάρος vel *Acſuaros*, ſeu ut apud Biblicos Ἀσσουήρος :

ρος: ſed Punctatores id non percipientes, præſcripſerunt legendum *Ahaſh-véroſh* ſeu *Achaſh-veroſh*, pro eo quod melius eſſet *Achſudres*, ſeu *Achſuéros*; & abjectâ rurſus terminatione, Ὀξυὰρ ſeu Ὀξυήρ. Et ſanè mirum eſt per quot corruptionis gradus hoc Nomen tranſiverit, dum corruptio unius eſt generatio multorum: nam Arabes conſtanter in Libris ſuis id Nomen ſcribunt per *Ze*, & legunt ازدشير *Azdeſhîr*, (unde & Judæi aliquando habent in Libris ſuis אשדשיר *Aſdeſhîr*,) pro eo quòd à Perſis aliter ſemper rectè ſcribitur اردشير *Ardeſhîr* ſeu *Ardaſhîr*: unde ab Agathiâ & quibuſdam Græcis factæ ſunt adhuc aliæ hujus Nominis formæ, ſcil. Ἀρτασύρας, Ἀρταξάρης, & Ἀρταξέρξης: atqui abjectâ rurſus terminatione Græcâ, reſtat Ἀρταξὲρ ſeu *Ardaſhîr*. His addenda eſt alia hujus Nominis corruptio (ut in Libro Nehemiæ) ארתחשסת Ἀρτα-ξάσης ſeu *Artah-ſhaſt*, uti (ut in Ἀρταξὲρ) litera ξ tam formâ quàm ſitu & ſono reſpondet inverſo Hebraico ש & Arabico ش *ſhîn*; &, (ut ex analogiâ liceat conjicere) in aliis originitùs ita ſonuiſſe videtur. At quia Græci ad inſtar Ephraimitarum non ſonabant *ſh*, ideò pro poſſe ſuo paulò aliter ſonuerunt. Vel fortè talis fuerit Cadmi Dialectus, qualis erat Ephraimitica. Nam Græcarum Literarum originales ſoni colligendi ſunt ex Phœniceis Cadmeis à quibus accepti fuêre: ideóque Θ *Theta* (quæ tam Alphabeti ordine quàm numerali poteſtate reſpondet Hebraico ט & Arabico ط & Samaritico ࠈ,) non ſonanda eſt per *Th* conjunctim, ſed ad inſtar dictarum literarum diviſim, *T'heta*. Et hoc modo enucleatum habes corruptiſſimum illud *Oxyartis* Nomen.

Supradictus Ninus apud Euſebium perhibetur regnâſſe annos 51, (apud Simſonum 52,) & ibidem Abraham ponitur in ejus Anno 43, apud Simſonum noſtratem *in ejus Anno ultimo, quod fortè minùs bené*. Nam Doctiſſimus Scaliger *in ſuis ad Euſebium* Notis, planè monſtrat Euſebium in multis erràſſe, imò ſpontè & ex induſtriâ contra Africanum & contra Codicum ſuorum (quos ſequi prætendebat) fidem, annorum numerum voluntariè mutâſſe; & particulariter Abrahami Nativitatem 14 aut 15 annos ultra juſtum tempus promoviſſe. Secundùm hunc cenſum, Abraham reverà fuit circa Nini annum triceſimum. Et, ſi ita ſit, tum id quod Orientales dicunt de Abrahami in Ignem projectione per Nimrodum, (ut in ſequentibus docebitur,) de Nino intelligendum eſt: quod notandum duxi, ut hæc res ulteriori aliorum peritiorum examini ſubmittatur. Et quidem *AlGjannâbi* Mohammedanus in Chronico ſuo ait, *Quòd*

Abrahami

Abrahami nativitas fuit in Cûtha in regione Babel in terrâ AlIrâc (*ſecundùm ſententiam maximè-præferendam,*) *in tempore Nimrod*, ut poſteà dicetur. Ea autem perſecutio quam Abraham paſſus eſt ſub Nino ſeu Nimrodo, erat 20 (aut. fortè multò pluribus) annis ante Abrahami pugnam cum 4 Regibus, quæ fuit aliquot annis poſtquam veniſſet in terram Canaan. Et ut ſemper eſſent memores iſtius contentionis Abrahami cum Nimrodo, inter Mohammedanorum Præcepta ad ſuos, jubetur ut mites & pii ſint ſicut Abraham erat contendendo cum Nimrod, ut Turcicè legitur, نمرود اولمه ابراهيم اول ابراهيم مجبور اولمغل حكيم اولغل *Nimrod ne eſto, ſed Abraham eſto : Abraham oppreſſus ne eſto, ſed Sapiens eſto.* Nempe eſto manſuetus ut Abraham, non rebellis in Deum & violentus in homines ut erat Nimrod; quod dictum eſt ut contraria inter ſe comparata magis eluceſcant, ex iſtorum contemporaneorum collatione.

Ut autem aliquantulum proſequamur Succeſſionem, in Chronico Alexandrino p. 89 legitur, *Nino ſucceſſit Thurras, cui Zames Pater ex Rheâ frater, Martis nomen indidit, à Planetâ:* ᾧ τινι Ἀρῆ ἀνέστησαν πρώτην τὴν στήλην οἱ Ἀσσύριοι, καὶ ὡς Θεὸν προσεκύνουν αὐτόν. Fortaſſis *Martis* nomine innuatur alius Succeſſor Ἄρειος, de quo mox dicetur. Secundùm Euſebium & alios, ſub matris ſuæ Semiramidis regentiâ, Nini filius & Succeſſor is fuit qui Euſebio dicitur Ζάμης Νινύας, Africano Νινύας Ζάμης. Horum nominum Notationem rectè ſtatuere, eſt perquam difficile. Si tamen conjecturæ locus ſit, fortè Νινύας ſec. aliam pronuntiationem ſit נינוה Νινύη ſeu nomen urbis in quâ habitavit. Niſi velis Νινύας factum fuiſſe ex Νιν-υιος *Nini filius*, ſicut reverà fuit. *Altera nominis pars* Ζάμης eſt *adhuc magis peregrinum; niſi fortè ſit pro* Ζάυης: *nam* زو *Zav inter antiquiſſimorum* Regum in illis partibus Nomina occurrit. *Vel aliàs* زاب *Zâb* quod vulgus ſonat *Zâv*, eſt *Lycus*, ſcil. nomen duorum Fluminum Aſſyriæ, à quibus fortaſſis denominatus fuerit. Sed poſt hæc omnia, aliàs fortè denominatus fuerit à زم *Zàm* urbe Meſopotamiæ tunc ſub Nino, eodem modo quo alii Regum filii illis temporibus nominati fuêre ab urbibus in quibus nati ſunt, ut *Narſes* à *Nars* ſeu *Ners*, & *Vologeſes* à *Vologeſiâ*, & *Pacorus* à *Pacoriâ* Babyloniæ urbibus in quibus hyemem tranſigebant Perſarum & Parthorum Reges, & ibi Reginæ puerperium egerunt.

Qualiacunque verò fuerint hæc nomina, iſte Rex ratione temporis, debet eſſe ille qui aliàs in Libro Geneſeως vocatur אמרפל *Amraphèl*

Rex Shin'ar, quocum pugnavit Abraham: fuit inquam Rex τῆς *Shin'ar*, non quidem in Chaldeâ ſeu Babyloniâ quæ nimis diſtabat ab Abrahamo, ſed τῆς *Shin'ar* in Meſopotamiâ, quæ (magna urbs ad radicem montis 3 diebus à Mauſil,) hodiè Arabicè ſcribitur سنجار *Singjâr*, Ptolemæo *Singara*. Is inquam eſt cum quo bellum geſſit Abraham, quod Euſebii Chronologiam in hac parte *juſtificare* videtur. Illo autem tempore Aſſyria à Nino ejúſve Succeſſore abrepta, & ad Perſas ſeu Medos tranſlata apparet; cùm eodem tempore quo Abraham dicto Bello interfuit, omnes vicini Reges confœderati fuêre cum Rege *Elam*, cujus nomen *Chedorlaomer*, ei parentes & ſubſervientes. Cùm itaque *Chedorlaomer* Perſiæ & Aſſyriæ & vicinorum regnorum (quæ anteà ſub Nino fuerant,) eſſet Monarcha, & duo Monarchæ in eodem loco conſiſtere non poſſent, ſatis planum eſt quòd vel Ninus excluſus fuit ex Aſſyriâ & in Chaldæam unde primò venerat retruſus, vel ſaltem quòd idem factum fuit ejus Relictæ Semiramidi filii minorennis Rectrici; quæ ideò ex Aſſyriâ excluſa, in ſolâ Babyloniæ regione floruit, & inter alia magnalia Babelem mœniis cinxit. [Ea Regina, ut obiter moneam, videtur orta ex Perſiâ (tunc ſub mariti ſui ditione) ab ejuſdem nominis urbe سميرم *Semîram*, quæ hodie parva eſt, inter *Iſpahân* & *Shirâz*. Et cùm Abulpheda fuit Syro-Arabs, is in illo nomine (ut & in paucis quibuſdam aliis Perſicis & Tataricis) errat, præſcribendo ut legatur Arabum more *Somairam*, quod (illius veniâ) fieri non poteſt de Perſicâ urbe, nec datur talis lectionis exemplum in quovis alio nomine Perſico per totam Perſiam. In Globo Cæſiano alio ſitu malè legitur *Samirens* (pro *Samîrem*) in Adilbegia ad Long. 83, Lat. 37.] Cùm inquam tam potens Rex Perſicus præfuerit regioni *Elam* quæ *Aſſyriæ ad ortum confinis* eſt, tunc certè Monarchia ab Aſſyriis ceſſavit, & ab eis planè ablata ad Elamitas tranſlata eſt. Nam ut nullum violentum eſt perpetuum, ſic Ninus obiens, *Ninyam* filium minorennem & impuberem reliquit; à quo itaque & à matre malè partæ & injuſtæ iniquiſſimi Patris Acquiſitiones ablatæ ſunt, eâdem vi abreptæ quâ ipſe ab iis rapuerat. Eidem bello etiam interfuit Rex Ellaſar *Arioc*, qui eſt Euſebii Ἄρειος, q. d. *Martius* ſeu *Martialis* ac bellicoſus vir; de quo Nomine ſeu Titulo gloriari ſolebant. Et hæc fortè ſit verior Chaldaici Nominis ſcriptura, cùm אריוך *Areioc* (quantum ſcimus) nihil ſignificet:- ſed *Martis* notatio apud eos fuit celebris, ut in ſeqq. fuſiùs dicetur. Vide ea quæ ſuprà notavimus de Nini Succeſſore, ex Chronico Alexandrino.

Deinde

Deinde oritur Quæſtio de primâ Abrahami Religione, an ſcil. ille ſemper fuerit veræ & orthodoxæ Religionis Cultor; vel annon, priùs Idololatra, & poſteà per Dei gratiam & cordis illuminationem converſus? Ut itaque hæc Quæſtio ritè ſolvatur, præmittendum eſt, Abrahamum prognatum fuiſſe à *Shem*, (qui tunc adhuc in vivis,) qui proculdubiò veram Religionem tenuit: nam (ut ſupradictum) is eſt qui alio decoratus Titulo audit *Malchiſédek*, qui in occurſum venit Abrahamo cum pane & vino, eique benedixit poſt dictam pugnam; eique ut ſummo Dei Sacerdoti ſpoliorum Decimas ſolvebat Abraham.

Deinde *Shemi* filius fuit *Arpácſhâd*, qui genuit *Shélach*, cujus filius fuit *Eber*, qui genuit *Pélegh* & *Joktan*. Et *Pélegh* genuit *Réû*, cujus filius fuit *Serûgh*. Iſte genuit *Nachor*, cujus filius fuit *Terach*, qui Pater *Abrahami*. Et quidem Abraham à Cananitis (quamprimùm eum viderent,) dictus eſt עברי *Ibri* ſeu *Ivri*, i. e. *Ibræus*, ſeu ut vulgò effertur *Hebræus*. Aliqui (propter Nominis conſonantiam,) eum ſic dictum volunt ab *Eber*, quaſi is fuerit reliquis Patriarchis notabilior propter ejus in verâ fide firmitatem; quod idem etiam de poſteris ejus inſinuare volunt, hæc colligentes ex loco de *Shem*, qui *pater omnium filiorum Eber*.

At cur iſtius Libri Scriptor anticiparet mentionem Patriarchæ *Eber* antequam Hiſtoriæ ordo ad eum duceret, nulla ſanè ratio (quatenus vidi) datur, præter illam de pietate *Eberi*: quæ cùm æquè vera ſit de aliis Patriarchis, non erat cauſa cur ille tanquam egregius diſtinctè memoretur extra ordinem ſuum. Cùm enim *Gen.* Cap. X. agatur de Sedibus Gentium, eorúmque per terram diſperſione, (ubi *Shem* vocatur *Pater omnium Benè Eber*,) ſcopus loci dictam quorundam Interpretationem de *Generatione filiorum Eber* non admittit, ſed planè alium poſcit ſenſum qui potiùs ſpectet *Habitationes filiorum Eber* eorúmque Sedes per terram. Ideóque huic occaſioni magis accommoda eſt Interpretatio Salomonis Jarchi & aliorum, quòd ſc. *Benè Eber* ſint *Filii ultrajecti* ſeu ulterioris partis fluminis, ſimili ratione & loquendi formulâ quâ populi Orientales vocantur בני קדם *Benè Kédem, filii Orientis*. Dicta autem vocis *Eber* mentio & ſignificatio, ad hoc non ſufficit, quippe quæ ſit nimis arcta & reſtricta, poſſitque reſpicere ſolos illos Shemi filios qui ultra Euphratem & Tigrim in Meſopotamiâ & Elymaide tunc degentes ſeniores, qui pauciores; omittendo reliquos citra Euphratem in Arabiâ degentes, qui

numero

numero erant plures. Igitur quærenda eſt alia magis ſufficiens Interpretatio quæ complectatur omnes *Benè Eber, filios oræ*, ſcil. Shemi filios & nepotes qui vixerunt partim citra Euphratem & partim ultra Euphratem & Tigrim, quia ille certè fuit Pater omnium tam ulteriorum quàm citeriorum qui juxta illa flumina habitarunt. In hunc finem perpendendum eſt, quòd quamvis vocula *Eber*, plerumque notet *trans* ſeu *ulteriorem partem*, aliquando tamen notat *citra* ſeu *citeriorem partem*, atque etiam *juxta* ſeu *ad tranſitum* in utrâvis parte. Sic *Deut.* I. 1, & III. 8, phraſis illa בעבר הירדן *in tranſitu Jordanis* ſeu *ad tranſitum* vel *juxta Jordanem* indefinitè, reſpectu Palæſtinæ erat *ultra Jordanem*, at reſpectu Sacri Scribæ qui loquebatur in Deſerto Arabiæ, erat *citra Jordanem*, prout rectè ibidem ſe habet Anglica Verſio. Et hoc magis clarè elucet per ortum Solis ex *Joſ.* I. 14, 15, ubi, dum eſſent in Deſerto, dictum eſt בעבר הירדן מזרח השמש *citra Jordanem ad ortum Solis*. At 1 *Reg.* IV. 24, *Salomon dominatus eſt in totum* עבר הנהר *latus fluminis*, ſc. in ſolam *citeriorem* partem occidentalem: nam ultra Euphratem nunquam dominatus eſt. Sic in Heb. *Gen.* L. 10, 11: at Anglica Verſio heic rectè legit **beyond**. Adeò ut totâ re benè perpenſâ, videatur quòd per *Filios Eber* notentur ii quorum Sedes fuerunt *ad oram* ſeu *tractum fluminis* in utrovis latere: nam talem ſitum habuerunt Shemi poſteri omnes, ſc. vel in hac parte vel in alterâ, haud procul à fluminibus illis. Indefinitè ubique legit Verſio Perſica درگذاري *in tranſitu*, ſcil *juxta tranſitum*, vel *ad tranſitum*. Eodem etiam ſenſu uſurpatur eadem vox ܥܒܪ *Evàr* ſeu ܥܒܪܐ *Evro* apud Syros, ut habet MS Lexicon Syro-Arabicum *Bar-Bahlûl* ܥܒܪܐ ܕܝܡܐ ساحل البحر *Evro de Jamo eſt littus maris*. Et mox, ܥܒܪ̈ܐ الأقطار *Evre ſunt Oræ*, *Tractus* ſeu *latera*. Et rurſus, ܥܒܪ ܕܓܠܬܐ ܗܘ ܓܒܐ ܕܓܠܬܐ ذلك الجانب *Evàr dargélto eſt Latus fluvii*, ſcil. *hoc latus*, ſeu *citra*. Et ſic in Bibliis ut ſuprà citato loco *Deut.* I. 1, ܒܥܒܪܐ Gabriel Sionita rectè vertit *Cis*: & in Lat. Verſione ad Targum Jonathan & Hieroſol. in edit. Lond. rectè legitur *Citra*: ſic nempe emendavimus: nam in Pariſienſi edit. (quam maxima ex parte ſecuti ſunt Londinates,) legebatur *ultra* ſeu *trans*. Ut itaque meliùs contemplemur Interpretum pugnam, (nam contraria non poſſunt eſſe ſimul vera,) notandum eſt quòd Græcus incurioſè in hoc loco legit πέραν, Vulgatus *trans*, uti etiam legitur in Latinâ Verſione quæ ad Chald. & Samar. & Arab. Et ſic *Deut.* III. 8, Sionita incautè legit

legit *trans*: at in hoc loco in Verſione Lat. quæ ad Targ. Jon. rectè legitur *citra*: Arabs autem indefinitè في جانب *in latere*. Et eodem modo ab Interpretibus in diverſum itur, 1 *Reg.* IV. 24, ubi Vulgatus legit *trans*, Gr. ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ: at Syr. & Arab. *cis*: Chald. בכל עבר פרת *in omni loco trans Perâth*, malé: Buxt. meliùs vertit *in omni latere Euphratis*. Mox in eodem Verſu בכל מלכי עבר פרת *& omnibus Regibus citra Perâth*, bené. Ibidem Syr. ܒܟܠܗ ܥܒܪ ܢܗܪܐ *in totâ citeriore parte fluminis*, bis, & quidem recté. Tanta vis tantúmque pondus eſt in parvâ hac voculâ, ad cujus verum ſenſum non ſatis accuratè attendebant omnes Interpretes Latini.

Cùm itaque *Eber* ſit aliquando *citra*, & aliquando *ultra*, quivis Latinus Interpres debuerit diligenter perpendiſſe utrum horum verus cujuſque loci ſenſus depoſceret. Cananitæ (ut videtur) in loco de Abrahamo, tunc accipiebant pro *ultra*, aſpicientes eum ut advenam qui ab ulteriori parte Euphratis ad eos veniebat, ut conſtat ex *Gen.* XIV. 13, *Et venit evaſor* (ſc. Gananæus quidam) *& nuntiavit Abrahamo ha-Ibri*, ſcil. *Ibræo* ſeu *ultrajectino*. Iſte nuntius de eo ſic loquebatur recepto more, hoc Titulo ab omnibus promptè intellecto. In *Bereſhith rabba* Sect. 41. prope finem, dictus *Evaſor* perhibetur fuiſſe *Og* Rex Baſhan, qui cupiens uxorem ducere Saram, nuntiavit Abrahamo de Captivitate Nepotis, ut iret ad bellum & ibi interficeretur. Deinde ibidem adduntur de Abraham Ibræo (cur ſic vocetur) tres ſententiæ: 1, (quia ab *Eber*, *pars* ſeu *latus*, ſit *Ibri* partialis ſeu lateralis,) *R. Juda dixit*, *Totus Mundus fuit ex unâ Eber* ſeu *parte*, *& ille fuit ex alterâ Eber* ſeu *parte*: ſc. ille fuit contra totum Mundum eorúmque Idololatriam, & ii contra ipſum. 2. *R. Nehemia dixit*, *Quòd ille fuit ex filiis filiorum Eber*, ſc. Patriarchæ, q. d. *Eberæus*. 3. *Rabbini noſtri dixerunt*, *Quòd ille fuit ex Eber fluminis*, והוא משיח בלשון עברי *& ipſe loquebatur linguâ Ibræâ*: ſcil. ille fuit ex *Eber* ſeu *ultrajecto* fluminis, & loquebatur linguâ *Ibræâ* ſeu *ultrajectinâ*.

Heic objiciatur quòd Lingua ultrajectina ſeu transfluvialis non fuit generaliter Hebraica, utcunque eam calluerit Abraham in colloquio cum Cananitis: ejus enim Parentes (quatenus ſcimus,) utebantur linguâ Chaldaicâ ſeu Aramæâ. Sed cùm Abraham fuit magnus Princeps, illius educatio & cum aliis nationibus converſatio eum duxerit ad cognitionem linguæ Hebrææ. Et prætereà peculiari providentiâ ſeu Dei præviſione factum videtur, ut primitiva lingua apud Patri-

 archas

archas & in Abrahami familiâ retineretur etiam inter ipſos Chaldæos, tam ut Abraham poſſet commodiùs colloqui cum Cananæis, quàm ut continuaretur ea lingua in quâ poſteà Biblia Sacra Dei Oracula erant exaranda & cum humano genere communicanda. Et quidem ſi Lingua Hebræa continuata fuit in totâ lineâ Patriarchali, (quod ex ipſorum filiorum nominibus conſtat, Linguarum diverſitate ſubortâ ex nepotibus ſeu creſcente familiâ,) tum non erat (ut quidam ſentiunt) peculiare in Ebero eam conſervaſſe, uti nec erat peculiare in Abrahamo eandem intellexiſſe. Sed diſquiſitio noſtra eſt de ſolo Nomine, an ſc. ab hoc vel ab illo deſumptum & quando impoſitum fuerit?

Et ſanè quòd *Lingua Hebræa in Abrahami familiâ fuerit*, conſtat tam ex ipſius nomine quàm quia Nachor Abrahami frater (*Gen.* XXII. 21, &c.) filiis ſuis in Chaldæâ natis, impoſuit Nomina Hebraica; quæ itaque videtur junctim cum Aramæâ obtinuiſſe in urbe *Ur* ubi vixit Abrahami familia. Abrahami autem Epitheton *ha-Ibri* à Cananæis impoſitum videbatur propter aliquam diſtinctionem vel Linguæ vel Gentis Abrahami. Non autem opus erat ut quaſi pro diſcriminatione acciperetur de Lingua Abrahami, cùm illa videatur tunc fuiſſe eadem cum Cananiticâ: nil igitur novi eâ in parte nuntiaſſe videbatur ille Evaſor. Cùm itaque ea Lingua Cananitis tunc eſſet communis & vernacula, illud Abrahami Epitheton pro aliqua diſcriminatione non ſufficiebat. Nam ſi ante Abrahami adventum, linguæ *Hebrææ* nomen alicubi extitiſſet, tum videretur quaſi denominata ab *Eber* Patriarchâ, quod aliqui volunt, inſinuantes quaſi is fuerit de verâ religione plus quàm alii Patriarchæ eiſque pientior; quamvis alii etiam ex eis eſſent Fideles æquè ac *Eber*, nec de eo ſciatur hodie plus quàm de aliis, præter nudam ejus (ut putant) mentionem malè fundatam in illâ phraſi *Benè Eber*. Cùm itaque planum ſit quòd Abraham Gente erat Tranſeuphratæus qui ad Cananitas transfretabat, magis probabile videtur quòd eo Epitheto ſignificaverint eum fuiſſe (prout erat) *Ultrafluvialem* ſeu ab *Eber fluminis*, potiùs quàm de Gente *Eber* Patriarchæ. Et proculdubiò ſubſequentium temporum Iſraelitæ maluerunt Linguam ſuam denominari *Ibri* à Patre ſuo Transfluviali, potiùs quàm ab *Eber* Patriarchâ: & planè noluerunt eam denominari *Cananiticam*, (utpote quæ tunc erat in Canaan,) cùm illis temporibus Canaan eſſet Idololatrica. Longè autem aliter ſe res habuit poſterioribus temporibus poſtquam Canaan evaſerat

ſerat orthodoxa à Fidelibus occupata Iſraelitis: tunc enim non ſine honore memorari ſolebat *Lingua Canaan*, ut *Iſa*. XIX. 18, & alibi.

Noſtram deductionem ab Abraham ha-*Ibri*, confirmat Heſychius, Ἑβρεὶ, Ἑβραῖος· καὶ ὁ Ἑβραῖος, περάτης. Et ſic in Euſebianis ubi agitur de tempore Tranſitûs, Ἔνθα ἔρχεται τῶν Ἑβραίων προσωνυμία· Ἑβραῖοι γὰρ οἱ περάται ἑρμηνεύονται, διαπεράσαντος Εὐφράτην Ἀβραὰμ, καὶ οὐχ ὥς οἴονταί τινες, ἀπὸ Ἐβέρ. A Cananæis itaque (ut ſuprà) Abraham dictus eſt *Ibri* ſeu *Hebræus*, non propter *Eberum* ejúſve linguam, ſed q. d. *Ultrajectinus* ſeu *Transfluvialis*, quia tanquam Advena ad eos venit ab *Eber*, i. e. *trans* flumen: & ab ipſo tunc dicto *Ibri*, poſteà denominata eſt Lingua *Hebræa*. Quæ quidem phraſis hoc benè patitur; ut, *Patres veſtri* (inter quos Abraham) *ſervierunt diis alienis* בעבר הנהר be-Eber ha-Nahar *in ultrajecto fluminis*, i. e. in Meſopotamiâ, loco ſcil. unde ad eos veniebat Abraham. Saadias etiam legit في عبر النهر *in Ibri fluminis* ſeu ultrajecto fluminis. At ſive *Eber* ſit Proprium ſive Appellativum, ab ŭtroque denominativa forma eſt *Ibri*: adeò ut nihil ſit in vocis formâ quod in hoc caſu juvet aut controverſiam terminet.

Et ſanè ſi rem ulteriùs perpendimus, multò veriſimilius eſt denominationem factam fuiſſe à propiore potiùs quàm à remotiore: & quamvis linguæ primitivæ praxis & uſus per totam ſacram Patriarcharum lineam continuata fuerit, multò probabilius eſt hujus linguæ denominationem ſumptam fuiſſe à propiore eorum Parente Abraham *Ibri* ſeu *Transfluviali*, (cujus memorabilis Transfretationis certè meminiſſe juvabat,) potiùs quàm à præcedentium generationum $7^{mâ}$, ab *Ebero*. Prætereà non conſtat Judæos tantam ſecum retinere famam *Eberi*: nam ſi tanti eum æſtimâſſent ut nominati fuiſſent *Hebræi* ab *Eber*, tum proculdubiò ſeipſos etiam nominâſſent *Filios Eberi*, eodem modo quo ſeipſos nominant *Filios Abrahami*. Cùm autem propior & celebrior (imò celeberrimus) fuerit Abrahamus inter Patriarchas Religionis Antiſtes, multò probabilius eſt ab ipſo *Ibræo* deſumptum fuiſſe linguæ nomen, potiùs quàm ab alio remotiore & minùs celebri, cùm ab illis temporibus ad hunc uſque diem (tacitâ mentione *Eberi*,) geſtiant nuncupari *filii Abrahami*, à quo (quamvis degeneres) ſe deſcendiſſe gloriantur; ut Deus promiſerat.

Ut autem ulteriùs excutiamus vim vocis, ſunt qui volunt quòd אברם העברי *Abram Ibri* ſit *Abram tranſitor*, quia ille reverà pertranſivit flumen. Sed is propter unum ſimplicem Actum, vix potuit frequentativè vocari *Tranſitor*, tranſeundi continuatum habitum notando;

tando; niſi dictus tranſeundi Actus fuiſſet repetitus & frequentatus. Præterea grammaticalis ſignificatio hunc ſenſum non feret: tunc enim potiùs legeretur *Oberi*. Nec quidem poteſt eſſe ut Heſychii περάτης videatur huic ſenſui favere: neque hoc patitur forma vocis עברי *Ibri*, quæ eſt Adjectiva forma ab *Eber* πέρα ſeu *πέραν*, *trans*, *quod altero latere*, *ultrajectinum*. Et hinc περάτης, non erit *Transfretator*, ut volunt, ſed *Ulterior*, *Transfluvialis*, qui olim habitabat ultra fluvium, & inde περάτης ſeu *ultrajectinus* dictus. Sic apud Conſtantinopolitanos, *Galata* audit Πέρα, & ejus incolæ ſunt περαῖοι ſeu περάται *ultranei*, uti Abraham fuit *ultraneus* Cananæis, qui (ut & poſteri ejus) eum tali Epitheto notarunt. Talem ſitum alibi (unde hujus phraſis uſus eluceſcat,) habuit בית־עברא *Beth-Abara* ſeu *locus ultrajecti*, qui expreſſè exponitur πέραν τοῦ Ἰορδάνου, *locus ultrajectinus* ſeu *ultrajordanenſis*. Nempe hæc duo exempla ſupradictam loquendi formulam illuſtrant eamque in communi uſu fuiſſe monſtrant.

Non autem eſt heic prætermittendum, quòd, ad aſtruendum *Ebero* veræ fidei honorem, & Abrahamum ejuſque linguam ab eo denominandum, à quibuſdam probationis ſeu illuſtrationis cauſâ adducitur locus qui mihi nihil tale probare nec illuſtrare videtur. Scil. *Num.* XXIV. 24, וצים *Et naves ab orâ Chittim, & affligent Aſhur & affligent Eber, & ipſe erit uſque in perditionem*, ſeu *uſque dum periens ſit*. Hîc ſubaudiendum eſt Verbum *venient* ab orâ Chittim, aliàs ſenſus eſt valde imperfectus. Hoc in loco *Eber* quibuſdam habetur Nomen proprium; quamvis aliter dubitari poſſit annon ſit potiùs adverbialiter ſeu appellativè ſumptum, quod mihi videtur. Nam *Eber*, *contra*, *è regione*, *ultranea* ſeu *oppoſita pars*, aliquando uſurpatur ſine mentione loci quem reſpicit & cui opponitur. *Sic* 1 *Sam.* XXVI. 13, ויעבר דוד העבר *Et tranſivit David ad Eber*, ſc. ad alterum ſeu adverſum latus, reſpectu ſuî vel reſpectu loquentis: nam tale quid eo in caſu ſemper ſubintelligendum. Sic בכל עבר ופנה *in omni latere & angulo*, ſeu *circumquaque*, ubi ſubintelligitur quòd in centro ſit perſona loquens. Et quidem *trans flumen*, ſæpe eſt *trans Euphratem*, aliquando etiam *trans Tigrim*. Targum Onkelos hunc locum exponit eſſe לעבר פרת *ultra Euphratem* ſeu tranſeuphratæam partem: & Targum Jonathan eodem ſenſu habet בני עבר *filios Eber*, i.e. filios ultrajectaneos ſeu ultrafluviales. Targum Hieroſ. magis explicitè, כל בני עבר נהרא *omnes filios ultrajecti fluminis*, indefinitum relinquens, ut intelligantur vel Tranſ-Euphratæi vel Tranſ-Tigritani. Cùm itaque per

per *Eber* poſſit intelligi *Regio Tranſ-Tigritana*, & cùm Aſſyria fuerit in alterâ parte Tigris reſpectu Arabiæ ubi Balaam hæc verba enuntiavit, *Eber* commodè ſit exegeticum τȣ̃ *Aſhur*; ut ſenſus ſit, *Affligent Aſſyriam & totum Eber* ſeu *transfluvialem regionem*, ſc. τὸ πέραν ubi eſt *Aſhur*: nempe eodem ſenſu quo in plurali formâ *Iſa.* VII. 20, narratur per cujus manum quoſnam Deus tanquam novaculâ raſurus erat, ſcil. בעברי נהר במלך אשור *per ultrajectaneos fluminis*, ſc. *per regem Aſſyriæ*; vel aliàs potiùs in neutro genere, *per ultrajectanea fluminis*, figuratè ſumpto *loco* pro hominibus loci. Et ſanè in dicto Numerorum loco ſive *Meſopotamiam* ſive *Aſſyriam* intellexeris, interpretatio erit ſat commoda: ſed poſterior horum videtur, mihi commodior, quia ibi *Aſhur* & *Eber* non videntur duo diverſa, ſed unum idemque, idque propter ſingulare הוא *ipſe* ſeu *erit* cum utriſque conſtructum, *Et ipſe in perditionem*, ſeu *& erit in perditionem*.

Si *Eber* ibi aliter accipiatur pro Nomine proprio, nihilominùs alia orientur dubia, ſc. ubi gentium ſitùs fuerit *Eber*, & quomodo naves Europææ potuerint affligere Gentem *Eber*, atque multò minùs *Aſſyriam* terram tam longè diſſitam & planè mediterraneam? Verum quidem eſt quòd צים *tſiim* ſignificet *naves*, quippe quæ ſint intus *ſiccæ* in mediis undis: at cur in hoc loco eam ſignificationem habeat, non video, neque eo ſenſu acceptum fuit ab Orientalium Verſionum autoribus, à quibus וצים vel non intellectum, vel pro ſpuriâ & ſuſpectâ lectione habitum; unde nullam naviūm mentionem faciunt. Tuſæus in Verſione Perſicâ videtur pro וצים legiſſe קצים *ketſîm*, *aliqui*, (ſic nempe accepit, quamvis talis forma pluralis non ſit alibi in uſu;) unde exponit, وجوقي از اهل روم *Et aliqui ex populo Rûm*: vel (quia *gjauk* eſt etiam *caterva*,) ut olim interpretati ſumus, *Et caterva populi Romæ*: nam *aliqui* non potuerunt aliquid facere contra totam Gentem. Sed & quia *Rûm* non tam *veterem Romam* quàm *novam Romam* ſeu *Conſtantinopolim & Græciam* præcipuè notat, jam vertemus *Aliqui ex Græcis*, vel *Caterva populi Græciæ*. Rabbi Saadias pro וצים videtur legiſſe vel רצים *ratſîm*, *currentes*, vel אצים *atſîm*, *feſtinantes*, quia exponit in Verſione Arabicâ, الدارمين من فرضة قبرس *ſurripientes ſe è portu Cypri*. Nos autem mallemus vertere *properantes*: quia Participium *darimîna*, eſt à Verbo Arabico درم *dárama*, quod (inquit *Turgjmân Arabs*) eſt Perſicè گام خرد نهادن *paſſus curtos ponere*, vel ut *Phiruzabâdi* exponit, eſt *propinquis* ſeu *brevibus & deproperatis paſſibus incedere, prout incedit Erinaceus*; ubi videmus

properantiam eſſe in ſignificatione. Hocque non poteſt dici de curſu navium, ſed tantùm de inceſſu animali, ad inſtar hominum qui non apertè, ſed clam abſque ſtrepitu & ſono aliquid ſuſcipere tentant, quaſi ſurripiendo ſe, id autem properanter. Cùm itaque is non meminerit *navium*, ſed tantùm *portûs*, fortè voluerit, quòd cùm homines navibus vecti ad terram appuliſſent, ii terreſtrem expeditionem ſuſceperint, idque properanter. Cur autem tam brevibus paſſibus ſuſciperent tam longum iter quale eſt à maritimis Palæſtinæ ad Aſſyriam, equidem non video. Ideóque non exiſtimo multum ponderis eſſe in ſtricto verborum ejus ſenſu, cùm fortè Saadias ex intricato & difficili loco ſatis habuerit aliquem ſenſum non commodum ſed tolerabilem elicere. Textus autem Hebræus alicubi fortè reſtituendus ſit ex Textu Hebræo-Samaritano, quamvis & Codices Samaritani heic inter ſe differant. Utcunque tamen videntur legiſſe יוצאים *yotſeïm* vel aliquid ab illâ Radice natum. In Bibliis polyglottis Pariſienſibus quæ ut exemplar ſecuti ſunt Londinates, (exceptis Emendationibus & defectuum Supplementis ex authenticis Codicibus MSS,) legitur ࠉࠅࠑࠉࠀࠌ *yotſiam*, quod D. Morinus verterat *exibunt*, quaſi legiſſet *yotſeïm*: ſed Londinates emendarunt Verſionem in hoc loco, ut legeretur *eduxit eos*. Eodem quoque modò Codex MS (qui olim) Uſſerianus minor, jam in Arch. C, legit *yotſiam*: ſed alter major legit ࠌࠅࠑࠉࠀࠌ *motſiam, educens eos*: & eodem ſenſu Arabica Textûs Samaritani Verſio (MS in Arch. C. ex dono D. Joſephi Taylor LL. D.) legit يخرجهم *educet eos.* Samaritana Verſio quæ in linguâ Samariticâ, legit ࠀࠐࠒࠅࠍ *appekûn, eduxerunt.* At omnium optimè MS Codex Laudianus in Bibliothecâ Bodl. hoc loco legit ࠉࠅࠑࠀࠉࠌ *yotſeïm, egredientes*, unde ſuperior noſtra ſententia confirmatur. Hancque lectionem in ſuis exemplaribus videntur habuiſſe Verſionum Orientalium autores plerique, qui adducunt aliquod Verbum *educendi* vel *exeundi*, ut Syr. ܢܦܩܘܢ *nephkon, exibunt*, Chald. Onk. יפקון *yippekun, educent*, Jon. & Hier. יצטרחון *emittentur*: & Græcus habet, Καὶ ἐξελεύσεται ἐκ χειρῶν Κιτιαίων: quæ omnia confirmant veram lectionem fuiſſe יוצאים *yotſeïm*. Hæcque indicant in Codd. Heb. vel varietatem, vel ſaltem lectionem fuiſſe ſuſpectam & non ſatis intellectam, ſc. quomodo naves Europææ affligerent Aſſyriam!

Et ſane talis Hebraici Textus reſtitutio fieri poſſe videtur ex Græco *Dan.* XI. 30, ubi occurrit ferè eadem phraſis Hebraica, באו בו ציים כתים *Venient in eum naves Chittim*, ſc. contra Regem Auſtri: nam

nam pro בר צ׳ים, Græcus ibi videtur in ſuo Exemplari Hebraico legiſſe יוצאים *yotſeïm Chittim*, quia ibi vertit ἐκπορευόμενοι Κίτιοι, *egredientes Cyprii*: nam Κίτιοι poſſunt eſſe *Cyprii* ſeu *Cypriotæ* (ut Saadias ſuprà,) quia præcipua eorum urbs. fuit Κίτιον. At 1 *Mac.* I. 1, tota Græcia vocatur γῆ χεττιείμ. Nempe *Chittim* eſt fere tota Europa auſtralis: ideóque Rabbini eo nomine intelligunt non tantùm filios Javan ſeu Græcos, ut *Gen.* X, ſed & Romanos & reliquos illarum partium Europæos *catervatim* degentes; cùm *Chittim* ſit forma pluralis à ſingulari כת *càth*, i.e. *caterva*, *cœtus*. *ſocietas* hominum. Sic in dicto loco *Num.* XXIV, in MS^to^ Heb. Chald. in Archivis Bodlejanis, (ubi Chaldaica Paraphraſis verſiculatim & alternatim interponitur,) pro *Chittim*, *legitur* רומאי *Rumæi*, *i. e. Græci*: & eodem loco in Targ. Hieroſ. legitur דרומאי *Daromæi*, i. e. *auſtrales*; & tamen in adjunctâ Verſione Latinâ, eſt *Romani*, non bené: & in Targ. Jon. eſt קיסטנטיני *Conſtantîne*, i. e. *Conſtantinopolis*, intelligendo Græcos.

Sed ut (quod res eſt,) poſſimus meliùs judicare de Patriarchæ *Eberi* linguâ & religione, ad quos ſuperiore loco (ex quorundam ſententiâ) alluditur, præmittendum eſt, ei fuiſſe duos filios, *Pelegh*, & *Joktan* qui Arabibus dicitur قحطان *Kahtan*, cujus Sedes fuit in Arabiâ felice. Ubi autem habitaverit *Pelegh* (ſeu *Palegh* ut in pauſâ legitur,) non dicitur: ſed ab ejus primogenito filio *Rëû* ſeu Ῥαγαῦ (nam reliqui tacentur,) conditæ ſunt Ῥαγαὶ in Mediâ, ubi uſque ad finem penultimi Millenarii relicta fuit orthodoxia ab ipſis Diluvianis temporibus ibidem inſtituta & plantata. Non itaque dubitandum nec diffitendum quin *Eber* ejuſque familia orthodoxiam tenuerint: ſed cùm alii pariter idem fecerint, non eſt cur ille *præ aliis* eo nomine *celebretur aut tam peculiaris habeatur, ut Hebræorum Gens ab eo potiùs quàm ab alio quovis Patriarchâ denominata fuerit.* Quòd etiam pura Lingua Hebræa in eâ familiâ exculta & continuata fuerit, pariter fatendum eſt, cùm Lingua Medica multa Linguæ Hebrææ veſtigia ad hodiernum uſque diem in ſe contineat: ſed cùm in aliis etiam Linguis talia veſtigia maneant, non poſſumus multum inde inferre. Quamvis itaque (quod piè credendùm) *Eber* & *Pelegh* & *Rëû* fuerint orthodoxi, nihilominus non potuerunt creſcenti Idololatriæ ita reſiſtere, quin (ut venerabilis Beda in Chronico aſſerit,) conſtet *Tempore Phaleghi ædificata fuiſſe Templa, & in eis Principum Statuas pro diis adoratas fuiſſe*; idque cum Idololatriâ peſſimâ, ignorando quòd tantùm bonæ memoriæ cauſâ primò erectæ fuerant tales ſtatuæ.

Et,

Et, ſi tempore Phaleghi in tantum excreverit Idololatria, probabiliter eadem inchoata fuerat tempore *Eberi*.

Si autem detur, & non concedatur, quod in prædicto loco *Num.* XXIV, intelligantur *Eberi* poſteri, non ſcio quid boni hinc ſibi elicere velint *Eberi* aſſertores qui iſtum Textum pro *Eberi* celebritate adducunt, præſertim cùm illi ipſi eundem Textum exponant de clade poſterorum *Eberi*, non autem de felicitate aut proſperitate eorum. Scilicet, quia à *Pelegh* filio *Eberi* longâ ſucceſſionum ſerie per Abrahamum tandem orti fuerunt Iſraelitæ, (idque poſtquam Peleghi tam ſedes quàm Lingua & Religio mutatæ & deperditæ fuerant,) ſunt qui volunt *Balaamum* eâ prophetiâ ſub nomine *Eberi* collimaſſe in Iſraelitas, eorúmque tunc futuram cladem prænuntiaſſe: dum interim hi Interpretes obliviſcuntur quòd hoc non fuit pro dignitate *Eberitarum*, ut iſtum Textum adducerent, quem potiùs tacuiſſe debuerant. Verum quidem eſt, quòd Iſraelitæ affligendi erant & quaſi perituri in captivitate perpetuâ, & quòd Græci & Romani (qui *Kittæi* ſeu *Chittimitæ*,) tempore Imperii ſui affligebant Judæos, (non autem Iſraelitas, quippe qui anteà in captivitatem abierant,) quorum potentia periit, Regno eis adempto. Sed certè, planè impoſſibile quòd in dicto Numerorum loco intellecti fuerint Iſraelitæ, quaſi cum maledictis connumerati & cum Amalekitis & Aſſyriis perituri; id quod exoptaverat *Balak*, ſed non potuit obtinere. Non itaque credibile Deum per os Balaami tum maledixiſſe Iſraelitis; quia cùm eos jam tum juſſu divino pronuntiaverat *Benedictos, ſtellam orituram ex Jaacob, & eum qui habiturus dominium*, &c. non potuit fieri ut eoſdem quaſi eodem halitu rurſus denuntiaret maledictos, ſcil. quòd idem Balaamus in eâdem prophetiâ eoſdem Iſraelitas eodem tempore benedictos & maledictos declararet. Abſit! Balaam itaque per *Eber*, non intellexit Iſraelitas, quippe qui coràm & in conſpectu erant, atque Iſraelis ſeu Jacobi nomine tunc Arabibus & Moabitis notiſſimi, adeò ut his tunc non fuerit opus vocandi eos *Eber*, longè petito nomine; nec jam nobis opus ſit ſentiendi quòd ii tunc cum Amalekitis & Aſſyriis fuerint ſubjecti maledictioni, quippe quæ tutiùs credatur denuntiata in ſolos Aſſyrios qui in *Eber* fluminis, qui reverà Invaſiones Chittimitarum ſeu Græcorum & Romanorum aliquando paſſi ſunt.

His præmiſſis, prædictus locus ita erit vertendus de ſolo Aſſyrio perituro, legendo, *Exeuntes* erunt *à manu* [ſeu *orâ*] *Chittim*, *&*

affligent

affligent Aſſyriam & affligent ultrajectum fluminis*: & quoque ipſe uſque dum pereat*, ſeu *uſque ad perditionem*, ſive *atque etiam erit uſque in perditionem*: nam הוא ſæpè ſupplet locum Verbi ſubſtantivi *eſt* ſeu *erit*. Vel ſic vertamus. ---*Et affligent Aſſyriam, ſcil. affligent ulteriorem partem fluminis, quæ etiam æternùm peritura eſt*. In hoc verſu ſecunda copula *et* eſt conjunctiva, non autem disjunctiva; ita ut *Eber* ſeu *ultrajectum*, ſive *ulterior pars*, ſit exegeticum præcedentis *Aſſyriæ*, Imò tota Enuntiatio ſecunda eſt exegetica prioris: ut legatur, *affligent Aſſyriam*, i. e. *affligent totam ulteriorem partem, quæ ipſa peritura eſt*. His poſitis, fortè in Bibliis Anglicanis ſic emendatiùs legatur, **And they ſhall go forth from the coaſt of Chittim, and ſhall afflict Aſhur and ſhall afflict the other ſide** *of the river*: **and he alſo** *ſhall be* **even to perdition**, vel **untill he periſh**. *Verſio Samaritana* (quæ diverſa à Textu Samaritano,) quaſi pro ࠏࠃࠄ *adè* legerit ࠏࠃ *êd*, ſic exponit, ࠉࠀࠁࠃࠄ · ࠏࠃࠉ · ࠄࠅࠀ · ࠅࠀࠐ *& quoque ipſe teſtis peribit*, ſenſu incommodo. Perſa totum Verſum ſic reddit, omittendo *Copulam* ſecundam, quod meliùs, وجوقي از اهل روم برنجانند اشور و برنجانند عبر و نيز اوجاويد گم شوا *Et caterva* [ſeu *aliqui*] *ex populo Græciæ affligent Aſhur & affligent Eber: & ipſa etiam æternùm peritura eſt*; reſpiciendo vel Græciam vel Aſſyriam: vel aliàs ſi vis, *& ipſe etiam æternùm periturus eſt*, reſpiciendo vel populum Græciæ vel aliàs τὸν Aſhur ſive ut hominem ſive ut populum. Nam in explicandis prophetiis datur latitudo, utpote quæ ſæpè ſint obſcuræ & incertæ: & utrovis modo verum eſſe poteſt. Vulgatus pro וצים videtur legiſſe באים, quia habet *venientes*.

Si autem (ut ad rem redeam,) ſupradictus locus exponatur de *filiis Eber*, ſcil. de Eberitarum religione verâ, planè conſtat id non fuiſſe verum de ſeris *Eberi* nepotibus filiiſve, quippe qui fuerunt Idololatræ, ut & de cæteris omnibus probabile, & certò manifeſtum eſt de Abrahami patre & avo, &c. ut infrà mox fuſiùs monſtrabitur. Orientales (inter quos *Chondemîr* Perſa,) ajunt Idololatriam primò introductam fuiſſe à *Sarugh*, qui vixit in Meſopotamiâ, ubi hodie extat ejuſdem nominis urbs سروج *Sarug* ad longit 75. 55. ad lat. 36. 30. ut in Comment. ad Tabulas Ilchanicas legitur. Abulpharagius Syrus ait, *In diebus Sarugh multa erexerunt homines Idola, è quibus dæmones mira ediderunt ſigna*. Et in diebus Sarugi & Tharæ renovatam fuiſſe Idololatriam teſtantur Clemens & Theodoretus & Epiphanius &

 Euſebius

Euſebius & alii, inter quos Suidas, cujus ſenſum abbreviatum exhibeo; Σερȣχ--- *ab eo originem duxit Idololatria. Cenſuit enim Imaginibus & ſtatuis honorandos eſſe viros qui olim virtute præſtantes fuerant & hominibus Benefactores.---Hoc uſque ad Tharram, ---cujus filius Abraham opera patris contrivit Carris in Meſopotamiâ. ---Defunctorum Imagines quotannis adorari voluit. Hinc polytheiſmus & Idololatria, uſque ad patrem Abrahami Tharram, qui Statuarius, ex variâ materiâ faciens imagines, quas dicebat eſſe deos & adorandos ut Bonorum Autores. ---Hinc Græci colebant Hellenem Gigantem in Turris fabricatione ſocium, ubi linguæ diviſæ, & homines ideò dicti μέροπες.* Hæc quidem fuit una Idololatriæ cauſa ſeu origo: altera autem fuit ab Imaginibus ſtellarum ſeu Planetarum, ut alibi dictum. Sed bonâ eorum veniâ, Idololatriæ origo altiùs petenda eſt à temporibus *Eber* & *Shelach*, (ut, ſi opus eſſet, abundè probare poſſemus,) qui tamen ambo erant orthodoxi & orthodoxiæ Prædicatores ad coævos & conterraneos ſuos Idololatricos *Aaditas* & *Themuditas* (Arabiæ Tribus hodiè deperditas,) olim inter *Ommân* & *Hadramût* degentes, quos tandem procelloſis ventis & mobilibus ſeu fluentibus arenis obruit, & tonitru atque terræmotibus profligavit & deſtruxit Deus.

Illa itaque eorum prædicta de Abrahami Titulo *Ibri* ſententia tanquam de *Eberita*, haud bono nititur fundamento. Nam ſi *Hebræi* titulus Abrahamo datus fuerat propter veram illam religionem quam tenebat *Eber*, eodem jure is æquè denominari potuit *Shilchi* à *Shelach*, aut *Arpacſhadi* ab *Arpacſhad*, aut potiùs *Shemi* à *Shem*: nam hi omnes veram religionem tenebant æquè ac *Eber*. Sed perpendamus, eos qui hunc ei titulum dederunt, fuiſſe Cananitas: & an putabimus eos noviſſe Abrahami proſapiam *ſeu genealogiam tam longè remotam*, eámve conſuluiſſe? Vel, *ſi fortè noverint, an* ideò eos ſelegiſſe eique aptaſſe titulum petitum à verâ ejus religione quam illi ipſi non tenebant nec probabant, quaſi *Eberitam* eum ideò denominaverint? Hoc planè abſonum fuiſſet in illis, ei arceſſere titulum tam remotè petitum, cùm faciliori negotio talem titulum potuerant petiiſſe à *Terach* aut *Nachor*, quorum memoria recentior, qui etiam Canaaniticæ religioni addicti.

Quia verò Abraham tandem de verâ Religione fuit, & omnium Fidelium Pater habitus, ergò multorum eſt ſententia (ut ſuprà innuimus,) Abrahamum ſemper à pueritiis fuiſſe de verâ Religione, quam volunt neceſſariò ad eum derivatam fuiſſe ab *Eber*, à quo tam

Proſapiæ quàm Religionis cauſâ denominatus fuerit *Hebræus*, q. d. *Eberæus*. Si hoc eſſet verum, tum omninò neceſſe ut Abrahami Pater non fuerit Idololatra, ſed Fidelis; quod tamen creditu abſurdum. Hanc ut magis piam arripiunt ſententiam, ad quam etiam inclinat Pererius in Joſuæ locum, ubi legitur, *Patres noſtri ſervierunt diis alienis ultra Fluvium*, reſpondendo, quòd hoc de Iſraelitarum Patribus ſeu Majoribus remotioribus, non autem de propioribus, intelligendum ſit: Hæc autem Reſponſio non valet: nam Iſraelitarum Patres propiores (qui Abraham & Iſaac & Jacob) exceptâ Abrahami juventute, nec ſervierunt diis alienis, nec ultra flumen vixerunt. Ideóque dictus locus intelligendus eſt de illis Patribus, qui neceſſariò fuerunt Abrahami majores Idololatrici, quia hi ſoli ultra flumen in Meſopotamiâ vixerunt.

Et, (quod monſtrandum eſt,) ſi Abrahami Patres ſeu majores iique propiores ſervierunt diis alienis, ergò & Filium ſuum Abrahamum educârunt in illo eodem cultu: cui itaque dum puer, ipſe adhæſit, donec adultior & Divinæ gratiæ capacior evaderet. Nam quòd *Terach* fuit Idololatra, nemo dubitat, cùm legatur *Joſ.* XXVIII. 2, *Ultra flumen habitârunt patres veſtri olim, Terach pater Abrami & pater Nachoris, & ſervierunt diis alienis.* Et verſu 14, *Removete deos quibus ſervierunt patres veſtri ultra flumen.* Cúmque res ita ſe habuerit, imaginari Abrahamum à parentibus natum Fidelem, eſt quaſi putaremus aliquem à Turcicis parentibus naſci poſſe Chriſtianum, quod valdè ridiculum. Videtur autem quòd Terach tandem filii ſuaſu fuerit converſus, quia cum Abrahamo migravit ex *Ur* ad. *Haran*, tranſiturus in terram Canaan: illuc tamen non tranſivit, ſed obiit in Haran, ut legitur *Gen.* XI. 31, 32.

Quamvis itaque aliqui alteram ſententiam ut pientiorem amplectantur, mihi quidem æquè pium videtur, credere Abrahamum à Parentibus natum fuiſſe Ethnicum, & poſteà per infuſam Dei gratiam converſum; ac ſi crediderim eum in verâ Religione natum, quod tantum in ſe miraculum non haberet. Peculiaris itaque erga Abrahamum favor erat, & planè miraculoſum, quòd Deus illum in terram promiſſam introducturus, poſt tantam Parentum & Majorum Idololatricorum ſeriem, Abrahamum ante Tranſitum luce cœleſti donaret, & tenebricoſum ejus animum veri Dei cognitione illuſtraret: quia tunc erat tempus quo neceſſariò faciendum eſſet, nec ulteriùs differendum.

* Et ſanè quòd Abraham natus fuit Gentiliſ, & poſteà per Dei gratiam cœleſtem & mentis illuminationem converſus, nobiſcum ſentit Epiphanius, p. 8, *Simulachra primùm ex argillâ figlinóque opere reperta ſunt, Artifice Tharrâ.* Et deinde p. 9, *Abraham erat tum domi Patrem obſervans, cùm Dei Oraculo vocatus, domeſticis renunciavit,* &c. Et ſic Maimonides in *More Nevochim* Arabicè ſcripto literis Hebraicis part. 3, Cap. 29, quæ verba ſic Arabicè reſcribenda, אברהם אבינו
معلوم ان نشا في ملة الصابة و مذهبهم ان لا تكون الاه الا الكواكب
Notiſſimum eſt Abrahamum Patrem noſtrum educatum fuiſſe in Religione Sabaitarum, quorum opinio eſt, nullum eſſe Deum præter Stellas. Et quidem Maſius in Joſuam, & alii, & Judæi omnes, & tota Orientalium cohors, hanc ſententiam perpetuâ apud eos traditione acceptam & huc uſque continuatam conſtanter tenent; qui etiam particularem ejus Converſionis Hiſtoriolam hoc modo narrant: inter quos de converſione Abrahami eſt *Tábari* Perſicè conſcriptus, referens, Quòd ſc. cùm Abraham eſſet puer 15 annorum, incipiebat quærere Deum. Et hâc piâ diſquiſitione verſatus, noctu contemplabatur cœleſtia Corpora, inter quæ præ cæteris ſplendebat Venus; quâ viſâ dixit, هذا ربي *An hæc eſt Dominus meus?* Venere autem mox diſparente & occumbente, aliâ nocte foràs prodiens intuitus eſt Lunam, de quâ dixit, هذا ربي *An iſta eſt Dominus meus?* Sed Luna etiam mox occubuit. Poſteà aliâ vice foràs egreſſus, obſervavit omnes Stellas tandem occumbere & diſparere; de quibus itaque dixit, لا احب الافلين *Non amo occumbentes.* Deinde matutino oriente Sole, dixit, هذا ربي هذا اكبر *Iſte eſt Dominus meus; iſte eſt maximus*: vel interrogativè, *An iſte eſt Dominus meus? nam iſte maximus.* Sed cùm Sol ad inſtar reliquorum occumberet & diſpareret, Matri ſuæ dixit, *Hæc non poſſunt eſſe Dei, quia mox ſubducunt ſe & evaneſcunt.* Hæc Hiſtoria in Alcorano Cap. VI. p. 82, ſeq. modo narratur, ابراهيم —— فلما
جن عليه الليل راي كوكبا قال هذا ربي فلما افل قال لا احب الافلين
فلما راي القمر بازغا قال هذا ربي فلما افل قال لين لم يهدني ربي
لاكونن من القوم الضالين فلما راي الشمس بازغة قال هذا ربي هذا
اكبر فلما افلت قال يا قوم اني بري مما تشركون اني وجهت وجهي
للذى فطر السموات والارض حنيفا وما انا من المشركين *Et poſtquam ſupervenit ei nox, videns Stellam, dixit, Hæc eſt Dominus meus. At poſtquam*

poſtquam occubuit, dixit, Non amo occumbentes. Et poſtquam vidit orientem Lunam, dixit, Hic eſt Dominus meus. At poſtquam occubuit, dixit, Niſi me dirigit Dominus meus, ero ex populo errante. Et poſtquam vidit orientem Solem, dixit, Hæc eſt Dominus meus, hic major eſt. At poſtquam occubuit, dixit, O popule, ego ſum purus [ſeu innocens] *ab eo quod* [Deo] *aſſociatis. Nam ego converti faciem meam ad eum qui creavit cœlos & terram purè, neque ego ſum ex Aſſociatoribus.* Scil. ſubtiliùs quæſivit horum omnium Creatorem, quem (relicto Stellarum cultu & totâ Religione paternâ,) unicè coluit, & palam præ omnibus colendum commendavit & prædicavit. Cum his ferè conveniunt ea quæ Joſephus tradit, *Abrahamum ſuam de Deo ſcientiam collegiſſe ex obſervatione Terræ & Maris, & eorum quæ circa Solem & Lunam & reliqua Sydera videbat accidere; ſc. neceſſariò eſſe ſuperiorem aliquam potentiam quæ horum curam gerat & omnia decenter adminiſtret.*

Quo certo ætatis anno Abraham primò converſus fuerit, tanto jam temporis intervallo ſcire, eſt planè impoſſibile. Genebrardus in Chronico, ex R. Joanne & Anina citat, quòd Abraham 48 ætatis anno cœpit verum Deum colere. Maimonides in *Jad chaz.* Tract. *Madda'*, fol. 25, ait, בן ארבעים שנה הכיר אברהם את בוראו *Abraham 40 annos natus agnovit Creatorem ſuum.* Mox ibidem additur, יש אגדה שלש שנים *Extat Aggada, Tres annos natus.* Sic etiam Talmudis Tract. *Nedarim*, 32, 1, אמר ר׳ אמי בר אבא בן שלש שנים הכיר אברהם את בוראו *Dixit Rabbi Ame filius Abba, Abraham tres annos natus agnovit Creatorem ſuum.* Abu Mohammed Muſtapha Mohammedanus in Capite de vitâ Abrahami, ait وكان ابراهيم يومئذ ابن ستة عشر سنة *Quòd Abraham tunc fuit filius 16 annorum,* ſc. quando Dei Unitatem aſſerendo perſecutionem paſſus eſt à popularibus ſuis, & ut aliqui volunt, conjectus eſt in Ignem. Maimonidis quadragenaria ætas (quæ etiam in Alcorano memoratur,) nimia eſt, ut Abraham tamdiu perſiſteret infidelis. Et triennalis ætas non fuit ſatis ut tam altè inquireret, & quando vidit Sphæram circumvolvi, (ut dicit Maim.) ſecum ratiocinaretur, eam non poſſe circumduci ſine Ductore, &c. & ſic veniret ad cognitionem Dei. Magis igitur competit quindecennalis ætas, ut volunt Perſæ; vel ut Cedrenus vult, 24 annorum ætas.

Abraham itaque (ſive dicto modo ſive aliter) converſus, totam familiam & Cognationem convertere operam dedit; ſecundùm id quod de

de eò prædixerat Deus, *Novi eum, quòd filiis ſuis præcipiet & familiæ ſuæ, ut cuſtodiant Mandata mea,* &c. Abrahami igitur converſi primum opus erat fortificare fratres, & omnes alios convertere: & primò quidem familiam ſuam ad orthodoxiam adducere; unà cum ſeniore fratre *Haran*, qui ante Abrahami tranſitum obiit in terrâ nativitatis, ſcil. in *Ur* Chaldæorum, ubi vixit Abraham: quis ergo condidit & nuncupavit urbem *Haran*, non dicitur. In hanc etiam Converſionem veniſſe credamus Avum ejus *Nachor*, quippe qui tunc adhuc in vivis erat. Quodnam fuerit Nomen ejus Ethnicum, nondum mihi compertum: ſed *Nachor* videtur fuiſſe Converſionis Nomen, eò quòd Abrahami frater eodem etiam nomine poſteà gauderet; quod non fuiſſet factum, ſi nomen *Nachor* fuiſſet Ethnicum. Verum quidem eſt quòd Avus *Nachor* naſcebatur infidelis: ſed poſt Converſionem, nòmen mutatum & ex poſtfacto impoſitum, ut frequenter fit in S. Bibliis, & tamen recenſitum tanquam primitivum Nomen. Et quidem Abrahami frater *Nachor* videtur converſus, quia filium ſuum *Lot* (qui Abrahamum comitatus eſt in terram Canaan,) in verâ Fide educavit, & quia Abraham ex ejus familiâ adſcivit uxorem Iſaaco, abhorrens ab Idololatricis filiabus Heth ſeu Hittitis. Prætereà Nachor Abrahami frater filiis ſuis impoſuit Nomina Hebraica orthodoxa, non autem Chaldaica Idololatrica, quamvis in Chaldæâ viveret, ut *Gen.* XXII. 21, &c. Et converſi videntur *Bethuel* & *Laban*, quia in illis nuptiis agnoſcebant Dei providentiam; quamvis *Laban* Ethniciſmi reliquias *Teraphin* retineret ad divinandum. Sed *Cheſed* (vel ex neglectu parentum vel ex perverſitate ſuâ) non videtur fuiſſe converſus, quia Abraham nunquam vidit eum, utpote qui natus poſt Abrahami diſceſſum in Canaan: Ille non inſtituit filios ſuos *Chaſdæos* in verâ Religione, quin is cum poſteris Abrahamum Avunculum ſuum perſecuti ſunt, uti etiam fecit Abrahami frater *Haran*: nam fratres uterini non ſunt ſemper religione fratres. Patri ſuo *Terach* etiam convertendo allaboravit, uſque ad pugnam; idque (ut fas eſt credere) tandem effecit: nam quòd fuit *Terach* Converſionis nomen nullus dubito, cùm aliud ejus nomen Ethnicum habeamus compertum fuiſſe آدر *Adur* ſeu آذر *Azur*, vel ut apud Arabes ſcribitur & ſonatur آزر *Azer* ſeu *Azar*. Cumque Abrahami pater hoc nomine *Azer* alibi inclaruiſſet, in Alcorano quòque (tacito nomine *Terach*) ita appellatus fuit.

De Abrahami Matre S. Scriptura ſilet. Sed in Textûs Talmudici *Gemara* in Tract. *Bava Bathra* 91. 9, traditur אימיה דאברהם אמתלאי בת

ברת כרנבו אימיה דהמן אמתלאי ברת ערבתי אימיה דדוד נצבת בת עדאל שמה אימיה דשמשון צלפנית ואחתיה נשיין *Mater Abrahami fuit Amtelâï filia Kerambi : Mater Hamanis fuit Amtelâï filia Orbethi : mater Davidis fuit Nitſabath filia Adaël : mater Samſonis fuit Salponîth, cujus ſoror fuit Neſhayan.* Hæc autem apocrypha & incerta. Nomen *Amtelâï* appellativè ſumptum ſignificat *Simile, veriſimile, probabile:* ſed ut Nomen proprium, minùs probabile.

Orientales narrant *Terach* fuiſſe Magnatem, (de quâ re non dubitamus,) & in ſummo favore apud Imperatorem, quippe pro quo Idola parabat, cùm profeſſione eſſet بت تراش *Idolorum Sculptor* ſeu *Fabricator,* (quod apud eos honorabile ut Formator deorum,) in quâ Arte erat omnium peritiſſimus. Hoc enim ritè præſtare non potuit quivis Lignifaber ſeu communis Lignorum aut Lapidum exaſciator; cùm hæc Ars depoſceret peritiſſimum Aſtrologum qui eſſet gnarus talia fabricandi apto tempore & ex aptâ materiâ; cùm (ut in Proverbio dicitur,) *Ex quovis Ligno non fieret Mercurius.* Nam tam Ligna quàm Lapides & Metalla ſuo quævis Planetæ à Chaldæorum Aſtrologis olim adſcripta & dedicata fuère, utpote quæ de ejuſdem Influentiâ præ aliis participare credita. Idolum itaque ſub fauſtâ cœli poſiturâ & ex materiâ tali Planetæ appropriatâ fabrefactum, tum ritè paratum & legitimè factum credebatur. Et quidem talis Artifex fuit Abrahami Pater *Azer.*

Hoc Nomen originaliter in Libro *Zend* ſcriptum eſt آذر *Adur*; ibi enim Litera ذال *Zâl* non habetur. At in aliis recentioribus Libris Perſicis ſcribitur آذر *Azur*: quod tamen vulgus ſonat eodem modo quo ab Arabibus ſcribitur آزر *Azer* ſeu *Azar*: & eodem modo factum à Chaldæis, qui ab antiquo hoc & alia multa Perſica in ſuam Linguam adſciſcere ſolebant. Hoc nomine antiquiſſimis temporibus ſignificatus fuit *Mars,* (aliàs dictus بهرام *Behrâm,*) & vetuſtiſſimis Perſis ſic dictus fuit *Martius* menſis. Nam quia illo nomine originitùs & primariò ſignificabatur *Ignis,* (uti etiam hodiè ſignificat,) id nominis ab ipſis & à Chaldæis tranſlatum eſt ad Planetam igneum, & inde ad menſem Perſicum ab eo ſic denominatum. Et quidem propter rubedinem, idem Planeta aliàs ſubinde Perſicè dicitur بخون *Ba-chûn,* i. e. *Sanguineus.*

Et quia *Azur* eſt *Ignis,* ideò *Fulmen* ſeu *Fulgur* quibuſdam dicitur آذرماه *Azuri Mâh,* i. e. *Ignis Lunæ,* in conſtructione: nam aliàs extra

tra conſtructionem appoſitivè *Azur Mâh* eſt *Azur Menſis* ſic dictus. At in *Nim. Laud. Fulmen* ſeu *Fulgur* aliàs vocatur آذر يزدان *Azuri yezdan*, i. e. *Ignis Dei* formâ conſtructâ. Ibi autem Mohammedanus Interpres addit, *Hoc etiam eſſe ex Nominibus Dei Excelſi*, perperam legendo *Azur yezdân* in appoſitione, q. d. *Azur Deus*. Debuerat autem ſcire quòd apud Perſas hoc nomine ſignificetur *Azur Angelus*, cùm in Angelorum Catalogo iſte Angelus ſemper vocetur آذر يزد *Azur yezèd*; quia *yezèd* quod ſæpè *Deum*, aliquando *Angelum* notat. Et à ſignificatione *Ignis*, hoc nomen *Azur* transfertur etiam ad Planetam igneum, (ut diximus) quaſi ille Planeta vocetur *Igniculus*. *Azur* itaque ſeu *Azar* eſt *Mars* igneus ille ferocis naturæ Planeta, qui (fauſti ominis ergô & ſucceſſûs in Bellis,) ab Aſſyriis primis omnium Deus agnitus eſt, idque ſub formâ columnæ: ſic Chronicon Alexandrinum p. 89, *Aſſyrii primi erexerunt Columnam Marti, eúmque inſtar dei coluerunt*, ut ſuprà notavimus. Scil. quia Mars belli deus igneus, eum repræſentârunt ſub formâ Columnæ (ut videtur) pyramidalis, flammam æmulantis figurâ ſuâ. At quia Chaldæis & Aſſyriis *Azur* erat quaſi *Deus* quidam ſeu *Numen* Planetarium, ſc. *Mars* qui de Igneâ naturâ participat, unde & aſſumptum eſt in nomina Magnatum, qui honorificum ducebant ab Idolis ſeu Numinibus ſuis denominari. Id enim Nomen erat tam ignei Planetæ *Martis* quàm *Idoli* huic Stellæ dicati, aliàs olim à Sepharvaitis dicti אדרמלך *Adrammélech*, pro אדר המלך *Adar ha Mélech* ſeu *Adar Rex*: nam Planetæ ab illis Gentibus habiti & vocati ſunt *Reges*. Hinc eſt quòd idem Planeta Hebræis & aliis appelletur מולך *Molech*, *Rex* ſeu *Dominator*, quibuſdam aliis Gentibus corruptè מלכום *Milcòm*. Quin & in Linguam Copticam aſſumptum eſt Nomen Μολοχ, quod in Onomaſtico Copt-Arabico exponitur مريخ *Mirrîch*, *Mars*.

A ſignificatione *Ignis* & *Martis*, factum eſt, ut *Martius* menſis (à Marte denominatus) Chaldæis etiam dictus fuit אדר *Adâr*, Syris ܐܕܪ *Odar*, Syro-Arabibus Syriam inhabitantibus آذار *Adâr*, ſeu (ut Perſæ & Turcæ ſonant) *Azâr*. Is hodiè Annum ducit apud Syros, ut & olim fecit apud Romanos & Perſas. In Chronico Alexandrino ſeu Faſtis Siculis p. 261 legitur, *Romulus poſtquam Urbem mœnibus cinxiſſet, Templum erexit Marti & Feſtum inſtituit, à Marte* Martium *appellans menſem, qui anteà* Primus *vocabatur: eúmque diem Feſtum in Campo Martio celebrant.* Nam cùm ex igneâ hujus Stellæ influentiâ & rubedine (ut credebant,) Annus inciperet caleſcere, Anni initium

ei

ei dedicabant veteres omnes: atque ideò Romani ineunte Menſe Martio, ſacrum ſuum Veſtalem Ignem de novo accendebant, cùm exeunte vetere Anno eum emori ſiverant; quod alio quovis tempore feciſſe, nefas. Talis nempe ab eis facta eſt Alluſio Symbolica & quaſi Sympathetica, in magis fauſtum futuri Anni Omen: ut ſcil. cùm *exeuntis* Anni calor à Marte & Igne profectus deficeret, innueretur *ipſummet* Numen (Ignem Sacrum) id perſentiſcere & emori: & ut ineuntis novi Anni Vernum tempus eò fauſtiùs procedere poſſet, voluerunt ſignificare quaſi unà cum ipſo Numine, Annus novo calore & vigore imprægnandus eſſet.

Hoc Nomen *Azer* ſeu *Azar* (*Judæorum more* ſcriptum) comparet in *multis Chaldaicis Magnatum & Regum Nominibus Biblicis*, cùm (*ut dictum*) ab Idolis ſeu diis ſuis denominari honorificum duceretur. Judæi autem non videntur rectè aſſecutos eſſe vix ullos in Bibliis exoticorum Nominum ſonos; cùm pleraque Chaldaica & Perſica & reliqua exotica, non ſecundùm orthographiam, ſed ſecundùm receptum ſuo tempore vulgarem ſonum (eúmque corruptum.) *in Bibliis* dederint; idque quia non ex Libris & Scriptis talia hauſerunt, ſed tantùm auditu ex vulgi ore ea acceperunt: quod idem fecère Græci & Scriptores omnes: adeò ut ſi veteres Heroës hodie reviviſcerent, ſua Nomina hoc modo ſcripta & pronuntiata audientes, ea non agnoſcerent nec intelligerent. Et hoc ſanè non eſt ex minimis cauſis quæ rei Hiſtoricæ difficultates augent. Et, ſi primi Hiſtoriarum Autores vix rectè aſſecuti ſunt talium exoticorum Nominum veros ſonos, quomodo poſt tantum temporis defluxum potuerint S. Bibliorum Punctatores talium omnium in variis linguis veros ſonos *nobis poſteris exhibere? In hiſce enim Nominibus Biblicis duplex fuit difficultas; primò in Conſonantium ſcriptione* in ipſis Autographis, deinde in Vocalium Adſcriptione à Punctatoribus. Et tamen ſæpe miratus ſum eorum peritiam & diligentiam, quod ſc. in exoticis Appellativis fere ſemper aſſecuti fuerint veritatem punctationis, & quòd in Propriis plerumque tam prope acceſſerint ad eam, nec longiùs aberraverint!

Dictum inquam Nomen *Azer* ſeu *Azar* (ſed minùs rectè ſcriptum) reperitur in Aſſyriacis & Chaldaicis Nominibus, quale eſt פלסר *Piléſer*, quod alibi plenioris ſoni cauſâ cum *Nun* Epenthetico ſcribitur etiam פלנסר *Pilnéſer*, cùm ſine dictâ epentheſi nimis curtus videretur ſonus. Et quidem *Piléſer* componitur ex *Azer* & *Pil* (quod aliàs

I ſubinde

ſubinde ſcribitur *Pal, Pul, Pol, Phul, Phel,* &c.) vulgari pronuntiatione idem quod בעל *Bel,* i. e. *Jupiter* : adeò ut *Pil-eſer* ſonet *Jupiter* & *Mars,* q. d. *Jovimartius* homo, fauſtâ utriuſque Planetæ influentiâ felix, & ab utroque Numine ſumptâ denominatione gaudens, & hac ratione beatior & honoratior. Et ſanè nullus dubito quin Βέλεσις nomen Babylonici Sacerdotis atque etiam Ducis qui contra Sardanapalum cum Arbace conſpiravit, (Scribarum incuriâ malè ſic ſcriptum,) rectiùs reſcribendum ſit Βελέσερ ſeu *Peleſer,* quia idem nomen pluribus & diverſis perſonis commune fuit: nam propter Gr. ϱ & ς finalis ſimilitudinem in quibuſdam Libris, talis apud antiquos fuit pronus Scribarum error, ut infrà fuſiùs monſtrabitur. Et, eodem modo, quamvis ſint diverſæ perſonæ, *Piléſer* eſt *idem* Nomen ex quo componitur תגלת־פלסר *Tiglat-Piléſer,* (aliàs perperàm *Tilgat,*) ubi fauſtioris ominis ergô, Regis nomini præmiſſum eſt Sacri Fluminis Nomen דיגלת *diglat* ſeu ܕܩܠܬ, *Diklat,* Plinio *Diglito,* notans *Tigrim,* ex cujus affluentiâ beatius redditum Aſſyriorum & Babyloniorum Regnum & Imperium : nam omnia tam majora & profundiora Flumina quàm immanes Montes & proceræ Arbores & Dracones vaſtiores (ſuo genere juſto grandiora & immaniora) veteribus ex mole plus quàm ordinariâ habita fuêre Sacra, utpote quæ ideò aliquid Divinitatis in ſe habere crederentur, & quæ exinde damnum vel lucrum afferre poſſe cenſerentur: omnia enim à quibus vel damnum metuebant vel lucrum ſperabant, Sacra & Adoratione digna æſtimârunt.

Cúmque (ut ex multis indiciis conſtat,) olim horum magnorum Imperiorum tempore Lingua Græca tam celebris fuerit, ut plurima propria nomina Perſica & Chaldaica terminationibus Græcis deſinere & Græco more ſonari ſolerent, inde eſt quòd pro בעל *Bel,* ſæpe in Chaldaicis nominibus legatur Βῆλος *Jupiter.* Et ſic apud Syros (teſtante *Bar-Bahlûl*) ܒܠܬܝܣ Βέλτης inter alia *Veneris* nomina recenſetur. Erat enim Phœnicibus בעל Βαάλ & *Beèl, Jupiter,* unde contractè *Bel*: & à Phœnicum בעלתה *Baalta,* eſt *Beelta, Domina,* fœmininâ formâ; unde apud Græcos autores legitur Βαάλτης *Venus,* quæ in Libro Jeremiæ aliàs vocatur מלכת שמים *Malcath Shamaim, Regina cœli,* cui Placentas conficiebant.

Ex dictis conſtat quòd nomina quæ à Punctatoribus leguntur בֵּלְשַׁאצַּר *Belſhâſſar* & בֵּלְטְשַׁאצַּר *Belteſhâſſar,* veriùs repunctanda & reſcribenda ſint בֵּלשׁ־אַזּר Βῆλος-Ἄζαρ & בֵּלְטֵשׁ־אַזּר Βέλτης-Ἄζαρ. Et tale

erat

erat Regis Tyri nomen *Beleazar*, ſc. בְּעַל־אָזַר Βελ-Ἀζαρ. Miror ſanè Punctatorum in dictis nominibus anomaliam: nam quamvis veram in eis punctandi rationem non attigerint, impoſſibile erat quin perſpectum habuerint, ſuam punctationem non eſſe naturalem & regularem, ut ſc. *Pathach* vocalis brevis immediatè præcederet literam quieſcentem, quam neceſſariò ſonus craſſior & productior præcedere debuit. Eâ igitur dictorum nominum punctatione non ſine ratione rejectâ, altera quam dedimus cum meliore ratione ejus loco ſubſtituenda ſit. Ex dictis conſtat, quòd nomina *Belſháſſar*, & Βέλεσις ſeu Βελέσυρ, & *Piléſer*, (quatenùs pluribus hominibus communia,) ſint omnia originitùs idem nomen, *quamvis diverſimodè ſcriptum* & *diverſis perſonis variis temporibus tributum*. Quod *quidem perſpexiſſe*, curioſis fortè non ſit ingratum.

Prædictum nomen *Azer* ſeu *Azar* comparet etiam tam in aliis multis quàm in nomine נְבוּכַדְנֶאצַּר ſeu נְבוּכַדְנֶצַּר *Nebucadnéſſar*, ubi *Nun* epentheticum; ſeu ut aliàs ſubinde ſcriptum eſt, נְבוּכַדְרֶאצַּר *Nebucadréſſar*, cum *Reſh* epenthetico. Et quidem pro vulgi pronuntiatione exprimendâ, meritò deſiderari videtur talis epentheſis. Heic autem brevis vocalis *Segol* ante literam *Aleph* quieſcentem, pejus ſe habet quàm in ſupradictis *Pathach*. Meliùs itaque hoc nomen reſcribendum eſſet נְבוֹ־גָד־אָזַר *Nebo-Gad-Azar*, i. e. *Mercurius*, *Jupiter*, *Mars*. Eſt quidem *Gad* magis Hebraicum quàm Chaldaicum: ſed non ſemper eandem compoſitionis rationem ſervabant: nam (ut infra dicetur;) *Venus* non ſemper ab eis vocata eſt Βέλτης, ſed aliàs aliquando Hebraicè *Negó*. Supradicti Regis pater magis Chaldaicè dictus eſt *Nabo-Pol-Aſſar*, quod eſt נבו־בעל־אזר *Nabo-Bel-Azar* ſeu *Nebo-Bel-Azar, i. e. Mercurius, Jupiter, Mars*. Nebucadneſſari avus *ſyncopatâ deitate mediâ, vocatus fuerat Nabondſſar*, i.e. נבונאזר *Nabon-Azar* cum *Nun* epenthetico ad implendum ſonum; cùm aliter dixiſſe נבו־אזר *Nabo-Azar* ſeu *Nebo-Azar*, non tam benè ſonuiſſet propter cacophoniam ex duarum Vocalium concurſu. Iſtius nomen, quamvis uno minùs deitate conſtans, ſatis fauſtum habitum eſt: & tamen dictus illius filius felicior, quippe qui triplici deitate beatior & honoratior. Sic is qui ſcriptoribus Græcis Νηριγλασσολάσσαρ ſeu Νεριγασσολάσσαρ, (mirè diſtortum Nomen!) eſt נרגל־אזר *Nergal-Azar*. De his autem fortè plura, ſi Deus vitam & vires dederit ut Notas Biblicas perficere & typis mandare aggrediamur.

Ut itaque ad penſum redeam de *Terácho* aliàs dicto *Azer*, ejus

Nomen à Perſis ſcriptum, ſonat تارخ *Târuch*. Sic in Libro *Pharhàngh Gibânghîri* legitur, تارخ *Târuch* eſt آذر *Azer Idolorum ſculptor : ſed in vetuſtiſſimâ linguâ Perſicâ, eſt i. q.* گنه *Ghenè, i. e. Ricinus* animal. Orientales narrant quòd Abraham ſæpiùs ſuaſerit Patri ut veterem religionem relinqueret: ſic ex Alcorano Shahriſtanius, فقال لابيه آزر لم تعبد ما لا يسمع ولا يبصر ولا يغني عنك شيا *Non coles*, ſeu interrogativè, *Quare colis id quod non audit nec videt nec prodeſt tibi quicquam?* Et alibi memòratur, quòd cùm *Azer* ſimulachrorum cultum quem à ſuis didicerat, adhuc proſequeretur, nec filium Abrahamum ab eo dehortantem audiret, parum abfuiſſe quin à verbis ad verbera deveniretur. Hujus rei meminit Alcoranus, & ex eo quoque *Sheich Saadi* Perſa in Libro *Guliſtân* quingentis abhinc annis ſcripto, چون آزر بت تراش که بحجت با پسر بر نیامد بجنگ بر خاست که قال الله تعالی لئن لم تنته لارجمنك *Perinde ac Azer ſimulachrorum ſculptor, qui cùm argumentis in filium prævalere non poſſet, in certamen ſurrexit; adeò ut Deus altiſſimus dixerit, Niſi equidem abſtinueris, te lapidibus obruam,* Nempe ſic vocatur *Terach* in Alcorano, qui illis eſt *Verbum Dei*, ut nobis ſunt Biblia Sacra: & quando Deus aliquid dixiſſe memoratur, tum illud in Alcorano dictum eſſe intelligitur.

Alcorani Cap. II. p. 26, narratur *Abrahami contentio cum eo qui habuit Dominatum*, quem omnes Interpretes Arabes & Perſæ ajunt fuiſſe *Nimrod*. De ejus diſputatione cum Idololatris, videri poſſit Alcorani Cap. VI. p. 82, & quomodo Deus eum Argumentis inſtruxit, &c. Et Cap. IX. p. 123, Abraham noluit orare pro Patre, donec promiſerat converſionem ſuam: nam dum eſſet inimicus Deo, erat quoque inimicus Abrahamo. Et ſic p. 36. Et Cap. XIX. p. 187.

Hanc autem Hiſtoriam prolixiùs narrant Arabum Hiſtorici. Sic, inquit *Ahmed Ibn Jûſuph Arabs*, Deus abſcondebat Abrahamum in ſpeluncâ ſeu cavernâ propter periculum à Nimrodo: & ibi ſugebat pollicem ſuum qui emittebat lac. Et is adoleſcebat quovis die quantum quivis alius integro menſe: & ætate unius anni utebatur ſermone, qui primò erat, *O mater mea, quis eſt Dominus meus?* quæ reſpondit, *Ego.* Tum ille, *Et quis eſt Dominus tuus?* quæ reſpondit, *Pater tuus*, Mox ille, *Et quis eſt Dominus patris mei?* quæ reſpondit, *Nimrod.* Tum mater alapam dans, tacere juſſit: & adiens maritum,

tum, retulit ei quid dixit puer. Tum veniens Pater eodem modo cum eo collocutus eſt. Dicitur autem manſiſſe in ſpeluncâ 3 annos; ſec. alios, 7 annos. Pater ejus *Azer* conficiebat Corpuſcula (ſc. Idola) quæ tradidit Abrahamo ut ea divenderet. Dixit autem Abraham, *Quis vendet illa quæ ei nocent, nec ei proſunt?*

Inquit *Abu Mohammed Muſtapha Arabs*, Quando Deo placuit emittere Abrahamum, Nimrod ſomniavit quaſi videret Stellam quandam orientem, quæ obfuſcaret Solem & Lunam, adeò ut abierat lumen eorum. Unde timens ſibi timore magno, collegit Hariolos & Divinos quos de hoc conſuluit: qui ei dixerunt hoc anno naſciturum in iſtâ regione aliquem, per cujus manum tu periturus es & regnum tuum abiturum. Tum juſſit Nimrod interficere quemvis puerum qui illo anno in illâ regione naſceretur, & præcepit ſeparare fœminas à viris, viros verò eduxit ad militiam, & prohibuit eos à fœminis.----Erat autem Azer amicus ipſius & Janitor. ----Tum Abrahami mater metuens ne filius occideretur, abſcondit eum in ſpeluncâ: & quiſque dies in adoleſcendo, erat Abrahamo ſicut menſis, & quiſque menſis ſicut annus: donec tandem diceret matri ſuæ, *Educito me*. Cúmque educeret eum veſperi, obſervavit & contemplatus eſt Creationem cœli & terræ. Deinde intuendo cœlum, vidit Stellam; & dixit, *An iſta eſt Dominus meus?* &c. Et non deſtitit Abraham invitare eos ad Dei Unitatem agnoſcendam, & contemnebat Idola eorum: donec tandem quodam Die Feſto retrò manſit nec exivit cum eis: & tunc patravit id quod fecit Idolis eorum quoad Fractionem. Cúmque in hoc obſtinatus eſſet, dixerunt, *Comburite eum, & opitulamini diis veſtris, ſi facturi eſtis*. ---Deinde Deus immiſit in eos Culices qui conſumpſerunt exercitum ejus, & unus eorum penetravit in aurem Nimrodi. Sic ille.

Quantis itaque difficultatibus Abraham veri Dei cognitionem & & cultum apud ſuos populares propagaverit, illiſque eam inculcaverit, facilè eſt hariolari; cùm certè abſque acerrimâ cum eis contentione & vitæ periculo id fieri non potuerit, nec Idolorum cultus damnari potuit abſque graviſſimâ in illum Idololatrarum irâ & perſecutione vehementiſſimâ; cùm cuivis Genti nihil Religione ſuâ antiquius & charius habeatur, nec diis ſuis honoratius, pro quibus itaque (ut apud Romanos) tanquam pro *aris & focis* contendere debuerint. Illam enim Religionem eáſque conſuetudines & illos mores in quibus Gens aliqua nata fuerit & in eis educata, (eóſque diu coluerit

inque eis adoleverit,) non temerè relinquit, ſed pertinaciter & mordicùs tenet : atque in eis aliquid innovare, adeò mirum & inuſitatum videtur, ut potiùs quàm aliquid de novo introducat aut de veteri aliquid concedat, in bellum ſurgat.

Abraham autem fuit ex Magnatibus & potentiſſimus Princeps, aliàs non potuiſſet cum eis contendere, quin eum ſtatim profligâſſent. Præterea ille erat inſignis Aſtronomus, aſtrorum & cœleſtium obſervationum peritus & ſyderum ſcientiâ pollens, ſi credamus Joſepho, qui Antiq. Lib. I. Cap. 8, ſic refert, *Meminit Abrahami Patris noſtri Beroſus,* (*non tamen eum nominans,*) *his verbis; Poſt Diluvium Decimâ ætate apud Chaldæos erat quidam Vir Juſtus, qui etiam rerum cœleſtium peritus. Is etiam in Ægypto de hiſce rebus cum applauſu* (*cùm eſſet Vir Sapiens & gnarus,*) *coram Ægyptiis diſſerebat.* Et ibidem Cap. IX, *Ob has Diſſertationes in pretio habitus, ut qui magnam tam intelligendi quàm eloquendi docendique facultatem præ ſe ferret, & Numerorum ſcientiam & Syderum doctrinam benignè cum eis communicavit. Nam ante Abrahami ad Ægyptios adventum, Ægyptii rudes erant Diſciplinarum, quæ à Chaldæis ad Ægyptios profectæ, & tandem ad Græcos pervenerunt.* Hinc conſtat Ægyptios non (ut aliqui volunt) fuiſſe in hiſce ſcientiis primos, ſed ab Abrahamo Chaldæo ſua Aſtronomiæ & Arithmeticæ rudimenta habuiſſe.

Quòd autem Abraham cum Chaldæis acriter contendebat de Religione, eſt proclive creditu : & præterea Hiſtorici tam alii Orientales quàm Judæi id unanimiter affirmant & multis exponunt. Tradunt enim (ut breviter dicam,) Abrahamum omni Idololatriæ ſe acriter oppoſuiſſe, & cum omnibus ejuſdem falſi cultûs Aſſeclis etiam Magnatibus contendiſſe; eò uſque dum apud Regem (qui ſupradictus *Nimrod,*) accuſatus & acriter objurgatus fuit : & cùm ſæpè admonitus noluit abſtinere, in carcerem, & tandem in foveam ignis conjectus eſt; eodem modo quo in Hiſtoriâ Danielis, tres Pueri in Chaldæâ conjecti ſunt in Fornacem ſeu Foveam ignis pro ſupplicio maximo. Et quòd Abraham in ipſâ cum Nimrodo contentione primò incarceratus fuit, & quantùm poſteà de obitu ejus doluerunt Gentes, meminit Textus Talmudicus in *Bava bathra* 91.1, in *Gemara,*

אמר רב עשר שנים נחבש אברהם אבינו שלש בכותי ושבע בכרדו ורב דימי מנהרדעא מתני איפכא אמר רב חסדא עיברא זעירא והו אור כשדים אמר רב אותו היום שנפטר אברהם אבינו מן העולם עמדו כל גדולי אומות העולם ואמרו אוי לו לעולם שאבד מנהיגו ואוי להלספינה שאבד קברניטא

Dicit

Dicit Rav, Abraham pater noſter incarceratus eſt 10 *annis, ſcil. tres in Cûtha, & ſeptem in Corduenis: ſed Rav Dime Nehardeenſis tradit contrarium,* [ſeu *viceverſâ.*] *Dicit Rav Chaſda, In Ibra-Zëira, quæ eſt Ur Chaſdæorum.---Dicit Rav, Ipſo die quo Abraham pater noſter ex hoc Mundo deceſſit, omnes Magnates gentium Mundi ordine ſtantes dixerunt, Væ Mundo cujus Dux periit! & væ Navi cujus periit Gubernator!* De dictâ Abrahami incarceratione, Gloſſa Talmudica ibidem dicit, *Incarceravit eum Nimrod.* In *Aggada* dicitur, *Incarceravit eum Terach pater ejus, quia deſtruxerat Idola ejus.* Urbis *Ur* hoc nomen *Ibra-Zëira* eſt *tranſitus parvus* ſeu *ultrajectus parvus*; quod de hujus Urbis ſitu aliquid ſubinnuit, quòd fortè fuerit in ultrajecto alicujus *fluminis reſpectu Babelis:* ſed ex Chartis videtur longiuſculè diſtare verſus Arabiam. De hac urbe ſic legitur in Gloſſâ Talmudicâ, עיברא זעירא כך שמו והו אור כשדים שהושלך שם אברהם אבינו *Ibra-zëira, ſic eſt nomen ejus: eſt ſc. Ur Chaſdæorum ubi projectus fuit Abraham pater noſter,* ſcil. in ignem. Ibidem memorata *Nehàr-déa*, [i. e. *flumen ſcientiæ,*] Ptolemæo Ναάρδα, eſt nomen antiquæ Judæorum Academiæ in terrâ Babelis ad Euphratis ripam Orientalem ſitæ; unde propter vicinitatem τῇ *Ur*, dictum teſtimonium eſt magis authenticum. Hæc olim Academia (à quâ 20 milliaribus inferiùs diſtabat *Sura*,) erat plurimis milliaribus ſupra locum unde in oppoſito latere derivatur *Flumen regium* (imò & ſupra alterum *Flumen fœtidum,*) quod ad Paludes ducit per Babelem, quæ anteà à quovis flumine (ut etiam ab Euphratis occidentali latere) diſtabat: urbem autem alluebat flumen regium. Et paulò occidentalior in aliâ lineâ huic fere parallelâ, eſt Ptolemæi Νααρσάρης ſeu נהר סרי *Nahar-Sare, Fluvius fœtidus, qui etiam ducit ad Paludes ubi exoneratur. At de illo* altero agit *Am. Marcellinus p. 498,* ubi vocatur *Naarmalcha* vetere nomine Chaldaico longè ante Romanorum tempora impoſito, quod ab eo etiam rectè exponitur fluvius regius. *Naarmalcha ---- tunc aridum. ---- Id antehac Imp. Trajanus, poſteàque Severus, egeſto ſolo fodiri in modum canalis ampliſſimi, ſtudio curaverat ſummo, ut aquis illuc ab Euphrate transfuſis, naves ad Tigridem commigrarent. Tutiſſimumque ad omnia viſum eſt eadem loca purgari, quæ quondam ſimilia Perſæ timentes, mole ſaxorum obruêre multorum. Eâ autem valle purgatâ,* &c. Iſte itaque Canalis quem *Nimrôd* (ut orientales ajunt) effoderat, temporis proceſſu ſuffocatus & aridus, à Trajano & Severo de novo effoſſus & mundatus atque purgatus eſt. At qui primò pro irrigatione iſtius

ſoli

ſoli & pro loci amœnitate (ubi juxta flumina Babelis morabantur captivi Judæi,) excavatus fuerat, poſt inventam & excultam navigationem, compertus eſt huic territorio & urbi incommodus, periculum ab hoſtibus unà cum mercibus adferens.

Satis probabile, quòd Abr. incarceratus fuit in *Ur*, quia ibi vixit, & (dicente S. Scripturâ) inde eductus eſt. Sed an ibi natus, ex S. Bibliis non conſtat, nec ubi juventutem tranſegerit: nam fortaſſis pluſquàm Sexagenarius diſceſſerit ex *Ur*, cùm Septuagenarius & quinarius diſceſſit ex *Haran*. Orientales volunt eum natum in *Cûtha*, & ibi etiam (ut vides) incarceratum: quod valdè probabile, quia ea tunc fuit Imperialis Civitas ſeu Sedes Regia ab ipſo Imperatore ſeu Patriarchâ *Cûth* (qui primus illas partes incoluit) denominata, ubi Abrahami pater *Azer* fuit ex ſupremis ejus Miniſtris, atque ideò Abr. neceſſariò ibi natus: fortè autem propter perſecutionem, inde fugerit ad *Ur*. De natali ſolo Abrahami, Abulpheda in Hiſtoriâ Gentium refert, قيل باهوازوقيل ببابل في العراق *Dicitur in Ahwâz: & aliàs dicitur in Babyloniâ, quæ eſt Erâc.* Eſt quidem *Ahwâz* præcipua urbs Huzæorum in Elymaide. Abu Mohammed Muſtapha peremptoriè aſſerit in *Cûtha*, وكان مولد ابراهيم بكوثا من اقليم بابل بارض العراق علي ارجح الاقوال في زمن نمرود *Natale ſolum Abrahami fuit in Cûtha ex territorio Babel in terrâ Erâc, idque ſec. præferentiorem ſententiam, in tempore Nimródi.* Ahmed Ibn Jûſuph plures opiniones recenſet, ابراهيم — وهو ابو الانبيا وتاج الاصفيا — وكان مولده بقرية كوثا من اقليم بابل و قيل بقرية برزة من اعمال دمشق وقيل ولد بقرية حران ونقله ابوه الي بابل وقيل كان مولده بالسوس من اهواز في زمن نمرود الجبار *Abraham fuit Pater Prophetarum & Corona Sanctorum. ---Et fuit natalè ſolum ejus in Cûtha ex territorio Babel. Sunt qui dicunt in urbe Berza ex ditione Damaſci. Alii dicunt, Natus fuit in Harrân, & pater ejus portavit eum ad Babel. Alii ajunt Natale ejus fuiſſe in Sûs* [ſeu Suſis] *ex ditione Ahwâz, tempore Nimrod Gigantis.* Idem Author in alio loco dicit, كوثا قرية بسواد العراق قديمة ينسب اليه ابراهيم الخليل عم و بها كان مولده *Cûtha eſt urbs inter pagos Erâc* [ſeu *Chaldææ*] *antiquiſſima, cui relatus fuit Abraham Amicus* Dei, *cui pax, & in eâ fuit natale ſolum ejus.* Sunt autem duæ hujus nominis Urbes, de quibus vide plura in fine hujus Capitis. Apud nuper laudatum Autorem

torem Ahmed memoratur ejuſdem nominis Flumen, à Nimrodo effoſſum, نمرود الجبار وهو الذي احتفر انهارا بالعراق اخذها من الفرات فيقال ان ذلك نهر كوثا من طريق الكوفة *Nimrod Gigas, ----is erat qui effodit aliquot Fluvios in Al Irâc quos deduxit ex Euphrate; & dicitur ejuſmodi eſſe Flumen Cûtha in viâ Cûphæ.* Hæcce *Cûpha* eſt urbs in *Erâc* quæ eſt Chaldæa ſeu Territorium Babylonicum. Urbis *Cûthæ* meminit S. Scriptura, 2 *Reg.* XVII, *Et Rex Aſſyriæ traduxit colonos à Babel & Cûtha., ---Et homines Babelis colebant Succoth-benòth, & homines τῆς Cûth colebant Nergal.* Hinc videmus *Cûtham* fuiſſe ex primariis & præcipuis urbibus *τῆς Erâc*, à quâ Imperii Sedes tandem *tranſlata eſt ad Babelem. Et quidem Cûtha* ab Orientalibus *memoratur* ut urbs hodiè extans, quamvis veteri gloriâ privata. Sed dolendum eſt quòd noſtra Chaldææ & Aſſyriæ (potentiſſimarum olim Monarchiarum) Geographia ſit valdè imperfecta: adeò ut nobis tantæ potentiæ veſtigia vix perſequi liceat. Babelis quidem haud procul ab Euphrate ſitus hodiè agnoſcitur, utpote unde Lateres ad alia ædificia transportant, cujus tamen locum occupat parva Villa: gloria enim diſceſſit ad Bagdâd triduo inde itinere ad Tigrim ſitam, contrà quàm noſtrates credunt.

Sed ut ad rem redeam, cur nempe à *Nimrodo* in fornacem ſeu foveam ignis projectus eſt Abraham, cauſam reddit *Chondemîr* Perſa, Quòd ſcil. dum Chaldæi [ſeu potiùs *Cuſhæi* & *Nimrodæi*] publicæ alicui lætitiæ in campis extra urbem intenti eſſent & in eâ occupati, Abraham in eorum بتخانه *Delubrum* (ſeu بتكده *Fanum*) ingreſſus, omnia Idola dejecit & fregit: & pro iſto facinore, Nimrodi Decreto à Chaldæis *in ignem conjectus eſt: ab Angelo autem liberatus, nec ignis eum lædere potuit, juſſu Dei, qui (*ut in Alcorano,*) præcepit*, يا نار كوني بردا وسلاما على ابراهيم *O Ignis, eſto refrigerans & ſalutaris erga Abrahamum.* Apud Kas Kyriacum in Syrorum Calendario (quaſi certò creditum,) memoratur quo die id factum fuit, ſc. *Januarii 25 fuit* وقوع الخليل في نار *caſus Abrahami in ignem.* Dicta hiſtoriola in Alcorano extat Cap. XXI, p. 197, ab illius temporis delirantibus Judæis accepta: nec mirum, cùm Pſeudopropheta Sergium Monachum & Judæum quendam in condendâ Religione coadjutores habuit. Jonathan ben Uzziel ad *Gen.* XI. 28, hanc hiſtoriam Chaldaicè narrat ſequente modo, והוה כד רמא נמרוד ית אברהם לאתונא דנורא וגו׳

Accidit quando Nimrod projecit Abrahamum in fornacem ignis, eò quòd non coleret Idolum ſuum, ut non eſſet Igni poteſtas comburendi ipſum. Ideóque dubitatio orta eſt Harano, dicendo, Si vicerit Nimrod, ſtabo à partibus ejus: ſin verò vicerit Abraham, ſtabo à partibus illius. Cùm autem Chaldæi viderent ignem non dominatum eſſe in Abrahamum, dixerunt in corde ſuo, Annon Haran Abrahami frater divinationibus & auguriis plenus, incantavit ignem ut non combureret fratrem ſuum? Et ſtatim cadens [alius] *ignis ex altiſſimo cœlo, conſumpſit eum, & mortuus eſt Haran coram conſpectu Terach patris ſui, quando combuſtus eſt in terrâ nativitatis ſuæ in fornace ignis quam paraverant Chaldæi Abrahamo fratri ejus.* Sacra Scriptura dicit quòd Haran obiit in *Ur*: modo autem non indicato. Abulfaragius refert, *Quòd cùm Abraham incendiſſet Idolorum Templum, Haran frater ejus ad extinguendum ignem ingreſſus, combuſtus eſt.*

Deinde narrant, quòd creſcente diſſidio inter Abrahamum & Nimrodum, conſcripto utrinque exercitu tandem obortum eſt bellum; in quo Deus Culicum ſeu Cimicum agmina mittens, Idololatrarum exercitum hac ratione profligavit: & quòd horum Cimicum unus in Nimrodi cerebrum per Aurem (al. per Narem) penetrans, eum necavit. In aliquo Syrorum Calendario (quaſi certum & notiſſimum fuerat,) Nimrod ponitur interfectus octavo die *Tamûz* ſeu *Julii*, cui ibi adſcribitur, قتل نمرود عليه اللعنة *Interfectio Nimrodi, in quem ſit maledictio.* Saphioddîn meminit urbis dictæ تخارات *Tacharât* ſeu تخاران سار *Tacharân-ſâr,* به سكة نمرود *in quâ erat Officina monetaria Nimrodi.*

Dicta opinio de Abrahami projectione in ignem, (quæ in Alcoranum aſſumpta & ad Arabes propagata,) videtur malè fundata in perperam interpretato loco Biblico qui olim à veteribus Judæis,& nuperiùs ab aliis, haud ſatis rectè intellectus eſt. Nam cùm Abraham Dei promiſſo fretus, patriam ſuam juſſu divino monitus deſeruit, & peramplum ibi patrimonium reliquit, ut novam ſibi promiſſam patriam quæreret, is dicitur à Deo *eductus* מאור הכשדים *ex Ur Chaſdæorum,* quod volunt eſſe *ex Igne Chaldæorum,* quia *Ur* etiam ſignificat *Ignem.* Hinc veteres Judæi nugis abundantes, qui (ut Chriſtus ſuo tempore de eis pronuntiavit,) in rebus religioſis erant *Stulti & Cæci,* excuderunt ſupradictam interpretationem, eámque communicârunt cum Chriſtianis, (inter quos cum D. Hieronymo,) & poſteà cum Mohammede, concludendo quòd Abraham contra Chaldæorum

Idololatriam

Idololatriam contendens, ab iis in Ignem conjectus eſt. Hieronymus hoc *Judæorum fabulam* vocat, ut &, quòd *Haran* mortuus fuerit in Igne Chaldæorum: quamvis verum ſit quòd *Haran* obiit in *Ur*. Et cùm Hieronymus hoc priùs vocaverat *Fabulam*, tamen mox poſteà videtur idem credere, his verbis, *Vera eſt illa Hebræorum traditio quam ſuprà diximus, quòd egreſſus ſit Thare cum filiis ſuis de Igne Chaldæorum, & quòd Abraham fuit Babylonio vallatus incendio, quòd illud adorare nolebat, & quòd fuerit Dei auxilio liberatus*: viz. diverſis temporibus hæc ſcribens interpolanſve Hieronymus, ſuî oblitus eſt, ſuam Hypotheſin evertens. Sed illius veniâ, Chaldæi & Babylonii non adorabant Ignem, nec Chaldæi tunc in Mundo extabant. Quid adorarunt, S. Scriptura docet. Miſerè itaque falluntur iſti, perperàm in hoc loco accipientes *Ur* pro *Igne*, cùm id reverà fuerit in Tractu Babylonico (ubi poſteà Chaldæa) urbis nomen, Ptolemæo Ὀρχόη. Quo alio nomine vocata eſt *Ur*, vide ſuprá. Euſebius in Præp. Evang. p. 418, adducit Hiſtoriam Abrahami ex Eupolemo, qui inter alia, dicit eum Aſtronomiam docuiſſe Phœnices & Ægyptios, illúmque natum fuiſſe in urbe *Camarina* ſeu *Urie*, quæ Græcis dicta *Chaldæopolis*.

Supradictum hujus Urbis nomen *Ur* in S. Bibliis, videtur contractum pro Ptolemæi *Orchóa* ſeu *Urchóa*, ſeu potiùs pro Syro-Chaldaico nomine *Urhoi*: nam quamvis ſitu longè diſtent, quærendum eſt annon Synonymum ſit cum Meſopotamiæ urbe *Urhoi* quæ *Edeſſa*, in quâ etiam aliquando vixit Abraham. Quamvis enim in Libro *Gen.* memoretur Abrahami iter ab *Ur* immediatè ad Haran, videtur certè pluries divertiſſe aliubi in Meſopotamiâ; cùm *Act.* VII. 2, legatur, *Gloria Dei apparuit Abrahamo cùm eſſet in Meſopotamiâ, antequàm habitaret in Haran.* Cúmque tam celebris ſit Abrahami commemoratio in *Urfa*, videatur ibi aliquamdiu divertiſſe, vel ſaltem id inſinuare volunt Incolæ habentes ibi Eccleſiam Abrahami memoriæ dicatam, (hodiè, ut dicitur, à Mohammedanis uſurpatam.) ſub cujus fundamento erumpit Fons copioſus, unde Fluviolus in quo Piſces quos paſcunt cicures, qui vocantur *Piſces Abrahami*, quos lædere nefas eiſque nocere vetitum. Hæc urbs Plinio audit Καλλιῤῥόη, à dicto (ut videtur) Fonte denominata. Syris vocatur ܐܘܪܗܝ *Urhoi*, Arabibus رها *Roha* ſeu الرها *Erroha*, vulgò Incolis *Urfa*, cujus Territorium Suidæ dicitur Ὀρροήνη, aliis minùs rectè Ὀσροήνη redundante *Sigma*. Et quidem Abu Mohammed Muſtapha Arabs in cap. de vitâ Abrahami, id diſertis verbis aſſerit, negando autem quòd Abrahami Pater converſus fuerit:

ولما نزلوا حران مات بها آزر علي كفره فمكث بها ابراهيم ثم خرج ونزل الرها *Et cùm diverſarentur in Harrân, obiit ibi Azer in infidelitate ſuâ. Ibi moratus eſt Abraham. Et dein egrediens, diverſatus eſt in Roba.* Talis erat via ad Terram S^am^ : ſc. ab *Harrân* ad *Roha*, & hinc ad بير *Bîr*, ubi trajiciendus erat Euphrates & tranſeundum per Arabiam rectâ (ut volunt) ad *Berza*, & hinc ad Damaſcum. Hoc modo ſectanda ſunt Abrahami veſtigia. Ex dictâ urbe *Ourhoi* ſeu *Roba* prodierunt multi viri Docti, ut ܝܥܩܘܒ ܐܘܪܗܝܐ *Jacûb Urhóyo*, (i. e. *Urhoyenſis* ſeu *Rohenſis*,) cum aliis, qui tam Syriacè quàm in *Gerſhûni* Libros ediderunt. Heic etiam fuit اكبر *Acbar* (vulgò *Agbarus* ſeu *Abgarus*, Herodiano Αὔγαρος *Avgarus*) qui ad Chriſtum ſcripſit Epiſtolam, quam olim Londini Arabicè vidi.

Abraham itaque poſteà trajecto flumine per Arabiæ partem tendebat in Syriam, & (dicente Ahmed Ibn Jûſuph,) venit ad قرية برزة ---ابراهيم تعبد في مسجده بقرية برزة فمن صلي فيه اربع ركعات خرج من ذنوبه كيوم ولدته امه و استجيب دعاوه *urbem Berza ---ubi Abraham adorabat in ejuſdem Templo in urbe Berza. Et quicunque ibi perorat quatuor Genuflexionibus, exit è peccatis ſuis ſicut die quo eum peperit mater ejus, & exaudiuntur preces illius.* Arabum traditio vult inſinuare, eum trajecto Euphrate, tetendiſſe ſiniſtrorſum per Arabiam felicem. Sed credat Arabs apella. Credendum verò potiùs eum iviſſe rectiore viâ ad Syriam: nam ipſe habitavit etiam in Damaſco, ubi eſt Vicus dictus Ἀβεράμου Οἴκησις *Domicilium Abrahami*; quod etiam ab illius regionis hominibus audivi. Et dum Abraham in vetuſtiſſimâ illâ urbe habitaret, adſcivit ſibi Oeconomum, qui *Eliezer Damaſcenus*: anteà enim illius regionis homines fuerunt Abrahamo ignoti. Integram hujus Patriarchæ Hiſtoriam ſcripſit Hecatæus, qui inter deperditos Autores numerandus. Quomodo autem maximos & rapidiſſimos Fluvios trajecerint & hodiè trajiciant, in Oriente artem habent facillimam per *Rates* quæ in S. Bibliis vocantur רפסור ῥάψωδ, quæ conſtant ex plurimis colligatis Lignis, margini applicatis inflatis Pellibus ad inſtar Veſicarum. Talis vocatur عمد *Amàd*, ejúſque Artifex Ratiarius faber ſeu compactor, eſt عمدكر *Amad-ghèr, Ratifex.* Ratis Turcis audit سال *Sâl*, & Meſopotamienſibus كلك *Kélek.* Hac arte fit ut nullus Fluvius eis obſtet, & magna Mercium onera per Tigrim & Euphratem facili negotio deportent.

Sed ut in viam redeam, dicti *Chaſdim* ſeu *Chaſdæi* (vulgò *Chaldæi*

faciliori

facilioris ſoni cauſâ,) ſic denominati ſunt à כשד Cheſed filio Nachor fratris Abrahami, qui unà cum filiis & poſteris dictam urbem *Ur* & tandem totam illam regionem inhabitârunt. At notandum eſt, quòd quamvis Abraham [*Gen.* XI. 31,] dicatur exiviſſe ex *Ur Chaſdæorum*, dictus *Cheſed* à quo iſti denominati ſunt (quamvis ſenioris fratris filius,) *tunc* quando Abraham exivit, non fuit natus: Nachorem verò deinde habuiſſe 8 filios (inter quos *Cheſed*) narratum fuit Abrahamo [*Gen.* XXII. 20, 22,] tanquam lætum nuncium ei anteà inauditum: nam ſi nati fuiſſent ante ejus exitum, Abraham id ſatis noviſſet, nec fratris filiorum nativitatem dum in Meſopotamia erat ignorâſſet. Sed poſt Abrahami exitum naſcebatur *Cheſed* ibi Sedem figens, à quo & ab ejus poſteris *illa urbs dicta eſt Ur Chaſdæorum*, eóque nomine celebris evaſit: & *tota illa terra* dicta eſt *Chaſdæa*, & minùs rectè *Chaldæa*. Ideóque Moſaicæ Hiſtoriæ Scriptor (qui longè poſtquam illa omnia tranſacta ſunt, vixit,) prolepticè eam vocavit *Ur Chaſdæorum*; cùm debuerat ad captum noſtrum potiùs dixiſſe, *Abraham exivit ex Ur, ubi poſteà vixerunt Chaſdæi*. Nam Abrahami tempore tam in *Ur* quàm in كوثا *Cûtha* fuerunt tantùm *Cuſhæi* ſeu *Cuthæi*, ſcil. poſteri τȣ̃ *Cûſh* & proſapia τȣ̃ Nimrod qui omnimodam perſecutionem moliti ſunt in Abrahamum, religionis cauſâ.

Quamvis verò Abram in Sacrâ Hiſtoriâ nominetur priùs, fuit tamen filius natu minimus: nam dicuntur *Abram & Nachor & Haran*, eodem ordine ac *Shem & Ham & Japheth*, incipiendo à juniore. Abram enim videtur natus anno poſt Diluvium 349, *Terachi* anno 129 aut 130, quibus addendo Abrami ætatem 75 quando diſceſſit ex *Haran*, completur *Terachi* tempus 205 annorum. Poſt hoc tempus Abram tranſiturus in Canaan, migravit ex *Haran*, ubi jam tum manſerat aliquam multos annos, (ſcil. uſque dum moreretur Pater ejus *Terach*;) quia dicitur exportâſſe ſecum *omnem ſubſtantiam & omnes Animas quas fecerant in Haran*, quod feciſſe requirebat multorum annorum tempus: nam in fine præcedentis Capitis dicitur, *Venientes ad Haran, ibi habitârunt*. Nempe poſtquam incarceratus fuerat Abram in *Cûtha* & in *Ur*, ad evitandum ulteriorem perſecutionem, diſceſſit ex Chaldæâ ad *Haran* Meſopotamiæ urbem, ibique manſit ad mortem Patris ſui, & tum ſtatim diſceſſit poſtquam ad tempus à Deo aſſignatum præſtolatus fuerat. Et quidem decrepitum Silicernium nec ſecum portare nec commodè relinquere potuit: ideóque vel eâ de cauſâ expectandum erat uſque ad mortem ipſius.

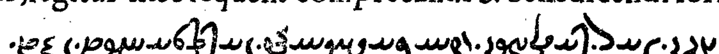
Ex ſupradictis conſtat, Abrahamum exeuntem ex *Ur* (ſcil. Ὀρχόη ſeu *Orhoi*) quæ in Chaldæâ, tranſiviſſe in Meſopotamiam ad urbem *Haran*, & inde ad cognominem urbem *Urhoi* ſeu *Roha*, (nam in tanto itinere per plures urbes tranſeundum,) ut ſuprà dictum. Et quando reliquit *Damaſcum*, fixit Sedem in Cananææ urbe à Conditore primò dictâ *Mamre*; poſteà *Kirjath τȣ Arba'*, ab *Arba'* gigante qui ibi vixit: is erat pater τȣ *Anak* & *Anakæorum*. Ibi primò regnavit *David* antequam regnaret in Hieroſolymis. At poſtquam ea urbs uniretur cum regno Hieroſolymitano, tunc tandem dicta eſt חברון *Hebron*, *ſocia* urbs ſeu *ſocium* regnum. Adeò ut eo loco ubi primò Sedem fixit & Sepulcretum pro ſuis acquiſivit Abraham in Canaan, ibi David ex ſemine ejus primò regnavit ſuper *Iſraelitas*, *providentiæ divinæ* ductu. Tot nominum mutationes ſubiit illa urbs. Quamprimùm autem pedem poneret in Terrâ promiſſâ, gratitudinis ergò extruxit Altare inter *Bethel* & *Hai*, & aliud poſteà in Campeſtribus *Mamre*: & pro tempore ſeceſſit ad Philiſtæos in *Gerar*: & ad alia in Canaan loca non memorata pro lubitu conceſſit, redeundo ſemper ad *Mamre*; nam peragravit totam Terram promiſſam ut luſtraret eam, idque juſſu Divino, ut *Gen.* XIII. 17. *Surge, peragrato terram per longitudinem & latitudinem ejus, quia tibi daturus ſum eam.*

Locus ubi primò extruxit Altare, erat Planities ab eo inde dicta מורה *Morè*, i. e. *Monens*, *docens*, quia Deus ibi apparens Abrahamo, eum monuit, *Surge, peragrato*, &c. Et eâdem de cauſâ, ſic denominata poſteà fuit *Terra Moriah* ſeu *Mons Moriah*, ſuper quo etiam extruxit Altare, (& ibi tandem extructum fuit Templum Hieroſolymitanum,) ubi Dominus monuit Abrahamum ne mactaret Iſaacum. Inde in Pſalmis ille Mons vocatur הר הבית *Mons Dòmûs* Domini, & in Lege הר יהוה *Mons Domini*, & יהוה יראה *Jehovà jir'e*, i. e. *Dominus videbit* ſeu *providebit*, quia providebat ſibi Arietem loco Iſaaci: unde Proverbium ad difficultatum & dubiorum ſubſidium atque ſolatium, *In Monte Domini* [yeràè] *providebitur.* Hócque factum eſt, ut ibi oblatus Iſaacus eſſet Typus Chriſti poſteà Hieroſolymis immolandi pro peccatis Mundi in eodem loco ſeu ejuſdem Montis ramo extra Urbem exporrecto, malâ Metatheſi dicto Γόλγοθα pro ܓܓܘܠܬܐ *Gogûlta*, i. e. *Cranium*. De Hieroſolymis vide plura in Notis noſtris ad *Itinera Mundi*. In hoc Monte eſt *Eccleſia Sancti Sepulchri*, aliàs dicta Ἀνάςασις ſeu كنيسة القيامة *Eccleſia Reſurrectionis*: at ubi erat Templum Hieroſolymitanum, jam eſt مسجد الاقصى *Meſgjedo'lAkſa*, i. e.

Eccleſia extima Mohammedanorum, quam extruxit Omar, quo nomine apud Arabum Geographos ipſa Urbs tota etiam intelligitur.

Quinetiam, uti Abrahami pater in S. Bibliis vocatus in Converſione ſuâ *Terach*, habuerat aliud etiam Nomen Ethnicum à parentibus inditum, ſic quoque Abraham ipſe proculdubiò in pueritiis habuerat aliud Nomen idque Chaldaicum, quo nominatus fuerat apud ſuos. Nam אברם *Abram* erat Converſionis Nomen poſtliminiò inditum, quo ſignificatur *celſus* ſeu *ſublimis pater*, honoris cauſâ ſic vocatus; cui etiam poſteà Deus adhuc honoratius Nomen impoſuit אברהם *Abraham*, quod abbreviatum, eſt אב־רב־המון *Ab-rab-hamon*, i. e. *pater magnæ multitudinis*; cùm ejus proles futura eſſet ut arena maris & ut ſtellæ cœli innumerabilis, & in eo omnes terræ nationes benedicendæ eſſent. Apud Arabes & Mohammedanos omnes (ut & in S. Bibliis) Abraham donatus eſt Epitheto خليل الله *Chalîh Allâh*, i. e. *Amicus Dei*; vel aliàs ſæpè ſimpliciter & emphaticè vocatur *Chalîl*, id eſt, ὁ φίλος.

Quid fuerit ejus Nomen Ethnicum Chaldaicum, nullibi hactenùs didici. Illius autem apud veteres Perſas Nomen in Libro *Pharhângh Gihânghîri* proditur fuiſſe زروان *Zervân*; quod aliquando aliàs ibidem ſcriptum reperitur زرفان *Zerfân* & زربان *Zerbân*, notans *Divitem*, ſeu ad verbum *Auri cuſtodem* ſeu *Pecuniæ poſſeſſorem*: ſic enim tam nomine quàm re ipſe fuit, divitiarum famâ in Oriente celebris. Sic *Gen.* XIII. 3, perhibetur *Pecoribus & auro ac argento ditiſſimus*: & *Gen.* XXIII. 6, appellatur *Potentiſſimus Princeps*. Unde fortè ſit quòd vocatur *Rex* in Libro *Zend*, ubi etiam paulò aliter ejus nomen ſcribitur *Zerrevân*: ibi enim inter Benedictiones nuptiales quas Sacerdos Nuptis apprecatur, legitur hæc ſequens comprecandi & benedicendi formula, videlicet,

Sicut Zer-revân Rex fœcundi eſtote.

Si vim vocis ſpectemus, nomen *Zer-revân* ſeu *Zar-ravân* Perſicè, eſt *Aurum means* ſeu *meabile* & *tranſibile*, ſc. Aurum probum. Regem eum vocaverint Perſæ, fortè quia in capite exercitûs contra *Chedorlaomer* ad eos veniens, videbatur univerſæ terræ Canaan præfuiſſe. Et quidem noſter *Zervân* ſeu *Zarvân* eſt idem qui apud Theodorum Presbyterum Mopſueſtienſem minùs rectè vocatur Ζαρουάμ, nomine à Theodoro non intellecto. Quin & ſupradictum Abrahami nomen ſubinde ſcriptum reperitur زرمان *Zermân*, & aliquando زرهون *Zerhûn*, quorum interpretatio eſt *Senex decrepitus*: niſi fortè orta fuerint

ex

ex corruptione alterius nominis. Quia verò Abraham tam magnus erat in Religione Antiſtes, à veteribus Perſis ſubinde etiam vocatus fuit زروان بزرگ *Zervân buzùrgh*, i. e. *Zervân magnus*, ὁ μέγας. Et quia ille cenſetur præiviſſe in eâdem Religione quam poſteà profeſſus eſt *Zerduſht* Perſicæ religionis Antiſtes poſterior, ideò Abraham à Perſis etiam nuncupatus eſt زردشت بزرگ *Zerdùſht buzùrgh*, i. e. *Zerdùſht magnus* ſeu *maximus*; ſcilicet *Zoroaſtres magnus*, nam is idem eſt. Et in Libro *Pharhangh Surûri*, ut ſuprà dictum, Perſarum Religio quæ aliàs ſimpliciter vocari ſolet *Religio Abrahami*, ibi vocatur ملت ابراهيم زردشت *Religio Abrahami-Zerdùſht* ſeu *Abrahamo-Zerduſhtenſis*: & ibidem vox ابستا *Abeſtâ* dicitur eſſe nomen Libri τȣ̃ ابراهيم زردشت *Abrahami Zeratúſht*. Sic Perſæ veteres.

S. Scriptura nos docet, quòd Abraham obiens ſepultus fuit in *Speluncâ Machpela* ſeu *duplicitatis*, ſcil. in Speluncâ quæ erat duplex, ſeu duabus Speluncis conſtabat, quam emerat apud *Mamre*. At quia Abraham natus fuerat in Chaldæâ, ergò & Mohammedani fabulantur eum etiam ibi ſepultum; cùm certè non erat Abrahamo (nec vivo nec mortuo neque familiæ ipſius) licitum reverti in Chaldæam, ne plus quàm Iſraelitis licebat reverti in Ægyptum: quia ex hiſce locis Idololatricis Deus eduxerat illum & illos, ut nunquam illuc reverterentur. Sed hiſce non obſtantibus, ſic volunt Arabes, qui multas nugas (quas omiſimus) de eo narrant, illúmque ponunt ſepultum in *Cûtha* quæ in Chaldæâ juxta Babelem. Sic *Saphioddîn* in Lexico Geographico Arabico, وكوثى بالعراق في موضعين كوثى الطريق وكوثى ربا وبها مشهد ابراهيم الخليل ع م وهما قريتان بينهما تلول من رماد يقال انها رماد النار التي اوقدها نمرود لاحراقه *Cûtha eſt in Erâc in duobus locis*, (ſeu eſt duplex,) *eſt ſc. Cutha Al Tarîc, & Cûtha Robâ, in quâ eſt Sepulchrum Abrahami Amici* Dei, *cui pax: hæ ſunt duæ urbes inter quas ſunt multi Tumuli Cinerum, qui dicuntur eſſe Cineres ignis quem Nimrod accendebat ad comburendum illum.* Geographicam partem credimus: ſed quoad Sepulturam & Cineres, credat Judæus apella. *Cûtha Al Tarîc* eſt *Cûtha viæ*, ſcil. juxta viam publicam: & *Cûtha roba*, eſt *Cûtha Colliculorum*, ſeu *Tumulorum* dictorum.

Illius Uxor (decennio junior Abrahamo) erat perpulchra, ut S. Scriptura teſtatur; quam præ primis ad veram Fidem convertit. Ipſa priùs Ethnico nomine dicta fuit *Iſcah*: ſic *Gen.* XI. 29. ubi etiam ait Jonathan ben Uzziel, יִשְׁכָּה הִיא שָׂרַי *Iſcah, ipſa eſt Sarai.* Nam

poſteà

poſteà Converſionis nomine vocata eſt שׂרי *Sarai*, i. e. *Principiſſæ meæ* ſeu *Dominæ meæ*, honoratiori ſtylo plurali; quod tamen communi acceptione ſonat quaſi ſingulariter tantùm *Principiſſa mea* ſeu *Domina mea*. Deinde juſſu divino nuncupata fuit שׂרה *Sarâh*, i. e. *Principiſſa* ſeu *Domina*, abſolutè loquendo. Ethnici nominis rationem adducunt Syri, ܐܣܟܐ اسم سارة اي انها ذات الحسن والجمال *Iſca erat nomen Saræ, i. e. quia fuit pulchra & formoſa*: ita ùt hoc nomine *pulchritudo* ſeu *pulchra* denotari cenſeatur.

Sarah obiit anno ætatis ſuæ 127, Abraham anno 175. Appropinquante verò Abrahami obitu, (inquit *Tábari* Perſa Mohammedanus,) *Angelo mortis juſſum eſt ut caperet Animam Abrahami*, quod & fecit. De *Angelo mortis* videas Notas noſtras ad *Relig.Turc.* p. 19. Is autem veteribus Perſis dicitur *Murdâd*, & aliàs *Hiſhîm-dîv*, Judæis *Azriel*, Arabibus item *Azraël* & *Abu-Jáhja*, q.d. *Pater Johannis*. De iſto Angelo in hujus operis ſequelâ (ſuo loco) magis particulariter dicetur. Ex eorum ſententiâ, iſtius eſt morientium Animas à Corporibus ſeparare, qui ideò terribilis habetur: & quia opus ejus eſt multiplex, viginti manibus præditus cenſetur.

Reliqua de *Abrahamo* & *Sarâ* quæ ex S. Bibliis peti poſſent, ſponte omitto, utpote quæ ſunt omnibus nota. Multa de Abrahamo memorat Cedrenus in Chronologiâ ſuâ, & in Hiſtoriarum Libro: atque addit, quòd *in S. Scripturâ vocatus eſt Angelus*: ſed locum non citat. Et poſt hæc, Abrahami contentionem cum Gentilibus diſtinctè narrat. Videri etiam poſſunt quæ de Abrahamo collegit Raleighus Hiſt. lib. 1, cap. 11, §. 2. Si autem reperiri poſſet *Hecatæus* & *Eupolemus* qui Vitam Abrahami ex profeſſo ſcripſerunt, tum demum ſcirentur & luce donarentur deſiderabilia multa, quæ jam in obſcuritatis latebris & antiquitatis ruderibus ſepulta jacent.

CAP. III.

Diſquiritur quænam qualiſque fuerit veterum Perſarum Religio, & quatenus cum eâ Abrahami olim convenerit vel hodiè conveniat: ubi etiam de Perſarum & aliorum Sabaiſmo.

HIſce jam præmiſſis de Abrahamo, quem Perſæ primum ſuum Antiſtitem fuiſſe volunt, & Religionem ſuam ei referre geſtiunt, reſtat diſquirendum quomodo Perſarum Religio cum eâ Abrahami convenerit vel hodie conveniat; ut inde videri poſſit quo ſenſu aut quâ ratione tam ſpecioſus Titulus ei quadrare poſſe cenſeatur. Abrahamiticam itaque eſſe aſſerunt ſuam Religionem, quia hæc religio (ut ſuprà innuimus,) unius Dei cultum primitùs docuit, prout ſuos docuit juſſitque Abraham. Et quamvis proceſſu temporis inquinarunt & interpolarunt religionem ſuam, illam ſic interpolatam reformavit & ad primitivam puritatem reſtituit Abraham, unde meritò appellari potuit *Religio Abrahami.*

Perſæ quidem (ut in ſequentibus planiùs & pleniùs conſtabit,) Creationis hiſtoriam ab immemorialibus ſeculis quodammodo norunt; idque vel ab Iſraelitis, vel (ut volunt) à ſuo Zoroaſtre. Et eandem hiſtoriam meliùs quàm aliæ aliquæ Gentes retinuerunt; in illâ fundantes Religionem ſuam, ejuſque Principia inde petentes, nec quicquam ultra eam ſapere prætendentes. Nam ut in Codice ſacro nihil dicitur de eis quæ facta ſunt ante Creationem Mundi, ita nec à Perſis tale quid dicitur, nec quando Angeli vel boni vel mali creati fuerunt, memoratur: nam de ejuſmodi rebus apud eos prorſus ſiletur. Et certè à ſcrupuloſâ inquiſitione de illis rebus quæ ad nos non ſpectant & quas Deus noluit revelare, vel prorſus abſtinere præſtat, vel ſaltem modeſtiâ uti: cùm Deum omnium rerum Conditorem (unà cum generali Creationis hiſtoriâ) noviſſe, pro nobis ſat duxerit Hiſtoricus Sacer.

De Angelorum Creatione ſtrictè inquirere, eſt ſupra captum noſtrum. Nam quamvis Angeli ſint Creaturæ, adeóque non antiquitate æquales cum ſuo Creatore; nullum tamen eſt dubium quin extiterint infinito tempore ante Creationem Mundi, & ſint tantæ antiquitatis quæ ſit ultra humanæ mentis vires conceptionémque ritè conſiderare aut perpendere: quod piè credendum eſt, cùm non ſit pium aut de-

corum

corum imaginari Deum ullo unquam tempore fuiſſe Miniſtris deſtitutum, ſed ſemper habuiſſe Angelos miniſtrantes qui ad nutum ipſius divinum juſſa præſtare conſtanter omni tempore parati fuerint. Nec in S. Scripturâ dicitur quando ceciderint Angeli mali, & graviſſimo illo lapſu facti fuerint Diaboli; quod tamen neceſſariò fuerit ante Creationem Mundi, adeóque ſit ſupra humanam poteſtatem illud tempus inveſtigare, cùm divina revelatio in hac parte ſiluerit. At fortè tam horribilis eorum lapſus & apoſtaſia non fuerit multò ante conditum Mundum; quia donec crearetur Homo, non erat pro Diabolo opus in Mundo agendum: nam omnia ſemper divino ductu & prævisione ex eodem filo pendebant. Sed Diabolum certè ante Adamum extitiſſe conſtat: nam quamprimùm creatus fuit Adam, eodem die Diabolus ſub nomine & ſpecie Serpentis ſtatim in promptu adfuit, ut poſſet illum tentationibus ſuis invadere, eúmque è beatiſſimo illo felicitatis gradu ejicere, atque ex primævæ innocentiæ ſtatu eliminare. Chriſti etiam ſeculo (ut *Apoc.* XII. 9, & XX. 2,) *Veteris Serpentis* nomine intellectus eſt Diabolus; eodem modo quo etiam ab antiquis Perſis & à toto Orbe (ut videtur) intellectus fuit, quod notatu dignum: nam quamvis nil niſi nudum *Serpentis* nomen memoratum fuerit, inde tamen collectum fuit per illum ſerpentem ſubintelligi Diabolum, ut ex ſequelâ manifeſtum. In Novo Teſt. etiam vocatur *Draco*: ſic *Michael cum Angelis ſuis pugnavit contra Draconem & Angelos ejus*, i. e. Diabolum. Sunt qui imaginantur quòd dictus Serpens fingebatur loquens, & reverà non loquebatur, ſed tantùm mulieris animo ſuggerebat tales res ſecreto quodam inſtinctu, cum multis aliis opinionibus malè fundatis; cùm tutius ſit Sacram Hiſtoriam (quantum poteſt fieri) literaliter intelligere. Diabolus igitur videtur diſertis verbis & aſſâ voce cum *Eva* collocutus ſub ſpecie Animalis: ſic enim (ad amovendum abſurditatem) ejuſmodi Animalibus aliquando tribuitur loquela, ut *Apoc.* XIII. 11, *Et* [aliqua beſtia] *locuta eſt ſicut Draco.* Et quia Diabolus omnes ſonos facilè imitari novit, probabile eſt quòd reverà articulatâ voce locutus eſt; idque vel intrando in ſerpentem verum, vel aliter aſſumendo viſibilem ſpeciem ſerpentis; cùm aliàs Diabolus qui Spiritus, videri non poſſet: & audita vox ſine viſâ perſonâ loquente, facilè mulieri perſuaſerit, eam Dei vocem fuiſſe, quæ abſque mulieris culpâ eo nomine obedientiam ejus exegiſſet. Porrò Serpens fuerit huic operi præpoſitus, non tantùm propter eam quam in humanum genus habuit

inimicitiam quâ mulieri non tam ſuaſerit quàm terrorem incuſſerit, ſed & propter innatam aliquam aſtutiam quæ ut vera ad dictam actionem qualificatio aſſignatur in Sacro Textu, *Et ſerpens fuit ſubtilior omnia beſtiâ agri*, quâ ratione eſſet Seductionis operi aptior & habilior: unde & Chriſtus præcipit, *Eſtote ſapientes ut ſerpentes*; quamvis toti eorum generi non competat id quod uni individuo fuit peculiare, qui habuit plus aſtutiæ quàm reliqui congeneres: qui tamen fortè aſtutiores ſint quàm nos ſcimus, qui eorum naturam non ſatis perſpectam habemus propter eorundem apud nos paucitatem. Serpens itaque apparuit ſub propriâ formâ & ſpecie ſuâ, quia in ipſo actu tentandi Evam, vocatur *Beſtia agri*: & rurſus Verſu 14 legitur, *Quia hoc feciſti, maledictus es præ omni beſtiâ.* Et, ſi non fuiſſet verus *Serpens*, iniquum fuiſſet inflixiſſe maledictionem in totum genus ſerpentum: nam totum ſerpentum genus fuit maledictum, quia eorum unus fuit inſtrumentum & vehiculum tentationis diabolicæ; ut & totum genus humanum propter unum hominem punitum eſt. Ideóque neceſſariò fuit vera ſpecies ſerpentis, quia pœna inflicta fuit tanquam in ſpeciem ſerpentis, *Super ventre tuo gradiêris*, ſive figuratè ſive literaliter: ſed non item literaliter, *Et pulverem comedes*, quia Diabolus qui Serpentem obſedit, non edit omninò; & ſerpens non edit pulverem, qui non eſt Alimentum cujuſvis animalis. Sed *comedere pulverem*, metaphoricè eſt miſerâ conditione eſſe, eodem ſenſu quo dicitur, *Et inimici ejus lambent pulverem.* At quamvis ſerpentes reverà non edant pulverem, videntur tamen ſic facere & eundem lambere, quia inter gradiendum, ora eorum terram contingunt: unde *Mic.* VII. 17, in profanas nationes minitatur Deus, *Et lambent pulverem ad inſtar ſerpentum.* Ideóque in dicto Geneſeωs loco, utraque Enuntiatio miſeram & abjectam Serpentis conditionem notat. Deus enim qui prænovit quid futurum eſſet, priùs conſtituit ſerpentes aſtutos eoſque ſuper ventre gradiri fecit, & cauſam declaravit poſteà.

Sed ut reſumam priorem diſcurſum à quo digreſſus ſum, quoad Perſas qui Shemi progenies, Gentis eorum Aborigines fuêre veri Dei cultores, (ut diximus,) quamvis poſteà unà cum reliquo Orbe illapſi ſunt in aliquam Sabaiſmi ſpeciem, quâ Religionem ſuam quæ priùs orthodoxa fuerat, interpolarunt: donec Abrahami tempore ad ſtrictiorem orthodoxiam reducti fuerunt. Nam ante Abrahamum, Sabaitica Religio fuit ferè univerſalis, in quâ etiam (ut dictum)

ctum) fuit Abraham puer in Sabaiſmo à parentibus educatus. Is autem adultior factus, illam religionem deſeruit, parentes & totam familiam convertens, & ad ſolius Dei veri cultum perducens. Adeóque Perſarum tunc Religio orthodoxa, referenda eſt ad Abrahamum adultum, qui probè notus fuit Perſis, eò quòd *Chedorlaomer* Rex Elam & Perſiæ (illius temporis Monarcha) ab Abrahamo in bello fuſus & fugatus fuit. Illum itaque primò malâ experientiâ noverunt Perſæ; bono tamen eventu, cùm hâc ratione ab interpolatâ ad reformatam religionem converſi fuerunt. Nam (ut fas ſit credere,) ab hoc tempore & hac occaſione Perſæ ſuam nominarunt *Religionem Abrahami*. Cùm enim Abraham tam parvâ militum manu (ut legitur) tot Regum *copias fuderit, eiſque hoc modo terrorem incuſſerit*, meritò *crediderint eum* cœlitùs adjutum, adeóque Religionem ejus amplexi fuerint, miraculo (ut Nebucadneſſar) converſi. Sed ſive pluribus ſive paucioribus victoriam obtinuerit, haud multum refert, cùm certum ſit manum Dei fuiſſe cum illo. Utcunq; (ut liberè dicam,) quamvis nocturnâ invaſione & ſubitaneâ incurſione terrefacerent inimicos quos Deus terrefieri voluit, vix credendum eſt Abrahamum ſecum habuiſſe tantùm trecentos ſervos ſuos, tunc quando Regem Perſiæ ejuſque confœderatos Reges devicit: nam planè conſtat eum tunc ſecum etiam habuiſſe confœderatos ſuos tres Cananitarum Principes *Aner* & *Eſhcol* & *Mamre*, qui proculdubiò ſuorum omnium conjunxerunt vires auxiliares, fortè aliquot millenos homines; præter relictos Sodomæ & ſpoliatarum urbium incolas, qui proculdubiò ad ſua recuperandum properârunt. Et tamen hi omnes fuêre pauci reſpectu adverſorum Regum. Aliàs autem ſine Cananitarum ope, Abraham abſque miraculo *non potuerit eos vincere; vel ſi viciſſet, tam pauci homines non potuerunt vel ipſa ſpolia reportâſſe*. Hiſtoria verò narratur *tacitis* hiſce ſubſidiis & auxiliis, brevitatis cauſâ: eodem modo quo Simeon & Levi dicuntur ſpoliâſſe integram urbem, abſque mentione Servorum & aliorum eos concomitantium; cùm iſti duo à ſolis fœminis repulſi & interfecti fuiſſent; nec potuerunt abſque aliquot centenis ſecum viris abegiſſe pecora, & multò minùs omnia reportâſſe ſpolia. Iſti autem duo ſoli memorantur ut præcipui & totius agminis Duces & Ductores, uti in alterâ expeditione memorantur ſolæ copiæ Abrahami ut præcipui Ducis, qui ſuſceptæ expeditionis cauſa Efficiens & Suſceptor fuit. Hoc modo ab Abrahamo devicti ſunt Perſæ. Et cùm (ut in Oriente dici ſolet,) قوم علي دين ملوكهم

Populus ſemper eſt de Religione Regum ſuorum, probabile eſt in hac converſione præiviſſe *Chedorlaomer*, quem igitur totus populus & omnes ejus confœderati Reges ſecuti ſunt.

Perſarum itaque Religio orthodoxa originalis, referenda eſt ad Shem & Elam: & poſt eorum lapſum in Sabaiſmum, ejuſdem reſtitutio & reformatio referenda eſt ad Abrahamum. Sabaiſmum enim pro virili oppugnabat Abraham, qui cum Idolorum & Syderum cultoribus perpetuas lites fovebat. Quamvis verò Abraham ſedulò veram Religionem propagaret, & in debellando Sabaiſmum quotidiè laboraret, ita ut plurimi fuerint converſi; hoc tamen ejus Zelo Sabaiſmus non fuit planè deletus, ſed tantùm pro tempore debilitatus, qui itaque poſteà revaleſcere & priſtinas vires recolligere cœpit: nam is non potuit totum Mundum tunc Sabaiſmo involutum reducere, nec è ſuis familiaribus Idololatriam prorſus eradicare. Nam quamvis de familiâ ſuâ optimè proſpiceret, præcavendo contra nuptias cum infidelibus, & jubendo Iſaacum ne ſumeret uxorem de filiabus Heth ſeu Hittitis, ſed è cognatione ſuâ jam tum converſâ quæ in Paddan-Aram; Idololatricus tamen Sabaiſmus inter ejus nepotes adhæſit, nec ex eorum familiis prorſus aboleri potuit. Nam Eſau ſumpſit uxorem è filiabus Heth, quod dolori fuit Parentibus. Et quamvis Jacob veram Religionem tenuerit, tamen (non obſtante dictâ præcautione,) Sabaiſmus & Idololatria manſit in ejus familiâ, uti legitur *Gen.* XXXV. 2, *Jacobus dixit familiæ ſuæ, & omnibus qui cum eo, Amovete deos alienos qui ſunt inter vos; & mundi eſtote, mutantes veſtes veſtras.* Adeò ægrè eradicata eſt Infidelitas quæ inter eos hæſerat.

Dicta gentium Religio Arabicè vocatur صابية *Sabîya*, i. e. *Sabiiſmus* ſeu *Sabaiſmus*, quo etiam nomine Arabico uti & nomine صابة *Sâba* ſubinde notantur *Sabii* ſeu homines eam religionem colentes. Participiali formâ ſingulari صابي *Sâbi* eſt *Sabius*, pluraliter صابيين *Sabiyîna*, *Sabii*, minùs rectè à quibuſdam dicti *Zabii*. Hi autem non ſunt particularis aliqua Gens, (eo modo quo à سبا *Sabâ* Arabiæ felicis urbe aliqui dicti ſunt *Sabæi*, qui Jobi peculium invadebant,) ſed illo nomine intelligitur peculiare hominum Genus per totum Orbem ſparſum, Stellas & Idola ſub eis conficta colens & Suffimentis aliiſque Cæremoniis placare ſtudens. Hinc Arabes (extra linguæ ſuæ pomœria non quærentes, ideóque veram vocis originem non percipientes,) volunt Verbum صبا *Sábaa* ſignificare *Religionem mutare* in genere,

genere, & *ab unâ Rel. ad aliam tranſire*, &c. Hæcautem eorum Interpretatio videtur coacta: cùm *Sabaa, mutare*, non dicatur abſolutè & in genere de quâvis Religione, (ut ſecundùm eos debuerat,) ſed tantùm de hâc ſolâ Rel. dicitur. Nam alias quando aliquis relinquens Ethniciſmum, amplectitur Iſlamiſmum, id Arabicè dicitur حنف *Hánafa, inclinavit*: & quando relicto Iſlamiſmo, aliquis ſequitur Chriſtianiſmum, tunc dicitur كفر *Cáfara*, *abnegavit, apoſtatizavit*, vel انكر *áncara, negavit* veritatem. At his Religionibus relictis, ad Stellarum cultum ſe convertere, eſt *Sábaa*. Vera autem Etymologia petenda eſt ex linguâ Hebraicâ; nempe Arab. صبا *Sabaa, Sabaizavit*, eſt à צבא *Saba, exercitus, copiæ*: nam cùm colerent totum cœli exercitum, (ut S. Scriptura monet,) talis cultor rectè vocabatur צבאי *Sabâi, Sabaita*, q. d. *Copiarius* ſeu copiarum cœleſtium cultor, ſcil. is qui ab orthodoxiâ ad Sabaiſmum vergebat.

Perſas olim fuiſſe *Sabaitas* ſeu *Sabios* referunt Scriptores Mohammedani. Sic ſupradictus *Ibn Phacreddîn Angjou* genere Perſa, patriâ Indus, in Præfatione laudati Libri *Pharhàngh Gihânghîri*, ubi de Veteribus Perſis Elami proximis nepotibus Perſicè narrat, (eodem modo quo anteà Arabicis verbis ibidem narraverat, ut ſupra p. 4 notavimus,) وكيش ايشان صابيه بود پس ازان انتقال كردند بدين مجوس بناي آتشكده نهادند *Eorum Religio tunc erat Sabaiſmus: tandem verò tranſiverunt ad Religionem Magorum, Ignis Fana extruentes*. Et in eundem ſenſum Autor Libri *Mu'gjizât Phârſi* p. 224, de Perſarum ſeris nepotibus refert, فرس در قديم زمان بردين صابيه بودندي كواكب پرستيدندي تا زمان گشتاسب بن لهراسب *Perſæ antiquo tempore erant de Religione Sabaitarum Stellas colentes, uſque ad tempus Guſhtâſp filii Lohrâſp*. Tunc enim eorum Religionem reformavit Zoroaſtres. Videatur quoque de hac re Abulpharagius p. 2. Illis temporibus Sacerdotes vocabantur *Mòg*, & *Ràd*, & *Mûbad*, &c. ut ſuo loco dicetur, quæ nomina adhuc retinentur: ſed à tempore Hyſtaſpis præcipuè vocati ſunt هيربد *Hyrbad*, i. e. *Præfecti Ignis*, quod quidem Nomen ipſe Rex etiam tunc zelo ductus affectavit, quamvis tantùm infimus Sacerdotum Ordo hoc Titulo gauderet, ut infrà dicetur. Illorum quoque temporum alii Reges affectabant Nomina ad ſuam Religionem ſpectantia: unde fuit quòd Rex جم *Gjèm* cognominari voluit شيد *Shîd*, i. e. *Sol*; unde emerſit Nomen جمشيد *Gjemſhîd*.

Gjemſhîd. Rex Phridûn vocari voluit موبد *Mûbad*, i. e. *Præſul.* Et Rex كيقباد *Kei-Cobâd* aſſumpſit ſibi Nomen Arabicum عبد الشمس *Abdo'l Shems*, i.e. *Servus Solis;* ad inſtar reliquarum Gentium Sabaiticarum quæ adſciverunt ſibi Nomina Religionem ſpectantia, qualia apud Arabes erant عبد يغوث *Abd Yagûth*, i. e. *Servus Yagûthi;* & غلام زحل *Golâm Zohàl*, i. e. *Mancipium Saturni.*

Shahriſtâni Arabs Sabaitas dividit bifariàm, *vel in* عبدة الهياكل *Cultores Sacellorum 7 Planetarum*, (*quæ quidem Secta* aliàs dicitur عبدة الكواكب *Cultores Stellarum;*) *vel in* عبدة الاصنام *Cultores Idolorum:* additque, *Sabaitarum Græcorum confugium fuiſſe ad Planetas, & eorum Indiæ ad Stellas fixas.* Prioris generis Sabaitæ erant Perſæ, reverentiam exhibentes Stellis, non autem eas adorantes, nec pro diis habentes: ideóque injuſtè eis impingitur, quaſi Mithram & Martem haberent deos. Sic Strabo de *Caramania* (quæ eſt كرمان *Kirmân* Perſidis) loquens, dicit *Caramanos Aſinum ſacrificare Marti*, ὃν Πέρσαι σέβονται Θεῶν μόνον, quod eſt falſiſſimum: nam Martem non putant Deum. Caſaubonus in Notis agit de Equo ſacrificato Flumini, cum aliis quæ hunc Strabonis locum illuſtrare putat. Sed Gratis taxat dictam lectionem Græcam, volens ejus loco ſubſtituere, ὅν περ καὶ σέβονται Θεῶν μόνον, cùm anteà rectè ſe haberet. Xenophon in Cyropædiâ p. 233 ait, *Cyrus ſacrificabat Jovi, Soli,* &c. *in ſummis montium jugis, ut mos tunc erat:* ſc. immolando, ſed non cremando. Et ibidem, *Cyrum pugnam commiſſurum, peragiſſe Sacrificia; militibus etiam indicandò tam deos quàm Aruſpices prælium fore ſignificâſſe, & victoriam ac incolumitatem* ἐν τοῖς ἱεροῖς *per Exta pollicitos fuiſſe.* Cteſias p. 662, ut infauſtum Omen refert, *quòd Cambyſe ſacrificante, cùm victimæ jugularentur, ſanguis non flueret.* Idem Cteſias p. 663, aſſerit, *Quòd Darius Hyſtaſpes Aram Jovi Diabaterio erigebat, ſacrificiis eum celebrans.* Videatur Plutarchus in Artax. ubi Cteſiam fabulis & mendaciis refertum aſſerit, quale fuerit hoc de *Arâ Jovis Diab.* nam Strabo & Herod. in hujus contrarium ajunt, *Perſæ nec ſtatuas nec Aras erigunt.* Ego autem diſtinguo de temporum diverſitate: Perſæ quidem poſtquam habuerant Pyrea pro Sacro Igne, ibi habuerunt *Aras* ſeu altiores *Focos*, in quibus etiam aliquando fiebant Sacrificia. Sed anteactis temporibus quando Sacra faciebant ſolis Planetis, vel Deo pro Planetarum influxu & cœli beneficio deducendo, hoc non faciebant ſuper aliquâ Arâ, ſed ſuper montium jugis ſub Dio ſeu in patente aëre. Strabo in dicto loco tempora confundit: nam primò loquitur de Perſarum

more

more antequam extruerentur Pyréa; & mox ſubjungit. *Quidam ut fertur*, &c. pergendo narrare quid à Perſis fiebat poſtquam frequentia haberent Pyréa. Sic itaque ſe habet, *Perſæ nec ſtatuas nec Aras erigunt: ſacrificant in loco excelſo, cœlum Jovem putantes. Colunt Solem, quem Mithram vocant: item Lunam & Venerem, & Ignem, & Tellurem, & Ventos & Aquam. Sacrificant in loco mundo*, κατευξάμενοι *imprecantes: & coronatam Hoſtiam ſtatuunt, ubi Magus qui Sacrificium enarrat; Carnes in portiones diſtribuit: & ſuâ quiſque acceptâ, abeunt, nullâ parte diis relictâ; dicunt enim Deum nihil velle præter Hoſtiæ Animam. Quidam (ut fertur) Omenti partem Igni imponunt. Aliter verò Igni aliter Aquæ ſacrificant: Igni ligna arida imponentes adempto cortice, & Arvinâ ſuperinjectâ: deinde infuſo Oleo ſuccendunt, non inſpirantes, ſed ventilantes. Si quis inſpirat, aut mortuum quicquam cœnumve in Ignem injicit, morte punitur. Aquæ Sacra peragunt hoc modo: ad Lacum, vel Fontem, vel Flumen venientes, Scrobem faciunt, ibique Hoſtiam jugulant, caventes ne quid proximæ aquæ ſanguine contingatur: ſic enim omnia pollutum iri. Poſteà Carnibus, Myrto, Lauróque impoſitis, eas Magi gracilibus virgis comburunt: & factis Precationibus quibuſdam, Oleum lacte & Melle mixtum inſpergunt, non in Ignem nec Aquam, ſed in terram.* Sed quàm ſtultum & falſum eſt, additionem Lignorum & Olei, vocare *ſacrificium Ignis*; cùm eſſet tantùm pro ejuſdem accenſione & continuatione, ne extingueretur.

Quo Perſico nomine vocetur Aquæ Sacrificium, poſteà dicetur. Mos autem injiciendi Oleum dulce & Fruges & Carnes in Ignem, Perſis dicitur مهمانى آتش *Epulæ Ignis*, id quod fortè reſpiciat maximus Tyrius narrans eos hac occaſione ſolere dicere, Πῦρ δέσποτα ἔσθιε. Hoc enim faciunt (inquiunt Græci) adhibitis Incantationibus; imò potiùs Precibus. *Olei dulcis injectio* erat tam ut delicatiùs paſceretur Ignis, quàm ut flagrantiùs arderet, & in ſuis flammis quaſi exultaret. Quoad *Coronatam Hoſtiam*, Scaliger ex Herodoto vult quòd non tam Hoſtia quàm Sacrificus erat ἐστεφανόμενος. Sed utrumque videtur verum: aliàs abeſſe cenſeretur ſolennitas. Servius apud Romanos meminit Vittæ quâ Victimæ coronabantur. Et Xenoph. ait, Κῦρος μὲν ἐστεφανόμενος ἔθυε· παρήγγειλε καὶ τοῖς ἄλλοις ὁμοτίμοις ἐστεφανομένοις πρὸς τὰ ἱερὰ παρεῖναι. Magi Sacrificiorum carnes antiquiſſimo tempore edebant vel diſtribuebant: aliquando tamen poſterioribus temporibus Holocauſta cremabant, ut notat Briſſonius 4. p. 173, 174. Et ſic Romani Veſtæ cremabant Vitulos, ut alibi notavimus.

Ex Strabonis verbis & alibi etiam conſtat, quòd Elementa honorabant: unde apud *Bar Bahlûl* Syrum dicitur, ܡܓܘܫܐ ܦܠܚܝ ܐܣܛܘܟܣܐ *Magi ſunt Cultores Elementorum*; quæ Perſicè vocantur آخشيجان *Achſhigjân* ſeu آخشيگان *Achſhighân*, i. e. *Contraria* ſibi invicem. Plut. p. 1022 ait, *Terram & Aërem colebant*, (ſc. cultu quodam civili:) *nam Artaxerxes Longimanus filiam ſuam Atoſſam matrimonio ſibi conjunctam tam perditè amavit, ut (quamvis Leproſi eſſent extra urbem relegandi,) dum Vitiligo ſeu Lepra ejus corpus depaſta eſſet, nihil quicquam ſuerit eâ re offenſus: ſed pro eâ orabat* τῇ Ἥρᾳ *Junoni* [ſeu *Aëri*] *manibus Tellurem contingens, & Donorum tantam vim juſſu ejus Satrapæ & Amici mittebant, ut interjecta inter Fanum & Regiam 60 ſtadia auro, argento, purpurâ, & Equis affluerent.* At nullus Perſa oravit Aëri, ergò falſum.

Hoc modo videmus quòd Græci qui Idololatræ erant, non poſſunt aliter niſi ſuo ſtylo loqui de Perſis qui non erant tales, memorando *deos* in plurali, & fingendo quaſi oraverint Junoni ſeu Aëri, cùm Perſæ agnoſcerent tantùm unum *Deum*: civiles itaque Perſarum cæremonias erga Elementa & Planetas, repræſentant tanquam divinum cultum, quem non intendebant Perſæ, ſed hæc tantùm civiliter præſtabant. Inſuper ſolennes precandi formulas & benedictiones quas in ſuis rebus adhibent ad Deum, perperàm & malitioſè vocant *Imprecationes* & *Incantationes*, &c. Adeò ut cautè de hiſce rebus legendi ſint Scriptores Græci.

Quod in Præcedentibus Strabo, & in ſubſequentibus Herodotus aſſerit, *Perſas nullas habere ſtatuas*, non eſt abſolutè verum: nam optimus Rex *Gjemſhîd* de idololatriâ accuſatur, & declinante vetere Imperio, Veneris ſtatua à Perſis culta eſt in Templis ad hoc paratis, cum Sacerdotibus ſeu Sacerdotiſſis, inter quas fuit *Aſpaſia*. Juſtini autoritate freti, plerique Autores ſtatuunt Perſas habuiſſe Sacerdotiſſas Solis. *Nam* (inquit) *cùm Artaxerxes Mnemon Cyri junioris formoſam pellicem* Aſpaſiam *in matrimonium duceret, hanc filius ejus Darius unà cum reſignato regno jure ſibi cedere poſtulavit: quam itaque ex indulgentiâ erga Liberos,* [vel ut Plut. ait, *cùm ex Lege ei negare non poſſet,*] *pro tempore ei conceſſit: ſed poſteà ut eam adimeret, & id quod temerè promiſerat, honeſtè negaret, eam Solis Sacerdotio præfecit.* Quod ægrè ferens Darius, factâ Conjuratione periit, & Pater reſumpſit Regnum. Iſta erat Gente Græca, antè dicta Μιλτὼ ſeu *Miniatis genis prædita*: à Perſis autem (ut videtur) dicta eſt اسپاس *Iſpâs*, ſcil.

Laus, ſeu laude digniſſima, unde Græcis *Aſpaſia*. Sed falli videtur Juſtinus de *Sacerdotio Solis*; cùm Plutarchus qui rem fuſiùs proſequitur, aſſerat eam ab hoc Rege *lectam fuiſſe in Sacerdotium Dianæ* (ut Lat. Interpres habet,) ſeu potiùs *Veneris* Ἀρτέμιδος τῆς ἐν Ἐκβατάνοις, ἣν Ἀνεῖτιν καλοῦσι. [Mallem legere Ἀνεῖτιν ſeu Ἀναῖτιν.] Hocque eò potiùs verum exiſtimo, cùm iſte dictus Rex is fuit qui primus Veneris Statuam colendam præſcripſit, eique Templa & Sacerdotes conſecrari curavit: id quod Clemens Alex. p. 32, teſtatum reliquit, his verbis: *Neque eorum celaverim inſcitiam: nam etſi maximè exiſtiment fugere ab errore, in alium tamen labuntur. Deorum quidem Simulachra Ligna & Lapides non exiſtimant, ut Græci; uti nec Ichneumonas & Ibides, ut Ægyptii; ſed Ignem & Aquam, ut Philoſophi. Multis tamen poſteà annorum curriculis, eos Figuras hominum ad inſtar expreſſas coluiſſe oſtendit Beroſus in tertio Chaldaicorum, cùm hoc Artaxerxes Darii filius, Ochi nepos, introduxiſſet: qui cùm primus Veneris Tanaïdis* [i.e. Anaitidis] *ſtatuam erexiſſet Babylone & Suſis & Ecbatanis & Perſis & Bactris & Damaſco & Sardibus, eam oſtendit eſſe colendam. Fateantur ergò Philoſophi ſuos Magiſtros fuiſſe Perſas, vel Sarmatas, vel Magos, à quibus didicerunt impietatem venerabilium ſibi Principiorum.* Plura paſſim de cultu *Veneris* habet dictus Clemens, ut & Pauſanias, quos adeas. Herodotus Artaxerxi Mnemoni ferè coævus, ait Perſas ab Aſſyriis Arabibúſque edoctos, didiciſſe *Uraniæ* ſeu *Veneri* ſacrificare. Veneris ſtatua apud Perſas (ut vides) erat humanâ formâ: ſed apud Paphios (ait Max. Tyrius) *Albæ Pyramidi haud diſſimilem dixeris.*

Quomodo in Veneris cultu apud Aſſyrios & Perſas viri ſe effœminatos reddebant muliebri ornatu & poliendo cutem, &c. docet Julius Firmicus Cap. 4 & 5: & quomodo apud Veneris Templum ſe proſtituebant fœminæ, docet Herodotus in Clio: *Erat* inquit *Babyloniorum Lex, ut omnes fæminæ ſemel in vitâ ſederent apud Templum Veneris præſtolantes adventum peregrinorum qui cum eis congrederentur. Harum ditiores ſumptuoſis Rhedis vectæ, famulitio interim retrò manente. Sedebant coronatæ Sertis, & inferiores Veſtes vinctæ funibus junceis fragilibus, qui ad congrediendum erant frangendi. Earum quoque Seceſſus erant Funiculis diſtincti, ut ad eas accedere ſcirent advenæ. Primum adventantem qui ſe offerebat, non debebant recuſare, nec eam quam offerebat mercedem quamvis non ita magnam, quæ in ſacrum uſum reponebatur. Advena dicebat,* Ἐπικαλέω τοι τὴν Θεὸν Μύλιττα, *Tanti tibi deam Mylittam imploro. Et quæcunque fæmina ſedere inceperat, non debuit*

abire donec vitiata fuerat : unde formoſæ citò dimiſſæ, ſed deformes unum aut plures annos expectabant. Hæc pluribus narrat, quæ illuſtrant Epiſtolam Jeremiæ *Baruchi* VI, ubi eadem Hiſtoria legitur. Nec mirum de prædictis, cùm (narrante Curtio lib. V. 1,) Babylonii ſolerent uxores & filias pro pecuniâ peregrinis proſtituere, quæ inter ſaltandum impudicitiam omnem monſtrarent & pudenda detegerent. Supradicta fœminarum proſtitutio videtur pellexiſſe dictum Regem ut (libidinis ſatiandæ ergô) nequiſſimum Veneris cultum aliunde mutuatum inter ſuos inſtitueret : & eâdem ratione ducti alii ſuccedentes Reges eandem nequitiam continuarunt.

Dictus Veneris cultus apud Perſas continuatus eſt ultra tempora Antiochi Epiphanis, qui in Veneris Templo occiſus eſt, ut in *Maccab. libro* legitur. Dictus Rex in Clementis Textu legitur, Ἀρταξέρξης τȣ̃ Δαρεῖȣ τȣ̃ Ὤχȣ, qui quidem Beroſi ordo ægrè conciliatur cum receptâ Chronologiâ. Sed ſciendum eſt *Artaxerxem Longimanum* legitimum filium habuiſſe quendam *Xerxem*, & *Spurios* multos, inter quos *Ochus*, qui ex Beroſo ſuâ vice regnâſſe videtur : ita ut Beroſi ordo videatur eſſe, 1, *Artaxerxes Longimanus* ; 2, *Ochus*, qui (ut videtur) Spurius ſeu Nothus ; 3, *Darius Nothus*, cujus filius fuit ὁ 4tus, *Artaxerxes Mnemon* qui dicti Cultûs Veneris Præſcriptor.

De Veneris nomine in veteribus Inſcriptionibus, vide Gruterum in primâ parte. Inter Veneris Nomina Perſica, eſt وپاراى *Vaparâï* ; & بيدخت برگ *Biducht-bergh*, ſeu ſimplicitur بيدخت *Bîdùcht* : unde apud Bar Bahlûl etiam legitur ܒܝܕܘܟܬ *Bîdoucht*. Sed receptius & communius ejus Nomen Perſicum, eſt ناهيد *Nâhîd*, ſeu ſubinde اناهيد *Anahîd*, & ناهيده *Nâhîda*, quorum originalis ſignificatio eſt نار پستان *Puniceis mammis prædita puella*, i. e. rotundis & tuberantibus mammis ; ſcil. يتشمش قيز *adulta* ſeu *puber virgo*, ut apud Ruſtemi AlMaulavi Epitomatorem Turcicè exponitur *Nâhid* ſeu *Anâhid*. Hinc apud Autores Græcos Venus vocata eſt Ἀναῖτις & Νήϊτις. Et Plato in Timæo meminit quòd in Ægypto in Saïticâ Præfecturâ colebatur Νηΐθ : quod quidem nomen à Latino Interprete exponitur *Minerva*, malé : falluntur enim in hoc Interpretes Platonis, ut & Arnobius & Chalcidius ex eo excerpentes.

Ex hoc Perſico Nomine depravatum videtur Veneris Nomen quod apud Syros legitur ܢܢܝ *Nani* ſeu *Nanai*, Græcè ſcriptum Ναναῖα. Unde 2 *Macc.* I. 12, *Templum Nanææ*, & *Sacerdotiſſæ Nanææ* apud Perſas fuiſſe memo-

memorantur. Ab Arabibus antiquis Venus dicebatur العزى *Al Uza*: poſteà à زهرة *Zahra*, *albedine* & ſummo ſplendore, dicta eſt زهرة *Zuhra* ſeu *Zohrat*, quod in Ægyptiorum linguam receptum, eſt ⲥⲟⲩⲣⲟⲧ. Aliàs Arabicè cum Articulo legitur الزهرة *Al Zuhra* ſeu *Az-Zúhra*: unde Straboni p. 512, minùs rectè Ἄζαρα vocatur *Minervæ & Dianæ Templum Perſicè*, ut ille dicit: cùm Ἄζαρα reverà ſit Arabicum Nomen corruptum, non quidem *Templum*, ſed ipſam *Venerem* notans. Hinc eſt apud Heſychium Ζαρῆτις· Ἄρτεμις, Πέρσαι. Imo potiùs Ζαρητ eſt زهرة, ſc. Arabum *Venus*. Sed *Dianæ* nomine etiam alibi intelligitur *Venus*.

Dictus Veneris cultus laſciviâ duce introductus eſt, ut ſupra notavimus: nuſquam autem reperi Perſas ullas alias habuiſſe ſtatuas præter illam Veneris; exceptis hybridis illis & hæreticis in Cappadociâ Perſis, quorum Sacra Strabo meminit ſe vidiſſe. Iſti inquit dicti ſunt Πύραιθοι, *Ignis accenſores*, qui Iconolatriam cum Pyroduliâ miſcuerunt. Ejus verba ſunt *In Cappadociâ (nam ibi eſt* φῦλον *Tribus quædam Magorum qui Pyræthi vocantur, & multa Perſicorum deorum Templa,) non cultro, ſed ſtipite quodam mactant Sacrificia, tanquam malleo verberantes. Sunt &* Πυραιθεῖα, ſcil. Σηκοὶ *Septa quædam ingentia, in quorum medio eſt* Βωμὸς *Ara* ſeu *Focus in quo Magi cinerem multum & Ignem perennem ſervant: & eò quotidie ingreſſi* ἐπᾴδουσιν *accinunt* [ſeu canunt preces ſuas] *ferè per horam ante Ignem Virgarum faſciculum tenentes,* τιάρας πιλωτὰς *pileis coactilibus infulatis velati ex utrâque parte dependentibus adeò ut Vittæ labia contingant & malas. Hæc in* Ἀναΐτιδος καὶ Ὠμανοῦ *Anaitidis & Omani delubris ſiunt: nam & horum ibi Delubra ſunt, & Omani ſtatua in pompâ ducitur. Iſta nos vidimus: ſequentia Hiſtoriæ memorârunt. In Fluvium Perſæ non immejunt, nec abluuntur, nec Cadaver injiciunt, nec alia quæ immunda eſſe videntur. Cuicunque deo ſacrificant, primùm Igni* εὔχονται *preces fundunt. Reges habent ex eâdem ſtirpe: qui non paruerit, capite & brachio amputato foràs projicitur. Ducunt uxores complures, & multas pellices alunt, multiplicandæ ſobolis gratiâ. Reges quotannis præmia proponunt iis qui plures filios progenuerint. Pueri ante quartum annum in patris conſpectum non veniunt. Nuptiæ initio Æquinoctii verni celebrantur: deinde Sponſus in Thalamum venit, comeſto priùs Malo, aut Cameli medullâ, & præter id nihil eo die. A quinto uſque ad XXIV annum diſcunt ſagittare, jaculari, equitare, & imprimis vera dicere. Pueri auro exornantur, cujus Igneum fulgorem venerantur: quare id neque mortuo apponunt, nec*

Ignem, ob honorem quem ei deferunt. Perſarum Capiti imponitur Pileus turritus.---Tiaræ Magorum Inſulis ſimiles. Si notis & æqualibus in viâ occurrunt, eos oſculantur : ſi humilioribus, genam eis præbent, eâque oſculum excipiunt: qui humiliores admodum ſunt, duntaxat genu flexo digniores venerantur. Corpora mortuorum humant, priùs cerotis involventes. Magos inſepultos avibus edendos permittunt. Hi cum matribus (majorum inſtituto) coëunt. Hæc ille, qui per *Magos*, fortè intelligit *Sacerdotes*. Sed cur alios mortuos humaverint, non video, cùm ſit Perſarum mori contrarium.

Rectè dicit Strabo, Non licere putidum morticinium Igne cremare, ſed tantùm Sacrificium : nam Herodotus de Cambyſe refert, *Eum feciſſe id quod non erat Sanctum, cremando Amaſis Regis Ægypti Cadaver : cùm illud ſalitum & induratum reſiſtebat, adeo ut verberando & pungendo frangere non potuerant.* Item ejuſmodi illicitum, & tamen factum, legitur apud *Magjdi* in fine vitæ Guſhtaſpis.

Alibi Strabo de Hyrcaniâ agens p. 352, dicit, *In campo Petram quandam aggere complentes, ita ut rotundi Collis figuram referret, muro cinxerant : ibique deæ Anaitidis & eodem Altari gaudentium Amani & Anandrati Perſicorum geniorum Templum poſuerunt, & τὰ Σακὰ* Saca *ſolennem ei conventum indixerunt. Is etiamnum ab iis celebratur qui* Ζῆλα Zela *tenent : eſt enim Oppidum in Armeniâ quod tenent Hieroduli*, ſcil. Sacrorum Miniſtri ſeu Sacerdotes.

Quoad ſupradictum, Σακὰ, videtur eſſe pro Σακέα, quæ eſt ساقيا ſeu שקיה *Propinationis Feſtum*, quod in S. Bibliis vocatur משתה *Miſhte* Ahaſueri, *Feſtum Vini*. Quoad Nomina Ἀνάνδρατος, & Ἀμανὸς ſeu Ὀμανὸς ſive Ὠμανὸς, (nam tot modis Scribarum errore apud Strabonem ſcribitur,) ea Perſicè ſcripta nunquam vidi, & an genuina Perſica ſint multùm dubito. Ἀνάνδρατος videatur potiùs Græcum, q. d. *Eviratus*, fortè quaſi virilibus deſtitutâ ſtatua, modeſtiæ cauſa : nam aliàs אנדרטא Ἀνδρεία in Targumim eſt *Statua virilis*. Quære ergò an in ſupradicto Ἀνάνδρατος, *Alpha* ſit privativum, q. d. *ſtatua non virilis* ſeu *fœminina*? Sed hæ ſunt ſteriles conjecturæ. Quoad Ἀμάν, quamvis ſono conveniat, vix puto id eſſe חמן *Hamman*; quamvis ad Juſtinum Annotator varius ſtatuat Ἀμανὸς & חמנים *Hammanim* eſſe Strabonis Πυραιθεῖα, quorum hoc à חמם ſignificatione *caloris*. Sed hoc non poteſt ſic eſſe, quia in S. Bibliis *Hammanim* ſemper numerantur cum Lucis & Excelſis Idololatricarum Gentium quæ non colebant Ignem. Nec eſt à calore Ignis, ſed à חמה *Hamma, Sole*; unde in

in Arabicâ Verſione Judæorum Maroccanorum qui valdè gnari, ad *Levit.* XXVI. 30, verbatim legitur شمساداتكم *Solaria veſtra,* ſeu loca altiora Soli expoſita quæ eminebant ſupra Altaria ſeu Menſas in quibus Ciborum & Libationum patinas apponebant, ut in Oriente coram Idolis ſemper fieri ſolebat, & hodie fit. Sed hoc non convenit Perſis qui talia non faciunt. At cùm prætendatur quòd Ἀμανὸς ſit Deitas Perſica, ſi conjecturæ locus ſit, notabimus quòd in Bibliorum Polyglottorum Evangeliis Perſicis à quodam Tabrizenſi Perſâ verſis, خمانا *Chamanâ* ſit i. q. همانا *Hamanâ* & مانا *Manâ*: adeò ut per خمانائي *Chamanâi* ibi ſignificetur *Similitudo*, unde fortè & in genere *Simulachrum.* Sed cùm apud Gentes in more fuerit, ut quicquid grande & immane eſſet, *pro deitate coleretur,* potuerit eſſe iſti ſupradicti Cappadociæ Magi hæretici (alienis moribus infecti) contra veri Magiſmi principia peccantes, Monti *Amano* Anatoliam à Syriâ dirimenti formaverint Statuam, Jovem ter maximum ſub iſtius grandis Montis nomine colentes, ut Druides Jovem ſub formâ proceræ arboris colebant. Et fortè tale quid de *Anandrato* ſentiendum. Sed hæc ſunt meræ conjecturæ. Et cùm neutrum horum nominum videatur verè Perſicum, nolo multiplicare conjecturas, ſed tantùm addam, quòd apud Ægyptios Ἀμȣ̃ν eſt *Jupiter,* corrupto nomine ab Ἀμμων ſeu *Arenarius,* ſcil. qui inter Libyæ arenas colebatur: ſi fortè illi in Cappadociâ ſuum Ἀμανȣ̃ nomen inde ſumpſerint.

Perſarum autem Sabaiſmum magis diſtinctè deſcribit Herodotus p. 62, 63, 64; *Porrò ritus, quibus utuntur Perſæ, tales eſſe comperi. Neque ſtatuas neque Templa neque Aras extruere conſuetudo eſt, quinimò hoc facientibus,* [1] *inſaniæ tribuere; ob id (ut mea fert opinio) quòd non, quemadmodum Græci, ſentiant deos ex hominibus eſſe ortos. Moris habent, editiſſimis quibuſque conſcenſis montibus,* [2] *Jovi Hoſtias immolare, omnem gyrum cœli Jovem appellantes. Soli Lunæque ſacrificant, & Telluri, Igni, Aquæ, atque* [3] *Ventis, hiſque ſolis Sacra faciunt jam inde ab initio. Poſteà verò didicerunt* [4] *Uraniæ ſacrificare, ab Aſſyriis Arabibúſque edocti. Vocant autem Aſſyrii Venerem Mylittam, Arabes eandem Alittam vocant, Perſæ Metram. Sacrorum autem ritum circa hoſce jam dictos deos, hujuſmodi quondam inſtituerunt. Perſæ quippe ſacrificaturi, nec Aras erigunt, nec Ignem incendunt prorſus: ſed neque* σπονδῇ [5] *Libamentis utuntur,* ȣ̓κι αὐλῷ, ȣ̓ ϛέμμασι, ȣ̓κὶ ȣ̓λῇσι *aut Tibiis infuliſve aut Molis: verum ut quiſque divis his Sacra facere ſtatuit, in locum mundum Victimam ſiſtens, deum illum implorat, Myrto maximè*

cinctam

cinctam geſtans Tiaram. Sacrificans autem non pro ſe ſolo, privatimque vota nuncupat, ſed communiter univerſis Perſis benè precatur. Imprimis quidem Regi, quoniam omnes Perſas idem quoque comprehenditur. Ubi verò jam in minutas portiunculas membratim Hoſtiam conſcidit, carnibus elixis herbam ſubſternit quam mollisſimam, maximè Trifolium. Huic impoſitis carnibus, [6] *Theogoniam accinit: ſiquidem hanc eſſe Incantationem efficaciſſimam. Citráque Magum, nullum illis ſit legitimum Sacrificium. Mox Sacrificus ſublatis carnibus utitur in quemcunque uſum illi fert animus. Ex omnibus diebus præcipuè colendum cenſent quiſque ſuum Natalem: nimirùm hoc die plus aliis æquum cenſentes ciborum apponere. Et ditiores integros Boves, Camelos, Equos, Aſinos, eóſque in Fornacibus toſtos, illo die in menſam apponunt. Pauperes Natalem minoribus Pecoribus honorant. Cibis autem utuntur perpaucis, Bellariis multis, nec iis admodùm bonis. Hinc eſt quòd Perſæ dicant, Græcos finem edendi facere adhuc eſurientes, quòd à cœnâ nihil apponatur illis quod ſit alicujus pretii: quòd ſi tale quid apponeretur, non eſſe finem facturos quoad ſatiati eſſent. Vini valdè appetentes ſunt. Eiſdem nec vomere coram nec urinam facere licet: quæ etiam nunc ita obſervantur. Poti ſeu inebriati, de rebus maximè ſeriis conſultare conſueti ſunt. Quòd autem ipſis placuerit deliberantibus inter pocula, id poſtridiè proponit Dominus illius domûs in quâ deliberaverant: & ſiquidem placuerit ſobriis etiam, eo utuntur: ſin minùs, relinquunt. De quibuſcunque autem ſobrii conſultaverint, inebriati ea in diſquiſitionem revocant.*

Si in viâ invicem ſibi occurrunt, ex hoc quis cognoſcat an pares ſint; nam ſalutationis loco, ſe mutuò oſculantur: quòd ſi alter fuerit inferior paulò, malas oſculantur duntaxat: ſi autem alter fuerit multò ignobilior, proſtratus adorat honoratiorem. Imprimis autem illos obſervant reverenter qui proximè habitant: ſecundas tribuunt iis qui à primis proximi: atque ſic deinceps progredientes, quò viciniores, hos arctiore neceſſitudine junctos exiſtimant; ſe nimirùm omnium longè optimos arbitrantes: alios verò quò remotiores diſſiti ſunt, hos à virtute eſſe magis alienos: atque illos demum ſecundùm dictam proportionem peſſimos eſſe colligentes, qui à Perſis abſint remotiſſimé.

----Medi. Iidem & affines perinde atque Perſæ colunt. ----Perſæ à Græcis edocti, puerorum quoque indulgent amoribus. Virgines multas uxorum loco ducunt, ſed multo plures Pallacas habent. Secundùm bellicam fortitudinem, potior ducitur numeroſæ ſobolis procreatio: & qui quamplurimos

plurimos Liberos ediderit, huic Rex munera quotannis mittit: in multitudine enim poſitum eſſe robur exiſtimant. Liberos ſuos, à quinto anno incipientes uſquè ad viceſimum, tribus duntaxat inſtituunt, Equitare, arcu ſagittas excutere, & [7] vera loqui. Ante quinquennium filius in conſpectum Patris non venit, ſed apud fœminas degit: quod eâ gratiâ ſic fit, ut ſi inter educationem decedat, nullam hæc prolis jactura Patri afferat moleſtiam. Equidem hunc morem laudo: laudo item illum, ne ob unam tantùm culpam liceat vel ipſi Regi occidere quempiam, neque alicui aliorum Perſarum atrocius aliquid in familiam ſuam exercere ob unum ſolum delictum: ſed expendere jubetur quiſque ſi plura magna patraverit, atque tum demum juſtâ utatur indignatione. Suum autem Patrem aut Matrem ajunt neminem unquam occidiſſe: verùm quotquot horum fortè acciderunt, omni neceſſitate excuſſâ, hos tandem deprehenſos tradunt aut ſubditos aut ſpurios. Quippe haud veriſimile videri ajunt, ut is qui verus parens ſit, à proprio filio interimatur. Quæcunque apud eos fas non eſt facere, ea nec dicere. Turpiſſimum apud eos ducitur, mentiri: ſecundo loco, æs alienum debere, cùm ob alias multas cauſas, tum quòd neceſſum ſit eundem qui debet, mendacio quoque obnoxium eſſe. Si quis è civibus leprâ aut vitiligine infectus ſit, huic in civitatem accedere non conceditur, neque cum aliis Perſis conſuetudinem habere. Dicunt enim hos morbos illis immiſſos, quòd in Solem peccaverint. Exterum qui eiſdem correptus fuerit, è regione ſuâ exigunt. Expellunt quoque albas Columbas eandem cauſam prætendentes. In Flumen nec immejunt, nec inſpuunt, nec manus in eo abluunt, nec denique ſimile quippiam faciunt: ſed Flumina inter omnia religioſiſſimè colunt. [Deinde mendacium de omnibus Nominibus Perſicis deſinentibus in *Sigma*, omitto.] *Cadavera defunctorum Perſarum dicuntur non priùs humari, quàm ab Alite aut Cane trahantur. Magos tamen certè ſat ſcio hæc factitare, quandoquidem apertè faciunt. Perſæ igitur mortuum* κατακηρώσαντες *Cerâ integentes in terram condunt. Magi verò cùm ab aliis hominibus tum à Sacerdotibus Ægyptiis differunt. Siquidem hi nullius Animalis occiſione ſe polluunt, præter ea duntaxat quæ diis immolant: Magi verò ſuis ipſorum manibus, excepto Homine atque [8] Cane, quodvis occidunt: imò hoc palmarii loco ducunt, ſi Mures, Formices, [9] Serpenteſque, & breviter reptilia atque volatilia plurima, necaverint.*

Animadverſa in præcedentem Herodoti Paragraphum.

Nec Templa] Herodoti tempore habuerunt Templa: ſed fortè loquitur de Perſis Sabaitis anteactis temporibus. Hinc *Tábari* Perſa de antiquiſſimo Rege *Kejomáras* refert,

ويكوهها. اندر بونى و با مردم كم آميختي *Quòd in Montibus verſari, & cum hominibus parùm miſceri, ſolebat*: ſcil. Religionis cauſâ ſecedebat, & magnam vitæ partem in Solitudinibus & Montibus & Speluncis tranſigebat, abſque Templorum uſu.

1. *Inſaniæ*] Hinc Xerxes Græcorum Templa vaſtabat, præcipuè autem quia Idololatrica erant: nam Xerxis tempore Perſæ etiam Templis abundabant in quibus Deum adeſſe, ſed non comprehendi, ſentiebant; ut Salomon de Templo Dei Hieroſolymitano. Et tamen in ſuâ vaſtatione, Apollinis Templo Delio pepercit, atque Templo Epheſino; quia illud Soli dicatum prætendebatur, & hoc erat Dianæ ſeu Lunæ ſacrum. D. Seguinus p. 9, 10, exhibet Hierocæſaréων Nummum, ubi in adverſâ parte eſt *Dianæ Perſicæ caput*, cum *pharetrâ* quæ pone cervicem apparet, quaſi Dea arcu & ſagittis armata. In averſâ parte eſt *Ara cum Foco ubi ignis flammans* Perſico more. Plutarchus in *Lucullo* p. 507, agit de *Dianâ Perſicâ quæ colebatur trans Euphratem, cui ibi aliquæ Vaccæ ſunt ſacræ*, &c. Et D. Seguinus inſuper narrat ex Gyraldo & Plinio & aliis, *in Caſtabaldis Ciliciæ oppido fuiſſe Dianæ Perſicæ Templum, ubi ſacræ Virgines dicatæ quæ* (tantâ ſanctitate pollentes) *ſuper prunas nudis pedibus deambulant innoxiè.* Et ex Tacito citatur, *Hierocæſareenſes apud ſe habere Dianam Perſicam cui Delubrum à Rege Cyro dicatum*, quod reis erat Aſylum, cujus circumjectum ſpatium per bis mille paſſus habitum fuit ſacrum. Et cùm tales Sacerdotiſſæ debuerant eſſe virgines intactæ, malè fecerit (in ſupradictis) Darius defloratam *Aſpaſiam* Veneris Sacerdotio præficiendo. *Diana* quidem Græcè vocatur Ἄρτεμις, & *Venus* eſt Ἀφροδίτη, quæ fortè (non obſtante Nominis & Deſcriptionis diverſitate,) eandem Deam plerumque notaverint: nam antiqui temporis proceſſu ſæpè perplexi, primæ Deitatum ſuarum originis & genuinæ deſcriptionis obliti, quales aut quâ formâ fuerint tales deitates aliquando tandem ignorarunt, in earundem deſcriptionibus inter ſe differentes. Utcunque tamen hoc fuerit, certum eſt Perſas nunquam noviſſe *Dianam*, nec de eâ aliquid audiviſſe, & multò minùs ſub *Artemidis* aut alio nomine eandem coluiſſe: ſed potiùs quaſi Ἄρτεμις & Ἀφροδίτη pro eâdem deâ habitæ fuerint, ubicunque apud autores memoratur *Artemis* Perſis tributa, eo nomine intelligenda eſt *Aphrodite*. Quamvis enim *Artemis* ſolùm ſumpta, ſit *Diana*; tamen *Artemis Anaitis*, eſt *Venus*: nam quotieſcunque *Artemis* memoratur *Perſica*, ſic diſtinguenda ſubintelligitur: & quidem *Anahîd* ſeu Ἀναΐτις quod eſt Perſicum *Artemidis* nomen, planè *Venerem* ſignificat, idque eſt *Planetæ Veneris* ſolum & unicum ubique receptum nomen. Atque quòd tam Ἄρτεμις quàm Ἀφροδίτη utræque fuerint *deæ armatæ*, certum eſt ex Pauſaniâ: qui etiam tam *Dianæ* quàm *Veneris* denominationes à tot locis & tam variis occaſionibus ſumptas enumerando, inter alia, p. 192, memorat Ἀρτέμιδος ἱερὸν Ἀναΐτιδος *Dianæ Anaïtidis templum*, (i. e. *Veneris*,) quæ denominatio & diſtinctio ſupradictam inter autores differentiam quodammodo conciliare videtur. Apud Plutarchum quoque memoratur Ἄρτεμις quam vocant Ἀναΐτιδα, & Clem. Alex. meminit *Ἀφροδίτης Ταναΐδος, pro Ἀναΐτιδος.* Præterea in Bibliis Polyglottis *Act.* XIX, ubi in reliquis linguis legitur *Artemis* ſeu *Diana*, in Arabicâ Verſione legitur زهرة *Zóhra, Venus Epheſiorum*: & in Arabum Libris ubi 7 Climatum limites deſcribuntur, unum aliquod Clima extenditur per هيكل الزهرة *Templum Veneris*, quo nomine *Templum Epheſinum* intelligere videntur: nam tacito *Epheſi* nomine, totam urbem intelligunt per *Templum Veneris*, denominatione ſumptâ à potiore parte.

2. *Jovi*] D. Seldenus *de diis Syris* p. 212, 213, ait quòd *Jupiter Perſicus* ſit *Jupiter Martialis*, quem abſolutè *Martem* vocant, & Bello præficiunt. Ipſe videat. Apud Perſas, Planetarum cultus civilis, erat immediatus; non autem per Statuas, uti fecerunt Sabaitæ Iconolatræ; qui etiam ſæpè inter ſe diſſentiebant de ejuſdem Deitatis formâ, ut abundè conſtat ex *Plut. de Iſide & Oſiride.* In Libyâ apud Ammonios, Jupiter colebatur tam ſub formâ *Capitis arietini* quàm ſub formâ *Umbilici*, qui à quibuſdam creditur *Pyxis nautica* tam ex figurâ quàm quòd geſtabatur in *aurato Navigio*, quando tanquam Oraculum pro Reſponſo conſulebatur. Apud Celtas Jupiter colebatur ſub formâ proceræ *Quercûs*, ut Max. Tyrius habet Orat. XXXVIII, Κελτοὶ σέβουσι μὲν Δία· ἄγαλμα δὲ Διὸς, ὑψηλὴ δρῦς. Hinc hujus Religionis homines.

mines dicti ſunt *Dryides* ſeu *Dryades*, (ſc. quernæ religionis homines,) quos ex ſuâ Ditione abolevit Claudius Imp. 5. Hi Viſco querno (vulgò Miſleto) nihil ſacratius habuêre, nec ulla Sacra ſine fronde quernâ peragebant. Et quia Quercus habebatur Sacra, hinc dictæ ſunt Sylveſtres Nymphæ *Dryades* & *Hamadryades*, utpote quæ ſimul cum Quercubus naſci & cum eis interire crederentur; vel quæ in Quernis ſylvis verſarentur. De Lucorum Conſecratione, conſulatur *Dempſterus ad Roſinum*, p. 21, 22. Conſtat enim Arboribus immolatas fuiſſe Hoſtias humanas, ex iis (inquit) quæ de Druidibus prodiderunt Strabo, Mela, Plinius, & Cæſar. De Sacerdotibus Lucorum aliàs affatim in S. Bibliis.

3. *Ventis*] i.e. Aëri. *Hiſque ſolis*] hoc eſt falſum: nam Deum præcipuè colunt. Neque Theogoniam accinunt, ut is Græcorum more fabulatur.

4. *Poſteà didicerunt Uraniæ*] poſteà exegeticè ſequitur, *vocant Aſſyrii Venerem, Mylittam.* Hoc confirmat Heſychius, Μυλίττα, ἡ Οὐρανία, Ἀσσύριοι. Scil. Aſſyriacè ܡܘܠܕܬܐ *Maulédta* eſt *Genetrix*. Herodotus pergit docere, quòd *Venus* Arabibus dicebatur *Alitta*: quod quidem nomen fortè ſit الإلهة *Alihat*, ſeu potiùs *Ilahat*, i. e. *Dea*; nam Venus aliter vocatur Arabicé. Cur autem addit *Eam Perſis vocari Mitram*, planè neſcio: nam cùm eo nomine ſemper ſignificetur *Sol*, quamnam erroris anſam arripuerit, divinare non poſſum. Julius Firmicus itidem errando dicit *Mithram* eſſe *Ignem*. Cùm verò Herodotus dicat, *Poſteà didicerunt*, id eum poſt Artaxerxis de cultu Veneris Inſtitutum vixiſſe arguit. Ut itaque res pateat, Herodotus quadragenarius anno Artaxerxis primo Hiſtoriam ſuam conſcripſit, & ejuſdem Regis anno tertio eandem publicè recitavit. Ideóque, vel Artaxerxes initio regni ſui dictum cultum inſtituerit; vel aliàs Herodotus poſt publicatam ſuam Hiſtoriam, eandem dicti cultûs notitiâ & fortè aliis quoque additionibus interpolaverit.

5. *Libamentis*] In ſolenni Proceſſione quam ex muro Perſepolitano deſcripſit D. Chardin, multorum manibus binatim geruntur Patinæ (ut videtur) Libaminum. Et quòd Vinum in *Condy* libabant, ab aliis narratur. *Nec* ςέμματι] ſupra citavimus D. Scaligerum in Notis ad Strabonem, ex Herodoto afferentem tam Victimam quàm Sacerdotes fuiſſe ἐςεμμαμένους. *Myrto cinctam geſtans Tiaram*] quod ſi verum, tum Herodotus planè ſibi contradicit. *Act.* XIV. 13, *Tum Jovis Sacerdos afferens Boves & Serta, voluit ſacrificâſſe*, &c. *Mola* in Sacrificiis erat vel Farina ſalita vel Placenta ſalita, ſcil. vel Simila, vel Maſſa farinacea in Libam confecta & Sale conſperſa in Sacris Gentilibus uſurpata: nempe Menſe Junio Veſtæ offerebant Molam, de quâ re in ſequentibus agetur. Vox eſt origine Punica: nam Romani eam acceperunt à Phœnicibus, qui cum reliquis Ethnicis erant in multis rebus Veræ Legis ſimiæ. Eſt ſc. מלח *Móllah* (in Conj. *Pual*) *Salitum*, cum in Lege Moſis omne Sacrificium erat ממלח במלח *me-móllah ba-mélah*, *ſalitum ſale.*

6. *Theogonia*] Non potuit abſtinere à phraſi Græcâ, quamvis falsò applicatâ. Præterea ſibi contradicit, cùm paulò ſuperiùs dixerat, *eos non exiſtimare deos ab hominibus genitos.* Sed cùm Perſæ ſuas Preces & Deo laudes cantarent, ille ineptè hoc vocabat *Theogoniam accinere.*

7. *Vera loqui*] unà cum Herodoto & Strabonis dictis de Perſarum ἱππεύειν & τοξεύειν & ἀληθεύειν ſeu ἀληθίζειν, cenſeatur celebris illa (in 1 *Ezdræ* cap. 3,) Zorobabelis ſententia de Veritatis prævalentiâ à Dario Perſarum Rege approbata. Conſulatur quoque & Xenophon in *Cyropædiâ* de *Foro liberali* pro educatione juventutis.

8. *Canis* habetur Animal quodammodo ſacrum: ideóque inter Zoroaſtris Præcepta jubetur Charitas erga Canes eóſque paſcere. Quomodo eos moribundis hominibus applicant, vide in Præf. noſtrâ ea quæ notavimus ex Taverneri Itinerario.

9. *Solennis* apud eos datur dies in quo noxia animalia necare ſatagunt; de quo alibi diximus.

Heic deſinunt Animadverſa in præcedentem Paragraphum ex Herodoto deſumptum.

Magorum Principia & Dogmata quædam tradit Diogenes Laërtius in Procemio ad Vitas Philoſophorum, hoc modo: *Magos in Deorum Sacrificiis & Precibus ita verſari, quaſi ii ſoli ab eis exaudiantur; atque etiam eos de deorum naturâ & ortu differere, quos & Ignem eſſe, & Terram, & Aquam putantes: ſtatuas repudiare, & eorum maximè opinionem, qui deos mares & fœminas eſſe ajunt. De juſtitiâ verba facere; nefáſque arbitrari igne mortuos humare: fas exiſtimare cum Matre aut Filiâ corpus miſcere, quemadmodum Sotion ait in XXIII. Prætereà Divinationem ac Prædictionem profiteri, deos ſibi ſe offerre dicentes: quinetiam Spectrorum plenum eſſe Aërem, quæ à vaporibus deſluentia in oculos acutè cernentium introferri. Atque etiam eos ornamentis aurique uſu in veſtitu interdicere. Horum veſtitus quidem albus; cubile, terra; cibus, olera caſeúſque; & panis, cibarius; bacillum, arundo; quâ quidem (ut ajunt) caſeum figentes attollebant & comedebant. Sed* γοητικὴν μαντείαν *eos non noviſſe.* ---*Ariſtoteles in primo de Philoſophiâ, ait eos Ægyptiis antiquiores & ex eorum ſententiâ duo eſſe* Ἀρχὰς *Principia, Bonum malumque* Δαίμονα *ſeu Larem; quorum alter eſt Jupiter & Oromaſdes, alter Orcus & Arimanius appellatur.* ---*Theopompus in VIII Philippicarum ait, Magorum ſententiâ Homines in vitam redituros immortaleſque futuros, & ea quæ ſunt, ſuis quæque vocabulis permanſura tradit. Hecatæus autem Deos genitos eſſe de eorum ſententiâ prodit. Clearchus Gymnoſophiſtas à Magis progenitos eſſe ait.* ---*Prætereà qui res Magorum ſcripſerunt, Herodotum refellunt: nec enim Xerxem Tela in Solem jeciſſe, nec Compedes in Mari demiſiſſe, quorum utrumque Magi deum eſſe arbitrantur. Simulachra etiam jure ſuſtuliſſe.* Sic ille. De eorum opinionibus & praxi, vide Briſſonium p. 181. Qui de Perſarum Religione ſcripſerunt, ajunt Magos cenſuiſſe mortales aliquando revicturos & ſempiterno ævo fruituros, uti & nos ex eorum Scriptis magis particulariter docuimus ſub finem hujus Operis. Briſſ. p. 106, agit de Sacrificiis & pietate Regum, & quomodo Cyrus inſtituit eos qui quotidiè Divina Officia canerent: & poſteà de oblatis Holocauſtis. Præmiſſo ſemper cultu Divino res ſuas aggrediebantur, facto à Jove principio: ſic Xen. de Cyro, *Rem ſacram Jovi primùm Regi, deinde diis cæteris fecit.; additis Precibus, ut propitii benignique eſſent,* & *exercitui ſe Duces bonóſque commilitones & ſocios atque etiam rerum utilium conſultores præbere vellent. Prætereà Heroas Medorum terræ incolas & curatores imploravit. Cúmque ritè litâſſet, Tellurem etiam Libationibus propitiam ſibi reddidit, & deos atque Heroas*

roas regionem Aſſyriorum incolentes εὐμενίζετο *Sacrificiis placavit. Quibus peractis, rurſus Jovi patrio* ἔθυε *: nec ſiquis alius deorum ſe offerret, ullum neglexit. Cúmque Somnio moneretur ſe moriturum, excitatus mox ſumpſit* ἱερεῖα *Hoſtias, Jovi patrio & Soli & diis cæteris in ſummis montium jugis ut Perſis mos erat,* ἔθυε *ſacrificavit, & hujuſmodi preces concepit,* Ζεῦ πατρῷε καὶ Ἥλιε καὶ πάντες Θεοὶ, *Jupiter patrie, tuque Sol, & vos dii univerſi, accipite hæc* τελεστήρια *præſtationes ſacras, quibus & multis præclaris actionibus finem impono; hæcce* χαριστήρια *gratulatoria, quòd mihi tam* ἱεροῖς *extis, & in* οὐρανίοις σημείοις *Cæleſtibus ſignis, in* οἰωνοῖς *avibus ea ſignificâſtis quæ vel facienda vel omittenda erant. Magnas etiam vobis gratias ago, quòd & ipſe curam de me veſtram agnoverim, & nunquam me rebus proſperis ſupra conditionem extulerim. Rogo vos, ut nunc quoque Liberis, Uxori, Amicis, Patriæque felicitatem largiamini : mihi verò peto, ut quale conceſſiſtis ævum,* [ſc. pietate tranſactum,] *talem etiam exitum detis.* Xenophon hic pro lubitu concepit pro Cyro Orationem ſeu Precationem ad Jovem & Solem, ut Homo Græcus, fingens eum orâſſe ad plures deos; cùm Cyrus nunquam oraret ad Solem, nec niſi ad Deum unum & verum vota nuncuparet : & hoc ſemper comperimus in Scriptoribus Græcis qui non poſſunt loqui de Deo in ſingulari numero, ſed (ut ſupra notavimus) perpetuò de *diis* loquuntur in plurali. Præterea ſuperior illius ad milites pugnaturos Hortatio, non eſt ſecundùm ſtylum & loquendi morem apud Perſas uſitatum, uti meliùs conſtabit ex aliâ ad milites Hortatione verè Perſicâ, quam in ſequentibus adducturi ſumus. Non immeritò ergo Xenophontis Cyropædiam fictam judicat Cicero.

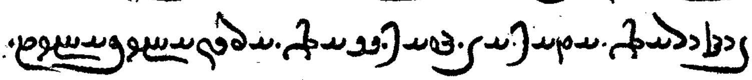
Briſſonio non conſtitit Perſas unquam in ſuis Sacris obtuliſſe Odores, cùm *(ut videtur) tale quid de eis apud Græcos* nunquam legiſſet. *Sed* in Libro *Pharhàngh Gjihânghîri* memorantur 7 antiquiſſima Pyréa, in quibus Ignem ſervabant & Incenſum Planetis adolebant : ejus verba extant in voce الاذر *Azur*, ubi refert, هريكي ازين آتشكدهاي هفتكانه را منسوب بيكي از كواكب سبعه ميداشته اند وبخوري كه متعلق بآن كواكب بوده درآن آتش ميسوخته اند *Horum ſeptem Pyreorum quodvis alicui ex ſeptem Planetis relatum habuêre : ibique Incenſum illis Planetis proprium in illo Igne ſuffiebant.* Sed dicti Libri Autor Mohammedanus, fortè partialis fuerit in noſtros de *Incenſo ad 7 Planetas* : id enim tempore Sabaiſmi ſub dio fieri ſolebat : at in Pyreis poſteà Deo offerebatur Incenſum. Nam quòd & Deo offerebatur Incenſum

42486

cenſum ſolennioribus temporibus in eorum Pyréis, in Libro *Erda-virâph-nâma* memoriæ proditum eſt; quomodo Odoribus fiebant Suffitus & Pyréi Solum ſeu Pavimentum pretioſis Tapetibus ſternebatur, quando tempore Regis *Ardeſhîr Babecân* ſolenniter ad Templum proceſſum eſt ad ſolvendum Religionis Dubia, ut ſupradictum eſt p. 18,

Stragula pulchra margaritis intertexta ſtraverunt,

Suffitus & odores quaquaverſus ſparſerunt.

Hoc didicerunt ex Ritibus Judæorum, ubi Incenſum Deo adolendum præſcribitur. Conſtat autem ea 7 *Pyréa non fuiſſe à 7 Planetis* denominata. Namque dicta illa ſeptem Pyréa antiqua, hæc ſunt, ſc. illud quod vocatur *Primum,* (nam ordine ſic nominantur à Perſis,) dictum erat آذر مهر *Azuri-Mihr. Secundum* آذر نوش *Azur-nûſh.* Deinde *Tertium* erat آذر بهرام *Azuri-Behrâm.* Quartum erat آذر آيين *Azur-âyîn* : & *Quintum* erat آذر خرين *Azur-Cherîn,* aliàs dictum آذر خورداد *Azuri-Chûrdâd,* (uti in Libro *Erdavirâph-nâma* etiam legitur آذري خرداد *Azuri-chúrdâd,*) erat Pyreum valdè ſublimis ſtructuræ in urbe Shirâz. *Sextum* erat آذر برزين *Azur-berzîn,* quod etiam valdè ſublime. *Septimum* erat vocatum آذر زردشت *Azuri-Zerdùſht,* ſeu آذر زرد هشت *Azuri-Zerd-hùſht,* quod itaque neceſſariò ipſe *Zerdúſht* extruxerit: quin & in Libro *Pharh. Gj.* memoratur, alia quædam extitiſſe ante *Zerdúſht.*

Ex his (ut & ex ſequentibus) conſtat, quòd Pyreorum denominationes plerumque ſumi ſolebant ab ignitorum Meteororum apparitionibus & ſubitaneis coruſcationibus (quæ fauſtæ habebantur) in talibus locis ubi *Pyréa* poſteà fuerunt condita, dum talia fauſta *indicia* deſignarent loca pro talibus *Pyréis* ibidem condendis. Unde cujuſcunque generis aliquando fuerit ejuſmodi ignea apparitio aut aërea coruſcatio, & à quocunque Planetâ vel aliâ cauſâ, apud religioſos Divites ab eâ ſumi ſolebat Omen & Nomen *Pyréi* ibidem condendi. Nam quoad ſupradicta Nomina, in eis vox *Azur* ſeu *Adur,* (vel ut moderniores ſonunt *Azer* ſeu *Ader,*) eſt *Ignis:* adeò ut 7 Pyreorum primum *Azuri-Mihr* ſit *Ignis Solis,* quaſi dedicatum Igni qui è Sole aliquando emerſerat & coruſcaverat: *Soli* enim referenda eſt omnis Ignis (etiam Elementaris) origo. Secundi nomen *Azur-nûſh* eſt *Ignis blandus* ſeu *amœnus,* ſcil. innocuus & fatuus, nempe aliquod Meteo-

rum

rum vim cauſticam non habens: nam cùm Ignes omnes (quamvis ſecundùm Fomitem ſeu materiam ignitam colorati & inde lucentes, ibique tanquam in ſubjecto hærentes, & deficiente ſubjecto, ſtatim avolantes,) de eodem unico puro Ignis Elemento accendantur, ideò in hunc ſacrum cenſum veniunt (ut ſupra dictum) omnia ignita Meteora & Fulgura, omneſque Ignes lambentes & circumvolitantes, qui ſinguli Sacri æſtimantur; utpote qui cœlitùs ad nos veniant, & quaſi à Deo accenſi habeantur. Nec quidem culinaris ignis ſuâ veneratione & ſanctitate caret. Hocce Pyréum & hic Ignis aliàs tranſpoſitis vocibus, vocatur نوش آذر *Nûſh-Azur*, *ignis blandus*, vel junctim نوشادر *Nuſhâdur*, quo quidem nomine apud Chemicos appellatur Exhalatio quædam calida quæ interdiu ut Fumus, noctu ut Ignis apparet, in cujus honorem hòc Pyréum extructum eſt. Dicta Exhalatio evaporata, & ſuperinducto aliquo vaſe aut aſſerum tecto excepta, evadit concreta: quæ quidem Concretio eſt *Sal* illud quod aliàs (quia in Libyæ arenis frequens) *Ammoniacum* vocatur, in Chemicorum Libris *Nuxâdur* (per *x* Portugallicum quod ſonat ut *ſh*) pro *Nuſhâdur*. Quin & ob ſimilitudinem, communis *Ignis fatuus* eodem nomine gaudet, quippe qui ſit Exhalatio ſalſa è paludoſis locis exurgens.

Tertii nomen *Azuri-Behrâm* ſonat *Ignis Martis*, quaſi Pyréum denominatum ab Igne erumpente è rubente igneóve Planetâ *Marte*; cùm illius color ignis ſpeciem exhibere videatur. Quarti *Azur-Ayîn* ſignificatio eſt incerta: nam *Ayîn* eſt *Urceus*, quaſi in quo Ignis quidam ſervatus fuerit: vel fortè nomen corruptum ſit, ut & Quinti nomen *Cherîn*, nullam ſignificationem habens. Fortaſſis vitioſè ſcriptum ſit pro *Churdâd* Angelo, quod eſt aliud hujus Quinti nomen, quaſi talis Ignis quem ille aliquando ſparſerit. Quoad Sextum, aliàs apud *Chalîl Sûphi* in Libro *Nimetullâh*, ſic legitur, آذر برزين آتشكاهيست بلند *Azer-ber-zîn eſt Pyréum quoddam ſublime*: & in eodem Libro ordine Literæ *Be*, ſupradictum *Berzîn* exponitur, *nomen alicujus Sectæ quæ aſſerit ſe eſſe de Religione Abrahami*: vel aliàs, *nomen alicujus Sacerdotis* ſeu *Antiſtitis qui tale Pyréum extruxit, quod itaque ab eo denominatum eſt.* Hæc ſecunda dicti nominis ratio affertur etiam in Libro *Ph. Gj.* ubi tamen (quia *Ber-zîn* eſt *ſuper ephippium,*) ut magis probabile additur, *Quòd Rex* كيخسرو *Kei-Coſrav aliquando inter media tonitrua & fulgura equitando, ab equo ſuo dejectus eſt: & eodem*

momento

momento Fulgur in ejus Ephippium cadens, Ephippium incendit & Equum voravit, nec extingui potuit. In cujus rei memoriam, devoti homines hujus nominis Pyréum extruxerunt, illud nominantes Azer-berzîn, i. e. *Ignis ſuper Ephippium.* In Libro *Pharhàngh Surûri* hoc Pyréum dicitur extructum in loco dicto نوند *Navénd.* Septimum fuit propter Ignem quem fovèbat *Zerdùſht* ejuſdem extructor.

In Libro *Sad-der* cap. 43, memoratur Pyreum dictum آذرخره *Adur-chura,* i. e. *Ignis illuminationis-rationis,* q. d. mentis & rationis illuminatione aliquem inſpirans. Eſtque juxta *Kirmân* illud Pyréum illeque Ignis illuc traductus ex *Chorasân* ſeu Bactriâ, ut vult Shahriſtâni. Hæc hodiè (ut alibi fuſiùs dicetur,) eſt Metropolitica Eccleſia Magorum omnium, ad quam ſemel in Vitâ ſuâ tenentur veteres Perſæ omnes Peregrinationem ſuſcipere, Sacræ Viſitationis ergô, ut olim faciebant ad antiquam Eccleſiam Cathedralem *Azur-Guſhtâſp* in Balch ſeu Bactris, & prout anteà fecerant ad multò antiquiorem ibidem Cathedralem *Nau-Bahâr.* Fuit enim in urbe *Balch* (ut mox dicitur) aliud antiquiſſimum Pyréum dictum نو بهار *Nau-Bahâr* ſeu *Novum Ver,* propter vernantem ejuſdem ornatum & picturas floridas. In Libro *Ph. Gj.* & alibi, memorantur ſequentia aliquot Pyréa ſeu vetuſta Templa Cathedralia, quæ non prætermittenda duxi. Horum unum legitur خرد سوز *Chùrd-Sûz,* quod alibi (ut videtur) rectiùs legitur خود بسوز *Chûd-boſûz,* i. e. *Ipſe* ſeu *ſponte urito,* in regione *Aderbayagjân.* Urbem *Balch* extruxit Lohrâſp Guſhtâſpis Pater, & in eâ paravit Pyréum آذرگشسپ. *Azur-Guſhàſp,* quod apud moderniores Perſas ſonatur *Ader Keſhàſp:* illud autem in Libro *Pharh. Surûri* appellatur آذر گشتاسب *Azur-Guſhtâſp:* Lohraſpis enim filius hoc loco natus, inde nominatus fuit گشتاسب *Guſhtâſp,* i. e. *Ignis ſaliens,* ut poſteà pluribus dicetur. Dictus filius ibidem Sacri Ignis cuſtodiam confirmavit, & eandem poſteà neglectam renovavit. Erat etiam inſigne Pyréum in monte البرز *Elbùrz* prope urbem یزد *Yezd.* Aliud Pyréum dictum درخش *Dorùchſh* ſeu *Doràchſh* memoratur fuiſſe in urbe ارمیه *Urmiya* in Curdiſtaniæ montibus: cujus quidem Urbis & Pyréi (ut & Urbis *Shirâz*) extructor ditiſſimus fuit راس مجوسی *Râs Magjûſi* ſeu *Magjuſæus,* aliàs dictus راس البغل *Râs Al Bagàl,* i. e. *Caput muli,* à quo denominatus fuit Nummus quidam dictus درهم بغلي *Dirhem Bágali, Nummulus Bagalæus.* Prope urbem هرات *Herât* in Choraſân

Choraſân fuit in ſummitate montis Pyréum dictum سرشك *Siriſhk*, quo nomine (inter alia ſignificata appellativa) notatur *Scintilla ignis* ſeu *Scintillarum elatio*. Fuit in urbe *Tabrîz* (vulgò *Tauris* in Mediâ quæ cenſetur *Ecbatana*,) ignis Fanum celeberrimum, & fortè omnium primum atque antiquiſſimum, dictum آذر آباذگان *Azur-Abâdaghân*; quo etiam nomine aliquando notatur ipſa urbs *Tabrîz* ejúſque Provincia, aliàs ſonata *Adarbâyagjan*. Aliud Pyréum Arabico nomine gaudet بيت مارس *Beit Mâras*, ſi rectè ſcriptum, nam idem alibi legitur بيت تارس *Beit-Târas*: ſic Shahriſtâni Arabs propè calcem, in Sectione *de opinionibus Arabum tempore ignorantiæ*, ubi refert, *Fuiſſe Arabibus & Indis Ædes ſeptem Planetarum, quarum aliquæ fuerunt converſæ in Ædes Ignium, & aliquæ non converſæ. Fuitque magnum inter Idololatras & Ignicolas diſſidium: & quiſque qui ſuper alterum prævaluit, eas ſemper mutavit in Cæremonialia Religionis ſuæ. Ex his fuit Beit Târas in cacumine montis 3 Paraſangis ab Iſpahân, in quâ fuerant Idola, donec ea ejecit Hyſtaſpes Magiſmum amplectens, eámque convertit in Ædem Ignis. Ex his etiam fuit* النو بهار *Al Nau-Bahâr, quam extruxit Rex Manûſhahr in Balch, dedicata Lunæ: eam tamen poſteà vaſtarunt Balchenſes quando apparuit Iſlamiſmus. Ex his quoque fuit* بيت غمدان *Beit Ahdân in urbe Sánaa Arabiæ felicis, quam extruxerat Dahhâk, illámque dedicaverat Veneri: eam autem vaſtavit Othmân filius Affân. Ex his item fuit* بيت كاووسان *Beit Cäuſân, quam extruxerat Rex Cäus mirâ ſtructurâ, eámque dicavit nomini Solis in civitate Phergâna: eam verò vaſtavit AlMu'taſim.* Sic ille. Quid autem nominis ſit ſupradictum *Târas* ſeu *Mâras* non ſcio: ſed مرس *Maràs* fuit celeberrimus quidam *Magus*, qui fortè dictam Ædem extruxerit. Quoad Templum Veneris, agnoſcimus peſſimam illam hæreſin ab aliquo Rege introductam fuiſſe. Sed quod dicta Solis & Lunæ Templa, iſte relator fuit ex Arabibus qui res Perſicas haud ſatis norunt: nam Perſarum Sabaiſmus nunquam eos abduxit à Dei cultu, adeò ut omnia eorum Templa Dei Omnipotentis nomini & cultui dedicata fuêre. Dicta itaque Templa vel ab Idololatris extructa fuêre, & poſtea converſa in Pyréa: vel fortè ob externa talium Planetarum ſymbola, ſic nominata fuerint, ut hodie omnia Mohammedanorum Templa creſcentis Lunæ ſymbolum ſupernè gerunt. Aliàs enim quamvis ſingulis Planetis adoleverint Suffitus, nunquam tamen (quatenus hactenus comperimus,) habuerunt talia Templa quorum denomi-

nationes ab illis Planetis deſumptæ; imò hujus contrarium ex ſuperioribus 7 Pyreis apparet: ibi enim inter ea, neceſſaria fuiſſet talium Templorum mentio: ibi autem ſola mentio Ædis ab *Igne Solis* denominatæ, non autem pro *cultu Solis* ordinatæ; cùm nulla Templa pro cultu Solis habuerint, nec Sacerdotes Solis, ſed tantùm Pyréa & Sacerdotes pro ſolius Dei cultu habuerunt.

In Libro *Pharh. Gj.* memoriæ proditum eſt, *Quòd Ardeſhîr Bâbek qui fuit ex Perſarum Regibus ordinis poſterioris, celſiſſimum quoddam ædificium dictum* تربالی *Terbâli extruxit ad Orientem urbis* شهرگون *Shahraghûn in Perſiâ; & quòd è regione hujus urbis ſit Mons (in cujus cacumine eſt Pyréum) emittens aquam quæ ſupra Verticem τȣ Terbâli transfluit.* Hoc mirum, ſi verum. Alia etiam veterum Templorum Perſicorum nomina in ſequentibus memorantur: at eorum omnium Nomina hodiè recuperare & recenſere, eſt planè impoſſibile. Sed notandum eſt, quòd omne *Pyréum* fuit Eccleſia Cathedralis dotata ad alendum Epiſcopum & Sacerdotes neceſſarios, ut infra fuſiùs dicetur.

CAP. IV.

Mithræ apud Perſas cultum, non eſſe adorationem divinam, non obſtantibus eis quæ Græci & Latini in hujus contrarium dicunt. Perſarum Sacerdotes id expreſſè negant, & affirmant ſe ſolum Deum adorare. De Mithræ Antro, &c.

DE *Sole* quatenùs Perſarum Religionem cultúmve ſpectat, tractaturus, ut naturali ordine procedam, ejuſdem glorioſi luminis quæ in Linguâ Perſicâ reperiuntur Nomina, præmittenda cenſeo. Corpus Solare ſeu Diſcus Solis in Libro *Pharh. Gj.* vocatur سپر سیاه *Sipèr Siyâh*, i. e. *Pelta nigra* ſeu *Clypeus niger*; idque propter rotundam formam. Et propter ejuſdem intenſè ſplendentis aqueum nigrorem, apud *Sheîch Saadi* dictum corpus ſolare vocatur چشمهٔ هور *Tchéſhmahi Hûr*, i.e. *Fons Solis*, quòd aquæ fontem imitetur ſplendente ſuperficie. *Sol* autem (variis aliis ſonans nominibus præterdictum *Hûr*,) nuncupatur etiam خور *Chûr*, & شید *Shîd*, vel junctim خورشید *Chûrſhîd*, ſeu ut in *Pharh. Sur.* خورشاد *Churſhâd*. Aliàs ſubinde vocatur قباس *Kobâs*, & شر *Shìr*, & کلیچه *Calîtcha*, & لیو *Lîv*, & لاب *Lâb*, & روز افکن *Rûz-afken*, i. e. *diem jaciens*, ſc. diem ſeu lucem producens.

Nominatur

Nominatur quoque هزار تابه *Hazâr-tâba*, i. e. *Mille-ſplendens*, ſc. copioſè ſplendens: item گرد *Ghèrd*, i. e. *urbs*, vel *vertens*; item روزگرد *Rûz ghèrd*, i. e. *Diei urbs*, ſeu *Diem vertens*, ſc. diem ſeu lucem circumducens. Inter ejus nomina quoque eſt هورخش *Huràchſh*, contractè pro هوررخش *Hûr-ràchſh*, i. e. *Solis Splendor*. Vocatur quoque مرغ *Mùrgh*, i. e. *Avis*, *Volucris*; fortaſſis eâdem ratione quâ Ægyptii Solem etiam *Phœnicem* eſſe myſterioſè fingebant: quam quidem *Fabulam* explicavimus in Notis noſtris ad *Itinera Mundi*. Horum quædam ſunt rarò uſitata nomina, vel tantùm apud Poëtas. Omnium uſitatiſſimum Solis nomen, eſt آفتاب *Aphitâb*, q. d. آب تاب *Abi-tâb* ſeu آوتاب *Avi-tâb*, i. e. *Aquæ ſplendor* ſeu *Aqueus ſplendor*, quod quidem nomen reſpicit ſupra dictam notionem de *Fonte Solis*. At in Religionis negotio *Sol* præcipuè appellatur مهر *Mihr*, quâ voce primariò ſignificatur *Amor*, *miſeratio*, *miſericordia*; quo quidem nomine inſignitus eſt *Sol*, quia totum Orbem fovet recreátque, & quaſi amore complectitur; notione haud multùm diverſâ ab eâ vetuſtiſſimorum Hebræorum, quibus à *miniſtrando* ipſe *Sol* dictus eſt שמש *Shémeſh*, q. d. totius Orbis *Miniſter* ſeu *Famulus* officioſus.

Quoad verum ſonum vocis *Mihr*, ſonanda eſt *Myr* ſeu *Mīr* per ī tenue longum, non autem *Mîr* per î craſſum longum; eodem prorſus modo quo fit in ejuſmodi vocibus in linguâ Germanicâ, ubi litera h in eundem ipſum uſum adhiberi ſolet: nam *mīr* eorum literis exprimenda eſſet mihr. Græcis autem difficilis erat in mediâ voce Aſpiratio ſimplex; ideóque apud eos per Aſpirationem cum literâ θ conjunctam legitur Μίθρα, ut & ab eis factum eſt eâdem ratione in nomine *Μιθριδάτης*, quod eſt مهرداد *Mihridâd*, i. e. *Amor juſtitiæ*, (ſc. is fuit vel æſtimari voluit Amator juſtitiæ,) quod Græco ore ſonari non potuit. Id melius ſonavit Tacitus, apud quem Phraortis filius vocatur *Meherdates*.

Propter Solis glorioſam figuram & ſummum quod Orbi terrarum præſtat beneficium, ferè ubique gentium ei erigebantur Templa & Sacerdotes ſacrati, quòd nimis prolixum eſſet narrare. Tale Templum fuit Palmyræ, cujus meminit Fl. Vopiſcus, citans Aurelii Imperatoris Epiſtolam ad ſuum Generaliſſimum Ducem qui Palmyram expugnaverât, his verbis, p. 219, *Aurelius Ceionio Baſſo. Non oportet ulteriùs progredi militum gladios: jam ſatis Palmyrenorum cæſum atque occiſum eſt. ---Templum Solis quod--- diripuerunt, ad eam for-*

 mam

mam volo quæ fuit reddi: Habes trecentas auri libras è Zenobiæ capſulis: habes argenti mille octingenta pondo: de Palmyrenorum Bonis habes Gemmas regias. Ex his omnibus fac coboneſtari Templum: mihi & diis immortalibus gratiſſimum feceris. Ego ad Senatum ſcribam ut mittat Pontificem qui dedicet Templum. Hinc conſtat eorum Templa primò habuiſſe ſolennes Dedicationes; quæ poſt expilationem & deſecrationem de novo reparata, eandem iterari poſtulabant. Romani (inquam) & Græci & pleræque nationes hoc ſuperſtitionis genere abundantes, habuerunt Templa & Sacerdotes Solis: ſed Perſæ non item, nec Templa nec Sacerdotes Solis aut Lunæ unquam habuerunt. Aliquis dicit Zoroaſtrem in propagando religionem, habuiſſe contentionem cum Sacerdotibus Solis: ſed perperam eos ſic vocavit, propter aliquas cæremonias quas faciebant Soli; quarum tamen quaſdam ipſe toleravit & juſſit quotidiè faciendas, ut ex ejus Præceptis conſtabit.

Græci eis impingunt Mithræ cultum divinum, quaſi poſthabito Deo omnipotente, Mithram unicè colerent: ſic Heſychius Μίθρα ὁ πρῶτος ἐν Πέρσαις θεός. Et Strabo de Caramanis Perſis agens, idem dicit de Marte, ὃν Πέρσαι σέβονται θεῶν μόνον. Hæc autem ſunt ἀσύστατα, quaſi *Sol* ſit unicus Perſarum Deus, & *Mars* ſit unicus Perſarum Deus: hæc non poſſunt eodem tempore & loco conſiſtere, nec poſſunt eſſe ſimul vera; ſed potiùs utraque ſunt falſa: nam neuter horum ſolus colitur, nec divino cultu colitur, nec à Perſis unquam vocatur Deus, ſed agnoſcuntur eſſe Creaturæ à Deo omnium Creatore conditæ. Heſychius inſuper adducit Græcorum Mithricolarum juramentum, νὴ τὸν Μίθραν, & ὄμνυμί σοι τὸν Μίθραν. Et apud Xenophontem Artabazus introducitur jurans μὰ τὸν Μίθραν, & fingitur Precatio ad Jovem & Solem, Ζεῦ πατρῷε καὶ Ἥλιε, &c. Illius autem veniâ, Perſæ nunquam aſſeruerunt Solem eſſe Deum, nec (ut alibi diximus) neceſſitatum petitiones ei unquam exhibuerunt, quaſi eſſet Deus. Quid autem ſibi volunt Perſæ, docet nos D. Sanſon in *Hodierno ſtatu Perſiæ*, qui interrogatis eorum Sacerdotibus in *Iſpahân* de cultu Solis, ſic refert, *Gavri affirmant ſe non adorare iſtum Planetam, ſed tantùm unum Deum.* Et in eodem Capite, *Hoc obſervavi, eos non habere Imagines, & planè abhorrere ab iis qui habent eas. Quando ab eis quæritur, Cur proſtrati adorent orientem Solem? reſpondent, Se homagium præſtare ei Creaturæ, utpote quæ poſt Hominem ſit perfectiſſima earum quas Deus ex nihilo creavit. Ajunt quoque Deum in eo collocâſſe Thronum*

num ſuum ; cujus itaque glorioſa Majeſtas debet humillimam eorum venerationem demereri. Hæc quæ orienti Soli exhibetur Salutatio, non eſt pecularis illis ſolis: nam moderni Perſæ eâdem quoque utuntur, ut & Armeni [Chriſtiani] *qui idem faciunt, ſeipſos eorum Sole frequenter cruce ſignando. ---Credunt quoque aliquem Paradiſum dari in ipſo Sole ; atque Sanctorum ſuorum felicitatem conſiſtere in clarâ Solis viſione, quâ aſſerunt ſe videre Deum per reflexionem ſicut in Speculo: neminem autem ad hanc admitti felicitatem, niſi triduo poſt mortem,* &c. Cùm itaque (ut vides) agnoſcunt Solem eſſe Dei Creaturam, impoſſibile eſt quòd eum colant pro ipſo Deo qui à Perſis vocatur آفريدگار *Creator* omnium rerum, cum reliquis Attributis. Abſint itaque ſupradicti mendaces Græci qui pro Perſis Oratiunculas componunt ſtylo religionis Græcæ, quod æquè abſurdum eſt acſi tales pro nobis Chriſtianis eodem ſtylo componerent. Nimis temerè itaque de Perſis pronuntiant ea quæ non ſunt vera, & falſa eis pro lubitu impingunt. Adeò ut quando aliquid ex eis citatur, neceſſe ſit habere in alterâ manu calamum expurgatorium ad corrigendum & refutandum eos de Perſis vel falſa vel perperam intellecta referentes. Et hoc modo ferè ſemper negotium nobis faceſſunt iſti nugatores, qui habuerunt opus inſtitutionis in Perſarum ſcholâ ubi docebatur ἀληθεύειν & diſcebatur ἀληθίζεσθαι.

Quoad id quod Sanſonius ſuprà retulit de Paradiſo in Sole, videtur opinio Heterodoxorùm & Manichæorum potiùs quàm orthodoxorùm Perſarum: Manichæi enim adorantes Solem & Lunam, credunt in hanc Animas ſuorum evehi, ibique fulgere, & his repletam tunc videri plenam Lunam; quæ ſe exonerans, eas tranſponit in Solem, quæ inde in ævum Beatorum migrant. Quod attinet ſupradictos Chriſtianos Armenos ad Solem ſe flectentes, de ejuſmodi Chriſtianis etiam ſuo tempore conquerebatur Leo Papa (Serm. VII. de Nativitate Chriſti,) Priſcillianiſtas arguens de cultu Solis, *Ut Sol exurgens --- à quibuſdam inſipientibus de locis eminentioribus adoretur. Quod nonnulli etiam Chriſtiani adeò ſe religioſè facere putant, ut priuſquam ad D. Petri Baſilicam perveniant, ſuperatis gradibus, ---converſo corpore ad naſcentem ſe Solem reflectant, & curvatis Cervicibus, in honorem ſe ſplendentis orbis inclinent.* Et, præter dictum Sanſoni teſtimonium de Armenis, ego etiam benè memini aliquos Perſ-Armenos (ut ſuprà innuimus,) quibuſcum collocutus ſum, mihi nuperis annis agnoviſſe quòd flectere ſe ſoleant coram Sole, eóſque id faciendi modum

modum mihi monſtrâſſe. Sed olim tempore Cônſtantini ſub Sapore Perſarum Rege, quando in hoc conſiſtebat Criterion, (ut ſupra meminimus,) Chriſtiani voluerunt potiùs mori quàm proſternere ſe Soli, credentes (ut videtur,) Perſas tunc cultum divinum Soli tribuiſſe; nec voluerunt eandem proſtrationem præſtare Regi, quamvis ſcirent eam eſſe tantùm civilem. Sic memoriæ proditum apud *Sozom.* II. 8, 9, 12, *Saporis juſſu Simeon cum multis aliis quòd Solem adorare recuſâſſent, ultimo ſupplicio adfecti.* Nempe 16 millia martyrium paſſi ſunt. Hinc fateor, quis (niſi præmonitus) putaret Perſas divinum cultum tribuiſſe Soli, quia Chriſtiani videbantur id de eis credidiſſe. Cùm autem dicti Regis tempore plurimi ex Perſis ad Chriſti fidem converterentur, Magi metuentes ne etiam Sapor ad Chriſtianitatem converſus Magorum Religionem aboleret, excogitabant omnes aſtutias & technas quibus Chriſtianorum animis ſcrupulum injicerent ne Regi parerent. Scientes itaque Chriſtianos odiſſe omnem Idololatriam, tentarunt adigere eos ut Regem atque Solem adorarent Perſarum more, ut hoc modo contra recuſantes invenire poſſent criminationes. Hinc autem non arguitur Perſas honorantes Regem & Solem, iſtos divinâ adoratione coluiſſe; ſed quia videbant Chriſtianos hoc averſantes, ideò Perſæ eò magis id urgebant, ut omnes recuſantes neci traderentur, eodem modo quo à Chaldæis aliquando factum eſt Danieli. Chriſtiani igitur (inquam) perperam exiſtimabant (vel ſaltem prætendebant) Perſas divino cultu adoraſſe Solem, quem itaque cultum contempſerunt & damnarunt; & vice verſâ Magi Chriſtianorum averſionem percipientes, eò furioſiùs eos ad dictam ſuperſtitionem adigere tentabant, ut hac ratione Chriſtianitatem relinquere cogerentur. Sed (ut verum fatear,) dicti Chriſtiani mihi videntur ſuo humori & *propriæ pertinaciæ plus quàm veræ conſcientiæ* litâſſe, cum probè ſcirent per totum Orientem (præſertim in Perſiâ) morem eſſe civilem cultum præſtare adorando: ſic fecerunt Joſephi fratres (quamvis orthodoxi) in Ægypto. Imò & cùm Regibus non vacaret, (eiſve abſentibus,) eorum Statuis idem fieri ſolebat. Talia voluit Ὀυαρδάνης *Vardanes*, (is erat *Bardanes* in Parthorum dynaſtiâ, ſeu potiùs Ὀυαραράνης *Vararanes*,) ut meminit Philoſtratus in Vitâ Apoll. lib. 1. cap. 19: ſcil. *Quando Apollonius Tyaneus Babylonem ingrederetur, Satrapa portæ Cuſtos, Regis Statuam auream illi obtulit; quam niſi quis procidens adoraſſet, civitatem intrare ei non permittebatur.* Hoc (inquit Philoſtratus) à Barbaris exigebant, non

autem

autem à Romanorum Legatis. Dicta reverentia proſtrationis fiebat etiam non tantùm Regibus, ſed & Magnatibus, ut in dicto exemplo Joſephi, & in Perſiâ Hamano & Mordecai: ſic in Libro Eſteræ, Regis Ahaſueri ſervi id faciebant Hamano כורעים ומשתחוים *incurvantes & proſternentes ſe.* Ideóque cùm Perſæ talia de more præſtare ſolebant hominibus, ſi haud minorem honorem & reverentiam præſtiterint Igni & Mithræ, non ſunt in hac parte adeò multùm culpandi nec de Idololatriâ accuſandi.

Curtius, cum ipſe eſſet Idololatra, nimis temerè facit idem falſum judicium de Perſis, p. 49, malè eis tribuendo invocationem Planetarum, quod Perſæ nunquam fecerunt, cùm nunquam putarent eos fuiſſe deos qui preces exaudirent. Ille quidem ſuo modo narrat, *Quòd Darius pugnam cum Alexandro commiſſurus, Solem & Martem ſacrúmque & æternum invocabant Ignem.* Nempe talia quæ Græci & Romani ipſi faciebant, eadem non dubitavit impingere Perſis. Quid autem Perſæ reverà præſtiterint *Mithræ,* quantum poſſumus colligere, ſub finem hujus Capitis videbitur.

Non autem de Perſis credenda ſunt nec eis tribuenda ea quæ Græci & Romani ſuperſtitioſè fecerunt poſterioribus temporibus, Mithræ cultum qui apud Perſas erat tantùm civilis, in uſum Idololatricum atque in abuſum trahentes. Hæc enim, quæ mox traditurí ſumus, non ad antiquiſſima tempora nec ad Perſas pertinuiſſe cenſeantur; ſed tantùm ad Græcos & Romanos qui Mithriacorum uſum ad ſe derivatum planè mutarunt & perverterunt, & res falſas de Perſis retulerunt. Dicente igitur Suidâ, multa faciebant Sacrificia: & ut Mithriacorum Sacrorum digni fierent diſcipuli, ſponte multa patiebantur tormenta: *Μίθραν νομίζουσι εἶναι τὸν Ἥλιον· καὶ τούτῳ θύουσι πολλὰς θυσίας. Οὐκ ἂν οὖν εἰς αὐτὸν δυνήσαιτό τις τελεσθῆναι, εἰ μὴ διὰ τινῶν βαθμῶν παρελθὼν κολάσεων, δείξει ἑαυτὸν ὅσιον καὶ ἀπαθῆ. Perſæ Solem cenſent eſſe Mithram, cui ſacrificant multa ſacrificia. Non autem poteſt quis initiari, niſi per aliquot Tormentorum gradus perveniens, oſtenderit ſeipſum Sanctum & apathiæ aſſuetum.* Greg. Naz. in Orat. 3, meminit *Cruciatuum & uſtionum quæ in Mithræ Sacris:* & iterum deſcribens crudeliſſimos cruciatus Marci Arethuſii, ait, *Raptabatur per plateas, protrudebatur per cloácas, crinibus & aliâ quâvis corporis parte (admiſtâ tormento contumeliâ) ab his trahebatur.* Hæc tormentorum genera à quibuſdam dicuntur 8, ab aliis 80, quæ omnia patienter tuliſſe oportebat, ut hoc modo cultor humilis & diſcipulus moriger evaderet.

Ex

Ex his erant Fodere ad extremam laſſitudinem, in ignem ſe conjicere, & diu jejunare, & ſimilia. Hæc ſunt Romanorum inventa: nam Perſis jejunium religioſum eſt prorſus prohibitum inter Zoroaſtris Præcepta; nec in ignem ſpirare permittitur, & multò minùs ut quis ſe inibi volvat. Græci autem & Romani Mithræ cultum & nomen (ut dictum) à Perſis mutuantes, (eundem verò immutantes ſeu minùs benè imitantes,) humana ei Sacrificia obtulerunt: ſic Photius in Vitâ Athanaſii p. 1446, Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ναὸν Ἑλληνικὸν ἐν ᾧ τὸ παλαιὸν οἱ Ἕλληνες τελετὰς ἐτέλουν τῷ Μίθρᾳ, θύοντές τε ἄνδρας καὶ παῖδας καὶ γυναῖκας, τοῖς σπλάγχνοις μαντευόμενοι. Sic Romani erexerunt Mithræ Aras, cum Inſcriptionibus ſeu Titulis, quæ apud D. Sponium & alios leguntur, DEO SOLI INVICTO MITHRÆ, & SOLI INVICTO MITHRÆ, & NUMINI INVICTO SOLI MITHRÆ ARA, & SANCTISSIMO SOLI, &c. Et ſuum in hac parte zelum commonſtrans, Neroni abblanditus Tiridates, *Eum perinde ac Mithram ſe adoraturum pronuntiavit.* Lampridius in *Commodo*, docet iſtum Imperatorem inter reliquum ſuum cultum promiſcuum, *Sacra Mithriaca homicidio vero polluiſſe, cùm illic aliquid ad ſpeciem timoris vel dici vel fingi ſoleat.* Hæc dicuntur de minitante Sacerdote, & de Milite eligente mortem præ coronâ. Nam Lampridii verbis (inquit de la Cerda) ſatis innuitur à Milite eligi cædem præ coronâ; non quaſi occidendus eſſet mortem eligens, quia minæ illæ erant tantùm ad ſpeciem. Sed ea fuit Commodi improbitas, ut ita polluerit Sacra illa homicidio vero. Et ſciendum initiatos Mithræ Sacris, varia tormenta paſſos; ut hinc eludi poſſint quæ Lampridius de timore tantùm ad ſpeciem ſcribit. Eorum *Milites Mithræ* videntur vocari *Leones Mithræ*: ſic Tertul. *Aridæ & ardentis naturæ ſacrificia Leones Mithræ philoſophantur.* Aliàs autem *Leo Mithriacus* pingitur ut *Leo vorans apem*, ut inter annexos Iconiſmos cernitur. De initiatione Militis Mithriaci, Tertul. in Præſcrip. Hæret. de Diabolo dicit, *Et ſub gladio redimit coronam*: ſic nempe in deteriorem ſenſum trahit. Quomodo autem Diſcipulos ſuos (quos Milites vocabant) initiare ſolebant, alibi magis particulariter docet idem Tertullianus, *Cùm Mithræ Miles initiatur in Spelæo, (in caſtris verè tenebrarum,) Coronam interpoſito Gladio ſibi oblatam, (quaſi mimus Martyrii,) dehinc capiti ſuo accommodatam, monetur obviâ manu à capite pellere, in humerum, ſi fortè, transferre; dicens Mithram eſſe coronam ſuam. Atque exinde nunquam coronatur; idque in ſignum habet ad probationem*

ſuî,

Reverendo Viro JOHANNI COVEL S.T.D. Colleg. Chriſti Cantabr. Magiſtro digniſſimo (qui huic Operi promovendo liberalem manum porrexit,) ex antiquarum Gemmarum ſculpturis deſumptos hoſce Iconiſmos Mithræ *ſeu Solis in Tauro ſecundùm Mithriacos, cum aliis Symbolicis, Gratitudinis ergô lubens meritòq.* D.D.D. *Autor* T.H.

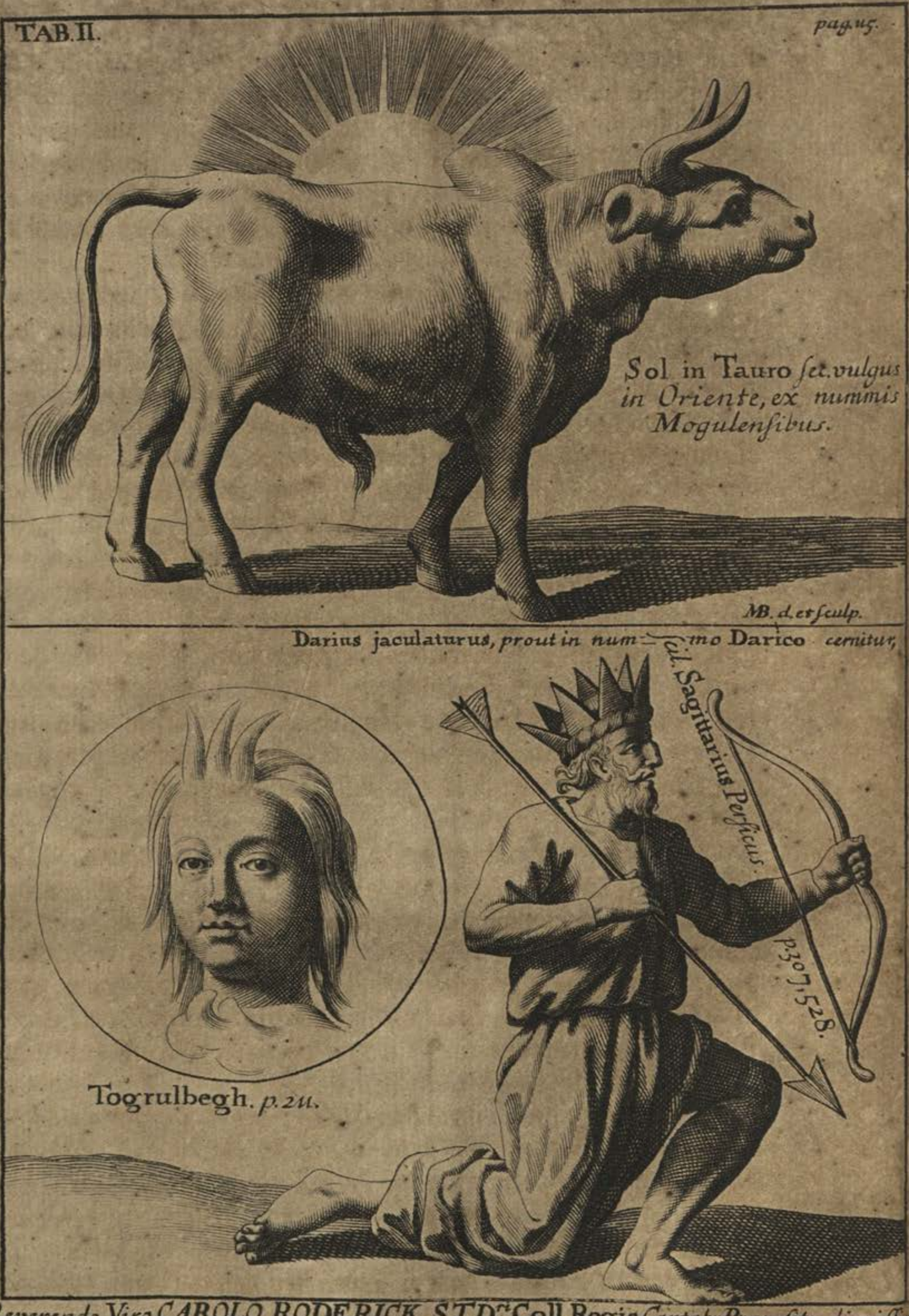
Delin. Burghers ſculp.

ſuî, ſicuti tentatus fuerit de Sacramento: ſtatimque creditur Mithræ Miles, ſi dejecerit Coronam, ſi eam in deo ſuo eſſe dixerit. Talis *Miles* ſuæ etiam militiæ externum aliquod Signum gerebat, ut in eodem Libro Tert. notat his verbis, *Si adhuc memini, Mithra ſignat illic in frontibus Milites ſuos: celebrat & Panis oblationem, & imaginem Reſurrectionis inducit, & ſub gladio redimit Coronam. Quid? quod & Summum Pontificem unis nuptiis ſtatuit? Habet & Virgines, habet & Continentes.* De Tinctione, de Oblatione Panis, & de Imagine Reſurrectionis, videatur Doctiſſ. de la Cerda ad ea Tertulliani loca ubi de hiſce rebus agitur. Gentiles citra Chriſtum, talia celebrabant Mithriaca quæ videbantur cum doctrinâ Eùchariſtiæ & Reſurrectionis & aliis Ritibus Chriſtianis convenire, quæ fecerunt ex induſtriâ ad imitationem Chriſtianiſmi: unde Tert. & Patres ajunt eos talia feciſſe duce Diabolo, qui vult eſſe ſimia Chriſti, &c. Volunt itaque eos res ſuas ita comparâſſe, *ut Mithræ myſteria eſſent Euchariſtiæ Chriſtianæ imago.* Sic Juſt. Martyr p. 98, & Tertullianus & Chryſoſtomus. In ſuis etiam Sacris habebant Mithriaci *Lavacra* (*quaſi Regenerationis*) *in quibus tingit & ipſe* (ſc. Sacerdos) *quoſdam utique credentes & fideles ſuos, & expiatoria delictorum de Lavacro repromittit, & ſic adhuc initiat Mithræ.* De hoc in Juſt. Mart. & Chryſoſtomo legitur, *Hi ergò per ſingulos annos poſt meſſem trituratoriam, aſcendebant in montem aliquem qui vocatur linguâ eorum* Mons Victorialis, (*habens ibi in ſe quandam ſpeluncam in Saxo,*) *fontibus & electis arboribus amœniſſimus; in quem aſcendentes & lavantes ſe offerebant, & orabant in ſilentio Deum tribus diebus.*

Mithræ Figuræ quas exhibemus, videntur eſſe tales quas mathematicè effinxerat olim Zoroaſtres, quæ non fuerunt cultûs ergô, ſed ut per eas philoſophicè & myſticè repræſentaretur Syſtema hujus Mundi. Ab illis itaque haſce figuras nacti Romani & Græci, eaſdem in Lapidibus ſculpi curarunt, quæ repertæ fuerunt Romæ, unde noſtrates eas habuerunt. Hunc noſtrum Iconiſmum ſpectavit Statius in Verſu, *---torquentem cornua Mithræ.* In hunc locum cæſpitans Cælius Rhodiginus, refert, *Quòd Mithræ ſimulachrum Leonis rictum præ ſe ferebat, cum Tiarâ, utrâque manu bubula premens cornua, qui Bos mox immolandus.* De Lunâ hoc exponit Lactantius Placiades ad Statium. Hiſce interpretationibus ſeductus fuit Marius in Scholiis ad D. Hieronymi Epiſt. ad Lætam, ubi de Specu Mithræ agitur. De Leonis rictu & de Bove immolando fallitur Rhodiginus: quiſque enim novit

vit quòd Mithræ (ſec. Græcos) immolabant Equum, Jovi Taurum,&c. Datur tamen unum irregulare exemplum, τȣ̃ βȣθυτεῖν ἐπὶ τὸν βωμὸν τȣ̃ Ἡλίȣ; ut & erat eodem tempore, Ageſilai dextram in ignem injectam comburendo abſumpſiſſe; ut Stobæus p.9, ex Agathyrſide Samio de rebus Perſicis. Nam Ageſilaus Græcorum Explorator cùm Mardonem loco Xerxis interfeciſſet, à Perſis comprehenſus eſt; & Xerxes tunc Bovem ſuper Aram immolaturus, Ageſilai dextram injecit; quo facto, is ſponte obtulit ſiniſtram, quam recuſavit Rex ejus fortitudine in tolerando deterritus.

In ſupradictâ D. Hieronymi Epiſtolâ hæc verba leguntur, *Gracchus --- cùm Præfecturam gereret urbanam, nonne Specum Mithræ & omnia portentoſa ſimulachra ſubvertit?* Qualia autem erant hæc portentoſa ſimulachra, haud poteſt meliùs ſciri quàm ex talium Typo apud D. Leonhardum Auguſtinum in *Antiquarum gemmarum ſculpturis* ab eo diligentiſſimè expreſſis. Et ibidem Vir Doctiſſ. D. Jacobus Gronovius tres ejuſmodi Icones præmiſit, prout dedimus. Hæ erant ex Mithræ Figuris apud Romanos, de quibus Annotator ibi dicit, quòd Romæ diverſis in locis reperiuntur Tabulæ marmoreæ antiquæ cum inſculpto *Deo Mithrâ Perſarum* in habitu ferientis proſtratum Taurum, per quod allegoricè innuitur *virtus Solis ſuper terram & fæcunditas univerſæ naturæ*. De his ibi videas plura p. 53. D. Hieronymus per *portentoſa ſimulachra* videtur intelligere Solem in 12 Signis ſecundùm ſingula Dodecatemoria, quæ (inquam) videntur fuiſſe ex ſupellectili Antri Mithriaci. In iſtis itaque Figuris quas appoſuimus, viſitur *Mithra* ſeu *Sol*, figurâ humanâ *Regis Perſici* qui ſubigit Taurum eumque calcat necátque, qui pedeſtris id facit, ferè ut ſolebant Græci equeſtres in Ταυρȣκαθαψίων ἡμέρα. *Sol* in hoc verno Signo poſitus, ibi ſedet Mundum inferiorem regens & calore ſuo fovens ac fertilizans eundem; appictis etiam Animalculorum Aſteriſmis in eodem Dodecatemorio, cum aliis rebus Symbolicis ad cœleſtem apparatum ſpectantibus. Hoc autem Signum præ aliis exprimere & ſculpere amabant, quia ſequentis anni ubertatem promittere videbatur. His enim inſinuatur, quòd provecto Vere cùm Sol eſt in Tauro, omnia florere & vernare cernantur; unde (poſito boni ominis Emblemate,) fertilitas & uberrimus terræ proventus ſperetur. Tunc enim ineunte Vere, à Sole fit terræ imprægnatio in totius anni ſequelam benefica, quando moventur Sales omnis vegetationis principia, quæ omnium rerum ubertatem procurare ſolent. Sol autem (qui homine

Reverendo Viro CAROLO RODERICK, S.T.Dr Coll. Regis *Cantabr. Præpoſito digniſſimo*
et Eccl. Cath. Elienſis *Præbendario, Gratitudinis ergô lubens meritóq DDD Autor* T.H.

mine Rege repræſentatur,) jam Tauri Signum ſupergreſſurus, Taurum ponè ſe ſemi-mortuum relicturus, ad reliquam Signorum conſequentiam quaſi alatus properat, omnia Signa peragrare & Duodecim Laborum ſuorum opus penitus abſolvere geſtiens. In ſuperiorem ſenſum Macrobius pag. 73, *Vernum tempus jam obtinet, cùm dicente Virgilio,*

Candidus auratis aperit cum cornibus annum
Taurus. ------

Tunc ſcilicet (ut idem monet Macrobius,) *Tauro geſtante Solem.* Sic nempe, pinguntur Signa: adeò ut in dicto Iconiſmo exhibeatur *Sol in Signo Tauri* Perſarum more deſignatus. Sic etiam in nummis *Magni Mogul* Imp. Indiæ exhibetur *Corpus Solare* ſuper dorſo Tauri aut Leonis, qui illud eodem modo geſtat. Nam Sol videtur portari & circumduci ſuper 12 Zodiacalia ſymbola, dum ſingula Dodecatemoria percurrit. In omnibus enim Cœleſtium Signorum nominibus ſymbolicis, Agriculturam ejuſque utilitatem præcipuè ſpectabant tam Chaldæi, quàm Ægyptii & Perſæ veteres, ut ſuis locis fuſiùs docebitur. Et inde veterum Perſarum Reges (ut monetur in Libro *Mu'gjizat,*) ut Agriculturam promoverent, ſolebant ſemel ſingulis annis deſcendere in familiare colloquium cum Agricolis & Colonis, hortando ut alacriter procederent, & agnoſcendo ſe non poſſe carere illis, nec poſſe vivere ſine fructibus agri, cum ejuſmodi aliis multis. Et tale quid faciebant veteres Reges Chinæ, ut ſuo loco dicetur ubi de Anno Sinico agetur. Quid ibi faciunt moderni reges Tatarici, non ſcio.

Macrobius docet quomodo pleræque Ειδωλολατρείας formæ referri poſſint ad Solem, eúmque quodammodo repræſentent. Sed hoc ad noſtrum ſcopum non eſt: videant alii. Aliqui ex Solis cultoribus (ut refert Max. Tyrius Orat. XXXVIII,) Solem repræſentabant *parvo Diſco* longurioni impoſito. Palmyreni adhibebant *Caput radiatum*: alii *Corpus radiatum* rotundum. Apud Emiſſenos (dicente Herodiano) Solis ſimulachrum erat *grande ſaxum* conicum nigrum, quod jactabant à cœlo fuiſſe delapſum.

In Chronico Alexandrino p. 26, legitur, *Romulus --- equeſtre certamen ſeu Circenſia in Urbe inſtituit* Ἡλίῳ *Soli, ſubjectis ei quatuor Elementis, ratus eâ de cauſâ* ὅτι διὰ τοῦτο εὐτύχως φέρονται οἱ τῶν Περσῶν βασιλεῖς εἰς τοὺς πολέμους, *utpote qui quatuor Elementa venerarentur. Romæ enim ante eum diem nullus honor & feſta dies nulla. --- Oenomâus verò Rex Piſæ ad Europæ partes certamen peregit menſe* Δύστρῳ *ſeu Martio,*

 die

die 25, in Solis ut Titanis excelſi cultum; certantibus (inquit) *Terrâ & Mari cæteriſque Soli ſubjectis Elementis.*

Solem colebant Julianus & pleríque Imperatores Romani: & (devictâ Zenobiâ Palmyrenorum reginâ,) Solis ſimulachrum Romam Palmyrâ advexit Aurelianus Imp. de quo Zoſimus lib. 1. Et dicente Herodiano, iſte Imp. idem Solis ſimulachrum Romæ erexit, & Templum ei ædificavit egregiis donariis exornatum, inter quæ Solis & Beli ſimulachra infra memorata. Soli etiam conſecrabant Sacerdotes, inter quos erat *Balbillus*, atque *Elagabalus* qui gente Syrus ſeu Phœnix. Ejus Icon quam exhibuimus, extat apud Hemmelarium, cum ſubſcriptione, Sacerdos Dei Solis Elagabalus. Qualia Sacra Soli peragebat, viſitur in ejus Nummo, in quo Ara cum ardente igne pro Sacrificiis, & Sacerdos cum Libatione & virente Herbâ in manu. Ibi enim ſtat Sacrificantis ritu togatus & velato capite, Pateram ſuper Aram effundens. Is (ut ſolebant) maximo honore duxit denominari à Deo ſuo, cùm nihil potuit eſſe honoratius, & (ut ego dicam) nihil arrogantius: nam idem Herodianus prodit *Solem* à Phœnicibus cultum & dictum Ἐλαιαγάβαλον. Eodém etiam nomine *Sol* vocatus fuit apud Romanos, qui illud ex Pœniſmo mutuârunt. Sic autem dictus fuit per communem literarum metatheſin, pro עגול בעל *Agûl-Baal*, i. e. *deus rotundus*, ut D. Seldenus (*de diis Syris* p. 220, 221,) elicit ex antiquâ Inſcriptione p. 226, Ἀγλιβώλῳ καὶ Μαλαχ-βήλῳ πατρῴοις θεοῖς. Fortè meliùs legendum fuiſſet עגלי בעל *Aglibaal* Ἀγλιβήλῳ. Huic nomini quadrat Solis forma rotunda: ſed & iſte Imperator dicitur coluiſſe Solem ſub forma Saxi ab imo rotundi & conici, quâ formâ (ut dictum) apud Emiſſenos cultus fuit. Is fortè ductus fuerit (ut & illi) ſententiâ Anaxagoræ, qui (ut habet Plut. de Placitis Philoſophorum,) exiſtimabat Solem eſſe rotundum aliquem Lapidem ignitum, talem qui Græcis Μύδρος. Ille etiam (dicente Plinio lib. 1. cap. 58.) fertur cœleſtium literarum ſcientiâ edoctus, prædixiſſe quibus diebus dictum Saxum à Sole eſſet caſurum: idque interdiu in Thraciæ parte ad Ægos flumen fuiſſe factum: quod quidem Saxum (inquit) etiam nunc oſtenditur magnitudine Vehis ſeu Plauſtri, aduſto colore. Eſt itaque *Elagabalus* (abjectâ terminatione *us*,) nil niſi עגלי־בעל *Agli bal* ſeu *Egli-bal*, i. e. *deus rotundus*, uti eſt tam Sol quàm Cinctura ſeu Scapus Coni. Apud D. Sponium etiam p. 1, extat ſupradicta Inſcriptio dupliciter Græcis atque Palmyrenis characteribus exarata ſub pedibus dictarum deitatum, quarum ibi cernuntur

Reverendo Viro ROBERTO HUNTINGTON, S.T.Dr Coll. SS Trinitatis apud Dublin. quondam Præpoſito hancce Tabulam Gratitudinis ergô lubens meritóq; D.D.D. Autor T.H.

cernuntur Imagines in eodem marmore. Cùm itaque *Solis* & *Beli ſimulachra* vocet ea Herodianus in *Aure io*, planum eſt illam dicti Monumenti dedicationem fuiſſe factam Imperatori Elagabalo à Sole (vel à Saxo) denominato *Egli-Baal*, atque Jovi ſeu Belo qui dictus eſt *Malach-baal* ſeu *Rex Baal*: nam apud Ethnicos Planetæ omnes *Regum* epitheto ſemper gaudebant. Quivis itaque Planeta vocabatur *Rex*, atque etiam *Baal*, i. e. *Dominus* ſeu *Numen*: & ſic quodvis *Numen* Idololatricum, ut *Vitulus* aureus. Talia autem omnia in plurali vocantur *Baalim*, i. e. *Domini*, *Numina*. Adeò ut adulandi cauſâ, Imperator cum Jove junctus eſt, quaſi Imperium cum eo æqualiter diviſum habuerit, ut voluit Poëta,

Nocte pluit totâ, redeunt Spectacula mane:
Diviſum Imperium cum Jove Cæſar habet.

Alii paulò aliter de illo Nomine ſentiunt. Vide Caſaubonum ad Lampridium.

Cananitæ Solis cultores, (ut quovis modo opitularentur deo ſuo & ſe officioſos oſtenderent,) prætendentes quaſi vellent juvare Solem in curſu ſuo, ei dedicabant qui (2 *Reg.* XXIII) vocantur סוסים השמש *Equi Solis*, & מרכבות השמש *Currus Solis*, ex metallo fuſi & Soli dedicati. Dicti *Equi* ſubinde ut *Gryphes* fingebantur, ut videre eſt apud D. Sponium & alibi.

Quod verò ad præſentem ſcopum pertinere cenſeatur, miraculoſum illud tempore Joſuæ Solſtitium (ſeu potiùs Solis Regreſſio,) non erat ignotum Mithræ celebratoribus Magis, qui Solis in Achazi Horologio retrogradi Memorialia retinent, ſi fides Dionyſio Areopagitæ Epiſt. 7, (ſeu potiùs Apollinari juniori, qui putatur Librorum qui Dionyſio tribuuntur verus Autor:) apud eum τριπλάσιος *triplo major* ſeu *extenſior* dicitur *tunc Mithra*, propter talis Diei extenſionem, his verbis, Τοῦτο ταῖς Περσῶν ἱερατικαῖς φήμαις, καὶ εἰσέτι Μάγοι τὰ Μνημόσυνα τοῦ τριπλασίου Μίθρου τελοῦσιν. Ad hunc locum Georgius Pachymerius, Πέρσαι τὸ παρέκταμα τῆς ἡμέρας ἐκείνης διὰ τῆς τελετῆς τῶν Μνημοσύνων τοῦ τριπλασίου σημαίνουσιν.

Per *Mithriaca*, intelligimus vel Mithriacas figuras ſymbolicas, vel Mithriacos ritus & cæremonias. Quoad Ritus, eorum origo referenda eſt ad remotiſſimam antiquitatem. Hi omnes peragebantur in aprico ſub dio ut hodiè fit. At cùm Zoroaſtres præcipuus Religionis Antiſtes & Reformator, in Antro vixerat, ibi Deum adorans, alii poſteà ejus exemplo ducti, idem fecerunt, & ſolenne eſſe juſſerunt, & Antrum Mithriacum etiam parârunt. Originitùs itaque uni-

verſus eorum cultus fiebat abſque Templis; cùm crederent Deum qui totum Mundum implet, intra nullius Templi parietes comprehendi poſſe, ut de eis notat Cicero. Idem itaque in hac parte ſentiebant cum Salomono, qui dixit Deo, *Qualem Domum ædificabo Tibi quem cœli cœlorum non continent?* Hoc Perſarum tunc de Deo orthodoxam opinionem monſtrat, & à Mithræ aut cujuſvis alîus Numinis cultu divino præcavet, eóſque à quâvis Idololatricâ adoratione vindicat atque abſolvit.

Quoad Mithriacas figuras, de his optimè agit Porphyrius in Libro *de Nympharum Antro,* ubi exponit qualia erant Mithriaca à Zoroaſtre excogitata & efficta, quæ ibi ut monumenta Philoſophica & Aſtronomica ſervabantur, non autem religioſè colebantur, quippe quod non ferebant Perſarum Principia. Porphyrius quidem ex ſuâ & Græcorum ſententiâ vocat *Mithram omnium patrem, eúmque Mundum condidiſſe inſinuat.* Perſæ autem (ut ſuprà) *Mithram* eſſe Creaturam, & Mundum à Deo Omnip. conditum credunt. Sic itaque ſe habet locus, *Eodem modo Perſæ animarum in inferiora* κάθοδον *Deſcenſum & deinde* ἔξοδον *Regreſſum myſticè ſignificantes, Myſtem initiant,* Σπήλαιον τόπον *Spelæum locum nominantes. Nam referente Eubulo, Zoroaſtres primus omnium in montibus Perſidi vicinis Antrum nativum, floridum, fontibúſque irriguum in honorem Creatoris, & omnium Patris Mithræ, conſecravit: ita ut Antrum conditi à Mithrâ Mundi figuram ei repræſentaret: ea verò quæ intra Antrum, erant certis invicem intervallis diſpoſita, ut Elementorum Climatúmque mundanorum ſymbola ſeu figuras gererent. Dein poſt Zoroaſtrem, apud alios quoque obtinuit, ut in Antris atque Specubus ſive nativis ſive manufactis* τὰς τελετὰς ἀποδιδόναι *Præſtationes ſacras peragerent. Nam ut Diis cœleſtibus Templa & Delubra atque Altaria ponebant, terreſtribus verò & Heroïbus Aras, ſubterraneis autem Scrobes & μέγαρα Ædiculas, ita Mundo Antra & ſpecus; itidem & Nymphis, ob aquas in Antris deſtillantes & ſcaturientes, quibus Naiades Nymphæ (ut mox dicemus) præſunt. Nec Mundi tantùm (uti diximus) geniti ſcil. ac ſenſibilis Symbolum faciebant Antrum, ſed pro omnium quoque inviſibilium virtutum Symbolo idem accipiebant: quòd Antra quidem obſcura; virtutum verò illarum eſſentia, incognita ſit. Hinc & Saturnus in ipſo Oceano Antrum extruxit, & Liberos ſuos in eo abſcondit: ſic & Ceres Proſerpinam in Antro cum Nymphis educabat. Aliaque multa hujus generis Theologorum Scripta pervolvendo, aliquis inveniet.----Et ab hiſce quoque (ut opinor) Pythagorei,*

&

& poſt ipſos Plato, ſumptâ occaſione, Antrum atque Specum Mundum vocârunt, ---Et apud Platonem libro VII de Republicâ, dicitur, Ecce enim homines tanquam in ſubterraneo Antro & in habitaculo ſimili Speluncæ, cujus ingreſſus verſus lucem latè per totum Antrum patet. ---Nam habitaculum hoc quod oculis uſurpamus, Carceris habitaculo aſſimulandum: ignis autem Lumen in eâ relucens, Virtuti Solari. Quòd igitur Theologi Antra Mundi virtutúmque mundanorum Symbolum poſuerint, ex hiſce manifeſtè perſpicitur.

Hoc modo vides qualia erant Perſarum *Mithriaca* in Antro ſervata. Falſò itaque eis impingitur quaſi Mithram coluerint in Antro, loco ad hoc planè incommodo & inepto; cùm reverà Mithram non colerent, ſed tantùm Deum ibi colebant, (ut de antiquiſſimo Rege *Kejomáras* ſuprà notavimus,) ad eum precando, & meditando in Zoroaſtris illam cœleſtem & terreſtrem compagem ac ſtructuram, in quâ cœleſtia Signa & terreſtria Climata erant in eo Antro mathematicè comparata, ut ea eſſent ingenioſa aliqua Mundi repræſentatio per ſymbolicas figuras facta. Sed cavendum eſt ab iis quorum mos eſt quaſvis cæremonias civiles & meram talium rerum cuſtodiam, vocare *Cultum*, quem divinum eſſe inſinuant; cùm reverà talis non fuerit.

In ſingulis illis Iconiſmis, ter viſitur *Mithra* ſeu *Sol*, ſc. *ſuprà* ubi Taurum jugulat ſuperatque, & (quaſi interpoſito Tauro non luceret,) *infrà* interim (tanquam per faces) utrinque Mundo lucem ſuppeditare videtur. *Mithra* ibi eſt in figurâ Regis Perſici, uti conſtat ex *Tiarâ directâ* & *Stolâ*, quæ ſolis Regibus competunt. *Stola* Arabicè dicitur حلة *Hilla* ſeu *Hulla*, ſi modò duplicata ſit; ſi autem ſimplex, tum Arabicè رداء *Ridâ*, quæ in Libro *Turgjemân* Turcico-Perſicè explicatur, طاش طون يعني چار *Ridâ eſt gemmata veſtis, ſcil. Tchâr.* Talis Perſica *Stola* Curtio Latinè dicitur *Palla*, quæ (ſi ſit Latinæ originis,) ferè conſonat cum Perſicâ voce بالا *Bâlâ*, vulgo *Pâlâ*, i. e. *ſuperior*, cùm بالاپوش *Balâ-pûſh* ſit *ſuperior veſtis* (qualis erat *Stola*) ex panno aureo, gemmis plumata & animalium figuris intextexta. Erátque *Palla* tam virilis quàm muliebris.

In militaribus Perſarum Proceſſionibus, Solis imago ſimul portari ſolebat, & non procedebant niſi orto Sole, ut ei priùs debitum reſpectum ſolverent, utpote cujus favorabilem aſpectum eis prodeſſe poſſe exiſtimabant. Sic apud Curtium in Darii Proceſſione, *Orto Sole procedunt: & ſuper Regis Tabernaculo (unde ab omnibus conſpici poſſet,) Imago Solis chryſtallo incluſa fulgebat. Ignis argenteis Altaribus præfere-*

præferebatur. Magi proximi patrium carmen canebant. Magos 365 Juvenes ſequebantur puniceis Amiculis velati, ad numerum Dierum Anni. Currum Jovi ſacrum albentes vehebant Equi: hos eximiæ magnitudinis Equus quem Solis appellabant, ſequebatur. Aureæ Virgæ & albæ Veſtes regentes Equos adornabant. Et mox addit, *Regius Currus --- cujus utrumque latus deorum Simulachra ex auro argentóque expreſſa decorabant: diſtinguebant intervenientes Gemmæ Jugum, ex quo eminebant duo aurea Simulachra cubitalia, quorum alterum in alterum belli gerebat effigiem,* ſcil. inter Darium & Alexandrum faciendi. Hæc omnia Simulachra neceſſariò fuerint ornatûs, non autem divini cultûs, ergò; cùm ab Imaginibus colendis abhorrerent. Nec tunc habebant aliquid *Carmine* ſcriptum, ut ille falſò dicit.

Apud Perſas non erat *Mithræ* cultus aliquis divinus, ſed tântùm civilis & cæremonialis, ſcil, *Proſtrationes*, & *Salutationes*; &, ut quidam volunt, *Suffitus*: qui tamen plerumque Deo fiebant in Pyréis, ut ſuprà ex *Erdavirâph-nâma* notavimus. Græci his dictis addunt *Libationes*, & *Sacrificia*. Sed quicquid *Deo* fecerint, Græci volunt eos id feciſſe *Soli*, eorum actiones perperam interpretando. Sic *Xen.* Τῷ ἡλίῳ ὡλοκαύτωσαν τοὺς ἵππους: imò & *Tauros*, ut ſuprà de Xerxe diximus. Ea autem Sacrificia non *Soli*, ſed *Deo* fiebant. Sic in religioſâ Proceſſione Perſepolitanâ eſt grande aliquod Sacrificium Deo faciendum, ubi viſuntur multi Boum pares alternatim procedentes: nulla autem Solis Icon ejuſve portatio ibi viſitur. In ſacrum uſum alebantur generoſiores Equi qui pompâ ducebantur, ut Strabo, *In Xerxis exercitu poſt* 10000 *militum cohortem, ſequebantur* 10 *Equi Niſæi grandes pulchrè ornati: & poſt hos, Currus Jovis ſacer albis Equis tractus; ponè Auriga: deinde Rex ipſe in ſuo curru.* Optimi Equi erant in Mediæ regione نسا *Neſâ*, ubi erat peramplus *Campus Niſæus*, (cujus meminit Herod. p. 155,) ubi tales Equi paſcebantur herbâ quæ inde ad nos transplantata, uſque hodiè à Botaniſtis Europæis vocatur *Medica* ſeu *Pabulum Medicum*, de cujus nominibus orientalibus vide Præf. noſtram.

In ſupradictâ Proceſſione viſuntur Homines binatim portantes *Libationes* in parvis patinis. Si Vinum libabant, erat (inquit Athenæus) in Paterâ magnâ dictâ *Condy*, continente 10 Heminas: nam oportebat eam fuiſſe magnam, tam ut eſſet Oblatio digna quàm ut eſſet hominibus grata: talia enim ab aſtantibus conſumebantur. Aliàs ex Phialâ aureâ libabant, ut in ſeqq. dicetur. Hæc autem Deo fiebant, non

non Soli, ut putarunt Græci. Libri *Ph. Gj.* autor (ut ſuprà p. 101,) memorat 7 antiqua Templa in quibus (inquit) *Suffitus* offerebatur 7 Planetis. Sed cùm is fuerit Mohammedanus, ejus fidem in hac parte ſuſpicor, cùm planum ſit illa Templa non fuiſſe dedicata Planetis: & cùm prætereà certum ſit, quòd quicquid fiebat Planetis, factum fuit ſub dio; & quicquid fiebat in Templis, factum fuit Deo. Ideóque ego (cum Briſſonio) ſuſpicor an Perſæ unquam ſtellis incenſerunt *Suffitum*, quod erat pejorum Sabaitarum proprium. Sed è contrà, *Suffitum* in Pyreis Deo factum fuiſſe benè ſcio. Græci his dictis addunt *Libationes* & *Sacrificia* Soli: ſed ego diffiteor, donec à Scriptoribus Perſicis hoc edoctus fuero. Quòd *Libationes* & *Sacrificia* fecerint Deo, ſatis conſtat tam aliunde quàm ex Sacrâ Proceſſione apud Perſepolim.

Herodotus pro more dicit, quòd *Xerxes* ἔυχετο πρὸς ἥλιον: quod tamen nunquam factum fuit. Sed cùm ad Deum oraret, Græci putarunt id factum fuiſſe ad Solem; planè ignorando quòd Perſæ Deum Omnipotentem colebant in aprico coram Sole. Id autem quod reverà Soli faciebant Perſæ, erat tantùm مهر نيايش *Mihr-niyâiſh*, i. e. *Mithræ celebratio* ſeu *Laudatio* ſive *Salutatio*, quæ incipiebat in nomine Dei, & ad eum dirigebatur, agendo Gratias pro beneficio Solis qui glorioſo lumine Orbem illuſtrat, & totam Creationem calore ſuo fovet recreátque, &c. Et talis eſt eorum ماه نيايش *Lunæ Salutatio*, & بهرام نيايش *Martis Salutatio*, atque deinceps cæterorum Planetarum, Deo gratias agendo propter talia Luminaria, quæ noctis obſcuritatem illuſtrant, &c. Id quod *Soli* fit, eſt Sacrum quotidianum: nam inter Zoroaſtris Præcepta in Libro *Sad-der*, præſcribitur ter faciendum ſingulis diebus. Habebant autem (& hodie habent) ſemel in anno, (*ſcil. in medio menſis Mihr*) magnam per 6 dies Feſtivitatem dictam *Mihraghân*, i. e. τὰ Μιθριακὰ ſeu *Mithralia*, quæ ſuo loco (ubi agitur de *Die Mihr* & de *Menſe Mihr*,) deſcribuntur: nolo heic repetere. Hoc tempus reſpiciens Euſtathius ad Homerum, ait quòd *erat certa Dies* καθ' ἣν τῷ Μίθρᾳ ἔθυον: *& quòd tunc Perſarum Regi licebat inebriari & Perſicum ſaltare*, quæ aliis temporibus illicita. Quod ille dicit ἔθυον, erat aliquas civiles cæremonias facere & lætitiam celebrare. Omnia quippe Feſta ſua (ut ex Libro *Ph. Gj.* conſtat,) celebrabant Solennioribus Precibus in Pyreis, quibus temporibus manè omnes ad Eccleſiam confluebant; & deinde poſt peractas preces, Comeſſationibus & Ludis & omnis generis Lætitiæ indulgebant, eodem modo quo apud Chriſtianos fit in diebus Feſtis. Sed in eorum

Libris non inveni mentionem *Sacrificiorum*, ne quidem in Solenni illo Conventu 1400 abhinc annis habito in tempore *Ardeſhir Babecân*, quando de Religione conſulebatur; ubi tamen proculdubiò florente tunc Imperio, nulla Solennia omittebantur. Si verò intra hoſce mille annos (ex quo diſſolutum fuit Imperium) apud paupertate & inopiâ preſſos, Sacrificia majora & ſumptuoſa fortè ceſſaverint, non equidem miror.

Quicquid igitur Soli fecerint, id tantùm (ut dictum) civiliter factum eſt; non credendo Solem eſſe Deum, nec petitiones ad eum dirigendo, (quod inculcare debemus,) cùm ſemper Deum Omnipotentem (eúmque ſolum) religioſè colerent. Quid autem cum Sole volunt, & an eum colant necne, docet ſupracitatus Sanſonus pag. 108, quem videas. Nam quamvis Soli aut Planetis aliquas cæremonias fecerint, interim tamen de Deo rectè ſenſerunt, ut docet Dio Chryſoſtomus in Oratione Boryſthenicâ XXXVI, his verbis, *Alius autem ſermo in reconditis myſteriis ab hominibus Magis ᾄδεται canitur admirandus, qui Deum hunc laudibus celebrabant, ut perfectum, & primum aurigam perfectiſſimi currûs. Solis enim currum recentiorem eſſe ajunt, cum illo comparatum, ut qui appareat & vulgò, utpote curſum faciens manifeſtum. ----Fortem autem & perfectum Jovis Currum nemo laudibus extulit dignè hoc modo, neque Homerus neque Heſiodus, ſed Zoroaſtres, Magorúmque Diſcipuli canunt, ab illo edocti. ---Illi verò & alia juxta Sacros ſermones faciunt, atque etiam Jovi alunt Currum Neſæenſium Equorum, qui maximi pulcherrimique omnium qui ſunt in Aſiâ: Soli verò unum Equum. Interpretantur autem omnia Sermone: non quemadmodum apud nos Muſarum prophetæ, ſingula magnâ cum perſuaſione dicunt, ſed ex ſe valdè contumaciter. Eſſe enim dicunt univerſitatis rerum unam vectionem & aurigationem, à ſummâ quæ fiat experientiâ & robore ſemper, eámque inacceſſibilem in inacceſſibilibus ſeculi circuitibus. Solis autem & Lunæ curſus veluti equorum, motus eſſe partium: unde & ab ipſis clariùs videri. Univerſi verò motum atque curſum haud multos intelligere, ſed illius certaminis ignorare magnitudinem. Quæ poſt hæc ſequuntur, erubeſco dicere de Equis deque Aurigatione, quomodo interpretantur; non admodùm curantes, ut ſibi uſquequaque Imago ſimilis fiat.* Quid deinde fabulentur Gentes de hiſce Equis, prolixè docet, & unus Veſtæ comparatus. Qui plura cupit, Dionem adeat ipſum.

Cùm autem Perſæ tam impenſè honorarent Solem, mirum eſt cur Magi Lunam ſibi præeſſe prætenderent, præſertim cùm Rex ipſe aliter

ter crederet, donec audiret infallibiles Doctores & Ductores ſuos contrarium affirmantes. Nam inopinatò ſuperveniente Solis Eclipſi (ut Herod. p. 454,) quâ Xerxes putabat affici Perſas, Xerxi reſpondebant Magi, Solem Græcorum, Lunam verò Perſarum eſſe προδέκτο-ρα. Hoc ergò videtur à Magis doloſè dictum Xerxi, ut ei placerent avertendo omen & timorem inde exortum. Hinc conſtat eos non noviſſe calculationem Eclipſium, cùm tale quid non præviſum eos inopinatos invaderet. Si noviſſent ejuſdem cauſam eſſe naturalem, non erat opus ut Regi malignum omen inde metuenti, doloſo reſponſo ſatisfacere ſatagerent.

Solis quidem Adoratio plus quàm civilis fuit ferè univerſalis: nam Scythæ tam Occidentales quàm Orientales ſeu Tatari fecerunt. His *Sol* vocatur گونش *Ghiûneſh*, vel contractè گون *Ghiûn*; quo etiam notatur *Dies*, cùm ille ſit effectus hujus. Sic *Luna* & *menſis* per eam metitus appellatur آي *âi*. Talis eſt lingua Tatarorum citra Imaum, ſc. Turcica. Ea autem ultra Imaum, eſt Mogolo-Tatarica, quâ *Sol* dicitur ناران *Náran*, & *Luna* atque *menſis* صرا *Sará*. Quàm autem longè latéque iſte Sabaiſmus ſeu copiarum cœleſtium cultus fuit diffuſus, mirandum eſt; cùm ex probatis autoribus (ut alibi notavimus,) certum ſit in Peruviano tractu ante Hiſpanorum adventum, fuiſſe Templa dicata Soli, & in eis Virgines aliquando ducentas perpetuæ caſtitati addictas; niſi fortè aliqua ex Sole conceperat, ut aſtuti Sacerdotes ignaro populo perſuadebant: nam populi ſimplicitas & Sacerdotum aſtutia omni ævo omnique regione ſemper notabilis. Et quidem talis eorum cultus videtur vel ex communi hominum conſenſu profectus, vel ex eorum commercio & converſatione cum aliis Gentibus; *quorum hoc poſterius magis probabile, præſertim propter inſtitutionem Sacerdotiſſarum Virginum:* nam non eſt dubium quin olim Pœni & Cananæi ad eos navigaverint, uti ex Hannonis Periplo & aliunde fecimus probabile in *Notis ad Itinera Mundi*. Prætereà in Bibliis Græcis legitur quòd Salomon Tyriorum ope accerſivit ſibi Aurum Φαρουΐμ, i. e. *Peruvianorum*, unde verior nominis פרוים punctatio colligitur.

Cap. V.

Peculiare Caput (per modum digreſſionis) in quo ſtrictim agitur de ſequioribus Sabaitis ſeu Sabiis, ſc. de Sabaiſmo & Idololatriâ Gentilium nationum quæ ſub influentiis Planetarum formabant Imagines adorandas; ut Lectori innoteſcat inter utrumque Sabiorum genus differentia.

DE Gentium cultu Solis, multa diximus in præcedente Capite: illuc itaque Lectorem remittimus. Sabii non ſunt certa aliqua Gens, ſed certum Religionis genus, ſc. eorum qui copias cœleſtes colunt, ut in ſuperioribus dictum, ubi egimus de ratione Nominis Sabiorum: quos etiam (ex Shahriſtâni) in duo genera diſtinximus, ſc. *in Sabios colentes Stellas*, & *in Sabios colentes Imagines*. Prioris generis (qui meliores) erant olim Perſæ, qui unà cum ſuo Sabaiſmo Deum ſolum divino cultu adorabant, Planetas autem & Elementa tantùm cultu civili, Iconolatriam repudiando. Poſterioris generis (qui pejores) erant aliæ Gentes, quæ poſthabendo & prorſus negligendo Deum, divino cultu colebant Angelos & Stellas atque Imagines ſub earum influentiâ formatas, cum Idololatriâ abſolutâ eâque peſſimâ. Arabum de ratione Nominis (ſc. *à tranſeundo ab unâ religione ad aliam*,) ſententiam ſuprà expendimus & refutavimus: eam tamen heic rurſus propter adjunctam Sabaiſmi aliam Definitionem Perſicam, repetimus ex Libro *Pharh. Gj.* in voce *Nogûſhâ* atque ex Alcorani Interpretatione Hoſeinæâ, صابيين كه از ديني بديني گردانيدگانند يعني از هر ديني چيزي اخذ كردند وملايكه مي پرستند وزبور ميخوانند وروي بكعبه نماز مي گذارند وگفته اند صابيان زنادقه اند يا ستاره پرستان *Sabii ſunt qui ab unâ religione ad aliam convertuntur, i. e. ex quâvis religione aliquid arripiunt, & Angelos colunt, & Schedulas recitant, & inter orandum faciem Meccæ obvertunt. Sunt qui dicunt Sabios fuiſſe Saducæos aut Aſtricolas.* Iſti Noguſhæi ſeu Sabii aliter ibidem Perſicè fuſiùs deſcribuntur *Colere ſtellas & adorare Solem, eique preces fundere 5 vicibus quotidie:* [alii dicunt 3 vicibus.] *Hujus religionis homines duas habere opiniones, quarum altera eſt, Deum Excelſum eſſe Creatorem Mundi: eum tamen præcepiſſe Servis ſuis ut magnifaciant Stellas, & ut ad* نورانيات *Luminoſa corpora ſe convertant in Precibus.*

cibus. Altera opinio eſt, Deum Excelſum eſſe Creatorem Orbium-cœleſtium & Angelorum & Stellarum; & quòd Stellas rerum inferiorum Gubernatores eſſe conſtituit, & quòd res Incolarum hujus Mundi quoad Bonum & Malum & Sanitatem & Ægritudinem, &c. totaliter ab eis dependeant: ideoque oportere homines magnifacere illas, quippe quæ ſint پروردگاران *Altores populi mundani & inferioris, & rerum eorundem Gubernatores. Et hanc fuiſſe opinionem Chaldæorum, de quâ Abraham cum eis diſputavit, eámque refutavit.* Addam, & Abrahamum contra Chaldæorum Iconolatriam æquè ac Syderolatriam diſputâſſe.

Calcaſhendi Ægyptius Arabicè ſcribens narrat, *Sabiorum præcipua Feſta eſſe illis diebus quibus contingit alicujus Planetæ Exaltatio: eſſe autem Saturni Exaltationem in 21 gradu Libræ, Jovis 25 Cancri, Martis 18 Capricorni, Veneris 29 Piſcium, Mercurii 25 Virginis, Solis 29 Arietis, Lunæ 3 Tauri. Sed maximum omnium Feſtum quo meliores veſtes induunt, eſſe ipſum Diem quo Sol Arietem ingreditur.* [Tum nempe erat initium Anni eorum.] *Eorum quoque Reges extruxiſſe* هياكل *Sacella quibus appropriabant Feſta pro ratione Stellarum quarum nominibus talia Sacella dedicata ſunt.* Scil. Feſtum Solis erat in Sacello Solis, Feſtum Martis in Sacello Martis, &c.

De hiſce hominibus ſcribit Ecteri, الصابيون يزعمون انهم علي دين النوح عم وقبلتهم علي مهب الجنوب *Sabaitæ reputant ſe eſſe de Religione Noachi, cui pax: & eorum Kibla eſt plaga auſtralis*: ſcil. ut ſupra dicitur, convertunt ſe ad Caabam, i. e. auſtraliter. D. Auguſtinus de ſui temporis Sabiis in Libro de Hæreſ. refert, *Orationes faciunt ad Solem per diem, quaquaverſum circumit; ad Lunam per noctem, ſi apparet: ſi autem non apparet, ad Aquiloniam partem, quâ Sol cùm occiderit, ad Orientem revertitur, ſtant orantes.* Ex ſupradictis colligitur, quòd quando particularem aliquam ſtellam adorant, ſe ad eandem convertunt in quâcunque plagâ fuerit; quod tam rationi quàm bonis moribus conſentaneum. At diverſum quid ſtatuit Phiruzabadius Camûſi Autor, قبلتهم من مهب الشمال عند منتصف النهار *Eorum Kibla eſt plaga Septentrionalis tempore meridiano.* Nempe aliqui eorum (ut videtur) Septentrionem ejúſque Polum inter precandum reſpicere voluêre. Idque fortaſſis quia ea cœli pars ſemper ſerena eſt, oculos non perſtringens; ea quoque ſemper viſibilis & conſtans eſt, eos nunquam deſtituens: adeò ut ibi ſemper habeant Numen quod colant, & quod in inferiora influat; cùm reliquæ cœli partes ſint incon-

ſtantes & aliquando inviſibiles, aliquâ anni parte non comparentes, adeóque cultores ſuos deſtituentes. Deitatum enim propinquitatem & præſentiam amant, longinquitatem autem & abſentiam deplorant.

Hoc modo inter ſe differunt Autores in aſſignando Sabiorum *Kiblam*. Sed fortè hæc eorum differentia quodammodo conciliari poſſit perpendendo diverſitatem Stationis orantium in quâcunque Mundi plagâ fuerint; prout faciunt Mohammedani, qui (ut ſuprà diximus) in hunc uſum habent Tabulas mathematicè calculatas quibus Titulus تدوير قبلة *Converſio* ſeu *circumrotatio Kiblæ*, quæ *Caaba*; ut ubicunque fuerint, ſciant rectà ſe illuc convertere inter orandum. Si itaque Sabiorum (ut quidam ajunt) *Kibla* ſit *Mecca* ſeu *Caaba*, idem de illis ſentiendum eſt. Ab Auguſtini patriâ, Mecca fuit inter Ortum & Boream: & aliis Borealibus ſeu Boreo-orientalibus, Mecca fuit ad Auſtrum, qui ergò in communi ſermone nominando *Kiblam*, neceſſariò intelligant *Auſtrum*. Et ſic de reliquis plagis Orantium, quorum *Kibla* ſeu *Anterior pars* inter orandum pro Stationis diverſitate ſemper variatur. Calcaſhendi Ægyptius habuit Meccam magis ad Boream: ideóque haud mirum eſt quòd ille poſuerit Sabiorum ſuorum *Kiblam* in eâdem plagâ. Si hæc conciliatio non ſufficiat, tum diverſitas (ſi quæ reſtat,) neceſſàriò ſit in opinione Orantium, qui fortè omnes non idem ſentiant de ſuâ *Kibla*, dum alii in Meridie & alii in Aquilone eam collocant.

Quoad ſupra allegatum Calcaſhendii locum ubi Planetarum *Exaltationes* tanguntur, notandum eſt ibi ineſſe aliquot menda tam Autoris quàm Exemplaris ex quo ipſe hæc deſcripſerat. Nam quamvis Autor ſuos *Numeros* exprimat diſertis *verbis*, videtur tamen eos ſumpſiſſe ex Tabulis ubi omnia erant numeralibus literarum *Notis* expreſſa, in quibus pronum eſt Scribis errare, & ſæpiſſimè erratur. Is ergò pro 25 Cancri, debuerat legere 15: & pro 18 Capricorni, legendum erat 28: & pro 29 Piſcium, legendum 27: (nam تسعة eſt ſcribæ error pro سبعة:) & pro 25 Virg. leg. 15: & pro 29 Arietis, leg. 19. Cùm itaque ex Planetarum *Exaltationibus* ritè ſtatis, pendeant Sabiorum Feſta, vera *Exaltationis* loca habeto ex *Ali Birgjendi* Perſâ, qui Cap. VIII ſcribit, *Exaltatio*

Saturni eſt in 21 gradu Libræ,	*Solis in 19 gradu Arietis,*
Jovis in 15 gradu Cancri,	*Mercurii in 15 gradu Virginis*
Martis 28 gradu Capricorni,	*Veneris in 27 gradu Piſcium,*

Lunæ in 3 gradu Tauri.

In

In Planetarum *Exaltationes* deſignando, cum his ad amuſſim concordant Aſtrologi Anglicani. At paulò aliter *Shâh-Cholgi* Perſa in Comment. ad Naſſireddîni Tabulas, qui ſingulorum Planetarum *Exaltationes* per unum Signum retrahere videtur, ſeq. modo: viz. *Exaltatio*

Saturni	*Jovis*	*Martis*	*Solis*	*Veneris*	*Merc.*	*Lunæ*
eſt in ſigno 6,	3,	9,	0,	11,	5,	1,
in gradu 20.	14.	27.	18.	26.	14.	2.

Heic ut vides, Saturni *Exaltatio* ponitur in *Signo ſexto* ſeu *Virgine*, cùm apud alterum ſit in *Signo ſeptimo* ſeu *Librâ*. Sed diſtinguendum eſt inter Signorum *Dodecatemoria* & inter *Signa* ipſa ſeu *Stellas*, cùm à tempore Hipparchi, ſtellæ *Virginis* promotæ ſint in Dodecatemorion *Libræ*. Ergò *Ali Birgjendi* intelligit Signorum *Stellas*, & *Shâh-Cholgi* intelligit Signorum *Dodecatemoria*, ut conſtat ex *nullitatis notâ* Solis in Ariete: ſic enim ſcribere eo in caſu eſt mos Aſtronomorum Orientis. In Syrorum aliquo Calendario Arabicè conſcripto, Planetarum *Exaltationes* adſcribuntur ſequentibus *Diebus*: viz. *Exaltatio Saturni* 16 *Januarii*, & 5 *Octobris*: *Jovis* 28 *Junii*: *Martis* 9 & 29 *Decembris*, & 7 & 28 *Januarii*, & 15 *Aprilis*: *Solis* 29 *Martii*: *Mercurii* 7 *Auguſti*, & 30 *Decembris*: *Veneris* 8 *Martii*, & 18 *Aprilis*: *Lunæ* 14 *Aprilis*, & 18 & 28 *Auguſti*: nempe è regione dictorum Dierum notantur tales ſingulorum Planetarum *Exaltationes* in dicto Calendario.

Plurimi autem Sabaitæ Religionem ſuam aliquantò altiùs petunt à Patriarchâ antediluviano *Seth*, quem vocant شيث *Sheit*, magni facientes τὸν صحف شيث نبي الله *Sohuph Sheit Nebiúllah*, (ſic enim ſonant,) *Librum Sheit Prophetæ Dei*; qui eſt Liber ſatis grandis Arabicè conſcriptus, in quo multa Moralia Præcepta de praxi Virtutum & fugâ Vitiorum continentur. Et quidem Sabaitæ ſeu Sabii in Monte Libano & alibi dictum Prophetam ſuum ita venerantur etiam hodiè, ut per eum jurare plus ſit quàm per Deum juraſſe: nam (quod ab incolis didici,) ſi aliquis ex iſtis juraverit tibi والله *Wallâh, per Deum*, vix potes ei credere: at ſi وشيث *Waſheit, per Seth*, tum tutò potes ei credere, cùm hocce Juramentum religioſiſſimè ſervaturus ſit; id enim violare nefas.

Ibn Shahna in Libro *de Primis & Poſtremis*, dictum Librum memorans, Arabicè ſcribit, يقال ان الصابية اخذت دينهم عن شيث وادريس والباقي *Dicuntur Sabii accepiſſe Religionem ſuam à Seth & ab Idrîs* [ſeu Enoch.]

Enoch.] *Eſtque illis Liber dictus Sohuph Sheit, quia eum accenſent τῷ Sheit: in eo agitur de Bonis Moribus, quales ſunt Veracitas, Fortitudo, Affabilitas erga peregrinos, & ejuſmodi alia quæ in eo præcipiuntur. Item in eo memorantur Vitia quæ prohibentur. Habentque 7 precandi tempora; ſc. quinque, (ut ſunt quinque illæ* preces *Muſlimorum,*) *& Precationem matutinam, atque ſeptimam quæ fit completis 6 horis noctis. Præſcribunt firmam-intentionem: nec preces ſuas cum aliis rebus commiſcent. Precantur autem ſuper Feretro abſque Genuflexione aut Proſtratione. Jejunant menſis tres primos dies, computantes Jejuniorum-ſolutiones ab ingreſſu Solis in Arietem. Jejunant quartâ-parte diei* [al. noctis] *uſque ad occaſum Solis. Magnifaciunt Meccam & Pyramides Ægypti: & ſolennem-peregrinationem ſuſcipiunt ad locum prope Harrân. Feſta eorum ſunt 5, in ingreſſu Saturni & Jovis & Martis & Veneris & Mercurii in domos Exaltationis ſuæ. Feſtorum autem maximum eſt die quo Sol Arietem ingreditur. Seipſos derivant à Sâbi filio Idrîs, qui ſepelitur in Ægypti Pyramide tertiâ. Dicit Ibn Hazm, Religio quam Sabaitæ profitentur, erat Religionum antiquiſſima per totum Mundum tunc prævalens, adeò ut plurima de eâ referant. Deus autem miſit Abrahamum cum Religione in quâ jam ſumus. Shahriſtânì dicit Sabios æſtimàre Spiritualia ſeu Angelos, in contrarium Haniphæorum, qui magnifaciunt Corporalia ſeu Homines.* Sic ille.

Maimonides in *More Nevochim*, parte 3, Cap. 29, 30, plurima habet de Sabiis notatu digna. Ego heic brevitatis cauſâ, tantùm rerum ſummam exhibebo, quæ apud eum & alios fuſiùs leguntur. Dicti (inquit) Sabii olim agnoſcebant & hodiè agnoſcunt Deum eſſe Conditorem Mundi, & Cœli Poſſeſſorem; ſed propter nimiam diſtantiam & plurimùm reverendam Majeſtatem, non eſſe acceſſibilem; ipſóſque non poſſe adire illum immediatè, ne nimis audaces videantur. At more illorum qui Reges appellare volunt, neceſſe putant ut ſupremos illius Miniſtros primò adeant, qui ſint apud tales Reges Mediatores, illorum negotia & petitiones ei impertientes, ejúſque voluntatem & determinationem ſive reſponſum illis renuntiantes: ſic Sabii adibant & hodiè adeunt Angelos & Planetas ut Mediatores, quos ſeptem minores Reges eſſe putant in luminoſis illis corporibus habitantes ut in tot Palatiis aut Sacellis; ad quorum imitationem alii ex eis Sacella etiam in terris fabricabant, in quibus collocatæ erant Imagines dictis Stellis dedicatæ. Talia Sacella in S. Bibliis vocantur Tabernacula, ut *Tabernacula Molech* & *Remphan*, &c. Nam cùm Planetæ

netæ etiam nimis diſſiti eſſent, & aliquando quoque abeſſent ſub terrâ occumbentes & deliteſcentes, conſultum duxerunt hiſce Planetis erigere Imagines de eorum virtute participes, quæ nunquam abeſſent, ſed ſemper cùm eis præſentes, ut eas perpetuò die noctéque adire poſſent. Cúmque illorum temporum Aſtrologi, omnes Colores, omnia Metalla, Ligna, Lapides, Arbores, Fructus, Herbas, & Animalia tum volatilia quàm quadrupedia, & quaſvis res alias alicui Planetæ appropriare ſolerent, faciebant Imagines ex aptâ materiâ quæ tali Planetæ eſſet propria & peculiaris; idque apto tempore ſeu ſub fauſtâ cœli poſiturâ, quando talis Planeta eſſet in ſuâ exaltatione, & in fauſto cum aliis Planetis aſpectu, &c. Et tum exiſtimabant ejuſmodi Imaginem ritè *factam*, talis Planetæ virtute *imprægnatum iri*. Nam in *Imagines* ex tali materiâ & ſub tali cœlorum poſiturâ teleſmaticè confectas & conflatas, Idololatræ credebant per Preces & Suffitus facilè deduci poſſe ſuperiorum Corporum Influentias: & quidem hujuſmodi Imagines credebant eaſdem habere vires & virtutes cum Stellis ipſis quas repræſentabant.

Iſtiuſmodi itaque Imagines æquè ac Stellas ipſas adorabant Chaldæi Sabaitæ, ad eas preces fundebant, eáſque placare ſtudebant Suffitu ſeu Incenſo; & Cultores ut & Confectores interim erant induti veſtibus talis coloris qui tali Planetæ gratus & congruus eſſet, &c. Deum interim negligentes eúmque oblivioni dantes. Et hoc modo (uti etiam per Heroum Imagines, ut ſupra notavimus,) venit Idololatria in Mundum, nempe per malas Artes Aſtrologorum qui talia omnia excogitabant, & ignaro vulgo talium nimis avido hujuſmodi nugas inſuſurrebant eiſque obtrudebant, falſas Planetarum & Imaginum ſub eis factarum virtutes prædicando, & ſuadendo, quòd ſi *Stellas eiſque dicatas Imagines ritè placarent, tum eos non tantùm* eſſe feliciores & obtinere quaſvis neceſſitates ſuas, ſed & deſcenſuros Imbres qui terram rigarent & fertilem redderent. Et hoc modo Pietatem cum Utilitate conjungentes Aſtrologi, faciliori negotio iſta ſua venena hominibus propinabant, & ab eis imbibenda procurabant; eos ad Idololatriam hoc modo ſeducentes: adeò ut hiſce Stellis & earundem Imaginibus tandem Divinum cultum exhiberent, Creaturas ſolas reſpicientes, & omnium Creatorem negligentes. Hocque fiebat magnâ ex parte per Chaldæorum Librum cui Tit. كتاب الفلاحة *Kitâb Al Phalâhat*, i. e. *Liber Agriculturæ*, in quo docetur totam Agriculturam Aſtrologicè exercere, & conficere

R Teleſmata

Teleſmata ad deducendos Imbres, & ad averruncandas atque abigendas Locuſtas & res quaſvis noxias, quæ aliàs lætiorem terræ proventum & vitam feliciter inſtituendam turbarent & impedirent.

Adeò ut Chaldæi Sabaitici quamvis ſcirent Deum, eum tamen non colebant; ſed in meram Idololatriam effuſi, preces ſuas immediatè ad Imagines dirigentes, abſque ullo ad Deum reſpectu, quem prorſus negligebant, inferiores tantùm cauſas reſpicientes. Unde in hos & in populum ſuum Iſraeliticum iſtos imitantem meritò ſuccenſuit Deus, qui per Prophetas ſuos de iſtiuſmodi hominibus conqueſtus eſt, quòd Ligna & Lapides adorarent, & flecterent ſe trunco arboris, dicendo, *Juva me, nam tu es deus meus*; & quod ejuſdem Ligni parte extruerent ignem, & ex reliquâ ejus parte conficerent Deum: de his inquam quotidianæ querelæ, peſſimam eorum Idololatriam damnando. Ex ſupradictis conſtat Chaldæos non adorâſſe Ignem, ut à quibuſdam ſtultè & nimis temerè creditum. Quid autem adoraverint, docet *Plutarchus in Iſide & Oſiride*, & docetur in Libro Danielis.

Perperam itaque & fabuloſè fingebatur Certamen inter Ignem Chaldæorum deum & Canopum Ægyptiorum numen ſub formâ Hydriæ perforatæ & cerâ obductæ; (quaſi inter utriuſque Gentis tum Deos quàm Homines certamen fuerat;) cum Ignis non eſſet Chaldæorum deus: ſi enim Ignem æſtimaſſent ſacrum, certè noluiſſent eum cadaveribus inquinare, homines in fornace igneâ comburendo; nec concedere ut aquâ extingueretur, cùm apud omnes Ignicolas nefas ſit eum quovis modo polluere, aut Ignem & Aquam committere: nam malâ morte mulctandus erat qui hoc fecerat. Si itaque Ægyptii ex unâ parte voluerint evincere Canopum ſuum eſſe deum, ex alterâ parte Chaldæi non opponebant Ignem tanquam deum, quia talem eſſe non exiſtimabant. Et propter haſce rationes, nec de Perſarum Igne verum eſſe potuerit tale certamen.

Pro exemplo Sabaitici cultûs Stellarum, conſulatur Abulfaragius, qui notat unam Arabum Tribum coluiſſe المعصم *AlMi'tſam*, aliam coluiſſe الدبران *AlDebarân*, &c. quæ in Notis noſtris ad Olug-Begum explicantur, uti & mox ſequentes *Stellæ Gregis*. Pleræque autem majores Stellæ & inſigniores Aſteriſmi habebantur tot Reges, qualis fuit Sepharvaitarum deus ſeu Aſtrum ענמלך *Ana-mélech*, i. e. *Pecus Rex*, ab ענא *Ana* ſeu ען *ân*, quod ſemper collectivè ſeu quaſi pluraliter uſurpatur, *Pecudes* minores (ſc. Oves & Capras) notans. Hæc erat

Conſtellatio

Conſtellatio illa quæ à Cepheo Æthiopum Rege denominata ejúſve pars, in quâ ex Orientalium ſententiâ, eſt الراعي *AlRâi*, i.e. *Paſtor*, & غنم *Ganam*, i.e. *Pecudes*, quæ etiam Olug-Bego vocantur كواكب الفرق *Stellæ gregis*: nam Arabibus & aliis paſtoralem vitam agentibus, & in agris degentibus, pronum erat inter Pecudes & Stellas collationem inſtituere & inde rei paſtorali accommodata Nomina ſtellis imponere; præſertim cùm ab earundem influentiâ cenſeretur pendere fertilitatis & fœturæ omen. Quicquid enim vel prodeſſe vel multùm obeſſe putabatur, id ut Numen colebant & quovis modo placare ſtudebant Pagani Idololatræ. Hanc itaque pecuariam Conſtellationem & Pecudum figuras ſub proprio Planetâ effictas colebant: nam præter Stellas ipſas, habebant etiam Figuras ſub eis factas quæ eſſent hominibus propiores: unde probabile quòd ea Conſtellatio quæ Sepharvaitis *Anammélech*, Sidoniis alio nomine vocata fuit עשתרות *Aſhteròth*, à ſing. עשתרה *Aſhtarà*, i.e. *Grex*, & in hoc loco Biblico Chaldæus etiam legit עדרי *Adre*, *Greges*. Ad hunc locum Kimchi notat, *Aſhteroth eſſe nomen Imaginum Ovium formam habentium*, quas ſcil. teleſmaticè ſub illo Sydere (& ſub Planetâ cui ſubjectæ ſunt Greges,) factas, pro deitatibus colebant Sidonii & Philiſtæi, (ſc. omnes junctim pro uno Numine,) eum in finem ut uberiorem in Gregibus ſuis fœtificationem hac ratione procurare poſſent. Nec mirum eſt de differentiâ Nominis ejuſdem Numinis apud varias Gentes, ut ſc. idem fuerit *Anammélech* & *Aſhteròth* quæ *Aſtarte*; cùm eodem modo Ammonitarum خموش *Chemôſh* ſeu *Culex* fuerit Ekronitarum בעל־זבוב *Beel-zebûb*, *Dominus muſcarum* averruncus, à Judæis per contemptum vocatus בעל־זבול *Beel-zebûl*, *Dominus ſtercoris*. Erat nempe magnus quidam *Culex metallicus* teleſmaticè confectus apto tempore, ſcil. ſub fauſto aſpectu Jovis aut Planetæ cui ſubſunt *Muſcæ*, & ex aptâ materiâ, cum Precibus & proprio Suffitu, &c. Igitur *apud populum τȣ̃ Chemôſh* & ejuſmodi alios, hocce Teleſma fuit idem quod apud Græcos Ζεὺς ἀπόμυιος *Jupiter muſcarum-abactor*, prout illi omnes ſtultè credebant. Quòd ſi eas aliquando non abigebat, tum danda opera ut Precibus, & Suffitu, & Libationibus & aliis cæremoniis meliùs placaretur.

Imaginum quoque cultu infamis erat totus Orbis, uti etiam Arabes, qui colebant اللات *Al Lâtt* & العزى *AlUza*, &c. Et ſanè prolixum eſſet omnia Arabum Idola enumerare. Eos autem ab Idololatriâ

ad unius veri Dei cognitionem & cultum perduxit Mohammed, quod opus laudabile. Chinenſes & Indi præter Imagines in *Pagodis* ſeu *Delubris* prægrandes, aliquando etiam integras Rupes (præſertim ſi naturâ in pyramidalem formam vergebant,) in Idola formare ſolebant. Talia propè urbem *Bamiyân* (quæ poſteà *Balch* ſeu *Bactra*,) erant immania & prodigioſa illa Perſicè dicta سرخ بت *Surc'h-Bùt*, i. e. *Idolum rubrum*, & خنك بت *C'hingh-Bùt*, i. e. *Idolum griſeum* ſeu *cinereum*. Hæc (ut in Libro *Maſâlik Mamâlik* Perſicè deſcribuntur,) erant *duæ prægrandes Statuæ ad altitudinem & magnitudinem Turrium è rupibus exciſæ, intus cavæ, ita ut quis per plantam pedis ſubintrans, totam interiorem earundem partem uſque ad extremos manuum & pedum digitos permeare poſſet.* In Libro *Pharh. Gj.* in Indiâ conſcripto, hæ duæ Statuæ dicuntur *quinquaginta cubitos altæ, ad quas tempore ignorantiæ confluebant* مشركان *Pagani in aliquo loco urbis Bamiyân ex territorio* كابل *Câbul in limitibus regionis* بدخشان *Bâdachſhân*. Hinc veniunt *Rubini Balaſcii*. *Hæc Idola* (inquit dictus Aùtor) *à quibuſdam cenſentur eſſe ea quæ Arabibus dicta ſunt* يغوث *Yagûth &* يعوق *Yäûk tempore Noæ: & ab aliis habentur pro* منات *Manât & Lâtt. Et haud procul ab iſtis, dicitur eſſe aliud ejuſmodi Idolum paulò minus, formâ Vetulæ, dictum* نسرم *Néſrem ſeu* نسر *Neſr ſive* نسار *Neſâr*, (*atque* نسا *Neſâ*, ſi rectè,) quæ videtur Statua in Luco poſita, quia *Neſr* (ut & reliquæ hujus Nominis formæ,) Perſicè notat *Umbraculum ex virentibus frondibus, & talem in montoſis locum ubi Sol nunquam ſplendet:* talia enim loca contra Solis ardores munita, pro cultoribus erant commodiſſima. At fortè Perſicus autor erraverit, putando hæc fuiſſe Idola tempore Noæ in Alcorano memorata, cùm eorum deſcriptiones ſint prorſus diverſæ, ut ex ſequentibus conſtabit. Illa enim erant intus cava ut inde clam darentur Reſponſa, contrà quàm erant Arabiæ Idola tempore *Noæ*, qui ſuis prædicavit ut talium cultum relinquerent, ſc. cultum τȣ̃ ود *Wodd*, & سواع *Sowâ'*, & يغوث *yagouth* & يعوق *yäouk* (vel *yogouth* & *yöouk*,) & نسر *Neſr*. Illorum autem temporum Sacerdotes (non obſtante præconio Noæ,) dixerunt لا تذرون عبادة الهتكم *ne relinquite cultum deorum veſtrorum*, ſcil. τȣ̃ *Wodd* qui (inquit Commentator Perſicus,) erat in figurâ *Hominis*, & *Sowâ'* in figurâ *Mulieris*, & *Yagûth* in fig. *Leonis*, & *Yäûk* in fig. *Equi*, & *Neſr* in fig. *Vulturis*. Arabes autem videntur has formas elicuiſſe ex appellativis horum Nominum ſignificationibus. Deinde dictus Commen-

Commentator addit, واينها اسامي پنج مرد صالح كه ميان آدم ونوح عم بودند كه مردم بديشان اعتقادي تمام داشتند بعد از مرگ ايشان را از چوب وسنگ پيكر ساختند وتعظيم آن مي نمودند ومرد وزنان بپرستش آن مشغول شدند و بعد از طوفان ابليس لعين اين بتاندرا بيرون آورد و عرب را بپرستش آن فرمود *Hæc fuiſſe inter Adam & Noah, (ſuper quibus pax,) nomina quinque piorum virorum in quibus fidem integram habuerunt homines: & poſt eorum mortem, eis fecerunt Imagines ligneas & lapideas quas venerati ſunt, & omnes in eorum cultu occupati fuêre. Et poſt Diluvium, Diabolus maledictus iſta Idola producens, Arabibus eorundem cultum præcepit.* Et dein (pergit Commentator) homines Tribûs *Beni Kelb* coluerunt *Wodd* tempore dynaſtiæ الجندل *AlGjéndal*, & *Sowâ* colebatur in Tribu *Hodhèil*, & *Yagûth* juxta littus maris eligebatur à *Beni Atîph* & *Beni Morâd*, & *Yaûk* erat in Hippodromo τῆς *Hamadân*, & *Neſr* erat numen Arabum اهل وال [l. وادي] ذي الكاع *incolarum Vallis di'lCâgh*, ſi rectè legerim malè exaratum. Ait autem Beidâvi, *Neſr erat Idolum* τῆς *Him'yar* in Arabiâ felice. Atque aliunde conſtat, quòd *Manât* erat Idolum Tribuum *Hodheilitarum* & *Choraatarum* inter Meccam & Medinam; ubi etiam *Yagûth* & *Yaûk*. At *AlLâtt* ſi rectè memini, colebatur in Mecca, ubi etiam *Al Uza*.

In Indiâ paſſim cernuntur Statuæ ad 10 aut plurium cubitorum altitudinem, è rupibus excifæ: non autem pari cum duabus ſuperiobus arte elaboratæ. In Perſarum Libris memorantur مرخ وخنبل *Murc'h & Chanàl* paganorum Idola duo, quæ manè ridere & veſpere flere ſolebant, uti jam fabulantur Orientales.

Clemens Alex. 1 Stromatum, Εἰσὶ δὲ τῶν Ἰνδῶν οἱ Βϐτ]α πειθόμϑμοι παραγγέλμασιν, *Sunt ex Indis qui Buttæ præceptis obſequuntur, quem ob Sanctitatis excellentiam ut Deum colunt.* Clemens ſc. credebat Buttam fuiſſe Brachmanum quendam in Sanctorum catalogum ab eis relatum. Si fortè particularem aliquem defunctum ſub eo nomine coluerint, cur eum donarunt nomine *Bùtt*, inde factum videtur, quia linguâ Perſicâ بتّ *Bùt*, ſignificat Idolum in genere, quod Arabes in ſuam linguam aſſumentes, illud mutârunt in بدّ *Bùdd*, eodem ſenſu. Et cùm Indorum lingua communis admiſta habeat multa Perſica, inde & hoc nomen ad Indos propagatum: & Idolum quod in Inſulâ *Selàn* ſeu *Çeylon* colitur, eodem nomine gaudet. Et hinc (quod inter *Mi-*

 thræ

thræ Iconiſmos,) *Doctor religionis* ſeu *Sacerdos* Selanenſium linguâ vocatur *Budum*, fortè ſonandum *Bu-ndum*; & grandis illa *Arbor* ſub quâ dictum Idolum colitur, audit *Budum-ghàs*, ſeu contractè *Boghàs*, i.e. *Sacerdotum arbor*, quæ Luſitanis in Indiâ degentibus *Arbor Diaboli* nuncupatur. Eſtque ſuo genere grandis, habens *Tiliæ* folia ſemper tremula, ſive Ventus flet ſive non, ut me olim docuit Doctiſſimus Hermannus oculatus teſtis: fortè *Populi* aliqua ſpecies. Aliàs etiam habent Templa lapidea. Sed ſub iſtâ arbore eſt *Area* variis circularibus ſepimentis incluſa, cujus mediam partem tanquam *Adytum* adiri prohibent Sacerdotes, prætendentes eſſe periculoſum: eam tamen partem per vim aliquando adiit Europæus quidam, nec damnum ſenſit. Talia fiunt non tantùm in *Selàn* ſeu *Serandîb*, ſed & in *Gjavadîb*, & alibi. *Butta* autem eſt *Idolum* appellativé: & *Butta* ſic præcipit, i. e. *Idolum* ſic præcipit.

Iſtæ tamen Idololatricæ Gentes non planè ignorant *Deum*, quippe qui ab eis linguâ Indicâ agnoſcitur كرتار *Kertâr*, *Factor* omnium rerum, & سرجنهار *Sergjanhâr*, *Creator* Mundi. Sic etiam ab Idololatricis Chinenſibus *Deus* vocatur *Tien Chù*, i. e. *Cœli Dominus*, & *Shangh Tì*, i. e. *Supremus Magiſter* ſeu *Imperator* univerſi. Attamen ſemper colunt *Fe*, & *Pu-ça*, &c. credentes rerum inferiorum Gubernationem his eſſe commiſſam. Quin & in quibuſdam Chinenſium Templis Idololatricis viſuntur procerrima Idola tria diverſæ altitudinis gradualis, ſimul ſtantia, quæ putantur ex veteris ibidem Chriſtianiſmi reliquiis Sacroſanctam Trinitatem repræſentare.

Qualis & quàm multiplex fuerit Canaanitarum Idololatria, (quæ etiam nimis vicinos Judæos infecit,) omnibus ex parte notum eſt. Placet heic ſubjicere ex Libro *Jalkut* [fol. 61, col. 4,] ea quæ ibi notantur ad *Jer.* VII. 31, qualis fuerit cultus *Molechi* ſeu *Martis*, de quo ſequente modo narratur: *Etſi fuerint omnes Domus Idololatricæ in ipſâ urbe Jeruſalem, ea tamen Molechi fuit extra urbem in loco ſeparato. Quomodo Molech erat factus? Imago erat* [*ærea* inquit R. Sal. ad *Jer.* VII. 31,] *habens faciem Vituli, manus expanſas inſtar hominis manus aperientis ut ab alio aliquid acciperet, intrinſecus excavata. Septem ipſi extructa fuêre Sacella ſeu Tabernacula, ante quæ Imago iſta fuerat collocata. Avem ſeu Pullum columbinum offerens, primum Sacellum ingrediebatur: Ovem aut Agnum, ſecundum: Arietem, tertium: Vitulum, quartum: Juvencum, quintum: Bovem, ſextum: qui denique Filium proprium offerret, ſeptimum ingrediebatur Sacellum. Hic Molechum oſculabatur; juxta illud, Sacrificatores hominum, Vitulum oſculantur,*

oſculantur, Hoſ. XIII. 2. *Filius ponebatur ante Molechum, qui igne ſuppoſito ſuccendebatur, donec ignitus fieret inſtar lucis. Tunc Sacrificuli acceptum infantem candentibus Idoli manibus indebant: ac ne parens ejulatum ac clamorem pueri audiret, tympana pulſabant dicta* תפים tuppim, *unde & locus dictus eſt* תפת Tophet, ut ſuprà pag. 29, ex Plutarcho notavimus. Aliquando traducebant Filios *per Ignem*, quod à priori diverſum.

Molech (ut videtur) habens 7 Tabernacula, extra illa collocabatur, cùm idem individuum in ſingulis collocari non poſſet. Sed quæ habebant ùnum tantùm Tabernaculum ſeu Sacellum, collocabantur intra illud tanquam in Tuguriolo. Sic memoratur Tabernaculum dei veſtri כיון *C'biûn*, qui كيوان *Keivân*, i. e. *Saturnus:* qui in Verſione Græcâ (quaſi evanidâ parte literæ כ, legendo רִיון *Revan*,) per *Mem* Epentheticum legitur Ῥέμφαν.

Dictus Sabaiſmus non tantùm per Orientem, ſed & per Occidentem obtinuiſſe conſtat, cùm veteres Gentes Europææ, (ſc. Teutones, Germani, Sueci, Gothi, Dani, &c.) Planetas etiam coluerint, Statuas eis erigendo, uti teſtantur tam Antiquitatis Monumenta omnia, quàm Dies Septimanæ ad hodiernum uſque diem à Planetarum *Regentiâ borariâ* denominati; qui mos ab Ægyptiis deſumptus. Hujus rei meminit Dion Caſſius, & ex eo Xiphilinus in Epit. Dionis Gr. Lat. p. 142: *Ab Ægyptiis profectum eſt ut Dies ſecundùm 7 Planetas nominentur. ---- Planetarum ordo ſec. Ægyptios, eſt Saturnus, Jupiter, Mars, Sol, Venus, Mercurius, Luna. Sec. hunc ordinem ſi Horas Diei Noctiſque recenſueris, reperies primam Diei* ἐπιούσης, *Soli tribui. Rurſus in eiſdem 24 Horis ſupradictâ ratione perges, Lunæ primam Horam Diei tertii aſſignando.* Hæc eſt vera ratio cur Dierum denominatio non ſequatur dictum Planetarum ordinem, qui ſemper interrumpi videtur, & unus Planeta ſemper intermitti, cùm à Die Solis ad diem Lunæ & deinde ad diem Martis tranſiliatur. Sed quia fortè non omnibus in promptu ſit hoc intelligere, ſequente exemplo illuſtrabitur. Præmittendum verò eſt, quòd quando auditur *hora ſeptima*, mox debemus dicere, *Eſt jam hora octava*, ſcil. (contra quàm vulgò creditur & reputatur,) intelligi debet *octava hora inchoata*; nam ſeptimâ jam completâ & finitâ, tunc incipit octava; quæ etiam completa & finita erit quamprimùm ex Horologio audita fuerit Hora nona: nam ſonante Horologio, tunc ſemper finitur Hora quæ eodem momento ſonatur. Et ſonatâ Nonâ, poſt ſemihorium, tum dicimus, *Eſt jam media decima:* ſc. jam

elapſa

elapſa eſt Horæ nonæ dimidium, & reſtat aliud *Dimidium horæ uſque ad Decimam*: non autem tunc erat *Dimidium Horæ poſt Decimam*, ut vulgò creditur & à noſtratibus vulgò perperam intelligitur. His præmiſſis, & rectè ſtatuto Horarum in communi ſermone Initio & Fine, ponemus Exemplum, quòd ſcil. die Saturni horâ octavâ Saturnus ſupponatur in inferiora influere, quæ itaque ab Aſtrologis vocatur *Hora Saturni*: & percenſitis 7 Planetis, (unâ horâ ſingulis attributâ,) Hora Saturni erit rurſus tertia poſt meridiem; & rurſus decima veſpertina: & deinde tertia nocturna; & rurſus decima matutina: & ſic deinceps numerando, poſt ſingulas ſeptenas horas, ejus vices redeunt. Dum autem ſec. hunc cenſum numeramus, Solis vices veniunt ſequentis diei horâ octavâ matutinâ, qui ideò dicitur *Dies Solis*. Et, ſi pergimus hoc modo numerare, tertii diei horâ octavâ venient vices Lunæ, qui itaque dies vocatur *Dies Lunæ*: Et eâdem ratione reliquorum Planetarum nomina Diebus ſibi propriis impoſita fuêre: quia nempe talis Planeta cenſetur peculiarem influxum emittere & omnia regere ſui diei horâ aſſignatâ, ſive ſextâ ſive ſeptimâ ſive potius octavâ: & ſic quâvis octavâ deinceps horâ. Et ſec. hunc ritum Aſtrologi in Quæſtionibus horariis ſemper dicunt, Hæc eſt Hora Saturni, vel Jovis, Martis, aut cujuſvis tandem Planetæ; quorum vices (percenſitis τοῖς 7) octavâ deinde horâ redeunt, idque per totum Septimanæ, Menſis, & Anni circuitum: & ſic deinceps in æternum. Supradicta de *Horarum* initio & fine, ſunt ad diſtinguendum inter computationem vulgarem & computationem Aſtrologorum. Vulgò enim putamus, quòd quando ex Horologio audita eſt aliqua *Hora*, ea tunc inchoatur: ex. gr. auditâ primâ, putamus eſſe initium horæ primæ, quæ durare cenſetur donec audiatur ſecunda: & ſic deinceps. Uſus autem apud Aſtrologos eſt planè contrarius, ſc. ut auditâ aliquâ horâ, ea tum cenſeatur finita: nam ex Horologio auditâ primâ, tunc reputant finiri horam primam, & eodem momento tunc ſtatim inchoari horam ſecundam. Et poſteà auditâ ſecundâ, tunc eam finiri, & eodem momento inchoari horam tertiam. Et ſic deinceps.

Hujus Capitis ſubjectum hoc modo ita breviter ſtrinximus & parciùs tractavimus, cùm præter ſcopum erat de Gentilium Religione accuratiùs & prolixiùs agere. Infinitum eſſet reliquam eorum Idololatriam perſequi, quod integrum Librum poſtularet: ideóque ſuperſedendum duxi.

CAP.

CAP. VI.

De Perſarum cuſtodiâ Aquæ, ſimul & Ignis.

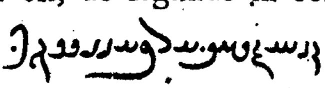
PErſæ erant quatuor Elementorum Cuſtodes & Curatores: unde à Græcis & aliis perperam vocantur *Cultores Elementorum*, qui erant tantùm *Excultores*. Cùm enim Elementa eſſent prima omnium rerum Semina, illa in honore habebant, & eo nomine in primitivâ ſuâ puritate conſervare ſtudebant. Hoc modo Aërem ita honorabant ut à fœtoribus (quantum eſſet poſſibile) immunem ſervarent: & propter officioſam illam dignationem & reverentiam, Herodotus ſuo more eos repræſentat, quaſi *Aërem* habuiſſent Deum, *totum* (inquit) *cœli gyrum, Jovem exiſtimantes*. Et ut Terram ſervarent puram, mortuos ſuos non humabant, ſed Avibus & Feris vorandos & in eorum viſceribus ſepeliendos relinquebant, ut hoc modo ſiſteretur fœtor; ut de his ſuprà diximus. Omnia itaque Elementa ſervare pura, erat magnæ Pietatis Opus, & tam in hoc Mundo quàm in altero meritorium: nam maximè addicti erant puritati, omnem immunditiem fugientes & procul arcentes. Præcipuam autem curam impendebant in Ignem & Aquam, utpote quæ eſſent contaminationi maximè obnoxia. Græci iſtam curam & civilem reverentiam vocant *Adorationem*, & multa falſa eis imputant. Sic Procopius lib. II, cap. 24, dicit *in Ardabiganis eſſe* Μέγα πυρεῖον — ὃ σέβονται Πέρσαι θεῶν μάλιστα. Ibi *Ignem inextinctum foventes Magi, cùm alia Sacra procurant ſtudioſè, tum* μαντείῳ ἐς τῶν πραγμάτων τὰ μέγιστα χρῶνται, i. e. *in gravioris momenti rebus ut Oraculum conſulunt.* Sic etiam Agathias, ait, *Quòd ignem* ἐς τῶν ἐσομένων πέρι ἀναπυνθάνονται, *de futuris rebus ſciſcitabantur*: ſed fides ſit penes autores, cùm tale quid aliunde non conſtet. Et apud Herodotum dicitur libatum fuiſſe mari, *Xerxes in Græciam trajecturus, ex aureâ phialâ libavit mari: & poſteà Phialam projecit in mare, unà cum Acinace Perſico.* Hoc fortè inter Herodoti mendacia numerandum, quaſi telo acuto violentiam faceret ſacro Elemento. Herod. etiam p. 477, narrat de Xerxis exercitu quid fecerunt apud Strymonem fluvium, *cui Magi mactatis Equis candidis litavère, aliis etiam quamplurimis medicamentis in fluvium factis*. At Diog. Laërtius refert, *Qui res Magorum ſcripſerunt, Herodotum refellunt:*

nec enim Xerxem tela in Solem jeciſſe, nec compedes in mari demiſiſſe; quorum utrumque Magi Deum eſſe arbitrantur. Miror quid mali Herodoto fecerit Xerxes! Dolendum quòd antiquiſſimus Scriptor addictus fuerit mendaciis! Plutarchus integrum Libellum contra ejus mendacia ſcripſit in uno genere: quem ſi de omni genere ſcripſerat, in craſſum Tomum excreviſſet. Joh. Chryſoſt. tomo 1, p. 67, eodem modo errat de Perſis, Θεὸς παρὰ τοῖς Πέρσαις νομίζεται τὸ Πῦρ, καὶ τιμῶσιν αὐτὸ μετὰ πολλᾶς θεραπείας οἱ βάρβαροι οἱ τὴν χώραν ἐκείνην οἰκοῦντες ἔτι καὶ νῦν. Suidas, οἱ Πέρσαι τὸ Πῦρ ὡς Θεὸν ἐσέβοντο. Strabo ait, τῷ πυρὶ καὶ τῷ ὕδατι θύουσι. Et Socrates ait, *Reges* ἐν οἴκῳ τινὶ τὸ διηνεκὲς πῦρ προσκυνεῖν. Hæc omnia & ejuſmodi alia apud Autores extantia, monſtrant, talem fuiſſe exterorum omnium vulgò receptam opinionem; quam tamen ego audacter & peremptoriè aſſero fuiſſe vulgarem errorem. Et (quod potius ad præced. cap. pertinuerat,) Juſtinus ait quòd *Solem eſſe unum Deum Perſæ credunt.* Et Strabo XI, Θεὸν δὲ ἥλιον μόνον ἡγοῦνται, τούτῳ δὲ ἱπποθυοῦσι. Bone Deus, quanta ſunt hæc mendacia! Quæ tamen non licuiſſet detegere, niſi Perſarum res meliore autoritate noviſſemus. Hæc itaque ſunt impoſſibilia & abſurda: nam *qui verè Deum toto corde & animo colunt, non poſſunt quidvis aliud colere cultu divino: ſed Perſæ verè colunt Deum, ideóque non poteſt eſſe verum quòd colant quidvis aliud cultu divino.* Irregulare quidem erat in Xerxe defodere vivos apud *novem vias Edonorum,* (ſi verum fuerit,) cùm hoc modo Terra inquinaretur. Nec licitum erat eo modo Aquam inquinare, ut Tacitus in Annalibus Lib. 6, de Tiridate Armenorum Rege refert, Tiridatem cùm videret Vitellium cum copiis ad alteram Euphratis ripam conſiſtentem, *placando Amni Equum adornaſſe,* proſperi tranſgreſſûs cauſâ. Hoc inquam non erat probabile, cùm ejuſdem Tiridatis cautela ab inquinatione Aquæ pateat ex eo quod notat Plinius lib. XXX. 11, *Tiridates Magus, ad Neronem veniens, navigare noluit, quia exſpuere in maria, aliiſque mortalium neceſſitatibus violare naturam eam, fas non putavit.* Ideóque prædicta illa erant falſa, cùm contraria de eodem homine non poſſunt eſſe ſimul vera. Aliàs autem Reges ex plenitudine potentiæ aliquando fecerunt res extraordinarias & violentas, quæ orthodoxo Magiſmo non annumerandæ, ut cremando Amaſis cadaver, cujus alibi mentionem fecimus. Is autem qui Aquam aut Ignem ſponte inquinabat, putabatur morte dignus in hoc Mundo, & æterno ſupplicio in altero: & quicunque Oſſa cadaveroſa in aquam injeciſſet, certò damnatus credebatur. Magi itaque ubicunque fuerint,

omnibus

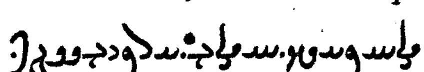
omnibus ſibi vicinis aquis invigilabant, aſſignatis Cuſtodibus quorum erat ei unicæ rei operam dare. Eademque Veſtalibus non tantùm Ignis, ſed & Camœnarum Fontis & omnis Aquæ cuſtodia demandata fuit: non autem ut eâ aſpergeretur Veſtæ Templum, ut exiſtimat Lipſius, ſed quia omnem ſibi vicinam aquam tueri debebant. Hujus rei exemplum eſt id quod in amœniſſimæ urbis *Samarcànd* deſcriptione refert *Jacutus* Geographus Arabs, *Quòd ad rivum* [Sogd] *qui mediam urbem perfluit, tam hyeme quàm æſtate pernoctant Magi eundem Rivum cuſtodientes; ad quos ideò piæ donationis jure frugum ripalium pars annuatim pertinet in perpetuum.* Nam cùm Deus nullâ artificiali Imagine repræſentari poſſet; de eis refertur, quòd putent Aquam & Ignem in puritate ſervata, eſſe ſolas Dei Imagines in terris. Sic ex Dinone Clemens Alex. in Protreptico ait, Τοὺς Πέρσας καὶ τοὺς Μήδους καὶ τοὺς Μάγους, θύειν ἐν ὑπαίθρῳ τούτους ὁ Δίνων λέγει, Θεῶν Ἀγάλματα μόνα τὸ Πῦρ καὶ τὸ Ὕδωρ νομίζοντας.

Imò Perſæ exiſtimant peculiari Angelo demandatum eſſe tueri Aquas, cui nomen eſt *Ardiſûr* ſeu *Arduiſûr*, cui etiam peculiaris *Niyâiſh* ſeu *Laudatio* præſcripta eſt, ut legimus in eorum Libris,

 يعني دريا وروذ وچاه وچشمه

Laudatio τοῦ Ardiſûr, gratiâ Maris, & Fluminum, & Puteorum, & Fontium,

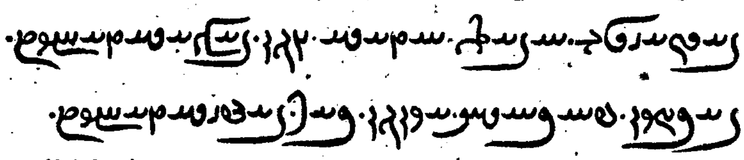
Laudando eum pro tali tuitione, & precando ut in eâ pergat, Deo gratias agendo pro talium uſu & utilitate, & pro beneficiis quæ ab hiſce Elementis accedunt hominibus. Is itaque Aquis præeſt: & quòd ſit Angelus, conſtat ex nuptiali Formâ, ubi inter Benedictiones Nuptiales quas Sacerdos apprecatur nuptis, (ut ſc. unus Angelus det eis talem Benedictionem, & alius Angelus aliam Benedictionem,) inter iſtas inquam Benedictiones Angelorum quibus hominum cuſtodia demandata eſt, additur & ſequens apprecatio quæ heic ſubjicitur,

Rivos aquarum Arduiſûr det, ſcil. hiſce matrimonio junctis.

Et quidem pro fideli Aquæ & Ignis cuſtodiâ, promittitur magna remuneratio: ſic enim in Libro *Erdavirâph-nâmà* narratur, uti in Capite de ſtatu Paradiſiacorum p. 232, 233, legitur, quòd quando *Erdavirâph* Perſarum Legiſlator ultimus à Gabriele à loco ad locum in Paradiſo deductus eſt, in uno loco vidit Populum felicem vultu ad inſtar Lunæ & Solis, amictum tamen alio colore, ita ut tale quid in toto Mundo nunquam auditum aut viſum fuerat: iſti multis aliis

etiam Felicitatis ſiguis ſplendebant. Cúmque quæreret, Quales hi eſſent? Gabriel ei reſpondit, Iſtos eſſe eos qui Eleemoſynas erogaſſent, & ex Meritis ſtamen atque ex Religione ſubtegmen fecerant: qui,

In hoc Mundo cùm Aquam & Ignem benè curaſſent,
Ideò pro mercede jam in Paradiſo ſunt.

Et ibidem p. 236, Aquam & Ignem curare, poſcitur etiam à Fœminis, quibus promittitur Paradiſus, *ſi benè cuſtodierint Aquam & Ignem à fœdatione & malignitate, & à cadaveroſis ac ſordibus fœtentibus.* De cuſtodiâ *Ignis Martis*, conſulatur Liber *Sad-der* Cap. 43 & 93. Cùm itaque quarundam rerum innata Puritas, & aliarum rerum Purificatio Legalis, ſint Deo & Hominibus grata & ubique præcepta; hæc duo Elementa (quæ ratione puritatis Deum quodammodo repræſentare exiſtimantur,) ut Puritatis Emblemata atque Inſtrumenta, meritò præ omnibus rebus inferioribus ubique Gentium foventur & æſtimantur. Nam ut alia multa ex Lege Moſaicâ auditu acceperant, ſic & hoc, quòd ſcil. interna Purificatio, per Legalem ſeu Symbolicam & externam corporis lotionem ſignificaretur: hoc enim in omnibus Perſarum Ritibus ſolenniter faciendum præſcribitur; & quotidie, in *Manus lavando* & *Cingulum induendo* ſunt Preces peculiares & cæremoniæ ſolennes, uti ferè in omnibus ſuis rebus habent Perſæ veteres. Ut autem Perſæ in æternum liberentur à falſâ illâ imputatione colendi Ignem, velim ut Lector adeat ſupra citata Capita 43 & 93 inter Præcepta Zoroaſtris (quæ ſunt Canones Eccleſiæ Magorum,) in Libro *Sad-der*, ubi tantùm præcipitur *cura* & *cuſtodia* Ignis, & Deum orare juxta eum: nulla autem Ignis adoratio ibi præcipitur.

Quamvis autem Fœminis apud Perſas præceptum fuerit benè cuſtodire Ignem & Aquam, id ſubintelligendum eſt de cuſtodiâ privatâ in ſuis ædibus: non enim legimus aliquid de Sacerdotiſſis, niſi in ſupradicto hæretico cultu Veneris, qui ad verum Magiſmum non pertinebat. Ad omnes autem homines apud Romanos, pertinebant ſupra dicta Præcepta, & eorundem Beneficia, de quibus participare credebantur Veſtales, de quibus jam proximè agendum.

CAP.

CAP. VII.

De Veſtâ Romanorum & Græcorum.

Poſtquam (ut ſupradictum) juſſu Divino in Templo Hieroſolymitano inſtitutus eſſet Altaris Ignis perpetuus, & quotidie offerretur עולת תמיד *Sacrificium juge*, eò quòd quotidie & perpetuò ab aliquibus peccaretur; ad hujus imitationem etiam Gentes Æternum Ignem fovendum curabant, novum huncce Religioſum Ritum veteri ſuo Sabaiſmo ſeu Solis & Planetarum ac Elementorum cultui ſuperaddentes; exiſtimando melius eſſe Religione ſuâ abundare, potiùs quàm in aliquâ ejus parte deficere: ſic enim erat eorum mos, nova quævis amplecti, eáque veteribus accumulare; donec tandem egregiam & inexplicabilem Rituum farraginem conſarcinâſſent. Præcipua enim quæ Deus pro ſuo cultu inſtituerat, per Ethnicorum ignorantiam & imperfectam de illis rebus cognitionem & incertam traditionem, in uſum ſuperſtitioſum pertracta ſunt. Sic erant *Urim* & *Thummim*, pro quibus Arabes habuerunt تميمة *Temîma* ſeu τέλεσμα, ſcil. eâdem vocis vi pollente nomine. Et *Phylacteriorum* vice venerunt Arabum تعويذ *Ta'wîd*, *Præſervativa* ſeu *Averrunca*, & حمائل *Hamâïl*, *Appenſoria* ſeu *Amuleta*. Quædam Teleſmata videntur à Deo permiſſa: qualia erant *Aurei Hæmorrhoïdes*, atque *Serpens æneus*, qui ab ipſis etiam Iſraelitis in abuſum pertractus & pro Idolo tandem habitus; qui igitur à piis & orthodoxis poſteà per contemptum dictus eſt נחשתן *Nehúſhtan*, *æneum quiddam*; ideóque rejectus & abolitus eſt.

Judæi quidem olim pro Sacrificio jugi, in Templo Ignem in Altari alebant perpetuum: & ne fortè Ignis extingueretur, Lampadem habebant in Templo, uti & hodie in Synagogis ſuis ſervant Lampades, quarum ſaltem una die noctéque ſemper ardet: & publicarum Precum tempore, ejuſmodi plurimæ, vel ſaltem accenſæ Candelæ, per totum Synagogæ circuitum in ſummo muro appenſæ & lucentes cernuntur. Cumque Judaica Religio per Orbem percrebreſceret evidentibus miraculis confirmata, & Dei præſentiâ ejúſque familiari colloquio concomitata, & Divina Lex è terrebundis tenebris & Igne cum tonitruis in conſpectu Gentium tradita in cacumine Montis Sinai in Arabiâ, & Iſraelitæ per Mare rubrum ſummo miraculo traducti; hæc in-

quam omnia (cum perpetuis Victoriis, & Aquâ è petrâ elicitâ, & ductu Nubis & Ignis Iſraelitas præeunte,) juſtiſſimam admirationem in omnibus totius Orbis Gentibus genuerunt, imitationemq; pepererunt. Hinc ſparſis rumoribus & perlatis nuntiis factum, ut celebres evaderent Judæorum Ritus, inter quos Cuſtodia Ignis; unde non tantùm Orientales, ſed & Græci ac Romani illuſtriorem hanc Judaicæ Religionis particulam ſibi adſciverunt. Et, ut omnes alii fecerunt, ſic etiam quòd Numa ſuum Ignem Sacrum ejúſque varium miniſterium à malè intellectâ Lege Moſaicâ deſumpſerit, nobiſcum ſentit Tertullianus in Libro de Præſcr. Hæret. p. 247, his verbis; *Cæterùm ſi Numæ Pompilii Superſtitiones revolvamus, ſi Sacerdotalia Officia, Inſignia, & Privilegia; ſi Sacrificia, Miniſteria, & Inſtrumenta, & Vaſa ipſorum Sacrificiorum, ac Piaculorum & Votorum curioſitates conſideremus, nonne manifeſtè Diabolus moroſitatem illam Judaicæ Legis imitatus eſt?* Nempe ut in Altari Judaico Ignis ſemper die noctéſque ardere debuit, ſic fecit Numa, adhibitis omnibus Ritibus & Miniſteriis Moſaicis.

Numæ autem Igni Sacro à Latinis impoſitum eſt nomen *Veſta*; quod quidem factum eſt à Græco Ἑςία, mutatâ Aſpiratione in *V*, ut in Ἑσπέρα *Veſpera*, & in multis ejuſmodi aliis. Et quidem Ἑςία videtur circa tempora Moſis in Linguam Græcam adſcita vox, cùm Homeri æſtate eſſet vulgò ab omnibus recepta. Nam hoc non erat aliquod vulgare Ignis nomen, nec origine Græcum; ſed exoticum. Ut enim ſuum Ignem Sacrum ab extra petiverunt, ſic etiam unà & nomen: nam Εςία eſt Hebræo-Chaldaicum אשתא *Eſta*, i. e. *Ignis*: adeò ut *Veſtæ* ſacrificare, ſit *Igni* ſacrificare. Cúmque Εςία planè ſit ab *Eſta*, videretur non tam per Spiritum aſperum quàm per lenem legendum. Et ab eâdem origine in eundem uſum Zoroaſtres captavit ſuum اسنا *Eſta*, quo primariò *Ignis*, deinde *Liber* Ignis cuſtodiam docens notari ſolet: & hoc apud Perſas ſæpè mutatur in وستا *Veſta*, & اوستا *Aveſtâ*, ut ſuo loco magis diſtinctè docebitur. Procop. lib. I. cap. XXIV, de Perſarum Igne loquens, addit, Τȣ̃τ' ἐςι τὸ Πῦρ, ὅπερ Ἑςίαν ἐκάλȣν τε καὶ ἐσέβοντο ἐν τοῖς ἄνω χρόνοις Ῥομαῖοι, *Hic eſt ille Ignis quem Romani Veſtam vocabant, & ſuperioribus temporibus venerabantur.*

Romæ quidem ſeptingentis ante Chriſtum annis *Veſtam* inſtituit. Numa Sennacheribo coævus, circa initium Monarchiæ Aſſyriorum. Et ſanè longè ante Numæ tempus Græci habuerunt ſunm Πῦρ ἄσβεςον, quod primò à Virginibus; & cùm ſubinde vitiarentur, à Vetulis ultra nubendi ætatem provectis die noctéque fovendum erat. Delphis

&

& Athenis alibi: &, ſi fortè extingueretur, non à communi culinari Igne accendendum erat, ſed à radiis Solaribus aut alio curioſo modo renovandum.

Non licebat eis jurare niſi per Veſtam ſuam; atque Perſæ ſolenniter jurantes, id faciebant coram Igne. Veſtæ Ædes in vetuſtis Nummis Romanis cernuntur rotundæ. Secundùm Feſtum, *Penus* vocabatur locus intimus in Æde Veſtæ, tegetibus ſeptus, qui certis diebus circa Veſtalia aperiebatur. Ii dies religioſi habiti. Et quidem Veſtæ Templum de die patuit omnibus, & maſculis interdiu ingredi licebat; noctù autem non item, nam ibi pernoctare nefas fuit omni maſculo. Nec ulli unquam Viro hujus Templi Penetralia adire licuit, ſed *ſolis Virginibus Veſtalibus, quæ Secreta Domûs celare tenebantur:* cùm ibi ſervaretur Romani Imperii *Pignus*, quod à Doctioribus creditur *Palladium*, (ſeu parva Pallas 4 cubitos longa,) quod nulli niſi Veſtalibus videre licuit; ut hac ratione religioſiùs ſervaretur dicti Pignoris Veneratio: cùm nimia familiaritas contemptum peperiſſet, ſed ignota veneramur ſciendi aviditate allecti. Nam in Veſtæ Templo Simulachrum erat nullum ab hominibus colendum, ſed tantùm altior quidam Focus, (ut in Perſarum Pyréis hodiè cernitur,) ſeu Ara in quâ Veſtæ ſacrificabant, dicente Pauſaniâ. Nec opus erat Simulachro, cùm Ignis eſſet ſola Dei Imago. Nec Veſtæ propriè ſic dictæ ulla erat Effigies: quid ergò vult D. Dempſterus neſcio, dum dicat Romanos ferè ſingulis Domibus habuiſſe ad fores Veſtæ effigiem; quæ tamen (ni fallor) non erat *Veſta*, ſed *Hecate*. Niſi fortè id velit quod affert Cæl. Rhodig. p. 562, ſcil. Veſtam quibuſdam haberi *Terræ Animam*, aliis *Terram*, quam veluti Mulierem fingebant *Tympanum geſtantem, quoniam Ventos in ſe contineret.*

Frequentia videntur fuiſſe Sacrificia; eáque non tantùm interdiu, ſed & noctu: nam Seneca in Lib. 5. de Providentiâ, memorat *Sacras Veſtales noctibus excitari ſolitas ad faciènda Sacra, dum aliis profanis ſomno indulgere licebat.* Virgo autem ſacrificatura, habebat Tempora redimita Vittâ ſeu Tæniâ laneâ, de quâ videri poſſunt plura in Lipſii Tract. de Veſtâ & Veſtalibus, cap. 12. Capiti quoque impoſitam habebat & ab eo dependentem promiſſiorem Stolam albam, prætextam, quadrangulam oblongam, quæ Fibulâ comprehendebatur; & in manu Suffibulum tenebat, dicente Feſto. Stolæ autem ſeu Togæ (ſi ita appellare liceat) Lacinia erat in humerum rejecta, ne ſacrificantem impediret.

Virgines

Virgines Veſtales erant primò *Quatuor*, deinde *Sex;* non autem 20, ut quidam volunt, ſed ex Viginti ſelectæ. Hæ quia ſacerrimæ habitæ, malâ morte mulctandæ erant, ſi impoſitam Caſtitatis Legem tranſgrediebantur: tunc enim vivæ in terrâ defoſſæ ſunt & ſuffocatæ. De his A. Gellius lib. 1, cap. 12, ex Labeone Antiſtio docet qualis eſſe debeat Veſtalis Virgo, ſcil. *Minorem quam annos 6, majorem quàm annos 10 natam negaverunt capi fas eſſe. Item, quæ non ſit patrima & matrima. Item, quæ linguâ debili ſenſúve aurium deminuta, aliave quæ corporis labe inſignita ſit. Item, quæ ipſa aut cujus pater emancipatus ſit: etiam, ſi vivo patre, in avi poteſtate ſit: item, cujus parentes alter ambóve ſervitutem ſervierunt, aut in negotiis ſordidis deverſantur. Sed eam cujus ſoror ad id Sacerdotium lecta ſit, excuſationem mereri ajunt: item, cujus pater Flamen aut Augur aut XV vir S. F. aut qui VII vir Epulonum aut Salius eſt. Sponſæ quoque Pontificis & Tibicinis Sacrorum filiæ vacatio à Sacerdotio iſto tribui ſolet. Præterea Capito Atejus ſcriptum reliquit, Neque ejus legendam filiam qui domicilium in Italiâ non haberet, & excuſandam ejus qui liberos trîs haberet. Virgo autem Veſtalis quæ ſimul eſt capta atque in atrium Veſtæ deducta & Pontificibus tradita; eo ſtatim tempore ſine emancipatione ac ſine capitis minutione è patris poteſtate exit, & jus teſtamenti faciundi adipiſcitur. De more autem ritúque capiundæ Virginis litteræ quidem antiquiores non exſtant, niſi quæ capta prima eſt à Numâ Rege eſſe captam. Sed Papiam Legem invenimus; quâ cavetur ut Pontificis maximi arbitratu Virgines è populo viginti legantur; ſortitioque in concione ex eo numero fiat; &, cujus Virginis ducta erit, ut eam Pontifex maximus capiat, eáque Veſtæ fiat. Sed ea ſortitio ex Lege Papiâ non neceſſaria nunc videri ſolet: nam, ſi quis honeſto loco natus adeat Pont. Max. atque offerat ad Sacerdotium filiam ſuam, cujus duntaxat ſalvis religionum obſervationibus ratio haberi poſſit, gratiâ Papiæ Legis per Senatum fit. Capi autem Virgo propterea dici videtur, quia Pontificis maximi manu prehenſa, ab eo parente (in cujus poteſtate eſt,) veluti bello capta abducitur. In libro primo Fabii Pictoris, quæ verba Pontificem maximum dicere oporteat, ſcriptum eſt. Ea verba hæc ſunt:* SACERDOTEM VESTALEM QUÆ SACRA FACIAT QUÆ IOUS [Jovis] SIET SACERDOTEM VESTALEM FACERE PRO POPOLO ROMANO QUIRITIBUSQ. UTEI QUÆ OPTUMA LEGE FOVIT, [fuit,] ITA TE AMATA CAPIO. In Com. Labeonis quæ ad 12 Tabb. compoſuit, ita ſcriptum eſt, *Virgo Veſtalis neque hêres eſt cuiquam inteſtato, neque inteſtatæ quiſquam: ſed bona ejus*

Veſtales miniſtrantes.

Veſtalis cũ temone et globo effundens libationem.

Veſtalis manu tenens ſimpullum.

Veſtæ templum.

Veſtalis armata, manu tenens Palladium.

Admodùm Reverendo in Chriſto Patri, IOHANNI div. perm. Epiſcopo Oſſorienſi, haſce Veſtalium Icones ex vet. nummis deſumptas, Gratitudinis ergô lubens meritóq; D.D.D. Autor T.H.

in publicum redigi ajunt: id quo jure fiat, quæritur? *Amata* inter capiendum à Pont. Max. appellatur, quoniam quæ prima capta eſt, hoc fuiſſe nomine traditum eſt.

Aliquando offerebant Holocauſta, quæ à ſeniore Virgine ſacrificari debebant, ut canit Ovidius in 4 Faſtorum,

Igne cremat Vitulos quæ natu maxima Virgo eſt.

Hujus rei Ritus viſitur in Galbæ Nummo, ubi eſt *Temo* & *Globus*, & perſona aliqua in Ara ſacrificans. Globus fortè vult Veſtam aliquando *Terram* ſignificare.

Tricennale tempus quo miniſtrare tenebantur Veſtales, partim diſcendo, partim docendo, & partim exercendo inſumebant, nempe Decennium in ſingulis. Harum ſenior dicebatur *Maxima*, ut ſuprà Ovidius habet. Et quævis Virgo cùm primò à Pontifice caperetur, (nam quaſi vi arripi ſolebat, parentibus interim per præmia & aliter contranitentibus,) ab eo compellari ſolebat *Amata*, ut ſuprà ex Gellio habes: at ea quæ ſuâ vice ad ſacrificandum accincta, dicebatur *Armata*, autore Feſto. Idéóque eæ in antiquis Nummis ſtolatæ ſtantes coram Arâ, alterâ manu tenent Haſtam, alterâ vel Suffibulum vel Pateram libatoriam. Aliquando (ſc. ſummo imminente periculo Reip. ſeu Imperii ruinam minitante;) alterâ manu tenebatur Palladium, quod ſcil. in eodem Templo ſervatum, à nemine alio, ne quidem ab Imperatore hoc impetrante, viſendum. Aliis temporibus (nam varii erant Ritus,) Veſtales cernuntur dextrâ Simpullum, aliquando Tympanum, & ſiniſtrâ Tædam ſeu Facem ardentem gerentes, quia de nocte etiam Sacra facienda erant: atque Camœnarum Fonti (qui dicente Plutarcho Veſtæ ſacer,) tam interdiu quàm noctu invigilabant ejúſque curam gerebant, quod ſine accenſâ face vix fieri potuit. Nam ut de Perſis ſuprà memoratum, Ignis & Aquæ cura erat tam in hoc Mundo quàm in altero meritoria, ſic etiam apud Romanos (dicente Suidâ) Veſtalibus Ignis & Aquæ cura demandata eſt. Præcipua itaque Veſtalium cura erat Sacrificia ritè peragere, Aquam ab omni immunditiâ immunem ſervare, & Ignem die noctéque alere, ne extingueretur: nam grave erat & terribile Imperio omen, ſi ſacer Ignis fortè extinctus eſſet. Quòd ſi Virginum culpâ factum accideret, illa Virgo cujus vices erant Ignem curare, à Pontifice flagro admonebatur; privatim tamen, & interpoſito Velo, pudicitiæ & modeſtiæ ſervandæ ergô. Et tamen ſemel quotannis Sacrum Ignem extingui libenter ſinebant exeunte & finito veteri Anno, ut cùm felici

omine novus accenderetur ineunte novo Anno inchoato à menſe Martio, qui (ut ſuprà notatum) Igni ſacer, utpote qui ab igneâ Martis Stellâ denominatus eſt. Eorum itaque Annus tunc à Martio Menſe inchoabatur: & (dicente Macrobio) *Primâ die Menſis Martii Ignem novum in Veſtæ Aris ſolebant accendere, ut incipiente Anno, cura denuò ſervandi novati Ignis inciperet.* Hoc indigitâſſe videtur Ovidius in Libro Faſtorum,

Adde, quòd arcanâ fieri novus Ignis in æde
Dicitur, & vires flamma refecta capit.

An novi Anni gratiâ hoc fecerint Perſæ, non dicitur: ſed idem facere ſolebant Perſæ in honorem Regum, (hoc eſt, in morte veteris & inauguratione novi,) ut Ignis ſacer aliquam cum eis ſympathiam habere videretur; nempe ut defuncto & extincto Rege, ſacrum Ignem ſimul emori & ſponte extingui ſinebant, eundem rurſus in novi Regis honorem de novo accendentes; quaſi inſinuarent ab illis Regibus pependiſſe quicquid erat Sacrum, utpote cum eis ultrò moriens, & poſteà cum alio Rege reviviſcens.

Quando verò apud Romanos Ignis de novo accendendus eſſet, (ut dicit Feſtus) *mos erat felicis materiæ Tabulam ſeu Aſſerem terebrare, donec exiliret Ignis, quem cribro excipiens Virgo ad Ædem Veſtæ ferebat.* Sic etiam Simplicius in Ariſtotelem, Ἀπὸ ξύλων δὲ πῦρ ἐκβάλλουσι, &c. *Ignem ex Lignis excutiunt, alterum Lignorum tanquam Terebram in altero circumvertentes.* De hoc ritu apud Perſas & alios orientales poſteà diſſeremus. Plutarchus refert, *Si apud Græcos Sacer Ignis extinctus, non à communi Igne rurſus accendebant; ſed ex ipſo Sole, (ei oppoſitis Scaphiis ſeu Vaſculis metallicis quæ cavata ſunt æqualibus lateribus rectangulis trigonis, unde emicantes Radii in quoddam centrum coacti;) applicatum fomitem accendebant.* Hac nempe ratione putabant ſe Ignem cœleſtem accepiſſe. Idem hodie ſolemus facere cum concavis Uſtoriis metallicis; ſed rotundâ formâ, quæ melior. His dictis & quoque multis aliis modis (ſcil. 101) Ignem ſacrum de novo accendendum præſcribunt Perſæ, ut poſteà ſuo loco dicetur. At ubi ad continuandum Ignem Ligna deſunt, oleo in Lampade Ignis inextinctus ſervatur, ut fit in minoribus Synagogis indotatis apud Perſas.

Macrobius Saturnalium Lib. I, cap. 16, innuit datum fuiſſe *Sacrorum Regem Regulúmve* his verbis, *Ad Regem Sacrificulum ſeu Regem Sacrorum, Virgines Veſtales certâ die ibant, & dicebant, Vigilâſne Rex? Vigila.* Porphyrius de Abſtinentiâ lib. 4, fol. 82, inſinuat

Puerum quendam ſacrificare ſolere: *Sicut enim in Myſteriis ὁ ἀφ' Ἑςίας λεγόμενος παῖς qui à Veſtâ dicitur Puer, exquiſitè omnia quæ mandata fuerint, agendo pro omnibus qui initiantur, Numen placat; ita in Gentibus & Civitatibus idem faciunt Sacerdotes, dum pro omnibus ſacrificant*, &c. Alex. ab Alex. Lib. III, cap. 12, dicit quòd Veſtæ non Vino, ſed de Numicio flumine libabatur: idque colligit ex Virgilii Verſu,

Hæc fontis ſtagna Numici. ------

Sed videatur quòd Vino etiam libabatur, cùm Juvenalis canat,

Cum farre & vino Janum Veſtámque rogabat.

De Veſtæ Ritibus copioſè diſſerit D. Dempſterus ad Roſinum. *VI dies Martii (qui eſt pridie Non.) ſacer Veſtæ erat, Thus in Focis adolendo.* Et Alex. ab Alex. Lib. V, cap. 12, *Veſtæ ſiquando Veſtales Virgines ſacra libarent vel rem divinam facerent, eo cultu ornatúque, ut erant, & vittatæ peragebant. Album tamen* (ut ſuprà) *præterea veſtimentum quod Suffibulum vocabatur, oblongum & prætextum & quadrangulum in capite ſumebant, fibulâque ſubnectebant. Tum captâ Molâ & Sale tuſo ac in ollam fictilem miſſo, mox in Aquam injecto, ſacra faciebant: calicibúſque fictilibus, quas Culullos dicebant, Veſtæ & diis libabant.* Et idem Dempſterus p. 262, Veſtalium Aræ adſtantium & miniſtrantium Iconiſmum exhibet, additque, *Item, V Idus Junii feriæ erant Veſtæ, ſeu* (ut Varro ait) *Veſtalis dies; ut Virgines Veſtales Veſtæ ſacrificarent. Hoc die Convivia paſſim ante Focos agitabantur, cibi etiam ad Virgines à civibus mittebantur Deæ Veſtæ libandi; & Aſini floribus coronati, atque è pane veluti Monilia quædam gerentes, circumducebantur per urbem. Molæ item Sertis & Floribus ornabantur, & quieſcebant.* [Differt *Mola aſinaria* à *ſalſâ Molâ* ſupradictâ.] De hoc Ovid. 6 Faſtorum,

Ecce coronatis panis dependet Aſellis,
Et velant ſcabras florida Serta Molas.

Harum Cæremoniarum ac Rituum cauſas Ovidius explicat, viz. quòd olim nullus Molarum uſus fuerit: ſed Farra ſolummodò in Furnis Veſtæ, hoc eſt, Ignis beneficio torreri conſueverit; indeque mos ſervatus fuerit ut hoc die & Foci & Deus Focorum (quæ Veſta eſt) à Piſtoribus colerentur: & Aſini, qui ſcil. primis temporibus Veſtæ beneficio immunes à circumagendis Molis eſſent, cùm nullus earum Romæ uſus eſſet, vacarent & feriarentur. Sic ille. Cur autem iidem Aſini floribus coronati Panes ex collo dependentes geſtare ſolerent, hanc rationem affert, quia ſcil. Aſini Sileni clamore, Veſta è Somnis excitata, inſidias & libidinem Priapi effugiſſet. Sic Ovid. 6 Faſt. verſu 309,

 Venit

Venit in hos annos aliquid de more vetuſto,
Fert miſſos Veſtæ pura patella cibos.

Veſtales nudis pedibus ad Veſtæ Templum ibant, quia (dicente Ovidio) eâ parte lacunæ eſſent, ut ſicco pede Templum Veſtæ adiri non potuerit; quod poſteà in vetuſtatis memoriam, quamvis ſiccatis jam lacunis, continuatum eſt.

Quomodo Veſtæ obtulerint Molam, conſule Gyraldum Tom. 1, p. 224. Et ibidem vide plura de Veſtâ p. 524. At apud Alex. ab Alexandro Lib. V cap. 12 totum eſt de Veſtâ, prolixè & benè: non tranſcribam, ſed Lectorem illuc remittam. Ab eo fortè ſuum de Veſtâ Tractatum mutuaverit Lipſius; qui etiam narrat Ægyptios & Afros eundem morem ſervandi Ignem Sacrum habuiſſe. Has opiniones foverunt Philoſophi, de quibus Clem. Alex. p. 42, 43, *Parmenides Eleates introduxit deos Ignem & Terram. Ex his alterum ſolum deum exiſtimârunt Ignem Hippaſus Metapontinus & Epheſius Heraclitus. ---Heraclitus & ejus Sectatores Ignem tanquam ortûs rerum Principium colebant, qui Ignis illis dictus eſt* Ἥφαιστος *Vulcanus. Perſarum etiam Magi Ignem coluerunt, & multi ex iis qui Aſiam incolunt: quin etiam Macedones, ut ait Diogenes in primo Perſicorum. Ne Sauromatas recenſeam, quos refert Nymphiodorus in Libro de Legibus Barbaricis, Ignem colere, aut Perſas & Medos & Magos?*

In Britanniâ Minervæ Numen colebatur, in cujus Templo perpetui Ignes nunquam coaleſcere in favillos, ſed in ſaxeos globos verti ferebantur, ex Solino cap. 35, ſub finem. Et Cambdenus in Britannia p. 747, in Comitatu Kildar, meminit Sanctæ Brigidæ ante 1000 annos Sancti Patricii Diſcipulæ, *Cujus inquit miracula & Ignem inextinctum (tanquam in Veſtæ adytis penetralibus) à Virginibus ſacris aſſervatum, cinere nunquam excreſcente, Scriptores commemorârunt.*

Veſtam quoque coluiſſe Scythas ſeu Sarmatas tradit Herodotus p. 275, 276, *Scythas colere Solem & Veſtam ante omnes: dein Jovem, Tellurem, Apollinem, Venerem cœleſtem, Martem, Herculem, & Neptunum. Sed Simulachra & Aras, & Delubra non facienda putabant, præterquam Marti. Eorum linguâ Veſta dicebatur Tabiti; Jupiter, Papæus; Tellus, Apia; Apollo, Oetoſyrus; Neptunus, Thamimaſades. Martis Templum fiebat Sarmentorum faſcibus, ſub quibus erat ferreus Acinacis, qui Martis ſimulachrum, cui annuas Hoſtias immolabant; & plùs huic Acinaci quàm cæteris diis.* Hoc fit Acinaci, quia per Gladium ſuum vivunt & alios devincunt. De Scythis quoque Mongolis ſeu Mogolo-

Tataris

Tataris ultra Imaum talia tradit Joh. de Plano Carpini, qui circa 450 ab hinc annis apud eos fuit: *Solem & Lumina & Ignem venerantur & adorant, & Aquam & Terram; eis Ciborum & Potûs primitias offerentes, idque potiſſimùm manè antequam comedant & bibant: nam de cultu Dei nullam Legem obſervant.----Utuntur Incantationibus*, &c. *Et cùm ipſis à dæmonibus reſpondetur, credunt quòd Deus ipſis loquitur; quem Deum vocant Ytoga, ſed Comani eum Cham appellant. ---Nam reverà colunt ſtatuam Gingiz-chân, & cogunt alios eandem adorare vel ſe erga eam flectere. Habent etiam Statuam in Curru antè Ordas ſuas, & alias Statuas è Filtro ad utrumque latus januæ: & credunt has tueri pecora ſua.*

Apud Feſtum extat Barbarum nomen *Exfir*, quod exponitur *Genus ſuffitionis à Veſtalibus parari ſolitæ.* An ergò Artem Chemicam noverunt? Hoc enim videtur malè ſcriptum pro Arabico اكسير *Exſîr* ſeu *Icſîr*, vulgò cum Articulo الاكسير *El Icſîr* vel *Elixir*; quæ eſt *Quinteſſentia* Chemicis notiſſima, ſcil. purior & ſpiritualior pars ex craſſiore quâvis materiâ extracta per vim ignis, quæ in ignem injecta, flammam auget eámque vehementiorem & exultantiorem reddit. Eſt itaque reverà *Extractio* ſeu *Extractum*. Sed quoad primam notionem vocis اكسير *Icſîr*, eâ ſignificatur *Fractio*; q. d. quando ex aliquo corpore 4 Elementis compoſito (uti eſt corpus naturale quodvis,) extrahitur aliquod *Quintum* ex eis omnibus conflatum, id itaque *Quinta-eſſentia* vocatur: hæc fit ea 4 Elementaria corpora penetrando & quaſi frangendo, quæ itaque perfracta relinquuntur, dum per ea perrumpitur extrahendo tale *Elixir*. Et eadem videtur ejuſdem vocis vis apud Mathematicos, ubi in dimenſionibus Terræ, Diametri ejus Dimenſio ſeu quantitas per cubitos ſeu pedes numerata, in Libris Arabicis vocari ſolet, اكسير الارض *Icſîr terræ*, q. d. per medium ejus *perruptio* ut talis ejuſdem menſura eliciatur.

Cap. VIII.

De Veſtâ Perſarum ſeu de Ignis cuſtodiâ apud Sacerdotes Magos.

SI vox استا *Eſta* ſeu وستا *Veſta* originaliter ſignificat *Ignem*, hi (ſi opus ſit) vocari poſſunt *Igniarii Sacerdotes* ſeu *Veſtales Viri*, qui erant uxorati: nam tam his quàm omnibus aliis juſſum eſt nubere, quia procreatio Liberorum qui futuri ſint *Fideles*, meritorium eſt in hac vitâ & in alterâ. Iſti autem qui ab aliis vocantur *Sacerdotes Ignis*, meliùs merentur vocari *Sacerdotes Dei*, (uti reverà erant,) quamvis circa Ignem & ejuſdem cuſtodiam verſati, uti erant Judæorum Sacerdotes quorum erat Altaris Ignem perpetuò alere & inexſtinctum ſervare. Atqui nec horum nec illorum totum negotium erat circa Ignem, ſed & Preces publicè recitare & alia Officia Sacerdotalia & Eccleſiaſtica quotidiè præſtare, ut alibi in ſuo loco docebitur, ubi miniſtrandi modus monſtrabitur. Quia verò unà cum cultu Dei Omnipotentis, nimis officioſi erant circa Miniſterium Ignis, *pyrodu-liam* quandam erga eum exercendo & præſtando, Græci & Mohammedani (ut alibi innuimus,) hæc videntes & ignorantes quòd reverà colebant Deum, perperam imaginati ſunt totam eorum Religionem conſiſtere in ſolâ illâ *pyroduliâ* ſeu civili cultu Ignis, eoſque circa eam ſolam verſari, non dubitantes ergò eos abſolutè *Atèſh-perèſt* ſeu *Igni-colas* nuncupare, cum aliis opprobrii nominibus quæ poſthac ſuo loco recitantur. Iſti nunquam peccata ſua confitentur niſi Deo, nec eorum remiſſionem petunt niſi ab illo: ſed tamen amant hæc facere coram re Sacrâ, ſcil. coram Igne aut Sole tanquam coram teſte. Nam ut Judæi in Templo confitebantur Deo peccata ſua dum Ignis ſacer arderet juxta eos, ſic Perſæ Deo confitentur peccata ſua, Igne ſacro ardente juxta illos. Et ut Judæi tenebantur tam alia Miniſteria facere quàm Ignem ſacrum die noctèque alere, ſic & Perſæ. Hi ergò non ſunt magis Sacerdotes Ignis quàm erant Sacerdotes Judaici: cùm utriuſque munus eſſet tam Ignem quàm alia Miniſteria curare; eiſque ſuis vicibus attendere & excubias agere. Si itaque alicui libet eſſe malitioſum, poteſt Judæorum Hierarchiam vocare *Sacerdotium Ignis*, & eorum Sacerdotes *Laniones* nominare.

Apud Perſas itaque *Cuſtodia Ignis* ejuſdem originis ac antiquitatis eſt

eſt cum Romanorum *Veſta*, ſumpto illuſtri exemplo à Templi Hieroſolymitani Altari in quo *Ignis perpetuus* ardebat. Cùm enim Græci & Romani ab illis temporibus Sacrum Ignem ſervaverint, vix crediderim Perſas in hac re fuiſſe ultimos. Et quidem non eſt dubitandum quin Perſæ per plurima ſecula *Veſtam* ſeu *Ignem* ſervaverint, antequam Zoroaſtres ſuas in Religione peculiares Reformationes Guſhtaſpi commendaret & obtruderet, ſuadendo ut adhuc plura *Pyréa* extruerentur. Suprà diximus veram Perſarum Religionem fuiſſe & adhuc eſſe veri Dei cultum ejuſque ſolius adorationem divinam; in quem uſum ex eorum ſententiâ non opus fuit Templorum, ut Strabo & Herodotus & Cicero aliique affirmant: eo itaque nomine Templa abhorrebant, quia *Dei Majeſtas nimia erat ut intra anguſtos parietes comprehendi poſſet*. Græcorum itaque Templa Idololatrica vaſtabat & ſubvertebat Xerxes, ut alibi diximus. Nec pro civilibus cæremoniis Mithræ præſtandis, opus erat Templorum, quippe quæ meliùs ἐν ὑπαίθρῳ *ſub dio* præſtari potuêre. At pro cuſtodiâ Ignis à quo tempore eum ſervaverint, Templa (Judæorum exemplo) fuerunt ſemper neceſſaria; cùm ſine ejuſmodi Domiciliis, Ignis inextinctus ſervari non potuit. Ideóque quæ tantùm pauca erant, multiplicari juſſit Zoroaſtres, in ſuâ reformatione. Unde conſtat quòd ſupradicti autores negantes Templa fuiſſe Perſis, intelligendi ſunt cum dictâ limitatione; cùm id abſolutè dictum, planè non fuerit verum.

Ex quo itaque Perſæ ſervaverunt Ignem perennem, ex eo etiam neceſſe fuit eos pariter habuiſſe aliquot *Pyréa* in quibus talis Ignis ſervaretur. Non autem neceſſe fuit ut ubique habuerint multa *Pyréa*, cùm eiſdem temporibus in Græciâ habuerint tantùm pauca, & *in Româ tantùm unum in generale bonum totius Gentis*, ubi pro *populo univerſo litabatur*. Et quidem quòd tantùm pauca *Pyréa* tunc habuerint Perſæ (præterquam quòd rationi conſentaneum ſit,) colligimus ex eorum Hiſtoriis, in quibus narratur Guſhtaſpem Zoroaſtris inſtigatione multiplicaſſe Pyréa, eáque ubique extruxiſſe; unde eorum anteâ paucitas arguitur. Suam itaque Ignis cuſtodiam habuerunt ante Zoroaſtrem: is enim non apparuit ante tempora Hyſtaſpis: eos autem dictam Ignis cuſtodiam habuiſſe ſub Medorum Monarchiâ ſatis liquet. Nam de *Hûſhangh* Medorum Rege tantùm non antiquiſſimo, refert *Tábari*, هوشنك ــ مغان كفتند كي آتش پرستي بود

بون واز ما بون وجهودان گفتند كي بر دين ما بون *Hûſhangh--Magi dixerunt quòd fuit Ignicola & ex nobis fuit: & Judæi dixerunt quòd de Religione noſtrâ fuit.* Is nempe Deum adoravit, & Ignem honoravit: & cùm tam Magi quàm Judæi ſic etiam facerent, & ambo talem etiam Ignem in reſpectivis ſuis Oratoriis tunc ſervarent, utræque Gentes propter Ignis cuſtodiam, hunc pientiſſimum Regem de ſuâ Religione fuiſſe voluerunt, de eo poſteà contendentes & altercantes. Sed notandum eſt quòd *Tábari* Mohammedanus perperam repræſentat Perſas vocantes ſeipſos *Ignicolas*: quòd nunquam faciunt: ſed hoc eſt Improperium ſeu dedecoris nomen à Mohammedanis impoſitum, & à Perſis inter ſeipſos non uſurpatur. Et idem in ſequentibus ex *Tábari* citationibus obſervandum. Is enim de antiquo Medorum Rege *Aphiridûn* narrat, آفريدون — مغان گويند كي وي آتش پرست بود. *Aphiridûn ---Magi ajunt quòd ille fuit Ignicola.* Hiſtoricus *Emirchond* dicit hunc Religioſum Regem aſſumpſiſſe ſibi Eccleſiaſticum Titulum موبد *Mûbad* ſeu *Præſulis.* Et poſteà de tempore Regis *Manûgjahr* idem *Tabari* dicit, وايشان آتش پرست بودند *Et ii tunc Ignicolæ fuerunt.* Atque (ut de aliis intermediis Regibus taceatur,) certum eſt *Cambyſis* temporibus Ignem æſtimatum fuiſſe ſacrum, cùm Herodotus taxet eum feciſſe id quod (ſecundùm Perſarum Religionem) non erat Sanctum, comburendo *Amaſis* Regis Ægypti cadaver, quippe quò Ignis pollueretur, ut antea notavimus. De *Cyro* etiam conſtat, eum magnum aliquod opus ſuſcepturum, adiiſſe Eccleſiam, ubi Deo cultum & Igni cæremonias faciebat: non quaſi ſolum Ignem eo in caſu adiiſſet, ſed quia mos erat ut primo ingreſſu in Eccleſiam, uſitatam reverentiam exhiberent Igni, & deinde Deum orarent, ut alibi fuſiùs docuimus. Sic Xenophon (ſi ei fides,) πρῶτον ἑςίᾳ ἔθυσεν: ubi ἔθυσεν, non *Sacrificavit,* ſed quaſvis cæremonias feciſſe ſignificat. Et quamvis eſſet Dei Templum, tamen vocabatur *Pyreum* ſeu *Ædes Ignis,* (quòd Ignis in eo aleretur ut in Templo Judaico,) quod non habebatur malum Epithetum: & quo zelo Cyrus Deum adoraturus ad *Pyréum* ſeu Templum venerit, narrat *Phirdauſi* Libri *Shahnâmæ* Autor his Verſibus,

بيامد خروشان بآتشكده *Venit exultabundus ad Ædes Ignis,*
بگسترده بر موبدان سيم وزر *Circumfundens ſuper Præſules Argentum & Aurum,*
در آتش پراگنده چند گهر *Et in ipſum Ignem aliquot Uniones ſpargens.*

Hoc

Hoc modo deduximus Ignis cuſtodiam ab initio Monarchiæ Medorum ad Hyſtaſpem. His quoque pleniorem fidem facit Shahriſtâni Arabs, ſaltem à tempore Regis *Phridûn* & *Gjemſhîd*, واما بيوت النيران
للمجوس فاول بيت بنا افريدون بيت بطوس وآخر بمدينة بخارا
هو بردسون و اتخذ بهمن بيت بسجستان يدعي كركر اولهم وبيت
في نواحي بخارا يدعي قباذان وبيت نار سمي كوسية بين فارس
واصفهان بناه كيخسرو وآخر بقومس سمي حرير وبيت نار يسمي
كنكدز بناه سياوش في مشرق الصين وآخر بارجان من فارس اتخذه
ارجان جد بشتاسف وهذه البيوت كانت قبل زرادشت ثم جدد زرادشت
بيت نار بنيشابور وآخر بفسا وامر بشتاسف ان يطلب نارا كان
يعظمها جم فوجدوها بمدينة خوارزم فنقلها الى دارابجرد وسمي آذر
خره و المجوس يعظمونها اكثر من غيرها وكيخسرو لما خرج الي غزو
افراسياب عظمها وسجد لها ويقال ان انوشيروان هو الذي نقلها
الي الكاريان فتركوا بعضها وحملوا بعضها الي فسا وفي بلاد الروم
علي باب قسطنطينية بيت نار اتخذه شابور بن اردشير فلم يزل كذلك
الي ايام المهدي وبيت نار باسفينيا علي قرب مدينة السلم لبوران
بنت كسري وكذلك بالهند والصين بيوت نيران. واما اليونانيون
فكان لهم ثلاثة ابيات ليست فيها نار وذكرناها *Fuerunt Magis aliquot Pyréa, quorum primum erat illud quod Aphridûn extruxit in Tûs: & aliud erat in urbe Bochâra, dictum Bérdeſûn. Prætereà Behman erexit in Sigjiſtân Pyréum dictum Ghérgher* [ſeu *Ghárgher.*] *Ex primis eorum fuit in Bochâra Pyréum dictum Kobâdân: erátque inter Phârs & Iſpahân Pyréum dictum Cauſîya, quod extruxit Kei-Choſrav: & aliud in Kûmus dictum Harîr. Erat quoque Pyréum dictum Ghangh-diz, ad orientem Chinæ extructum per Siyâuſh: & aliud in Argjân Perſidis, quod extruxit Argjân Avus Hyſtaſpis. Hæc Pyréa fuerunt ante Zerduſht. Tum poſteà novum fecit Zerdùſht Pyreum in Neiſhâbur, & aliud in Pheſâ. Et Hyſtaſp juſſit ut exquireretur Ignis quem veneratus fuerat Gjemſhîd, quem invenientes in Chorzem, tranſtulerunt ad Darâbgjerd,* & [iſte] *nominatus eſt Adur-chúra. Hunc præ cæteris venerantur Magi: cúmque Kei-Chôſrav exiret ad belligerandum cum Aferâſiyâb, eundem veneratus eſt coluitque. Dicitur autem Anùſhirravân fuiſſe*

U qui

qui eundem portavit in Caramaniam, ubi partem ejus reliquerunt, & aliam partem portârunt ad Pheſâ. Porrò in regione Græcorum eſt Pyréum quod ad Conſtantinopoleωs portam erexit Shâbur filius Ardeſhîr, quod non deſiit uſque ad tempus Al Mahdi. Erátque in Eſphiniya propè Bagdâd Pyréum quod extruxit Bûrân [l. Tûrân] *filia Coſrois. Et ſic in Indiâ & Chinâ erant Pyréa. Erántque Græcorum tria Pyréa, quorum alibi meminimus: in eis autem non erat Ignis.* Plura Pyrea vide ſuprà p. 105.

In iſto *Shariſtánii* Paragrapho malè ſcripto, quærendum annon *Berdſun* perperam ſic ſcriptum fuerit pro خوش سوز *Chûdſûz*? & annon *Cauſîya* (in alio Exemplari كونسة *Cûniſa*,) ſit pro كسريجة *Kiſrîya*? nam autores Arabes ſubinde ſolent errare in rebus Perſicis, uti & dictus Shariſtáni etiam alibi facit peſſimé. An *Kûmus* ſit pro *Kûm*? Et quid ſit *Harîr*? *Ghangh-diz* eſt fictitius locus, de quo infrà diximus. In altero Exemplari pro *Ghergher*, eſt كوكو *Cûcû*; utrumque malé. In uno Exem. Arabico ſcriptum eſt اذرخوا *Azur-chuwa*, in alio اذرجون, quod cum optimâ ratione puto reſcribendum آذرخره *Azur-chura*, ut feci: nam hunc Ignem in Caramaniâ præ cæteris uſque hodiè venerantur Magi: ejúſque huc tranſlatio mira fuit. Pro *Eſphinîya*, in alio Exem. legitur *Eſphilîya*, utrumque malé.

De veteribus Perſis fatendum eſt, quòd quamvis Deum Omnipotentem eumque ſolum divino cultu colant, omnia ejus Attributa agnoſcentes, eos tamen habere inveteratas quaſdam ſuperſtitiones præſtandi nimias cæremonias Elementis & Planetis. Unde Epiphanius quaſi illorum miſertus, ait, Παρὰ Πέρσαις Μαγουσαῖοι καλούμενοι, οἱ εἴδωλα μὲν βδελυττόμενοι, εἰδώλοις τε προσκυνοῦντες, Πυρὶ, καὶ Σελήνῃ, καὶ Ἡλίῳ. Sed illi interim in hac parte cæcutientes in his pergunt, non putantes aliquid mali eſſe in eis, quia ex animo verum Deum religioſè colunt: & ægrè ferunt ut propter externas quaſdam cæremonias quas putant innocuas, habeantur *Ignicolæ* & *Idololatræ*. Hi itaque ineluctabili fato ab omnibus reputabuntur meri Idololatræ, quia exteri, talia videntes, exiſtimant totam eorum Religionem in illis viſibilibus cæremoniis conſiſtere propter externam ſpeciem, dum internam animi intentionem non vident. Unde miſera eſt in hac parte hujus Gentis ſors, quòd reputentur Idololatræ, cùm ſint ſolius Dei Adoratores, nihil magis quàm Idololatriam odio habentes: dum totus Mundus in eorum Religione deceptus, putet eos eſſe cultores Creaturarum, propter aliquas nugas quas illis tantùm civiliter præſtant. Unde eſt

eſt quòd fere nihil aliud de eis prædicetur, quaſi talia eſſent in eorum Religione ſummum & principale, cùm reverà ſint tantum irreptitia, veriori & antiquiori eorum Religioni orthodoxæ ſuperaddita & cum proceſſu temporis interpolata: dum interim vera & principalis eorum Religionis *Teſſera* maximè notatu digna, ſit *eorum à diluvianis temporibus de Deo orthodoxia, ejúſque ſolius Adoratio divina, dum Ignis & aliorum cultus* (ut planè aſſerunt) *ſit tantùm civilis, nec ea unquam vocent Deos: nullas neceſſitatum petitiones eis exhibendo, nec preces illis fundendo. ſed meras civiles laudationes eis præſtando pro beneficiis quæ Dei ductu Mundo impertiuntur.* Vera autem eorum de Deo orthodoxia ab aliis prorſus ignoratur & tacetur, & nil niſi Idololatria & Ethnicismus de eis interim prædicatur; propter aliarum Gentium de eorum Ritibus & Opinionibus Ignorationem, & cultûs eorum ſimilitudinem cum Idololatriâ. Et hoc pro pœnâ lucrati ſunt Perſæ Religionem ſuam tam ſtudioſè celando: cùm Religionem & Linguam in quâ ſcribitur, peregrinis revelare ſit vetitum. Cùm itaque (ut diximus,) id quod in eorum Religione minimum eſt, ubique Gentium circumferatur & celebretur ac propaletur, id verò quod reverà maximum eſt, prorſus omittatur & ignoretur; nos ſuſcepimus piam iſtam verò Deo devotam Gentem, à tali vituperio vindicare, ut totus Mundus de eis in poſterum ſentiat meliora. Si enim comperiſſem Perſas *Solem* aut *Ignem* vocaſſe *Deos*, aut petitiones eis feciſſe, noluiſſem eos vindicare.

Omnia itaque quæ fiunt Igni vel per Ignem in eorum Eccleſiis, ſunt tantùm Apparatus ad mox ſequentem Dei Cultum, in cujus gloriâ omnia deſinunt. Qualem autem erga Ignem reſpectum habent, teſtatur D. Sanſon *in Hodierno ſtatu Perſiæ*, qui de hiſce rebus collocutus eſt cum eorum Sacerdotibus, qui reſponderunt, *ſe tantùm credere Ignem eſſe omnimodo reſpectu dignum, cùm ſit omnium Elementorum puriſſimum*. Sed nunquam præcipitur eum پرستیدن *colere*: agnoſcunt enim eſſe merum Elementum Dei Creaturam. Sic etiam teſtatur infra citatus Am. Marcellinus, *Quòd coram Igne Magi mitrati conſtruentes lignis Ignem, preces accinunt invocato nomine Dei*; ſcil. recitato nomine Dei: nam nihil ſine Dei nomine aggrediuntur, & quicquid faciunt, ad Dei gloriam fit. An hi ergò ſunt Ignicolæ? Abſit! Quales autem fuerint ex ſequentibus meliùs conſtabit; ubi non tantùm Dei cultus ab eis affectatur, ſed & erga eundem cultum & Dei gloriam zelus monſtratur.

Supracitatus itaque *Tábari* antiquus Hiſtoricus Perſa de ſupradicto Medorum Rege penè antiquiſſimo refert, هوشنك ـــ پادشاهی كي زمين بگرفت وخلق را بخداي تعالي خواند *Hûſhangh ---fuit Rex qui totam terram poſſedit, & populos ad Deum Excelſum vocavit*: ſcil. Aſſyrios & Chaldæos qui ſub præcedentibus Monarchis fuerant Idololatræ, ſub ſuâ Monarchiâ Medicâ coëgit ad cognitionem & cultum veri Dei. Ab eodem *Tábari* & Perſarum Hiſtoricis omnibus, huic Regi tribuitur de Deo Liber hodiè extans, cui Tit. جاويدان خرد *Gjâvidân Chràd*, i. e. *Æterna Sapientia*; qui quidem Liber eſt omnibus Scriptis Zoroaſtrianis multò antiquior. Ab Ethniciſmo itaque procul fuit Autor, ut & antiquiſſimi Medi omnes. Idem *Tábari* in Vitâ Regis *Manûgjahr* narrat, quòd (quandò rupto cum Perſis fœdere, Turcæ fluvium *Gjeihun* trajecerunt Perſiam invaſuri,) convocatis Regni ſui Magnatibus & Proceribus, hæc verba ad eos fecit *Manugjahr* Rex, ايزد سبحانه وتعالي اين ملك مرا داد تا من اورا شكر وسپاس داري كنم ومملكت نگه دارم ورعيت را بنيكو دارم وداد كنم اندر ميان خلق تا خدا عز و جل اين ملك مرا افزون كند پس اگر ناسپاس كنم و شكر نكنم اين ملك از من باز ستاند ومرا بدان جهان عقوبت كند وايزد سبحانه وتعالي مرا از اهل ملكان آفريد وملك من داد ومن اين ملك را ضايع نخواهم كرد &c. *Deus Sanctiſſimus & Excelſus hoc Regnum mihi dedit, ut ego Laudes & Gratiarum actionem ei haberem, & Regnum cuſtodirem, & Subjectos in bono-ſtatu conſervarem, & inter populum exercerem juſtitiam; ut hac ratione Deus Optimus Maximus hoc Regnum mihi augeat. Nam ſi ingratitudinis reus non reponerem ei Gratias, is hoc Regnum mihi adempturus ſit, meque in altero Mundo affecturus tormentis. Cùm itaque Deus Sanctus & Excelſus me ex Regum ſtirpe creavit, & Regnum mihi dedit, ego hoc Regnum non amittam*, &c. Ex horum verborum tenore quivis ejus Fidem & in Deo Fiduciam facilè elicere poterit. Deinde idem Rex addidit, *quòd ſi cras illum convenirent, prolixiore Oratione ſe illos excepturum, eúmque fuſiùs perorantem audirent.* Quod & fecit: nam craſtinâ luce coram omnibus habuit valdè prolixam Orationem ſeu ad Nobiles & Milites Hortationem illam quâ dictus Perſarum Rex exercitum ſuum excepit quo tempore Orientales Scythæ (quos Turcas appellat) è territoriis ſuis eruperunt Perſiam invaſuri. Ex dictâ

Oratione excerpſimus hæc pauca ſequentia : منوجهر بر تخت مملکت بنشست و تاج بر سر نهاد وموبد موبدان را بر کرسی زرین برابر تخت بنشاند واو مهتر موبدان بود ومهتر همه عالمیان آن زمانه — خطبه کرد وایشان را پند داد و بابتداء خطبه ایزد سبحانه وتعالی سپاس داري کرد پس گفت اي مردمان این چنین خلق کي شما همه ببینید بدین بسیاري این همه را یکي خالق آفریدگارست وبر کسان نعمت از ویست واین خلق را او آفریدن واورا بایذ پرستیدن وبنعمت او سپاس داري کردن و خویشتن بقضاي او دادن : وهر چه بودني چاره نیست که نباشد وهیچ چیز ضعیفتر از مخلوق نیست واگر این مخلوق چیزي بجوید نیابد وهیچ قويتر از خالق نیست زیراکه هر گهي که این مخلوق را بجوید بدست آرد و بدست او اندرست پس از همه خلق خالق قويترست — وایزد تعالي مارا از بزرگي خویش این فضل داد وما اورا سپاس داریم وازوي آن خواهیم که مارا براه راست بدارد ودل ما بر یقین نگاه دارد وما بدانیم که این همه از ویست و مارا بازگشت بدو *Manûgjabr ſuper Solium Regni ſedit, & Coronam capiti impoſuit, & Præſulem Præſulum in Cathedrâ aureâ è regione Solii collocavit. Is erat præcipuus Præſulum & præcipuus omnium Doctorum ejuſdem temporis. ----Deinde Orationem habuit, eiſque conſilium dedit. Et in initio Orationis ſuæ, Deo Sanctiſſimo & Excelſo gratiarum actionem fecit : & deinde dixit, O viri, iſtius populi quos tantâ multitudine videtis, unus eſt Creator & Conditor, & hominibus impertita Beneficia ſunt ab eo ; ideóque ei oportet ſervire & pro Beneficiis ejus gratias agere, & noſmetipſos illius determinationi permittere. Quicquid enim exiſtit, non poteſt non eſſe : & nihil debilius eſt Creaturâ : nam ſi iſta Creatura aliquid quærit, non invenit. Atque nihil fortius eſt Creatore : nam ſi is quovis tempore iſtam Creaturam quærit, mox in manu ſuâ habet, & in manibus ejus eſt*, i. e. in poteſtate ejus. *Ideóque omni Creaturâ fortior eſt Creator.* Deinde poſt alia multa, ſubjungit ſequentia, *Et Deus ex magnificentiâ ſuâ hunc favorem exhibuit nobis, & nos ei gratias habemus : & ab eo hoc petimus, Ut nos in viâ rectâ contineat, & cor noſtrum in veritate cuſtodiat.*

 Nam

Nam nos ſcimus, quòd totum hoc [ſcil. Turcarum Invaſio] *eſt ab eo, & nobis ad eum eſt Reditus.*

Ex hâcce dictæ Orationis particulâ poſſumus hominis Fidem & orthodoxam erga Deum Religionem agnoſcere: nulla enim mentio illius temporis Mithræ, ſed ſolius Dei, in quo ſuam confidentiam ponit, ad ſolum Deum confugit convolatque, & ad eum ſuas Preces dirigit. Quamvis itaque illis temporibus uſitatas Ceremonias & Reverentiam perſolverent Mithræ, conſtat tamen eos illum non coluiſſe, cùm neceſſitatis tempore ad illum non confugerent nec invocarent, nec in eo, ſed in ſolo Deo confiderent. Impoſterum itaque abſit Cenſura quæ injuſtè taxat eos de divino aliquo cultu exhibito Mithræ aut Igni: nam iſti veteres Perſæ non loquebantur ut tales Mithriaci. Et inter alia hujuſmodi Teſtimonia quæ de aliis Perſarum & Medorum Regibus inveniri poſſunt, accipe hoc de *Lohrâſp* ex *Ahmed Ibn Jûſuph* Hiſtorico Arabe, لما كان يوم المهرجان تسنم لهراسب سرير الملك واعتصب بتاج السلطنة حمد الله واثنى عليه ثم قال ايها الحاضرون استشعروا الخوف من الله عز وجل المنزه القاهر الذي اجرى البحار ونصب الجبال ورفع السما وجعلنا في الارض ذات الطول والعرض كنمال دارجة علي كرة في مقعر الفلك *Quando fuit dies Mihragjân,* [ſeu Æquinoctium autumnale,] *Lohrâſp inauguratus in Solio Regni & redimitus coronâ imperii, laudavit Deum & gratias egit ei: & mox dixit, O qui præſentes eſtis, concipite animo timorem Dei Glorioſiſſimi & Sanctiſſimi & Omnipotentis, qui curſum dedit Maribus, & firmiter ſtatuit Montes, & elevavit Cœlum, & conſtituit nos ſuper Terrâ longitudine & latitudine præditâ ſicut Formicas reptantes ſuper Tumulo-formicario in hac Sede Orbium,* ſcil. in Terrâ quæ eſt Centrum Orbium cœleſtium.

Iſte Turcarum ſeu Orientalium Scytharum Rex, qui (ſec. Tábari) dicto modo Perſiam & Mediam invaſit & eandem occupavit, fuit آفراسياب *Apherâſiâb,* qui (ſec. *Emir-Chond*) poſtquam Perſiam poſſederat 12 annos, à Perſis tandem profligatus & exactus eſt. Is fuit filius τȣ̃ پشنك *Puſhàngh,* ex *Tûri* familiâ, *Aphridûni* nepos. At *Emirchond* ponit ſupradictam Perſiæ Invaſionem non fuiſſe tempore *Manûgjâhri,* ſed tempore τȣ̃ نودر *Nûdar* immediatè ſuccedentis Regis, nepotis *Aphridûni,* qui circa 7 annos regnavit: nam *Apherâſiâb* audiens

audiens *Nûdar* eſſe Gubernationi ineptum, eam captavit occaſionem obruendi illum.

His quæ de Medicorum & Perſicorum Regibus dicta ſunt, addatur id quòd ex S. Scripturâ conſtat, ſcil. Darium Medum planè cognoviſſe & agnoviſſe verum Deum eúmque coluiſſe uti colligitur ex ejus verbis in Libro Danielis & ad Danielem, *Deus tuus quem colis, te liberabit*: & poſteà, *O Daniel, ſerve Dei viventis* ! in contrarium Numinum mutorum quæ colebant Gentes. Præterea ad ſummum Magiſtratum extulit Danielem Dei ſervum, & juſſit ut omnes colerent Deum Danielis. Iſte ergò Rex durante tempore regni ſui quod fuit breve, probabiliter deſtruxit Babyloniæ Idola, & ad veri Dei fidem vocavit Chaldæos anteà ſubditos Belteſháſſari, cui ſucceſſit.

Et, ſi hinc deſcendimus ad Cyrum & Hyſtaſpem, planè inveniemus eos verum Deum agnoſcentes & colentes. Et longè poſthac, ſuo tempore Porphyrius docuit, Magos eſſe ſolos qui Numen colerent, ut poſteà ex ejus verbis infrà adductis monſtrabitur, uti etiam ex Laertio monſtratum fuit: Deum enim verum colebant, quod circumpoſitæ nationes non faciebant.

Deinde iſtam Diſquiſitionem deducendo ad tempora Perſarum regis *Ardeſhir Babecân*, de quo ſupra; & ad tempora *Anuſhirravân* qui Juſtiniano Imperatori coævus, inveniemus apud Symeonem Sethum in Prolegomenis *Sapientiæ Indorum*, Perzoëm dicti Regis Archiatrum confitentem veram Religionem, orthodoxam de Deo & Reſurrectione & futuro ſtatu fidem. Iſte برزويه *Perzûya*, is erat qui pro ſuo Rege ex Indiâ attulit dictum Sapientiæ Librum, (in quo Perſonæ ſunt *Culîle* & *Dimne*, ſeu Στεφανίτης & Ἰχνηλάτης, viz. Indorum *Rex* & *Veſtigiator* qui Philoſophus,) eúmque Perſicè vertit: quo opere æternum apud Perſas laudem meruit, & à Rege voluit ut بزرجمهر *Buzurgjúmhur*, (ibi dictus Περτζετζέμχαρ,) præcipuus Conſiliarius & Secretarius, Regis juſſu totam Perzois Vitam ab infantiâ ad adultiorem ætatem deſcriberet, quòd & fecit. Hæc videri poſſunt etiam in Libro انوار سهيلي *Anwâr Soheili*, i. e. *Flores Soheilæi*.

Atque ut veterum Medorum & Perſarum Fidei veritas ex antiquorum Scriptis elucet, ſic & eadem ad hodiernum uſque diem continuata (nam ſuæ Religionis & Rituum ſunt valdè tenaces,) apud eorum Sobolem retinetur ubicunque ſint; uti teſtatur D. Tavernier de Caramania, & D. Sanſon de Iſpahân Perſidis: & idem ex veterum Perſarum Converſatione in Indiâ teſtatur D. Ovington in Itinerario

Surattenſi,

Surattenſi, *Agnoſcunt & adorant unicum Deum ſupremum, qui (ut eſt omnium rerum Principium,) primum cujuſque Menſis Diem ſolenni cultûs ipſius celebrationi dedicant*, &c. Scil. cùm is eſt omnium rerum Principium, ergò Menſis Principium ei dedicant & ab eo denominant. Et D. Mandelſlo in Itinerario Indico refert, *Veteres Perſæ credunt unum tantùm Deum, qui univerſi Mundi Conditor & Conſervator, in omnibus rebus ſolus & immediatè agens. Credunt tamen eum habere multos Servos Angelos, præſertim Septem, qui res Mundanas obſervant eique renuntiant. Ignem quoque multùm æſtimant, quia repræſentat Deum.* Ogilvius in *Perſiâ* p. 46, *Orant ter quovis die, mane, meridie, & veſperi, & credunt in unum tantùm Deum omnium rerum conditorem, inviſibilem & omnipotentem: ideóque Mohammedani injuſtè eis tribuerunt nomen Gavrorum ſeu Idololatrarum.* Et poſt teſtimonia affirmativa, quòd reverà colunt Deum; addam teſtimonium negativum, quòd non colunt Ignem cultu aliquo divino, ſed tàntùm civili: idque ab amico qui ex colloquio cum Perſarum Sacerdotibus in Indiâ, ſcripto mihi retulit eorum rationem honorandi Ignem non ut Deum, ſed ut Dei Creaturam glorioſam: ſcil. *quia Zoroaſtres in cœlum raptus, non vidit Deum, ſed audivit eum colloquentem è medio Ignis; quem itaque tanquam Dei virtutem accepit, & in terram ſecum portans, eundem honorandum præſcripſit. Ideóque primo ingreſſu in Pyreum, dum omnes ad* 10 *pedum diſtantiam circumſtant Ignem, Sacerdos præfatur, Quòd quia Ignis Sacer à Zoroaſtre acceptus fuit à Deo tanquam Virtus & excellentia ejus, & quia miraculis confirmatâ Lege cautum eſt ut iſte Ignis honoretur, ideò debent eundem tanquam Divinitatis particulam venerari; & ſic Solem & Lunam & omnes res Ignem referentes; veniam etiam precantes ſi fortè talem Ignem inopinatò inquinaverint.*

Si hæc non ſufficiunt ad monſtrandum hujus populi orthodoxam de Deo opinionem, & piam atque devotam in eo ſolo intemeratam Fidem, in hujus Operis ſequelâ adducuntur ejuſmodi plura tam aliunde quàm ex eorum Authentico Libro *Sad-der*, ubi orthodoxa Religio antiqua exhibetur, & ad hodiernam diem continuata præſcribitur ſequenda. Ideóque non obſtante quòd eorum orthodoxa Religio antiqua, aliquot Additionibus & ſuperſtitioſis nugis interpolata fuerit, non tamen eſt deleta, quin ab initio primam illam rectam de Deo ſententiam teneant adhuc inconcuſſam & intemeratam, ut ex quotidianâ eorum praxi ſatis liquet; & omnibus eorum res & Religionem rectè perſpicientibus notum eſt. Cùm itaque cultu divino

unicè

unicè colant verum Deum ſolum, ejúſque Unitatem aſſerant, & præter eum nihil habeant quod vocent Deum, (ut ſuprà innuimus,) certè indignè factum eſt à Græcis & aliis in Religionis eorum minùs principalem partem inſiſtendo, polytheiſmum illis impingendo, & alias præter Deum res, Perſarum Deos vocando; & interim omittendo Religionis eorum magis principalem & præcipuam partem, ſcil. quòd Deus excelſus ſit unicus eorum Deus, & quòd ille ſolus ſit qui divinâ adoratione ab eis adoretur. De illorum Pietate erga Deum, vide plura ubi de Magis Chriſti Viſitatoribus agitur, & poſteà in Capite ubi Perſarum Fides orthodoxa docetur & explicatur.

CAP. IX.

Perſarum primitiva Principia duo, unum æternum, alterum creatum: cum utriuſque Nominibus. Hæc Zoroaſtres vocavit Lucem & Tenebras. Opiniones de Deo. Creatio Mundi in 6 Temporibus, quorum nomina & deſcriptiones in medium adducuntur. Solennis eorundem obſervatio ſtrictè injuncta Perſis, in memoriam operum Dei.

VEterum Perſarum Fides orthodoxa primitiva, quæ poſteà in Abrahami doctrinâ atque in Moſaicæ Hiſtoriæ veritate confirmata, poſuit Unicum Boni Principium *æternum*, quod fuit *Deus*, eorum linguâ dictus يزد *Yezàd*, ſeu ايزد *Izàd* vel *Izid*, (vulgò *Izud*,) ſive aliàs يزدان *Yezdân*. Hæc fiunt à Verbo يشتن *Yeſhten* (in Futuro يزد *Yezàd*,) *ſupplicare, intercedere*, q. d. *Supplicandus*: & Futurum nominaſcens migrat in *Nomen* Dei. Aliud ejus nomen eſt اورمزد *Ormùzd* ſeu هرمز *Hormùz*, vel هرمزده *Hormízda*: & junctim cum recentiore nomine, هرمزده خدا *Hormízda Chodâ*, *ô ſumme Deus*! Hinc apud Græcos Scriptores Ὡρομάσδης. Hocque nomen *Hormùz* ſeu *Ormùzd* aliquando ad *Jovem* planetam transfertur. Apud vetuſtiſſimos Hebræos *Deus* erat אלוה *Elóah*, i. e. *qui colitur*, ſæpè in plurali אלהים *Elohîm* honoris cauſâ, ut & alia quædam Dei nomina in ling. Heb. Hinc Chald. אלה *Elâh*, Syr. ܐܠܗܐ *Alóho*, Arab. الاه *Ilâh* (cum Articulo الله *Allâh*,) ab اله *Alaha*, *coluit, adoravit.*

Deinde poſuerunt aliud Mali Principium *creatum*, quod fuit آهاريمن *Abâriman* ſeu اهرمن *Ahreman* ſive اهريمن *Ahrîman*, & metri cauſâ اهريمنان *Ahrimanân*: unde fit apud Græcos Perſicarum rerum Scriptores Ἀρειμάνιος. Hoc nomen conflatum eſt ex آهار *Ahâr* & ريمن *Rîman*,

X quæ

quæ ſunt Synonyma quibus ſignificatur *Spurcus*, *fœdus*, *pollutus*; & hiſce geminatis, *valdè pollutus* ſeu *ſpurciſſimus*. Quin & cum aliâ vocali, ريمن *Raiman* ſeu *Reiman* eſt *Deceptor*, *fraudator*, quod genuinum Diaboli Attributum. Dictum *Diaboli* nomen in eorum *Libris* antiquis, deteſtationis cauſâ plerumque ſcribitur everſum, hoc modo, ܕܝܘ *uvwwyqy*, quod illis peculiare; ſummum hac ratione faſtidium & dedignationem atque à Diabolo averſationem oſtendentes, utpote qui ſit peſſimus humani generis hoſtis. Apud moderniores is vocatur ديو *Dîv*.

Talia etiam ſunt duo Boni & Mali Principia apud Peruvianos: unde conſtat eos non fuiſſe ita prorſus à reliquo humano genere disjunctos, quin habuerint notitiam Hiſtoriæ Creationis. Apud veteres Græcos nullum extat *Diaboli* nomen, nec de eo aliqua mala Notio ut Spurci aut Nequam: ſed *Pluto* habitus eſt Inferorum Gubernator ſatis honorabilis, qui ſicut Lictor præeſt Pœnis irrogandis. Δαίμων *Genius* erat indifferens, ſive Ευδαίμων ſive Κακοδαίμων. In vetuſtiſſimâ linguâ Hebræâ is nominatus fuit שטן *Sâtân* Σατανᾶς, *Adverſarius*, unde Syrorum ܣܛܢܐ *Sotóno*, & Arabum شيطان *Sheitân*. At Arabum ابليس *Iblîs* per aphæreſin factum eſt à veterum Chriſtianorum Epitheto ejuſdem Διάβολος *Calumniator*, *Accuſator*, qui quotidie accuſat pios coram Deo. Hinc nomen *Diable* & Divel. Hæc autem de eo Notio deſumpta eſt ab Heb. *Sâtân*, unde etiam veteribus Judæis & Syris dictus fuit ܒܥܠܕܒܒܐ *Beeldebóbo* ſeu *Beeldevóvo*, i. e. *Dominus inimicitiæ*, *Inimicus*: hinc in Novo-Teſt. Βεελζεβούλ. Ab hoc autem longè diverſus fuit in Vet. Teſt. Βεελζεβοὺβ Ekronitarum *Dominus muſcarum*; de quo in antecedentibus diximus. Cum ſuperioribus coincidit veterum Anglorum Epithetum the foul fiende, i. e. *ſpurciſſimus ille adverſarius* ſeu *inimicus*, qui in Novo Teſt. *Impurus* ſeu *immundus ſpiritus* vocatur. Ita ut omnes ubique Gentes (exceptis veteribus Græcis,) de Diabolo eandem opinionem retinuerunt. Varia Dei Nomina & Attributa in penè ſeq. cap. habebis.

Ejus autem quod ad Perſas ſpectat, ſummam habeto ex *Ibn Shahna* Arabe Mohammedano in Libro *de Primis & Poſtremis*, qui refert,

امة الفرس و لهم ملة قديمة يقال لعلمائها الكيومرثية اثبتوا الها
قديما و يسموه يزدان يعنون به الله و الها مخلوقا من الظلمة
و يسموه اهرمن يعنون ابليس يعظمون النور حتى يعبدوا النار
و يحترزون .

ويحترزون من الظلمة ولا برحوا كذلك حتي ظهر زردشت الذي ادعي النبوة فقالوا بالباري وانه خالق النور والظلمة وانه واحد لا شريك له وان الخير والشر والصلاح والفساد انما حصل من امتزاج النور والظلمة ولو لم يمتزجا ما كان وجود العالم ولا يزالا يمتزجا الي ان يختص الخير الي عالمه والشر الي عالمه — وهذا دين المجوس

Quoad Perſarum Gentem ---- ei eſt Religio pervetuſta : & in eâ Docti vocantur Keiomarſii. Iſti ſtatuunt aliquem Deum æternum quem vocant Yezdân, eo deſignantes τὸν Θεόν : *& alium deum creatum ex Tenebris, quem nominant Ahreman, deſignantes Diabolum. Magnifaciunt Lucem, eò uſque dum colant Ignem : & cavent ſibi à Tenebris. Nec deſtiterunt ſic facere, donec prodiit Zerduſht jactans prophetiam. Aſſerunt itaque Deum Creatorem, quòd ſcil. creavit Lucem & Tenebras : eúmque eſſe Unicum, nec habere Socium. Et quòd Bonum & Malum, & Probitas & Improbitas conquiſita ſunt ex mixtione Lucis & Tenebrarum : &, quòd ſi hæc duo non fuiſſent mixta, non extitiſſet Mundus : &, quòd hæc duo hoc modo mixta non deſinent, donec Bonum approprietur Mundo ſuo, & Malum Mundo ſuo ;* [i. e. utrumque horum tandem concedet ad Mundum ſibi proprium , ſcil. in fine Mundi.] ----*Et hanc eſſe Religionem Magorum.* Hæc habebis poſteà ex aliis autoribus confirmata & pluribus tradita.

Quia verò quædam eorum quæ aliquando de Deo dicuntur, ejus naturæ non ſatis competere cenſeantur, Libri *Pharh. Gj.* Autor magis accuratè diſtinguendo, exponit quòd *Yezdân* Dei nomen, aliàs accipiatur pro ملك رهنماي ديكيها *Angelo Ductore* ſeu *Directore ad res bonas* ; & *Ahreman* eſſe شيطان رهنماي بديها *Diabolum directorem ad res malas ; idque* (inquit) *ſecundùm opinionem* المجوس الثنوية *Magorum Dualiſtarum, apud quos horum prior habetur* فاعل الخير *Agens Bonum, poſterior* فاعل الشر *Agens Malum : hocque* (infit) *eſt,* والله متنزه من الفعل الخير و الشر *quia Deus ipſe exemptus eſt ab agendo vel Bonum vel Malum.* Vult nempe quòd Deus ſit in Abſtracto, Bonitas ipſa & puriſſima Eſſentia ab omni vel Boni vel Mali impreſſione ac paſſione prorſus exempta & immunis. Qui enim cautè & philoſophicè loquuntur benè perpendentes quid dicunt, prædicant Deum eſſe بيچون و بيچند *Sine qualitate & ſine quantitate,* &c. & quando

 inter

inter loquendum dicunt آن بیچون *Ille qui qualitatum expers*, intelligitur *Deus*.

Dualiſtâs meliore ſenſu accipit laudatus Autor; nam aliàs *Dualiſtæ* Diaboli cöæternitatem aſſerunt. Sunt enim ex Indo-Perſis & Dualiſtis Manichæis aliiſque Hæreticis (ut quidam ſunt in omni Religione,) qui opinantur Diabolum à ſeipſo proceſſiſſe, ut loquuntur, i. e. æternum fuiſſe, & malos Angelos ſibi creâſſe: ſed eſt Hæretica opinio, eáque ignorantium quorundam hominum qui peculiariter vocantur الثنوية *Thanavîa*, i.e. *Dualiſtæ* ſeu اصحاب الاثنين *Domini duorum*, ſcil. *Aſſertores* ſeu *Autores duorum principiorum*; *qui* (inquit Shahriſtâni,) *Lucem & Tenebras* ſeu *Deum & Diabolum ſtatuunt duo Principia coæterna, in contrarium Magorum qui Lucem æternam & Tenebras creatas ponunt.* Iſti tales fuerunt, qui *Oromazen* & *Areimanium duos eſſe Deos aſſerebant*, ut Plut. lib. *de Iſide & Oſir.* De præcipuis autem Magorum & Perſicæ Religionis opinionibus fuſiùs dicetur in ſuo loco. Interim in genere ait Shahriſtâni, *In Magorum Religione ſunt Sectæ* 70, *in eâ Judæorum* 71, *in eâ Chriſtianorum* 72, *in eâ Muſlimorum* ſeu *Mohammedanorum* 73.

Loco ejus quod nos *Hexaëmeron* vocamus, veteres Perſæ credunt Deum creaſſe Mundum in ſex گاهان *Ghâhân* ſeu *Temporibus*: quæ etiam in *Ph. Gj.* vocantur ششگاه ἑξάχρονον, reſpiciendo ad شش روز *ſex dies quæ in* كتب سماوي *Libris cæleſtibus* ſeu *Bibliis Sacris memorantur: idque faciunt* ازقراري كه در زند مسطور نيست *ex Regulâ quæ in Libro Zend exarata eſt*; viz. putantes in tam grandi Opere *Diem* eſſe pro *Collectione Dierum*. Hanc quidem doctrinam hauſerunt à *Zerduſht*, ut dicit Libri *Pharhàngh Gihânghîri* Autor. Idem quoque affirmat *Shâh-Cholgi*, وايشان نقل ميكنند از زردشت كه خداي تعالي عالمرا بشش گاه بيافريد *A Zerduſht habuerunt traditionem, quòd Deus Excelſus creavit Mundum in ſex Temporibus*. Horum 6 Temporum feſtivalis obſervatio rigidè injungebatur. Nam in Libro *Sad-der* ab *Eſpintamân* (i. e. à *Zerduſht*,) mandatum eſt ut quiſque obſervet خو گهنبار *Conſuetudinem* ſeu *ritum Ghabanbâr*: &, ſi unus non poterat, ut duo aut tres aut quatuor junctim id facerent. Sunt ex eis qui putant hæcce 6 Tempora fuiſſe antiquiora Zoroaſtre; nam in eodem Libro *Sad-der*, cap. 94, traditur, Deum de hiſce Temporibus primò monuiſſe Perſarum veterem Regem جمشيد *Gjemſhîd*, qui poſtquam

ope

ope Angeli *Béhman* profligaverat famelicum aliquem & eſurientem Diabolum qui ſub humanâ ſpecie ejus Culinam inſatiabilis frequentabat, is inde horum temporum obſervationem indixit: &, quòd tandem *Zerduſht* eorundem ulteriorem obſervationem renovavit & confirmavit. Hoc autem fortè fabuloſum ſit: videtur enim quòd *Zerdûſht* ea primus inſtituit & Perſis obſervanda injunxit.

Hæcce 6 Tempora apud Olug-Begum vocantur گهنبارها, quod D. *Gravius* in Verſione ſuâ non ſatis rectè legit *Kahenbarha*, neſciendo quid nominis eſſet. Apud D. Golium in Notis ad Alferganium Arabicè ſcribitur جاهنبار *Gjâhanbâr*, pro گاهنبار, quod D. Golius perperam intelligens quaſi eſſet *Kuhunbâr*, exponit *Antiqua Periodus*, ſenſu quidem ſat commodo, ſed non vero: nam veram nominis vim non percepit, propter defectum trium punctorum ſupra lit. Perſicam *Ghâph*; quod tamen colligere debuerat Golius ex Arabicâ ſcriptione per lit. *Gjîm* quæ ſemper reſpondet Perſicæ *Ghâph*. Dictum autem Nomen *Shâh-Cholgi* rectè ſcribit گاهنبارها *Ghâhanbâr-hâ*, i. e. *Temporum vices*, contractè (ut ſolent) pro گاهان بارها *Ghâhân-bârhâ*: nam *Ghâh* eſt *tempus*, & *Bâr* eſt *vicis*; quibus utriſque additur terminatio pluralis. Aliquando legitur گاه بارها *Ghâh-bârhâ*. Omne autem in hoc nomine legendo & intelligendo dubium tollit Liber *Sadder*, ubi veteribus characteribus id ſcribitur *Ghâhanbârhâ*, nam antiquæ Perſarum literæ non ſunt ſono ambiguæ. De hiſce 6 Temporibus vide plura in Perſico Commentario ad *Tabulas Ilchanicas* inter Codices Huntingtonianos. Sed notandum eſt, quòd quamvis *Ghâh* (*tempus*) in hoc dicto Nomine contineatur, de hiſce tamen *Temporibus* loquendo, quaſi pleonaſticè eandem voculam rurſus præponunt: ex. gr. de primo *Tempore* loquendo, dicunt, گاه گاهنبار نخستين *Ghâh* τῦ *Ghâhanbâr primi*: & ſic de reliquis. Aliàs aliquando id efferunt, eandem vocem *Ghâh* ſingulorum *Temporum* nominibus poſtponendo, ut in Libro *Sad-der* legitur پيتشهيم گاه *Pîtiſhahim-ghâh*.

De dictorum Temporum Nominibus Nominúmque Ordine, & de Dierum Numero in genere, & de Creationis Ordine, inter omnes eorum Autores convenit: ſed de Temporum ſitu, ſcil. quo menſe ac die & quâ parte Anni incipiunt, non item. Hinc, quâ Anni parte ſecundùm illarum ſententiam inchoata fuerit Creatio, incertum relinquitur.

quitur. Id autem quod nobis videtur, in ſequentibus dicetur. Perſæ quidem omnes Annum inchoabant à Menſe Martio, qui ſec. recentiores in Epochâ Gjelalæâ, eſt *Phervardîn*, ſecundum antiquiores (exceptâ Anni vagatione,) erat *Adur*. In Libro *Sad-der* & in Autoris *Angjou* Libro *Pharhangh Gjihângbîri*, Temporum Nomina hoc ſeq. ordine veniunt.

I. Primum Tempus eſt ميديوزرم *Mid-yûzeram*, continens 45 dies, quibus creati ſunt Cœli.

II. Secundum in *Ph. Gj.* eſt ميديوشم *Mid-yûſham*, in *Sad-der* ميديوشهم *Mid-yûſhaham*, 60 dierum, quibus creatæ ſunt Aquæ.

III. Tertium in *Ph. Gj.* پيتيشهيم *Pitîſhahîm*, in *Sad-der* eſt پيتشهيم گاه *Pîtíſhahim-Ghâh*, 75 dierum, quibus creata eſt Terra.

IV. Quartum in *Ph. Gj.* اياسرم *Iyáſeram*, in *Sad-der* eſt اياثرم *Iyáſeram* eodem ſono, (ſeu اياشهرم *Iyáſhehram*, ut in alio Exemplari,) 30 dierum, quibus creatæ ſunt Arbores.

V. Quintum tempus eſt ميدياريم *Midiyârîm*, 80 dierum, quibus creatæ ſunt Creaturæ omnes.

VI. Sextum tempus eſt همسپتميديم *Hameſpitámidim*, 75 dierum, quibus creatus eſt Homo.

Libri *Ph. Gj.* Autor addit, Tempore V^to creatas fuiſſe Beſtias & Aves 272 سرده *Serda* ſeu *generum*; quæ ſi bifariàm diviſæ, Beſtiarum genera erant 172, Avium 110. Sic ille: & fides ſit penes Autorem. Dicti autem dies in unâ ſummâ numerati, ſunt 365, quibus unus integer Annus ſeu totum Creationis Tempus abſolvitur.

Dictorum 6 Temporum Initia ſequuntur ſec. Perſicos Autores; qui tamen de eis diſcrepant, à ſeinvicem & à veritate diſſentientes, nec analogam dierum partitionem inſtituentes; quaſi non poſſent computare. Utcunque ea ſecundùm illos exhibebo: & poſteà id quod rectius erit, ſtatuere conabor. Dabo ea *Primò* prout D. Golius habuit ex Tabulis كوشيان كيلي *Kouſhân Ghilæi*. II, ex Tabulis univerſalibus نوشياء حكيم *Nouſhiyâï Hakîm*, (qui fortè idem ſit cum præcedente,) prout citatur in Libro *Ph. Gj.* III, ex ipſo Libro *Ph. Gj.* Autore *Ibn Phacreddîn Angjou* Indo-Perſâ Mohammedano, qui prætendit ſequi Menſium Ordinem antiquam, ſed reverà ſequitur Ord. recentiorem. Sed cùm horum Temporum obſervatio fuerit Inſtitutum *Zoroaſtris* vel fortè antiquioris *Gjemſhîd*; proculdubiò illa ſec.

Menſes

Menſes veteres accipienda ſunt, prout mox in ſequentibus rectiùs ſtatuetur. IV, ex Libro *Sad-der* ſec. uſum Indo-Perſarum Magorum. Sed in his, computandum eſt ſecundùm Menſes Perſicos qui omnes ſunt æquales conſtantes Tricenis diebus, non autem ſecundùm Menſes Latinos qui ſunt inæquales. Quando numerant 31, intellige primum Append. Si autem *Kouſhân* & *Nouſhiâi* ſunt idem autor, eſt tamen differentis Exemplaris diverſa lectio, quâ in parte aliquid lucramur.

I,	*Sad-der*	11	*Ard.behiſht* ſeu *Aprilis* Gjelalæi.
	Angjou	15	
	Kouſhân	25	
	Nouſhiyâi	26	
II,	*Sad-der*	11	*Tir* ſeu *Junii* Gjelalæi.
	Angjou	16	
	Kouſhân	25	
	Nouſhiyâi	26	
III,	*Sad-der*	26	*Shahrîvar* ſeu *Auguſti* Gjelalæi.
	Angjou	26	
	Kouſhân	16	
	Nouſhiyâi	16	
IV,	*Sad-der*	26	*Mihr* ſeu *Septembris* Gjelalæi.
	Angjou	26	
	Kouſhân	15	
	Nouſhiyâi	15	
V,	*Sad-der*	16	*Dey* ſeu *Decembris* Gjelalæi.
	Angjou	16	
	Kouſhân	11	
	Nouſhiyâi	11	
VI,	*Sad-der*	31	*Iſphendârmaz* ſeu *Februarii* Gjelalæi, vel (ut dicti Autores exprimunt,) primo Appêndicũ quando veniunt in fine Menſis *Iſphendârmaz*.
	Angjou	31	
	Kouſhân	31	
	Nouſhiyâi	31	

Sex Temporum Initia ſecundùm Menſium Ordinem antiquum: I, ex *Shâh-Cholgji* Tabulis Perſicis. II, ex *Naſſireddîni* Tabulis Ilchanicis, prout citantur in Libro *Ph. Gj.* III, ex *Olugh-Beighi* Tabulis Perſicis.

I,	*Shâh-Ch.*	11	*Dey* antiqui, ſeu *Aprilis.*
	Naſſired.	15	
	Olugh. B.	11	
II,	*Shah-Ch.*	11	*Iſphendârmaz* ſeu *Junii.*
	Naſſired.	11	
	Olugh B.	11	
III,	*Shâh-Ch.*	26	*Ardibehiſht* ſeu *Aprilis.*
	Naſſired.	26	
	Olugh B.	26	
IV,	*Shâh-Ch.*	26	*Chordâd* ſeu *Septembris.*
	Naſſired.	26	
	Olugh B.	26	
V,	*Shâh-Ch.*	26	*Shahrîvar* ſeu *Decembris.*
	Naſſired.	26	
	Olugb B.	16	
VI,	*Shâh-Ch.*	31	*Abân* ſeu *Februarii*, ſc. primo Appendicum quando veniunt in fine menſis *Abân.*
	Naſſired.	31	
	Olugh B.	31	

Ab his omnibus diſcordat *D. Lord,* (vel Sacerdos qui ejus informator,) diverſo ordine ea recenſens; prout apud eum videre eſt. Et ſanè ex omnibus dictis horum Temporum Indicibus ſeu Catalogis, conſtat Temporum initia eſſe confuſa, & omnes Autores Perſicos de eis

ſtatuendis

ſtatuendis inter ſe diſcrepare: ita enim Initia ſtatuunt, ut non interponatur ſat dierum diſtantia, prout ea ſingulis Creationis Actibus ab illis annumerari ſolent. Quamvis verò de Diebus initialibus diſcrepetur, inter omnes tamen convenit de Menſibus & de Dierum Numero & de Initio VI^ti^ Temporis; quòd ſcil. fuerit die *Ahnavàd* ſeu primo Appendicum in fine Anni tam antiqui quàm recentioris. Adeò ut tam apud antiquos quàm apud recentiores, ultimi Creationis Feſti *Quindium* ſeu *Pentaëmerum* coinciderit cum Feſti Appendicum *Quindio* poſteriori. Nam Appendicum Feſtum totum conſtat integro *Decendio* ſeu *Decaëmero* quod incipit 26to die menſis ultimi.

At ſi volumus eorum παροράματα caſtigare & emendare, & Creationis Feſta & Tempora rectiùs conſtituere ſecundùm Dierum Numerum & Situm ſingulis aſſignatum, oportet notare Feſti ultimi Initium eſſe certum ſine ullâ inter eos diſcrepantiâ; unde ejuſdem ductu, de reliquis ſtatuere licebit, ſequente modo ſecundùm menſium Ordinem antiquum.

I, Creatio Cœlorum 45 diebus, incipiens ab 11 *Behman*, durabat ad 25 *Iſphendârmaz*, utrinque incluſivé.

II, Creatio Aquæ 60 diebus, à 26 *Iſphendârmaz* ad 25 *Ardibehiſht*, utrinque incluſivé.

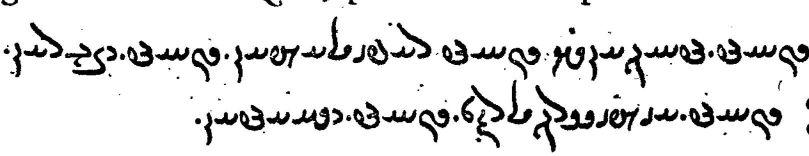
III, Creatio Terræ 75 diebus, à 26 *Ardibehiſht* ad 10 *Mordâd*, utrinque incluſivé.

IV, Creatio Arborum & Plantarum 30 diebus, ab 11 *Mordâd* ad 10 *Shahrîvar*, utrinque incluſivé.

V, Creatio Creaturarum ſeu Animalium 80 diebus, ab 11 *Shahrîvar* ad 30 *Abân*, utrinque incluſivé.

VI, Creatio Hominis 75 diebus, à primo Appendicum ad 10 *Behman*, utrinque incluſivé. In toto, integer Annus, ſeu 365 dies. Adeò ut ſecundùm illos (quantum colligere liceat,) Creatio videtur inchoata in Æſtate circa menſem Majum; & vertente Anno, eodem tempore finita & completa: adeò ut tandem condito Adamo, omnes terræ productiones in æſtivalis perfectionis ſtatu adulto tunc fuerint.

Alia autem quædam *Temporum* Nomina à ſuperioribus diverſa, leguntur in Libro *Zend*, peculiaribus adaptatis Precibus: ſunt verò

Ghâh Hâvani.
Ghâh Rapîtuan.
Ghâh Uzîran.
Ghâh Ivisrûtrim.
Ghâh Uſhahan.

Sextum

Sextum ibi non occurrit. Igitur poſt Fidem in uno vero & æterno Deo quam anteà tenuerant, ſemper retinendam, hoc fuit *Zerduſhti* ſeu *Zoroaſtris* Præceptum proximum, ut pro ſingulis dictis *Temporibus* celebrarentur quâvis vice *quinque Dies Feſtivales*, cum Epulis & lætitiâ, ut in *Sad-der* præſcriptum. Quapropter etiam hodie veteres Perſæ & eorum Magi ex inſtituto Zoroaſtris in ſingulis Creationis Feſtis celebrant 5 dies, & quovis iſtiuſmodi *Pentaëmero* ſeu *Quindio* laudant Deum pro iis quæ illâ Temporum vice condidit & creavit, & ad omnia pii animi Officia quæ Operibus illis reſpondeant, homines adhortantur.

Singulorum itaq; ſex Temporum Feſtivitas durat per 5 tantùm Dies: ſed nihilominus cujuſvis Temporis Opus in eo conditum, per plurimos Dies (ut dictum) inter faciendum duraſſe credunt. Zoroaſtres ergò Perſarum propheta tam ex Bibliis Hebraicis quàm ex Judæorum ore in Perſiâ accipiens Creationis Hiſtoriam, eam torſit & ſuo modo interpretatus eſt, exponendo *Sex* ibi dictos *Dies* fuiſſe *Sex Tempora* quorum ſingula multis diebus conſtabant, & quorum omnium Sylloge unum integrum Annum conſtitueret; nolens arbitrari tam grande Opus quale fuit Mundi Creatio, ita præcipitanter 6 dierum ſpatio acceleratum fuiſſe; ideóque longiora tempora ad hoc aſſignavit, abſque neceſſitate: cùm Deus omnipotentiâ ſuâ non tantùm 6 *diebus*, ſed illorum dierum 6 *momentis* totius Univerſi Fabricam miraculoſè abſolvere valeret.

Zoroaſtre itaque in illâ opinione præeunte, Perſæ etiam hodie adhuc credunt Deum in rerum Creatione multorum dierum Tempora inſumpſiſſe, quod fuit merum Somnium & Zoroaſtris delirium, minuens ejus omnipotentiam, qui per æternum Verbum fecit Mundum, omnia 6 momentis creans, eundemque potentiſſimo ſuo Mandato ſuſtentans, ut in Pſalmo, *Mandavit, & firma ſteterunt*. Imò Deus (ſi ſapientiæ ejus Divinæ ſic viſum fuerat,) uno momento per unum verbum كن *Cùn* ſeu باش *Bâſh*, *eſto*, totum Mundum & omnia in eo condidiſſe potuerit. Ille autem ἀνθρωποπαθῶς opus ſuum diviſit in 6 dies, & tunc quievit Septimo, ut exemplo eſſet hominibus quos diem Septimum ſanctificare voluit, & id ſtrictè præcepit, & ſeveram pœnam in delinquentes irrogandam curavit.

CAP. X.

De humani generis origine. De Diluvio, & de aliis quibuſdam rebus antiquis. De fictitiis Paradiſis terreſtribus. De Moſe & Salomone. Perſarum Religio in multis convenit cum Judaicâ; & magnâ ex parte ab eâ deſumpta fuit.

QUoad humani generis originem in Mundi Creatione, veterum Perſarum orthodoxi credunt (prout in S. Bibliis traditum) آدم وحوا *Adamum & Evam* omnium hominum Protoparentes fuiſſe. At ſecundùm eorum alios, primus Vir ejúſque Vira fuerunt ميشه وميشانه *Mîſha & Miſhâna*, ut legitur apud *Ibn Phacreddîn Angjou* Perſam in Libro *Pharhàngh Gihânghîri* & apud *Shahriſtáni* Arabem in Libro de Religionibus Orientis. In Perſicorum Regum catalogo Conſtantinopolitano, hi minùs rectè vocantur مسكي و مسكانه *Méſli & Meſtâna*. Sunt ex Magis qui ſtatuunt مهلي ومهليان *Múhli & Muhliyân*, ut Perſicè tradit *Ibn Sâid Gjürgjâni* in Libro *Maſâlik Mamâlik*, quem ſubinde brevitatis cauſâ cito ſub nomine *Maſm.* Ibidem memoratur, dari aliquos ex Hæreticis Magorum (ut & Indorum) qui ajunt *eandem fuiſſe originem Hominum & Brutorum*. Contra illos verò iſte Autor arguens objicit, *Si ſic fuerat, tum in horum utrorumque formis & coloribus non fuiſſet differentia.* Sed fortè alio ſenſu dictam originis identitatem intellexerint illi Magi. A quibuſdam Indorum & Perſarum, Rex cui nomen كيومرث *Kejomdras* (ex eorum ἀνιστορησίᾳ & Chronologiæ ignoratione) perperam habitus eſt *Adamus primus*: ab aliis eorum habitus eſt آدم الثاني *Adamus ſecundus*, qui apud Orientales erat *Noah*, propter humani generis reſtitutionem & renovationem à Deo factam per illum. Hinc eſt quòd dictus *Kejomdras* apud *Emirchond* Perſicè (ut alibi notavimus) vocatur گلشاه *Ghilſhâh*, i.e. *Rex terræ* totius: & in ſupradicto Catalogo ejus nomen perperam ſcriptum eſt; جلتا من الملوك *Gjiltâ qui ex Regibus fuit*, ſcribæ errore, pro quo reſcribendum eſt Arabicâ illâ formâ جلشاه *Gjilſhâh*. Et propter hanc malè fundatam opinionem, dictus Rex in Perſico Libro *Mu'gjizât* vocatur پدر اول *Pater primus*; ſeu hominum Protoparens; nempe poſt Diluvium primus hominum Propagator ſeu Sator, à quo Perſarum aliqui ſe derivari geſtiunt,

geſtiunt, quaſi is fuerit *Noah.* Alii autem ex eis, aliter ſtatuunt. Ut itaque iſta eorum fabula retexatur, ſciendum eſt quòd dictus *Kejomáras* fuit ex primis Dynaſtiæ Medicæ Regibus, qui Regnum ſuum ex Aſſyriorum manibus ereptum & eis ademptum reſtituit Medis. Unde, quia is fuit Imperii & Religionis Reſtitutor, ab illis prædicatur quaſi totius Humani generis Reſtitutor, (vel ſaltem eum ſic figuratè repræſentare amant,) quia Orbi Medico & Perſico talis & tam inſignis Reſtitutionis Autor fuit, idque à tempore apud eos immemoriali. Ab aliquibus Perſarum, Adami uxor vocatur بلده *Belda*, ut in dicto Libro *Ph. Gi.* Et Adami filia nominata eſt اقليميا *Iclimia*, ut in Libro *Pharhàngh Surûri.*

Veterum Perſarum orthodoxi credunt طوفان *Diluvium*, idque fuiſſe univerſale, & totam terram occupaſſe. Sed ut varias habent Sectas & opiniones, de omnibus hiſce rebus à tam remotâ antiquitate petitis, inter ſe ſubinde diſſentiunt & in fabulationem excurrunt. Nam referente *Ibn Shahna* Arabe in Libro *de Primis & poſtremis*, dantur *aliqui ex Magis qui negant Diluvium, uti* (inquit) *& Indi & Chinenſes & aliæ quædam Gentes Orientales. Alii* (inquit) *ex Magis agnoſcunt Diluvium: ſed ajunt illud non fuiſſe univerſale, nec tranſiviſſe ultra* عقبة حلوان *jugum montis prope Hulvân;* quæ eſt inter Aſſyriæ & Perſiæ confinia urbs. Ex Zoroaſtris autem ſententiâ ajunt, quòd non fuiſſet Diluvium nec Mundus ſubmerſus, niſi propter iniquitatem & diabolica præſtigia nequiſſimi hominis ملكوس *Malcûs*; & quòd poſtmodum tempore *Sâm filii Nerimân*, oppreſſio & tribulatio ſuper Mundum non veniſſet, niſi propter impium hominem سرورك *Sarûregh.*

An per nomen *Malcûs* intelligant *Cain* vel ex ejus familiâ *Lamech*, determinare non audeo: uti nec an per *Sarûregh* intelligant *Sarugh*, qui *Ibn Shahnæ* dicitur سرور *Sarûr*, quem primum Idololatriæ inventorem ſtatuunt aliqui ex Orientalibus. In Libro *Pharh. Sur.* memoratur كوه جليل *Mons illuſtris* ubi tunc habitavit *Noah* cùm ex eo erumperet aqua Diluvii: & ibidem زاله كوفه *Zâla-Cûpha* dicitur fuiſſe nomen Vetulæ ex cujus تنور *Furno* aqua Diluvii primò erupit. Sed iſte *furnus* eſt ex Perſarum nugis quæ vix recenſione dignæ.

Quid de veteribus quibuſdam rebus ſenſerint Perſæ, & quænam eis Nomina impoſuerint, noviſſe juvat. Hieroſolymorum urbs ab eis olim nuncupata eſt خانۀ ضحاك تازي *Domus Dehâk Arabis*, ſcil. habitatio

bitatio illius qui Δηιόκης origine Arabs, poſteà factus Medorum Rex tempore Menaſſis regis Judæ, quando Judæi deportarentur à *Sennacherib*, cujus filius *Eſarhaddon* mox regnavit. Quòd *Deioces* Arabs Hieroſolymis vixerit, non eſt impoſſibile: nam abſente Judæorum potentiâ, quivis potuerit ibi habitare. Aliàs autem à veteribus Perſis ea urbs aliter vocata fuit گنگدز هوخت *Ghangh-diz Houcht*, i. e. *Paradiſus Judæorum*. Eam vocarunt *Judæorum Paradiſum* ſeu *Elyſium*, quia Judæi videbantur jactare de eo loco tanquam de paradiſo, cùm Ezra & Captivi Judæi docerent Cyrum & Artaxerxem & Perſas omnes quàm glorioſus & quoque ſacer eſſet ille locus, & prædicarent multa de Deo Iſraelis qui habitabat Hieroſolymis, ut *Ezr.* VII. 15. Unde Perſæ videntes eum eſſe felicitatis terreſtris locum quem magni faciebant Judæi, haud immeritò eorum *Paradiſum* vocarunt, ei accommodantes ſuum nomen *Ghangh-diz*. Judæorum autem nomen variè profertur in oriente: à Turcis ſcribitur جهود *Gjehûd*, & ſonatur *Gjifût*: Arabibus rectiùs يهود *Jehûd*, & abbreviatè هود *Hûd*; unde Perſis paulò productiùs هوخد *Houchd*, ſeu facilioris ſoni cauſâ هوخت *Houcht*. Quid Perſæ ſeriò & reverà ſentiunt de Paradiſo cœleſti, alibi ſuo loco dicetur. Sed hocce Paradiſi nomen quo dignati ſunt Judæorum *Solyma*, eſt ex fictitiis Paradiſis Perſarum & aliorum Orientalium mythologiæ annumerandis. Nam cùm *Horti Eden* verus locus à veteribus Gentibus ignoraretur, mente revolvebant & exquirebant quænam Beatitudinis loca terreſtria alicubi imaginari liceret aut in Mundo habitabili reperiri poſſent. Et horum locorum unus Perſicè vocatur گنگ *Ghangh*, ſeu بهشت گنگ *Behiſhti Ghangh*, i. e. *Paradiſus Gangis*, vel aliàs گنگدز *Ghangh-dìz*, i. e. verbatim *Gangis caſtellum*. Sed ſine notione *Caſtelli*, abſolutè ut locus felicitatis terreſtris conſideratur. Hic locus ſupponitur urbs ubi منزل پريان *Manſio Spirituum*, & معبد ſeu پرستشگاه *Adoratorium* ſive *Templum* dictum قندهار *Candahâr*. Iſte locus quibuſdam audit *Arîm*, at in Arabum Libris ارين *Arîn*, & قبة الارض *Kubbato'lArd*, ſeu *Vertex terræ ſummus*, ad orientem *Kataiæ* ſeu *Chinæ* ſitus. De ſitu autem hujus loci fictitii mox accuratiùs dicetur. At pro كنگدز *Ghàngh-dìz*, in *Olugh-Beighi*, & *Naſſirddîni* Tabulis geographicis, ex Scribæ ignorantiâ malè legitur كنكدره: unde D. Joh. Gravius olim Aſtronomiæ Profeſſor Oxonienſis,

Oxonienſis, in ſuâ Verſione perperam legit *Cancadora*, ut in Notis ad *Itinera Mundi* fuſiùs docuimus.

Alius felicitatis locus (vel fortè idem locus ſub alio nomine) vocatur جمكرد *Gjamghèrd* ſeu *Gjemghèrd* in Libro *Sad-der* memoratus. *Abulpheda* in Geographiâ ſuâ Arabicâ, & ex eo *Spâhi-zâda* in Lexico geographico, hoc nomen perperam ſcribit جمكوت *Gjamghût*, & ait Perſicè legi جمكود *Gjamghûd*, utrumque malè, Scribæ errore in lit. *Waw* pro *Re*, cùm autor intenderit ut legeretur جمكرت *Gjamghèrt* ſeu جمكرد *Gjamghérd*. Et quidem in Tabellâ urbium in AlMageſto Arabico Pocockiano, in ipſo Æquatore in extremo oriente collocantur tres Urbes (vel ſaltem loca vulgò ſuppoſita,) quæ ſunt قبة ارين *Kúbba Arîn*, & تازة *Tâzè*, & جمكرد *Gjamghèrd*; quæ (ut de Chimæris dicere ſolent Arabes,) موجود الاسم معدوم الجسم *extant nomine, ſed non re.* Hæc loca ſupponuntur exactè ſub ipſo Æquatore عديمة العرض *latitudine deſtituta* ſeu *privata*. Eſt autem *Gjam* ſeu *Gjem* ex nominibus *Solis*, & ſubinde etiam *Lunæ*: adeò ut *Gjamgherd* ex vi vocis, ſit *Solis Lunæve civitas*: commodiſſimum ſanè loci paradiſiaci nomen! Vel *Gjem* eſt *Salomonis* ſeu *Gjemſhîdi* nomen, (ſi libet interpretari,) *Salomonis* aut *Gjemſhidi civitas*.

Talis etiam imaginarius felicitatis locus dicitur ايران ويج *Irân-vîgj*, itidem in *Libro Sad-der* memoratus, qui videatur haberi ſeu fingi alicubi intra limites Perſidis quæ vocatur *Irân*. Fortè ſit كوه دماوند *Mons Dumâvand* prope ejuſdem nominis urbem; de quo loco infrà in Vitâ Guſhtaſpis. Sed prædicta loca videntur eſſe nominalia tantùm quæ orientalium *Eutopiæ*, ſeu potiùs *Atopiæ* (utpote quæ nullibi terrarum reverà inveniuntur,) annumeranda.

Ejuſmodi beatitudinis locus etiam ab Indis fingitur in regione كشمير *Keſhmîr* circa caput *Gangis*; unde fortè *Ghangh* pro generali cujuſvis loci paradiſiaci nomine habitum, adeò ut alter ſupradictus Paradiſus (quamvis diverſo ſitu ſub Æquatore fictus,) inde ſuum mutuaverit nomen *Ghàngh-dìz*, q. d. alter paradiſus Gangeticus: aliàs enim hoc nomen minùs aptum, cùm deſignet locum in medio maris plus quàm 3000 milliaribus à Gange diſtantem. Non itaque à convenientiâ ſeu identitate ſitûs, ſed à paritate felicitatis deſumpta videtur denominatio. Cùm enim Indorum in *Keſhmîr* paradiſus terreſtris ſit ad Gangem, conſectarium videtur quòd à paritate amœnitatis,

tatis, eodem nomine gaviſus fuerit *Ghanghdiz*, quamvis diverſiſſimo ſitu procul à Gange poſitus. In Indiâ enim auſtrali calor eſt intenſus & intemperatus; unde reſpectu hujus, alter locus qui borealior, ſit magis temperatus ubi detur refrigerium & à caloribus Indiæ remiſſio, ut ex differentiâ climatis amœnitas paradiſiaca exurgat. Hæc itaque fabula de loco in *Keſhmir* ortum habuerit tam à felicitate climatis, quàm quòd ibi oriatur *Ganges* quem Indi beatiſſimum & ſanctiſſimum æſtimant.

Cur autem *Ghàngh-dìz* & *Gjamghèrd* & *Kúbba Arîn*, &c. habita fuerint loca paradiſiaca, dicendum reſtat. Hoc enim non fortuitò factum, ſed mathematicè conſideratum & benè perpenſum. Talia enim loca nullibi terrarum dantur: ſed ſunt loca mathematicè ſuppoſita ad orientem Chinæ in medio maris, ubi in orientali extremitate Globi datur maximorum Circulorum (ſcil. Zodiaci & Æquatoris) interſectio exactè ad 180um longitudinis gradum, Globum hac ratione æqualiter dividendo. Nam ab alterâ dictorum Circulorum interſectione in occidentali Globi extremitate, (unde ſumimus Longitudinis initium,) ad hanc extremitatem Orientalem ſunt 180 gradus, ut dictum. Unde Indorum Aſtronomi qui orientali extremitati propiores, Longitudinis initium ſumentes ab *Arîn*, talem Longitudinem in contrarium noſtrî ducebant verſus occidentem, eandem terminantes ad gradum 180 in Inſulis fortunatis ubi nos incipimus. Hæc itaque loca quæ primò ad uſum mathematicum accommodata, cùm eſſent exactè ſub ipſo Æquatore ejúſve Interſectione ſita, neceſſariò fuerint amœna, ideóque habita ad inſtar Paradiſorum terreſtrium, quorum felicitas in aëris temperie & clementiâ conſiſtebat. Hæc itaque loca ſunt nil niſi fictitii paradiſi in locis ſuppoſititiis, nullum aliud felicitatis fundamentum habentia niſi in ſitu illo, præſumendo quòd quivis locus perpetuo æquinoctio temperatus deberet eſſe peramœnus, & eo ſolo ſenſu ut paradiſus habendus. Inde enim factum eſt ut μακαρίων νῆσοι ſeu *Inſulæ fortunatæ* (ubi Græcorum *Elyſium*) in occidente, habitæ fuerint pro Beatorum ſede, propter ſitum ſuum in æquinoctio perpetuo, omni aliâ ratione ceſſante, & abſque alio felicitatis prætextu aut argumento ullo, nullâ caloris aut frigoris ſævitie læſa aut turbata, prout decebat paradiſum. Iſte autem Paradiſus occidentalis ſeu *Elyſium*, à Perſis vocatur درانك *Derânegh*, ut in Libro *Ph. Gj.* deſcribitur. Adeò ut hæc duo in utrâque Mundi extremitate loca Paradiſiaca non ex rudioris vulgi deſignatione orta ſint,

ſint, ſed à veritate mathematicâ quoad ſitum pendeant. Et ut Indi à dictorum Circulorum Interſectione orientali Longitudines ſuas ſumebant, ſic in reliquâ Orbis parte tam in Europâ quàm in Aſiâ ab oppoſitâ Interſectione occidentali omnes (ſive Regionum in terris ſive Stellarum in cœlis) accurato calculo Longitudines ſumunt; ſcil. ducto initio ab illo loco quem circa tempora Hipparchi & Chaldæorum occupabant primæ ſtellæ Arietis, jam Dodecatemorio ſuo ferè egreſſæ. Adeò ut duplici de cauſâ (Aſtronomorum monitu ductúque) per totum Orbem inſignia & notabilia fuerint duo illa dictarum *Interſectionum Puncta*, ſcil. propter uſum mathematicum Longitudinum tam terreſtrium quàm cœleſtium inde tanquam à locis fixis ſumendarum, & propter imaginariam talium locorum felicitatem & amœnitatem paradiſiacam vulgò creditam & aliàs nullibi terrarum inveniendam. Cùm enim veteres Gentes ex Moſaicâ hiſtoriâ de Paradiſo & aliis rebus monerentur, talium rumor totum terrarum Orbem pervaſit; non autem potuerunt ad ſatisfactionem ſuam niſi mathematicè locum ejus quærere & inveſtigare. Cùm verò dicta Hiſtoria nulla Paradiſi cœleſtis nec Vitæ æternæ mentionem faciat, (quæ veterum Perſarum Fides docet,) oportet ut illa ſua Principia altiùs petierint, à Prædicatoribus juſtitiæ Noah ejúſque filiis edocti. Et inde eſt quòd ſacra linea Judaica eaſdem notiones ſemper retinuerit, quamvis Lex poſteà data (exceptâ Dei Unitate) de rebus agendis potiùs quàm credendis magis ſolicita, non videtur Vitæ æternæ & Reſurrectionis diſertam mentionem feciſſe, quantumvis hæc omnia perpetuâ traditione & indubitatâ fide ab initio ad hæc uſque tempora ab orthodoxis & Fidelibus ſemper crederentur. Adeò ut tam Perſæ quàm ſacra linea Judaica primam orthodoxiam ſuam ab eodem fonte hauſerunt, & inde primi Paradiſi terreſtris priorem monitionem acceperunt, cujus tamen (ut & Creationis) magis particularem notitiam à Lege poſtliminiò traditâ habuerunt.

Ut itaque Perſæ Paradiſi terreſtris poſteriorem notionem & notitiam habuerunt à Lege, ſic & ſanctiſſimi viri Dei *Moſis* atque aliarum rerum & perſonarum notitiam ab eodem fonte hauſerunt. *Moſes* enim qui per totum Orbem ſuo tempore celeberrimus & famigeratiſſimus, (Arabibus dictus كليم الله *Interlocutor Dei*, vel ſimpliciter *Calîm*, *Interlocutor*,) apud vetuſtiſſimos Perſas habet nomen in quo continetur ejus deſcriptio, سرخ شبان باهودار *Rufus Paſtor baculum tenens*: nam Paſtoratum egit apud Jethronem cum Pedo ſeu Baculo paſtorali,

paſtorali, & virgâ ſeu Bacillo manuali apud Ægyptios famoſus fuit. Dictum *Moſis* Epithetum ex remotiſſimâ antiquitate petitum eſt. Atque Doctiſſ. Huetius in Demonſt. Evang. ex Artapano tradit *Moſen fuiſſe procerum & rufum*, &c. Et quidem hæc videtur recepta opinio etiam apud Arabes: nam *Rod. Ximenez* in Hiſt. Sarac. Cap. V, explicando Mohammedis Viſiones, narrat illum prætendentem ſe quaſi in Hieruſalem cœleſtem raptum, ibi *vidiſſe Abrahamum & Moſen & Jeſum: & Abraham* (inquit) *ſimilis erat mihi: Moſes rubeus & criſpus: Jeſus Mariæ filius erat flavus capillis; nec longus, nec parvus, ſed diſpoſitione & ſtaturâ mediâ coaptatus. Et videbatur aquâ ab ejus capite proſilire, ſed aqua non erat ibi. Poſteà in ſextum cœlum evectus, inveni ibi hominem rubeum & procerum, qui erat Moſes.* Nempe, gloriolæ Chriſti caput ambientes, erant ſicut radiationes aquarum ex Sacro ejus capite emanantium, ut voluit inſinuare Mohammed.

Cúmque Salomon per totum Orbem eſſet famoſus, apud veteres Perſas etiam non fuit inauditus, à quibus ergò vocatus eſt جم *Gjèm*, quo aliàs nomine vetuſtus quidam Perſarum Rex (quaſi ſapientiâ ei par) deſignari ſolebat. Nempe quoties nomen *Gjèm* cum *melle, myrto, dæmone, genio, vento, feris, avibus*, aut ejuſmodi aliis memoratur, eo ſignificatur *Salomon*: at quoties hoc nomen memoratur cum جام *Gjâm* ſeu *Poculo*, tum eo intelligitur Rex جمشيد *Gjemſhîd*: de cujus Poculo & mirâ ejuſdem Inſcriptione alibi agetur, ſi Deus vitam & vires ſuppeditaverit.

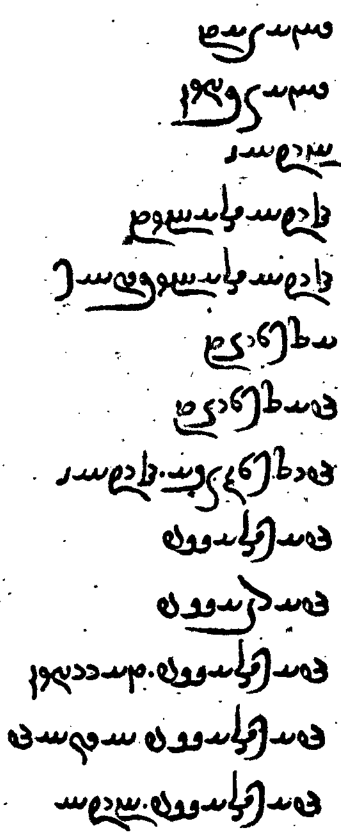
De Perſarum Opinionibus primitivis, nolo heic aliquid dicere, quia de eis plura ex *Shahriſtánio* inferiùs adducuntur, & deinde poſteà ubi de extremi *Judicii Ponte* agitur. In genere autem innuam, quòd ex Lege Moſaicâ eis plurima ſuggeſſit eorum Propheta *Zerduſht*, quem in illâ Lege ſatis verſatum fuiſſe conſtat; idque tam ex dictis de primâ Creatione, & Diluvio, & Abrahamo, & Altaris Igne perpetuò, &c. quàm quòd ut *Malchiſédek* Decimas ſolvebat Abrahamo, ſic & hi ſolvebant Sacerdotibus ſuis: & deinde, quòd inſtar Judæorum, habent Summum Sacerdotem, & frequentes Lotiones, & Beſtias mundas ac immundas, & præcipiunt fugam pollutionis à contactu mortuorum, & de omni puritate curioſi ſunt, & ad evitandum omnem contaminationem internam & externam cauti; & quòd Ignem alienum (quâ in parte peccabant Nadab & Abihu,) Deo offerre nolunt. Quin & iſte populus hodie frequenter in ore habent *Braham* & *Nebbi Mûſa*, & *Jûſuph*, aliáque Vet. Teſt. nomina. Prætereà ex

quotidianâ

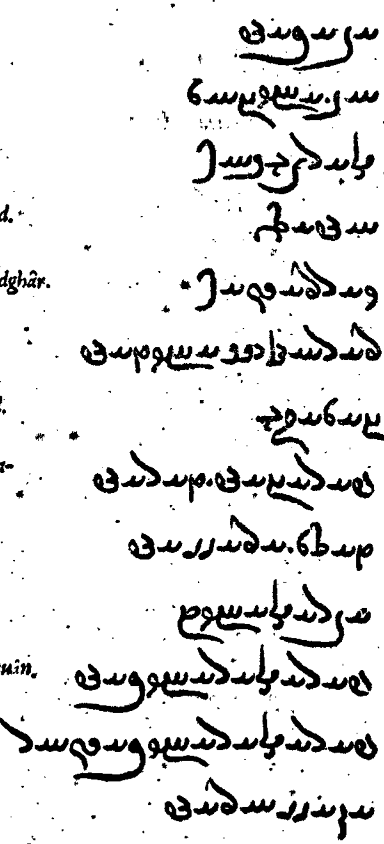
quotidianâ Judæorum cum Perſis converſatione illi cum his communicabant omnes res, adeò ut *Artaxerxes* (ſeu *Darius Hyſtaſpes*) ſuum dederit فرمان *Phermân* ſeu *Mandatum* ut anteà fecerat *Cyrus*, pro reſtauratione Templi, & reſtitutione Vaſorum, & pecuniam ſuppeditavit pro emendis Sacrificiis, &c. ut de his affatim legitur in Libris *Ezræ* & *Nehemiæ*. Adeò ut non ſit mirum ſi omnes Judæorum conſuetudines innotuerint Perſis, qui multas ex eis ſibi retinuerunt : unde magna eſt in utriuſque gentis Religione convenientia.

CAP. XI.

Dei nomina & attributa apud veteres Perſas uſitata, ſec. Catalogum quem ex oriente accepi.

Yezdâ.
Yezdân.
Chodâi.
Chodâvand.
Chodâvandghâr.
Ormûzd.
Hormùzd.
Hormizda-chodâi.
Harvàſp.
Harbàſp.
Harvaſp-tuân.
Harvaſp-âghâh.
Harvaſp-Chodâ.

Abdah.
âb-angjâm.
Verzidâr.
âhâ.
Kerphaghèr.
Pharâcho-ſâmah.
Gjâmaghi.
Pergjah-terâh.
Tûm-aphiyah.
Abravând.
Pervarânda.
Pervaranda-ghâr.
Aniyâpha.

Hamiyâph,

Hamiyâph.

âderû.

Ghîrâ.

âgjam.

Gjamanâ.

Saphanâ.

Nâſhâ.

Pervarâ.

Aiyânah.

Ayîn-âyena.

ân-âyena.

Charûſhi-tám.

Mînu-tám.

Vâſnâ.

Harviſtûn.

Hû-ſipâs.

Har-hîmid.

Har-nîk-phá-rah.

Kerdaghâr.

Avachſhidâr.

Biſhternâ.

Vanîs.

Anûſhek.

Phérſhek.

Pérvah.

Hádaha.

Chavâpher.

áb-gjagji.

Satûha.

Rachûba.

Varûn.

Bahab-phe-rîphtah.

Adûy, quaſi *Aduûy.*

Câm-rad.

Phermân-câm.

âyîchten, ſeu *âyi-îchten.*

Aphermûſh ſeu *Aphra-mûſh.*

Hamâranâ.

Shanûiyâ.

âtcreſh.

Abîſh.

Aphrâzadam.

Ham-tchûn.

Ham-tchûn.

Chorahmánd.

Mihirbân.

Bachſhâyenda.

*Bachſhâiſhgher.**

Dâdâr.

Acmân.

Minu-ſitahghèr.

Sitdh-Minu-ghèr.

Minu-nahá.

Adur-bädgher.

âdur-namghèr.

Bâd-âdurgher.

Bâd-namghèr.

Bâd-ghaibghèr.

Bâd-ghirûtam.

âdurghir.

Ghergher.

Ghilgher.

Ghilderghér.

Ghilvâdgher.

Ghil-namghèr.

Gherâgher.

Gherâgher-gher.

Aghrâgher.

Aghraghér-gher.

Angjamân.

Achuân.

âmuſht-buſh-yâr.

Gjenſayîſak.

Riyûmand.

Bûchtâr.

Aſtamandâm aſhû.

Hiyâr.

Phaſhûtana.

Padmâni.

Tchîhîr, ſeu *Tchîr.*

Pirûzghèr.

Aberîn-Culm-tuân.

Aberîn-naw-tuân.

Veſpân.

Veſpâr.

Dâd-âpherîd.

Dâd-dih.

Shîder, ſeu

شيزر شيزير *Shîzer* ſive *Shîzîr.*

Mâhî.

Tenghbâr.

Bîr-u-bâr.

Kerdaghâr, i. e. *Conditor* rerum.

غيبدان *Ghaibdân,* i. e. *occulta ſciens.*

Notandum eſt, quòd apud vulgum pronum eſt *a* tenuis ſonum mutare in *u*, & pro *Yezàd* dicere *Yezùd* ſeu *Izud*: pro *Sîzad*, *Sîzud*: pro *Zend* & *Pâzend*, *Zùnd* & *Pâzund*: pro *Iſphendârmaz*, *Iſphendârmuz* ſeu *Iſphendârmod*: pro *Zendaveſtâ*, *Zundavaſtaw.* Et ſic in multis aliis, non autem in omnibus.

Inſuper ſciendum eſt, quòd Dei vocabulum *Yezàd* aliquando tribuitur Angelis, (ut ſuprà dictum,) quia Deus aliquid loquens aut faciens, id facit per Angelos, qui Dei vice fungentes, ipſius vocabulo honorantur; ut & ſæpè (ſi non ſemper) fit in Vet. Teſt. ubi Angelus haud ſemel vocatur **Deus** & ejus loco honoratur, ut tam alibi quàm in caſu *Manoæ* qui dicit ſe vidiſſe Angelum, & tamen metuit ſe moriturum quia viderat Deum. Vide ſuprà p. 163, &c. Et vide infra ubi de Angelis Dierum agitur. Aliiſque Gubernatoribus aliquando tribuitur alterum Dei nomen *Chodâ*, ut in voce كتخدا pro كد خدا quo aliàs vocatur *Oeconomus*, qui a Turcis peſſimè ſonatur *Kiâhja.*

CAP. XII.

Nomina & Epitheta Angelorum ex ſententiâ veterum Perſarum, præter Angelos Menſium & Dierum poſthac memoratos.

Vanànd Yezâd. 1

Hûm Yezâd. 2

Berzù-yezâd. 3

Niriû-ſhangh Yezâd. 4

Râgh-deſt.

Dahmân-Yezâd.

Haphtû-rangh-yezâd. 5

Agharîras.

Ghûbarû.

Chuſhâſpad.

Mihr-yezâd. 6

Hârut, & 7

Mârût.

Phurûhinda. 8

Bâd-rân.

Bâd-rân. 9

Beſhter. 10

Revân-bâchſh. 11

Gherûta-mân. 12

1 Vulgus ſonat *Vunnund-Izud*, is (quaſi ſit *Pluto*) cenſetur præeſſe 7 Gehennis, ubi omnibus aſſignat pœnas peccatis proportionatas. Is Diaboli furorem & malitiam reſtringit, ne aliàs tyrannidem exerceret in damnatos, peccaminoſas eorum animas ultra præſcriptum modum cruciando. 2 Is eſt dominus maris, vel ſecundum Mandelſlo, præeſt generationi hominum & omnium rerum productioni. 3 Is ſecundum Indo-Perſas, eſt famulus τȣ *Hom-Izud*, ut vulgò ſonant. 4 Secundum illos, is eſt famulus τȣ *Sorûſh*. 5 Iſte à ſtellis denominatus: nam هفتورنگ *Haphturangh* ſeu *Septentrio* eſt duplex, major & minor, ſc. tam Angeli quàm Conſtellationis nomen *Septem-triones* tam majores quàm minores notans, de quibus vide Notas noſtras ad *Olug-Begum* in Conſtellationibus *Urſæ* majoris & minoris. 6 De hoc Angelo ejuſque officio vide lib. *Sad-der* cap. 28. 7 *Hârût* & *Mârût* ſunt duo Angeli qui pro exemplo rebelles facti ſunt, & in regione Babel ſuſpenſi pedibus ſurſum & capitibus deorſum. 8 Is eſt Angelus: an in genere? vel, quidam Angelus? 9 i. e. *Ventum-pellens* Angelus, qui Ventum in motionem ciet & è loco ſuo educit. 10 Is eſt Angelus *Michâel*, qui victum & ſuſtentationem hominibus præbet, & alimentum eis ſuppeditat. In *Ph. Sur.* بشتر *Beſhter*, & minus rectè تشتر *Teſhter*, abſolutè exponitur *Michâël angelus*. 11 i. e. *Animarum dator*, in oppoſitum Azraëlis qui Animarum ablator eaſque aufert, utpote qui ſit *Mortis dator*, de quo vide Notas noſtras ad *Relig. Turc.* Porrò *Revân-bâchſh* exponitur, Angelus in cujus manu eſt Scientia, Arabicè aliquando dictus روح القدس *Spiritus Sanctus*, quo nomine aliquando *Gabrielem* intelligunt Commentatores Coranici. Aliàs apud Gil lenſes, *Sorûſh* eſt *Gabriel*: & ſic in *Ph. Sur.* At in *Sherphnâma*, eſt *Angelus nuntii lator*. 12 Is eſt Angelus qui humanorum operum approbator aut reprobator.

CAP. XIII.

Diaboli Nomina & Epitheta apud veteres Perſas, ſecundum Catalogum quem accepi ex Oriente.

Ahâriman. 1

Hûrmâs.

âſhmûgh.

Ghegjeſta-ghanâminn. 2

Churvi-druchſh, vulgò *Chûravi-drokſhe*.

Dûrgj-akûman.

Dûrgj-terſîmat. 3

Dûrgj-zemiſtân-ſizad.

Avâchſh-ſizad.

Aſpûgjaghira.

Saſtâ.

Buſhi-âſp-ſeréſh.

Uki-derûgi.

Askâneſh-derûgj. 5

Aſâneſh-derûgj.

Uſta-ghuwâd, ſeu *Gowâd.*

Duſhâim. 6

âz-divân-dâd.

Tâirîtch-dîv.

Zâirîtch-dîv.

Petiyârah. 8

Tûſûs-petyâr.

Pherdûm-vaſhûd-Aharîman, ſeu 9

* *Pherdûm-Aharîman.*

Avaſinâd-dâm-Ahrîman.

Nûn-aghahîyad.

Hiſhîm-dîv. 10

Mihr-derûgj. 11

Lâphîs. 12

1 Is eſt *Beelzebub* ſeu ſummus Diabolus. * *Aſhmûgh* eſt Diabolus cujus eſt officium delationem & mendacia & lites inter homines excitare. 2 Is ab Indo Perſis reputatur immediatus Arimanii ſervus. 3 Hujus & trium præcedentium eſt Bella & Tumultus excitare, & diſcordias inter homines ſerere. Arabes memorant زلنبور *Zelenbûr*, qui eſt unus è 5 filiis Diaboli, qui ſerunt diſcordias inter conjuges. 4 Sec. Indo-Perſas, hujus & duorum præcedentium eſt curare frigus & ventos & nivem & pluviam, ita ut damnum inferant ad perdendum ea quæ Deus in hominum uſum creavit. 5 Huic cum tribus præcedentibus commiſſum eſt corrumpere metalla, eaque rubigine afficere & corrodere, ac exedendo vitiare. 6 Hujus & præcedentis eſt frequentare Scholas ubi inſtituuntur pueri, quas conatur pervertere, & à doctrinâ & omni literaturâ avertere, & ad omnia vitia pellicere & ſeducere. 7 Hujus & duorum præcedentium eſt illicitas cupiditates ingerere, aliorum res ad nos non ſpectantes concupiſcere, & ad peccata allicere, qualia ſunt illiciti congreſſus, rapinæ, cædes, &c. 8 In *Pharh. Sur.* پتیاره *Petyâra* exponitur *calamitas, afflictio, & res hominibus exoſa*; unde eſt Diaboli epithetum, quaſi *Exoſum* aut *Inviſum* dixeris. Et ejuſmodi etiam ſignificata habere alia iſta Epitheta cenſeantur. 9 Hujus & duorum præcedentium eſt corrumpere fructus arborum, & fruges terræ, & quicquid à Deo in hominum alimentum paratum eſt: hæc autem omnia quantum Deus patitur, & non alias. 10 Iſte reputatur ملك الموت *Angelus mortis*, quod tamen aliàs boni Angeli officium. 11 Hujus eſt pacti violationem & alias res malas ſuggerere. 12 Hujus eſt inter orandum tentationes injicere. Talis erat אשמודאי *Aſmodæus*, (ab آزمودن *Azmûden, tentare*,) qui *Tob.* VIII. 3, à Raphaële ablegatus in extremas (i. e. occidentales) partes Ægypti, ibique ligatus, ne rurſus interficeret Saræ Raguelis filiæ maritos, quorum 7 occiderat. Perſæ in Indiâ hujuſmodi officia hiſce diabolis aſſignant, ab illis enim talia habuimus. An alii cum eis in hac parte conveniant, diſquirendum.

CAP.

Cap. XIV.

De Veterum Perſarum Anno & Epochis variis.

Antiquiſſimorum Perſo-Medorum Epocha (initio Monarchiæ Medicæ vel ante eam) haud obſcurè colligitur fuiſſe inſtituta ab initio Veris, à menſe Martio propriè & primariò eis dicto آذر *Adur* ſeu *Azur*: nam in aliis ſubſequentibus Epochis impropriè cum aliis Menſibus coincidere relinquitur illud Nomen. Et quidem huic initio quadrat notus Anni finis & in eo Appendices, qui etiam in ſequente Epochâ *Gjemſhidæâ* (quæ uſque ad *Yezdegherd* duravit) pervenerunt ad finem Menſis *Abân*, ubi continuati ſunt; poſt quem (ſeu initio *Adur*) ſequebatur *Neurûz Magorum* ſeu initium Anni apud Magos vetuſtiſſimos, (cujus mentio in *Pharhangh Surûri*,) & *Equitatio imberbis* quæ dicitur fuiſſe initio Hyemis & ineunte Vere. Sed frigus non videtur tunc planè exactum, ut conſtat ex Glacie in dictâ Equitatione adhiberi ſolitâ primo die *Adur*. Hoc etiam arguit dictæ Feſtivitatis antiquitatem, contra Perſarum aliquos qui recentem aſſerunt, aliis id negantibus. Cúmque vetuſtiſſimi Perſæ ſub Aſſyriis fuerint, (ſc. ex Aſſyriorum Exarchiis ſub Sardanapalo & ante eum,) haud parum juvat id quod D. Golius ex idoneis Autoribus Orientalibus obſervavit, nempe *Curdorum Anni caput olim incepiſſe ab Adar ſeu Martio.* Nam cùm Curdiſtania olim Aſſyriæ pars fuerit, nullus dubito quin illi Menſes quos *Curdorum Menſes* vocat, olim Aſſyriorum Menſes fuerint; qui etiam uſque hodiè Syrorum menſibus tam nomine quàm ſitu reſpondent, exceptis trium nominibus: nam (inquit) loco *Eiyâr*, apud Curdos eſt *Gulân* ſeu *Roſaceus*; & loco *Ab*, eſt *Dabâc* ſeu *Æſtuoſus*; & loco *Eilûl*, eſt *Eilûn* ſeu *Aridus*. Et quamvis *Sabæ* & *Chaldæi* & *Syri* hodiè Anni ſui Caput tranſtulerint ad initium Hyemis, apud eos antiquitùs non ita fuiſſe videtur, quippe apud quos etiam hodiè *Adar* adhuc Menſi *Martio* reſpondeat. Ideóque non dubitavimus antiquiſſimorum Menſium Perſicorum dicto ordine & ſitu Laterculum dare, prout initio Monarchiæ Medicæ in uſu fuerint.

Proxima huic Epocha *Gjemſhidæa*, quâ (conſentiente Orientalium omnium traditione) *Gjemſhîd* Medorum Monarcha ſextus Calendarium

rium reformavit; idque ut conjicit D. Golius, ſub initio Intercalaris Menſium Periodi, cùm Sacra & Feſta annua ab iis Anni tempeſtatibus quas reſpiciebant, tum longiùs prolapſa eſſent. Nam Perſæ eum Regem eo tempore vixiſſe aſſerunt, quod alterius Periodi initia antecedebat. Quamobrem ſi talis aliqua Perſis expleta fuit, ea iniverit poſt Gjemſhidum, ſicut eorum Sapientibus paſſim attribuitur. Sed (inquit) in Gjemſhidi Epochâ ſeu Anno non ſatis expreſſè docetur an Æquabilitatem, an Menſium & Dierum nomina, an denique Intercalandi illum 120 annis modum ſpectare oporteat. Sic ille. Hæc Epocha (quatenùs ſcitur) duravit uſque ad *Yezdegherd* filium Shahriyâr Perſarum Regem ultimum, à cujus Inthronizatione uſque hodiè Annorum ſuorum Computum deducit veterum Perſarum Soboles adhuc in Perſiâ & alibi ſuperſtes. In Epochâ *Gjemſhidæâ* Anni forma videtur fuiſſe duplex, ſcil. civilis quam ante ſe conſtitutum invenerat *Gjemſh'd*, & Eccleſiaſtica quam ipſe inſtituebat, facto 120 annis integri Menſis Emboliſmo, ut Feſta in priſtinas ſedes retraherentur. Aliàs enim abſque iſto Emboliſmo, Annus Perſicus civilis fuit vagus, ſcil. ejus initium fuit vagum per totum Annum circuiens: & ejuſmodi Anni vagi integra Revolutio ſeu ad idem initium Reſtitutio abſolvebatur 1460 annis.

Præter Anni Reformationem, dictus Rex *Gjemſhîd* populum ſuum quadrupliciter in certas Claſſes diſpeſcuit, & ad certa ſtudia & Artificia eos aſſignavit: & res multas ingenioſas excogitavit, & egregias conſtitutiones fecit, & pro Unionibus inſtituit Urinatores, & alia multa invenit. Adeò ut ope dæmonum multa ſua feciſſe crederet vulgus, dum curioſa Artis Opera captum eorum ſuperarent. Quin & apud Perſas eſt mos loquendi extraordinarios in quâvis arte homines vocare *Diabolos* in ſuo genere dum aliquid pluſquàm humanum præſtare videntur, ut & noſtrates & aliæ nationes aliquando loquuntur. Præter hæc, *Tábari* refert eum fuiſſe بر دين ادريس النبي *de religione Idrîs prophetæ*, i. e. Enochi, qui in cœlum raptus quia ambulaverat cum Deo in terris: & ſic iſte Rex Deum ſolum adoravit eique ſervivit. Et quidem *Gjemſhîd* Regem religioſiſſimum fuiſſe volunt Perſæ veteres: unde & in Libro *Sad-der* memoriæ proditum eſt, eum habuiſſe Revelationes divinas, & Angelos ei apparuiſſe, &c. Sed tandem apoſtatizavit: nam Ahmed Ibn Jûſuph Arabs de eo refert, *Gjemſhîd primo bonis moribus & virtuti ac induſtriæ deditus; at poſteà ab his deſcivit in ſuperbiam & inſolentiam ſuper*

Veziros

Veziros ſuos; unde eum deſeruerunt Magnates ejus. Hocque reſciſcens Dahâc, eum perſecutus eſt & devicit: & ponens eum inter دوخشبن *duos aſſeres, ſerrâ diſsecuit.* Quomodocunque ergò ſe habuerit in initio, talia de eo narrant Arabes & Perſæ Mohammedani omnes, (inter quos *Emir Chond,*) qui in eum impingunt, quòd proceſſu temporis poſtquam diu regnaverat, degeneravit; & tandem evadens ſuperbus & humanæ ſortis nimium oblitus, divinos affectavit Honores: & à verâ Religione in hac parte exorbitando, ſuî Simulachra (ut Numina) per omnia regni ſui loca dimiſit, eáque colenda imperavit. Si hoc verum fuit, tum meritò paſſus eſt iniquitatis ſuæ ſupplicium divinitùs immiſſum, dum Regno ſuo & Vitâ ſimul exutus eſt. Nam (ut dictum) tandem bello petitus fuit ab Arabiæ felicis Rege *Sheddâdo* Aadi filio, qui fratris ſui Ulvâni filium *Dahâkum Arabem* (is erat Δηϊόκης,) cum exercitu miſit, qui *Gjemſhîdo* rege bello oppreſſo & occiſo, Perſarum regnum vi occupavit. Quâ morte mulctatus fuit *Gjemſhîd,* cum ſupracitato Ahmede conſentiens Abulpheda in Hiſt. Gentium notat, Quòd *Bivâraſp* ſeu *Dahâc eum aſſecutus eſt fugientem,* ونشره بمنشار *illúmque ſerrâ diſſecavit.* Hinc eſt quòd in Perſicorum Regum ſerie inveniatur *Dehôc* ſeu *Dahâk Arabs*, qui etiam ſcribitur *Zahâk, Zoâk*, &c. quem ut valdè iniquum & crudelem Tyrannum vituperat dictus *Emir Chônd.* Herodotus qui nunquam in veritatis ſcholâ educatus, omiſſâ hoſtilitatis mentione, narrat *Deiocem* in Perſarum Vico pacificè degentem, prætendiſſe velum juſtitiæ & bonitatis, adeò ut à Perſis ſponte in Regem eligeretur: ſed poſteà tyrannidem ſuam & injuſtitiam prodidiſſe. Planè autem erràſſe videtur Ruſtemi Epitomator in voce *Phridûn*, فريدون اول پادشاهى كه ضحاك، قتل ايليدى *Phridûn eſt ille Rex quem interfecit Dahâk*: ſcil. vult inſinuare *Dahâcum* interfeciſſe Phrîdûnum Gjemſhîdi filium: quod non potuit eſſe, quia *Phridûn* (Herodoto dictus *Phraortes*) fuit *Dahâki* ſeu *Deiocis* filius & Succeſſor, non à parente occiſus.

Epocham *Gjemſhidæam* excepit *Yezdegherdæa*, quæ quodammodo cenſeri poſſit duplex, ſc. vetuſtiſſima illa quæ initio Imperii ejus obtinuerat, quæ potiùs erat *Gjemſhidæa*; & nova quam de novo inſtituit *Yezdegherd filius Shahriyâr*, in veteris Religionis (ut videtur) damnum; quippe in quâ nova erant Menſium & Dierum Nomina, neglectis, iis qui ab Angelis denominati fuerunt, à quibus pendebant Ritus & ſacræ eorum Solennitates omnes. Dicta Epocha tunc nova in Libro

Pharh. Gj. toties memorata, ibi vocatur تاريخ ملكي يزدگردي *Epocha Melikæa Yezdegherdæa*, ſeu *Epocha Regia Yezdegherdæa.* Hujus primus Menſis ſeu Anni caput fuit *Tcheſhn-ſâz*, i.e. *Feſti-factivus* dies. Hæc Epocha verè *Yezdegherdæa* (Europæis omnibus hactenùs inaudita) non potuit diu durare; cùm ille Rex qui eam introduxit, tantùm 20 annos regnavit. In hac erant *Menſes novi*: & in alterâ (quæ vulgò audit *Yezdegherdæa* apud Autores celebris,) erant *Menſes veteres* hucuſque continuati, cujûs Anni caput ſtatuitur *Phervardîn.* Sic Chryſococca in Canonibus Perſicis, Ἔτος Περσικὸν ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς μεσημβρίας ἐν νεομηνίᾳ τοῦ παρὰ Πέρσαις Φαρουαρτῆ. Et alibi, ἡ ἀρχὴ τοῦ ἔτους τούτου ἡμέρα τρίτη· ἀρχὴ μηνῶν Φαρβαρδὶν, ὁπηνίκα ὁ Ἰασδακέρδης εἰς τὸν θρόνον ἐκάθισεν. Omnium conſenſu, Regis *Yezdegherd* Inauguratio facta eſt 16to Junii die, qui in Anni vagi formâ incidit in initio menſis *Phervardîn*: eo itaque die Anni *Yezdegherdæi* Caput conſtituunt *Kouſhân Ghilæus* & *Shâh Cholgjius* in Tabulis ſuis Univerſalibus; ubi in Tabulâ quæ Epocharum Capita exhibet, in Epochâ *Yezdegherdæâ* Perſicâ æquè ac in Epochâ *Gjelalæâ* Caput ſeu primus Menſis eſt *Phervardîn.* Hocce Anni initium etiam ſpectare videtur Cotboddîni illud, ſcil. *Yezdegherd occiſum fuiſſe Periodi Embolimicæ anno* 960, quod debuit fuiſſe menſe Embolimico octavo: cùm octies 120 faciant 960. Et quidem numerando à *Phervardîn*, menſis octavus erit *Abân*, quem ritè ſequuntur Appendices prout relicti fuerunt tempore *Yezdegherd.* Hoc anno erat *Abân* duplex, *Ordinarius* & *Embolimicus* qui (cum appenſis *Epagomenis*) feſtivalis totus. Nam ſic fieri ſolet in Embolimicis menſibus omnibus.

Hujus Epochæ meminit Alpherganius p. 7, de Ægyptiacis Menſibus agens, *Olim horum Menſium Principia reſpondebant initiis Menſium Perſicorum; ita ut principium menſis Thoth idem eſſet cum initio menſis Dejma: & porrò menſis quivis alter cum altero: donec Anni Ægyptiaci finis conveniret cum fine menſis Adur: quod etiam obtinet in Tabulis ad illud Tempus conſtructis. At menſes Ægyptii hodiè aliter procedunt, intercalando quarto anno: quare eorum Menſes jam Perſicis diſſimiles, at cum Græcis atque Syriacis congruunt. Primus apud eos dies eſt* 29us *Auguſti.* Hic locus fortè ſeduxerit D. Petavium, qui in *Rationario temporum* Lib. III, Cap. 15, ſupponit Anni Perſici initium incidiſſe in principium Septembris, dicitque, *Quid in cauſâ Perſis fuerit cur in Calendas Septembris Epocham figerent, nemo quod ſciam cauſam exponit.* Ille ſcil. non ſatis perpendens veterem Annum tam

tam Perſicum quàm Ægyptiacum non fuiſſe fixum, ſed vagum; ideóque ratiocinium ſuum putavit ſecundùm moderniorem annum Ægyptiacum fixum in Ærâ Diocleſianâ, quâ Anni primus menſis *Thoth* incipit 29 Auguſti ſeu initio Septembris, exiſtimans eos dictum Anni ſui initium tunc accepiſſe à Macedonibus, quod de Alexandrinis non diffitendum, ſed de naturalibus Ægyptiis non item.

Ad ſupradictam Alpherganii collationem utriuſque Anni, ratiocinatur D. Golius, *Tunc Perſicam Menſis Intercalationem, aut non apud omnes Perſas, aut non in omnibus rebus uſitatam fuiſſe: aliàs concordare non poſſent Neomeniæ, eo modo quo declarat Alpherganius*. Dicta autem Menſis Intercalatio obtinuit in Perſarum Ærâ Eccleſiaſticâ, non autem in Ærâ civili & Aſtronomicâ quam voluit Alpherganius; in quâ, ut in eâ Nabonaſſari quam ſequebantur Ægyptii, Anni Caput ſine ullâ reſtrictione vagabatur per totum annum in perpetuum: & cùm eſſet tantùm 365 dierum abſque conſideratione Fractionum, ſingulis 4 annis uno die regrediebatur. Sed de diverſo Appendicum in utroque Anno ſitu, non excuſandus eſt Alpherganius, cùm Perſarum Appendices erant poſt *Abân*, non autem poſt *Adur* ut coinciderent cum Appendicibus Ægyptiorum: quod arguit ejus collationem eſſe imperfectam eâ in parte. D. Golius eum excuſare conatur, dicendo eum forte haud tanti feciſſe tam parvam differentiam. Alpherganii autem collatio erat Annorum Civilium utriuſque Gentis, qui (excepto illo Appendicum ſitu) ſatis concordabant. Et quidem rem pleniùs explicat D. Golius p. 47, *Ut verò ad demonſtrandum Anni Ægyptiaci & Perſici conſenſum redeamus, ſupponatur ex. gr. ſub Yezdegherdici Imperii initium, Ægyptiis tunc adhuc in uſu fuiſſe priſcum Anni Civilis modum. Ex verbis Theonis Alexandrini ſuprà allatis, conſtat Anni vagi Ægyptiaci Revolutionem contigiſſe anno V^to Cæſaris Auguſti, utriuſque anni (Ægyptiaci & Alexandrini) Capite concurrente in eundem diem; qui haud alius fuerit quàm is qui totâ Ægypto Anni fixi Caput etiam hodiè exiſtit, nempe 29 Auguſti. Ab hoc itaque die Neomenia Thoth anticipando retrogradi cœpit quadriennio quoque vertente diem unum. Quoniam autem (unà cum Epochâ Yezdegherdis) Neomenia Pherurdîn incidit in XVI Junii, neceſſe fuerit Neomeniam Dejma (annumeratis poſt Abân vel Adur Epagomenis) incurriſſe in XVIII Martii. Sunt autem à V^to Auguſti ad Æram Yezdegherdicam tetraërides* 164; *quibus competunt totidem Dies quos Neomenia Thoth retroïverit, hoc eſt, à XXX Auguſti ad XVIII Martii. Quare par concordantia ſu-*

 perioribus

perioribus quoque ſeculis fuerit, quibus uterque Annus & Ægyptiorum & Perſarum eodem tenore fluxit. Shâh Cholgji etiam dicit, *Veterem annum Perſicum concordare cum eo Nabonaſſari qui in AlMageſto uſurpatur.* Ideóque rectè D. Golius pag. 31, ait, *Indubitatum eſſe Aſtronomos tam Perſicos quàm Ægyptios in rerum Cœleſtium Computo æquabilem Annum conſtanter uſurpâſſe: & probabile illos quoque idem feciſſe in civili & populari uſu.* Nempe Perſis (ut dictum eſt) fuit Annus duplex, Civilis & Eccleſiaſticus; in quorum hoc fieri ſolebat Intercalatio 120 annis, ut Feſta & Sacra quæ extra ſedes ſuas vagata fuerant, aliquando in priſtina ſua loca revocarentur: dum Annus civilis & Aſtronomicus ſine ullâ reſtrictione vagaretur in perpetuum. Ideóque *Veterum Menſium* in Gjelalæis Calendariis ſitus, non erit uſui, niſi prolixiore Epilogiſmo Epochæ Gjelalææ adæquentur. Quoad Anni Ægyptii principium, D. Wanſlebius qui in Ægypto cum Coptitis converſatus eſt, ait, *illos inchoare Annum ſuum* 8 *Septembris ſecundùm Stylum Gregorianum, quod eſt* 28 *Auguſti ſecundùm Calendarium Græcorum: & anno Gregoriano* 1672[dó]*, reſpondebat eorum annus Diocleſianus* 1398. Kas Kuriacus in Syro-Græcorum Calendario Arabicè conſcripto, ponit Coptorum *Thoth* in 29 Auguſti, ibique figit نوروز القبط *Neurûz Coptorum*, ſcil. illorum Anni Caput non ſatis propriè ſic vocans vocabulo Perſico. [Coptitarum Menſes videbis in Notis noſtris ad Hiſtoriam Ægypti Arabicè & Latinè à nobis (ut ſpero) edendam.] Et ſic Syri ſui Anni initio adhibent Nomen *Neirûz*: ex. gr. ܡܘܣܪܕܝ بالنبطية صب الما في النيروز — ܡܘܣܪܕܝ ܒܡܬܠܐ ܕܐܪܡܝܐ النيروز *Muſárdi linguâ Nabathæâ eſt Effuſio aquæ in Neirûz.* Et mox, *Muſárdi in Aramæorum Proverbiis, eſt Neirûz* ſcil. Anni initium ſeu Caput eo nomine ab eis vocatur. Apud Shâh Cholgj reperitur collationis Epocharum Tabula incipiens ab Anno Hegjræ 801, die 5 menſis *Moharram*, qui reſpondet 10mo menſis *Dey* anno 767 Epochæ Perſicæ *Yezdegherdicæ*, & 12mo menſis *Eilûl* 1709 Epochæ Græcæ, & 4to menſis *Mihr* anni 320 Epochæ Gjelalææ: & congruunt cum D. Gravii Tabulis, niſi quòd in his ſit Ep. Gr. annus 1710.

Circa Quingentis abhinc annis quando Sheich Saadi ſcripſit Librum *Guliſtân*, quàm immane tunc veteris Anni Menſes vagi differebant à Gjelalæis fixis, innuitur dicti Libri p. 23, ubi legitur, *Primus erat Ardibeſhiſhti Gjelaliani menſis dies*, ſcil. Roſarum tempus. Ad quem locum (pro alio Exemplo differentiæ inter Annum veterem & re-

centiorem)

centiorem) Commentator Turcicus inter *Laud.* hæc habet, اول وقت جلالشاهه منسوب اولان تاريخ قمريه اوزره اورته يار آينك اولي ايسوي بو تاريخ تعيين ايلدي زيرا تاريخ شمسيه اورته يار آينك اولي اولمز بو قيدله فرس قديمك ارديبهشتدن احتراز ايلر زيرا اول اعتبار ايله گل زماني واقع اولمز *Illud tempus Regi Gjelâl relatum, ſecundùm Epocham Lunarem erat initium medii menſis Veris. Et quidem iſtam Epocham exprimebat* [Sheich Sa'di,] *quia ſecundùm Epocham Solarem tunc non erat initium medii menſis Veris. Ideóque hac reſtrictione cavet à Perſarum veterum Ardibehiſht, quia eâ ratione non erat Roſarum tempus.* Sed cur Epocha Gjelalæa ab iſto Commentatore reputetur *Lunaris*, equidem non video: nam planè *Solaris* eſt. Igitur pro قمريه *Lunari*, debuit potiùs dixiſſe جديد *Novam* ſeu *recentiorem*: & poſteà, pro شمسيه *Solari*, potiùs dixiſſet قديم *Veterem*; quamvis utraque Epocha ſit *Solaris*. Rectiùs habet Jaacob fil. Seid Ali Commentator Arabs inter *Poc.* ad eundem Libri *Guliſtan* locum, اسم شهر متعين ارديبهشت وهو شهر اوسط من الشهور الربيعية علي التاريخ الجلالي واما في تاريخ الفرس القديم فلما لم يعتبر فيه الكبيسة لم يتعين بل يدور مقدما ومؤخرا *Ardibehiſht eſt nomen menſis certi ſeu fixi, eſt ſcil. menſis medius menſium vernorum ſec. Epocham Gjelalæam. At in Epochâ Perſarum veterum cùm non habeatur ratio Emboliſmi, non eſt certus ſeu fixus; ſed vertitur ſeu vagatur antrorſum & retrorſum.*

Yezdegherdo autem in *Phergânam* abacto, & poſteà in prælio occiſo, (anno Hegj. 31, Chriſti 651,) in Perſiâ rerum pôtiti ſunt Saraceni, qui *Hegj-ræ* Epocham introduxerunt. Interim verò Perſæ veteribus Menſium & Dierum nominibus utebantur; ſed cum Intercalatione quâdam, quippe ad quam cogebant victores. Illorum enim tunc Martius incipiebat circa medium Piſcium, donec Calendarium reformaret Rex *Gjelâleddîn Melicſhâh*, qui Anni initium (facto 18 dierum Emboliſmo, ut in ſequentibus monſtrabitur,) ad initium Arietis retrahebat, excogitatâ novâ Anni formâ quæ Solis motui quàm maximè reſponderet. Id autem non fecit primo ſuo anno, ſed (ut puto) poſtquam aliquot annos regnaverat; idque ſuaſu inſignis Aſtronomi *Omar Cheiyâm*, cujus Propoſitionem de emendandâ Epochâ omnes ſtatim tanquam oraculum pronis auribus animiſque exceperunt. In hac Epochâ, quaternis quibuſque annis intercalabant, ut

 iſte

iſte annus eſſet dierum 366. . .Et quòd anni pars reliqua minor eſſet Quadrante diei, erat quoque quarti anni Intercalatio minor uno die, ideóque convênit ut Intercalatio fieret ſemel anno Quinto, poſtquam intercalatum eſſet ſepties vel octies. Si autem ſeptimæ & octavæ Intercalationis alternatio obſervetur ad intercalandum annum 5tum ſequentem, ſeu, quod tantundem valet, ſi Intercalatio Juliana modò trigeſimatertia, modò trigeſima ſeptima, (& quidem alternatim,) prorſus omittantur, cum hoc Perſico ſeu Gjelalæo Calendario optimè concordârit Gregorianum, ſcil. annis 400 negligendo tres Biſſextos.

In Perſarum Menſibus veteribus nullæ ſunt Septimanæ, ſed quiſque Dies habet peculiare nomen. Cúmque iſti Menſes ſint Solàres, uti & Annus, in moderniorum Perſarum Libris quando fit mentio cujuſvis Anni aut Menſis Solaris, diſtinctionis cauſâ ſcribi ſolet سال الٓهي *Annus Dei*, & ماه الٓهي *Menſis Dei:* ne aliàs fortè intelligatur Annus aut Menſis Hegj-ræ Lunaris: nam in Perſide jam inde apud ipſos Mohammedanos obtinuit duplex Epocha, Solaris & Lunaris, quarum hæc in Sacris, illa in rebus Civilibus uſurpatur.

CAP. XV.

Menſium ordo antiquiſſimus in vetuſtiſſimo Anno ab initio Martii eorum inchoato. Item Menſes Gjelalæi. Perſo-Medici Menſis Dies, cum Appendicibus quinque.

Churdâd. XXX, *Sept.*	*Adur,* XXX, *Martius.*
Tîr, XXX, *October.*	*Dey,* XXX, *Aprilis,*
Murdâd, XXX, *Nov.*	*Béhman,* XXX, *Majus.*
Shahrîvar, XXX, *Dec.*	*Eſphendârmad,* XXX, *Jun.*
Mihir, XXX, *Jan.*	*Phervardîn,* XXX, *Jul.*
Abân, XXX, *Febr.*	*Ardibehiſht,* XXX, *Aug.*

Iſte eorum Annus antiquiſſimus videtur fuiſſe vagus, vel ſaltem eum mox excepit Perſo-Medicus *Annus civilis vagus,* cui poſteà adjunctus fuit *Gjemſhîdi Annus Eccleſiaſticus fixus,* qui ambo concurrentes durarunt uſque ad *Yézdegherd.* Deinde eo occiſo, poſt aliquod temporis

poris intervallum in Perſidem introductus eſt *Civilis Annus Solaris fixus*, incipiens à medio Piſcium. Quis certò hoc fecerit, nondum reperi. Videtur autem id feciſſe *Selgjûk* qui Perſiam occupavit & longævus uſque ad 109 annos vixit: vel aliàs id fecit aliquis *Selgjukidarum* ex ejus familiâ; cum ea eſſet Anni Solaris forma quâ in patriâ ſuâ *Chorasân* utebantur dicti *Selgjukidæ*.

Veteres autem Menſes (uti & dies in ſequentibus recenſiti) videntur fuiſſe Medorum Inventum, ut indicant ipſa Nomina quæ à Medis unà cum Imperio tranſiverunt ad Perſas, qui (cùm utriuſque Religio eſſet eadem, & ſolennitates ſacræ à Menſibus & Diebus pendentes eſſent quoque eædem,) ea tam benè excogitata retinuerunt: præſertim cum Lingua Medica elegantior eſſet quàm Perſica antiqua, unde illa etiam pro *Linguâ Curiali* habita & conſtituta fuit tempore Regis *Behrâm Ghûr*. At *Yézdegherd* poſteà alia Nomina etiam Medica ſuis Menſibus & Diebus Melicæis impoſuit.

Annus itaque inquam eorum antiquus (ut & Ægyptiorum) fuit vagus, ut ſuo loco fuſiùs dicetur. An verò hi ab illis, vel illi ab his talem Anni formam acceperint, dubium. At quamvis generaliora Aſtronomiæ ſatis intellexerint Medi & Perſæ, tamen nec hi nec Ægyptii nec Chaldæi eclipſes prædicendi artem calluerunt, ut ex Herodoto & aliis colligere liceat. Nam Thales Mileſius dicitur primus qui Eclipſin prædixiſſe memoratur.

Menſium ordo Gjelalæus, ab ingreſſu ☉ in ♈, decimonono Phervardîn veteris, qui fuerat à medio Piſcium.	*Perſicorum Menſium nomina à Græcis corrupta, prout leguntur apud Chryſococcam & alios.*
فروردين *Phervardîn*, xxx, *Mart.*	Φαρφαρδὶν, ſeu φαρβαρδῖν, ſive φαρεαρτῆς.
اردبيهشت *Ardibehiſht*, xxx, *April.*	Ἀρτιβεές.
خرداد *Churdâd*, xxx, *Majus.*	Χορτάτ.
تير *Tîr*, xxx, *Junius.*	Τῦρ ſeu Τῦρμα.
مرداد *Murdâd*, xxx, *Julius.*	Μερτάτ.
شهريور *Shahrîvar*, xxx, *Auguſt.*	Σαχειῦρ ſeu Σαρεβάρ.
مهر *Mihr*, xxx, *Sept.*	Μεχὲρ ſeu Μέχερμα.
آبان *Abân*, xxx, *October.*	Ἀπὲν ſeu Ἀπάνμα.
آذر *Adur*, xxx, *Nov.*	Ἄδερμα.
دي *Dey*, xxx, *December.*	Νταὶ ſeu Δῆμα.
بهمن *Bahman*, xxx, *Jan.*	Πέχμαν, ſeu Πελμάν, ſive Μπάχμαν.
اسفندارمذ *Iſphendârmaz*, xxx, *Feb.*	Ἀσφανλάρημαт, ſeu Ἀσφανδάρημαт, ſive Ἀυφαντᾶρ.

In Turcarum Calendariis Gjelalæis aliquando ſcribitur اسفندار *Iſphendâr*, apocopatâ ſyllabâ ultimâ. Appendices 5 etiam corruptè vocantur *Μασιαρχὰ* ε, pro Arabico horum nomine مسترقة *Muſtáraca*, i. e. *Furtivi.*

Perſo-

Perſo-Medici Menſis Dies ab Angelis qui illis Diebus præſunt denominati, ſecundùm Olugh-Beighum & alios ſequente modo recenſiti, unà cùm 5 diebus Appendicibus.

هرمزد 1. *Hormuzd.*
بهمن 2. *Báhman.*
اردیبهشت 3. *Ardibehiſht.*
شهریور 4. *Shahrîvar.*
اسفندارمذ 5. *Iſphendârmaz* ſeu --- *mad.*
خرداد 6. *Churdâd.*
مرداد 7. *Murdâd.*
دیبادر 8. *Deybâdur.*
آذر 9. *Adur* ſeu *Azur.*
آبان 10. *Abân.*
خور 11. *Chùr.*
ماه 12. *Mâh.*
تیر 13. *Tîr.*
جوش ſeu گوش 14. *Gjûſh* ſeu *Ghûſh.*

دیبمهر 15. *Deybamihr.*
مهر 16. *Mihr.*
سروش 17. *Surûſh.*
رش 18. *Reſh.*
فروردین 19. *Phervardîn.*
بهرام 20. *Behrâm.*
رام 21. *Râm.*
باد 22. *Bâd.*
دیبدین 23. *Deybadîn.*
دین 24. *Dîn.*
ارد 25. *Ird* ſeu *Ard.*
اشتاد 26. *Aſhtâd.*
آسمان 27. *Aſumân.*
زامیاد 28. *Zâmiyâd.*
مارسفند 29. *Mâriſphand.*
انیران 30. *Aniràn.*

Quinque Appendices ſec. Alpherganium minùs accuratè.

اهنذجاه 1. *Ahnud-gjâh.*
اشنذجاه 2. *Aſhnud-gjâh.*
اسفندمذ جاه 3. *Iſphendamad-gjâh.*
اخشترجاه 4. *Achſhater-gjâh.*
وهشت وشت جاه 5. *Vahſhatûſht-gjâh.*

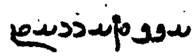
Quinque Appendices ſecundum Olugh Beigh.

اهنود 1. *Ahnavád.*
اشنود 2. *Aſhnavád.*
اسفندمذ 3. *Iſphendamàd* ſeu *-máz.*
وهشت 4. *Vahſhát* ſeu *Vaháſht.*
هشونش 5. *Haſhûneſh,* ſeu ut in *Ph.Gj.* legitur, هشتویش *Haſhtuvîſh.*

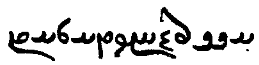
Dies Appendices apud Alpherganium vocantur اندرجاهات *Andergjahât*, i. e. *Intermedia tempora*: nam *Gjâh* eſt à Perſico گاه *Ghâh*, i. e. *Tempus.*

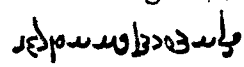
Tempus. Is autem (ut ſolent Arabes) non ſatis rectè exprimit nomina Perſica. Appendices aliàs apud Perſas vocantur پنجه دزديده *Pengja Duzdîda*, i. e. *Pentas furtiva*. Et in Libro *Sad-der* figuratè aſſimilantur *ταῖς* پنج خواهران *Pengj chuâharân*, i. e. *quinque Sororibus*, *quæ ſolent nere & alias operas muliebres tractare*. Eorum verò nomina præſtat videre Scripta veteribus Characteribus (prout in dicto Libro *Sad-der* leguntur) in quibus nulla eſt ſoni ambiguitas, ſeq. modo:

 1. *Ahunavád*.

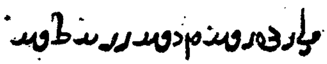
 2. *Aſtavád*, ſeu

 Aſhtavád.

 3. *Eſphintamád*.

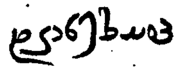
 4. *Vahuchſhátri*.

 5. *Vihiſhtûſh*, ſeu

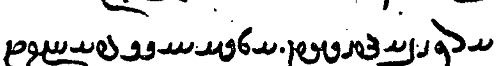
 Vihiſhtuſhiûſh.

Iſti Dies Appendices à veteribus Perſis etiam aliàs in ſuâ linguâ vocantur *Pengji mazdiyaſenân*, i. e, *Pentas ſacra*, quia in his eſt completi ânni Feſtivitas & gaudium maximum. Plutarchus in Libro *de Iſide & Oſir*. dicit *τὰς ἐπαγομένας fuiſſe cum quibuſdam diis cognomines*, ſcil. quibuſdam Angelis. Supradictum *Menſem* Perſo-Medicum ejúſque *Dies* excogitatos fuiſſe poſt latam Legem Moſaicam, (& fortè poſt Iſraelitarum Captivitatem in Perſiâ,) conſtat ex Sabbaticâ eorum diviſione, quæ ſuo loco deſcribetur.

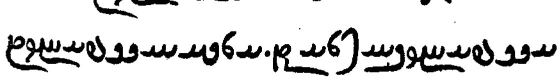
Dies Menſis à Deo & Angelis denominati; prout leguntur in Catalogo ex Oriente & in calce Libri Erdavirâph-namæ. Eiſdem quoque nominibus (ſed ſine additione) utuntur Gilolenſes.

 1. *Hormuzd*, nomen Dei.

 2. *Behman Amſhâſpand* ſeu *Angelus*.

 3. *Ardibehiſht Amſhâſpand*.

 4. *Shahrîvar Amſhâſpand*.

 5. *Eſpendârmad Amſhâſpand*.

6. *Churdâd Amſhâſpand.*

7. *Murdâd Amſhâſpand.*

8. *Deybâdur Yezád.*

9. *Adur Yezád.*

10. *Abân Yezád.*

11. *Churshîd Yezád.*

12. *Muhu Yezád.*

13. *Tîr Yezád.*

14. *Ghûſh Yezád.*

15. *Deybamihir Yezád.*

16. *Mihir Yezád.*

17. *Surûſh Yezád.*

18. *Réſhni Yezád.*

19. *Phervardîn Yezád.*

20. *Behrâm Yezád.*

21. *Râm Yezád.*

22. *Ghuâd Yezád.*

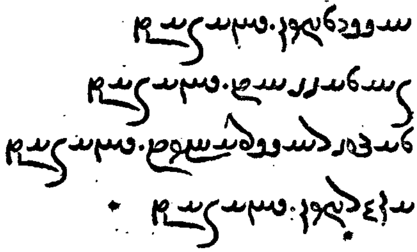
23. *Deybadîn Yezád.*

24. *Dîn Yezád.*

25. *Arſhâſangh Yezád.*

26. *Aſtâd Yezád.*

27. *Aſmân*

27. *Aſumân Yezád.*

28. *Zâmiyâd Yezád.*

29. *Mahirâſphand Yezád.*

30. *Anirân Yezád.*

Notandum eſt quòd Perſæ vulgò ſunt proni ad pronuntiandum *p* pro *b*, unde ſcribunt *Panâm* pro *Banâm*, & *Deypâdur* pro *Deybâdur* : & ſic *Deypâmihr* & *Deypadîn*. Sed iſta non ſunt imitanda. Additum nomen *Yezàd* (ſeu ut ſonant *Izûd*,) alibi *Deum* notat; heic verò *Divum* ſignificat vel *Angelum*, ſcil. ſynonymum τῷ *Amſhâſpand*; ut in Libro *Sad-der* cap. 40, de cœleſtibus perſonis loquens, eas vocat امشاسپندان و ایزدان پاکی *Angelos & Divos ſanctiſſimos*. D. Mandelſlo in Itinerario Indicò de vet. Perſarum Religione tractans, corruptiſſima Angelorum nomina exhibet: miror unde habuerit. Et addit, quòd Angeli 26 ſervi Dei, uno generali nomine vocantur *Geſhoo*, i. e. *Domini*, quos credunt habere ſuper Creaturas abſolutam poteſtatem à Deo illis commiſſam; quas ideò colunt & invocant, putantes quòd Deus nihil illis negabit. Sic ille. Sed fallitur de cultu eorum: nam nihil divino cultu colunt niſi Deum ipſum. Veteres Judæi non ferentes aſpectum Angeli, (niſi aliquando ſub humanâ ſpecie apparentem putarent eſſe merum hominem,) cadebant in facies ſuas, non ad colendum, ſed ad operiendum & cęlandum vultum ſuum. At ſemel, quando aliquis procidebat culturus Angelum loco Dei, ille Angelus prohibuit dicens, *Ne facias, quia ſum ſocia creatura ſicut tu.* Ille autem ex 30, rectè numerat tantùm 26, excipiendo 4 quatuor illos quibus comprehenduntur nomina Dei, *Hormûzd*, *Deybâdur*, *Deybamihr*, & *Deybadîn*.

Ex eis quæ ſuperiùs diſſeruimus, conſtat Epocham *Gjemſhidæam* (in quâ Menſes veteres) durâſſe uſque ad initium Regni ultimi Perſarum Regis *Yezdegherd*; quæ itaque apud Autores tam orientales quàm Europæos, minùs rectè audit *Epocha Yezdegherdæa*, cùm reverà ſit *Gjemſhidæa*. Nam *Yezdegherd* poſtquam in Solio benè firmatus eſſet, aliam novam inſtituit Epocham à ſuo ἐνθρονισμῷ deſumptam, in quâ Menſes & Dies excogitavit novos; quos ipſo defuncto, Perſæ (priſtinorum Rituum tenaces) rejecerunt, ad vetera Menſium & Die-

 rum

rum vocabula (à quibus Feſta & reliqua Solennia pendebant) redeuntes. Ea itaque *Epocha* quæ Menſibus & Diebus *Yezdegherdæis* conſtabat, meritò dici queat *Intermedia* ſeu *Interjecta*; quia paucis tantùm annis duravit, nec ante nec pòſt ejus tempora à Perſis uſurpata. Videtur itaque quòd multa in Religione innovavit, & quòd Eccleſiæ Feſta & ſtatorum temporum Obſervationes & antiqui Ritus illo imperante interciderint & maximâ ex parte ceſſaverint, cùm horum omnium antiqua nomina abrogata fuerint. Cùm itaque antecedentium temporum Magi qui talia omnia ſtrictè obſervabant, ab Intercalatione metuerent ne Sacrorum ordo interverteretur, ille in Intercalarem Periodum ſuo tempore incidens, Annum reformare non veritus eſt, ſed Anni Caput vagum & procul à ſede ſua evagatum & remotum, in locum & ſedem naturalem reſtituit, id in initio Martii eſſe volens. Is enim nomina ab Angelis olim deſumpta (quamvis Religioni damnoſum eſſet,) reliquit, novas eorum loco Appellationes inſtituendo. Menſibus itaque impoſuit Nomina naturalia, quæ ex vi vocum ſingulas Anni Tempeſtates deſignarent. Diebus autem dedit Nomina vel ab *Opum affluentiâ*, vel ab *inſigni aliquo gaudio*, vel à *ſumptâ vindictâ*, vel ab *aggreſſo prælio*, vel ab alio memorabili eventu deſumpta. Cùm itaque ſacra Menſium & Dierum nomina mutaverit, conſectarium erit quòd ſacras Solennitates ab eis pendentes abrogaverit, cùm ne talium vetera nomina manere nec ſupereſſe permitteret: nam difficile erat illis abolitis haſce conſervare. Et in novâ ejus Anni conſtitutione nullum præter *novi Anni Feſtum* memoratur. Perſæ itaque veteribus ſuis Ritibus animitùs addicti, eo mortuo, illum ejus Annum intercidere ſiverunt, veterem Annum qui ante ejus Imperium obtinuerat, tunc (ut dictum) reſumentes. Iſte ejus Annus erat Solaris, Intercalatione (ut videtur) fixus, contrà quàm Perſæ voluerunt. Et iſtum Annum ab initio Arietis, ſecutus eſt alius Annus à medio Piſcium, ut ſuprà diximus. Menſium autem & Dierum *Yezdegherdæorum* nomina (quantum Exemplaris *Pharhangh Gibânghîri* imperfectio patitur,) ſequente modo mox ſubjeci.

Sed quia tam hæc Epocha quàm altera recentior *Gjelalæa*, in Perſarum Libris vocatur *Mèlicæa* ſeu *Melikæa*, i. e. *Regia*, dum utraque Epocha à reſpectivo ſuo Rege denominata gaudeat vocabulo nullum diſtinctum Regem notante, ne fortè aliquando oriatur confuſio, oportet hìc notare, quòd Epocha *Melicæa* recentior (quæ etiam Epocha *Melicſhahæa*, & *Sultanæa*, & *Gjelalæa* ſubinde vocatur,) denominata

minata eſt à سلطان جلال الدين ملكشاه بن آلب آرسلان سلجوقي *Sultân Gjelâleddîn Melicſhâh filio Alp Arſlân Selgjûki*, qui poſtquam in Perſide aliquot annos regnaverat, tum deinde anno à *Yezdegherd* 446, (*Hegjræ* 470, *Chriſti* 1077,) veterum Perſarum Annum Solarem reformavit, eúmque Intercalando ab ulteriori vagatione reſtrinxit; Saracenorum ſeu Arabum Epochâ lunari (quæ tunc plus quàm 400 annos ſimul cum Perſicâ in Perſide obtinuerat,) non abrogatâ, ſed pro Saracenorum Muſlimorum Sacris reſervatâ; dum interim pro rebus civilibus commodior eſſet Perſarum Annus Solaris fixus, in uſum vulgi: nam Aſtronomis Intercalatione opus non erat. Epocha autem *Melicæa* altera vetuſtior, Perſis dicta eſt تاريخ ملكي يزدگردي *Epocha Regia Yezdegherdæa*, ſeu ſimpliciter *Epocha Melikæa*, i. e. *Regia*, cujus etiam Menſes & Dies vocantur روزها وماهها ملكي يزدگردي *Dies & Menſes Melikæi* (ſeu *Regii*) *Yezdegherdæi*. Hæc viſum eſt præmittere, ne fortè quis Orientalium Libros evolvens, iſtis nominibus decipiatur. Oportet etiam ſcire quòd dictus Titulus *âlp ârſlân* in linguâ Turcica idem ſonet quod in Perſicâ *Erdſhîr* ſeu *Ardeſhîr*, i. e. *Strenuus leo*. Tali enim Titulo gloriabantur tam Perſæ quàm orientales Turcæ. Illi autem qui in Europâ, non utuntur.

CAP. XVI.

Menſes Melikæi (ſeu *Regii*) *Yezdeghердici, qui jam primò Europam vident.*

ماه نو 1. *Mâh-nàu*, i. e. *Menſis novus*, ſcil. Martius. xxx.
نوبهار 2. *Nau-bahâr*, i. e. *Novum ver*, ſcil. Aprilis. xxx.
گرما افزاي 3. *Ghermâ aphzâi*, i. e. *Calorem-augens*, ſcil Majus. xxx.
روز افزاي 4. *Rûz-aphzâi*, i. e. *Dies-augens*, ſcil. Junius. xxx.
جهان تاب 5. *Gihân-tâb*, i. e. *Orbem-calefaciens*, ſcil. Julius. xxx.
جهان آراي 6. *Gihân-ârâi*, i. e. *Orbem-adornans*, ſcil. Auguſtus. xxx.
7. ſcil. September. xxx.
خزان 8. *Chezân*, i. e. *Autumnus*, ſcil. October. xxx.
سرما افزاي 9. *Sermâ-aphzâi*, i. e. *Frigus-augens*, ſcil. November. xxx.

شب افزون 10. *Shàb-aphzûn*, i. e. *Noctes-augens*, ſcil. December. xxx.
11. ſcil. Januarius. xxx.
سال افزون 12. *Sâl-aphzûn*, i. e. *Annum-augens*, ſcil. Februarius. xxx.

Menſium ſeptimi & undecimi Nomina in Exemplari Perſico deſiderantur, & ea alibi hactenùs invenire non potui. In eorum Libris *Chezân* aliàs exponitur *Autumnalis quadrans*, & *Autumnalis menſis*, vel *ejuſdem menſis* 18us *dies*. Autumnalis quadrans aliàs Perſicè vocatur پاييز *Pâyiz*.

Dies Menſis Melikæi (ſeu *Regii*) *Yezdegherdici.*

چشن ساز 1. *Tcheſhn-ſâz*, i. e. *Feſtum-agens.*
بزمونه 2. *Bezmûna.*
سر افراز 3. *Ser-aphrâz*, i. e. *Caput-Exerens.*
گشن نشين 4. *Ghùſhn-niſhîn*, i. e. *Mas-inſidens.*
دوش ſeu نوشت 5. *Nùſh* ſeu *Núſht.*
غم زداي 6. *Ghàm-zidâi*, i. e. *mœſtitiam-abſtergens.*
رخ فروز 7. *Rùch-phirûz*, i. e. *Ruchis-vincens.*
پادار 8. *Pâdâr*, i. e. *Firmus* ſeu *pedem firmum habens.*
زر فشان 9. *Zèr-phìſhân*, i. e. *aurum-ſpargens.*
نامجوي 10. *Nâm-gjûi*, i. e. *Famam-quærens.*
آتش افروز 11. *Atèſh-aphrûz*, i. e. *Ignes-accendens.*
كينه كش 12. *Kîna-kèſh*, i. e. *Vindictam-capiens.*
تيغ زن 13. *Tîgh-zen*, i. e. *Gladium-vibrans.*
داد ده 14. *Dâd-dih*, i. e. *Juſtitiam tribuens.*
دين پژوه 15. *Dîn-puzûh*, i. e. *Religionem-ſcrutans.*
ديو بند 16. *Dîv-bend*, i. e. *Dæmones-ligans.*
ره كشاي 17. *Ràh-kuſhâi*, i. e. *Viam-aperiens.*
اسپ تاز 18. *Aſp-tâz*, i. e. *Equos-agitans.*
گوي باز 19. *Ghûi-bâz*, i. e. *Pilâ-ludens.*
20.
21.
دوست بين 22. *Dûſt-bîn*, i. e. *Amicos-viſitans.*
جان فزاي 23. *Gjân-phizâi*, i. e. *Animum-augens.*

24. *Bùt-*

بت فريب 24. *Bùt-phirîb*, i. e. *Idola fraudans.*

ارد ſeu آرد ſeu آراد 25. *Ird*, ſeu *ârd*, ſive *ârâd.*

شاد باش 26. *Shâd-bâſh*, i. e. *Lætus eſto.*

دير زي 27. *Dîr-zî*, i. e. *Diu vive.*

شير گير 28. *Shîr-ghîr*, i. e. *Leones-capiens.*

29.

اي شهريار 30. *I-ſhahriyâr*, i. e. *ô Auguſte.*

Quibuſdam horum non adjunxi Interpretationem Latinam: nam cùm eſſet dubia, ſatius duxi eam intactam relinquere poſteris, qui fortè certiorem inveniant. In vitioſo Exemplari Perſico per Scribæ errorem, Diei 8vo tribuuntur duo nomina, ſcil. *Pâdâr*, & مالبخش *Mâlbàchſh*, i. e. *Opes-largiens*. Et eodem modo Diei 11mo duo nomina, ſcil. *Atèſh-aphrûz*, & رزم گير *Rezm-ghîr*, i. e. *Prælium-capeſſens.* Utrum horum mavis accipe. Sed in hiſce reſpectivis Diebus proculdubio alterum dictorum nominum cenſeatur pertinere ad alium aliquem Dierum 20, 21, aut 29, ubi nomina deſiderantur.

Anni Yezdegherdici 5 Dies Appendices.

آفرين 1. *âpherîn*, i. e. *Benedictio* ſeu *Salutatio*, in initio Appendicum.

فرخ 2. *Phèrruch*, i. e. *Felicitas.*

فيروز 3. *Phirûz*, i. e. *Victoria.*

رامشت 4. *Râmiſht*, i. e. *Contentatio.*

درود 5. *Durûd*, i. e. *Valedictio*, in fine Anni.

Râmiſht eſt idem quod رامش *Râmiſh* ſeu آرامش *ârâmiſh*, i. e. *contentatio, quies, uti quando ex cantu & muſicâ animus demulceri ſolet*, ut exponitur in Libro *Ph. Gj.* Et tandem *Durûd* eſt *Valedictio* totius Anni, i. e. ejuſdem finis. Nempe ſec. vim vocis, *Durûd* eſt صلوة *Apprecatio-boni*; quæ ſi ſit à Deo erga homines, tum nomine *Durûd* ſubintelligenda eſt رحمت *Miſericordia*: ſi ab Angelis erga homines, tum ſignificatur استغفار *Remiſſio* ſeu *Condonatio*: ſi Hominum erga ſeinvicem, tum eſt i. q. دعا *Precatio*, ſeu *apprecatio boni* quæ inter valedicendum adhiberi ſolet. Et *Durûd* Avium & Beſtiarum, eſt تسبيح *Laudatio*. Ita variè uſurpatur vox *Durûd*, uti & Arabum formula صلي

صلى الله عليه *Precatio* ſeu *Benedictio Dei ſit ſuper illum*, ut à Commentatoribus Coranicis exponitur.

Hoc modo vides illius tempore Perſarum vetus Calendarium reformando prorſus abolitum, non tantùm Novi anni ſeu Anni Capitis ſitum & nomen mutando, ſed & veterum Menſium ac Dierum nomina delendo, eorum loco nova nomina ſubſtituendo, & Feſta ac Solennia omnia Eccleſiæ Magorum abrogando: omnia enim ſimul uno impetu ſuſtulit. Adeò ut ipſo regnante, tota Eccleſiæ Magorum facies videtur prorſus immutata, & tota Diſciplina Eccleſiaſtica & Feſta atque Solennia omnia neglectui habita. Nam ſi veterum Sacrorum Nomina diutiùs ſupereſſe noluerit, proculdubio (ſi quid poſuit,) is nova Sacra eorum loco inſtituerit: rerum enim ejuſmodi veterum nominibus non exiſtentibus, impoſſibile ut Res ipſæ manſerint; eodem modo acſi in Calendario noſtro omnia Dierum Dominicorum & Feſtorum nomina omitterentur, neceſſariò ſequeretur talium omnium neglectus & intermiſſio; cùm ex Calendarii directione ſtatorum temporum obſervationes retineantur, quæ aliàs in oblivionem irent. Iſte autem Eccleſiæ ſtatus everſus haud diu duravit. Nam iſto Rege defuncto, omnia in priſtinum ſtatum reſtituta ſunt, & ſic reſtituta ad hodiernam diem (non obſtante Mohammedanorum oppreſſione) rata & firma manent.

Quando noſtrates aut alii loquuntur de *Epochâ Yezdegherdæâ*, ſi volunt tantùm Epocham temporis ſeu Computationis ab ejus Inauguratione ſumptam, rectè ſe habent. Si autem volunt verum *Annum Yezdegherdæum*, falluntur, cùm ille non uſus fuerit eodem Anno quem illi ſupponunt, qui (ut dictum) reverà fuit *Annus Gjemſhidæus*. Epocha verò & Anni forma quâ uſus eſt *Yezdegherd*, fuit propria & ſibi peculiaris, à *Gjemſhidæâ* prorſus (ut vides) diverſa, nullis hactenus Europæis & paucis Aſtronomis orientalibus nota. Ideòque novum & curioſum eſt quod nobis exhibuit *Ibn Phacreddîn Angjou* Indo-Perſa in Libro ſuo *Pharhàngh Gihânghîri*, unde nos veræ ejus Epochæ & Anni notitiam extraximus. *Shâh Cholgius* enim (ut in ſeq. cap. videbis,) quaſi nunquam audiviſſet de mutatione Calendarii per *Yezdegherd*, loquitur de Perſarum Anno cum illo deſinente & eodem modo hucuſque manente, nullam faciens mentionem peculiaris Anni *Yezdegherdæi* quem nos exhibuimus. Nec (ſi rectè memini) apud alium aliquem præter dictum autorem, ejus mentionem inveni.

Epochæ *Yezdegherdicæ* initium à pleriſque rectè ſtatuitur anno

Hegjræ

Hegjræ 11, Junii 16, feriâ tertiâ ſcil. Bicornis ſeu Alexandri anno 944, Chriſti 632 ut D. Gravius, vel 631 ut Erpenius. Sic *Olugh Beigh*, & *Couſhân Ghilæus*, & *Alpherganius*, & *Chryſococca*, & alii, ab *Yezdegherdi* Inthronizatione numerantes: Alii verò perperam hanc Epocham ab ejus morte numerare prætendunt, & tamen eandem cum præcedentibus computationem faciunt, cùm reverà interſit 20 annorum differentia. Sic ex Haithone (ubi cap. 15, *Yezdegherd* vocatur *Aſcaiorth*,) facit Chriſtmannus, & ex eo Petavius, dicens, *Yezdegherd prælio cæſus anno Chriſti 632, à quo tempore æra Yezdegerd incepit.* Ab ejus morte numerare prætendens itidem errat Libri *Sad-der* Autor *in initio Libri*, ubi Epocham ſcriptionis Libri denominat از فوت يزدگرد هشصد وشصت وچار *ab obitu Yezdegherd* 864, i. e. Chriſti 1494: at in *calce* ejuſdem rectiùs notatur Epocha Hegjræ شتر *Shutùr* ſeu 900; qui annus planè coincidit cum *Yezdegherdi* Epochâ in initio Libri (ut prætenditur) à morte, ſed reverà ab Inthronizatione ſumptâ. Error itaque non eſt in temporis notatione; ſed in denominatione termini à quo, planè erratur, cùm inde magna exurgat differentia. Nam Hiſtorici orientales (ut *Chondemîr* Perſa & *Abu Mohammed Muſtapha* Arabs, & *Elmacinus*,) disertè aſſerunt *Yezdegherd filium Shahriyâr* regnaſſe 20 annos, eumque interfectum fuiſſe anno *Hegj.* 31. Cùm itaque ejus ἐνθρονισμὸς certiſſimè fuerit anno *Hegj.* 11, Chriſti 632, ſi his addantur 20 Imperii ejus anni, tum obitus debuit eſſe anno *Hegj.* 51, Chriſti 652: at ſi à morte ejus numerant, tum 652 debet eſſe Epochæ initium, quod abſit! Cùm itaque notiſſimum ſit eum regnâſſe 20 annos, miror quemnam ſecutus eſt Doctiſſimus Petavius aſſignando ei tantùm 3 annos. Si autem vir ille Doctiſſimus extra literaturæ Europææ limites egreſſus, fortè erraverit, non eſt mirum; cùm aliquem in peregrinum Orbem fortuitò illapſum & commodo duce deſtitutum, ab affectatâ viâ facillimè errare poſſe compertum ſit.

CAP. XVII.

De Annis & Epochis in genere: & de Anno Perſico in particulari.

UT autem ea quæ ſuperiùs de Annis & Epochis tetigimus, meliore autoritate conſtare poſſint, ipſa Autorum rem exponentium verba habe. Imprimis itaque de Anno in genere audiatur *Shâh*

Cholgji Perſa ſic differens, سال شمسي حقيقي است از هنگام مفارقت
آفتاب از نقطهٔ اول حمل تا معاودت او باز بهمان نقطه و آن سيصد
و شصت وپنج روز باشد وربع روزي الا كسري ودر مقدار اين كسر
خلاف است بحسب هر رصدي اما بحسب رصد بطلميوس سيصد
وشصت وپنج است وچهارده دقيقه وچهل و هشت ثانيه واما بحسب
رصد ايلخاني سيصد وشصت و پنج روز وچهارده دقيقه و سي ودو ثانيه
از روزي بر آن تقدير كه شبانروز شصت دقيقه باشد و ماه شمسي
اصطلاحي چون ماه فارسيان و روميان و سال شمسي اصطلاحي آن بود كه
برعددي نزديك بمقدار حقيقي وضع كنند چنانچه روميان و فارسيان
اختيار كرده اند وسال مركب آن بود كه سالهاي شمسي اعتبار
كنند وماههاي قمري مانند سال تركان و هندوان

پس در سالهاي شمسي حقيقي بجهت كسري كه دارد در هر
چهار سال يا پنج سال يك روز بر ايام او زيادت شود پس آن سال
سيصد و شصت وشش روز باشد و آن سال را سال كبيسه وآن
روز را روز كبيسه خوانند پس ايام كبايس سالهاي شمسي حقيقي در مدت
صد وبيست سال بيست ونه روز باشد وايام كبايس سالهاي قمري
در مدت سي سال يازده روز ودر سال مركب چون ميان سال
قمري وشمسي قريب يازده روز تفاوت است پس در هر دو سال يا سه
سال يك ماه تفاوت كند آن ماه را در عدد ماههاي آن سال زيادت
كنند تا سالهاي ايشان مطابق سالهاي شمسي بود و آن ماه را ماه
كبيسه خوانند وجماعتي كه سالهاي مركب مستعمل ايشان است
اين ماه كبيسه را هر يك بنامي خوانند چنانك هندوان ادماس و
عرب نسي وتركان شون خوانند وجهودان آن سال عبور خوانند وشرح
هر يك در محل خود كرده شود انشا الله

فصل سيوم در تاريخ رومي بدانك تاريخ رومي را سالها شمسي
اصطلاحي باشد يعني سيصد و شصت وپنج روز وربعي بي زيادت
و نقصان و همچنين ماههاي ايشان هم شمسي اصطلاحي باشد &c.

Annus Solaris verus eſt à tempore diſceſſûs Solis à puncto initii Arietis uſque

uſque ad regreſſum ejus ad idem punctum; quod eſt 365 dierum cum quadrante, minùs unâ fractione. Sed de iſtius fractionis quantitate eſt diverſitas pro ratione cujuſvis Computi ſeu *Epochæ. Nam pro ratione Computi Ptolemaïci,* [annus] *conſtat 365 diebus cum 14 minutis & 48 ſecundis. In Computo Ilchanico eſt 365 dierum cum 14 minutis & 32 ſecundis diei, eâ ſuppoſitione quâ Nychthemeron habetur conſtare 60 Minutis. Et Menſis Solaris communis, eſt ſicut Menſes Perſarum & Græcorum. Et Annus Solaris communis, eſt juxta talem numerum quem ſecundùm quantitatem veram ponunt, qualem ſibi adoptârunt Perſæ & Græci. Annus verò Compoſitus talis eſt quem Annum Solarem eſſe reputant, at Menſes Lunares ſunt, ſicut eſt annus Turcarum & Indorum.*

Deinde in Annis Solaribus veris propter Fractionem quam habent, quibuſvis quaternis aut quinis annis unus Dies ſuperadditur: quo in caſu talis Annus erit 366 dierum; qui quidem Annus dicitur Annus Embolimæus, & talis Dies dicitur Dies Embolimæus. Deinde annorum Solarium verorum Dies Embolimæi 120 annis erunt 29 dies. Et dies Embolimæi 30 annis lunaribus erunt 11 dies. Et in Anno Compoſito (uti inter Solarem & Lunarem) erit differentia ferè 11 dierum. Et tum in quibuſvis binis aut trinis annis, erit unius menſis differentia: quem quidem menſem talis Anni menſium numero ſuperaddunt, ut eorum Annus annis ſolaribus coæquetur. Et talis Menſis vocatur Menſis Embolimæus. . . Et ii qui Annis Compoſitis utuntur, talem Embolimæum Menſem peculiari nomine vocant; Indis enim dicitur Adimâs, Arabibus Neſi, Turcis Shûn: & Judæi talem Annum vocant Ibbûr. E horum ſingula volente Deo ſuis locis explicabuntur.

Caput tertium agit de Epochâ Græcâ, in quâ Anni ſunt Solares communes, i. e. 365 dierum cum quadrante, & nec plus nec minus. Et ſic eorum Menſes ſunt etiam Solares communes, &c.

His præmiſſis de Anno in genere, proximè agendum eſt de veteri *Anno Perſico,* de quo audiatur nuper laudatus *Mahmûd Shâh-Cholgji* in Tabulis Univerſalibus Part. II, Cap. 4, بدانکه که تاریخ فرس از کسور و کبایس خالی است وسال آن شمسی اصطلاحی باشد یعنی سیصد وشصت و پنج روز وماههای وی همچنان وعدد هر ماهی سی روز بود &c. واین تاریخ دراول از کسور و کبایس خالی نبوده است بلکه در هر صد و بیست سال یک ماه کبیسه می کرده اند یعنی یکماه مکرر گرفته اند تا صد وبیست سال ایشان موافق صد و بیست سال .

سال روميان كردند و خمسهٔ مسترقه در آخر ماه مكبوس زيادت مي
كرده اند و ماه مكبوس نيز معين نبوده است بلكه بعد از صد و بيست
سال ماه مكبوس فروردين را گرفته اند و در صد و بيست سال ديگر كه
بعد از آن بوده است ماه مكبوس ارديبهشت را مي گرفته اند
و همچنين تا آنگاه كه نوبت كبس بهر يك از ماههاي دوازده گانه
رسيدي وآن در مدت هزار و چهارصد و چهل سال بودي وآن
را دور كبس گفتندي واول اين تاريخ در زمان جمشيد بوده است
وبعد از هنگام جلوس هر پادشاهي بزرگ كه ايشان را بودي تاريخ
را تجديد كردندي بنام آن پادشاه تا آن زمان كه مملكت
يزدجرد بن شهريار بن كسري كه آخر ملوك عجم بود رسيد اتفاق
چنان افتاده بود كه نوبت كبس بآبان ماه رسيده بود و خمسهٔ مسترقه
در آخر آن زياده كرده بودند وچون دولت يزدجردي بپايان رسيد
در زمان عثمان بن عفان رضي الله عنه اين تاريخ بنام او باقي ماند
وبعد از آن اتفاق كبس نيفتاد وآن قاعده مهمل ماند وازين سبب
بعضي خمسهٔ مسترقه را در آخر آبان مي كردند دايما اما بعضي از
منجمان خمسه را بآخر سال انداختند تا نوشتن تقاويم ايشان
آسانتر بود و چون اين تاريخ از كسور و كبايس خالي است و با
تاريخ بختنصر كه در مجسطي مستعمل است مطابق ازين سبب منجمان
اكثر اين تاريخ را بكار ميدارند ما نيز اوساط اين زيج برين
تاريخ نهاديم و مبدا اين تاريخ روز سه شنبه بوده است بيست ودوم
ربيع الاول سال پانزدهم از هجرت

Scito Epocham Perſicam eſſe à Fractionibus & Emboliſmis immunem; & in eâ Annos eſſe Solares communes, (ſcil. 365 dierum,) & ejuſmodi eſſe in eâ Menſes, quorum ſinguli ſunt 30 dierum, &c. Hæc autem Epocha ab initio non fuit à Fractionibus & Emboliſmis immunis; ſed quovis 120. Anno unum Menſem intercalabant, (i. e. unum Menſem bis accipiebant,) ut eorum 120 anni eſſent æquales 120 annis Græcorum: & 5 Dies Furtivos addebant fini Menſis intercalati. Talis autem Menſis intercalatus non fuit certò deſignatus, ſed poſt 120 annos accipiebant Menſem Phervardîn: & poſt alios 120 annos, ad intercalandum accipiebant menſem Ardibehiſht: & eodem

eodem modo donec vices intercalandi ad ſingulos 12 menſes pervenjſſent, quod fuit ſpatio 1440 annorum, quod ab ipſis itaque dictum eſt Periodus Intercalationis. Hujus Epochæ initium fuit tempore Gjemſhîd: & deinde poſteà à tempore Imperii cujuſvis Regis magni quem habuerunt, Epocham renovârunt talis Regis nomine. Donec tandem appetente Imperio Yezdegherd filii Shahriyâr filii Coſrois, (qui ultimus Regum Perſiæ,) ita accidit ut intercalandi vices perveniſſent ad menſem Abân, cui itaque adjecti ſunt 5 Furtivi. Cúmque tempore Othmân filii Affân expiraret Imperium Yezdegherdi, hæc Epocha ſub nomine ejus manſit: & poſteà nulla accidit Intercalatio, & dicta Regula omiſſa eſt. Hinc eſt quòd quidam 5 Furtivos fini Menſis Abân affixerint perpetuó: ſed aliqui Aſtronomorum [poſteriorum] *5 Furtivos ad finem Anni rejiciunt, ut Calendariorum ſcriptio illis facilior ſit. Cúmque hæcce Epocha ab Emboliſmis & Fractionibus ſit immunis, & cum Epochâ Nabonaſſari quæ in AlMageſto uſurpatur æqualis, hâc de cauſâ pleríque Aſtronomi eâ utuntur: ideóque & nos meditullia harum Tabularum ſuper hacce Epochâ fundavimus; cujus initium eſt Feria tertia, 22 die Rabîæ prioris, anno ab Hegjrâ 15to.* Heic autem quærendum eſt annon پانزدهم 15, ſit pro يازدهم 11, (cum ſcriptio ſit ferè ſimilis,) quo anno hæc Epocha ponitur ab aliis: nam aliàs Epocha Yezd. non erit Chriſti anno 32, ſed 36. Prætereà, cùm hanc Epocham ponat *Feriâ tertiâ*, ea non potuit eſſe anno 15, quippe cujus initium erat Junii 15, Feriâ 7. Pro mendâ itaque habeatur. Videtur autem quòd eorum Computus fuerit duplex, ſcil. generalis per Annum Eccleſiaſticum qui Annus Mundi, & particularis per Annos Imperii Regum, ut nos etiam in Angliâ facimus. Utcunque tamen hicce eorum Computus non erat valdè accuratus temporis ſervator, cùm in Intercalationibus 120 annorum (inquit Cotboddîn) acciperent reliquam Anni particulam pro Nychthemeri Quadrante integro, quod non ſatis rectè factum: nam ut *Shâh-Cholgji*, ſic etiam *Ibn Shâtir Damaſcenus, Annus Solaris eſt Dierum 365 cum Quadrante, minùs unâ 131^{a} parte Nychthemeri juxta Obſervationem recentiorem.*

Quomodo & quando fiebat Intercalatio, vidés ex *Shâh Cholgjio*: & idem docet *Cotboddîn* his verbis, *Cùm à Yezdegherdo filio Shahriyâr filii Coſræ (qui Juſtus cognominatus fuit,) Epocha* جديد *inſtaurata eſſet, jam addititius ille Menſis pertigerat ad Abân-mâh, elapſis de Emboliſmi periodo annis 960, ejuſque Menſis finem ſequebantur Epagomenæ. Poſtquàm verò Perſicum Imperium illi ereptum eſſet tempore Othmân*

filii Aſſân, (quando in domum cujuſdam molitoris fugiens, ibi interfectus fuit prope Marv-Shâhgjân,) quinque illi Dies adhæſerunt Menſi Abân ſine ullâ traductione aut Emboliſmo. Ac proinde Perſarum alii hoſce Dies apponunt Menſis illius fini, eâdem ſervatâ conſtitutione; alii verò fini Menſis Iſphendârmad, quia hic eſt anni ultimus.

Cur autem Perſæ hâc potiùs quàm aliarum Gentium Intercalatione utebantur, rationem reddit D. Golius in Notis ad Alf. p. 27, ex *Nedâmoddîn Naſſireddîn* Tuſæi diſcipulo, qui in ſuo *Tract. de Annis* dicit, *Religione certâ Perſæ Ignorantiæ tempore cavebant ne intercalarent aliquem Anni Diem, quemadmodum faciunt Tabularum Conſtructores Rumæi* ſeu *Græci. Hocque inquit Mes'ûdi, fuit quoniam eorum Dies erant vel felices vel infelices; ideóque odio habebant ut Diei intercalatione Dies felices transferrentur in Dies infelices.* Deinde alia additur ratio ex Philoſopho Shirazitâ, *Propterea quòd cuique tam Menſis quàm Appendicum diei eſſet peculiare quoddam nomen, ſcil. cujuſdam Angeli, & Perſis eſſet pro quovis die peculiaris Muſſitatio nomine Angeli illius Diei: ideóque ex illorum ſententiâ, haud recta eſſet talis eorum Muſſitatio, ſi diebus Menſis unum Diem adderent.*

Eadem quoque (inquit D. Golius) Intercalationis omiſſæ cauſa Ægyptiis videtur fuiſſe: nam & hoſce ſpectâſſe cujus deorum dies quiſque eſſet, Autor eſt Herodotus lib. II. Vel utriſque communis cauſa, quòd eorum Sacerdotes regundi temporis myſterium ſibi proprium eſſe vellent: quod ex Strabone lib. 17. conſtat, quàm difficile Platoni & Eudoxo fuerit ab Hierophantis Ægyptiorum diſcere, quæ Diei & Noctis particula CCCLXV diebus deeſſet ad complendum Annum. Præſertim Perſarum Sapientibus curæ fuit Annum poſt certum temporis ſpatium in integrum reſtituere vagúmque ſiſtere; præcipuè cùm certas Anni tempeſtates pleraque eorum ſacra reſpicerent. Quare aſſumentes Particulam Anni æquabilis reliquam pro Quadrante integro, ſingulis CXX annis adjecerunt Menſem unum, (tot enim annis totidem Diei Quadrantes componunt 30 Dies,) ita ut ipſorum Anni congruerent cum Annis Rumæorum ſeu Græcorum. Methodum intercalandi docet *Nedâmoddîn*, ſcil. Annus ille 120us erat 13 menſium, eúmque Annum vocabant *Byhzec*: & menſem intercalarem vocabant nomine ipſius Menſis cujus fini ille addebatur. Menſis autem intercalaris fini adtexebant 5 Epagomenas, ut ipſa hæc additio intercalari Menſi ſignum foret in vicem proximam. Erat enim Intercalatio ſuo ordine promovenda de menſe in menſem, à Phervardîn

ad

ad Iſphendârmad: atque hæc dicta fuit دوره الكبيسه *Periodus embolimica* annorum 1440. Atque ita fiebat ut *Naurûz* & reliqua Feſta quæ annorum 120 ſpatio paulatim ſuas ſedes quaſi integrum menſem antevertebant, uno menſe geminato in eaſdem retraherentur. Hactenus ille. In nomine Perſico fallitur autem *Nedâmoddîn* Arabs, ſtatuendo totum illum Annum in quo incidebat Menſis intercalaris, vocatum fuiſſe *Byhzec*, ut ille enunciat: nam tantùm intercalatus Menſis illo nomine gaudebat; ſeu potiùs nomine بهيزك *Bîhîzek*, ut in Perſarum Libris ſcribitur. De eo *Chalîl Sûphi* Turcicè refert, *Bîhîzek eſt nomen alicujus menſis in Epochâ Perſicâ, qui ſic ſe habuit: ſolebant nempe poſt* 120 *annos, unum integrum menſem intercalare; adeò ut ille Annus haberet* 13 *menſes. Dictum menſem Bîhîzek ſic intercalatum, ut Feſtum à capite ad calcem celebrabant.* Apud *Ibn Phacreddin Angjou* in Libro *Ph. Gj.* rectiùs ſcribitur بهترك *Bíhterek*, (q. d. *melior* menſis,) & ibidem Perſicè exponitur, *Bíhterek eſt Menſis Embolimæus ſemel in* 120 *annis, qui Annus habebat* 13 *menſes. Et cujuſcunque Regis tempore accideret, ejuſdem Regis magnificentiam ſeu magnanimitatem arguebat; iſque Regum maximus habebatur. Hoc autem credebant de Menſe Bíhterek, quando accidebat tempore Regis non valdè ferocis: ex. gr. tempore Regis Nuſhirrâvâni fuit duplex Menſis Ardibehiſht.* Pro *Ardibehiſht*, fortè meliùs dixiſſet *Shahrîvar*; quia *Nuſhirravân* haud ita diu regnavit ante *Yezdegherd*. D. Scaliger ab Ignatio Patriarchâ edoctus, (nam ipſe ne unum verbum Perſicè novit,) dicit quòd talis Annus vocari ſolebat سال خدای *Sâlchodâi*, i. e. *Annus Dei*: & talis menſis intercalatus ماه بزرگ *Mâh buzùrgh*, i. e. *Menſis magnus*. Sed fides ſit penes Autorem: nam in Perſarum Libris talia dicti Anni aut Menſis nomina nondum reperi.

Quoad Epochæ Gjelalææ Melicææ initium, referente *Olugh Beigh*, *Secundùm aliquos Orientalium, erat die Solis*, 5to *Sha'bân, Hegjræ* 468. *Secundùm alios, erat die Veneris*, 10mo *Ramazân, Hegjræ* 471. *Secunda ſententia eſt receptior, ideóque eam ſequitur Olugh Beigh.* Hicce dictus Annus erat à *Yezdegherd* 447 aut 448, Chriſti 1078 aut 1079; ad quem Annum D. Joh. Gravius in ſuis Tabulis adſcripſit ſequens Lemma, *Anni Epochæ Gjelalææ Solares ab Æquinoctio verno, ſive à Meridie proximè ſequente ingreſſum* ☉ *in* ♈ *in Horizonte Chowareſmiorum.* Cur addat *Chowareſmiorum*, vix ſatis mihi conſtat. Nam cùm ejus Tabulæ ſequantur Annum Perſicum Gjelalæum, qui incipit cum Solis ingreſſu

in

in Arietem 10 Martii in Perſiâ, hoc tempus non poteſt concordare & coincidere cum Anno Chorazmio qui incipit cum Solis 19 gradu in Ariete ſeu 29 Martii (ut infrà dicetur,) in Chorazmiâ 800 milliaribus orientaliùs verſus Indiam. Si itaque (poſt tam doctum Aſtronomum) mihi relinquatur judicium, ea verba *in Horizonte Chowareſmiorum*, ut ſuperflua ex ejus Lemmate delenda ſunt, ſubſtituto pro iis *in Horizonte Perſico* ſeu *Perſarum*, ſi modò opus ſit. Hoc autem nomen quod ſcribitur خوارزم, & quod ab Arabibus legitur *Chowarezm*, ſeu *Chowardzm*, à Perſis aliter ſonari & legi ſolet *Chorzem*, ut Latinè legatur *Chorzemiorum*. Nam quamvis Literæ *Châ* ſuperſcribi ſoleat *Damma* & *Phata*, id fit ut legatur utrâvis ſeorſim, non autem utrâque ſimul; & *Eliph* quieſcit. Hujus regionis incolæ Ptolemæo ſunt χωράσμιοι, Straboni χωρασμίσνοι minùs rectè.

De vero Gjelalææ Epochæ initio, videtur eſſe aliqua inter Autores diſcrepantia. Nam in aliquo Syrorum Calendario (ubi extat دايرة نوروز سلطاني *Cyclus Naurûz Sultanæi* & دايرة كبيسة *Cyclus Emboliſmorum*, uterque 28 annorum,) ad 11 diem Martii adſcribitur نوروز سلطاني *Naurûz Sultanæus*: & mox ad 13 diem adſcribitur نوروز سلطاني عند البعض *Naurûz Sultanæus ſecundùm quoſdam*, quaſi de vero ejus ſitu ſubdubitando. Kàs Kuriacus ponit 11mo Martii. Quamvis verò medio modo loquendo, Solis ingreſſus in Arietem plerumque dicatur eſſe 10mo die Martii, rem tamen ſtrictè ſcrutando compertum eſt Solem aliquando poſſe uno die citiùs aut tardiùs Arietem ingredi, idque vel ratione Biſſextilis vel aliter. Ideóque perpendendum eſt quo Anno facta fuerint Orientalia Calendaria quæ inſpicimus, cùm ante 130 annos, ingreſſus fuerit uno die tardior, qui nunc illis annis jam elapſis, eſt (per 11 minutorum anticipationem) uno die citiús. Et eâdem ratione ingreſſus ante 400 annos erat 3 diebus tardior, qui nunc 3 diebus citior quàm tunc erat. Sed quomodo in eodem Anno potuerit eſſe vel 11mo vel 13^tio^ die, (ut in dicto Calendario,) mihi non conſtat, niſi ille autor locutus fuerit juxta tunc præſentem annum in ſuo Calendario, & citaverit aliam opinionem ex antiquiori Calendario, quod abſurdum. Ideóque fides ſit penes Autorem. Id autem quod diximus de *Anticipatione*, & de *tardiore aut citiore ingreſſu*, intelligendum eſt de Anno communi qui Julianus: nam Annus Aſtrônomicus eſt ſemper idem, per quem metiendus & emendandus eſt alter Communis ſeu Julianus.

At

At ſecundùm infra dictum *Emboliſmum Melicſhahæum*, *Yezdân-Bachſh* cognom. *Parvus*, in *Zîgj Mugjmel* ponit *Æræ Melicææ initium die Sabbati*, 18 *Phervardîn veteris*, *anno Perſico* 448: additque, *Hujus anni dies eſſe* 365, *cum Quadrante diei*: & *omnes Menſes eſſe* 30 *dierum*, *cum* 5 *Appendicibus*. Sic etiam D. Golius in Alph. p. 33, de Anno Gjelalæo ex *Cotboddîn* refert, *Inſtituerunt illi Æram, cujus principium eſſet meridies poſt ingreſſum Solis in Arietem, atque illud nominârunt Neurûz Sultâni. Ingreſſus autem fuerat illo tempore Sol in principium Arietis die XVIII Phervardîn veteris, quem illi faciebant primum Phervardîn Gjelalæi*: & *illos XVIII dies habebant intercalares. Atque ita principium Epochæ Gjelalææ eſt Emboliſmus Melicſhahæus*: & *quaternis quibuſque annis intercalant diem*. Debuerant dixiſſe XIX *Phervardîn*, ut infrá. *Shâh Cholgji* Perſa in Tabulis univerſalibus, videtur pauló rectiùs ſtatuiſſe parte 2 cap. 5, (ubi agit de تاريخ محدث كه آنرا تاريخ ملكي خوانند *de Epochâ recentiore quam vocant Melicæam*,) his verbis,

حكماي كه در عهد سلطان جلال الدين ملكشاه بن آلب آرسلان
سلجوقي بودند تاريخ وضع كرده اند منسوب بسلطان جلال الدين
كه آسامي شهور آن مطابق آسامي شهور فارسيان است اما ماههاي
فارسيان را بتقديم مقيد كنند واين ماهها را بجلالي و اول سال اين
تاريخ كه اول فروردين ماه جلالي باشد روزي اعتبار كرده اند كه
در اول آن روز آفتاب بنقطهٔ اعتدال ربيعي رسيده بود يعني اول بهار
حقيقي وآن روز آدينه بوده است مطابق دهم رمضان سنة ۴۷۱ هجريه
موافق پانزدهم آذار رومي سنة ۱۳۹۰ اسكندريه موافق نوزدهم
فروردين ماه قديم سنة ۴۴۸ يزدجرديه وآن هجده روز كه از فروردين
ماه قديم گذشته بود آنرا كبيسه كردند وباين سبب مبدا اين تاريخ
را كبيسهٔ ملكشاهي مي گويند وماههاي اين تاريخ را بعض ماه
شمسي حقيقي گيرند وآن مدت قطع آفتاب باشد بحركت خاص يك
برج را مثلا فروردين مدت قطع آفتاب باشد برج حمل را &c. پس
همچنانك اول سال بهار حقيقي است ومدت هر سه ماه نيز مدت
يك فصل حقيقي باشد اما منجمان بجهت سهولت نوشتن تقاويم
وكشيدن جدول آن اصطلاح چنان كرده اند كه ماهها را سي

روز گیرند بر عادت فرس تا عدد ایام در اوراق تقویم مختلف نشود
وخمسه مسترقه را در آخر اسفندارمذ زیادت کنند و سالهای این تاریخ
شمسی حقیقی است ومدت آن بحسب رصدی که بناء این تاریخ برآن
است سیصد وشصت وپنج روز است وچهارده دقیقه و سی و دو ثانیه از
روزی باعتبار آنک شبانروز شصت دقیقه باشد پس از ربع بیست وهشت
ثانیه کم باشد بدین سبب بهر چهار سال یا پنج سال یک روز کبیسه
کنند و سال بسیصد و شصت وشش روز شود وچون هفت یا هشت
بار بچهار سال کبیسه افتد یکبار بپنج سال *Sapientes qui fuerunt tempore Sultân Gjelâl-eddîn Melicſhâh filii Alp Arſlân Selgjûki, poſuerunt à Sultân Gjelâl-eddîn denominatam Epocham, in quâ Menſium nomina correſpondebant cum nominibus Menſium Perſicorum: ſed Menſes Perſicos Veterum appellatione reſtringebant, & iſtos menſes Gjelalæos* [vocabant.] *Hujus Anni principium eſt Epocha quæ incidit in principio menſis Phervardîn Gjelalæi, ſcil. die quem multùm æſtimant, in cujus initio Sol ad punctum Æquinoctii verni pervenit, i. e. ad initium Veris veri, quod eſt die Veneris correſpondente cum nono Ramazân anni Hegjræ* 471, *& convenit cum* 15 *Martii Græcorum anni Alexandrini* 1390, *concordans eum* 19no *menſis Phervardîn veteris anni Yezdegherdæi* 448. *Et illos* 18 *dies ex Phervardîn veteri Elapſos intercalant: & hinc eſt quòd hujus Epochæ initium vocatur Emboliſmus Melicſhahæus. Sunt qui hujus Epochæ menſes accipiunt ut menſes Solares veros*, i. e. *tempus quo Sol motu proprio* [ſeu Epicycli] *aliquod Signum ſecat: ex. gr. Phervardîn eſt tempus quo Sol ſecat Signum Arietis: & ſic deinceps. Ita ut initium Anni ſit Ver verum, & quivis* 3 *menſes ſint Quadrans verus. Sed Aſtronomi pro fatilitate conſcribendi Ephemerides & delineandi Tabulas, eum introduxerunt uſum ut ſingulos menſes tricenos dies eſſe acciperent, ſecundùm morem Perſarum, ut dierum numerus in Ephemeridum foliis non eſſet inæqualis. Et* 5 *Furtivos ad finem menſis Iſphendârmoz adjiciunt. Hujus itaque Epochæ Anni ſunt Solares veri: & eorum ſpatium eſt pro ratione Obſervationum ſuper quibus hæc Epocha fundatur, ſcil.* 365 *dierum cum* 14 *minutis &* 32 *ſecundis diei, eâ ſuppoſitione ut Nychthemeron conſtet* 60 *Minutis: adeò ut Quadrante minus ſit* 28 *ſecundis. Hinc quovis quarto aut quinto anno, unum diem intercalant, adeò ut talis annus ſit* 366 *dierum. Et quando ſepties aut octies quarto anno fuit Intercalatio, ſemel quinto anno erit.*

Scil. quod ſuperiùs dicitur, eſt quòd Epochæ hujus Menſes ſunt nomine Veteres Perſici in anno Vago, uſu verò Gjelalæi in anno fixo. Apud Olugh Beighum Annus Melicæus eſt 365 dierum cum Minutis ſeu Scrupulis diei $14', 33'', 7''', 32''''$. Is etiam quoad præcedentia, in eundem ſenſum, ſed breviùs, loquitur. Deinde ſupradictus *Shâh Cholgji* parte 2, cap. 9, de hujus Epochæ initio ſic diſſerit, واما آنچه برموضع آفتاب باشد گوییم چون آفتاب باوایل بروج منقلب رسد ابتداء فصول اربعه از آنجا گیرند اگر پیش از نصف النهار رسد از آن روز باشد واگر بعد از نصف النهار رسد از روز دیگر اما اول فصل بهار ونوروز سلطاني آن روز بود که در نصف النهار آن روز آفتاب درحمل رفته باشد ونوروز خوارزمشاهي آن روز که آفتاب بدرجهٔ شرف رسیده باشد *Quod ſpectat ad Solis loca, dicemus: Quando Sol converſus ad Signorum initia pertingit, quatuor Quadrantum initia inde ſumunt: &, ſi ante Meridiem pertingit, tum ſumitur ab illo die: at ſi poſt meridiem, tum à proximo die. Sed initium Quadrantis verni & Naurûz Sultanæi, eſt Meridies illius diei quo Sol in Arietem ingreditur. Et Naurûz Chorzemſhabæus eſt illo die quo Sol venit ad gradum Exaltationis ſuæ.* Solis autem Exaltatio eſt in 19 gradu Arietis, qui eſt 29 Martii: nam Sol ingreditur Arietem 10 die Martii; & his 10 diebus menſis addendo 19 dies ſigni Arietis, exurgit numerus 29. Ideóque in Calendario noſtro Conſtantinopoli conſtructo, ad 19 diem *Phervardîn* Gjelalæi adſcribitur نوروز خوارزمشاه *Naurûz Chorzemſhabæus.* Et in Syrorum Calendario ad 29 diem Martii adſcribitur in margine شرف شمس ونوروز خوارزمي شاه *Exaltatio Solis, & Naurûz Chorzemiſhâh.*

Supradictus *Naurûz Chorzemſhabæus*, eſt *Naurûz* prout celebrari ſolebat in Regno *Chorzem* ſeu *Chordáſmia*, (Ptol. Χωρασμίη,) cui præfuit ex familiâ Selgjukæa محمد بن انوشتگین لقبهٔ خوارزمشاه *Mohammed filius Anûſhtèghîn cogn. Chorzemſhâh*, i. e. Choraſmiæ Rex; à quo iſta Epocha denominata eſt. Et huic ſucceſſit ejus filius علي خوارزمشاه آتسز *Ali Chorzemſhâh cogn. Atsìz*; eſtque *âtsìz. Equo carens*. Scil. dictus *Anûſhteghîn* ſeu *Nûſhteghîn* fuit Avus ejus. Hi ſucceſſerunt etiam in Regnis *Choraſân* & *Irâk* & *Perſiâ*, quibus tunc olim præfuerat *Melicſhâh*, qui *Togrulbeghi* (vulgò *Tangrolipix*, Bryen-

nio *Strangolipes*,) Nepos ex familiâ *Selgjûki* quæ regebat in dictis Regionibus & in totâ *Mawaralnábra*. Dicente Ahmed Ibn Jûſuph, *Togrulbegh regnavit 16 annos: & præfuit Mawaralnahræ & Choraſân & Deilom: & obiit in urbe Rey anno 455, poſtquam vixerat 70 annos.* *Melicſhâh* aliquando paulò aliter & quidem pleniùs dictus eſt سلطان جلال الدولة ابو الفتح ملكشاه بن الملك العادل آلب آرسلان *Sultân Gjelâloddáulat Abu'lPhât Melicſhâh filius Regis Juſtiſſimi Alp Arſlân*: ſic Abu Moḥammed Muſtapha, qui etiam in hujus Regis Vitâ narrat, quòd في سنة سبع وستين جمع ملكشاه ونظام الملك جماعة من المنجمين وجعلوا النوروز عند نزول الشمس اول الحمل و كان نوروز قبل ذلك عند نزول الشمس نصف الحوت وفيها عمل ملكشاه الرصد— وبقي الرصد الي ان مات السلطان المذكور سنة خمس وثمانين واربعماية *Anno 67* [ſcil. Selgjukæorum,] *Melicſhâb & Nedhâmo'l Mélik* [qui ejus Vezîr] *convocârunt Aſtronomorum conventum, qui conſtituerunt Naurûz apud ingreſſum Solis in Arietem: anteà enim Naurûz erat apud ingreſſum Solis in medium Piſcis.* —*Eo anno Melicſhâb inſtituit Obſervationes-cœleſtes quæ durârunt donec obiit dictus Princeps anno Hegjræ 485*, i. e. Chriſti 1032. Hinc colligimus quòd dictus Rex apud Perſas invenerat Annum fixum: quis autem conſtituerat eum non dicitur. Id certè non fecerunt veteres Perſæ, utpote qui uſque hodiè utantur Anno vago. Id itaque fecerit *Selgjûk* dicti Regis Proavus, dum Perſiam ſibi ſubegerat. Ideoque Annus à medio Piſcium vocari poſſit *Annus Selgjukæus*. Inſit Ahmed Ibn Jûſuph, *Melicſhâh regnavit 20 annos: & obiit anno 485, poſtquam vixerat 38 annos & aliquot menſes. Et portatâ ciſtâ ejus ad Iſpahân, ibi ſepultus eſt in* مدرسة *Collegio ſuo quod ibi extruxerat.*

Quo tempore pleræque Gentes ſuos Dies incipiant, notat Shâh Cholgji parte 2, cap. 1, *Mohammedani & omnes alii qui Menſes à Phaſibus Lunaribus inchoant, Diem civilem ab Occaſu ſolis inchoant: quia donec Sol occubuerit, Luna videri non poteſt: adeò ut Nox Diei præmittatur. Græci autem & alii quorum Menſes à Computatione pendent, Diem civilem inchoant ab Ortu Solis: adeò ut Dies Nocti præmittatur. Aſtronomi noſtri* (inquit Autor) *Diem civilem inchoant à Mediâ die quando Sol eſt in Meridiano ſuprà Terram. Indi autem, & aliqui ex Perſis, & Chatæi Diem civilem inchoant à Mediâ nocte, quando Sol eſt*

in Meridiano infra Terram. Et eorum ratio eſt, quia inde inchoatur Solis Aſcenſus quando oriturus eſt. Alii Diem civilem dividunt in 24 horas, &c. *Sunt qui dividunt in 60 partes, quas vocant Minuta,* &c. *Et ſanè* منجمان هند شبانروز را بر شصت قسمت كنند وهر قسمي كري خوانند وهر كري شصت پل باشد وهر پل شصت بپل وهر بپل شصت كشتنكش *Aſtronomi Indorum Diem civilem per 60 dividunt: & quamvis partem vocant Kerí: & quodvis Kerì eſt 60 Pál: & quodvis Pàl eſt 60 Bipál: & quodvis Bipàl eſt 60 Keſhtenkéſh.* Sic ille. Et in eundem ſenſum *Olugh Beigh* teſtatur, quòd in Regionibus quibus ipſe præfuit, Diem Civilem ſeu Nychthemeron inchoari à mediâ die. Sed apud Arabes & Legis [Mohammedanæ] ſequaces يوم طبيعي *Dies naturalis* (ut vocant) incipit à principio noctis, & deſinit ad principium noctis ſequentis. Apud alios ab initio Diei ad initium Diei ſequentis. At à mediâ nocte inchoatur apud Aſtronomos Chataiæ ſeu Chinæ, (ut ſuprà,) ut & apud Tataros Oighuræos. A meridie in Angliâ diem inchoant Aſtronomi, à mediâ nocte numerant Calendariorum ſcriptores ſeu Aſtrologi.

CAP. XVIII.

De Anno ſeu Epochâ τῆς Katâ & τῆς Oighûr.

ISTE Annus ſeu iſta Epocha talis eſt quæ à Perſarum Aſtronomis unà cum Perſicâ explicari ſolet, (quos ideò imitamur,) & quæ in eorum rebus & libris unà cum Perſicâ uſurpatur apud Perſas & Indo-Perſas in Hiſtoriâ Timûri & aliis aliquot Libris Perſicis, qui ſine iſtius Epochæ cognitione probè intelligi nequeunt. Cùm itaque hujus cognitio videretur utilis & neceſſaria, eam in hoc Capite explicaturi ſumus.

Quoad قتا *Katâ,* (quæ propriè & primariò eſt Tatariæ pars,) ea jam eſt ex nominibus *Chinæ*, uti conſtat ex Martinii Atlante Sinico propè initium. De hoc nomine Autor *τῆς Logât Méſnavi* lepidè obſervat, quòd illud ſcribere خطا *C'hatâ* ut vulgò fit, reverà ſit خطا *C'hatâ*, i. e. *error.* Quoad ايغور *Oighûr*, (quæ D. Gravio perperam dicta *Igûra*,) ea eſt etiam Tatariæ magna pars, quæ vulgò ſonat

 Jougbour,

Joughour, unde in Globis *Joughoria*. Quale hoc ſit nomen partim exponitur in parvo quodam Vocabulario Tatarico inter MSS *Poc.* اويغور تتاره لي ديمكدر *Oighûr*, *hòc eſt dicere Tatarus* ſeu *Tataricus*, eorum ſive perſonas res in genere ſpectando. Hoc autem Tatarorum nomen non eſt antiquius quàm *Gjenkizchân*, qui 400 abhinc annis Turciſtaniæ incolis illum in bello ſuo opitulantibus impoſuit hoc nomen *Oighûr*, i. e. *Adjutores* ſeu *Auxiliarios* vocando eos.

Hæc Epocha apud Katæos ſeu Chinenſes ſatis antiqua fuerit, quæ fortè apud eos ſemper ab immemoriali tempore uſurpata. Sed ea non videtur æquè antiqua apud Orientales Turcas Tataróſve, utpote qui Oighuræorum nomine non vocabantur ante dictum *Gjenkizchân*. Ideóque apud Tataros ante illius tempora vel hæc Epocha, vel ſaltem hujuſmodi ejus nomen, non extitit. Videtur autem iſta Epocha à Chinenſibus mutuata circa 400 abhinc annis, quo tempore Tatari Kataienſes Chinam invadentes & occupantes, illud ſuum nomen ſecum invexerunt, Chinam ut ſuam tunc regionem eodem nomine vocantes *Katâ*, eam poſſidentes & cum ſuâ Kataiâ ſociantes: & tunc Anni Sinici formam didicerunt, & de poſtero in ſuum uſum adoptarunt. Hoc itaque Chinæ nomen in Chinam introductum fuit unà cum victoribus Tataris, qui viciſſim Anni commodam formam inde reportarunt. Nam quòd Annus Tataricus acceptus fuerit à Sinis, vel hinc conſtat, quòd in *Anni partibus* & in omnibus ejuſdem *Cyclis*, (excepto 12 Animalium *Cyclo*,) omnia nomina à Tataris ibi uſurpata, ſint planè Sinica, non autem Tatarica; uti certè fuerant, ſi talis Annuus ſeu Epocha ab his in Chinam introducta fuiſſet, & non inde mutuata. Nam (ut videtur) Tatari præter rudiorem illum per 12 Animalia Computum, nullam habuerint Epocham ſeu Anni formam quam darent Sinis: ideóque tam commodam & à Sinenſium Aſtronomis tam benè excogitatam Anni formam mutuarunt, eandem ſuam etiam eſſe volentes. Neceſſe enim videtur quòd Gens cultior talia dederit incultiori, non autem vice verſâ ab eâ acceperit taliâ. Adeò ut iſte Annus fuerit primò Sinicus, & poſteà Tataricus, cùm hi ab illis acceperint. Et quia iſte Annus ſeu iſta Epocha nuperis centuriis ab utrâque Gente æquè uſurpata fuit, ideò eam ſine ullâ antiquitatis diſtinctione ab iis utriſque junctim denominare ſolent Perſarum Libri de eâ agentes; cùm non ſint duæ, ſed planè una eademque Epocha ab unâ Gente ad alteram tranſlata. Sic *Shâh Cholgji* cap. VII, ubi expreſsè agit de hâc Epochâ, dicit eam inſtitutam fuiſſe

à

à حكماء قتا و تركستان *Sapientibus τῆς Katâ & τῆς Turkiſtân.* Et cùm utriuſque Gentis Annus ſit unus idemque, ideò *Olugh Beigh* de harum duarum Gentium Epochis quaſi de unâ agit indiſtinctè ſub unâ eâdémque deſcriptione in eodem Capite ſub Titulo تاريخ قتا و اويغور *Epocha τῆς Katâ & τῆς Oighûr.* Cùm itaque hæc Epocha à Tataris per vim & arma in Perſidem introducta olim fuerit, & jam poſteà in Perſarum Libris junctim cum antiquiore Epochâ Perſicâ deſcribi ſoleat tanquam altera Epocha quodammodo in Perſiam adoptata, & in quibuſdam rebus & Libris Perſicis aliquando uſurpata, eam etiam (inquam) heic inter Perſarum res tractare & paulò fuſiùs deſcribere non detrectavimus. At ejuſdem introductionem quod attinet, hoc in caſu, antiquas Tatarorum Invaſiones non ſpectamus, utpote quæ fuerint antequam hæc Epocha inter Tataros reciperetur: ſed eas eorum ſpectamus Invaſiones quæ fuerunt citra *Gjenkizchâni* tempora. Illi enim ſæpe ſubjugarunt Perſiam, & ſuam Epocham ſecum introduxerunt, vel ſaltem eam ibi in quibuſdam rebus uſurparunt: uti quando per multos annos rerum ibidem potiebantur Tataricorum Regum ſeries ex familiâ آق قويونلى *âk-koyûnli* ſeu *Alb-ovinâ*, & ex familiâ قره قويونلى *Kara-koyûnli* ſeu *Nigr-ovinâ*, de quibus videatur Grimſtonus. Iſtæ duæ familiæ (dicente *Ahmed Ibn Jûſuph*) ex *Turcomaniâ* ortæ, deinde habitârunt in *Turciſtân*: & poſteà tempore τȣ̃ *Argûn-chân* recipientes ſe in *Aderbayagjân*, Perſiam obtinuerunt. Videatur etiam Pachymerius lib. 2, cap. 24 & alibi, quomodo Perſia à *Tocharis* (terribili Tatarorum gente ad Boream adjacente,) ſubjugata fuit anno Chriſti 1261, quando Perſarum Sultân *Azatînes* (fortè عز الدين *Azzadîn,*) ad Græcorum Imperatorem fugit, ſubdolè exceptus: & Tatarorum tunc Princeps (qui portas Caſpias & Perſiam occupabat,) erat Χαλαός. Deinde conſulatur dictus Grimſtonus p. 822, de Tatarorum in Perſiâ Regibus ſub *Uzûnchazân* circa idem tempus, ſi is rectè ponit. Et ibidem conſulas p. 916, de Regibus Tataris anno 1388 à *Timûro* deſcendentibus. Cúmque res ſic ſe habuerint, omnes (ut ſpero,) me operæ pretium facturum exiſtimabunt, ſi Tatarorum Annum & Epocham unà cum Perſicâ heic peculiari commentatione expoſuero.

Priùs autem quàm Kataica nomina tractare aggrediar, de vero ac genuino eorundem apud exteros Autores ſono, & de iis quæ in noſtratium gratiam mutavimus, aliquid præmittere viſum eſt; ne fortè

propter

propter diſcrepantiam à Martinio & aliis Miſſionariis, Lector nos in eis proferendis cæſpitaſſe ſuſpicetur, & ipſe quoque in eiſdem efferendis ſecundùm Atlantem Sinicum & alios eorum Libros hallucinetur; dum non advertit eorum pronuntiationem Portugallicam, & terminationes Europæas vocibus Sinicis perperam additas. Peſſimo enim conſilio D. Martinius in dicto Atlante & in ſuâ Hiſtoriâ Sinicâ ſequitur pronuntiationem Luſitanicam, atque nominibus Sinicis addit terminationes *us* & *um*, quæ utraque Lectorem fallunt: tales itaque terminationes apocopare præſtat. Cúmque tam ibidem quàm apud D. Golium in Notis ad Alpherganium, omnia nomina Sinica ſequantur pronuntiationem Luſitanicam, omninò monendum duxi quòd lit. *x* ſonatur ut *sh*: *ch* ſonat molle ut *tch*: *m* in fine ſonat ut *ngh*: *g* in initio molle eſt ut *gj*; at in fine *g* eſt durum ut *gh*: & nos ſic ſcripſimus, ut noſtrates poſſint rectè ſonare. *Ao* ſonat ut *au*, & *an* ferè ut *on*: ſed non ſemper mutavimus, quia ſonus tam prope accedit. Litera *h* Luſitanica ſonat fortiter ut *Hh* duplice aſpiratione, ſeu ferè ut *c'h* durum in lit. خا *c'ha* aut ח *c'heth*. Miſſionarii ſuo modo eum ſonum exprimunt *C'a*: ideóque in noſtrâ Præf. ad *pondera & menſuras Chinenſium*, emendatum velim *C'in*, (quia non ſonat molle, ſed durum,) & pro eo ponendum *Tchîn*. Sed D. Mart. in Atlante non ſequitur regulam quam ipſe tradit, (quòd ſcil. *C'h* ſeu *Ch'* ſonet ut Ital. *ch*: nam ſcribit *Ch'e* & *Ch'ang*, quæ verè ſonanda ſunt *Tche* & *Tchangh*. Litera *ü* punctata, ſonat ut *u* Gallicum tenue cum ſibilo fermè ut *i* quod ſic cum alio punctulo pleonaſtico viciſſim vergit ad *ü*. His intellectis, ea quæ paſſim in Miſſionariorum Libris, ad noſtros ſonos facilè reduci queant.

Quoad Annum Turcicum ſeu Tataricum, primâ fronte egregium mihi ſcrupulum movebant *Shâh-Cholgji* verba quæ ſuprà adduximus p. 203, l. 10, 11, *Annus compoſitus eſt quem Solarem eſſe reputant, at menſes Lunares ſunt, ſicut eſt Annus Turcarum & Indorum.* Cur autem eum annum reputent *Solarem*, nulla eſt ratio præter errorem ſcribæ Perſici qui ſcripſit شمسي *Solarem pro* قمري *Lunarem.* Sic itaque emendatiùs legendum moneo, *Annus Compoſitus talis eſt quem Lunarem eſſe reputant: & menſes ſunt Lunares, ſicut eſt Annus Turcarum & Indorum.* Cur etiam dicatur *compoſitus*, non conſtat: niſi vult ut Solaris Annus habeatur *ſimplex* propter ſolos Menſes æquales tricenûm dierum, alter verò *compoſitus* propter Menſes pares & impares, æquales & inæquales ex quibus componitur annus lunaris, habens
menſes

menſes ſolares ſeu plenos tricenûm dierum, & menſes lunares deficientes 29 dierum, & hac ratione quaſi ex menſibus duorum generum compoſitus. Ejuſmodi etiam erroris taxandus eſt Scriba Perſicus apud *Ali Birgjendi*, qui poſtquam optimè diſſeruerat de Anno ſolari Sinicô-Turcico, omnia mox perdit dicendo *ejus Anni Menſes eſſe Lunares veros*, legendo قمري *lunares* pro شمسي *ſolares*. Cum his numerandus eſt *Kàs Kyriacus* Syro-Arabs, qui in Tabulis ait, *In anno Gjelalæo & Turcico eſſe menſes Perſicos*. De Anno Gjelalæo verum eſt quòd habet menſes tam denominatione quàm menſurâ Perſicos veteres, qui tamen propter alium ſitum & ordinem reputantur Gjelalæi. At hoc de Anno Turcico non eſt verum: nam quamvis in Turcico anno ſolari ſint menſes 30 dierum, ii tamen ſunt denominationis Sinicæ. At ſi de Turcico anno lunari loquitur, neutrum eſt verum, nec denominatio nec menſura; non ſcribæ, ſed auctoris lapſu. Nam iſti Orientales quamvis plurimi ſunt doctiſſimi & accuratiſſimi, non ſunt omnes profundè docti, ſed quidam mediocriter, & aliquando ſuos habent lapſus, cujus miſerum exemplum eſt quidam *Soleimân Ibn Ali* Syro-Arabs, qui prætendit ſcribere *Calendarium* الرعدية *tonitruale*, in quo ferè nihil eſt verum, ſed pleraque falſa, quamvis ſuos autores firmandæ autoritatis ergò ſæpè allegaverit. Nos ergò non tenemur defendere & juſtificare omnia quæ in quorundam Orientalium Libris aliquando occurrunt. Sed diſcretionis judicium utendum, nec quidvis indiſcriminatim pro veritate admittendum.

Ut itaque magis diſtinctè & accuratè agamus, præmittendum eſt, haſce Gentes (Sinenſes & Tataros) duplicem habere Annum, ſc. *Solarem & Lunarem*. Solaris eorum Annus eſt Tropicus & شمسي حقيقي *Solaris verus*, ut ſuprà diximus; qui ad uſum Chronologiæ & Motionum cœleſtium calculationes adhiberi ſolet. *Annus lunaris* qui in Calendariis Tatarico-Sinicis deſcribitur, eſt ad uſum Eccleſiaſticum. Utriuſque Anni initium eſt in Vere, aliquo tempore inter Solſtitium hybernum & Æquinoctium vernum.

Sed primò agendum eſt de *Anno Solari*, qui dicente *Shâh-Cholgjio*, linguâ Sinicâ vocatur سيجو *Si-gju*: qui quidem Annus (ut vult D. Martinius Hiſt. Sin. p. 287,) incipit *Primo Vere, cùm Sol in medium Aquarii Signum ingreditur*. Tunc à Sinenſibus celebrantur *Ruſticalia*, ſeu Ruſticorum *Feſtum vernum* dictum *Hin-tchun*, cum maximâ totius regni pompâ dictu prolixâ. Ut enim populus ad rem agrariam alacriter

proſequendam animetur, huic Feſtivitati interſunt Rex & Regni Primores, lætitiam agendo cum cæremoniis plurimis & planè admirandis; quæ apud jam laudatum autorem videri poſſunt. Ruſtici autem ipſi jubentur gaudere & lætari, quòd tunc incipiat Vernum tempus, quo Agriculturam alacri animo & fauſto ſydere aggredi liceat.

Annum Sinicum deſcribit D. Golius in Appendice Atlantis Sinici: idem quoque prolixè & accuratè facit *Olugh Beigh*, qui inter plurima alia, hæc habet: *Hujus Epochæ Anni ſunt Solares veri: iique ſunt ab ingreſſu Solis in aliquem locum Zodiaci, donec ad eundem locum redierit; quod ex eorum ſententiâ, fit diebus 365 & 2436 particulis diei. Annum in 24 æquales partes dividunt: & unaquæque pars 15 dies & 2184 particulas continet, & 5 ſextas particulæ. Principia illorum Quadrantum quibus noſtri utuntur, ſunt media Quadrantum eorum: adeo ut Ver eis inchoëtur circa medium Aquarii, & Puncta Cardinalia 4 Converſionum Anni, ſint in medio Quadrantum eorum.* Et ſic etiam *Ali Birgjendi* Perſa, ponit *Anni Chataici initium ubi Sol eſt* در اواسط دلو *in medio Aquarii:* additque, *Eorum Annum eſſe Solarem verum 365 dierum cum 2 Tchâgh & 7 Ke & 4 Fengh, cum unâ ſextâ τῆς Fengh.* Et Annum diſpeſcit *in 24 Menſes ſeu æquales partes, quarum unaquæque eſt 15 dierum cum 2 Tchâgh & 4 Ke & 101 Fengh, cum mediâ parte unius Fengh.*

Ex dictis conſtat Kataiorum Annum Solarem conſtare 365 diebus cum 5 horis & 50 minutis: adeò ut eorum Annus noſtrum Annum (qui 365, 5, 49,) ſuperet *uno minuto* ſeu Horæ Europææ unâ parte ſexageſimâ, quæ 60 Annis facit Horam integram, & 1440 annis unum Diem civilem ſeu Nychthemeron complet. Anni ergò ſolaris initium inveniendum eſt calculando Solis motionem à dato puncto Zodiaci donec ad idem punctum redierit, ut Aſtronomi (& ab eis edocti Chronologi) benè norunt; ſemper ſine ullâ Diei intercalatione, quæ eſt tantùm ad popularem uſum: nam Aſtronomi eâ non indigent, & vulgus tali Anno non utuntur, ſed ſolo Lunari: ideóque vulgus Annum ſolarem vix agnoſcunt; unde eſt quòd Miſſionarii etiam eum ferè ignorent.

Ad Annorum ſolarium computationem utuntur aliquot *Cyclis*, quorum unus eſt *Cyclus denarius*, continens tot vocabula *Temporum* propria. Iſte eſt *Cân* ſeu *Truncus*, ex quo tanquam ex arbore procedunt ſeu oriuntur 10 Nomina, quorum primum eſt *Kia*. D. Golio *Decem Cardines* ſeu *Radices* vocantur. Hæc 10 vocabula Sinica (uti & ea 12 quæ

Chinensium Cyclus ſexagenus ſeu ſexagenarius, Item, Anni Solaris ſemimenſes 24: unà cum aliis Cyclis et rebus ad Annum Sinico-Tataricum ſpectantibus. Omnia ex peritiſſimi Chinenſis (prægrav) Michaelis Shin ſo çungh *autographo delineata.*

(Tab. v)

Cyclus 10.

甲	1. Kiă
乙	2. Yĭ
丙	3. Pingh
丁	4. Tingh
戊	5. Vú
己	6. Kì
庚	7. Ken
辛	8. Sin
壬	9. Gin
癸	10. Queî

Cyclus 12.

子	1. Çù
丑	2. Cheu
寅	3. Yin
卯	4. Maò
辰	5. Shîn
巳	6. Sù
午	7. Ù
未	8. Vî
申	9. Shîn
酉	10. Yeù
戌	11. Siŏ
亥	12. Hai

Cyclus 60.

子	甲	1. Kiă-çù	子	丙	13. Pingh-çù	子	戊	25. Vú-çù	子	庚	37. Ken-çù	子	壬	49. Gin-sù
丑	乙	2. Yĭ-cheu	丑	丁	14. Tingh-cheu	丑	己	26. Kì-cheu	丑	辛	38. Sin-cheu	丑	癸	50. Queî-cheu
寅	丙	3. Pingh-yin	寅	戊	15. Vú-yin	寅	庚	27. Ken-yin	寅	壬	39. Gin-yin	寅	甲	51. Kiă-yin
卯	丁	4. Tingh-maò	卯	己	16. Kì-maò	卯	辛	28. Sin-maò	卯	癸	40. Queî-maò	卯	乙	52. Yĭ-maò
辰	戊	5. Vú-shîn	辰	庚	17. Ken-shîn	辰	壬	29. Gin-shîn	辰	甲	41. Kiă-shîn	辰	丙	53. Pingh-shîn
巳	己	6. Kì-sù	巳	辛	18. Sin-sù	巳	癸	30. Queî-sù	巳	乙	42. Yĭ-sù	巳	丁	54. Tingh-sù
午	庚	7. Ken-ù	午	壬	19. Gin-ù	午	甲	31. Kiă-ù	午	丙	43. Pingh-ù	午	戊	55. Vú-ù
未	辛	8. Sin-vî	未	癸	20. Queî-vî	未	乙	32. Yĭ-vî	未	丁	44. Tingh-vî	未	己	56. Kì-vî
申	壬	9. Gin-shîn	申	甲	21. Kiă-shîn	申	丙	33. Pingh-shîn	申	戊	45. Vú-shîn	申	庚	57. Ken-shîn
酉	癸	10. Queî-yeù	酉	乙	22. Yĭ-yeu	酉	丁	34. Tingh-yeu	酉	己	46. Kì-yeù	酉	辛	58. Sin-yeu
戌	甲	11. Kiă-siŏ	戌	丙	23. Pingh-siŏ	戌	戊	35. Vú-siŏ	戌	庚	47. Ken-siŏ	戌	壬	59. Gin-siŏ
亥	乙	12. Yĭ-hai	亥	丁	24. Tingh-hai	亥	己	36. Kì hai	亥	辛	48. Sin-hai	亥	癸	60. Queî-hai

Planetæ 7.

日	1. Ge
月	2. Yue
水	3. Shui, vel
辰	Chin
金	4. Kin, vel
太白	Tai pe
火	5. Ho, vel
熒惑	Yûngh hoĕ
木	6. Mŏ, vel
歲	çui
土	7. Tù, vel
填	Tien

Signa 12.

白羊	1. Pe yangh
金牛	2. Kin nieu
双兒	3. Shangh hiungh
巨蟹	4. Kin hiai
獅子	5. Su çù
室女	6. She niu
天秤	7. Tien chingh

Signa 12.

天蝎	8. Tien kie
人馬	9. Gin mà
磨羯	10. Mu shièn
寶瓶	11. Pao pingh
双魚	12. Shangh yû

Animalia 12.

鼠	1. Shù
牛	2. Nieu
虎	3. Hù
兔	4. Tù
龍	5. Lûngh
蛇	6. Shĕ
馬	7. Mà
羊	8. Yângh
猴	9. Heû
鷄	10. Kî
犬	11. Keu
猪	12. Chû

Solares semimenses 24.

立春	1. Liĕ chûn	立秋	13. Lieŭ çieu
雨水	2. Yù shùi	處暑	14. Chŭ shù
驚蟄	3. Kingh chĕ	白露	15. Pĕ lù
春分	4. Chûn fuen	秋分	16. Çieu fuen
清明	5. Çingh mîngh	寒露	17. Hân lù
穀雨	6. Cŏ yù	霜降	18. Shoângh Kiàngh
立夏	7. Liĕ hià	立冬	19. Liĕ tûngh
小滿	8. Siaò muòn	小雪	20. Siaò siuĕ
芒種	9. Mângh chûn	大雪	21. Tà siuĕ
夏至	10. Hià chí	冬至	22. Tûngh chí
小暑	11. Siaò shù	小寒	23. Siaò hân
大暑	12. Tà shù	大寒	24. Tà hân

Annidies 354.

凡三百五十四日 — Fan san pe û she ſu ge.

Angelorum nomina 4 qualemtum Anni.

蠶室	1. Çan chegh
奏書	2. Çeu shu
博士	3. Po sú
力士	4. Lie sú

Nomen Cycli 60.

六十花甲子 — Lo she hoa kia çu.

Varia.

字	1. Çú, id est litera seu character Sinicus
狗	2. Ceu, id est canis
兔子	3. Tù çù, id est lepus
豹	4. Pao, id est pardus
鳳	5. Fungh ...
凰	6. Hoangh, ... forma referens Phasianum ...

Astronomica.

分	1. Fuen
刻	2. Kĕ
時	3. Shî
	4. Chă
閏	5. Shûn
干	6. Can
文	7. Vên
上文	8. Shàngh vên
中文	9. Chûngh vên
下文	10. Hià vên
萬	11. Vàn
新年	12. Sin niên
新月	13. Sin yuè
食	14. Ge

Electivus Cyclus 12.

建	1. Kièn
除	2. Chû
滿	3. Muòn
平	4. Pingh
定	5. Tingh
執	6. Chĕ
破	7. Pŏ
危	8. Vî
成	9. Chingh
收	10. Sheu
開	11. Căi
閉	12. Pi

Quatuor judicia Cycli diarii electivi.

黑	1. Hĕ
黄	2. Hoângh
白	3. Pĕ
昏	4. Huen

Admodùm Reverendo in Chriſto Patri, SYMONI divinâ permiſſione Epiſcopo Elienſi *hanc Sinicorum vocabulorum Aſtronomicorum Tabulam* D D D *Autor* T. H.

Mburghers fe.

quæ in ſeq. Cyclo duodenario,) per ſe illis ipſis *temporibus* ſignificandis inſerviunt peculiari inſtituto & uſu ſicut voces technicæ. Ea autem appellativè res longè alias ſignificant, quæ ad præſentem rem nihil faciunt.

Secundus eſt *Cyclus duodenarius* ſeu *horarius*, Nychthemeri 12 horas Sinicos continens, quæ nobis ſunt tot *Bihoria*. Et hi duo Cycli junctim vocantur *Kia çù*, à primâ utriuſque voce deſumpto nomine.

Sinica Vocabula temporum, &c.

فنك *Fengh* ſeu *Fen* ſive *Fuèn*, i. e. *diviſio*, *pars*, *particula*, ſc. 10000ma pars diei naturalis.

كه *Ke*, i. e. *Sculptura*, ſc. pars octava bihorii.

چاغ *Tchâgh* apud Perſarum Aſtronomos perperam ponitur ut Sinicum *Bihorii* nomen, quod reverà eſt *Shî*.

شي *Shî*, i. e. *tempus*: item, *Hora Sinica* ſeu Bihorium Europæum, ſc. nychthemeri pars 12ma.

شن *Shŭn*, i. e. *additio*, ſc. intercalatio.

كن *Cān*, i. e. *truncus arboris*.

ون *Vên*, i. e. *compoſitio*.

شانك ون *Shàngh vên*, i. e. *ſuperior compoſitio*.

چونك ون *Tchùngh vên*, i. e. *media compoſitio*.

خا ون *Hià vên*, i. e. *inferior compoſitio*.

وان *Vàn*, i. e. *myrias*, ſc. 10000.

Duo Cycli Kia & Çŭ, ſcilicet qui ſunt,

Cyclus denarius.	*Cyclus duodenarius.*	
1. *Kiă*	1. *çŭ.*	XII.
2. *Yì.*	2. *Tchéu.*	II.
3. *Pìngh.*	3. *Yìn.*	IV.
4. *Tingh.*	4. *Maò.*	VI.
5. *Vû.*	5. *Shîn.*	VIII.
6. *Kì.*	6. *Sŭ.*	X.
7. *Kēn.*	7. *ù.*	XII.
8. *Sīn.*	8. *Vì.*	II.
9. *Gin.*	9. *Shīn.*	IV.
10. *Quei.*	10. *Yèu.*	VI.
	11. *Siō.*	VIII.
	12. *Hài.*	X.

Hi numeri Romani Horas noſtras notant, à mediâ nocte numerando.

Apud Perſicos Epocharum ſcriptores in Anno Sinico adhibetur ſupradictum چاغ *Tchâgh*, D. Gravio ژag, quod meliùs per *Ain* reſcriben-

dum eſſet جا *Tchâ*, prout ſonat vox Sinica quam intendebant, ſignificans *Scripturam* ſeu *Epiſtolam*. Miror autem unde Perſæ ſibi arripuerint hanc vocem, cùm Chinenſes ejus loco utantur *Shî*, i. e. *tempus* in genere, ſpecialiter *Hora Sinica* ſeu bihorium noſtrum; ut ſuprà diximus. Apud *Ali Birgjendi* Perſam, *Omne Tchâgh continet* 8 *Ke: & omne Ke continet* 10000 *Fengh. Et omne Fengh eſt* 8'' & 38''' & 24''''. Videtur autem deſiderari aliquid ex lapſu Scribæ: & fortè pro *omne Ke*, reſcribendum ſit *totum nychthemeron*: ſic enim magis accuratè *Shâh Cholgji* dividit omne *Tchâgh in* 8 *Ke: & totum nychthemeron in* 10000 *Fengh: adeò ut quodvis Tchâgh ſit* 833 *Fengh cum duabus tertiis: & quodvis Ke ſit* 104 *Fengh cum duabus ſextis*. Sic ille.

Quod autem à Perſis minùs rectè ſcribitur *Fengh*, eſt Kataicum *Fen* ſeu *Fuēn*, ſignificans *partem minutam* ſeu *particulam* temporis aut alterius cujuſvis rei. Optandum fuerat ut Doctiſſ. Gravius in edendo ſuas *Epochas celebriores* non fuiſſet ſcientiâ Sinicâ prorſus deſtitutus: ille enim Chataïca legit *Fenac* pro *Fengh*, *Shanec* pro *Shangh*, چونك *chunec* pro چونك *Tchüngh*, cum ejuſmodi aliis; perperam omninò, cum omnes voces Sinicæ ſint monoſyllabæ, nec in totâ linguâ detur diſſyllaba: & quamvis vox aliqua ſec. modum Luſitanicum ſcribatur cum duabus aut pluribus vocalibus, omnes in unius ſyllabæ ſonum cogendæ ſunt, ut *ſiuè* in *ſwè*, & *ſiao* in *sjaw*, *çui* in *çwi*, *hià*, in *c'ha*, *fuèn*, in *fwèn*, *shoangh* in *shwangh*, *hoangh* in *whangh*, &c. Et cùm in Kataicarum vocum ſonis apud Scribas Perſicos ſubinde errare pronum ſit, pro ſupra notato سيجو *Si-gju*, fortè legendum ſit سيجي *çui-gje*, i. e. *Annus ſolis* ſeu *ſolaris*.

De Cyclo duodenario D. Martinius in Hiſt. Sin. p. 22, *Tria præcipua Puncta in Horarum circulo pro illuſtrioribus habent: ſcil. Mediam noctem, in quâ Cœlum; primam à mediâ nocte horam, in quâ Terram; ſecundam denique à noctis medio, in quâ Hominem natum memorant. Mediæ nocti Caprum aſſignant, primæ Amphoram, ſecundæ Piſcem: ita tamen ut una Hora Sinica duas noſtrates complectatur. Circulum enim Horarum fixum cogitatione depingunt in Cœlis, quemadmodum nos Circulum ſemper apparentium maximum, quem in* 12 *æquales partes ſecant; Horáſque totidem. ---Iiſdem Horis reſpectiva Zodiaci Signa eo quem ſuprà notavimus ordine aſſignant*. Hæc tria dicta Signa ſunt *Capricornus*, *Aquarius*, *Piſces*. Cúmque Chinenſis noſter Planetarum & Signorum Nomina in eâdem Chartâ ſcripta mihi reliquerit, ea omnia curioſitatis gratiâ heic ſubjungam, ne aliàs fortè intercidant. Vide Martin. Hiſt. p. 9.

1. *Gje*,

1. *Gje*, i. e. *Sol.*	*Tai*, i. e. valdè-	6. *Mŏ*, i. e. *Lignum* :
2. *Yuè*, i. e. *Luna.*	*Pe*, i. e. *Alba*,	vel aliàs
3. *Shui*, i. e. *Aqua* :	ſc. *Venus.*	*çui*, i. e. *Annus* ;
vel aliàs	5. *Hò*, i. e. *Ignis* :	ſc. *Jupiter.*
Tchin, i. e. *Matutinus*:	vel aliàs	7. *Tŭ*, i. e. *Terra* :
ſc. *Mercurius.*	*Yûngh* } i. e. *Flamma* ;	vel aliàs
4. *Kin*, i. e. *Aurum* :	*Hoè*,	*Tiên*, i. e. *Terra* ;
vel aliàs	ſc. *Mars.*	ſc. *Saturnus.*

Scil. quivis Planeta vocatur tam proprio nomine quàm nomine materiæ cui præeſſe cenſetur, uti præeſt Mercurius *Aquæ*, Venus *Auro* & reliquis metallis, Jupiter *Arboribus*, &c. Ille Character qui *Tŭ*, Kirchero ſonat *Hé*.

1. *Pe*, *Alba-*	5. *Sŭ*, *Leo.*	9. *Gjin*, *Homo-*
Yangh, *Ovis*,	*çŭ*, explet.	*Ma*, *Equus*,
ſc. *Aries.*	ſc. *Leo.*	ſc. *Sagittarius.*
2. *Kin*, *Aureus-*	6. *She*, *Domûs-*	10. *Mu*, *Montana-*
Nieu, *Bos*,	*Niu*, *Virgo*,	*Shièn*, *Ovis*,
ſc. *Taurus.*	ſc. *Virgo.* †	ſc. *Capricornus.*
3. *Shāngh*, *Duo-*	7. *Tièn*, *Cæli-*	11. *Paò*, *Pretioſum-*
Hiūngh, *Fratres*,	*Tchingh*, *Libra*,	*Pingh*, *Vas*,
ſcil. *Gemini.*	ſc. *Libra.*	ſc. *Aquarius.*
4. *Kiu*, *Magnus-*	8. *Tièn*, *Cæli-*	12. *Shāngh*, *Duo-*
Hiai, *Cancer*,	*Kie*, *Scorpius*,	*Yû*, *Piſces*,
ſc. *Cancer.*	ſc. *Scorpius.*	ſc. *Piſces.*

† viz. innupta fœmina, quæ nondum ex domo parentum exceſſerit.

Ex ſupradictis duobus Cyclis compoſitis conflatur alius major *Cyclus Sexagenus* ſeu *Sexagenarius* dictus *Vên*, i. e. *Compoſitio.* Et quia 60 partibus conſtat, ſubinde aliter vocari ſolet *Lo she hoa kiă çŭ*, id eſt, 60 *flores kiă çŭ*, ſcil. ex minoribus Cyclis *Kiă* & *çŭ* compoſiti flores, ſumptâ denominatione à duabus vocibus initialibus præcedentium Cyclorum. Cúmque ex duorum Cyclorum Compoſitione evadens Cyclus Sexagenus, fiat eorundem Nominum diverſâ poſitione, ideò *Hoa* quod exponitur *Flores*, aliàs propriè ſignificat *diverſè poſuit.* Apud D. Couplet vocatur *Lo xe hoa kia*, & exponit *Sexaginta converſionum conſtructio.* Pro *xe* ſonandum *she.* Is in Præf. ad Chron. Sin. hujus Cycli inſignem in re Chronologicâ uſum impensè laudat. Iſte Cy-

clus 60 Annorum propria Nomina exhibet, & in Annorum computatione ſicut Rota circumrotatur in perpetuum. Et non tantùm Solarium Annorum, ſed & Lunarium Menſium nomina circulariter exhibet, ut infrà monſtrabitur. Per hunc itaque non tantùm Annos Solares ſupputant, ſed etiam Dies ſuos dinumerant, atque Septimanæ vicem quodammodo ſupplet. Imò dicente D. Couplet, Non tantùm Anni & Menſes, ſed Dies & Horæ ſuâ cum proportione per hunc Cyclum ſignantur per totum Imperium. Hunc Cyclum inſtituit Imperator *Hoangh-Ti*, qui 2670 annis ante Chriſtum vixit.

Cycli Sexagenarii Paradigma Europæum Sinico reſpondens, Autore D. Couplet.

A I.	B II.	C III.	D IV.	E V.	F VI.	G VII.	H VIII.	I IX.	K X.	10.
A XI.	B XII.	C I.	D II.	E III.	F IV.	G V.	H VI.	I VII.	K VIII.	20.
A IX.	B X.	C XI.	D XII.	E I.	F II.	G III.	H IV.	I V.	K VI.	30.
A VII.	B VIII.	C IX.	D X.	E XI.	F XII.	G I.	H II.	I III.	K IV.	40.
A V.	B VI.	C VII.	D VIII.	E IX.	F X.	G XI.	H XII.	I I.	K II.	50.
A III.	B IV.	C V.	D VI.	E VII.	F VIII.	G IX.	H X.	I XI.	K XII.	60.

Iſtum Cyclum tribus Nominibus pro triplici ordine diſtinguunt, qui ſunt *Shangh Vên*, i. e. *Superior compoſitio*: & *Tchungh Vên*, i. e. *Media compoſitio*: & *Hià Vên*, i. e. *Inferior compoſitio*. Atque ita 180 Annis confectis, ad primum Computi initium revertuntur. *Si ſupra 3* Cyclos Sexagenos, *Summum*, *Medium* & *Imum* (eorumve Syſtema 180 Annorum) procedendum ſit, tum *Vàn* ſeu *Myriade* utuntur. *In quovis Cyclo* (inquit D. Golius) *Anni Solares Tropici uſurpantur ab ingreſſu Solis in 15 Aquarii Gradum. Et hîc conſtituunt Veris ſui principium: & in 15 Tauri initium Æſtatis: & ſic per æqualia intervalla reliquas Anni partes. Et principia eorum mediis noſtrorum Menſium reſpondent.* Sic ſe habet communis praxis.

Sed D. Golii pace dicendum eſt, quòd hoc modo vix accuratè procedatur, cùm Sol non æquali ſemper tempore quævis Zodiaci Signa

percurrat;

percurrat; ſcil. quando Sol eſt in Perigæo, paucioribus diebus abſolvit ſingula Signa hyberna, quàm quando eſt in Apogæo abſolvit Signa æſtiva: nempe aliqua eorum 29 aut 30 diebus, & alia eorum diebus 31 aut 32: adeò ut quamvis totus 365 dierum numerus inter 12 Signa diſpeſcatur, id tamen non fit æqualiter. Cùm enim Terra non ſit ſita exactè in centro motionis Solis, id ſanè neceſſariò efficit *Apogæum* & *Perigæum*, ita ut Sol in hiſce poſitus, nobis videatur eccentricus: cùm reverà reſpectu ſui motûs, non ſit ita, ſed tantùm reſpectu noſtrî, qui propter noſtrum obliquum ſitum aliter judicare non poſſumus. Solis itaque motio reſpectu ſuî, eſt ſemper æqualis, quamvis nobis res aliter eſſe videatur. Et quamvis Sol ab Horologiis noſtris aliquando differat, (vel potiùs hæc ab illo differant,) in fine anni utraque inter ſe æquantur. Ideóque mihi videtur, haud ſatis conſultò factum fuiſſe in Globis dividendo Eclipticam ſeu Zonam Signorum in 12 æquales partes, cùm non tam æqualitati diviſionis quàm rei veritati conſulendum ſit. Si igitur Signiferi in Globis diviſio non eſſet æqualis, ſed potiùs vera ſecundùm verum Solis motum determinata, tùm non opus eſſet calculandi Tabulas æquationis, ut hodiè fit; ſed temporum & Solis motus cum Horologiis & Scioteriis coæquari poſſent per Globos abſque ulteriori moleſtiâ. Ex dictis conſtat quòd Sol hyeme ſit nobis propior, & æſtate à nobis (quaſi majorem Circulum aut Arcum deſcribens,) remotior in Apogæo Perſicè dicto اوج *Augj*, i.e. *Abſis*, Latino-barbarè *Aux*. Æſtate autem plus caleſcit, quia ſumus penè ſub Sole, qui tunc magis perpendicularis eſt nobis quàm hyeme quando eſt propior. Sed ad penſum redeo.

Olugh Beigh accuratè docet modum temporis in hac Epochâ putandi: & in D. Gravii ibidem Tabulis in tribus diſtinctis Columnis computati viſuntur *Anni Cycli ſimplicis Sexageni*, & *Anni Cycli compoſiti è tribus Cyclis Sexagenis*, & *Anni Epochæ Chataiæ Solares à medio Aquarii*: ſcil. Anni τῆς *Vân* (ſeu *Myriadis*) 8865[æ] labentes. Nam à Creatione Mundi ad Annum Hegjræ 847 (ſive Chriſti 1444) juxta Chataiorum ſententiam, effluxerunt Anni Solares completi 88, 639, 860. Hanc autem enormem eorum Chronologiam confutavit D. Golius in Calce Atlantis Sinici, & D. Couplet in Præf. ad Philoſophiam Sinicam: illorum enim ignorantiam prodit talis computatio. D. Gravius minùs benè legit ubique *Ven* & *Venni*, pro *Vân* & *Vanni*, i.e. *Myrias* & *Myriades*; cùm *Ven* aliam habeat ſignificationem, ut ſuprà dictum.

Tabula 12 Menſium ſeu 24 Semi-menſium ſolarium Kataïcorum.

1 Ver.

Numeri Partium.	*Nomina Partium.*	*Dies Anni.*	*Particulæ.*	*Sextæ partes.*
1	Liĕ-tchūn, i. e. *Elevatio Veris.*	00.	00	0
2	Yù Shuì, i. e. *Pluviæ aqua.*	15	2184	5
3	Kingh-tchĕ, i. e. *Motus reptilium.*	30	4369	4
4	Tchūn-ſuèn, i. e. *Veris pars.*	45	6554	3
5	çīngh-mīngh, *Limpida claritas.*	60	8739	2
6	Cŏ-yù, i. e. *Frugum pluviæ.*	76	924	1

2 Æſtas.

7	Liĕ-hià, i. e. *Elevatio æſtatis.*	91	3109	0
8	Siào-muòn, *Parva repletio.*	106	5293	5
9	Mángh-tchûn, *Herbarum ſemina.*	121	7478	4
10	Hiá-tchí, i. e. *Æſtatis ſtatio.*	136	9663	3
11	Siào-shù, i. e. *Parvus calor.*	152	1848	2
12	Tá-shù, i. e. *Magnus calor.*	167	4033	1

3 Autumnus.

Numeri Partium.	*Nomina Partium.*	*Dies Anni*	*Particulæ.*	*Sextæ partes.*
13	Liĕ-çiēu, *Elevatio Autumni.*	182	6218	0
14	Tchŭ-shù, *Quies caloris.*	197	8402	5
15	Pĕ-lú, i. e. *Albus ros.*	213	587	4
16	çiēu-ſuèn, *Autumni pars.*	228	2772	3
17	Hán-lú, i. e. *Frigidus ros.*	243	4957	2
18	Shoāng-kiáng, *Pruinæ deſcenſus.*	258	7142	1

4 Hyems.

19	Liĕ-tūngh, *Elevatio hyemis.*	273	9327	0
20	Siào-ſiuĕ, *Parva nix.*	289	1511	5
21	Tá-ſiuĕ, *Magna nix.*	304	3696	4
22	Tūngh-tchí, *Hyemis ſtatio.*	319	5881	3
23	Siào-hán, *Parvum frigus.*	334	8066	2
24	Tá-hán, *Magnum frigus.*	350	251	1

Primus Semi-menſis *Liĕ-tchūn* ubi Nullitates 00 00 0, complet Annum ad numerum 365 cum Fractione. Exprimitur autem Nullitatibus, quia nullus tunc integer Semi-menſis elapſus ſit. Reliquas Tabulas quæ ad hujus Epochæ Calculum pertinent, heic addidiſſe, nimis prolixum fuerat: ideóque eas ex *Olugh Beigho* editionis D. Gravii in *Epochis celebrioribus*, petendas relinquo. Nominum autem Chataicorum (quæ apud eum malè leguntur) ſoni veri, ex noſtrâ Cyclorum &c. lectione addiſci & apud illum corrigi poterunt. Hæc Anni Solaris diviſio in uſu eſt etiam apud Indos teſtante Curtio, qui in Libro VIII de eis refert, *Menſes in quinos denos deſcribunt Dies: Anni plena ſpatia*

ſpatia ſervantur. Qui quidem locus ex ſupradictis lucem fœneratur. At præter iſtum Solarem annum civilem, quem etiam habent Turcæ, ſanè tam Turcæ quàm Indi prætereà habent Lunarem annum Eccleſiaſticum, ut notavit *Shâh Cholgji* ſuprà p. 203, l. 10, 11. Quam quidem lectionem nos emendavimus p. 216. l. 31, 32. Uterque ergò (ut ſolent autores,) imperfectè loquitur, *Curtius* quidem non agnoſcendo etiam Indorum annum lunarem, & *Shâh Cholgji* non agnoſcendo quoque eorum annum ſolarem. Ex Aſtronomiâ Chinenſium (quorum peſſimi imitatores ſunt Siamenſes) aliquantulum illuſtrari poſſit confuſus & imperfectus ille Siamenſium Computus apud D. Lauberum, in quo explicando Doctiſſimus Caſſini æquo ſucceſſu laboravit acſi illius regionis homines ad albedinem lavare tentâſſet.

Kataiorum Cyclo duodenario p. 219. præmiſſo, reſpondet orientalium Turcarum ſeu Tatarorum ſequens Cyclus ex tot Animalium nominibus conſlatus.

Nomina Turcico-Tatarica.	*Nomina Kataica.*	*Nomina Perſica.*
كسكو *Kéſeghu, Mus.*	*Shù, Mus.*	موش *Mûſh, Mus.*
اوط *Oût*, ſeu *Oûd, Bos.*	*Nieù, Bos.*	گاو *Ghâv, Bos.*
پارس *Pârs, Thôs.*	*Hù, Tigris.*	پلنك *Pelàngh, Tigris.*
طوشقان *Tauſhkân* ſeu *Dauſhkân, lepus.*	*Tù, Lepus.*	خرگوش *C'herghûſh, Lepus.*
لوي *Lûi, Crocodilus.*	*Lûngh, Draco.*	نهنك *Nehàngh, Crocodilus.*
ييلان *Yilân, Serpens.*	*Shè, Serpens.*	مار *Mâr, Serpens.*
يوند *Yûnd, Equus.*	*Mà, Equus.*	اسپ *Aſp, Equus.*
قوي *Kôi, Ovis.*	*Yângh, Ovis.*	گوسفند *Ghûſphand, Ovis.*
پيچين *Pîtchîn, Simia.*	*Hêu, Simia.*	حمدونه *Hamdûna, Simia.*
داقوق *Dakûk, Gallina.*	*Kī, Gallina.*	مرغ *Mùrgh, Gallina.*
ايت *ît, Canis.*	*Kèu, Canis.*	سك *Sègh, Canis.*
طونغوز *Tongûz* ſeu *Dongûz, Porcus.*	*Tchù, Porcus.*	خوك *C'hûk, Porcus.*

Kataica nomina ornatûs causâ adjecimus, ut fecit D. Golius in Append. Atl. Sinici. Ea enim non invenit in aliquo Cyclo, ſed ex ſuis Gloſſariis Sinicis petiit, ut poſſet ea accommodare nominibus Turcicis. Pro me quoque quaſi curioſitatis causâ ea ſcripſit Chinenſis noſter; qui

etiam primum nomen ſonavit *Tchù*, vel aliàs *Shù*, eodem charactere. Eorum itaque Aſtronomi non iſtorum, ſed aliorum nominum cyclo duodenario utuntur, qui in antecedentibus præmittitur. Perſica etiam à *Shâh Cholgjio* tranſlata ſunt ad rem demonſtrandum: adeò ut inter hæc omnia, ſola Turcica ſint quæ uſitatum Cyclum Aſtronomicum conficiunt.

Quoad ſupra dicta nomina Turcica, quod primo loco *Kéſeghu*, eſt in genere *Mus*, in ſpecie *Glis*. At in *Timûri* Hiſtoriâ *Zaphàr-nâma* Perſicè conſcriptâ, ſecundùm Mogûlenſium computum Tamerlanes dicitur natus ییل سیچقان *anno muris ubi incipit Cyclus annorum Mogulenſium*; qui coincidit cum anno *Hegjræ* 736, Chriſti 1335. Eſt autem *Sîtchkân* in linguæ Tataricæ dialecto ruſticanâ, pro quo Turcæ Europæi elegantiùs proferunt سیچان *Sitchân*, *mus*. Et ſic pro *Tauſhkân* elegantiùs dicitur طاوشان *Tauſhân*, *lepus*. Secundo loco, *Oûd* pro *Bove*, aliàs vocatur اوکوز *Okiûz*, & صغر *Sighir*, vulgò *Sughúr*. Tertio loco, *Pârs* pro *Thoë*, aliàs vocatur یوز *Yûz*. Loco ſeptimo pro *Yûnd*, aliàs dicitur یونت *Yûnt*: vel alio diverſo nomine آت *ât*. Loco 8vo *Kôi* rectiùs & elegantiùs dicitur قویون *Koyûn* ſeu *Koyin*, *ovis*. Si autem ſonatur *Koyìn*, eſt aliàs juxta pectus *Sinus* veſtium, à قومق *Kômak*, *ponere*, q. d. *Koyìn* ſit *repoſitorium*: nam ſupra cingulum ad latus corporis in tali Sinu (the Boſome) reculas ſuas ſecum portant orientales, ibique ut in marſupio reponunt, vel fortè in خرجه دان *recularum thecâ* ibi condendâ. In loco 12 pro ruſticanâ voce *Tongûz*, alii elegantiores ſcribunt طکوز *Toghûz* ſeu *Doghûs*, & ſonant *Domûz*.

Inter Chataica, tertio loco *Hù* reverà eſt *Tigris*, Turcicè قپلان *Kaplân*. At ab his longè diverſum eſt *Leopardi* nomen Sinicè *Pao*. Quarto loco quid voluit D. Golius per *t'ù*, Chinenſis meus non intellexit. *Lepus* ſeu *Cuniculus major* Sinicè vocatur *Tù çù*, quorum poſterior vox eſt expletiva. Pro 11 *Kèu*, *canis* etiam alio charactere vocatur *Cau*.

Dicente Martinio, per hunc Turcicum Cyclum ruſtici Sinenſes & Nomades Turcæ Tatarìve computant *Horas* & *Dies* & *Annos* ſolares ſuos: imò & literati Indo-Perſæ, ut ſuprà ex *Zaphàr-nâma* oſtendimus. Et iſtâ *Dodecataëride* numerando peractâ, eandem repetunt & numeratò reiterant in æternum. Iſto inquam Cyclo utuntur Turcæ orientales omnes, præſertim (notante D. Golio,) مغولاچین و حکماء دشتی و ترکان تمغاج *Mogolo-Sinæ*, & *Sapientes campeſtris-regionis*, & *Turcæ*

Turcæ Tamgâgj, i.e. regionis Chinæ, quales etiam ſunt *Mogolo-Sinæ* ſeu Mogulenſes qui mixtim cum Chinenſibus vivunt. Per *Campeſtrem-regionem* ſeu *Campeſtria*, intelligitur دشت قبجاق *Campus τȣ̃ Kipgjâk*, (quæ Haithono *Cumania*,) ſcil. tota planities quæ ab extremo oriente in occaſum ſupra mare Caſpium & uſque ad Ponti fines exporrigitur: hoc eſt, tota *Turciſtania*, uti dicti ſapientes ſeu Aſtronomi ſuperiùs vocantur *Sapientes Turciſtaniæ* qui hujuſmodi Annum conſtituerunt.

Hactenus de eorum Anno ſolari: jam proximè de Anno lunari dicendum reſtat.

Orientales Aſtronomi ferè toti ſunt in deſcribendo Kataiorum Annum ſolarem: obiter tantùm & obſcurè Anni Lunaris mentionem facientes. At D. Martinius in Hiſt. Sinicâ p. 18, de Anno Sinico agens, eum quaſi hybridum, inaudito vocabulo *Annum Lunæ-ſolarem* vocat. Quid ſibi voluerit hoc monſtroſo nomine, (ſi aliquid voluerit,) ille meliùs noverit: nos enim ignorantiam noſtram apertè profitemur. At quia Sinenſium vulgus circa Annum lunarem præcipuè verſari ſolet, fortaſſis D. Martinius etiam *Lunarem annum* ſubintellexerit. Ille autem ſparſim aliquid in medium adducit de utroque Anno, quem unum ſimplicem eſſe putat, neſciendo Chinenſes duo Annorum genera habere.

Utcunque tamen ſit, Ego (ſolari Anno in ſuperioribus deſcripto, & Turcarum ac Kataiorum Aſtronomis relicto,) Lunarem Annum Sinico-Tataricum deſcribere aggredior ex utriuſque Gentis Calendariis lunaribus quæ penes me habeo, ex quibus conſtat in vulgari & populari uſu adhiberi ſolere *Annum Lunarem*. In Orientalium Turcarum MS Calendario lunari præmittuntur Solares menſes Gjelalæi ab ingreſſu Solis in Arietem: id autem non quaſi per illos Menſes computaretur Annus Turcicus, ſed ut inter utroſque fiat collatio, & ut ad Solares menſes commodè per proſthaphæreſin referri queant menſes Turcici Lunares, qui in eodem Calendario in ſuis locis è regione inſeruntur ut Anni Turcici norma & menſura, & ibidem ſequentibus nominibus vocantur. Quinetiam in quibuſdam orientalibus Calendariis item Coptorum & aliarum Gentium Menſes ſubinde addi ſolent, ut omnes inter ſe conferantur, & inter horum ac illorum Annos differentia appareat.

Menſium Tataricorum nomina, prout in eorum Calendario & apud Olugh-Beighum leguntur.

ارام *Arâm.* 1us.
ايكندي *Ikindi*, i.e. 2^{dus}.
اوچونج *Ugjùngj*, i.e. 3us.
تورتونج ſeu دوردنج *Dôrdùngj*, ſeu *Tôrtùngj*, i.e. 4^{tus}.
بيشنج *Beſhìngj*, i.e. 5^{tus}.
آلتنج *Altìngj*, i.e. 6^{tus}.
يتنج ſeu يدنج *Yedìngj* ſeu *Yetìngj*, i.e. 7^{mus}.
سكيزنج *Sekizìngj*, i.e. 8us.
طوقسنج ſeu طوقوزنج *Dokozìngj* ſeu *Dokosìngj*, i. e. 9us.
انورنج ſeu اونونج *Onùngj* ſeu *Onuzùngj*, i.e. 10us.
بيرجنكزينج ſeu براندرنج *Birinkizìngj*, i. e. *undecimus.*
چقشاباط *Tchokshâbât*, 12us, q. d. *roralis Shâbât.*

Horum menſium omnium Nomina, excepto primo & ultimo, ſunt *Nomina ordinalia* appellativam habentes ſignificationem 2^{di}, 3^{tii}, &c. Horum Nominum quædam, præſertim *Onuzungj* & *Birinkizingj*, planè ruſticè efferuntur, ſec. Dialectum Orientalium Turcarum. At بيرينكزمنج *Birinkizmongj* apud Olugh Beighum, putabam eſſe Scribæ errorem, ideóque correxi. Horum ſingulis ſubjungi ſemper ſolet *âi*, ut آرام آي *Arâm Ai.* Turcarum ſeu Tatarorum & Kataiorum Annus eſt idem, eodem tempore incipiens; ideóque de utriuſque Anno dicturus, indifferenter & promiſcuè loquor eo ordine quo Autoritates ſe mihi obtulerunt: quod præmonendum duxi, ne confusè locutus viderer.

Peſſimè errat *Scarlantus*, Anni Sinici ſeu Cataici Lunaris initium ponendo in Novilunio Martii; ut & *Neuhofius*, idem ponendo in Novilunio quod Nonum Aprilis proximè præcedit vel ſequitur. De Anni Lunaris initio diſſerit D. Martinius in Hiſt. Sin. p. 60. *Imp.* Tangh *initium Anni Lunaris primam conjunctionem Solſtitio Hyemali viciniorem haberi voluit.* Et p. 21, 22; dicit, *quòd* Chuen-hio *Imperator* LXXVIII, (*qui circa 2513 annis ante Chriſtum floruit*,) *Calendarium toto regno publicatum receptúmque habuit. Scripſit etiam Ephemerides 5 Planetarum, quos, dum imperabat, omnes in Cœlo conjunctos vidit eâdem die. Et hunc diem,* Primum *illius Anni eſſe voluit, prout Autor Sini-*

carum

carum rerum in Conſtellatione She *dictâ indicat, quæ nunc circa Gradum* 18 *Piſcium incipiens, ad quartum uſque Arietis extenditur.* ---*Hic ergò Imperator primum Anni Diem, & Menſem illum deinceps haberi voluit, quo Luminarium conjunctio decimo quinto Gradui Aquarii proxima fieret, quod etiamnum obſervatur à Sinis.* Si loquitur de Anno Lunari, (uti debet eſſe ſi pendet à Luminarium conjunctione,) illud ejus initium non etiamnum obſervatur à Sinis, ergò fallitur. Nam pro *Decimo quinto Aquarii,* D. Couplet in Chronol. Sinicâ dicit *Quinto Aquarii.* Locus ſic ſe habet. *Imperator* Chuen-hio *principium Anni ſtatuit à Novilunio principio Veris proximo, quod reſpondet in Sinâ Quinto Aquarii gradui; quæ ratio temporis ſubinde fuit immutata, & uno alteróve Menſe anticipata, ac tandem ſub* 5^{tæ} *familiæ* Han 5to *Imperatore* Hia vu *revocata uſque hodiè obſervatur.* Ea de quâ loquitur Anticipatio, videtur reſpicere aliud Anni initium in Sagittario, de quo poſteá. Quòd autem Anni principium ſtatuatur 15to vel 5to Aquarii, fides ſit penes Autores, qui debuerint hoc noviſſe meliùs quàm nos. Sed neceſſe eſt alterum horum eſſe falſum. Aut fortè neutrum horum ſit verum, & pro *Quinto Aquarii,* voluerit *Quintum Piſcium,* quâ ratione ejus regula eſſet vera. Nam cùm Aquario reſpondeat Januarius, quem D. Couplet alibi in Præf. diſertè affirmat eſſe Anni Menſem ultimum, non eſt cur heic ponat eundem eſſe primum. Noſtræ ſententiæ aſtipulatur D. Martinius: nam in eâdem paginâ ubi ponit Anni initium in 15 Aquarii, ibidem paulò antè (ſibi non ſatis conſtans) id ponit in Piſcibus ſeu Februario, his verbis, *Nam* 12 *Signa Zodiaci ſic ordinata ſunt, ut Piſces ſemper in primum Menſem, Aries in ſecundum,* &c. *incidat.* Ille autem qui unam tantùm Anni ſpeciem agnoſcit in Chinâ, eámque hybrido & inaudito nomine *Lunæ-ſolarem* vocat, in vero Anno ſtatuendo planè confunditur miſcendo jam aliquid de Anno ſolari, jam de lunari: & hoc modo paulò antè ponebat *Anni initium* in 15 *Aquarii,* quod ad Annum ſolarem ſpectabat; jam verò mox addit *Piſces ſemper incidere in primum menſem,* quod ad Annum lunarem ſpectat. Ille autem inter duos hoſce Annos non diſtinguens, rem falsò & confusè tradit. Si vellemus aliquid in illius excuſationem moliri quòd poſuerit Anni (ut ſupponitur) lunaris initium in medio Aquarii, diceremus, In Anno lunari intercalationis omiſſionem in Biennio poſſe Anni initium retrahere in aliquam partem Januarii: non autem ad Quintum. At tum deinde per Intercalationem tertio anno fieret reſtitutio in medium Piſcium.

Ille autem ſuo modo paulo pòſt pergit, *Non negaverim apud Sinas non idem Anni fuiſſe ſemper initium, ſed pro variorum Imperatorum voluntate varium. Tria tamen univerſè illius initia agnovêre: tria namque præcipua Puncta in Horarum Circulo pro illuſtrioribus habent; ſcil. Mediam noctem, in quâ Cælum; primam à mediâ nocte horam, in quâ Terram; ſecundam denique à noctis medio, in quâ Hominem natum memorant. Mediæ nocti Caprum aſſignant, primæ Amphoram, ſecundæ Piſcem.* Sed bone Deus, qualis eſt hæc fabula, quantum eſt hoc delirium, Anni initium elicere ex Cyclo horario qui ad eam rem nullo modo ſpectat! Scil. quia illa tria Signa præſunt dictis tribus Horis, ergò non ab illis Signis ſed ab illis Horis anni initium deducit, quaſi à mediâ nocte aut primâ aut ſecundâ horâ inchoandus eſſet Annus! Eum certè in Labyrintho ſuo involutum, ibi inter annum Solarem & Lunarem incertò palantem relinquemus; poſtquam ex eo tantùm recitavimus, quòd de Anni initiis agendo, refert *quòd ad Lunarem conjunctionem in Sagittario* Anni initium rejectum voluit Imperator *Xi* (pron. *Shi,*) qui familiæ *C'in* (pron. *Tchîn*) primus, circa 215 annis ante Chriſtum, quo tempore ipſe Murum Chinenſem extruxit. Fortè hoc vult Kàs Kuriacus Arabs, dicendo, *Quòd Anni Turcici initium ſit* الاجتماع *Conjunctio Luminarium quod acciderit in* القوس *Sagittario.* Sed ex eo tempore quo nuperiùs reformatum & emendatum eſt Kataïorum Calendarium, Anni Lunaris initium promotum eſt ad Novilunium Februarii, quod etiam obſervarunt Tatari horum ſequaces. Ideóque potiùs audiendus eſt M. Paulus Venetus in Tatarorum in Sinas expeditione comes, qui Lib. II, cap. 14, 15, ait, *In die Calendarum Februarii, initium eſt Anni Tartarici.* Nam de Tatarico & Sinico anno promiſcuè loquor, cùm idem ſit. Is veritati propior eſt, quamvis fallatur ſtatuendo hoc pro generali Regulâ. Sed (quod res eſt) tunc fortè fuerit Novilunium eo Anno quo is ibi fuit: nam Novi Anni initium non eſt certo die ſemper fixum, ſed mobile, quippe quod pendeat à Novilunio. Veriora docet Alex. de Rhodes Miſſionarius in Hiſt. Tunchinenſi, Lib. 1. Cap. 3. *Apud Tunchinenſes & Cinenſes Novi Anni initium reſpondet Quinto Februarii, modò ſit Novilunium.* Nam aliàs, erat alio die, quando alio die eſſet Novilunium, quod debuerat dixiſſe: aliàs enim ejus Regula eſt imperfecta & fallax. At cùm Alex. de Rhodes fuerit ex Miſſionariis qui ſemper utuntur Stylo novo, ſuſpicandum eſt eum voluiſſe *Quintum* Februarii eodem Stylo, qui coincidit cum 26 Januarii Stylo vetere:

nam

nam Miſſionarii phraſi Europæâ loquuntur per *Menſes*. Si itaque hoc voluit, falſus eſt: ſi non voluit, non ſecutus eſt Stylum ab eo ſequendum. At cùm Chinenſes & Orientales ſuâ phraſi de hiſce rebus loquantur per Zodiacalia *Signa*, credendum eſt Chinenſes & Tunchinenſes Rhodio dixiſſe *Quintum Piſcium*, ſine reſpectu ad aliquem Stylum, cùm dicti orientales Stylorum differentiam æquè ac Menſes noſtros ignorent. Et quidem illos ei dixiſſe *Quinto Piſcium* (qui eſt *Quintus Februarii* Stylo vetere,) eò potiùs crediderim, cùm D. Dacres noſtras mox citandus, in *Quinto Februarii* ponens, certiſſimè loquatur Stylo vetere, uti etiam neceſſariò fecerit P. Venetus qui ante Stylorum differentiam vixit, quadringentis abhinc annis: Calendarii autem Reformatio facta eſt anno 1582. Adeò ut Miſſionariorum hac in parte pleræque Regulæ ſint inter ſe diſcordantes & falſæ. Sed quòd eorum primus Menſis ſit Februarius, & ſecundus ſit Martius, ulteriùs fidem facit D. Verbieſt in Regiâ Pekinenſi Aſtronomiæ Præfectus ſeu Profeſſor (nuperis annis defunctus,) cujus apud me extat Liber hoc Titulo, *Typus Eclipſis Lunæ anno Chriſti* 1671, *Imperatoris Kangh-hy anno decimo, de XV Lunæ* 2[dæ], *id eſt, die XXV Martii, ad Meridianum Pekinenſe*. Scil. demonſtrat differentes apparentias Eclipſeωs Lunæ eodem tempore in diverſis Provinciis Chinæ. Illius autem XXV Stylo novo, erat tantùm XV Stylo vetere, ſeu XV Arietis. Et ſanè ſupra laudatus Martinius noſtram ſententiam firmat & rem facit planiorem, affirmando *Piſces in primum Menſem ſemper incidere*. Verior itaque eâ Rhodii & perfectior eſt Regula quam (ex chartis ſupradicti Amici mei defuncti D. Joh. Dacres nuperis annis ad Sinas Mercatoris) tradidimus in *Tract. de Ponderibus & Menſuris Chinenſium*, quòd nempe, Eorum *Sin-nien* ſeu *Novus Annus* ſemper ſit *Sin-yue* ſeu *Novilunium* quod acciderit *Quinto Februarii* eive proximè, ſive antè ſive póſt. Ex. gr. Annus 1673 inchoatus eſt *Septimo die Februarii*. Sic ille. Is quidem heic in Angliâ tunc erat dies tantùm *Sextus*, quòd fuit à Meridianorum & Ortuum ac Occaſuum differentiâ fere 10 horarum: ſcil. Novilunium apud nos fuit die ſexto horâ octavâ veſperi, apud eos verò die Septimo horâ ſextâ matutinâ. Nam dies Sextus apud Aſtronomos noſtros inchoatus à meridie ejuſdem diei, non terminatus fuit ante Meridiem eorum diei Septimi; qui apud Chinenſes inchoatus eſt à mediâ nocte: adeò ut noſtri diei Sexti pars poſterior neceſſariò coinciderit cum priore parte diei Septimi eorum, cùm ex Meridiani differentiâ quivis eorum dies fermè

dimidio

dimidio diei ſpatio (vel ſaltem circa 10 horis) antevertat dies noſtros. Et ex hac utriuſque Diei atque Novilunii in utroque loco convenientiâ, ſatis conſtat quòd in Novi Anni Regulâ intelligendus ſit *Februarii Quintus* ſtylo vetere, non autem Stylo novo: quod erat probandum. Aliquot horis etiam rem variaverit phaſεως differentia, prout cœlum nubilum vel ſerenum, adeò ut Novilunium fortè non apparuerit uſitato tempore. Hoc caſu Arabes (prout jubetur in *Súnna*,) currentem menſem protrahunt ad diei trigeſimi finem, & cum eo termino novus menſis principium capit: tunc enim Lunam jugi terminum tranſiviſſe conſtat. Hac ratione Menſis initium haud ſemper incidat eodem tempore. De hoc Alphergani p. 2, *Non ſemper contingit initium Menſis (ratione & Calculi & primæ Phaſεως) incidere in eundem diem: neque hoc fit, niſi tractu temporis ambo inter ſe æquentur.*

Primo Novi Anni die Tatari Albas veſtes induunt, & Albos equos, mittunt ad Imperatorem ſeu magnum *Kân*, cum magnâ Feſtivitate & aliis Solennibus quæ fuſè narrat P. Venetus. Sed ex quo Tatari poſſiderunt Chinam, Albus color (qui ante erat fauſtus,) Chinenſibus habitus eſt infauſtus & luctuoſus. Idem ferè notat Shâh-Cholgji, *Quòd ſcil. primo Novi Anni die Feſtum celebrant, & Munera ad ſeinvicem mittunt* مغولان *Mogulenſes Tatari: & quòd ſingulis Menſibus obſervant 3 dies* باجاق *Batchâk* ſeu *Jejunii.* Sunt qui dicunt eos quodvis Novilunium ac Plenilunium feſtivitate celebrare. Et in eundem ſenſum inquit Joh. de Plano Carpini de Tartaris MS, *In principio Lunationis vel in Plenilunio incipiunt quicquid novi agere volunt: unde illam* Magnum Imperatorem *appellant, eique genua flectunt & deprecantur. Solem dicunt eſſe* Matrem Lunæ, *eò quòd Lumen à Sole accipiat.*

Menſis Lunaris (dicente *Olugh Beigh,*) eſt 29 dierum cum 5306 Particulis: & Anni Solaris exceſſus, eſt 10 dierum cum 8764 particulis: hi ſunt eorum Epacti. Annus Lunaris (ut vult *Ali Birgjendi*) eſt 354 dierum cum 8 horis & 48 minutis. Secundùm *Gjâgjermi*, eſt 354 dierum, cum 6ta & 5ta. *Olugh Beigho,* Revolutio Epicycli Lunæ fit diebus 27 cum 5556 particulis: & exceſſus Anni Solaris ſupra 13 circulationes Lunæ (ubi eſt *Shùn*) eſt 7 dierum cum 338 particulis.

In ſupra dicto Calendario Turcico, Neomenias Turcicas quidem non ſatis appoſitè collocavit Scriba, unde nec accuratum Epilogiſmum inſtituere liceat. Sed ibidem ultimi Menſis *Tchokshâbât* Neomenia ponitur paulò ante medium Decembris: & dein Intercalaris

Menſis

Menſis شون *Shùn* (ſeu ut ibi ſcribitur شيون آي *Shiùn âi)* paulò ante medium Januarii: nam pro Anno Intercalari ſcriptum eſt dictum Calendarium. Et tandem primi Menſis *Arâm* Neomenia eſt ad *Quartum Februarii*, quo fuerit Novilunium ſec. ſupradictam Regulam noſtram. Et hocce Anni initium à dicto Januarii loco ad illud Februarii tempus protenditur inſertione Intercalaris Menſis *Shún*. Cùm enim præcedente Biennio propter omiſſam Intercalationem, Lunaris eorum Annus quantitate unius Menſis retroceſſerat, ultra medium Januarii relapſus; tum addito intercalari *Shùn*, Caput Anni ad priſtinum locum reſtitutum eſt: & hac Additione ſeu Complemento, tertio anno Annus Lunaris ad Anni Solaris quantitatem extenſus eſt: uti ſingulis annis id fieri poſſet per Epactas. Adeò ut quamvis Menſes ſint verè Lunares, uti & Annus; is tamen Annus quodammodò fit Solaris ſeu ei æquivalens; ſicuti etiam (monente *Gjâgjermi*) eſt Judæorum & Arabum Annus Intercalaris. Nec aliàs poteſt Anni Lunaris initium eſſe fixum; cùm abſque Intercalatione ſit planè vagum. Nomine *Shùn* (ut ſupra dictum) proprie & in genere ſignificatur *Additio*, in ſpecie *Intercalatio*: Nam non eſt ex nominibus 12 Menſium, quamvis menſtruum ſpatium contineat, ſed eſt *Addititius Menſis* decimuſtertius.

Calendarii Chinenſis ultima correctio ab Imp. demandata eſt Jeſuitis Miſſionariis anno Chriſti 1628, dicente Martinio: nos autem nondum vidimus. Sed ego Kataïorum ſeu Chinenſium poſſideo Calendarium, quod anteà ſcriptum fuerat tempore *Tamingæ* familiæ, ſc. Anno 25 Imperatoris *Yungh-lie* ultimò ante Tatarorum in Chinam adventum regnantis, Cycli Sexageni Anno *Sin-hai*, qui erat 48vus, Chriſti 1611. Huic Calendario Titulus eſt, *Ta mingh tchungh-hingh Yungh-lie ul ſhe û nien ta tungh liè*, id eſt, *Tamingæ-familiæ mediæ gloriæ Yungh-lie vigeſimo quinto Anno magni Imperii Calendarium*, ſcil. *çui çü Sin-hai*, i. e. *Anni hujus Sin-hai*: hoc eſt planiùs dicere, Calendarium 25to anno Magni Imperii Imperatoris *Yungh-lie* ex Tamingâ familiâ adhuc in mediâ ſeu plena gloriâ. In iſto inquam Calendario (omiſsâ mentione Fractiuncularum quæ in fine Anni,) ſcriptum legitur, *Fan ſan pe û ſhe ſü ge*, id eſt, *Totus*, (ſc. annus) *ter centum quinquies decem quatuor dierum*, nempe quòd ſint in Anno 354 dies. Nuper vidi aliud Calendarium Sinicum ejuſdem Imperatoris anno 31, Chriſti 1617. Ibi autem in Titulo non ſcribitur *in mediâ gloriâ* dictæ familiæ Imperatoriæ, quia ejus Gloriam offuſcare inceperant Tatari

Chinam invadentes, qui tunc magnam ejus partem occupaverant, quam totam circa 20 abhinc annis poſſederunt.

Superius nomen *Tamingh*, in Arabum Libris corruptè legitur طمغاج *Tamgâgj*, hocque etiam aliquando pro *Chinâ* acceptum. Dicente D. Couplet in Chronologiâ Sinicâ, *Imperator Yao* (ante Chriſtum 2337) ordinavit 12 lunares Menſes, ſex 30 dierum & totidem 29 dierum; & Intercalares menſes qui intra 19 annos ſepties recurrunt. Vel ut dicit D. Martinius, *In Cyclo Sexagenario vigeſies & bis recurrunt.*

Menſium Lunarium Tabula ex Calendario Sinico, pro anno Chriſt 1611.

1.	2.	3.	4.
Tchingh *Primus*	Ul *Secundus*	San *Tertius*	Sû *Quartus*
yuè *menſis*	yuè *menſis*	yuè *menſis*	yuè *menſis*
ſiaò *parvus*	ſiaò *parvus*	ta *magnus*	ſiaò *parvus*
kièn *vocatur*	kièn *vocatur*	kièn *vocatur*	kièn *vocatur*
Kengh *Kengh-*	Sin *Sin-*	Gjìn *Gjìn-*	Quei *Quei-*
yn, *yn.*	mào, *mào.*	gjîn, *gjîn.*	ſû, *ſû.*
xxix dierum.	xxix dierum.	xxx dierum.	xxix dierum.
5.	6.	7.	8.
U *Quintus*	Lo *Sextus*	Ciè *Septimus*	Pa *Octavus*
yuè *menſis*	yue *menſis*	yuè *menſis*	yuè *menſis*
ſiaò *parvus*	ta *magnus*	ſiaò *parvus*	tà *magnus*
kièn *vocatur*	kièn *vocatur*	kièn *vocatur*	kièn *vocatur*
Kiă *Kiă-*	Yè *Yè-*	Pingh *Pingh-*	Tingh *Tingh-*
ù, *ù.*	vi, *vi.*	tchin, *tchin.*	yeu, *yeu.*
xxix. dierum	xxx dierum.	xxix dierum.	xxx dierum.
9.	10.	11.	12.
Kièu *Nonus*	She *Decimus*	She *Decimus*	She *Decimus*
yuè *menſis*	yuè *menſis*	ye *primus*	ul *ſecundus*
ta *magnus*	ſiaò *parvus*	yuè *menſis*	yuè *menſis*
kièn *vocatur*	kièn *vocatur*	ta *magnus*	ta *magnus*
Vu *Vu-*	Ki *Ki-*	kièn *vocatur*	kièn *vocatur*
ſio, *ſio.*	hai, *hai.*	Kengh *Kengh-*	Sin *Sin-*
xxx dierum.	xxix dierum.	çù, *çù.*	tcheu, *Ttcheu.*
		xxx dierum.	xxx. dierum.

Iſtorum Menſium Lunarium Nomina non habent ſignificationem ali-

quam

quam appellativam ad Anni Tempeſtates ſpectantem, ut in Solaribus; ſed deſumpta ſunt ex Cyclo Sexageno, ubi comparent ſub dicti Cycli numeris 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38. Menſium itaque lunarium nomina quovis anno ſumuntur ex Cyclo Sexageno, eum percurrendo & ad finem abſolvendo, & deinde eodem modo eundem rurſus inchoando & repetendo in æternum: adeò ut (cùm in 60 ſint quinquies 12,) ſingulis quinis annis eadem menſium nomina ex eo Cyclo exurgentia recurrant & in Calendarium redeant. Ali Birgjendi dicit, *Menſes Chataïcos eſſe Lunares veros, à Conjunctione ad Conjunctionem putatos.*

Cyclus Sexagenus ſeu Sexagenarius ſuprà memoratus, ad utrumque Annum ſpectans.

1. Kiă çu.	11. Kiă Siŏ.	21. Kiă Sh n.	31. Kiă. ù.	41. Kiă Shîn.	51. Kiă Yin.
2. Vî Tchèu.	12. Yì Hài.	22. Yì Yèu.	32. Yì Vî.	42. Yì Sù.	52. Yì. Maò.
3. Pingh Yin.	13. Pingh çù.	23. Pingh Siŏ.	33. Pìngh Shîn.	43. Pingh ù.	53. Pìngh. Shîn.
4. Tíngh Maò.	14. Tíngh Tcheù.	24. Tingh Hài.	34. T ngh Yèu.	44. Tíngh Vî.	54. Tíngh Sù.
5. Vû Shîn.	15. Vû Yin.	25. Yû çù.	35. Vú Siŏ.	45. Vû Sh n.	55. Vû ù.
6. Kì Sú.	16. Kì Maò.	26. Kì Tchèu.	36. Kì. Hài.	46. Kì Yeù.	56. Kì Vî.
7. Kēn ù.	17. Kēn Shîn.	27. Kēn Yin.	37. Kēn çù.	47. Kēn Siŏ.	57. Kēn Shîn.
8. Sīn Vî.	18. Sīn Su.	28. Sīn. Maò.	38. Sīn Tchèu.	48. Sīn Hài.	58. Sīn Yeù.
9. Gjín Sh n.	19. Gjín ù.	29. Gjín. Shîn.	39. Gjín Yin.	49. Gjin Sù.	59. Gjín Siŏ.
10. Quèi Yèu.	20. Quèi Vî.	30. Quèi Su.	40. Quèi Maò.	50. Quéi. Tchèu.	60. Quèi. Hai.

Non eſt prætereundum, quod Katæis eſt alius *Cyclus duodenarius*, ſc. *electivus*, à quo pendet Electio dierum fauſtorum aut Evitatio infauſtorum ad operas & res agendas vel omittendas: nam valdè ſuperſtitioſi ſunt in omnibus rebus ſuis. De hujus Cycli uſu conſulendus eſt *Olugh Beigh*: nam cùm ad rem Aſtronomicam non ſpectet, nolui ulteriori ejus explicationi immorari. Ejus interim partes ſunt,

1 Kien, *elevare.* 2 Tchû, *partiri.* 3 Muón, *replere.* 4 Pîngh, *æquare.* 5 Tíngh, *ſtabilire.* 6 Tchĕ, *ſervire.* 7 P'o, *frangere.* 8 Vî, *periclitari.* 9 Tchíngh, *perficere.* 10 Shèu, *recipere.* 11 C'hai, *aperire.* 12 Pí, *claudere.* Quoad judicium de

eis

eis ferendum, 1, 3, 4, 10 ſunt *Hĕ*, i. e. *Nigri*, ſc. infauſti. Et 2, 5, 6, 8 ſunt *Hoângh*, i. e. *Flavi*, ſc. ferè fauſti. Et 9, 11 ſunt *Pe*, i. e. *Candidi* ſc. fauſtiſſimi. Et 7, 12 ſunt *Huen*, i. e. *Furvi*, ſc. infauſtiſſimi. Sic olim. Nunc autem Chinenſes *Candidum* colorem æſtimant luctuoſum : & *Flavum* colorem judicant fauſtiſſimum. Unde pro fauſtiore omine ut benè vertat Annus, Calendariorum primum folium ſolet eſſe ex Serico flavo. In ultimâ voce *Huen*, H eſt ſimplex ſeu ſimplex aſpiratio, non autem H forte ut in aliis vocibus.

CAP. XIX.

Explicatio nominum Angelorum ſingulorum Menſium : ubi de dictorum Angelorum Officiis & Præfecturis. Item de Sabbatis & præcipuis Magorum Feſtis & diebus ſolennibus. De diebus fauſtis & infauſtis, & quid in ſingulis agendum aut evitandum. In his omnibus multi eorum Religioſi Ritus & Cæremoniæ explicantur, & veteres Conſuetudines illuſtrantur : ex quibus qualis fuerit hujus populi genius & indoles eluceſcit. De Feſtis Appendicum, & Parentalium, &c. De Gabriele, & Michaele, &c. Et de Regionum Angelis.

NOVI anni Gjelalæi initium Perſis vocatur نوروز *Naurûz*, i. e. Νεημερία ſeu *novus dies*. Hinc factum eſt apud moderniores Perſas de Novo anno veterum loquentes, ut ejuſdem initium ſeu *Diem primum* vocent *Naurûz*, impropriè eâ in parte loquendo, ut mox dicetur. Et inde idem mos invaluit apud alias Gentes, Syros & Coptitas, qui ſui Anni primum diem aliquando eodem nomine, ſed parum immutato, vocant نيروز *Nairûz*. Iſte itaque in Anno Gjelalæo eſt menſis primi *Phervardîn* dies primus, qui inde à tempore *Gjelâleddîn* ad hunc uſque diem habetur Feſtivitas maxima, cujus Inſtitutionem Perſarum aliqui referunt ad antiquiora tempora Regis *Gjemſhîd*, dicti *Gjem*, de quo in Libro *Pharhângh Gibânghîri* narratur, *Quòd Gjèm cùm in Mundum prodiens veniret in Adèrbayagjân, tunc primùm aureâ coronâ gemmis plumatâ indutus ſedens & ad orientem Solem converſus, Coronæ ſplendorem veteri linguâ dictum* Shíd, *viſendum exhibuit : unde hoc videntes homines, gaviſi dixerunt, iſte eſt Naurûz ſeu Novus dies. Et quòd cùm rurſus die ſextò in Solio ſederet, populum blandè allocutus eſt, & faciem ad eos convertens, dixit, Deus vobis condonavit : aquâ mundâ vos lavate, & Deo gratias agite. Et quòd ſic ſit praxis ad hunc ipſum diem : &, quòd ſolebant Magnates hoc die plebi omnes ſuas petitiones & neceſſitates concedere, & incarceratos dimittere liberos, & peccantibus remittere.* Sic etiam *Cotboddîn* Inſtitutum & Nomen

diei

diei *Naurûz* (ut & Perſici Anni formam) acceptum refert Regi *Gjemſhîd*, *quòd ille eodem felici die quo* (inquit *Nuveiri*) *ex Perſarum opinione Lux & Motus inceperat, Imperium adeptus eſſet*. Sed cùm is eſſet in initio Rex pientiſſimus & optimus, multa de ejus Pietate & Revelationibus narrant, quæ aliquando videntur fabuloſa, uti & hæc fortè fuerint.

Eſt inquam *Naurûz* Feſtum totius anni maximum, in quo ſummo gaudio & omnigenâ lætitiâ occupari & oppleri ſolent omnes: unde & hujus diei Veſpera quibuſdam Perſarum peculiari nomine ſignatur فرسكاف *Phriſtâph*. Hujus Feſti آرایش *ornamentalis-apparatus* qui in urbibus & domibus parari ſolet, vocatur آذین *Adîn* ſeu *Azîn*; unde modernioribus Perſis qui *Dies Septimanæ* habent, *Dies Veneris* (Arabicè جمعه *Gjúm'a*, i. e. *Conventionis* ſeu *Congregationis* dies,) vocatur آذینه *Adîna* ſeu *Azîna*, q. d. *Ornamentalis* dies, quando Sacra peragendi ergô conveniunt in Templis, quæ tunc ſunt ornatiora & homines ornatioribus veſtibus induti.

Eſtque in anno Gjelalæo *Naurûz* duplex, ſcil. primus dies menſis *Phervardîn* ineunte Vere, eodem die quo Sol intrat Signum بره *Berè* ſeu *Agnum*, ſc. Arietem; qui quidem Dies vocatur نوروز کوچك *Naurûz minor* ſeu *parvus*, & نوروز عامه *Naurûz vulgaris*. Deinde ejuſdem menſis dies ſextus (nam eſt Feſtum Hexaëmeron ſeu 6 dierum,) vocatur نوروز بزرك *Naurûz magnus*, نوروز خاصه *Naurûz peculiaris* ſeu *proprius*. Hæc inquam intelligenda ſunt de *Naurûz* hodierno Perſarum recentiorum qui Mohammedani ſunt: hunc enim *Naurûz* inſtituit ſupradictus *Gjelâleddîn Melicſhâh*, quicquid in contrarium nugati fuerint de remotiore ejus antiquitate à Rege *Gjemſhîd* petitâ. *Hoc fuit ſenûm dierum Feſtum, quorum primo* (dicente *Cazvîni*) *Perſarum Reges ſtudebant gratificari populo, 2do Doctoribus & Aſtrologis, 3tio Sacerdotibus & Conſiliariis, 4to Proceribus & Propinquis, 5to Liberis, & Sextum habebant ſibi proprium.* Hoc ſexto die Regibus offerebantur Munera, &c. De hujus diei Ritibus Ibn Mucfa refert, *Fuit mos eorum ut illo die huic rei præpoſitus Vir aliquis vultu formoſus noctu ad Regem veniret, & ad portam ſtaret donec illuxiſſet aurora: tumque ad Regem ſine veniâ intrabat. Et familiariter cum eo congreſſus Rex dicebat, Unde tu, & unde veniſti? quo tendis, & quid tibi nomen? in quem finem acceſſiſti, & quid apportas? Cui reſpondebat, Ego ſum AlManſûr* ſeu *Auguſtus, & nomen meum eſt AlMobârek* ſeu *Benedictus: acceſſi huc à*

Deo novum afferens Annum. Tum ille conſidebat, & intrabat alius afferens Paropſidem argenteam, in quâ Triticum, Hordeum, Piſa, Ciceres, Seſama; & Oryza, (ſc. cujuſque generis Spicæ ſeptem & Grana novem,) & fruſtum Sacchari, & duo Dinâr ſeu *Aurei recenter cuſi. Tum Paropſide Regi appoſitâ, offerebantur ei illa Dona: & primus ingrêdiebatur ejus Wazîr* ſeu *Imperator exercitûs, deinde Ærarii Præfectus, tum præfectus apparatûs bellici; denique populus ſecundùm claſſes ſuas & ordines. Poſtea Panis magnus qui ex Granis ejuſmodi confectus erat, in corbi poſitus offerebatur Regi; ex quo cùm ipſe comediſſet, cæteris qui coram aderant comedendum dabat, inquiens, Hic novus dies eſt Menſis novi de Anno novi temporis novo: quo neceſſe eſt renovari quicquid tempore conſtat. Tandem Regni ſui Proceribus veſte regiâ ornatis benedicebat, in eos diſtribuens quicquid Doni allatum erat. Erátque apud vulgus Perſarum mos, nocte illâ excitare homines, & manè aquam ſpargere.*

Sic fuit *Naurûz* Gjelalæus. At de *Naurûz veteri* (ſi ita appellare liceat,) in Libro *Pharhàngh Surûri* dicitur, *quòd* فروردجان *Phervardagjân* (ſeu 5 dies Appendices) ſint نوروز مغان *Naurûz Magorum*. Dicti autem Appendices tempore mortis *Yezdegherd* erant in fine Menſis *Abân*: & ibi ad hunc uſque diem hæſerunt in privato Calendario vetuſtiſſimorum Perſarum eorúmque Sobolis inter Perſas Mohammedanos habitantes & hodie ſuperſtites; quamvis cogantur publicè ſequi Calendarium Gjelalæum. Quia verò iſti 5 dies qui propter benè finitum Annum habebantur Feſtivales, erant contigui primo diei ſequentis Menſis *Adur* (cujus primus Dies qui apud Magos erat Anni Principium in initio Imperii τȣ̃ *Yezdegherd*, & quoque poſt eum extinctum ſic manſit,) ideò in ſuprà laudato Libro iſtud tempus vocatur *Naurûz Magorum*: non quaſi Magi ſic vocaverint aut hodiè vocent, ſed ille autor ſic vocavit; illi enim alio longè diverſo nomine primum Anni ſui Diem vocant *Cûſa-niſhîn*, de quo in ſequentibus fuſiùs dicetur. Et *Yezdegherd* durante ſuo tempore, eum Diem adhuc alio nomine *Tcheſhn-ſâz* ſeu *Feſtivalem* appellari voluit. Ille itaque autor non ſatis accuratè & diſtinctè locutus eſt, confundendo nomen Appendicum finis præcedentis Anni, cum nomine primi diei ſequentis Anni; cùm hæc (quamvis prope conjuncta & contigua,) ſint à ſeinvicem planè diverſa, nec Caput veterum Magorum Anni vocabatur *Naurûz*, quippe quod nomen obtinuit tantùm in poſteriori Anno Gjelalæo.

Priùs autem quàm Menſium & Dierum nomina & ab eis pendentes religioſos Ritus ſigillatim explicare aggrediar, præmittam qualem obſervare conabantur Sabbatiſmum, ut cum ſuâ Menſium Perſicorum hypotheſi coincideret Moſaicæ Legis præceptum de Septimi diei Sabbato in perpetuum obſervandó. Ut itaque Græci olim Septimanis deſtituti, Menſem trifariàm in tres Dierum Decanos dividebant; ſic cùm in veterum Perſarum Menſe (ut ſuprà dictum) non ſint Septimanæ, ſicut ſunt in Menſe Arabum, Perſæ videntur tale quoddam paraſſe remedium interponendo *Nomen Dei* quod quadripartitam efficeret menſis diviſionem quæ ſeptenariæ Partitioni eſſet proxima. Singulos menſis Perſici Dies ſuo ordine recenſitos videas ſuprà p. 192. Ibi primus dies eſt *Hormùzd*, ut ab Jove ſit principium. Deinde (ut Angelorum ſint intermedii Dies, & Dei ſupremi ſeptimus,) poſt 7 dies rurſus venit *Deybadur*, ſeu *Dey cum Adur*, ſcil. Dei nomen unà cum *Adur:* & eodem modo poſt alios 7 dies venit *Deybamihr*, ſeu *Dey cum Mihr:* & tum poſt 8 dies, *Deybadîn* ſeu *Dey cum Dîn*, qui eſt ultimi octoni primus. Hoc non eſt fortuitum, ſed ſtudioſè & ex induſtriâ factum. Et ſanè ſi Menſis tantùm 28 diebus conſtitiſſet ut commodior eſſet diviſio, tum proculdubiò quater Septeni Dies à nomine Dei incepiſſent: ſed 30 dies non potuerunt aliter dividi, quàm per bis Septenos & bis Octonos dies. Adeò ut vetuſtiſſimi & primarii hujus Menſis & Dierum Inſtitutores planè videantur reſpexiſſe Sabbatiſmum. Hinc eſt quòd *Olugh Beigh* poſtquam numeravit Feſta, addat واما دي— *Et quidem ſic eſt Dey* 8vus *&* 15 *&* 23, *quippe quod ſit nomen Dei uti eſt Hormuzd.* Hæc nomina *Dey* videntur quaſi eſſent in compoſitione cum nominibus quibus adjuncta ſunt: ſed reverà non eſt ita; ideóque *Olugh Beigh* ſimpliciter enuntiat *Denominatum* ſine mentione adjuncti *Denominatoris*; cùm ſolùm *Dey* ſit dictorum trium dierum nomen, & additio *cum Adur*, *cum Mihr*, & *cum Dîn* ſit tantùm ad indicandum ſitum locúmve in Menſe Perſico, ſcil. ad notandum *Dey* quod cum talibus adjunctis nominibus venit eáve immediatè præcedit. Hi inquam 4 dies (quorum primus eſt *Hormùzd*) quaſi tot Sabbata in Menſe Perſico conſtituebant, quaſi Dies Dei, ei dedicati & ab eo denominati, cùm reliqui dies ab Angelis denominarentur. Cùm verò numerus tricenarius (ut ſupradictum) per Septenos æqualiter dividi non poſſet, coacti ſunt ferre talem inæqualitatem; cùm promovendo Diem in Calendario ut nos facimus, vel eundem retrahendó, Dei Dies cum illis Angelorum commutati

mutati fuiſſent, quod nefas; & proceſſu temporis, totalis tandem facta fuiſſet mutatio, quod primò inſtitutum ordinem prorſus turbaſſet.

I. Menſis primus *Martius* in Anno Gjelalæo, qui in Anno veteri eſt *Julius*, vocatur *Phervardîn*, aliquando contractiùs فروين *Phervîn*, quod (uti *Phervardîn*) ex vi vocis ſignificat tum in genere *Superius quidvis* quàm ſpecialiter *Superliminare* portæ vel oſtii, aliàs dictum فرود *Phirvad* & فرودين *Phervadîn*. Et ex oppoſito (ne in Lectione oriatur confuſio,) *Subterliminare*, eiſdem literis ſed diverſis vocalibus, vocatur فرودين *Phurûdin*, i. e. *infimum* aliquid. Cùm itaque in *Phervardîn* ſit *ſuperioritatis* ſignificatio, Grammaticalis ſenſus commodè feret ut inde primus anni Menſis ſic vocatus fuerit, q. d. *Supremus* totius anni. Sed cùm iſta originatio tantùm ſpectet certum aliquem Menſium ordinem & ſitum qui fortè non ſemper eodem modo ſe habuerit, & cùm *Phervardîn* à Perſis cenſeatur Nomen Angeli à quo denominatus eſt Menſis, videatur quòd aliâ ratione ſic dictus fuerit q. d. پروردين *Pervar-dîn*, i. e. *fovens Religionem*: nam *p* & *ph* ſunt commutabiles. Huic verò originationi aliquantulùm obſtat quòd tum magis Perſicè dicendum eſſet دين پرور *Dîn-pervar*, *Religionis fotor*. Ideóque fortaſſis prior derivatio ſit potior, præſertim quia cum eâ convenit aliud hujus Menſis nomen *Zeverdîn* ſeu *Zevardîn*, etiam ſignificans *ſuperius*; ut in *Nim. Laud.* legitur زوردين نوروز آمي *Zevardîn eſt Menſis τ8 Naurûz*, ſcil. *ſupremus* menſis totius anni in quo eſt *Naurûz*: nam *Zevardîn* quoad vim vocis, eſt i. q. زورين *Zevarîn*, i. e. *ſuperior, ſupremus, ſummus*. Si forte in nomine فروردين ſyllaba فر per ſcribarum incuriam orta fuerit ex ſyllabâ ز *ze* in voce زوردين *Zevardîn*, eſt valde antiquus error. Nolo aliquid determinare.

Iſte Angelus creditur præeſſe Animabus quæ in Paradiſo, & is habetur Paradiſi خازن *Theſaurarius*, à cujus ductu pendere exiſtimantur omnes res & negotia totius hujus Menſis, & præſertim Diei 19 ejuſdem, in quo ex veterum Perſarum ſententiâ *bonum fauſtumque eſt novas veſtes ſcindendo formare & induere, & Ovium greges atque Boum armenta luſtrare.* Hic Dies (quia coincidit cum nomine Menſis,) Feſtus habetur: &, ut diſtinguatur à nomine menſis, vocatur فروردين روز *Phervardîn-dies*. D. Golius ad Alpherg. dicit hunc diem vocari فروردينگان *Phervardînaghân*, i. e. *Phervardinalia*, quæ ſanè appellationis forma analoga eſt reliquorum Feſtorum nominibus: ſed apud Perſicos autores nondum inveni.

In

In Angelorum officiis & præfecturis aſſignandis, Perſæ inter ſe aliquando diſſident: nam contra Regulam in Libro *Mugj.* traditam, (quòd ſc. Menſium Angeli ſint ſuperiores, & Dierum Angeli ſint inferiores,) ſunt ex Indo-Perſis qui tradunt iſtum Angelum *Phervardîn* eſſe tantùm Coadjutorem τȢ *Churdâd*: ſc. credunt quòd Angeli inferiores ſint كاركنان *operarii* ſeu *miniſtri* Angelorum ſuperioris ordinis. In Libro *Mugjizât* dicitur, quòd hujus Menſis 17 die inchoari ſolet زمزمه *Zémzema* ſeu Sacrorum verborum *Muſſitatio* in Religione Magorum. [Fortè meliùs dixiſſet die 19.] Eſt enim cuivis diei menſis *Muſſitatio* propria & peculiaris quæ fit ejuſdem diei Angelo, eum ſolicitando ut illos tueatur à Diabolo ejuſque tentationibus. Nec unius diei Muſſitatio confundenda eſt cum eâ alterius diei, quia quiſque dies habet diſtinctum Angelum qui ſuæ diei rebus præficitur, ad quem dirigitur talis Muſſitatio. Sic (inquit Libri *Mugj.* autor,) *Perſarum Reges pro ſingulis diebus Menſis habebant Cibum aliquem novum, &* مشمرن *Miſhmar novum, & indumentum novum, & Muſſitandi formulam novam, & Teleſma novum. Et Feſta conſtituebant; quorum aliqua ſpectabant ad Religionem, & aliqua ad res mundanas ſeu politicas.*

II. Secundus (in Anno Gjelalæo *Aprilis*, in Anno vet. *Auguſtus*,) Menſis apud D. Golium ad Alpherg. perperam legitur *Aredbahiſht*, pro eo quod in Perſide ſonari ſolet *Ardibehiſht* ſeu *Erdibehiſht*; & ab Indo-Perſis ſonatur *Urdibehiſht*: & in utrâque, *Behiſht* eſt Paradiſus. In priore, *Ard* ſeu *Erd* eſt *fortis, magnanimus, ſtrenuus*; quæ quidem interpretatio reſpicit Angelum ipſum & ejus naturam, q. d. *Fortiſſimus in Paradiſo* Angelus. In poſteriore, *Urd* exponitur *Similis*, reſpiciens ſolum Menſem ejuſque naturam, quaſi hic Menſis dictus fuerit *Paradiſo ſimilis*, hoc eſt, propter amœnitatem & florentem in eo Anni tempeſtatem. Quocunque autem modo pronuntiaveris, hoc nomine intelligitur Angelus qui habet Claves Paradiſi, & qui præeſt Igni (eum vivum conſervando,) & Montibus, & omnibus rebus ac negotiis hujus Menſis & ejuſdem nominis Diei, qui eſt tertius; qui, quia coincidit cum nomine Menſis, habetur Feſtum dictum اردي بهشت روز *Ardibehiſht-rûz*, i. e. *Dies*, vel pluraliter اردي بهشتكان *Ardibehiſhtaghân* ſeu *Ardibehiſhtalia*, maximæ celebritatis: quo etiam die bonum eſt bellum gerere; & quoque adire Pyréum, ubi quiſque à Deo obtinebit petitiones ſuas; uti etiam ſi quis adiverit Reges, ab iis exaudietur. Secundùm Indo-Perſas, is Coadjutorem habet *Behrâm*.

 Cazvinius

Cazvinius Arabs vult *Ardibehiſht* eſſe Ignis & Lucis deum, qui Medicinæ etiam præeſt. Præter hunc autem *Azur* præcipuè creditur præſidere Igni, adeò ut duo habeant eandem Præfecturam. Sed talia numeranda ſunt inter πυροράματα eorum, qui omnium Angelorum ſuorum officia & præfecturas non ſatis ſtrictè & accuratè aſſignarunt, quin pro lubitu in varias ſententias excurrant. Quod ſemel dixiſſe ſufficiat, quamvis in poſterum tale quid occurrat.

III. Tertius Menſis in Anno vet. *Sept.* in Anno Gjel. *Majus*, eſt *Churdâd*, q. d. *Lumen* aut *Illuminationem dans*. Habetur autem pro nomine Angeli (cui ſec. Indo-Perſas plures ſunt Socii & Coadjutores,) qui præeſt Aquis currentibus & omnibus aquis ſive ſint dulces ſive ſalſæ, eas ab inquinamentis vindicans. Præeſt etiam Arboribus & Herbis, & omnibus rebus ac negotiis hujus Menſis & Sexti ejuſdem diei dicti خوردان رز *Churdâd-rûz*, (ſeu pluraliter خردادگان *Churdâdaghân*, i.e. *Churdadalia*,) qui cum nomine Menſis coincidens, celebratur ut Feſtum; quo die (præter Feſtivitatem) bonum fauſtúmque eſt Uxorem expetere, & quoque طلب حاجات از امشاسپندان و سروشها *neceſſitates noſtras impetrare ab Angelis ac cœlitibus*. Heic autem *Sorûsh* quaſi generali ſignificatione eſt ſynonymum cum præcedente. *Cazvini* ponit Feſtum آبريزگان *Abrîzaghân* ſeu *Aquæ-ſparſoria* in ultimo hujus Menſis die: cùm id potiùs pertineat ad Menſem *Tîr*, ubi videas. Autor Libri *Mu'gj.* ponit *Abrîzaghân* in die 20 hujus menſis; addendo etiam, quòd روز امرابست *ſit dies Principum*, ſi rectè interpretor: nam fortè ſit mendum. In Libro *Ph. Gj.* unde pleraque horum habui, dicitur quod hoc die 20 *Rex Phridûn devicit* τὸν *Dahâk, eumque duxit Captivum, qui dixit, Ne interfice me: cui itaque* اجابت كرد *aſſenſit Phridûn.* [Proh ἀνιστορησίαν! quaſi *Phridûn* bellum geſſerit cum Patre eum occiſurus! Et tamen in eodem errore etiam fuit Ruſtemi Epitomator, ſuprà pag. 185, l. 27. Vide infrà p. 246, 247.] Eſt quoque *Churdâd* nomen alicujus *Pyréi* celſiſſimi, quod fortè idem cum *Azur-churdâd*.

IV. Quartus Menſis eſt تير *Tîr*, i.e. *Sagitta*; (in Anno Gjel. *Junius*, in Anno vet. *Oct.*) quo etiam nomine appellatur *Mercurius* planeta propter velociorem motum: & celer ille Superûm nuntius habetur دبير فلك *Scriba Orbis-cœleſtis*, qui etiam præfectus eſt Doctis & Sheichis. Is apud Indo-Perſas eſt tantùm Socius τȣ͂ *Churdâd*. Eſt

autem

autem *Tîr* nomen Angeli qui etiam præeſt jumentis & omnibus rebus hujus Menſis & ejuſdem diei 13 qui *Feſtus* nomine. تیرگان *Tiraghân*, i. e. *Tyralia:* & æquè celebratur ac *Naurûz* & *Mihraghân*. Hic autem dies magnâ cum Feſtivitate celebratur, non tantùm quia coincidit cum nomine menſis, ſed & quia quando bellum fuit inter *Afraſiyâb* (qui aliquando τῆ *Irân* præfuit,) & Perſarum Regem *Manûgjahr* qui in Caſtello تیرستان *Tîriſtân*, (i. e. *Sagittarum regio*,) obſeſſus, *Manûgjahr* poſtulavit ut ei traderetur *Irân-Shahr*, i. e. *Neiſhâbur;* quod factum eſt: & tum hoc die facta fuit Pax, ſub eâ conditione ut unus aliquis è militibus τȣ̃ *Mânûgjahr* totâ vi Sagittam emitteret; & ubicunque caderet, ibi eſſet regni *terminus*. Dicunt itaque quòd ارش *Ariſh* emiſit ſagittam quæ cecidit in ripâ fluminis آمو *Amu* ſeu آب آمو *Abi-Amu*, i. e. *Oxi*, ubi itaque conſtitutus eſt regni limes: quo facto, Perſæ ab ulteriori *moleſtiâ liberati* ſunt. Hoc die fauſtum eſt precari & neceſſitates *petere*.

Hoc Feſtum *Tîraghân* aliàs vocari ſolet آبریزگان *âbrîzaghân*, i. e. *Aquiſparſoria*, quia populus tam aquam communem quam roſaceam dicto die in ſeinvicem ſpargunt, ut refert *Ph. Gj.* autor, de eis in Indiâ ſcribens. Libri *Mugj.* autor collocat *Abrîzaghân* in 30 die menſis *Behman*, prout uſurpatur in *Iſpahân*. Ipſe autem aliàs collocat in 20 die menſis *Churdâd*, fortè apud alios: ſed non diſtinguit. *Kazvinius* meminit ritûs ſpargendi aquam in *Naurûz*, ut ſupra; & ponit *Abrizaghân* in ultimo die menſis *Churdâd:* & ex eo D. Golius in Notis ad Alph. malè legit ابزیرگان *Abziraghân*. Hoc modo variatum vides ſec. variorum locorum conſuetudinem. Hujus menſis *Tîr* 12us dies dictus بادر *Yâder*, eſt quoque Feſtum. Vide in *Abân*.

V. Quintus menſis in Anno Gjel. *Julius*, in Anno vet. *Nov.* eſt مرداد *Murdâd*, (vulgò *Mirdâd* & *Amirdâd*,) qui eſt Angelus qui præeſt Arboribus & Frugibus ac Seminibus, (ut ſuprà de *Churdâd* notavimus,) atque Hyemali parti anni, & omnibus rebus tam hujus Menſis quàm ejuſdem Diei 17mi, qui vocatur جشن نیلوفر *Feſtum* τῆς *Nîluphar*, i. e. *Nenupharis*, quòd eam herbam tunc in uſum adhibere ſoleant. Si hoc die petitiones fiant apud Reges & Magnates, citò dabuntur res petitæ. Nomine *Murdâd* ſeu *Mordâd*, q. d. *mortem dans*, ſignificatur etiam مرگ فرشته *Angelus mortis*, aliàs dictus هیشم *Hiſhim*, & ابو یحیی *Abu Yâhja*, & *Azraël*, de quo *Cazvinius* dicit مزيل هو عزرائيل مسكن الحركات

الحركات ومفرق الارواح من الاجسان *Mordâd eſt Azraël, qui motiones ſedat, & animas à corporibus ſeparat.* Eum enim Animas corporibus ſolvere credunt Perſarum Magi.

Judæi volunt quòd עזראל *Azraël*, i. e. *auxilium Dei*, præſit Aquis ne tranſeant terminum ſuum & operiant terram. Volunt etiam quòd דומה *Dûma* ſit Angelus præfectus mortuis & moribundis, quos nominatim compellat horâ extremâ: unde in Gemara Talm. *Berachoth* fol. 18. 2, legitur דומה קריכם ומכריז להו *Dûma præcedit & publicè vocat ipſum, Nunc veniat ὁ δεῖνα.* A ſilentio nomen habet, q. d. *Præfectus ſilentii*, eorum ſcil. qui mox erunt ſilentes. Apud quoſdam veteres Judæos סמאל *Sammaël*, i. e. *Venenum Dei*, exponitur מלאך דמותא *Angelus mortis.* Is tamen aliis eorum eſt *Satanas* ſeu *Princeps Diabolorum*, quem ajunt inequitaſſe Serpentem antiquum & ſeduxiſſe Evam: nam *Sammaël* exponitur אשמודאי *Aſmodæus* ſeu *Tentator*, de quo aliàs dicitur סמאל שר גדול שבשמים *Sammaël eſt Princeps maximus qui in cœlis.* Huic tanquam Diei Judicii Advocato dant ſeu offerunt Munus [a bribe] in die Propitiationis, ne Judæos propter peccata accuſet. Plura videas apud Buxt.

VI. Sextus menſis (Gjelalæus *Aug.* vet. *Dec.*) eſt شهريور *Shahrîvar* ex vi vocis idem valens ac شهريار *Shahriyâr*, i. e. *Auguſtus* princeps, quod (quamvis merus Titulus,) aliquando migravit in nomen proprium quod apud Græcos Scriptores *Cyaxares*. Hoc nomen *Shahrîvar* (ſi incipimus à *Phervardîn*,) *Auguſto* Menſi tam ordine quàm appellativâ ſignificatione reſpondet. Eſt autem *Shahrîvar* nomen Angeli qui præeſt Igni & omnibus metallis ac mineralibus, eiſque benè mundandis; & omnibus rebus ac negotiis tam hoc menſe quàm quarto ejuſdem die factis aut faciundis. Iſte dies quartus vocatur شهريور روز *Shahrîvar-rûz*, ſeu *dies*, ut diſtinguatur à *Shahrîvar-menſe.* Et in illo die (quia ſynonymus eſt cum nomine menſis,) celebrari ſolet *Feſtum* dictum شهريورگان *Shahrîvaraghân* ſeu *Auguſtalia.* Hoc die natus dicitur داراب *Darâb* ſeu *Darius*. Octavo quoque hujus menſis die (propter meſſas fruges) celebrari ſolebat Magorum Feſtum dictum خزان *Chezân*, i. e. *Autumnalis* Feſtivitas, & *Autumnus* ipſe. Hæc ex *Ph. Gj.* At in *Nim. Laud.* exponitur *Autumnalis menſis, & cujuſque menſis* 18[vus] *dies*, ut ſuprà notavimus p. 197, 198, ubi etiam adducitur ut alicujus menſis *Yezdegherdæi* nomen ordine reſpondens *Octobri.*

VII. Septimus (Gjel. *Sept.* vet. *Jan.*) eſt مهر *Mihr*, ex primitivâ

vi

vi vocis primariò *Amorem* denotans, deinde *Solem* qui *amore* complectitur totum Orbem eúmque illuſtrat & calore fovet & fructiferum reddit, qui aliàs in tenebris & frigore & ſterilitate ac omnium rerum inopiâ relinqueretur. A quibuſdam *Mihr* habetur quædam Intelligentia quæ regit Solem, ut *Azur* eſt Intelligentia quæ regit Ignem: eſt ſc. nomen Angeli qui cenſetur præeſſe omnibus rebus in hoc menſe ejúſque die 16to actis aut agendis; præſertim omnibus rebus quæ *Amorem* & *Amicitiam* ſpectant. Ab eo quoque pendet omnis totius populi حساب و شمار *Computus & Numeratio*, & in ejus manu ſunt ثواب و گناه *Præmia & Pœnæ*. Scil. Dei juſſu ejus eſt cum populo die Computi numerare de præmiis, atque de pœnis pro peccatis ſuis. Is enim in Die Judicii extremi præficiendus eſt Ponti dicto *Tchînavad-pùl*, per quem tranſituri ſunt omnium morientium Animæ, quas ibi in medio Ponte ſiſtit, & cum eis numerat pro anteactâ vitâ; & in Bilance quæ in manu habet omnium Actiones ponderat, omnia tam bona quàm mala Opera benè perpendens: &, ſi Bona malis præponderant vel unius ciliaris pili pondere, ad Paradiſum mittit; aliàs ad Gehennam. Et ibi pro Meritorum aut Peccatorum qualitate, in 7 diſtinctis Cœlis & totidem diſtinctis Gehennis Præmia & Pœnæ eis decernuntur & parantur.

Hujus 16^{tus} dies ut diſtinguatur à *Mihr-menſe*, vocatur مهر روز *Mihr-rûz*, i.e. *Mihr-dies*, eſtque Magorum & veterum Perſarum Feſtum (excepto *Nàurûz-chàſſa*) omnium maximum, aliàs vocatum in plurali مهرگان *Mihraghân*, ſeu ut Arabes ſcribunt, مهرجان *Mihragjân*, i.e. *Mithralia* ſeu *Mithriaca*. Hoc Feſtum celebratur per 6 dies, quorum primus eſt 16^{tus} dictus مهرگان عامه *Mihraghân âmma*, i.e. *Mithriaca vulgaria* ſeu *communia*: & hujus Feſti finis eſt dies 21us dictus مهرگان خاصه *Mihraghân châſſa*, i.e. *Mithriaca peculiaria* ſeu *propria*. In quodam Syrorum Calendario نوروز مهرجان *Naurûz* τῆς *Mihragjân* ſcil. communis) adſcribitur 14to diei Septembris, minùs benè.

Hujus Feſti celebrationis aliquot rationes à Perſis adferuntur; ſcil. quòd Deus hoc die primò Terram ſtraverit, & Corpora fecerit Spirituum receptacula. Sed hoc non coincidit cum Creationis ordine ſuperiùs ab illis aſſignato. Sunt qui volunt hoc die Angelos tuliſſe opem τῷ كاوه آهنگر *Câvæ Fabro-ferrario* in cæde τῦ ضحاك *Dahâk*,

 quem

quem quidem Perſæ ex dedecore & probro vocant آژ دہ *Dah-âgh*, i. e. *Decem vitia*, quæ huic Tyranno annumerant. Is enim erat طاغي *contumax* & perditiſſimus homo ſub quo populus tormentum & moleſtiam paſſus eſt. Alii dicunt *Phridûn* hoc die primò in Solio ſediſſe ante illud tempus quo dictus *Câvâ* iſtum *Dahâkum* profligavit. Alii dicunt quòd iſto die *Phridûn* primò inſurrexit in *Dahâk*, eúmque peſſundedit; adeò ut populus in terrâ Babel qui ſub eo erant in ſupplicio & moleſtiâ, (eo in montem *Dumâvand* ablegato ibique incarcerato,) à tyrannidè & oppreſſione liberati ſunt. Ideóque (pergit *Ph. Gi.*) Perſæ in ſuâ Religione عود نمودند وهمه لشكر ايزدي بپرداختند *in ſuas ſtationes revertendo, totum Dei exercitum luſtrarunt* ſeu *completum reddiderunt*, atque Præfectos ad amorem in Subditos hortati ſunt, & ut (ſec. *Mithriacorum* ſignificationem,) *amorem* continuare vellent; & quòd ideò huic diei tale nomen impoſuerunt. Quocirca in poſterum, Perſæ hoc die ſolebant facere peculiarem aliquam زمزمه *Zémzema* ſeu *Muſſitationem* ſolennem, recitantes quædam مناجات *Soliloquia* laudem Dei & آذر *Ignis* continentia, وبوقت طعام وشراب باز گرفتندی يعني سكوت مي نمودند تعظيم خدايرا جل جلاله & *tempore edendi & bibendi arripiebant Bâz* ſeu *Taciturnitatem in Honorem Dei Opt. Maximi*. Sic ille. Sed fallitur in re Hiſtoricâ, ponendo *Phridûn* filium ante patrem *Dahâk*. Pergit verò dictus autor, *Alii dicunt quòd Perſis fuit Rex quidam iniquiſſimus nomine Mihr*, qui كارها بر خلايق تنگ گرفته *res à populo arctè exegit*: & is deinde medio menſe (ſc. die 16) obiit: quo circa aliqui hunc diem dictum volunt *Mihraghân*. Sunt qui dicunt, quòd *Mihr* eſt وفات *obitus* ſeu *mors*, & گان *Ghân* eſt *Princeps*; quaſi hic dies ſic dictus fuerit propter *obitum Principis*. [Sed nemo novit in quâ linguâ hæ voces hanc ſignificationem habent.] Tandem addit, Alii volunt quòd *Ardeſhîr Bâbecân* hoc die primò induit Coronam in quâ *Mithræ* ſeu *Solis* figura inſculpta fuit: quocirca ei ſuccedentes Reges hoc die Coronam Solis figurâ inſculptam in caput ſuum & in capita filiorum imponere ſolebant; & fauſtioris ominis ergô, oleum *Bân* ſeu *Glandis unguentariæ* corporibus inungebant. Et quòd, hinc quidam Regum Perſarum filii hoc die nati, facti fuêre موبدان *Præſules*; & τὴν خوان هفتين ἑπτατράπεζαν (in quâ erant *Saccharum*, *Oryza*, *Mala Perſica*, *Granata*, عناب *Syzipha*, *Uvæ albæ*, & كنار.

كنار *Lotus*) ſecum tulerunt; quia Perſæ crediderunt quod quicunque hoc die de dictis fructibus comederet, & corpus ſuum oleo *Bân* innungeret, & Roſaquam biberet, per totum illum annum plurima infortunia ac mala ab eo averruncanda fore. Hoc die fauſtum eſt Infantes ablactare, eiſque Nomen imponere. p. 25. De Feſto *Mihrgjân* D. Golius legit ex Nuveiri, *Mos Perſarum eo Feſto erat, ut eorum Reges in benedictionem inungerentur Oleo Bân. Item Rex induebat ſubtilem & variegatam veſtem, ornatus τῷ Tâgj* ſeu *Cidari, ſupra quam erat Solis Imago conſtricta ambiente orbe. Primus verò qui ad illum ingrediebatur, erat* الموبذان AlMubedân [pro موبذ الموبذان Mubed AlMubedân.] *Magorum Archi-præſul ferens Paropſidem in quâ Citria, Fruſtum Sacchari, Lota, Cydonia, Syſipha, Poma, Albarum uvarum botrus, & ſeptem Myrti baccæ, ſuper quibus muſſitabat. Eodem modo deinde accedebat populus ſecundùm dignitatis gradus. Præceperunt autem Ardeſhîr & Anuſhirvân ut Feſtis Mihrgjân & Naurûz omnia veſtium & ſtratorum genera ex Apothecis deprompta populo juxta ordines ſuos diſtribuerentur. Ferunt enim Reges hyberno tempore haud fuiſſe uſos veſtibus æſtivis, nec æſtivo hybernis; neque iis morem fuiſſe veſtes in Apothecis aſſervare, nec vulgum in actionibus ſuis imitari.* p. 26. D. Golius ex *Nuveiri* Arabe tradit, *Mihr* ſignificare antiquis Perſis *Vindictam & Talionem*; & quod hoc Feſtum ita dictum volunt, quia *Ferudûn* [lege *Feridûn*] Perſarum Rex victo *Dahâc* tyranno, Avi ſui *Gjemſhîd* cædem vindicabat. Hoc vult *Ibn Tâhir* Poeta inquiens; *Significatio ejus eſt, quòd illo die Perſæ vicerunt, & inde vocatus eſt Juris animæ aſſertor,* ſeu *vindicialis*; ſcil. Dies vindicatæ cædis. At Mes'ûdi dicit *Mahr* eſſe nomen cujuſdam regis Perſarum injuſti & exoſi, à cujus morte tam ille Menſis quàm Dies ejus 16 dictus fuerit *Mahrgjân*, q. d. *Deceſſit eo die anima Mahr*. Hæc autem non ſunt fide digna. Sed poſt hæc omnia, mihi videtur quòd non ſit cauſa tot rationes tentandi: nam res plana eſt, quòd ſc. cum *Mihr* ſign. *Solem*, inſtituta fuerint *Mithriaca* in honorem Solis; ſc. ſec. veteres in Januario ſeu Solis acceſſu, & ſec. recentiores in Septembri ſeu Solis receſſu; quaſi fuerit Feſtum *Valedictorium* Soli circa Tropicum Capricorni in Autumno.

Inſuper D. Golius in Notis ad Alpherganium fallitur, vel ſaltem ejus Arabes falluntur de Feſto *Mihragjân*, dicendo id ab Arabibus vocari ليلة الوقود *Nox accenſionis* ſeu *accenſi Ignis*, cujus hyperbolicam deſcriptionem affert ex *Ibn Hagjâgj* Poetâ. Et Feſti rationem reddit, quòd eo tempore Rex *Kejomáras* filios & filias in matrimonium

nium collocaverit, & eorum nuptias tunc celebraverit: vel aliàs, quòd *Afraſiâb* Turcarum Rex qui tunc fuit in Perſide Dominator & Oppreſſor, eo tempore ejectus fuerit. His autem miſſis, dicta *Accenſionis nox* in *Ph. Gj.* ponitur in menſe *Behman:* ſed reverà pertinet ad menſem *Dey*, ubi videas.

Ex antedictis lucem fœneratur Euſtathii locus p. 1834 de Perſarum Rege, ſcil. quænam fuerit ejus ἡμέρα μιὰ *Dies unica* in quâ ſoli Regi licebat inebriari, Ἐφίεται τῷ βασιλεῖ μεθύσκεσθαι ἡμέρᾳ μιᾷ ἐν ᾗ τῷ Μίθρᾳ ἔθυον, ὅτι καὶ τὸ Περσικὸν ὠρχεῖτο· τῶν δὲ λοιπῶν, οὐδεὶς τηνικαῦτα. Nempe hoc fuit in dicto Feſto *Mihraghân*, quod maxima Mihræ Feſtivitas, quam ſuperiore aliquo Capite tetigimus.

VIII. Octavus menſis (Gjel. *Oct.* vet. *Febr.*) eſt *Abân*, qui ſec. Indo-Perſas eſt Angelus Coadjutor τοῦ *Churdâd*. Sed ſec. alios cenſetur nomen Angeli qui præeſt Ferro, & omnibus rebus Menſis *Abân* & ejuſdem nominis Diei 10mo, dicto آبان روز *Abân-rûz* vel آبانگان *Abânaghân*, quem ut *Naurûz* & *Mihraghân* pro Feſto celebrant, eò quòd زو *Zav* Rex τῆς *Irân* deſiens bellum facere cum *Afrâſiâb*, eum è regno ſuo hoc die ejecit: & quia poſt 5 aut 7 annos Famis, hoc die plueret. v. ſuprà in *Tîr*. In eo bonum eſt neceſſitates noſtras à Deo & Principibus ac Magnatibus petere, & Arma parare. Sunt qui volunt Deum die *Abânaghân* condidiſſe Terram & Flumina, &c.

Apud vetuſtiſſimos Perſas *Abân* fuit menſis 12us ſeu totius Anni ultimus; ideóque Appendicum Feſtum etiam uſque hodiè à Perſarum Magis in fine hujus menſis celebratur; quod eſt antiqui Menſium ordinis indicium certiſſimum, quòd Circularis Emboliſmi magna Periodus abſolveretur initio regni *Yezdegherd*, tunc quando intercalandi vices ad hunc menſem perveniſſent. Hoc autem Appendicum Feſtum durabat per 10 dies; ſcil. à viceſimo ſexto hujus menſis die ad finem 5 Appendicum: ideóque Libri *Mugj.* autor narrat, quòd menſis *Abân* 26to & ſequentibus diebus Magi ſolebant Pulmenta & alios cibos parare, quos in ſummis Turrium tectis ponentes relinquebant, ut ارواح بزرگان *Magnatum* ſeu *Heroum Spiritus* ſive *Genii* illuc venientes, eorundem nidoribus oblectarentur & reficerentur. Hocce itaque Appendicum Feſtum decendiale (annum terminans) excepit alia Novi anni Feſtivitas in primo *Adur*: adeò ut hoc totum tempus per 11 dies durans, feſtivale fuerit.

IX. Nonus menſis Gjel. *Nov.* (vet. *Martius*,) eſt آذر *Azer* ſeu *Ader*, ut

ut ſæpè vulgus ſonat: à peritioribus autem ſonatur *Azur* ſeu *Adur*. Ab Indo-Perſis ponitur tantùm Coadjutor τȣ *Erdibehiſht*. Sed ſec. alios doctiores, eſt nomen Angeli qui præficitur Soli & Igni & Focis, (ut *Ardibehiſht*,) & omnibus rebus hujus menſis & diei ejus noni, qui eſt Magorum Feſtum magnum dictum آذر روز. *Azur-rûz* & آذرگان *Azuraghân*, quo die feſtivos Ignes accendunt, & Pyréa benè fricando mundant atque quantum poſſunt exornant: quia *Zerduſht* præcepit ut hoc die præ cæteris Pyréa viſitent & توراناها كنند *Turânas faciant*. Dictus dies nonus aliquando vocatur آذر رخش *Azurchùſh* ſeu rectiùs *Azuràchſh*, contractè pro آذر رخش *Azur-rachſh*; i.e. *Ignis ſplendor*, intelligitur ſc. *Fulgur*. Eo autem nomine vocatur iſte dies, quia omnia circumquaque Ignibus feſtivalibus fulgent & tota vicinia ſplendet quaſi coruſcationibus fulgureis illuminaretur. Hoc die fauſtum eſt ungues præſcindere & crines radere. Per præſciſſionem unguium & abraſionem crinium apto die & fauſto tempore, innuunt abjectionem ſordium peccati quæ per excrementitia iſta ſignificantur.

Et quidem ad Menſem *Adur* in *ordine antiquo*, referenda ſunt Inſtituta & Præcepta omnia à *Zerduſhto* profecta & ad Menſem *Adur* quoviſmodo ſpectantia: aliàs enim allocabuntur ad Anni tempus à primo eorundem inſtituto prorſus diverſum. Quod idem dicendum de reliquis Feſtis & Ritibus *antiquis* in aliis menſibus. Et hoc voluiſſe videtur *Pharhangh Gibânghîri* autor, (quem nos ſequimur,) qui prætendit ſequi antiquiſſimum ordinem, ſed reverà ſequitur recentiorem ordinem Gjelalæum. Ego quidem nolui mutare, ne loco rei antiquæ, rem ex proprio ingenio confictam tradidiſſe viderer. Id autem monendum duxi, ut Lector totam rem æſtimare & expendere poſſit, & ſuo judicio uti valeat. Ideóque ad Menſem *Adur* ſeu *Martium* in Epochâ antiquiſſimâ referenda eſt Arabicè dicta ركوب كوسج *Rukûbi Kûſagj* ſeu *Equitatio imberbis*, quæ erat Ludus publicus menſis *Adur* die primo, vel ſec. *Mugj*. viceſimo primo, celebrari ſolitus. D. Golius in Notis ad Alpherg. Arabum more ſonat *Keuſagj*, non ſatis rectè; cùm ſit vox Perſica cujus nec ſonum nec ſenſum ſciunt Arabes. *Keuſagj* in *Camûſo* exponitur ناقص الاسنان. *Edentulus*, quam ſignificationem Perſæ non agnoſcunt. Eſt enim vox Arabizata ſeu in formam Arabicam redacta ex Perſico كوسه *Cûſa*, quæ apud Perſarum

Lexicographos exponitur كَوْ سقلي *parum barbatus*, ſc. vel *imberbis* vel *rariori barbâ præditus*, uti ſunt Chinenſes & Tatari. Quòd iſte Ritus celebrari ſolebat initio Veris, teſtatur Abulpheda his verbis, ركوب كوسج في اول فصل الربيع *Equitatio τȣ̃ Keuſagj erat in initio Quadrantis verni.*

Ritum verò ipſum ex *Mes'ûdi* ſic narrat Golius in Notis ad Alpherganium, *Exibat illo die Kéuſagj* ſeu *Edentulus* [meliùs *Kûſagj* ſeu *imberbis*] *mulo inſidens in regione Irâk ſeu Babyloniâ atque in Perſide. Eique per aliquot dies edenda offerebantur Nuces & Allium & Caro pinguis, quique hæc excederent cibi & potus calidiores frigori arcendo idonei. Et cùm ipſe frigus depellere videbatur, affundebatur in illum frigida; unde tamen ſe moleſti aliquid ſentire diſſimulans, exclamabat idiomate Perſico Ghermâ, Ghermâ,* i. e. *Calor, Calor! Hoc autem tempus Perſis erat Feſtum quo exultabant ipſi, atque hilaritatem commonſtrabant.* Scil. hæc feſtivitas videtur inſtituta propter finitam Hyemem, abeuntem vel brevi abituram, hoc Symbolo hominis Frigus abigentis & Calorem jam ſentientis expreſſam, unde à populo gaviſum. Ad hoc autem eligebant aliquem homuncionem tam actionibus quàm aſpectu ridiculum qui populo riſum moveret.

Dictus Ritus à Perſis vocatur كوسه برنشين *Cûſa ber-niſhîn*, i. e. *Imberbis inſidens* ſeu *inequitans*, & in Libro *Ph. Gj.* paulò fuſiùs narratur, ſequente modo: *In novilunio hujus menſis ſeu primo ejus die eſt Magorum Feſtivitas dicta Cuſa ber-niſhîn, quo die talem* كوسه مضحكي *Imberbem ridiculum* (ſeu *ridiculoſum agentem*) *equo imponentes, ei offerunt cibos calidos, & medicamenta calida ejus corpori inungunt: vel ille ſponte hæc facit. Iſte homo ridiculoſus in manu habet Flabellum quo ſe ventilat de calore conquerens, dum alii homines eum glacie & nive impetunt. Ille autem Magnatum fores adiens, ab ipſis aliquid petit: quod ſi non dent, tum ſtatim atramento & cœno & offuſcantibus quæ ſecum habet, eorum veſtes inquinat.* Referentibus aliis, *Ex ollâ argillaceâ quam ſecum habet, (in quâ eſt Rubrica Sinopica aquâ macerata,) negantium veſtes commaculat & inquinat.* Ab aliis dicta *Imberbis Equitatio* ſic narratur: *Illo die hominem quendam Cûſa* ſeu *rariori barbâ præditum (qui & monoculus eſſe debet,) nudum faciunt equitare ſuper Aſinum. Iſte alterâ manu Corvum, alterâ verò Flabellum tenet, quo ſe ventilat. Et omnes famuli Regis ſeu Gubernatoris civitatis (nam in urbibus*

fieri

fieri ſolet,) *juxta equitantes, eum concomitant, & per platéas urbis circumducunt; dum ipſe à quâvis officinâ Nummulum petit accipítque. Quòd ſi per unum momentum ibi expectaret, omnia ex tali Officinâ tanquam prædam diriperent: ideóque quando Cûſa appropinquat, priùs quàm accedat, talem Nummulum porrigunt. Hodie autem* [inquit Antor, qui ante 200 annos tunc vixerat,] *ex his Nummis quotquot accipiunt à ſummo mane uſque ad preces primas, pertinent ad dictum Regem ſeu Gubernatorem: & quotquot inde ad Preces ſecundas accipit, pertinent ad ipſum Cûſa; qui ſc. catervam concomitantem quæ cum eo erat, deſerit, aufugitque uſque ad tempus Precis ſecundæ.* [Hoc ſc. fit cùm inter Mohammedanos ſunt qui talia precandi tempora obſervant.] *Quòd ſi poſt illud tempus eum inveniunt, benè verberant* چنانكه دلخواهي ايشان بودي *quamdiu volunt. Eodem modo hoc tempore* [ſc. tempore autoris,] *in quibuſdam Civitatibus collocant ſeu conſtituunt Principem Nauruzium* [ſic enim pro نور رومي lego نوروزي] *& gaudium agunt. Hocque ideò faciunt, quia illud tempus* (*quod eſt initium Azur* ſeu *Martis*) *concurrit cum Solis ingreſſu in Arietem: illo enim die hilaritatem commonſtrant & lætitiam agunt propter finitam hyemem.* Hactenus ille. Inquit *Ph. Gj. Ajunt quòd hoc die Gjemſhîd primus è mari eduxit margaritas: & in eo Deus cuique vel miſeriam vel felicitatem decernit. Et quicunque hoc die antequam verbum protulerit, Malum Perſicum comedit aut Citrium olfacit, toto illo anno fauſtus erit.*

Hinc conſtat de antiquiſſimo Menſium ordine, & quòd hæc Feſtivitas collocata & celebrata fuit primo die *Azur* antiquorum ſeu *Martii,* non *Azur* recentiorum qui *November.* Sunt ex orientalibus qui credunt dictam *Equitationem* eſſe innovationem, nec à *Zerduſht* inſtitutam. Sed ex dicti autoris ſententiâ falluntur. Et (quod ſuprà monuimus,) idem dicendum eſt de aliis quibuſdam Feſtivitatibus & Obſervationibus quæ in his Menſibus occurrunt; quòd ſcil. accipiendæ ſunt quaſi in Epochâ antiquiſſimâ, ubi *Azur* erat *Martius* menſium primus, & *Abân* ultimus. Quia verò Magi hodie ſub Mohammedanis viventes, publicè utuntur menſium ordine Gjelalæo, (niſi fortè privatim inter ſe veteres Ritus obſervare libeat,) Libri *Ph. Gj.* autor eodem ordine incipit à *Phervardîn* ſeu *Martio* recentiorum, & reliquos menſes ſec. Signorum ordinem proſequitur: ego etiam illum imitatus, hoc idem feci. Nam quamvis plerique horum dictorum Rituum intelligendi ſint de alio antiquiore menſium ordine;

quia tamen aliqui Ritus recentiores ab illo cum his commixta ſunt, nec novi hos ab illis diſtinguere, ideò inquam dicti Autoris in digerendis Menſibus & Feſtis methodum ſecutus ſum, nec ab eâ receſſi. Cuique interim liberum erit de Rituum antiquitate aut novitate judicare, eóſque vel antiquiori vel recentiori Menſium ordini adſcribere integrum. Et ſupradictum Menſium ordinem Gjelalæum quoque ſecutus eſt Libri *Mugjizât* autor Perſa talia tractans: adeò ut non haberem qui me in antiquo ordine deduceret, aut inter recentiora ac antiquiora diſtingueret.

Priuſquam verò hunc Menſem relinquam, notandum eſt, quòd hic menſis (ut prope initium hujus operis explicavimus,) ſic dictus fuit ab *Igne:* & propter honorem *Azur* ſeu *Ignis*, multæ hinc ſumptæ ſunt rerum & locorum denominationes, quarum aliquas heic recenſebo. Imprimis itaque ab hoc nomine *Azur* denominatum fuit آذرآبادان *Azur-abâd*, i. e. *Ignis manſio*, celeberrimum Pyréum in urbe *Tabrîz*, (ut ſupra tetigimus;) quin & ipſa urbs eodem nomine vocata fuit. Et deinde tota eadem regio (quæ Ptolemæo Ἀδιαβηνή, & Procopio τὰ Ἀρδαβιγάνα,) Perſis dicta eſt in plurali آذرآبادگان *Azur-abâdaghân*, i. e. *Ignis manſiones*, idque quia *Zerduſht* ultimo Menſis die *Anirân* illuc concedens, ibique primò Pyréa extruens & Ignis cuſtodiam ibidem inſtituens, id nominis dedit eidem regioni anteà fortè dictæ لر *Lùr*, quod nomen etiam unà eum altero huc uſque durat. In Libro *Ph. Gj.* in voce خرن بسوز legitur,

ازآنجا بقدبير آزادگان *Illinc conductu Nobiliorum*

درآمد بسوي آذرآبادگان *Ingreſſus eſt in Azurabâdaghân.*

Pro خرن بسوز apud alios legitur خود بسوز *Chûd-buſûz*, de quo ſupra. Supradictum nomen aliàs ſcribitur آذربادگان *Azurbâdaghân* & آذربايگان *Azurbayaghân*, & آذربايجان *Azurbâyagjân*, ut ſuprà notavimus. A nomine *Azur* denominatum eſt veterum Perſarum Inſtrumentum hodie nobis dictum *Æolopyla*, Perſicè آذرافروز *Azur-aphrûz* ſeu آتش افروز *Atèſh-aphrûz*, i. e. *Ignem accendens*; & aliàs vocatur آذر افزا *Azur-aphzâ* ſeu *Azur-phizâ*, i. e. *Ignem augens*. Ab *Azur* eſt quoque آذرشب *Azur-ſhàp* ſeu *Azuraſhp*, vel آذرشسب vel آذرگشب *Azurghuſhàp* ſeu آذرگشسب *Azurghuſhàſp*, quibus nominibus inſignitur

tur Angelus ferociſſimus & truculentiſſimus, qui præficitur cuſtodiæ Ignis, in cujus medio ſemper degit. Secundò, hiſce nominibus vocatur inſigne Pyréum in urbe *Balch* ſeu *Bactris* à Guſhtaſpe extructum, qui ibi recondidit omnes ſuos Theſauros qui durarunt uſque Alexandrum Bicornem, qui ſuo tempore illud Pyréum devaſtavit, & omnes ibi repoſitos theſauros abſtulit. Tertiò, his nominibus ſignificatur *Fulgur*: nempe *Azurguſhàſp* & *Azur-guſhtàſp* exponitur i. q. آذر جهنده *Azur-gjehánda*, i. e. *Ignis Saliens & ſubſultans*, uti alibi notatum eſt ubi de Rege *Guſhtaſpe* agimus. Porrò ab *Azur* denominatus eſt آذركيش *Azur-kîſh*, i. e. *Igneæ-Religionis* homo, i. q. *Ateſh-perèſt*, vulgò *Ignicola*. Et ab eodem eſt آذرگون *Azurghûn* ſeu ſec. *Ph. Gj.* آذريون *Azuryûn*, i. e. *Ignicolor* flos, ſc. *Anemone* foliis rubris & medio nigro: ſec. alios eſt *Giraſole*, ſed minùs appoſité. Atque آذر همايون *Azur-Homâyûn*, i. e. *Ignis fauſtus*, ſeu *benedictus* fuit numen famoſæ Sagæ ex familiâ τȣ̃ *Sâm* patris τȣ̃ *Zâl.*

X. Decimus in Anno Gjelalæo menſis correſpondens *Decembri*, in Anno veteri *Aprili*, eſt *Dey* ſeu *Dî* ex nominibus *Dei*, ſc. ex Διός. Cenſetur quoque nomen Angeli qui præeſt omnibus rebus & negotiis tam hujus Menſis quàm omnium Dierum ab eodem nomine incipientibus, uti ſunt *Dey cum Adur*, *Dey cum Mihr*, *Dey cum Dîn*. Hic menſis in vet. Epochâ reſpondens *Aprili*, aliquando vocabatur خرم *Chórrem*, i. e. *Hilaris*, quo etiam nomine gaudet 8us. ejus Dies *Dey cum Adur*, item dictus خرم روز *Chórrem-rûz*, ut diſtinguatur à menſe. *Ph. Gj.* autor tradit, quòd *Hoc die* (unde apparet nominis ratio) *veterum Perſarum Reges à Throno deſcendentes, & veſte albâ induti ſuper albis equis equitantes, & omne Velamen ſeponentes, tam Nobilitati quàm Plebi onera imponebant, & de Subditorum rebus occupati erant: & Agricolæ ac Ruſtici unà cum Rege in eâdem menſâ conſidebant, & abſque alicujus mediatione Petitiones ſuas Regi offerebant: & Rex hujuſmodi confabulatione cum eis utebatur, Ego ſum unus è vobis, & noſtra ſubſiſtentia eſt per ſationem & ædificationem quæ à vobis ſunt: & nos ſine vobis eſſe non poſſumus, uti nec vos abſque nobis: & nos & vos ſicut duo Fratres concordes ſumus.* Sic *Ph. Gj.* At in Libro *Mu'gj.* paulò aliter, *Menſis Dey aliàs vocatur* خرم ماه *Chórrem-mâh*, i. e. *Hilaris menſis, & ejus dies primus* خرم روز *Chórrem-rûz*, i. e. *Hilaris dies, in quo Rex*

è Solio deſcendens albis veſtibus indutus ſuper albo ſtragulo ſedebat: & velum removens, circa negotia Subditorum occupari ſolebat. Et tunc quicunque volebat tam ex magnatibus quàm ex infimatibus ſolebat cum Rege colloqui: & Agricolæ atque Coloni unà cum Rege ad eandem menſam aſſidebant. Et, tunc Rex ſolebat dicere, Ego ſum etiam ſicut unus è vobis, & continuatio at perpetuitas Mundi eſt per ædificationem & ſationem: adeò ut Nos & Vos debeamus eſſe ſicut fratres ſemper concordes. Sic ille. In Notis ad Alpherg. D. Golius ex Cazvinio fallitur in hoc loco p. 37, pro خرم *Chórrem* legendo حزم *Hizm*.

In Libro *Mu'gj.* hujus Menſis 24^{tus} Dies vocatur عيد سير خور *Feſtum comedendi allium:* eo enim die comedebant Allium & carnem cum herbis coquebant; dicentes in hoc eſſe tutamen contra noxam Dæmonum: & in eo die parabant medicamenta contra loca Dæmonibus infeſtata. Hujus menſis die 13^{tio} (qui eſt *Dey cum Mihr*,) conficiebant ex خمير *paſtâ* aut كل *luto* Imagines, eáſque in Compitis collocantes, eis omnia ſervitia præſtabant ſicut Regibus fieri ſolebat: & deinde eaſdem comburebant. Hoc die fuit فطام *Ablactatio* Regis *Phridûn*, in quo etiam Tauro inſidebat. Ajunt quòd quicunque mane hujus diei comedit شبث *Anethum* [lege سيب *Pomum*,] & olfacit Narciſſum, toto illo anno benè ſe habebit, & quietus erit: & fumigando ſeu incenſando سوسن *Iridem*, [ſc. radicem ejus,] per totum illum annum tutus erit à fame ſeu cariſtiâ & paupertate. Hactenus *Mu'gj.* Alia ſuperſtitioſa his ſimilia leguntur in die *Deybamihr*, & in *Ghûſh*, ubi videas.

In hoc loco deſcribemus nocturnum Feſtum Solſtitii brumalis, in quo breviſſimus Dies & totius anni longiſſima Nox (quæ *Nox accenſionis* vocatur,) reputatur eſſe 11mo menſis *Dey* ſeu *Decembris*: quamvis per aliquot dies ante & poſt 11um, nulla ſit ſenſibilis differentia, quin ut dictum Solſtitium per plures dies durare cenſeatur. Hocque Feſtum cum Anno Gjelalæo quadrans, non debet cenſeri inter Feſta vetera à *Zerduſht* inſtituta: nam ſi ita, tum proculdubio concordâſſet cum Anno veteri. Et quidem de hujus Feſti loco ſeu ſitu, in cujuſnam diei Nocte aut quo Menſe ſit, inter orientales non convenit, ſed planè diſcordatur: quod non eſt mirum, cùm recentiores quos vidi Perſici autores veram hujus Inſtituti rationem ignorare videantur.

Ibn Hagjâgi Arabs (ut ſuprà notatum) perperam hoc Feſtum confundit cum *Mihraghân*. In Libro *Ph. Gj.* ponitur *Nox* 10^{mi} *diei Menſis*

Behman,

Behman, qui *Januario* reſpondet in Anno Gjelalæo: D. Golius ad Alph. perperam ponit in 16ᵗᵒ nychthemero Menſis *Bahman*, cui etiam Perſæ dictam noctem inſerunt. In Libro *Mu'gj*. p. 46, collocatur in Menſe *Abân* ſeu *Octobri* Gjelalæo. Rectiùs autem habent quædam Calendaria mox citanda. Variis etiam nominibus gaudet, ut *Sadù*, & *Sadàk*, &c. de quibus ſuo ordine dicetur.

Dictum itaque Feſtum ejuſque Nox Perſicè vocatur سدّه & شب سده *Sadà* ſeu *Saẓà* aut *Shabi ſadà*, *nox ſadá*: unde Arabizatum fit ليلة شذق *nox Sadak*, quibus ſignificatur *Nox incendii* ſeu *Rogorum*: unde & Arabicè vocatur ليلة الوقود *Nox incendii* ſeu *incenſi ignis*. Aliquando Perſicè ſcribitur ساده *Sâda*, & Turcicè سايه *Sâya*, unde vocatur شب سايه *Shàbi ſâya* ſeu سايه گيجه سى *ſâya ghîtcha-ſi*, i. e. *nox τῆς Sâya* ſeu *accenſionis*. Subinde vocatur *Yeldâ* ſeu شب يلدا *Shâbi yeldâ*, *nox rogi* ſeu *rogorum*, quæ apud *Chalîl Sûphi* Turcicè exponitur يلدا صوڭ گوز آيينڭ آخر گيجه سى *Yeldâ eſt ultimi menſis autumnalis nox poſtrema*, ſc. ultima nox Novembris. In Calendario Gjelalæo Conſtantinopoli conſcripto, شب يلدا *nox Yeldâ* ponitur incipiens primo die menſis *Dey* ſeu *Decembris*, & deſinens undecimâ Nocte ejuſdem menſis. In Calendario Syrorum *Nox yeldâ* ponitur in 12 Decembris tantúm.

De ratione nominis *Sadà* multùm & quidem fruſtrà laborant Perſæ aliique: & cur ut Feſtum celebretur, rationes reddunt prorſus ineptas. *Shah Cholgji* ſatagit derivare nomen *Sadà* à سد *Sàd*, i. e. *centum*, quia tunc de hyeme elapſi ſunt 100 dies; ſi nempe hyemem inchoant ab initio Menſis *Abân*, & τὴν پنجه *Pengja* ſeu *Pentadem* Appendicum in iſtam cenſum non admittunt. Deinde aliam nominis rationem affert; quia ſcil. ab iſto die Adami & Evæ liberi mares & fœmellæ in centenarium numerum excreverunt. Alii volunt hoc Feſtum inſtitutum fuiſſe à Protoparente *Kejomáras*, quia is tunc 100 liberos mares & fœmellas natos habuit; eiſque præcepit, ut cùm ad annos maturitatis perveniſſent & patres ac matres familiarum eſſent, tot Ignes ſuî numerum indicantes eâ nocte accenderent: additque autor, Scriptum eſſe per *Sîn*, quia *Sâd* in linguam Perſicam non venit. Quod verum eſt de veteri linguâ Perſicâ. *Ibn Hagjâgj* Arabs dicit quòd *Kejomáras* illo tempore filios & filias matrimonio collocavit & nuptias tunc celebravit: vel aliàs quòd eo die *Aphraſiyâb* Scytha

Scytha qui in Perſide erat Dominator & Oppreſſor, tunc ejectus fuit. Ex *Ph Gj.* ſunt qui referunt Regem *Hûſhangh* filium *Siyâmek* hoc Feſtum inſtituiſſe. Narrant enim illum dicto die ſeceſſiſſe in quendam montem, ubi ſubitò ei apparuit Draco ſerpens: quocirca ſumpto lapide, eum in Draconem vibravit: aberrando autem, dictus lapis in alium lapidem alliſus, Ignem excuſſit. Cùm verò dictus Ignis mox diſpareret, *Hûſhangh* propter Ignis apparitionem gaviſus eſt; & reputans illum Ignem fuiſſe Divinum & Lumen cœleſte, Deo Opt. Maximo gratias egit. Vel ut alii narrant, Ignis dicto modo excitatus & accenſus, ſiccas herbas & arbores circumcirca conſumpſit, quarum incendio Draco quoque periit. Quapropter læti incolæ ſumpſerunt omen de hòc Igne, & veluti triumphales Ignes ubique extruxerunt, quod etiam quotannis poſteà continuatum. Alia nominis ratio redditur, quia ab hoc die ad diem *Naurûz* ſint 50 dies & 50 noctes, quæ junctim faciunt numerum centenarium, ſec. vim vocis: ideóque nominarunt *Sada* ſeu *Centenarium*, quod Arabizatum ſcribitur *Sadàk*. Hòc autem fit nocturno tempore: unde non tam dies quàm nox ut Feſtum celebrari ſolet. Sic ille. In Libro *Mu'gj.* p. 46, Hoc dictum عيد سده *Feſtum Sadà* videtur collocari in τῇ δεῖνα die menſis *Abân* ſeu *Octobris*, quod dicit fuiſſe ex inſtitutione Regis *Ardeſhîr* filii *Bâbek*, quia سد *Sad* (i. e. صد) *Ssad* centum dies anni tunc reſtabant. Alii dicunt Hyemem hòc die ex Inferno in Mundum veniſſe. Hac quidem nocte ubique feſtivales ignes accendunt, & Reges ac Principes accipientes Aves & alia animalia, & eorum pedibus alligantes herbas aridas, eas igne accendunt & ignitas reddunt, & ſic flammantes dimittunt, ut volent & currant per campos & montes, & hoc modo omnia accendant. Alius quidam Perſa refert, quòd ignes feſtivales ac geniales hac die & nocte accendebant, & omnis generis cibos apparabant, & quòd (ut dictum) Reges ipſi ſolebant Feras ac Volucres capere, & earum pedibus Siccarum herbarum faſciculos alligantes, eóſdem incendebant, & deinde in aërem & per campos dimittebant nocturno tempore, & hoc modo flammæ ignis efficiebantur, ita ut totus aër totáque terra accenſa videretur, & tota regiò appareret inflammata; cùm dicta animalia per aërem volando & per campeſtria ac montes diſcurſitando, ſiccatas herbas (ut eſt in oriente,) & aridum fœnum ubique per totam regionem accenderent.

Miſſis autem ineptis hiſce rationibus, vera ac primaria hujus Noctis celebrandæ cauſa fuit, quia ea erat totius Anni nox longiſſima, hyeme

eâ

eâ nocte quodammodo deſinente, cùm exinde dies inciperent eſſe longiores, & noctes breviores. Ideóque brumâ jam abiturâ, læti Ignes feſtivales accendebant, tenebricoſiſſimam & longiſſimam totius Anni noctem hoc modo illuſtrare & pellere ſatagentes: eâ enim nocte vel prope eam Sol perveniebat ad Tropicum Capricorni.

Eodem fundamento niti videtur Conſuetudo in Angliâ, ſpeciatim in Comitatu Salopiæ, ut haud procul ab antedicto tempore, ſcil. nocte diei Epiphaniæ, (twelf-night,) ignes feſtivales accendantur in ſummitatibus collium & aliis locis editioribus, in gaudium propter elapſam ſævitiem hyemis & ſpem appropinquantis Veris.

XI. Undecimus Menſis Gjelalæus *Jan.* vet. *Majus*, eſt *Bahman* ſeu *Behman* ſive *Behmen*; apud Gilolenſes ſonat *Bhaman*. Sed ſec. vim vocis (ut exponitur) deberet legi *Bihman* ſc. *bonis moribus* ſeu *bonâ naturâ* præditus. Ab hac ſignificatione factum eſt ut hoc nomine aliquando notetur *Sacerdos*, quippe qui Bonitate & optimis moribus præditus cenſeatur. *Iſte* reputatur Angelorum maximus, cui alii aliquot Angeli famulantur: & præeſt omnibus Creaturis præterquam homini, cujus curam Deus ſibi ſoli reſervavit. Iſte eſt Angelus *Veriloquus Juſtificus*, qui ſedat iram & compeſcit rixas. Et quamvis habeat generalem præfecturam in Animalia, peculiariter præeſt Ovibus & Bobus & reliquis Quadrupedibus, & omnibus rebus hujus menſis & ejuſdem Diei 2^{di}, qui vocatur بهمن روز *Behman-rûz* ſeu بهمنجه *Behmántcha*, in quo celebratur Feſtum ubi Fruges & Carnes elixant, *Behman* tam rubrum quàm album inſpergentes in cocturam; & præterea utrumque *Behman* cum herbis & Saccharo-Kandi شکرده رامیده *contuſum* comedunt; & *Behman* album contundentes cum lacte ebibunt, putantes hoc *fortificare memoriam*. Hic dies fauſtus eſt ad exquirendas & effodiendas radices & herbas medicinales è montibus & vallibus: & in eo bonum eſt extrahere olea, & conficere ſuffimenta eáque parare: Et quicquid ſit, hoc die erit efficatius. Et eodem die fauſtum eſt novas veſtes ſcindere & eáſque induere, ungues præſcindere, crines radere, & ædificia extruere.

In Libro *Ph. Gj.* in hujus 10mo die ponitur *Nox accenſionis*: quæ tamen potiùs pertinet ad 10 diem menſis *Dey* ſeu *Decembris*; ideóque illuc rejecimus, ubi videas.

De Feſto *Abrîzaghân* ſuperiùs dictum eſt in menſe *Tîr*. At Libri *Mu'gj.* autor ait illud in *Iſpahân* celebrari ſolere in menſis *Behman*

30mo die *Anirân*. Et (illo dicente) hujus Feſti cauſa fuit, quia Rex *Phirûz* (qui Avus τȣ̃ *Nuſhirravân*,) in diebus ſuis fame coarctatus fuit: unde *Phirûz* inſtituit Tributum quod ex Reditibus Pyreorum defalcabat, idque Subditis ſuis diſtribuebat, ita ut nemo fame periret. Deinde Deum precatus, inter precandum ambas manus elevans dixit, *Hæc fames eſt propter pravitatem morum: id itaque manefeſtato, & incolis Mundi pluviam mittito.* Et profectò vix citiùs è Pyréo egreſſus eſt, quin aſcendit nubes quæ pluviam effudit, adeò ut ſimile quid eo ſeculo viſum non fuerat. Unde eâdem die [quovis anno] homines in ſe invicem aquas jacere ſolebant propter ſummam lætitiam: quod quidem ab eo tempore pro conſuetudine receptum eſt. Sic ille.

XII. Duodecimus menſis Gjel. *Febr.* vet. *Jun.* eſt سپندارمذ *Spendârmaz* ſeu اسفندارمذ *Iſphendârmaz*; quod vulgò ſonat *Spendârmoz* & *Iſphendârmoz*. Hoc nomen dicitur ſignificare *Terram*, & Angelum cui Terræ cura commiſſa eſt, & qui eam à pollutione conſervat: & (ſec. Indo-Perſas, ei famulari dicuntur *Dîn* & *Arſhdſangh*. Cazvinius dicit *Iſphendârmaz eſſe Terræ ſpiritum qui favet fœminis bonis caſtiſque, hocque ex inſtituto veterum*: adeóque quintus ejus dies Viris Fœminiſque ſacer, contrahendis matrimoniis & fœderibus pangendis auſpicatus. Præterea *Iſphendârmaz* eſt Angelus qui (ut alii aliqui præcedentes Angeli) cenſetur præeſſe Arboribus & Sylvis, & omnibus rebus hujus menſis, præſertim quinto ejus die geſtis aut gerundis: qui quidem 5^tus^ dies (quia coincidit cum nomine menſis) eſt Feſtum: quo etiam die bonum eſt Arbores plantare, & novas veſtes induere, & medicamenta ſumere. Hoc die fugiens تزاد *Tezâd*, incidit in manus τȣ̃ بيژن *Pîzhen*.

Hoc toto die 5to à Solis ortu ad occaſum, ad expellendum Scorpiones & noxia animalcula, ſolebant ſcribere رقعة كژدم *Schedulas* (Sprcls) *contra Scorpiones*: unde & hic dies Arabicè vocatur كسفة الرقاع *Kiſphato'l Rikâ*, i. e. *ſciſſio Schedularum* ſeu *ſegmenta Schedularum*. Ex iſtiuſmodi Schedulis ſolebant tres agglutinare tribus parietibus cujuſque domûs, omiſſo illo pariete qui in anteriori domûs parte. Alii اصحاب نيرنجات *Miraculorum editores* (qui etiam Perſæ,) referente *Shâh Cholgjio* dicunt, quòd hoc die *Aphridûn* طلسمات فرمودي *Teleſmata inſtituit*, quibus animalium venena reſtrinxit. Et unus

unus ex Magnatibus dicit, ſe audiviſſe ex relatione ابو علي مسكويه *Abu-Ali Meſcûyæ* qui dixit, *Mihi quidem à magnis Doctoribus confirmatum eſt, quòd iſta Schedularum ſcriptio quæ hoc-die fiebat, erat Teleſma quod ad hoc ipſum opus fecit Aphridûn*; (ſc. contra venenum ſcorpiorum:) *cujus rei indicium eſt, quia* تازيان *Arabes ejuſmodi ſchedulis inſcribunt* سلام علي نوح في العالمين *Pax ſit ſuper Noah inter Creaturas:* nam ſunt quibus *Aphridûn* vocatur *Noah*. Sic ille. Alii hoc referunt ad hiſtoriam quæ accidit Noæ in Arcâ, ubi à venenatis beſtiis ablata eſt lædendi facultas durante tempore quo eſſent in Arcâ: eáſque poſteà conqueſtas fuiſſe ſe eſſe defenſione deſtitutas, niſi Deus eis lædendi facultatem reſtituere vellet: quod itaque fecit Deus, & conceſſit ſub eâ conditione ut neminem læderent qui precaretur *Pacem Noæ inter Creaturas*. Hactenus ille. Et quidem hujuſmodi ſunt Sabaitæ. Iſtas Chartaceas Schedulas verbis incantatoriis inſcriptas aptis temporibus recitant tam Mohammedani quàm alii, quod in *Ph. Gj.* dicitur زبور مىخواندند *Scripta recitant*, ut ex vi verborum tollantur ſerpentes & alia noxia animalcula. Libri *Mu'gj.* autor ait iſtam نوشتن رقعة كژدم *Schedularum contra Scorpiones ſcriptionem* non eſſe ex veteribus Perſarum ritibus, ſed potiùs rem quandam à vulgo innovatam. Liber *Ph. Gj.* Scorpionum averruncationem ponit in menſe *Murdâd*, qui in Anno Gjelalæo eſt *Julius*, quo ſcorpiones maximè ſcatent, uti etiam in præcedente menſe *Junio*. Si autem fuit inſtitutum recentiorum, tum dicendum eſt eos per præcautionem & maturam averruncationem pro veniente æſtate id feciſſe in *Februario*.

In Libro *Ph. Gj.* dicitur, quòd quinque ultimis hujus menſis diebus quotannis celebratur Magorum Feſtum dictum مرد گيران *Mardghirân*, i. e. *Viricipes* ſeu *Viri-capturæ* dies: alii reſtringunt ſoli diei 5to. Hoc (inquit) tempore fœminæ à viris petunt quicquid volunt, idque accipiunt, & viris planè dominantur. Perſæ enim affirmant quòd antiquis temporibus iſtum diem vocabant *Mardghirân*, quia in eo mulieres in maritos dominari ſolebant, eóſque deſideriis ſuis obſequentes reddebant. In Libro *Mu'gj.* dicitur, quòd hoc die fœminæ capiunt juvenes, ſcil. (ut ibi exponitur,) ſeligunt ſibi viros. Sic ille. Et quidem hoc videtur ſimile quid Europæorum praxi, quando ineunte Vere (præſertim 14 Febr. qui *Valentini* dies audit,) naturæ ductu omnes ſibi ſortiuntur pares, ad inſtar Avium & reliquorum

Animalium,

Animalium, quæ tunc incaleſcente anno, erga ſeinvicem incaleſcunt, & copulari atque conjugari geſtiunt.

In Libro *Mu'gj.* legitur, quòd hujus menſis dies *Phervardîn* ſeu 19us, vocatur *Naurûz*, q. d. *Dies celebris*, ſcil. نوروز انهار ومیاه جاری *Naurûz fluminum & aquarum currentium*, in quo Aquam roſaceam in eas infundunt, & Aromata injiciunt. Hoc eſt ex Ritibus faciendi ſacras cæremonias aquis, de quâ re videas quæ ſuprà ex Strabone notavimus: nam ut ſæpe faciunt Epulas Igni, ſic aliquando Epulas faciunt Aquis, quas etiam ſacras æſtimant.

CAP. XX.

Explicatio reliquorum Angelorum & dierum menſis, qui in præcedentibus omittebantur.

I. PRimus menſis *Dies* vocatur اورمز *Ormûz* ſeu اورمزد *Ormûzd*, & هرمز *Hormûz* ſeu هرمزد *Hormûzd*, quod eſt ex nominibus Dei. Eſt quoque i. q. برجیس *Bergjîs*, i. e. *Jupiter* ſeu *Stella Jovis*. At in hoc loco (inquiunt Perſæ) intelligitur Deus Omnipotens & Æternus ex ſeipſo procedens, ex ſui ipſius luce & gloriâ ortus, qui creavit Angelos 35, ſeu potiùs 31, demptis quatuor nominibus Dei. Horum maximus (qui ideò ordine primus, & cui alii aliqui Angeli famulari dicuntur,) eſt *Bébman* ſeu *Báhman*, cui omnium animantium præter hominem cura & cuſtodia concredita eſt. Nam hominum & totius generis humani curam (inquiunt) Deus ſibi reſervavit & in ſeipſum ſuſcepit, per gratiam ſuam ad Bona faciendum inducens. A quibuſdam tamen *Hormûzd* habetur quoque pro Angelo qui Dei juſſu huic Diei & omnibus ejus rebus ac negotiis præeſt; quamvis plerumque Angelorum Catalogus incipiat à dicto *Báhman* qui Diei 2do præeſt. At in primo *Hórmuzd*, bonum fauſtúmque eſt iter ſuſcipere, novas veſtes ſcindere & induere, & Sigillum chartis imprimere, & ejuſmodi alia facere. Sed pecuniam alicui mutuò dare non oportet. Sunt qui credunt (inquit *Shâh Cholgji* & autor Libri *Mu'gj.*) hoc die, ſcil. tempore verno creatum fuiſſe Solem, & inchoatam fuiſſe Creationem Mundi, & Orbes cœleſtes primò in motionem veniſſe ab initio Arietis: & hoc die Creatum fuiſſe Adamum. Hoc die fauſta ſibi ſortiuntur, dicentes, Quicunque hoc die priuſquam verbum dixerit,

dixerit, portiunculam Sacchari alicui porrexerit, & cum oleo illud ori indiderit, omnia illius anni incommoda eum non tangent. Sic illi. Sed bonâ eorum veniâ, Solem & Hominem creatos fuiſſe eodem die, non eſt conſonum nec cum Hiſtoriâ Moſaicâ nec cum Creationis Hypotheſi apud Perſas receptâ, quæ in ſuperioribus præmiſſa eſt. Ideóque iſti autores recentiores locuti ſunt incautè, vetèrum Perſarum Principiis non ſatis attendentes. Præterea, cùm iſte dies ſit Sabbatum, tenentur eum religioſius obſervare.

VIII. Octavus menſis *Dies* eſt *Dey-ba-Adur* ſeu *Dey cum Adur*, ubi *Dey* pro Dei nomine habetur. Vulgò autem *Deybâdur* habetur pro Servo Dei ſeu Angelo qui præeſt menſi *Dey* & omnibus diebus hinc denominatis, & omnibus rebus quæ hiſce diebus aguntur. Eſtque hoc die Magorum Feſtum, (eſt ſc. Sabbatum,) in quo (præter Feſtivitatem,) bonum eſt Eleemoſynas erogare pro ſanitate tuâ & Liberorum.

XI. Undecimus Dies eſt خور *Chûr*, ut vulgò ſonatur: ſed in *Ph. Gj.* præſcribitur ſonari *Chaur* ſeu *Chúr*: quin & iſte etiam dies ſubinde vocatur خورشيد *Churſhîd*. Hiſce nominibus notatur *Sol.* In hoc autem loco, eſt nomen Angeli qui præeſt Diſco Solis, & omnibus rebus quæ fiunt & accidunt in die *Chúr*.

XII. Duodecimus dies eſt ماه *Mâh*, i. e. *Luna*. Apud Perſas in Indiâ & apud Gilolenſes hic dies vocatur *Muhu*. Hoc autem loco *Mâh* habetur pro nomine Angeli qui tam Lunæ quàm omnibus hujus diei rebus præficitur. Lunæ etiam comperi in Libro *Ph. Gj.* plura nomina Perſica, qualia ſunt مهير *Mahîr*, & مادنك *Mânk*, & ماج *Mâgj*, & لوخن *Lucàn*, & زيرفان *Zîrphân*, & كاك *Câk*, & كوكا *Cûca* ex Libro *Zend.*

XIV. Decimuſquartus dies (quaſi Arabizatâ formâ) eſt جوش *Gjûſh*, ut vulgò legitur: at in *Ph. Gj.* præſcribitur legendum *Gjúſh*. Apud Perſas in Indiâ & apud Gilolenſes, magis Perſicè ſonat گوش *Ghûſh*, ſeu *Ghùſh* ſive *Ghóſh*. Eſtque nomen Angeli qui Servus τȣ̃ *Báhman*, & qui Pecoribus præficitur, qui & omnibus hujus Diei rebus præeſſe creditur. Hoc die apud Perſarum Magos eſt Feſtum dictum سير خور *Sîr-chûr*, i. e. *Allium edens*: in eo enim Allium & carnes cum herbis elixis comedunt; quod credunt eſſe Securitatem contra مس جن *tactum ſpirituum* ſeu *læſionem dæmonum*: & hoc die parant ſua medicamenta contra morbos à Spiritibus ſeu Dæmonibus

 provenientes.

provenientes. His ſimilia dicuntur & præſcribuntur in 10mo menſe *Dey*, ubi videas. Hoc die fauſtum eſt Pueros ad دبيرستان *Dibîriſtân* ſeu *Scholam-ſcriptoriam* deducere, eóſque quamvis Artem docere, ut ſcil. hoc die incipiant diſcere.

XV. Decimuſquintus *dies* eſt *Dey-ba-mihr*, hoc eſt, *Dey cum mihr*. Aliis *Deybâmihr* eſt Famulus Dei ſeu Angelus qui huic diei ejúſque rebus præeſt. Hoc die eſt Feſtum Magorum ſeu Sabbatum, in quo (præter Feſtivitatem) fauſtum eſt Eleemoſynas dare, & Principes ac Magnates adire, atque Figuras ſeu Imagines ex paſtâ farinaceas aut luteas conficere, & in compitis collocare, eáſque colere & honorare tanquam Reges & Principes, officia & cæremonias (**complements**) eis præſtando quaſi eſſent in vivis: quas tamen poſteà igne cremant, ut ſuprà in menſe *Dey*. Et quicunque in aurorâ hujus Diei سيب *Sîb* ſeu *Pomum* comederit, & Narciſſum olfecerit, totum ſequentem annum in lætitiâ & tranquillitate aget: & hâc nocte سوسن *Sûſan* ſeu *Iridem* fumigare, per totum annum obtinebit ſecuritatem à fame ſeu cariſtiâ & paupertate. Hoc die fuit فطام *Phitâm* ſeu *Ablactatio* Regis *Fridûni*, in quo etiam Bovi inſidebat. Et hoc die *Zerdùſht* flens & mœrens exivit ex *Irân*. In Libro *Mu'gj*. ſupradictæ cæremoniæ reſtrictæ ſunt ad Diem 24 menſis *Dey*.

XVII. Decimusſeptimus Dies eſt سروش *Surûſh* ſeu *Sorûſh* ſive اسروش *Uſrûſh*. Iſte eſt Angelus qui (quaſi ſit كپان دار *Keppândâr*,) præeſt Bilancibus in *Ponte Judicii*, quas curat & benè cuſtodit, dum alter Angelus *Mihr* ſeu *Mihr-yezed* eſt Inſpector ponderis ejuſdémque Judex, rem pro hac vel illâ parte determinans. Prætereà *Surûſh* eſt particularis Angelus hujus diei, qui præeſt quoque ſervis & eorum negotiis, (& omnibus aliis rebus quæ hoc menſis die occurrunt,) eóſque ſemper regit. In eo bonum eſt Pyréa adire, ibique preces fundere: nullum autem aliud negotium facere, ſi ſit alicujus momenti.

Dicto nomine *Surûſh* ſubinde intelligitur quiviſcunque *Angelus* in genere, ut etiam nomine امشاسپند *Amſhâſpand* ſeu امهوسپند *Ambûſpand*; qui linguâ Indicâ dicitur دبوتا *Dabûta*. Aliquando hoc nomine *Surûſh* particulariter notatur جبرايل *Gabriel*, i. e. *Fortitudo Dei*, qui Arabibus habetur رقيب الليل *Rakîb AlLail*, i. e. *Cuſtos noctis*, utpote qui ſit Angelorum fortiſſimus. Is aliàs Arabibus audit الناموس الاكبر *Al Nâmûs Al Acber*, i. e. *Secretarius maximus*, qui

ſc.

ſc. de præcipuis Dei arcanis participat, eáque in Commentariis deſcribit. Et eâdem de cauſâ in *Targum Jonathanis* ad *Gen.* V. 24, ipſe vocatur ספרא רבא *Saphra rabba*, i.e. *Scriba magnus*: & aliàs audit מיטטרון *Mitatron*. Alibi à Judæis diſputatur an *Mitatron* ſit *Enoch*, vel aliàs שר העולם *Sar ha Olàm*, i. e. *Princeps Mundi*? Eſt autem *Gabriel* ex eis qui perpetuò circumſtant Solium divinum, qui præcipuè creduntur eſſe Quatuor, ſcil. *Gabriel*, *Uriel*, *Raphael*, & *Michael*. Hujuſmodi ſunt qui generali nomine dicti ſunt כרובים *Cherubim*, i. e. *Propinqui* Angeli, qui ſc. Deo propiùs quàm alii accedunt: nam כרב *Charab* eſt i. q. קרב *Karab*, *appropinquare*, & כרוב ſeu קרוב eſt *Propinquus exiſtens*. Hinc in Libro *Turgj*. legitur, كروبيون فرشتگان نزديك *Cherubini ſunt Angeli propinqui*: & ſic *Echteri*, كروبيين ملايكة وهم المقربون *Cherubini ſunt Angeli*, ſc. *ii qui propinqui ſunt* Deo. Ratione officii, de Gabriele in Libro *Turgj*. dicitur جبرايل فرشتة وحي *Gabriel eſt Angelus Revelationum*, ut & *Dan*. IX. 21: de quo etiam *Ecteri* dicit, جبرايل ملايكة من مقربين وبر الو ملك آلتي يوز قناتي وار *Gabriel eſt Angelus propinquus*, *ſc. magnus quidam Angelus cui ſunt ſexcentæ alæ*; nempe ut hoc modo pernicior factus, Dei mandata velociter exequi poſſit, & Revelationes impertire: Gabriel is eſt qui ſolet ad magis honorificas miſſiones delegari, ut in Libro Danielis. Et in Novo Teſt. *Ego ſum Gabriel qui ſemper adſto in præſentiâ Dei*; quod dixit ad Beatam Elizabetham miſſus, ad Præcurſoris Johannis conceptionem annuntiandum, qui etiam poſt 6 menſes Immaculatam Beatæ Virginis conceptionem annuntiavit.

XVIII. Decimusoctavus dies eſt رش *Rèſh*, quod eſt Angeli nomen, qui Indo-Perſis & Giloleniſibus رشن *Reſhn* ſeu رشني *Reſhni*, vulgò *Rúſhny*: nam vulgus in quamplurimis ſolent vocalem *Phatam* ut *u* aut *o* ſonare. Iſte Angelus creditur Adminiſtrator juſtitiæ: & præeſt negotiis hujus diei, in quo cum amicis converſari & iter ſuſcipere vetitum, ne exinde infauſta quædam eveniant. Sec. quoſdam huic Angelo commiſſum eſt ſupervidere totum Mundum, & omnes humanas actiones perpendere; & eorum quæ creavit Deus generalem curam in ſe ſuſcipere, & à Diaboli furore conſervare.

XX. Viceſimus dies eſt بهرام *Behrâm* ſeu *Bahrâm*, qui Angelus Viatorum & Itinerantium cuſtos, cui committuntur omnes res hujus diei. Is etiam præeſt rebus militaribus. Apud Indo-Perſas habetur

Coadjutor

Coadjutor τȣ̃ *Erdibehiſht.* Et cùm hoc nomine apud Perſas denotari ſoleat *Mars* planeta cujus Orbis eſt tertius, Climatum (quibus præſunt Planetæ) tertio reſpondens ordine; is habetur مربي كشور سيوم *Climatis tertii Patronus* ſeu *Protector.* Is à colore etiam dicitur بخون *Bachûn, ſanguineus:* unde *Behrâm* propter rubentem aſpectum, Igni præeſſe creditur, & Perſarum *Ignis ſacer* vocatur *Ignis Martis*, ut ſuo loco dicetur. A *Behrâm* fit nomen بهرامه *Behrâma*, & Arabizatâ formulâ بهرامج *Behrâmagj*; i.e. *Rubinus* ſeu *Carbunculus*, quo etiam nomine vocatur *Salix-rubra* arbor, q. d. *Martialis* gemma & arbor: & eâdem de causâ etiam بهرمان *Behramân* eandem gemmam notat. Et hinc apud Arabes adoptatur Verbum بهرم *Béhrama, rubuit.* Et بهرم *Béhram* ſeu بهرام *Behrâm* ſive *Behramân* eſt *Cnicus*, præſertim *Flos cnici* atque *Flos Iſatidis* Indicæ.

XXI. Viceſimusprimus dies eſt رام *Râm*, *i.e.* ex vi vocis *lætus, hilaris, cicur, mitis, quietus*, quaſi ab آراميدن *quieſcere* ut volunt, quamvis *Eliph cum Medda* non ſoleat pati aphæreſin. Apud Indo-Perſas vocatur آرام *Arâm*, & habetur Angelus hilaritatem & mœſtitiam dans hominibus: ſcil. reputatur Famulus τȣ̃ *Bâhman*, & cenſetur præeſſe Operibus Servorum, & omnibus rebus ac negotiis hujus diei; in quo Iter non eſt ſuſcipiendum nec aliquid fœnori dandum. Quin & رام *Râm* inter alia eſt i. q. روان *Revân.* Et رام برزين *Râm ber zîn* eſt quoddam Pyréum. Indi in ſuâ Creationis hiſtoriâ quam perobſcurè tradunt, ponunt tertiæ ætatis Mundi Inſtauratorem fuiſſe *Ram*; & ſibi invicem benè precantes & ſalutantes clamant *Ram Ram.* Ab Hebraicâ ſignificatione petitum videtur illud Heſychii, quòd Ῥαμὰς ſit ὁ ὕψιςΘ Θεός: ſc. רם *Ram* eſt *Excelſus.*

XXII. Viceſimus ſecundus dies eſt باد *Bâd*, idem qui Indo-Perſis & Gilolenſibus vocatur گواد *Ghuâd* ſeu *Gowâd*, qui Famulus τȣ̃ *Churdâd.* Cúmque *Bâd* ſignificet *Ventum*, hoc cenſetur nomen Angeli qui præeſt Ventis, atque Connubio & Matrimonio, & conductui omnium rerum quæ fiunt hoc die. In eo bonum eſt Equos & alia Jumenta equitationi aſſuefacere, & novas veſtes ſcindere ac induere.

XXIII. Viceſimustertius dies eſt *Dey ba-dîn* ſeu *Dey cum Dîn.* Præterquam quòd *Dey* ſit nomen *Dei*, iſte reputatur Angelus qui Famulus Dei, & qui præficitur huic Diei, in quo مغان وازماذي *Magi & Zamadii* ſeu *Azmadæi* Feſtum celebrant: nam eſt eorum Sabbatum.

Hoc

Hoc die fauſtum eſt preces fundere ad expellendum malitiam Diaboli, & ad Liberos à Deo expetendum.

XXIV. Viceſimusquartus dies eſt *Dîn*. Sec. Indo-Perſas, iſte eſt Famulus τȣ̃ *Iſphendârmod*. Et cùm hoc nomine ſignificetur *Religio*, iſte cenſetur Angelus qui docet homines Legem Dei ut eam obſervent, eiſque bonas notiones inſpirat: atque huic Angelo demandata eſt cuſtodia Calamorum ſcriptoriorum. Hoc die fauſtum eſt Pueros ad Scholam ſcriptoriam mittere, atque matrimonium contrahere.

XXV. Viceſimus quintus dies eſt ارد *Ird*, aliàs آرد *ârd*, ſeu آراد *Arâd*: eſtque nomen Angeli qui præeſt Religioni, & omnibus rebus hujus diei, in quo commodum eſt novas veſtes ſcindendo formare eáſque induere: ſed in eo non convenit iter facere, nec de loco in locum migrare. Iſte dies ejúſque Angelus apud Indo-Perſas & Gilolenſes vocatur ارشسنك *Arſhâſangh*, qui reputatur Famulus τȣ̃ *Iſphendârmod*. Dictus Angelus hominibus dat divitias & intellectum atque memoriam; & is eſt Dominus ſcientiæ, & ipſius eſt omnium creaturarum neceſſitatibus proſpicere, ex infinito Dei theſauro ejus curæ commiſſo.

XXVI. Viceſimusſextus dies eſt *Aſhtâd*, Indo-Perſis & Gilolenſibus *Aſtâd*, quem reputant Coadjutorem τȣ̃ *Murdâd*: & præficitur Aquis, & rebus ac negotiis hujus diei, in quo bonum fauſtúmque eſt Petitiones facere, & Eleemoſynas dare, & veſtes novas ſcindere, eáſque primò induere.

XXVII. Viceſimus ſeptimus dies eſt *Aſomân*, i. e. *Cœlum*, ſic dictum nomen q. d. آس مانند *âs mânand*, i. e. *molæ ſimilis* in quotidianâ gyratione & circumvolutione ſuâ. Eſt ſc. *Cœlus* ſeu *Uranius*, & habetur nomen Angeli qui Indo-Perſis eſt Coadjutor τȣ̃ *Shahrîvar*, & qui præeſt mercaturæ, atque etiam mortuis, & conductui rerum hoc die tractandarum. Hoc die bonum eſt بنصرف و رشن —— nullum autem aliud opus facere aut tractare. Heic extat mendum in exemplari.

XXVIII. Viceſimusoctavus dies eſt زامياد *Zamiyâd*, D. Gravio & Scaligero malè رامياد *Râmiyâd*. Aliàs autem apud Orientales ſubinde ſcribitur جمياد *Gjamiyâd*, & زمياد *Zamiyâd*, vel cum *Teſhdîd* ſuper *Ye*, *Zamîyâd*. Iſte ſec. Indo-Perſas eſt Coadjutor τȣ̃ *Mordâd*; eſt ſc. Angelus qui præficitur terræ, & cui commiſſa eſt cura rerum hujus diei, atque cuſtodia τῶν حوران بهشت *Hurâni behiſht*, i. e. *Virginum*

paradiſi. Harum quoque mentio fit in Libro *Sad-der*, unde conſtat reverà veteres Perſas memorare tales metaphoricas, (non reales,) uti etiam faciant Arabes Mohammedani; ut ex Alcorano patet. Videri quoque poteſt *Erdavirâph-nâma*. Hoc die fauſtum eſt ſemina ſerere, arbores plantare, & ædificia facere. Hoc nomen in Libro *Nim.* & aliis Libris ſubinde falsò ſcriptum reperi رامناد *Râminâd*, & راميان *Râmiyân*, &c. quod monendum duxi, ne aliquis ſeducatur..

XXIX. Viceſimus nonus dies eſt مارسفند *Mâriſphand*, ſeu مارسفندان *Mâriſphandân*, ſeu مارسپند *Mâriſpand* ſive مارسپندان *Mâriſpandân*, vel مهرسفند *Mahriſphand* ſeu *Mahirâſphand*: tot enim modis legitimè ſcribitur. Sunt ex Indo-Perſis, quibus *Mâriſphand* habetur Famulus τȣ̃ *Iſphendârmod*, ſeu *ipſa Bonitas* cum hominibus communicata, ſc. Angelus qui bonitatem illis impertit. Iſte Angelus præfectus eſt Aquæ & omnibus rebus hoc die gerendis. Iſto die fauſtum eſt matrimonium contrahere & cum amicis conſidere.

XXX. Triceſimus dies eſt انيران *Anîrân*, pro quo in quibuſdam Lexicis peſſimè & vitioſiſſimè ſcribitur ايزان *Izân*, tranſpoſitis punctis ſcribarum lapſu, ut in aliis ſæpè fit. Iſte apud Indo-Perſas reputatur Famulus τȣ̃ *Shahrîvar*. Eſtque nomen Angeli qui præeſt conjugio, & omnibus rebus hoc die gerendis. Sec. quoſdam, præeſt pecuniæ & divitiis. Hoc die *Zerdusht* intravit in *Irân* ſeu Perſiam, & venit primò in *Aderbayagjân*. Iſto die præſtat novas veſtes ſcindere & induere, & ungues præſcindere, & pecuniam fœnori dare.

Dictos dies menſis ſequuntur 5 Dies Appendices ſuprà recenſiti, qui hodie & à tempore *Gjelâleddîn* ab Aſtronomis rejiciuntur in calcem menſis *Iſphendârmaz*, ſcil. in finem Anni *Gjelalæi* Perſarum Mohammedanorum, quorum non eſt 5 Appendices ut Feſtivale tempus celebrare. Hi autem à ſolis Magis ſeu veteribus Perſis celebrantur quaſi in vetere Anno occurrentes in fine menſis *Abân*; idque dictis 5 diebus junctim adſciſcendo 5 alios ultimos dies dicti menſis *Abân*, qui omnes ſimul (ut in *Ph. Gj.* dicitur,) faciunt دهروز *Deh-rûz* ſeu *Decendium*; quod in primo die Menſis *Azur* apud veteres excipiebat *Equitatio imberbis* ſuperiùs deſcripta, idque loco τȣ̃ *Naurûz* recentiorum: nam *Naurûz* propriè ſic dictum, tunc nondum erat notum. Appendicum itaque Feſtum decendiale accipiendum eſt tanquam in fine menſis *Abân*, ſcil. à 26 ejus die incluſivè: nam cum Appendicum Pentade (majoris ſolennitatis causâ) conjungebant aliam

ex

ex menſe deſumptam Pentadem: ab Appendicibus tamen ſolis (tanquam à præcipuis) denominatur Feſtum, idque propter gaudium feliciter finiti anni & completi quondam Operis Creationis 365 diebus ſeu uno integro anno abſoluti. Nam in Libro *Sad-der* ſextum Creationis *Tempus* dicitur fuiſſe in پنجي مزديسنان *Pentade ſacrâ* ſeu *Pentade Verbi Divini*, quippe quæ in Dei Verbo præſcripta, hoc eſt, in Operibus *Zoroaſtris*.

Horum particularia nomina ſuperiùs ſuo loco adducuntur. At quoad generalia nomina in Anno Solari, Latinè vocamus *Appendices*, quia in fine Anni veniunt tanquam Appendix. Apud Plutarchum iſtæ dies dicuntur Ἐπαγόμεναι *ſuperinductæ*. Quo generali nomine apud veteres Perſas vocati fuerunt *Appendices*, jam vides: & apud recentiores hodie vocantur دزديده *Duzdîda*, *Furtivi*, ſeu پنجه دزديده *Pengja duzdîda*, i. e. *Pentas furtiva*, quia extra menſium ordinem quaſi furtim & privatim anno appenduntur. Hinc de Perſico Anno ſcribentes Arabes, iſtos dies مسترقة *Muſtéraca* etiam *Furtivos* vocant. [Aliter autem Arabico nomine نسي *Neſi* intelliguntur Lunaris Anni intercalares dies, qui quaſi per biennium *obliti* & *neglecti*, ad triennalem intercalationem reſervantur.] Ut verò de Solaris Anni Appendicibus pergamus, hi apud *Chalîl Sûphi* Sionenſem (quaſi à primo horum die اهنود *Abnavad*) vocantur اهوادن *Abvând*, in ſingulari collectivé: apud *Nim. Laud.* quaſi in plurali اهوادنار *Àbvandâz* malè, pro اهواذنان *Abvandân*. Apud Alpherganium ſat commodo nomine appellantur اندرجاهات *Andergjâhât*, quod magis Perſicè dicendum eſſet اندرگاهان *Anderghâhân*, i. e. *intermedia tempora*, ſcil. inter veterem annum & novum.

Quinetiam præter ſupradictum nomen *Pengji Mazdiyaſenân*, hi dies à veteribus dicti fuêre فروردگان *Phervardaghân*, & Arabizatâ formâ فروردجان *Phervardagjân*, & ſubindè فرورجان *Phervargjân*, atque فروردیان *Phervardiyân*, & پوردیان *Pûrdiyân* ſeu پوردگان *Pûrdaghân* ſive فوردگان *Phûrdaghân*, vel Arabizat. فوردجان *Phurdagjân* ſeu فروردیجان *Phervardigjân*, quod nomen D. Golius à primi menſis *Phervardîn* nominè deductum putat, quia inter *Iſphendârmaz* & *Phervardîn* intermedii veniunt iſti Appendices in Anno Gjelalæo: at in

Anno veteri non item. Ideóque niſi ad ſolum recentiorem annum pertinuerit hoc nomen, illius conjectura non poteſt eſſe vera, cùm iſti Dies *Phervardigjân* venerint intermedii inter *Abân* & *Adur*, à menſe *Phervardîn* procul disjuncti & remoti. Iſtos enim Appendices ſeu Adſcititios dies propter ſupradictas rationes celebrabant veteres in fine menſis *Abân*, hoc tempus magni facientes, veſtes meliores induendo, & lætitiam agendo & geniis indulgendo, largiore potu & delicatioribus cibis & fructibus epulas inſtruendo & feſtum agendo. In omnibus autem *Feſtis diligenter obſervabant matutina tempora precum, priuſquam gaudio habenas ſolverent, Templa adeundo & precando: & ditiores mittebant ad pauperiores *Munuſcula* dicta داشن *Dâſhen.* Ludos quoque publicos exercebant, inter quos erat گازه *Ghâza* ſeu *Oſcillum*, variis etiam aliis nominibus appellatum: hocque non tantùm à pueris factum, ſed à viris & fœminis, propter ventilationem quam affert in calidioribus illis regionibus. In hujuſmodi Feſtivitatibus ſolebant etiam habere Poëtas & Fidicines & Comœdiarum Actores dictos سازنده *Sâzánda*, quorum Remuneratio pro labore ſuo dicta eſt پارنج *Pârangj*, i. e. *Pedum labor*, ſc. aliquot Nummi eis dari ſoliti. Antiquiſſimis temporibus (quando habebant Reges ejuſdem Religionis,*) hiſce Ludicris aliquando adeſſe ſolebant Reges & Principes induti بساک *Baſâk* ſeu *Serto* ex floribus, quod in omnibus diebus Feſtis & Nuptialibus Principes & Magnates induebant: ex quorum habitu etiam tunc erat پرگر *Pergher* ſeu پرگار *Perghâr*, i. e. *Torques* ſeu *Collare* quod in colla ſua, & aliquando in equorum ſuorum colla injiciebânt. Erátque peculiaris quædam Saltatio ſeu Tripudiatio à Magis uſitata, dicta دستبند *Deſtbend*, i. e. *manuum junctio* ſeu *commiſſio*, ubi junctis manibus choréam ducebant. Hæcque Saltatio alio nomine etiam dicta fuit پنجه *Pengja*, i. e. *Pentas* ſeu *Pentadium*, vel quia in dictâ dierum Pentade præcipuè exerceri ſolebat, vel quia *Pengja* etiam *manûs* ſeu *prioris pedis* ſignificationem habet, ubi *τῶν pengja* conjunctio erat.

Feſtivale tempus & Feſtum ipſum ſeu Convivium in genere vocatur جشن *Tcheſhn*, quod potiùs Medicum: nam antiquiore nomine Perſico vocatur درون *Derûn*, atque میزد *Meized* quod reſpondet τῷ משתה *Miſhte* Ahaſueri in Libro *Eſther*, utroque notante *Compotationem* ſeu *Convivium vini*: & tale *Feſtum celebrare*, erat درون کشتن

Derûn

Derûn yéſhten. Talis etiam erat Babyloniorum Σακέα, ſc. ساقيه *Sakîa*, *compotatio* ſeu *propinatio*.

At præter ſuperiùs dicta Feſta ſtata & fixa, erat quoque Feſtum vagum ſemel quovis anno quando aliquis voluit pro lubitu faciendum. A Perſis in Indiâ fere quovis menſe fieri ſolet; ſed ſemel in anno non erat à quopiam negligendum. Hoc Convivium ſeu hæ Epulæ plurale habet nomen آفرینگان *Apherînaghân*, i. e. *Benedictalia* ſeu *Benedicendi Epulæ*, quas vocabimus *Parentalia*, quia hæ epulæ erant convivium in piam commemorationem Parentum & Amicorum defunctorum, quorum memoriæ benedicebant viventes, piam eorum vitam & felicem exitum recolendo. Si Romanorum apud Varronem vocem adhibere volumus, tales Epulæ vocari poſſunt *Manalia*, ſeu potiùs *Manialia*, in quibus Parentum & Conſanguineorum *Manibus* litari ſolebat. Nam Romanorum *Manes* erant defunctorum *Animæ* quæ poſt mortem & corporis diſſolutionem *manere* credebantur: unde *diis manibus* quædam ſolennia erant Sacra. Dictæ autem Perſarum Epulæ parentales præcipuè fieri ſolebant in diebus *Appendicibus*, quando defunctorum *Manes* è ſuis locis prodire credebantur, referente Cazvinio; يزعمون ان ارواح موتاهم تخرج فى هذه الايام من مواضع ثوابهم وعقابهم *exiſtimabant mortuorum ſuorum Manes* [ſeu *Spiritus*] *illis diebus prodire ex præmii & ſupplicii ſui locis*. Atque Præceptum in Libro *Sad-der* extans, *Memor eſto animæ patris & matris*, &c. vel huc ſpectare videtur, vel ſaltem ſpectabat ad aliam Solennitatem dictam شب غريب *Noctem peregrinam*, vel fortè *noctem peregrini*, in qua Panis & Dulciariorum Eleemoſynam primâ mortuorum nocte diſtribuebant propter Spiritûs eorum reunionem cum hominibus. Et talis in oriente conſuetudo comperta eſt ad hunc uſque diem durare, tam inter Armenos & reliquos Chriſtianos quàm inter Mohammedanos: ideoque *Sheich Saadi* in Libro *Guliſtân* memorat صدقهٔ گور پدرت *Eleemoſynam ſepulchri patris tui*, dum aliquem Filium de hac re alloquitur: nam ſuper ipſo ſepulchro diſtribui ſolent tales Eleemoſynæ, quæ videntur peculiari nomine Perſico vocari جربك *Gjerbek*, quod in *Ph. Gj.* exponitur, *Id quod in Eleemoſynâ datur pro Spiritibus mortuorum*, dum ſuper mortuorum tumulis Epulas ſtruunt.

Dicta eorum in hoc Capite opinio de Angelorum ſuper res inferio-

res Præfecturâ, apud alias etiam Gentes orientales obtinens, fundata fuit in Vet. Teſt. eorum Legiſlatori *Zerduſht* benè noto. Et idem agnoverunt Viri Sancti in Novo Teſt. ubi Angeli vocantur *Miniſtrantes ſpiritus pro iis qui ſunt hæredes ſalutis.* Indo-Perſæ credebant eos ſibi opitulari contra furorem Diaboli, idque ab eis impetrabant, cum aliis aliquando neceſſitatibus quas Deus per eorum manum humano generi porrigendas & adminiſtrandas ordinavit. Sed in modo ſubinde errarint; cùm à Deo roganda eſſent talia, ut ſi ei placet, Angelos ſuos mittat: illi enim ſine Domini miſſione, nihil agunt motu proprio. At (quamvis ſuperſtitioſa aliquando incautè admiſcerent Perſæ,) aliunde ſatis conſtat eos credere Deum in omnibus neceſſitatibus primò adeundum, & Angelos non niſi ex Delegatione aliquid facere ſolere, ut oportet Miniſtros qui ſui Domini res promovere debent. Ideoque Zoroaſtris Præceptor Hoſtanes docebat, *Angelos veri Dei venerationi aſſiſtere, ut, nutu ipſo & vultu Domini territi, contremiſcant.* G. p. 275. Unde conſtat Perſas eos non coluiſſe, nec credidiſſe quòd divinum aliquem cultum ſibi exigerent.

Sunt autem Angeli ad nutum Domini ſui, tam ad conſervandum & juvandum, quàm ad puniendum & malum inferendum, ut in Conflagratione Sodomæ, & in Peſtilentiâ tempore Davidis, &c. Talia autem omnia ſec. miſſionem ſuam: nam Ἄγγελος eſt *miſſus* ab ἀγγέλλω, ut & Hebr. מלאך *Mal'ach* à אלך *laac*, quamvis Radix hodie non ſit in uſu in ling. Hebraïcâ; ſed in aliis vicinis linguis extat, ut in Æth. ubi ለአከ *láaca* eſt *miſit, legavit*, & ለአኪ *lâ'ky* eſt *miniſter, famulus.* Et in ling. Arab. tam لأك *láaca* quam ألك *álaca* eſt *miſit.* Et ut in Teſt. Novo, ſic etiam in Veteri vocantur מְשָׁרְתִים *meſharethîm, miniſtri, miniſtrantes*, ratione officii ſui. Ut itaque eorum qualitates ex nominibus deductas perſequamur, propter indeſinentem curam & perpetuam in miniſterio divino vigiliam nunquam dormiendo, in Libro Danielis vocantur עירים *Irîm, vigiles*; ſcil. *Vigil* ſeu ſanctus aliquis Spiritus ad Danielem miſſus eſt à cœlo deſcendens. Hoc eodem ſenſu uſurpatur dicta Vox in Chaldæorum Liturgiâ in Hymno, ܥܝܪ̈ܐ ܘܐܢܫ̈ܐ *Angeli & Homines te laudant Domine*, &c. Et quia præditi ſunt plenitudine potentiæ ad exequendum voluntatem Dei, & omnia juſſa divina præſtandum, ideò à Davide *Pſal.* LXXVIII. 27, emphaticè vocantur *Fortes*, quia omnium Creaturarum fortiſſimi: ſic ibi legitur,

legitur, לחם אבירים *Panem fortium comederunt*, i. e. Angelorum hyperbolicè, quaſi Angeli ederent, cùm reverà non edant. Apud Gjeuharium معقبات *Moakkibât*, i. e. *Succedentes* vocantur Angeli Diei & Noctis, quia ſucceſſivis vicibus in perpetuum ſeinvicem excipiunt dicendo سبحان الله *Sobbâna lillâhi*, i. e. *Laudes Deo*.

Perſæ tam veteres quàm Mohammedani credunt quemque habere ſuum Angelum cuſtodem, ſeu potiùs duos, bonum & malum; idque à pueritiâ, nam ex dicto Chriſti, Infantes etiam ſuos Angelos habent. De Angelis particularium hominum docet id de Jacobo, *Angelus meus*; de Petro, *Eſt illius Angelus*; cum plurimis ejuſmodi aliis. Præficiuntur etiam multò magis Regionibus Archangeli, (quamvis jam ceſſante Revelatione, de eâ re nunc ſileatur,) ut in Libro Danielis X. 13, 20, 21 legitur de Angelo regni Perſiæ & Græciæ, & de *Michaele Principe Iſraelitarum* ſeu *Judæorum Cuſtode, qui unus ex præcipuis Principibus*, ſc. primi ordinis: *Principum* enim honorifico Titulo decorantur. De Michaele apud *Ecteri* legitur, ميكائيل اسم ملك من الكروبين. *Michael eſt ex Angelis propinquis*, ſc. ex Cherubinis. Is Perſicè vocatur بشتر *Beſhter*, & creditur Alimentum populo ſuppeditare: ſic Turgj. Arabs, ميكائيل فرشتة روزيها *Michael eſt Angelus alimentorum* ſeu *demenſorum diurnorum*, ſc. qui alimentum & annonam omnibus ſuppeditat ex infinito Dei Theſauro. In Targum ad *Exod.* XXIV. 1, vocatur סרכן חכמתא *Præfectus Sapientiæ*; ſc. ſapientum, qui & multa ſapit: ſed nil præſcit niſi quid velit Deus, prout decet Servum. De eo legitur in *Targum* ad *Pſal.* CXXXVII. 7, מיכאל רבה דירושלם *Michael eſt Princeps τῆς Jeruſhalem*: & ad *Cant.* VIII. 9, מיכאל רבהון דישראל *Michael Magiſter* ſeu *Præceptor Iſraelis*, vel aliàs *Princeps* ſeu *Dux Iſraelis*. Cùm itaque conſtet *Michaelem* ſemper fuiſſe Judæorum & Iſraelitarum Angelum, eorumque Ducem & Principem qui illorum curam gerebat, haud multùm dubitabitur quin is ipſe fuerit qui luctabatur cum Jacobo, & qui innominatus in Vet. Teſt. toties apparuerit. Regnorum itaque Mundi Inviſibiles Principes fuerunt & adhuc ſunt Archangeli dicti *Cherubini* ſeu *propinqui*, cum quibus junctim numerari ſolebant *Seraphini*, ut in Pſalmo legitur; qui videntur ſic dicti, quaſi *Ardentes* ſeu *Flammantes* tot igniculi ſeu flammulæ, ut alibi in Pſalmo, *Facit Angelos ſuos ſpiritus, & miniſtros ſuos Ignem flammantem*. Hi à pleriſque habentur diſtinctus Angelorum ordo: ſed cùm Epithetorum combinatio ſolet eſſe

eſſe exegetica, probabile videtur *Cherubim* & *Seraphim*, unum tantùm eundemque Angelorum ordinem denotare. Cúmque perpetua ſit Regula, quòd Heb. ש *Shîn* in ling. Chald. mutetur ת *Thav*, probable eſt quòd Heb. שרפים *Seraphim* à Labano & Chaldæis dicti fuerint תרפים *Teraphim*, quorum quidem Angelorum Imagines fingere geſtiebant veteres Chaldæi. Hocque de *Seraphim* colligi poſſe videtur ex eo quòd habet *Turgjemân Arabs*, اسرافين فرشتة صور *Iſraphîn ſunt Angeli Figurarum* ſeu *Imaginum*, ſc. Seraphini ſunt quorum Imagines formari ſolent.

Judæi non fuerunt minimi in aſſignandis Angelorum Officiis. Apud eos נקיד *Nekîd* erat Angelus qui Cibis præerat, & Panis cuſtodiæ præfectus. Et שברירי *Shabrîri* (quaſi à *Shab* ſeu *nocte*) erat Angelus *ſcotomatis*: ארגניטון *Argeniton* præficiebatur *Balneis*: יורקמו *Yorkemo* erat præfectus *Grandini*. Alii ſunt יוהך *Yûhak*, & סנדלפון *Sandálphon*, & טנדריאל *Tandariel*, & גזרדיא *Gazardaia*. Ex majoribus erat אוריאל *Uriel* Archangelus, qui (2 Ezdr. IV. 1, 36,) collocutus eſt cum Ezrâ. Talis etiam erat סוריאל *Suriel*, (ſeu potiùs שוריאל eodem ſono,) aliàs dictus שר הפנים *Sar happanim*, i. e. *Princeps facierum* ſeu *Præſentiæ*, quia ſemper coram Dei facie & præſentiâ, in ejus conſpectu præſtolans & miſſionem expectans. Volunt enim quòd ſic dictus fuerit, quòd coram Deo continuò verſetur, & ſit חשוב לבוא המלך *dignus verſari in conſpectu Regum*, ut ſit à Deo Legatus ad Reges & Principes, ut legitur in *Beracoth* fol. 51. 1. Item עוזיאל *Uzziel* & ejus Socius שמחזאי *Shámchazai*, ſunt Angeli qui deciderunt ex Cœlis, & commixti cum hominibus, genuerunt Gigantes. Proh nugæ! Et לַיְלָה *Láyela*, q. d. *Nocturnus*, erat Angelus præpoſitus conceptui & partui. In Talmude legitur, *Is accipiens guttam, eam ſiſtit coram Deo & dicit, O Domine Mundi, gutta iſta quidnam erit? fortis an debilis, ſapiens an ſtultus, pauper aut dives? Sed non dicit, Juſtus an improbus?* Rabbini volunt לילית *Lîlîth*, q. d. *Nocturna*, eſſe *Strigem* ſeu *Dæmoniſſam* ſive *Lamiam* nocturnam, quæ Infantes rapit & occîdit. Unde Judæi (præſertim per Germaniam) circa Lectum puerperæ & in 4 parietibus Cubiculi in quo puerpera cubat, cretâ ſolent ſcribere אדם חוה חוץ לילית *Adeſto Adam & Eva, ſed foràs eſto Lîlîth.* Adſcribunt etiam tria nomina Angelorum qui Medicinæ & hominum curationi præficiuntur, qui סנוי *Senoi*, סנסנוי *Senſenoi*, & סמנגלוף *Sammángaloph.* Eandem opinionem de Strigibus habuêre Latini. Loca adduxit Clariſſ. Buxt. quem videas.

Hæc

Hæc ſufficiunt monſtrare Perſas non fuiſſe ſolos qui Angelorum Miniſterium crediderunt, & peculiaria eis Officia aſſignârunt. In Talmude Hieroſolymitano in *Roſh ha Shana* prope initium, ſcriptum eſt, *Nomina Menſium & Angelorum aſcendiſſe cum Judæis ex Babyloniâ*, ut גבריאל *Gabriel*, מיכאל *Michael*, אייר *Iyâr*, ניסן *Niſan*, &c. Quibus verbis inſinuatur Judæos à Chaldæis & Perſis talia didiciſſe.

Sed ut ſuprà dictum, quòd *Michael* fuerit Princeps Judæorum, petitum eſt ex *Dan.* XII. 1, *Michael magnus Princeps qui ſtat pro filiis populi tui.* Et alibi, *Michael Princeps veſter:* à cujus partibus etiam ſtetit *Gabriel*, qui ad Chriſti nativitatem prænuntiandum miſſus, dicit, *Ego ſum Gabriel qui adſto in præſentiâ Dei*, ut eò meliùs Annuntiationi ſuæ fidem facere poſſet. Is erat *Dan.* X. 12, 13, innominatus Angelus qui (uti colligitur ex *Dan.* VIII. 16, & IX. 21,) veniebat conſolaturus Danieli, eique prædicturus quid eveniret in ultimis diebus; quod citiùs fecerat, *niſi* quòd Princeps regni Perſiæ ei reſiſtebat 21 diebus ſeu annis. Sed in ſubſidium ejus veniebat *Michael* unus ex Archangelis, qui ex Judæorum ſententiâ, ſunt 4; & ex *Apoc.* videntur eſſe 7, ſcil. 7 *Angeli cum* 7 *Phialis divinæ vindictæ, &* 7 *Spiritus Dei ſicut tot Lampades coram Throno.* Et dictus ille numerus expreſsè docetur *Tob.* XII. 15. At cùm egreſſus eſſet *Michael*, en Princeps Græciæ veniebat, contendens ut Græcis ſubjugarentur Judæi. *Gabriel* autem (*Michaelis* conſors & Socius,) manſit cum Principibus (qui vocantur Reges) Perſiæ; ſcil. contendens & altercans cum illis Angelis causâ Judæorum: nam omnium Regionum Principes ſeu Angeli ſociati ſunt contra Judæos & eorum Principem, uti conſtat èx ultimo verſu dicti Capitis, *Nemo firmiter tenet mecum in hiſce rebus, niſi Michael Princeps veſter.*

Quis fuerit Angelus Imperii Perſarum, expreſsè non docetur. Sed ſi conjecturæ locus, videatur fuiſſe רפאל *Raphaël*, qui miſſus (ſecundùm nominis ſignificationem) ad *ſanandum* Tobiam & uxorem, *Tob.* III. 17. Iſte Angelus videtur Perſiæ & Mediæ præfuiſſe, non tantùm quia miſſus eſt ad deducendum in Mediam Tobiam juniorem ad Raguelem in Ecbatanis, ſed & quia agnoſcit ſe aliàs in Medicâ regione verſatum fuiſſe, quòd aliquando commoratus fuerit apud Gabaëlem in Rhagis in Mediâ, & rurſus apud eundem diverſatus eſt *Tob.* IX. 5. Et profitetur ſe longè antehac occupatum fuiſſe in Mediâ apud Tobiam ſeniorem, in memoriam afferendo Preces ejus apud Sanctiſſimum, dum clanculùm ſepeliebat ſuos populares mortuos

quos in irâ ſuâ interfecerat Sennacherib, cui Tobias erat Oeconomus. Adeò ut haud multùm dubitetur quin is fuerit Angelus qui iſtius regionis res curabat. In hac itaque expeditione Raphaël defunctus eſt tantùm eo quod erat illius Provinciæ & ad illum ex officio propriè pertinebat, ut *Tob.* V.4,6: & V.12, iſte vocavit ſe *Azariam*, ut ſpecie tenùs ſatisfaceret Tobiæ. Sed quis fuerit, planè tandem agnoſcit *Tob.* XII. 15., *Ego ſum Raphaël unus ex ſeptem Angelis ſanctiſſimis qui Deo offerunt Preces Sanctorum, & qui intrant & exeunt in conſpectu Gloriæ Sanctiſſimi.*

Ex ſupradictis *Gabrielis* verbis conſtat, omnium regionum Angelos fuiſſe Bonos, quia *Gabriel* ſupponebat eos debere eſſe ab ejus partibus, quamvis non eſſent: nam id omninò ſupponi nec potuit nec debuit de Angelis malis ut ſe ſociarent cum *Gabriele,* nec ut is id pateretur. Abſonum itaque imaginari Perſas aut ullos alios qui ſemper agnoverunt Deum, poſitos fuiſſe ſub dominio mali Angeli, quamvis Princeps eorum pugnabat cum *Gabriele.* Omnis ergo durabilis Præfectura, eſt bonorum Angelorum, non autem malorum: nam Deus nunquam præficit Diabolum alicui Regioni. Deus quidem pro tempore permittit Diabolo punire, ut in caſu *Jobi.* Et alibi minatur, *Mittam Angelos malos inter eos,* ab effectu ſic vocando Angelos bonos rei malæ nuntios & ejuſdem executores, ut in deſtructione Sodomæ & Peſte Davidicâ, &c. ad puniendum pro brevi tempore. Tales erant 4 Angeli alligati in flumine Euphrate *Apoc.* IX. 14. Nam bonorum Angelorum ſæpè fuit mala miſſio, ut *Apoc.* XV. 6, *Septem Angeli è templo Dei egreſſi ſunt cum 7 Plagis.* Tales ſunt Angeli Perditores, ab officio ſic dicti. Et quamvis hæc eſſent tantùm in Viſione, Viſiones ſemper repræſentabant res poſſibiles & quæ veræ eſſe poſſent.

Quid autem ſentiemus de bonorum Angelorum inter ſe diſſentione? Videntur quidem contra ſeinvicem pugnare (i. e. diſputare) ſub diverſis Miſſionibus; ubi quiſque ſuam tuetur Miſſionem, donec veniat Dei tanquam ſupremi Judicis Deciſio & definitiva ſententia. Grotius dicit, *Quod veniente Chriſto, ſublata eſt iſta Angelorum inter ſe contentio.* Sed ubi ejus opinio fundetur, non conſtat. Nec opus eſt ut tollatur talis eorum contentio, cùm non ſit hoſtilis, ſed tantùm amicabilis diſputatio ſeu altercatio, cujus neceſſitas & uſus hodie eſt æquè ac olim fuit. Et quamvis hoc imperfectionem arguat, nemo miretur: nam cùm Angeli ſint Creaturæ, non poſſunt eſſe æquè perfecti ac eorum Creator: ſed planè videntur ſuas habere imperfectiones,

fectiones, uti colligitur ex primo eorum peccato & lapſu; & ex *Job* IV. 18, *Non confidit miniſtris ſuis, & Angelis ſuis imputat ſtultitiam.* Cúmque naturâ ſuâ non ſint tantùm peccabiles, ſed & verè peccaminoſi, & hodie æquè ac olim inobedientiæ & contumaciæ capaces, non eſt cur diffidamus poſt primum lapſum rurſus cecidiſſe alios, & hodiè etiam dari labentes & lapſuros. Hæcque omnia tam ad præcavendum mixtum aliquem in cœlo ſtatum, quàm ad præſtitutam hujus Mundi conſtitutionem ex bono & malo mixtam obtinendum; quam ſapientiſſimi Creatoris prævisio duxit neceſſariam. Hæc ſunt problematicè dicta. Nam ut non innotuerat nobis Lapſus primus niſi per divinam revelationem, ſic nec abſque eâ poſſumus eſſe certi de Lapſu aliquo ſecundo.

C A P. XXI.

De veterum Perſarum Legiſlatoribus. De Eccleſiæ primitivæ & orthodoxæ Religionis ſtatu: atque de Hæreticis & eorum Hæreſibus ac Sectis, ubi de Manete, Mazdek, &c.

QUibus aliis nominibus vocatus fuit *Abraham* Perſarum Patronus & Legiſlator primus, ſuperiùs dictum eſt. Quamvis verò ſuam Religionem ſoli Abrahamo acceptam referre prætendant, conſtat eos poſteà habuiſſe plures diverſis temporibus Legiſlatores, ſed qui fortè Interpolatores potiùs dici meruêre. Miſſis itaque temporibus quibus Perſæ & Medi fuerunt Exarchia Aſſyriorum per plus quàm mille annos, de quibus temporibus nihil ſcimus, properamus ad initium Monarchiæ Medicæ, quando excuſſo Aſſyriorum jugo, veteris Religionis ſtatus renovari cœpit, Inſtauratore primo Medorum Rege كيومرس *Keyomáras*, cujus Dogmatum reliquiæ ex Shahriſtanio infrà in medium adducentur. Is itaque erat vetuſtiſſimus Medorum Rex, Regni & Religionis Inſtaurator ſemper memorabilis, cujus nomen in modernioribus Libris eodem ſono ſcribitur كيومرث: nam lit. ث apud Perſqs ſonat ut *s*. Hoc nomen (quaſi eſſet حي اومر *Chaiomer*,) apud *Chondemîrum* Perſam prorſus ineptè tanquam ex linguâ Aſſyriacâ exponitur زنده گويا *Vivens qui loquitur*. Ab eo veterum plurimi amabant vocari *Keyomarſii* ſeu *Keyomarſitæ* ſive *Keyomarthitæ*.

Apud Perſas in Indiâ degentes aliud celebratur nomen Legiſlatoris, quem dicunt fuiſſe *Primum*: qui itaque fortè fuerit idem cum præcedente, quamvis alio nomine vocetur پوريوديكيشنگ *Poreodeké-ſhangh*, ſub quo agnoſcunt ſe habuiſſe Religionem in multis diverſam ab eâ quam reformatam eis poſteà tradidit *Zerdúſht*.

Igitur poſt prædictum *priorem*, Legiſlator proximus fuit زردشت *Zerdúſht*, qui ab iis itaque habetur & appellatur امام آخر در ملت ابراهيم *Antiſtes poſterior in Religione Abrahami*. Iſte floruit & (ut fidem mereretur,) prophetiam jactitavit tempore *Darii Hyſtaſpis*, cui ſuas opiniones & in Religione reformationes credendas & admittendas propinavit, & illas ei tandem obtruſit. Is itaque receptam tunc Religionem in multis à Sabaïſmo repurgavit, & novos Ritus & Cæremonias condidit, & hoc modo Hyſtaſpi tradidit Reformatam; quam ad hodiernum diem immutabilem retinent, eum ut Prophetam, & ejus Opera ut Sacra ſua Biblia (fidei & morum Regulas continentia,) æſtimantes, & ut inæſtimabile κειμήλιον conſervantes. Is ab *Olugh Beigho* & Abu Mohammed Muſtapha decoratur Titulo حكيم *Docti* ſeu *Philſophi* atque *Mathematici*, qui multos Libros ſcripto conſignavit in veteri Linguâ Perſicâ & in vetuſto charactere, quos Perſis ut perennia ſui Monumenta reliquit: eos enim Libros tam ſacros æſtimant & laudibus efferunt, ut pro Verbo Dei habeant: & quamdiu in Orbe aliquis de veteri illâ Gente ſupererit, illi Libri non intercident. Is itaque primitivam Magorum Eccleſiam pacatam reliquit, quæ diu inconcuſſa manſit.

At poſteà irrepſerunt aliquot Innovationes partim per Alexandrum Magnum, & partim per alios: & tandem Regi *Ardeſhîr Bâbecân* circa ducentis poſt Chriſtum annis ſuborta ſunt quædam in Religione Dubia. Unde ne Religio intercideret, & ut Rex in orthodoxiâ contineretur, ei ſatisfacturus ſurrexit alius Perſarum Legiſlator ultimus, cui nomen اردويراف *Ardâvirâph*, ſeu ut illi ſonant, *Erdâvirâph*, qui aliquando disjuncto nomine, vel *Erdâ* vel *Virâph* ſubinde dici ſolet. Iſte Rex fuit Religionis Zerduſhti Aſſecla illiúſque Fidei Defenſor publicus. Sed cùm quædam dubia & ſcrupula de futuro ſtatu privatim ei ſuborirentur, ad eorum ſolutionem convocavit totum regni ſui Clerum (vel potiùs Præſules) ad Concilium generale, & convocandi cauſam coram omnibus declaravit, prout ſequente modo in dicti Legiſlatoris Libro traditur;

Cùm

چو پیش تخت شد انبوه دانا	*Cùm coram Solio eſſet multitudo Doctorum,*
بدیشان گفت شاهنشاه پادا	*Eis dixit Rex Regum prudentiſſimus,*
که آن دینی که یزدان گفت زردشت	*Eam Religionem quam Deus dictavit Zeratuſhto,*
بدان دین گشت شاهنشاه هم پشت	*(Cujus etiam Religionis Rex fuit ſuſtentator,)*
نمایند آن بمن تا شک زگیهان	*Demonſtrent eam mihi, ut Dubium è Mundo*
کنم دور وبذیرم دین یزدان	*Procul arceam, & Dei Religionem amplectar.*
همي خواهم که زآن برهان نمایند	*Cupio ut mihi demonſtrationem afferant,*
حقیقت بر همه گیهان نمایند	*Et veritatem toti Orbi demonſtrent.*
چو شاهنشاه بگفت این موبدان را	*Cùm Regum Rex hæc Præſulibus dixiſſet,*
فرستادند ایشان همه قاصدان را	*Ipſi emiſerunt omnes Curſores*
بهر جاي که موبد بود ودستور	*Ad omnem locum ubi fuit Præſul aut Antiſtes,*
اگر نزدیک وگر بودند از دور	*Sive prope eſſent ſive procul remoti:*
خبر دادند از آن گفتار وکردار	*Notitiam dederunt Factorum & Dictorum,*
بدان حالت همي جستند شان بار	*Eo momento quæſiverunt ſibi viam.*
چو بشنیدند آن مردان سبک راه	*Quando hoc audiverant viri leviter euntes,*
بیاوردند دستوران را سوي شاه	*Adduxerunt Præſules ad præſentiam Regis:*
همان دانا که بودند اندر عالم	*Tot inquam Doctos qui erant in Mundo,*
زتخم موبدان وهیربد هم	*De ſemine ſimul Præſulum atque Sacerdotum.*
بدرگاهي شه از دستور وموبد	*Ad Aulam Regis Præſulum atque Antiſtitum*
بیامد چل هزاران از رد	*Venerunt quadraginta millia, qui Sapientes.*

Iſta Præſulum ſeu Antiſtitum Synodus Paradiſi & Gehennæ ſtatum ad Regis ſatisfactionem fusè repræſentandum curarunt, ut in Libro *Erdâvirâph-nâma* (unde hæc deſcripſi,) prolixiùs docetur. Perſarum Sacerdotes in Indiâ hanc dictam hiſtoriam paulò aliter ſequente modo narrant: *quòd* ſcil. *dictus Rex Ardeſhîr de aliquot rebus magni momenti in Religione conſulturus, omnes ſui regni Præſules ad generale Concilium convocavit, numero* 80000, *è quibus rurſus ſelegit* 40000,

 ex

his rurſus 4000, *ex quibus* 400, *ex his* 40, *è quibus 7 ut omnium ſapientiſſimos ſibi ſelegit. Et inter hos Septem, invenit alicujus Deſtûr ſeu Præſulis filium nomine Erdâvirâph, qui ab utero fuit moribus probus & à mali imputatione prorſus immunis. Hunc Rex pro Religionis ſuæ Reformatore aſſumpſit; cùm quædam in ſui temporis Religione ei non arriderent, nec tamen novam Religionem niſi à cœlo deductam amplecti voluit.* Illum itaque ad cœlum aſcendiſſe (ſeu potiùs in ecſtaſin cecidiſſe) hoc modo tradunt: ſc. *Corpore benè loto & novis veſtibus induto, is ſuper menſâ mundo linteo opertâ dormitum ivit, poſtquam reliqui ſex Præſules vini ſoporiferi tria vitra ei propinâſſent. Deinde alio mundiſſimo linteo opertus dormiens, ecſtaſin paſſus eſt, quo tempore Anima è corpore exiviſſe credita. His factis, Rex corporis ejus cuſtodes aſſignavit 6 illos Præſules, cum quibus & ipſe in propriâ perſonâ adfuit. Iſtis interim per 7 integra Nychthemera cum jejunio juxta eum orantibus, poſt dictum Septendium Animâ ejus in corpus redeunte evigilavit, &* (enthuſiaſmo imprægnatus) *dixit ſe fuiſſe apud Deum; & narrando quanta mirabilia in altero Mundo vidiſſet, accerſivit Scribam qui omnia ſcripto conſignavit.* Sic illi. Et profectò mira & penè incredibiles ſunt iſtiuſmodi apud eos potionum effectus, de quibus fortè aliâ occaſione plura.

Videtur itaque Zerduſhti Religionem multis mutationibus & innovationibus penè labefactatam fuiſſe, &, ut reſtitueretur, Sacerdotes hanc excogitaſſe artem quâ Rex deluſus putaret veteris Religionis Confirmationem à cœlo ratam. Nam in Libro *Shahnâma-neſr* quem poſſideo, in dicti Regis Vitâ narratur, *Quòd Ardeſhîr Babeçân Alexandri Magni Ordinationes incaſſans, Guſhtaſpis Sectæ tolerationem conceſſit: & Zerduſhti Religionem renovaturus, à Magorum Præſulibus & Sacerdotibus poſtulavit Miracula, quæ præſtiterunt. Ea itaque videns Rex, Zerduſhti Religioni fidem adhibuit, & alios omnes ad eandem amplectendum coëgit.* Deinde in eodem Libro in Vitâ *Shâbur* memoratur, *Quòd quando in regno inauguratus eſſet Ardeſhîr, ipſe Rex à Magorum Præſulibus miracula poſtulavit; quæ cùm præſtiterant, tunc Erdavirâph per totam Septimanam pro Religione argumenta proferens, omnia quæ de Gehennâ & de Paradiſo vera ſunt, in medium adduxit, & miracula etiam patravit: unde aliqui ejus Miraculis fidem adhibentes, ipſius Religionem amplexi ſunt; dum alii fidem ei non adhiberent, dubitationem & ſcrupulum tunc adhuc retinentes; quorum numerus erat* 80000 *hominum. Cùm autem Rex Shâbur ad Solium regni Perſidis*

evectus

evectus eſſet, Præſules & Sacerdotes Religionis ſtatum intelligentes, eum de hac re certiorem fecerunt. Et tum Rex ab omnibus Præſulibus & Sapientibus poſtulavit ut omnem dubitationem tollerent, ita ut homines indubii facti, rectam Religionem in pedes erigerent. Tum ſurgens quidam Præſul dictus Adurabâd Mahrâſphand, in ſe ſuſcepit, ut ſi Rex juberet, ille omnem dubitationem & ſcrupulum removeret. Rex quæſivit quomodo id facturus eſſet? Ea (inquit) *quæ Erdavirâph de Gebennâ & Paradiſo in medium adduxit, ego ulterius explicabo, & à capite ad pedes nudus ſedebo, dum* 18 *libras liquefacti æris in corpus meum fuderint: & quando illud æs inſtar ignis ardentis in corpus meum ex catino effundunt, ſi corpus meum vel in uno aliquo loco indiguerit emplaſtro, tunc omnia quæ Erdavirâph dixit, reputabuntur falſa. Sed ſi ne unus in me pilus aduratur, tum omnia reputabuntur eſſe vera. Omnes itaque iſto Experimento contenti ſunt. Tum Adurabâd Mahrâſphand qui ex Erdaviraphi familiâ fuit, nudato corpore ſedebat, dum* 18 *libras liquati æris ad inſtar ignis ardentis in corpus ejus fuderunt: quo facto, ne pilus quidem in membris ejus læſus eſt, nec ullus in corpore ejus locus emplaſtro opus habuit. His factis, omnis dubitatio ſublata ac amota eſt, & univerſi hanc Religionem amplexi ſunt.* Hoc modo iſte dictus Religionis Confirmator, in eâdem etiam quaſi Legiſlator haberi debet.

Præter ſupradictos in Religione Legiſlatores, memoratur celeberrimus quidam Magus dictus *Zavâghâr* ſeu *Zhavâghâr*, de quo nihil peculiare memoriæ proditum eſt, niſi quòd in hac Religione fuit *Antiſtes maximus*: ſed quo tempore floruerit, & an aliquod monumentum ſuî ſcripto conſignatum reliquerit, non dicitur. De eo *Ruſtemi Epitomator* Turcicè refert, زواغار کشیشلر ارسنده مشهور بر کشیشدر *Zavâghâr inter Sacerdotes celeberrimus quidam Sacerdos fuit.* Apud alios زواغار نام مغیستی از مجوسیان *Zavâghâr ex Maguſæis nomen cujuſdam Magi eſt.* In Libro *Halîmi Perſico* legitur Turcica explicatio, ژواغار اوده طپان کافرلر اچنده براولو امامک آدیدر *Zhavâghâr inter Ignicolas infideles eſt alicujus magni Antiſtitis nomen.* Sic ut vides, iſte Mohammedanus Scriptor non ſatis decenter memorat religioſiſſimi Magi nomen, quod ſuprà monuimus expectandum. At Lector heic monendus eſt, quòd ut pleraque MS Lexica Perſica Scribarum erroribus ſcatent, ſic in hoc loco inſignis eſt Scribæ ignorantia & incuria, ubi in Libro *Nim. Sion.* in hacce explicatione pro امام

Imâm,

Imâm, Antiſtes, legitur ايام *Ayâm, dies* in plurali, ſine ſenſu commodo: & hinc *Ruſtemus* in ſuâ Explicatione legit, بزرك روز كويند *eſt magnus quidam Dies*, ſc. Feſtus: pro eo quod debuerat legiſſe بزرك اماميست *eſt magnus quidam Antiſtes*. Et tamen erroneam illam Interpretationem ſecutus eſt D. Golius per lit. G. citatus in Caſtelli Lexico Perſico erroribus ſcatente.

Hoc modo antiqua Religio per *Erdavirâphi* & Sacerdotum prudentiam & aſtutiam, reſtituta fuit, & ſuper veteri fundamento ſtabilita. Sed ut in pleriſque regnis Eccleſia haud ſolet eſſe diu tranquilla ejuſque Pax durabilis, quin ab Innovatoribus & Hæreticis & Diaboli inſtrumentis ſæpiùs turbetur; ſic fuit in iſtâ Magorum Eccleſiâ, cujus ſtatus haud diu ſolebat manere pacatus, quin ab improbis hominibus & Sectariis tanquàm è Tartaro pullulantibus turbaretur. Nam hæc Eccleſia non fuit diu quieta, antequam dictum Regem *Shâbur* ad Hæreſin ſeduceret ac pelliceret *Manes* Perſa, in eorum Libris dictus ماني نقاش *Mâni pictor*: nam talis fuit profeſſione ſuâ; à quo nomine denominatus eſt مانوي *Mânavi*, *Manichæus*, ſeu in plurali مانويون *Manaviyûna*, *Manichæi*. Ille apud *Ibn Shahnam* hiſtoricum Arabem vocatur ماني الزنديق *Manes Saducæus*: apud *Shahriſtanium* ماني بن فاتن الحكيم *Manes Ibn Phaten Doctus* ſeu *Philoſophus*. At pro *Phâten* legendum *Phatec*: nam Pater fuit Πατέκιος, & Mater Κάρωσα. Iſte Hæreticus voluit eſſe Legum novarum in Religione Lator ex Libris hæreticis unde hauſit virus ſuum lethale, præſertim ex Scythiani Evangelio & aliis, de quibus poſteà. Iſtius Religio (inquit *Shahriſtâni*) media fuit inter eam Dualiſtarum & eam Magorum; ego addam, & inter eam Chriſtianorum.

Epiphanius docet, quòd iſtius Hæreſis Sator primus fuit *Scythianus* vir literatus, qui ſcripſit 4 Libros, quorum unum nuncupavit *Evangelium*. Hujus Opiniones & Libri poſteà derivati ſunt ad *Terebinthum*; qui in Perſiam concedens, ut meliùs celaretur tranſtulit nomen ſuum in *Buddam* (rectiùs بطم *Butm* ſeu *Budm*,) *Terebinthum* ſignificans. Iſte autem ab alicujus domûs tecto præceps ruens (dum miraculum jactaturus eſſet, ut fecerat etiam *Scythianus*,) miſerè periit. Unde tam dictæ Opiniones quàm Libri hæreditario jure ceſſerunt huic *Mâni*, quem Epiphanius dicit ſeipſum hoc nomine donâſſe à מאן *Mân*, quod Babylonicâ Linguâ eſt *Vas*, quaſi inſinuaret ſe eſſe

eſſe ſelectum Vas ad bonum opus deſtinatum: quòd autem verum ejus nomen fuit *Cubricus*, vel ut D. Auguſtinus habet, *Urbicus*. Verum quidem eſt, quòd in linguâ Aſſyriacâ & Chaldaicâ מאן *Mân* ſeu מנא *Manâ* (Syris ſonat *Mono*,) ſit *Vas*. Sed cùm dicente Epiphanio, *Is* fuit genere Perſa, cur ejus nomen petatur ex linguâ Chaldaicâ potiùs quàm ex Perſicâ, non ſcio. Cùm itaque in omnibus Arabum & Perſarum libris conſtanter vocetur ماني *Mâni*, hoc verum ejus nomen Perſicum fuiſſe tutò credamus. Hinc Græcis & aliis vulgò audit Μάνης.

Utcunque tamen fuerit, impius iſte *Mâni*, cùm eſſet profeſſione Pictor, impiorum Dogmatum ſuorum Librum (ut ſpecioſior appareret oculis, & eo nomine multò gratior eſſet,) eleganter quà potuit depinxit, & varii generis picturis ornavit & decoravit, & Perſicè illum vocavit ارتنگ *Ertèngh* ſeu ارژنگ *Erzhèngh* ſive ارچنگ *Ertchengh*, vel abbreviatè چنگ *Tchèngh* & تنگ *Tengh*. Quia verò Manetis picturarum Liber dicebatur *Tengh*, inde apud Perſas hoc nomen tranſlatum eſt ad quemvis alium picturarum Librum, ſive Zeuxis ſive aliorum. Hinc in Libro *Pharh. Gj.* legitur تنگلوش *Tenghi-Leux* & تنگلوشا *Tenghi-Leuxe*, perperam; pro eò quod rectiùs legi debet تنگزوش *Tenghi-Zeux* & تنگزوشا *Tenghi-Zeuxe*, i. e. *picturarum Liber Zeuxis*. Sic enim ibidem exponitur تنگزوش نگار نامهٔ نقاش روم *Tenghi Zeuxis eſt picturarum Liber pictoris Græciæ*, ſcil. Europæi; prout ارتنگ نگار نامهٔ نقاش چین *Ertengh eſt picturarum Liber pictoris Chinæ*, ſcil. Aſiatici. Apud Ruſtemi Epitomatorem legitur, چگل نگار خانهٔ چین یعنی اول بتخانه که چین مملکتنده مانی استاد نقش اتمشدر *Tchighil eſt picturarum domus Chinenſis, ſcil. illud Delubrum quod in regno Chinæ Manes Magiſter pinxit.* Quod autem dicunt de Chinâ, intelligendum eſt de *Turkiſtân* ubi Manes commoratus eſt. Et ibidem eſt alia Eccleſia dicta غلبيله *Ghalbîla*, quam Manes picturis ornavit. Et ibi eſt urbs *Tchighil*. Ille enim nunquam fuit in Chinâ. Ut autem nefandum ejus انگليون *Enghèlion* ſeu *Evangelium* ex nomine diſtinguatur ab Evangelio Chriſti, Perſæ docent, quòd ubicunque *Chriſtus*, *Chriſtianus*, *Crux*, *Zona*, *Syrus*, aut ſimilia cum eo nomine commemorantur, ibi intelligendum eſt Chriſti Evangelium. At ubi cum illo

nomine commemorantur *Pingere*, *Pictura*, *Roſa*, *Tulipa*, aut colorum varietas, ibi intelligendum eſt Manetis Evangelium pictum, ſeu *Ertèngh*, ſc. picturarum Liber in quo Dogmata ſua & Revelationes ſcripſit, unde ſuum venenum hoc modo fucatum hominibus propinavit.

Hujus Hæretici hiſtoriam prolixè narrat Epiphanius, quem videas: nolo repetere. *Shahriſtâni* in Libro *de Religionibus Orientis* dè eo rèfert, *Mâni apparuit tempore Shâbur filii Ardeſhîr, & occidit eum Behrâm filius Hormuz filii Shâbur. Ille Amplexus eſt Religionem inter Magiſmum & Chriſtianiſmum, àſſerens prophetiam Chriſti, ſed non aſſerens prophetiam Moſis. Mohammed Ibn Harûn dictus Ibn Iſa Al-Warrâk dicit, Originitùs fuit Maguſæus agnoſcens Sectas populares. Manes enim opinatus eſt Mundum eſſe compoſitum & factum ex duobus Principiis æternis, quorum unum Lux, & alterum Tenebræ, quæ credidit eſſe à priori-æterna, & non defectura nec abolenda: & negavit aliquid exiſtere quod non eſſet à Principio æterno. Opinatus eſt nunquam abolendas facultates ſenſitivas audiendi & videndi*, cum multis aliis. Deinde de pergit narrare, *Quòd Manichæi inter ſe diſſentiebant de mixtione Lucis & Tenebrarum, & de cauſâ Liberationis*, quæ narratu prolixa & futilia.

Megjdi Hiſtoricus Perſa narrat varias fuiſſe Manichæorum Sectas, ut حروفي *Literales*, نقطوي *Punctuales*, تناسخي *Metempſychoſios*, &c. *Et quòd Rex primò Manichæiſmum amplexus eſt: at poſteà reliquit, & ad Magiſmum rediit.* Orientales ajunt, quòd ex pictoriæ Artis quâ excellebat ſuperbiâ elatus, ſe prophetam venditavit. Ferunt eum potuiſſe ad 20 ulnarum longitudinem ducere lineam, in quâ applicando normam nulla curvitas deprehendi potuit. Perſarum hiſtoricus *Chondemîr* narrat, *Quòd Manes Saducæus, fuit egregius Pictor & Sculptor: qui poſtquam audierat quòd Jeſus ſe Paracletum declaraſſet, Diabolus lapideæ cordis ejus tabulæ inſculpſit ſuggeſtionem, ipſum eſſe dictum Paracletum. Quòd tempore Shâbur filii Ardeſhîr Babecân prophetiam jactabat: cùmque Shâbur eum interficere quæreret, aufugit in Turkiſtân, ubi multos ſeduxit. Poſteà ibi inveniens ſpeluncam ubi optimæ aquæ fons erat, ibi clanculùm repoſuit annonam ad unius anni ſpatium duraturam, & Aſſeclis ſuis prætendebat ſe ad cœlum aſcenſurum, & poſt unius anni ſpatium ſe rurſus ad eos deſcenſurum. Quòcirca ſeipſum ab eis ſubducens, in dictam ſpeluncam abiit, ibique ad præſtitutum tempus permanſit,*

manſit. Et deinde rurſus comparens, produxit Tabulas egregiè pictas quas Ertengh-Mâni vocant, affirmans ſe eas à cœlo accepiſſe: unde plurimi ei fidem adhibuêre. Deinde in Perſidem feſtinans, Regem Behrâm ad ſuam Religionem invitavit; & quidem Rex fuit ex primis qui ejus dictis fidem adhibuit: & cùm Aſſeclæ ejus multi evaderent, Magorum Doctoribus præcepit ut cum eo diſputarent. At tandem omnes qui ſervitio ejus addicti erant, Regis Behrâm juſſu occiſi ſunt, & fervoris ejus ignis hoc modo extinctus. Sic ille. Nam Rex *Behrâm* intefecit Dualiſtas, & Manetem in portâ urbis crucifixit. Cauſam verò cur morte plexus eſt, narrat Epiphanius: quòd ſcil. dum Regis filio ægrotanti medicinam adminiſtrare prætenderet, dictus filius ſub ejus manibus obiit. Quocirca Rex meritò iratus, miſerum iſtum arundine excoriari juſſit. Et dicitur quòd cutis ejus paleis impleta ac infercta, diu in Perſide ſervata eſt. *Ibn Shahna* dicit Manetem ſcripſiſſe Philoſophiam quam vertit in Linguam Perſicam: eúmque extitiſſe Autorem Inſtrumenti Muſici dicti Arabibus عود *Oud*, i. e. *Teſtudo, Chelys*.

Hoc modo viſis & perpenſis Orientalium de Manete ſententiis, deinde videbimus quid alii de eo corraſerunt. Profligatiſſimus iſte Nebulo, qui perditiſſimus veneficus & omnis nequitiæ ſentina, apparuit circa initium Imp. Probi, circa annum Chriſti 290. Deo eo Euſebius Eccl. Hiſt. lib. 7, p. 155, *Chriſti formam & perſonam induère conatus eſt: & interdum Paracletum ſe vocans, Spiritum Sanctum de ſe prædicavit: & interdum ad inſtar Chriſti, 12 Diſcipulos delegit. Peſſima ſua dogmata tanquam venena de Perſarum regione in noſtras partes tranſtulit.*

Peſſimi iſtius Hæretici Hiſtoriam narrat Cyrillus Archiep. Hieroſol. in Catecheſ. 6. *In Ægypto erat Scythianus quidam, genere Saracenus, nihil commune cum Judaiſmo, nihil cum Chriſtianiſmo habens. Vixit Alexandriæ vitam Ariſtotelicam imitans, & compoſuit 4 Libros: 1, Evangelium, non Chriſti facta ſed nudum nomen continens: 2,* Κεφαλαίων *Capitum: 3, Myſteriorum: 4, Theſaurorum. Scythianus decreverat doctrinam ſuam propagare in Judæâ; ſed obiit. Hujus Diſcipulus erat cui nomen Terebinthus, qui in Palæſtinam conceſſit; at in Judæâ cognitus atque damnatus, ſtatuit ire in Perſidem: & ne agnoſceretur, vocavit ſe Buddam. Illic verò adverſarios habuit Mithræ Sacerdotes, à quibus diſputando victus eſt. Ideóque ad viduam quandam confugiens, & in ſuperiorem partem domûs aſcendens, aërios advocavit Dæmones, quos ad hunc uſque diem Manichæi* ἐπὶ τῆς μυσαρᾶς ἰσχάδος *ſuper deteſtandâ*

caricâ invocant: & ibi dæmonio correptus & de cubiculo dejectus, animam efflavit. Dicta vidua, cùm non haberet filium, pecuniâ emit puerum homine Cubricum, quem in Perſarum diſciplinis erudiendum curavit. Is ſervitutis nomen exuens, appellari voluit Manes, i. e. *linguâ Perſicâ* Ὁμιλία: *nam quia Dialecticus alicujus nominis eſſe videbatur, ſe Manem, q. d.* Ὁμιλιτὴν *appellavit. Paracletum ſe eſſe jactitavit, & quæ hominem exuperant pollicebatur: & ſuſcepit per preces curare Regis Perſiæ filium ægrotantem, qui tamen obiit. Unde in carcerem miſſus eſt, & à Rege ſuſpendi juſſus. At è carcere fugiens, in Meſopotamiam venit, ubi Archelaus Epiſcopus diſputando eum confutavit. Tandem ibi rurſus fugam capeſſit: & Regis Perſiæ Satellites omnimodâ inquiſitione eum quærentes & perſequentes, illum capiunt. Rex Mani jubet Perſico more detrahi pellem, quæ ad inſtar utris præ foribus ſuſpenſa eſt. Præcipui hujus diſcipuli tres fuerunt,* Θωμᾶς, & Βουδδᾶς, & Ἑρμᾶς.

Ὁμιλιτὴς ſeu *Scholaſticus*, talis eſt qui apud Maimonidem in *More Nevochim* vocatur מדבר *Medabbèr* ſeu متكلم *Motakellim*. At ſupradicta vocis *Mâni* ſignificatio hodie non comparet in linguâ Perſicâ: videat ergò Cyrillus unde habuerit illam interpretationem. De Manetis & Manichæorum dogmatibus, videas multa apud D. Auguſtinum, qui per 9 annos fuit Manichæus. Præcipuè autem videatur *D. Tollii Itinerarii Italicum*, ubi Notæ Doctiſſimæ ad Fragmentum Græcum, quod eſt Solennis formula de Manichæorum reſipiſcentium receptione in Chriſtianam Eccleſiam.

His proximè ſubjiciemus ea quæ corraſit *Beyerlink* p. 20. *Manes* Suidæ è Brachmanum gente, aliis Perſa, ſub Probo Imp. anno Chriſti 276, dæmoniacus naturâ & inſanus fuit. Ex virgine natum ſe, & in montibus educatum, ajebat. Præceptorem habuit *Buddam* ſive *Terebinthum*. Diſcipulos 12 vocavit: ex his tres, *Thomam, Hermam*, & *Addam*, Hieroſolymam multo inſtructos auro pro Libris Biblicis comparandis miſit. Ipſe interim, ut Dogma ſuum propagaret, filium Regis Perſiæ curare ſe poſſe profeſſus eſt: verùm magicâ arte malè ſuccedente, eum interfecit. In carcerem abripitur, & multo auro redimitur. Pòſt, cùm in caſtello *Arabione* inter Meſopotamiam & Perſiam degeret, à Perſarum Rege comprehenſus, arundine vivus fuit excoriatus. Vetus Teſt. rejecit, & Deum illius convitiis laceſſivit. Duos enim æternos & ingenitos ſtatuit, Deum *Lucem*, & Materiam *Tenebras*. Chriſtum in Phantaſmate tantùm apparuiſſe. Semetipſum Spiritum S. profeſſus eſt. Mundum à Deo malo factum eſſe

dixit,

dixit, & prodigioſa multa finxit. Fatum indixit. Hominem non à Deo, ſed à Principe Materiæ, quem *Saclam* nuncupavit, factum fuiſſe. Coæternas Deo hominum animas, diverſa corpora ſubire, quam μετενσωμάτωσιν vocat Suidas. Elementa eſſe animata, & reliqua Corpora omnia. Baptiſmum ſuſtulit. Euchariſtiam cum ſemine humano ſumere juſſit. Sectatores ipſius Dæmones colebant, Elementa adorabant: Deos Ethnicos invocabant, animatis abſtinebant, nuptias tollebant: ut ſiquis duceret uxorem, μετεμψυχώσει in corpus migraret muliebre. Fœminæ conceptum, *Carcerem Dei* appellabat. Magiſtratus civiles à Deo malo conſtitutos dicebat: Bella quoque damnabat, & Agriculturam, utpote multorum homicidiorum ream: nam ſi quis plantâſſet arborem aut vitem, ipſo mortuo animam illius ramis alligari, neque tranſcendere illos poſſe. Magos & Aſtrologos ſectabatur: & ſe ſuóſque peccare non poſſe ajebat. Animas ſuorum in Lunæ Globum recipi, & hinc plenilunia exiſtere, quando impletur Animis: decreſcere autem, quando à Lunâ minore veluti à Scaphâ in Solem deportantur. Paradiſum vocabat Mundum: ardores ejus eſſe Concupiſcentias. Animas ſolas abſque corporibus reſurrecturas ajebat. Arundinibus incubabat. Judicium extremum tollebat. Diem quo *Manes* occiſus eſt, Βῆμα vocant & religioſe colunt: [ſc. aliquod Βῆμα *Sellam elevatiorem*, ad quam per gradus aſcendebatur, eo die pretioſis pannis tectum collocabant.] In Græciâ Diſcipuli non *Manetem* (ἀπὸ τῆς μανίας,) ſed Μαννιχέον (ἀπὸ τοῦ χέειν μαόνα) vocabant. Hactenus Beyerlink.

Plura autem (ut ſuprà monuimus) ſciri poſſunt ex Fragmento Græco de Manichæis, & ex Notis quas adjecit Doctiſſ. Tollius; ubi inter alia, hæc leguntur: *viz.* Vixit Centuriâ Tertiâ ſub Aureliano Imp. cujus anno quarto ſeu Chriſti 274, per Meſopotamiam locáque contermina hæreſeως ſuæ venenum ſparſit. --- *Mannichæos* ſe vocari volebant, ſicut à מניחה *Manniacha, requies*. --- Græcis *Budda* Empedoclis opinionem amplexus dicitur, duo rerum pugnantia inter ſe principia ſtatuentis; φιλίαν καὶ νεῖκος *amicitiam & contentionem*. Verùm rectiùs à Perſarum Magis accepiſſe videtur, qui ἀγαθὸν δαίμονα & κακὸν δαίμονα ſtatuebant. --- D. Auguſtinus ait eum ſecutum antiquos Hæreticos *Marcum & Cerdonem*, atque Gnoſticos quorum Autor Carpocrates. --- Hæc duo ejus doctrinæ fuêre capita: Duo rerum eſſe Principia contraria & æterna & ingenita, quorum alterùm bonum eſſet, alterum malum. Bonum *Deum* ſeu *Lucem*, malum *Materiam* ſeu *Tene-*

bras appellabat. A bono Deo inviſibilem, infinitum, ac divinum Mundum creatum: à malo viſibilem ac malum, profundâ ac immenſâ magnitudine: hoſce verò duos Mundos conjunctos bonæ malæque naturæ participare. Divinam partem ex omni Mundi parte quotidiè purgari, & in ſua regna revocari, eandem per terram exhalantem, & ad cœlum tendentem, incurrere in ſtirpes & plantas, &c. quæ in Electis comedendo purgata liberataque, in cœlum redeant. Mundi tenebrarum ſeu terræ peſtiferæ quinque eſſe *Elementa* ſeu *Antra Elementorum*, aliud *Tenebris*, aliud *Aquis*, aliud *Ventis*, aliud *Igne*, aliud *Fumo* plenum. Hæc Elementa Principes ſibi proprios genuiſſe; quorum Dux ac Princeps ſummus in *Fumo* moraretur. In *Fumo* nata animalia bipedia, indéque homines originem ducere: in *Tenebris* ſerpentia: in *Igne* quadrupedia: in *Aquis* natatilia: in *Vento* volatilia. His 5 Elementis malis debellandis alia 5 Elementa de regno & ſubſtantiâ Dei miſſa eſſe, & in illâ pugnâ fuiſſe permixta, *Fumo* aëra, *Tenebris* lucem, *Igni malo* ignem bonum, *Aquæ malæ* aquam bonam, *Vento malo* ventum bonum. Animam hominis duplicem eſſe: harum alteram bonam, à Luce creatam, partem eſſe Dei: adventitiam alteram, malam, de gente Tenebrarum, quam non condiderit Deus, ſed quæ tamen Deo ſit coæterna. Hanc propriam corporis eſſe: nam & Corpus productum à Tenebris. Rationalem Animam ſeu divinam, brutis quoque animalibus ineſſe, ut & plantis: ab adverſario verò Dei correptam, in ſpurcum corporis carcerem fuiſſe conjectam. Ab animâ bonâ, omnia homini bona provenire: contrà, ab animâ malâ, quicquid illi accidat mali. Animas tranſire in alia corpora; item in pecora, & plantas. Auditorum verò ſuorum Animas in Electos revolvi, aut feliciore compendio, in Eſcas Electorum; ut jam inde purgatæ in nulla corpora revertantur. Animas in arboribus & plantis divina non poſſe percipere præcepta, nec ſapientiores fieri: veruntamen vivere, & audire voces noſtras, & verba intelligere, & corpora motúſque corporum intueri; cogitationes denique ipſas perſpicere: ſentire etiam & dolere cùm lædantur, nec ſine cruciatu evelli carpive poſſe. Solem & Lunam *Navigia* eſſe, quibus tam hominum quàm brutorum animæ jam repurgatæ & lucidæ, in cœlum ſubvehantur. Lunam minus eſſe Navigium ex *Aquâ bonâ* factum; quod acceptas primùm animas poſt decimumquintum diem, Soli ſeu majori Navigio ex *Igne bono* facto, tradat. Ab hoc Beatorum Animas in cœlum tranſvehi: cujus vitæ cœleſtis nulla fiat

Anima

Anima particeps, quæ non Manetis diſciplinâ fuerit imbuta. In his *Navibus* ſanctas ineſſe virtutes, quæ ſe in maſculas transfigurent, ut fœminas diverſæ gentis illiciant, & per has illecebras commotâ earum concupiſcentiâ, lumen de illis fugiat, quod membris ſuis permixtum tenent, quo purgetur ſuſceptum ab Angelis lucis, purgatúmque illud navibus imponatur ad regna propria reportandum. Adamum & Evam commotâ adversâ parte animæ malæ à tenebrarum principibus generatæ, ad concubitum declinâſſe: ita eos lapſos eſſe, & peccâſſe; ſed posteà ſanctiùs vixiſſe. Legem Moſaicam à Principe tenebrarum datam: inde quoque Prophetas ſua accepiſſe; omnéque adeò Vetus Teſtamentum eſſe rejiciendum. Chriſtum de maſſâ lucidiſſimâ molis *divinæ* profectum ad ſalutem humanam, non natum de Mariâ Virgine, quia carni concerni nequibat, niſi ſimul inquinaretur, ut ait D. Auguſtinus lib. V Confeſſionum. Apparuiſſe illum κατὰ φαντασίαν κ δόκησιν, ſpecie tantùm, non reverà: caruiſſe enim humanâ naturâ, ſolâ præditum *divinâ*: atque ita quoque non reapſe paſſum, ſed pati viſum, exteriore homines ſpecie fefelliſſe. Fuiſſe eundem Serpentem in Paradiſo: ab eóque illuminatos Adamum & Evam, ut cognitionis oculos aperirent, & bonum à malo dignoſcerent. Veniſſe Chriſtum ad Animas liberandas, non autem ad ſervanda corpora. Promiſſionem Chriſti de Paracleto ſeu Spiritu Sancto, in Manete fuiſſe completam: ſeſe enim eſſe Spiritum Sanctum ajebat, ſéque eapropter *Apoſtolum Chriſti* vocabat. Fatum omnia regere; fato fieri omnia. Manichæiſmus diviſus in aliquot Sectas, ſc. *Cathariſtas*, *Macarios*, & *Manichæos* ſpeciatim ita dictos. *Cathariſti* ſeu *Purgatores*, à purgando nomen accepêre. Exceptum namque farinâ ſemen virile in concubitu, ut id purgarent divinámque partem liberarent, hi boni viri comedebant. Hoſce tamen alii pudore moti, à ſe repellebant. *Macarii* apud eos *illuminati* quoque dicebantur. ---Manichæi porrò è duabus profeſſionibus Eccleſiam ſuam conſtituerunt, hoc eſt, *Electorum*, & *Auditorum*. *Electos* τελείους ſeu *perfectos* vocabant, quod omni vitio carerent. ---Ex his Electis XII erant quos appellabant *Magiſtros*. *Manes* enim ad imitationem Chriſti, XII Apoſtolos habuit. Hiſce tertiusdecimus præerat Magiſtrorum Princeps, uti Manes ſuorum erat Diſcipulorum: Ab his Magiſtris è reliquo Electorum numero, LXXII ordinabantur Epiſcopi: & hi ſuos rurſus ordinabant Presbyteros ac Diaconos, qui idonei viderentur ad errorem hunc ſuum aliis in locis in quæ mittebantur, tuendum atque propagandum. Secundi gradûs

gradus *Auditores* erant, è quibus fuit Auguſtinus per 9 annos, qui ait; *Auditores* apud eos appellantur qui carnibus veſcuntur, & agros colunt, &, ſi voluerint uxores habent: quorum nihil faciunt qui vocantur *Electi*. Sed ipſi Auditores ante Electos genua figunt, ut eis manus ſuppliciter imponantur; non à ſolis Epiſcopis vel Presbyteris vel Diaconis eorum, ſed à quibuſlibet Electis. Præterea Auditores Electis ſub pœnâ tardioris Metempſychoſis, optima quæque de cibariis exhibere tenebantur; cùm interim Electi nihil operis agerent, ſed meditationibus vacarent: quibuſdam ſcil. omnia jam religionis arcana communicata erant, à quibus Auditores arcebantur. Porrò tria *Signacula* apud Manichæos erant Electorum; *Oris*, *Mannum*, & *Sinûs*, ut his tribus caſti eſſent & innocentes. *Os* continebat omnes ſenſus in capite: *Manus* omnem operationem: *Sinus* omnem libidinem ſeminalem. Tribus enim Deum offendimus; Cogitationibus, Verbis, Factis. Quàm verò parum obſervantes fuerint horum Signaculorum, plurimis oſtendit exemplis D. Auguſtinus in Libro de moribus Manichæorum. Hactenus D. Tollius.

Ex dicto Fragmento Græco p. 41 innoteſcit, quòd Manichæi propriâ urinâ ſe lavabant & ſordes ſuas abluebant, metuentes aquam puram polluere. Et certè urina vocatur *Lotium* à lotione, à multis noſtratibus uſurpata, propter abſterſivam facultatem ex inhærente Sale. Ex Manetis Libris, p. 143, memorantur *Liber Epiſtolarum*, *Evangelium vivum*, *Theſaurus Vitæ*, *Liber Myſteriorum* quo Legem & Prophetas ſubvertere conatur. *Liber Apocryphorum* ac *Apomnemoneumatum*, ſc. Manetis Dictorum & Factorum memorabilium commentarius. Liber inſcriptus *Adæ*, & *Adimantis*, & *Moſis*. Item *Agapii Heptalogus*, & *Ariſtocriti Theoſophia* ubi conatur monſtare Judæorum & Græcorum & Chriſtianorum Religionem unam eandemque fuiſſe; utque vera dixiſſe videatur, Manetem ut malum hominem inceſſit ac traducit. p. 145, Manetis Pater Πατέκιος, & Mater Κάροσσα. Τὸν Σαρουᾶν unum fuiſſe ex Manetis Diſcipulis: ſic & *Thomam* qui conſcripſit Evangelium, &c. Dictus autem Σαρουᾶς longè diverſus eſt ab antiquo Ζαρουάμ, de quo alibi diximus. Pro Deo, *Principem hujus Mundi* colunt, ſc. malum Mundi Principem: nam Patrem cœleſtem ſolius futuri ſeculi poteſtatem habere nugantur. p. 131, Aſſerunt Adamum nobis diſſimilem formatum: verùm à *Sacla* ſcortationis principe, & *Nebroda* quam materiam eſſe ajunt, Adamum & Evam factos fuiſſe: & illum ferino vultu creatum, hanc autem ſine Animâ, &c.

D. Tollius

D. Tollius p. 142 memorat, Manetis Libros Palmyreno & Syriaco ſermone ſcriptos fuiſſe; quorum unus in 22 partes diviſus. Ἡ τῶν γιγάντων πραγματεία ſeu *Giganteus Liber* ab Heracliano confutatus. *Theſaurus minor*: Liber *Precum*: *Evangelium ſec. Philippum*: *Acta Andreæ Apoſtoli*: *Epiſtola* XV^ta *ad Laodicenſes*: τὰ Παιδικὰ τȣ̃ Κυρίȣ. Qui autem plura cupit, adeat ipſum Fragmentum Græcum in Bibl. publicâ Oxon.

Hoc modo (Manete occiſo & Manichæiſmo abolito,) *Zerduſhti* Religio reſtituta eſt, & Magia orthodoxa priſtinas vires recuperavit. Sed hoc non diu duravit: nam poſt breve tempus prodiit alius Hæreticus dictus مزدك *Mézdek* ſeu *Mázdek*, ſive مزدك *Mazhdak*. Iſte in eorum Libris vocatur مزدك الزنديق *Mázdek Saducæus*. Plutarchus p. 360, iſtum cum *Manete* perperam confundere videtur, dicendo, *Quòd Manetem aliqui* Μασδὴν *vocant*: ſed pro hoc reſcribendum eſt Μάσδηκ. Et hoc modo reſtituendus eſt Plutarchus qui tam in re hiſtoricâ quàm in nominis ſcriptione hallucinatus eſt. Nam *Mázdek* non fuit idem cum *Manete* nec contemporaneus, ſed ſequente ſeculo poſteà prodiit, ut mox dicetur. Iſte itaque Hæreticus *Mázdek* voluit etiam eſſe in Religione Innovator & Hæreſeos Sator, novas ſuas opiniones diſſeminando.

Shahriſtâni Arabs refert, *Mazdekæos eſſe maximâ ex parte ut Manavitæ* ſeu *Manichæi, in* الكونين والاصليين *Originibus duabus & duobus Principiis: niſi quòd Mazdek aſſereret Lucem agere ſecundùm intentionem & delectum, Tenebras verò fortuitò & per accidens; & quòd Lux ſcienter & ſenſibiliter ageret, Tenebræ verò ignoranter & cæcé.* Et poſt alia quædam, addit, *quòd Mazdek dehortatus eſt homines à diſſentione & odiis & cædibus. Cúmque pleraque horum contingerent propter Mulieres & Opes, ille ideò Mulieres & Opes communes eſſe voluit, & omnes de eis participare debere ſicut participant de Aquâ & Igne*, &c. Plura apud Shahriſtani leguntur, quæ recitatione vix digna.

Referentibus Perſis, iſte Nebulo oriundus eſt ex urbe *Neiſhâbur*, & prodiens tempore Regis *Kobâd*, (qui Græcis Καυάδης ſeu Καβάδης ſonat,) prophetiam jactitavit: & ut dicto Regi viro mulieroſo placeret, æqualitatem Opum & communitatem Mulierum & Uxorum licitam eſſe pronuntiavit; adeò ut ſi pauper aut peregrinus rogaret, non erat reſpondendum, *Non habeo quod dem tibi*. Cúmque talem Sectam اباحت *Licentiæ* propagaret. (ſcil. omnium Opes & Uxo-

res eſſe communes,) hæc Religio placuit juvenibus & puellis, & omnibus ſtolidioribus, qui itaque eam libenter ſecuti ſunt, & multi inopes & peregrini ejus ſequaces fuêre: & tandem Rex *Kobâd* manum ejus corroboravit, ejúſque Religionem ipſe amplexus eſt, & eandem ab omnibus amplectendam eſſe publicè promulgavit: & res eò tandem devênit, ut Divitum uxores & Opes in raptum & rapinam cederent. Hinc autem factum eſt, ut Perſidis Magnates conſentientes, *Kobâdem* depoſuerunt, & incarcerârunt, filium ejus *Gjâmaſp* in ejus locum ſubſtituentes. Quocirca *Mazdek* fugâ ſibi conſuluit. At Rex *Kobâd* interim conſilio & aſtu uxoris ſuæ è carcere evadens, abiit ad Regem *Hayâtilæ*, opem ab eo petens: & revertens reſtitutus eſt. Sed Mazdekiſmum non ſecutus eſt ampliùs.

Cùm autem defunctus eſſet *Kobâd*, ejus Succeſſor *Nuſhirravân* in Solio conſtitutus, initio adminiſtrationis ſuæ *Mazdek* ejuſque Aſſeclas interficiendos curavit: & ab iis qui à gladio & cæde ſuperſtites manſerant, abſtulit opes quas injuſtè ab aliis rapuerant, & propriis dominis ſeu priſtinis poſſeſſoribus eas reſtituit. Narrant, quòd cùm *Mazdek* audiret *Nuſhirravân* jubentem eum trucidari, dixit, *Deus præfecit te ut ſervares, non ut perderes*, &c. Cui Rex reſpondit, *O fili meretricis, nonne meminiſti te petiiſſe à Kobâd ut pernoctares cum Matre meâ, &c.* Deinde proclamavit occidendos omnes Manichæos & Mazdekæos, & Magiſmum ſtabilivit in Perſide. De iſto dicto *Mazdek* prolixè agit *Megjdi* Perſa in Vitâ *Kobâd*, & in Vitâ *Nuſhirravân*, ſi alicui libet ulteriùs inquirere: nos enim rem tantùm breviter perſtrinximus.

Alio tempore prodiit Hæreticus dictus خواف *Chuâph*, de quo in ſequente Capite agetur.

Cap. XXII.

Perſarum opiniones primitivæ (eæque hactenus continuatæ,) de Religionis ſuæ Principiis ſeu Articulis primis, ex Damaſcio & Plutarcho & Shahriſtanio, atque ab Indo-Perſis.

SUperiùs Perſarum religioſa dogmata tetigimus, quæ jam ulteriùs explicare præſtat.

Zoroaſtres eorum Propheta & Legiſlator ejúſque Aſſeclæ Perſarum Magi, ex Geneſeωs hiſtoriâ & ex quotidianâ cum captivis Judæis in Perſiâ converſatione, didicerunt ſua Principia *Lucis* & *Tenebrarum*,

brarum, quibus intelligitur *Deus* atque *Diabolus*, ut ſupra monuimus. At aliqui eorum paulò aliter ſtatuunt, ſi vera ſunt quæ Damaſcius ex Eudemo refert, quòd ſc. apud Magos & omnes eorum Sectas Marticolas, omne *Intelligibile* ſeu *ſub ſenſum cadens* reputatur vel *Locus* vel *Tempus*, ex quibus prædicta colligunt. Locus ſic ſe habet in Libro περὶ Ἀρχῶν MS, *Μάγοι δὲ καὶ πᾶν τὸ Ἄρειον γένος, ὡς καὶ τοῦτο γράφει Εὔδημος, οἱ μὲν Τόπον, οἱ μὲν Χρόνον καλοῦσιν, τὸ νοητὸν ἅπαν τὸ ἡνωμένον· ἐξ οὗ καὶ διακριθῆναι καὶ Θεὸν ἀγαθὸν καὶ Δαίμονα κακὸν, ἢ Φῶς καὶ Σκότος πρὸ τούτων, ὡς ἐνίους λέγειν. οὗτοι δὲ καὶ αὐτοὶ μετὰ τὴν ἀδιάκριτον φύσιν διακρινομένην, ποιοῦσι τὴν διττὴν συστοιχίαν τῶν κρειττόνων· τὴν μὲν ἡγεῖσθαι τὸν Ὡρομάσδην, τὴν δὲ τὸν Ἀρειμάνιον.*

Plutarchus in Libro *de Iſide & Oſiride* eſt paulò prolixior in Magorum opinionibus deſcribendis: viz. *Sunt qui putant duos eſſe deos, quaſi contrariis deditos artibus, ut bona alter, alter mala opera conficiat: eum qui eſt melior, Deum; qui deterior, Dæmonem dicunt:* ὥσπερ Ζωρόαστρις ὁ Μάγος *ſicut Zoroaſtres Magus, qui illum vocat* Ὡρομάζην, *iſtum verò* Ἀρειμάνιον. *Addiditque hoc enuntiatum, De rebus ſub ſenſum cadentibus, illum maximè ſimilem eſſe Luci; hunc Tenebris & Ignorationi: horum medium eſſe* Μίθρην, *quæ eſt cauſa cur Mithram Perſæ* Μεσίτην *Mediatorem* ſeu *Intermedium nuncupant. Docuitque ad illum pertinere* εὐκταῖα καὶ χαριστήρια, *ad hunc verò* ἀποτρόπαια καὶ σκυθρωπά: *herbam enim quandam vocatam* ὄμωμι *contidendo & in mortario tundendo, invocant* Ἅδην *Ditem* & σκότον *Tenebras: tum admixto Lupi jugulati ſanguine, efferunt & abjiciunt in locum* ἀνήλιον *quò Solis radii non pertingunt: nam & de Plantis quaſdam judicant boni dei eſſe, & quaſdam mali: & Animalium quædam, ut Canes, Aves, & Echinos terreſtres, bono; aquatica malo adjudicant, itaque & beatum illum prædicant qui plurima interfecerit. Enimverò illi quoque multa de iis fabuloſa narrant, cujus generis eſt quod referam. Oromazen natum ajunt è Luce puriſſimâ, Arimanium è Caligine; eóſque bellum inter ſe gerere. Oromazen feciſſe ſex Deos; primum Benevolentiæ, ſecundum Veritatis, tertium Æquitatis, reliquos Sapientiæ, Divitiarum, & Voluptatis quæ honeſta conſequitur: Arimanium totidem numero his adverſa effeciſſe. Deinde Oromazen ſeſe triplicâſſe, & à Sole tanto ſe intervallo removiſſe, quanto Sol à terrâ abeſt; ac Cœlum Stellis decorâſſe, unamque ante alias tanquam Cuſtodem & Speculatorem conſtituiſſe Sirium. Alios porrò deos XXIV condidiſſe & in Ovo poſuiſſe: at totidem numero factos ab Arimanio Ovum illud perforâſſe, hinc mala bonis eſſe permixta. Appetere porrò fatale tempus, quo neceſſe*

neceſſe ſit peſte & fame ab his adductâ Arimanium omninò perdi atque aboleri: Terrâque æquabili & planâ factâ, unam Vitam unámque Civitatem Beatorum hominum univerſorum, unâque linguâ utentium, fore. Theopompus ait de ſententiâ Magorum, vicibus ter mille annorum alterum deorum ſuperare, alterum ſuccumbere; & per alia tria annorum millia bellum eos inter ſe gerere, pugnare, & alterum alterius opera demoliri: tandem Ἅδην *Plutonem deficere, & tunc homines fore beatos, neque umbram edentes: deum porrò qui iſta machinetur, quieſcere ad aliquod tempus; non quod longum ſit Deo, ſed rectum & mediocre tanquam hominis dormientis.*

De alterius Mundi ſtatu eandem cum nobis Chriſtianis notionem habuêre, quamvis eum ad captum humanum aliquando deſcriberent tanquam Paradiſiacam Civitatem, ut ſuprà Plutarchus; de quâ re etiam conſulatur Liber *Sad-der*. Et cùm talia ſtatuerint Magi Deicolæ, quis non credat tam hos quàm eis contemporarios Judæos à primis Patriarchis talem ſuam Paradiſi notionem habuiſſe, quamvis nihil dicatur in Vet. Teſt. Hæc autem præmiſſa de Magis, ſunt Græcorum imperfectæ quædam ſtricturæ, ex quibus haud multa de eorum rebus colligenda ſunt. Proximè itaque ſubjiciemus ea quæ accepimus ab Indo-Perſis, à quibus ſequens Relatio petita eſt: in quâ malorum Angelorum lapſûs, & Creationis & Durationis Mundi & ultimi Judicii hiſtoria continetur. Noſtræ autem Interpolationes Uncis incluſæ. *Perſæ credentes Angelos eſſe Dei Servos & Miniſtros ad ejus Mandata exequenda, affirmant quòd poſtquam Deus feciſſet Bonos Angelos, primum eorum aſſignavit Opus ut crearent Cœlos, idque* 45 *diebus. Et quòd deinde apparuit Tenebroſitas quædam horribilis* [nam Tenebræ tunc erunt ſuper faciem Abyſſi,] 9600 *Paraſangis circumquaque à Deo diſtans.* [Nam Diabolus reputatur Tenebrarum Autor: at hæ Tenebræ totaliter & ſemper limitatæ ſunt, ut interponeretur Lux regens diem.] *Hinc Deus citò perſpexit eſſe inimicum quendam, & mox Diabolum eſſe deprehendit, eúmque valdè fortem & numeroſum. Quapropter quatuor Angelis fortioribus* Erdibehiſht, Azur, Sorûſh, & Behrâm *rem commiſit ut pugnarent cum Diabolo ejúſque copiis, eúmque debellarent & captivum adducerent.* [Significatur Angelorum contra Deum prima in cœlo Rebellio & defectio, propter quam è cœlo dejecti & lapſi ſunt in terras.] *Nam poſtquam Diabolus conſcripſerat exercitum, jam tempus erat ut Deus ſibi proſpiceret: qui itaque 4 dictos Angelos miſit ad pugnandum cum Abreman, & ut eum coram Deo ſiſterent in cœlo, unde*

perrupto

perrupto carcere aufugerat. [Diaboli actualis lapſus inſinuatur.] *Hinc aliud Bellum acre, in quo Diabolus ad incitas & extremitatem redactus, veniam petiit, & ſe Victoris arbitrio ſubmiſit. Nihilominùs tamen Deus noluit eum perdere & annihilare; ſecum perpendens, quòd ſi Diabolum prorſus perderet eúmque cum his omnibus & totâ diabolorum familiâ aboleret & radicitùs extirparet, Dei miſericordia & gloria non eſſet tam illuſtris, nec tam evidenter compareret. Nam ſi non quodammodo permitteret Diabolo exiſtere & crudelitatem exercere, nulla eſſet inter bonum & malum diſtinctio, nec inter vitia ac virtutes differentia. Propterea Deus noluit Diabolum perdere, ſed eum in Mundo reliquit, ſub hac conditione, ut quicquid Mali eveniret, id attribueretur Diabolo; & quicquid Boni accideret, attribueretur Deo. Et quod tempus Durationis Mundi & Diaboli, à Deo ordinatum eſt, ut Mundus à primâ ſuâ Creatione duraturus eſſet* 12000 *annos; quorum* 3000 *tunc eo tempore quo Diabolus à Deo devictus eſt, expiraverant & elapſi ſunt: & reſtantes* 9000 *annos Deus trifariàm dividens, erexit tres Digitos, permittendo Diabolo ut utrum horum vellet eligeret, ut ſcil. eo tempore durante, crudelitatem ſuam in humanum genus exereret & tentationibus ſuis exerceret. Quapropter Diabolus rem benè perpendens, elegit ſibi Digitum medium, adeóque tempus medium dictorum annorum. Unde colligitur, quòd per fatalem hujus Decreti neceſſitatem omnes res humanæ ſubjiciantur incertitudini, nec dari poſſe rerum ſtatum diu duraturum. Primis enim temporibus Juſtitia, Moderatio, Temperantia, & erga Deum ac Homines Pietas floruerunt, dum in pace & tranquillitate eſſet Mundus. Sed tandem cùm ex nimiâ pace & otio homines per ſuperbiam deviarent & contra Deum rebellarent, Diabolo permiſſum eſt homines infeſtare & Mundum Diabolicis ſuis artibus turbare. Nam quando in contrarium priorum Virtutum, ſuperiores eſſent Injuſtitia, Violentia, Inimicitia, Intemperantia, Superbia, Libido, Avaritia, & omnis generis Impietates in Deum & Homines perpetratæ ad ſummam exorbitantiam excreviſſent; & harum rerum conſequentiæ ſeu effectus (utpote ſunt Bella, Diſtractiones, & Dei Flagella Fames & Peſtilentia,) humanum genus affligerent, Deus noluit pati ut hæc æternùm graſſarent, ſed contra Diaboli furorem & malitiam, tempus reſpirationis & felicitatis & tranquillitatis benignè interpoſuit. Et cùm jam tandem ex* 12000 *annis pro Mundi duratione primò decretis atque conſtitutis, ſupereſſent* 953, *tunc deinde expectanda eſſet ſupremi Judicii Dies & Mundi Diſſolutio, quando reſurrecturi eſſent omnes mortui & in judicio ſiſtendi. Et quòd deinde ſtatim*

Juſti reſurgentes, Beatificâ Dei viſione fruituri eſſent, in Cœleſtibus Manſionibus eorum in terris operibus bonis meritiſque proportione aptatis permanſuri. Et quòd improbi poſtquam in Animabus ſuis Tormenta & Supplicia peccatis ſuis paria eiſque per Angelos Mihr & Surûſh decreta & parata paſſi fuerint, tandem in Judicii Die ſunt etiam reſurrecturi, & per infinitam Dei miſericordiam eorum peccata condonanda, iique admittendi in quaſdam exteriores Manſiones, ubi ad juſtam diſtantiam Beatificam Viſionem percepturi erunt: ſed tamen à Juſtis per unam nigram in fronte maculam diſtinguendi. Et quòd tandem in extremi Judicii die Diabolus cum omnibus malis ſuis Angelis erunt judicati & condemnati, & eorum regnum in æternum deletum & perditum. Talis eſt iſtorum Hypotheſis, partim ex Biblicâ Hiſtoriâ collecta, & partim à primorum temporum traditione accepta.

Quoad ſupradictam inter Deum & Diabolum pugnam, non debemus culpare iſtos talia narrantes, cùm nos ipſi etiam talia credere ſupponamur, (malorum Angelorum lapſum indigitantia,) eáque ex *Apoc.* XII. 7, 8, *Et fuit Bellum in cœlo, Michael cum Angelis ſuis pugnavit contra Draconem. Et Draco cum Angelis ſuis etiam pugnarunt: ſed non prævaluerunt, nec locus eorum ampliùs in cœlo inventus eſt.* Et Verſu 12, ejus Tentationes ſignificantur, *Væ incolis terræ & maris, nam ad vos deſcendit Diabolus furibundus, quia novit tempus ſuum eſſe breve.* Supradicta Zoroaſtris & Magorum, longè ante Apocalypſin conſcripta ſunt, & in Apocalypſi ad nos continuata eſt traditio à primis accepta Patriarchis: unde colligimus eam fuiſſe ſemper receptam inter Orthodoxos Orientis opinionem, & eorum loquendi modum de hiſce rebus.

At in Magorum opiniones deſcribendo, cæteris fuſior eſt *Shahriſtâni* in Libro *de Religionibus orientis* Arabicè conſcripto, ubi docet eorum Reges ſemper habuiſſe quem conſulerent مرجع *Márgji'* ſeu *Redeundi-locum*, ſcil. *Adeundum* ſeu *appellandum quendam*, quem tanquam Oraculum conſulerent, ad quem deferretur Appellatio pro ſententiâ ſuâ definitivâ in caſibus difficilioribus: is erat *Archimagus* ſeu eorum *Archipræſul*, à cujus deciſione non recedendum, ſed in eâ acquieſcendum ſine ulteriori Appellatione. Iſte apud Perſas talis erat qualis Turcarum مفتي *Mufti.* Dictus autem *Shahriſtâni* ſeq. modo narrat, ſc. *Omnes Perſarum Reges fuiſſe de Religione Abrahami, & omnes Subditos ſemper fuiſſe de Religione Regum ſuorum. Et Regibus fuiſſe* مرجع *Márgji'*

Mârgji ſeu *Appellandum quendam, qui erat* موبذ موبذان اعلم العلماء احكم الحكماء *Præſul Præſulum, Doctiſſimus Doctorum, Sapientiſſimus Sapientum, à cujus Mandato non recedebant, nec niſi ad ejus Sententiam redibant: &, quòd ei exhibebant Reverentiam talem quam Principes Châliphis regnantibus exhibere ſolent.* Additque, *Quòd Maguſæis peculiaris ſit* الثنوية *Dualitas, adeò ut ſtatuant* مدبرين قديمين *Ductores* ſeu *Gubernatores duos æternos, qui dividuntur in Bonum & Malum, & Probitatem ac Improbitatem, Emolumentum ac Nocumentum. Horum unus nominatur Lux, & alter Tenebræ, ſc. Yezdan* ſeu *Deus, & Ahreman* ſeu *Diabolus. Eorúmque Religionem eſſe ſec. hanc diviſionem* ſeu *diſtinctionem: & quòd omnes Magorum Quæſtiones vertantur ſuper duobus Cardinibus, quorum unus eſt Explicatio cauſæ Miſtionis Lucis & Tenebrarum, & alter eſt Explicatio Liberationis Lucis à Tenebris. Et quidem, quòd Miſtionem ſtatuant* مبدأ *Initium* ſeu ſtatum à quo, & *Liberationem* معاد *Reditum* ſeu ſtatum ad quem. Hæcque myſticè explicant; & meliore luce deſtituti, in tenebris diſputant.

Supradictus Shahriſtani pergit narrare, *Quòd Magi ſtatuant* الاصلين *Principia duo, ſicuti dixerat: ſed quòd* المجوس الاصلية *Magi originales non exiſtiment expedire ut ambo ſint* قديمين ازليين *cöæterna ab initio; ſed quòd Lux ſit* ازلي *æterna ab initio, & Tenebræ* محدثة *productæ. Et quòd tum, differant de modo* ſeu *cauſâ productionis ejus; cùm à Luce producitur tantùm Lux, quæ non producit ullum Malum; & quomodo ergò productum Principium Mali aut alius cujuſvis rei, cùm nihil adjunctum (*ſeu *par fuerit) Luci quoad primam ejus productionem & æternitatem!* Deinde narrat, *Quòd ſtatuant initium primum eſſe à Perſonis, quæ ſunt* كيومرث *Keiomâras; dein* زروان كبير *Zervân magnus: & tandem alius propheta cui nomen* زردشت *Zerduſht. Et quòd* كيومرثية *Keyomarthitæ volunt Keyomârath fuiſſe Adam, prout occurrit in Indorum & Perſarum Chronologiis, quibus tamen contradicunt alii Chronologi. Et quòd dicti Keyomarthitæ qui auctores* ſeu *aſſertores* المقدم الاول *Antitiſtis primi Keyomârath, ſtatuant Yezdân & Ahreman, aſſerentes Yezdân fuiſſe* ازلي قديم *ſine initio æternum, & Ahreman fuiſſe* محدث مخلوق *productum & creatum. Yezdân cogitâſſe ſecum, Niſi fuerint mihi controverſiæ, quomodo erit? Hancque cogitationem pravam naturæ Lucis minùs analogam, produxiſſe Tenebras dictas Ahreman, qui*

qui naturâ diſpoſitus ad malum & diſſidium & improbitatem & noxam & omnia nocumenta : & prodiens contra Lucem, eam oppoſuit tam naturâ (ſeu facto) *quàm dicto. Et deinde emergente Bello inter exercitum Lucis & exercitum Tenebrarum, mediatores erant Angeli : & tum facta eſt inter eos pax, ſub eâ conditione ut Mundus inferior integrè eſſet τῷ Ahreman pro* 7000 *annis : & tum Mundum dimittens, eundem redderet Luci. Eos autem qui ante initam Pacem in Mundo fuerant, perdidit & prorſus delevit. Et tum de novo incepit, cum homine dicto Keiomaras, & animale dicto Tauro, quos ambos mactavit, & ab hominis cadavere pullulavit Ribâs* ſeu *Ribes: & ex hujus Ribâs radice prodiit Vir dictus* ميشه *Mîſha, & Mulier dicta* ميشانه *Miſhâna; qui fuerunt* ابو البشر *Protoparentes: A cadavere Tauri pullulârunt Pecora & cætera Animalia. Porrò opinati ſunt Lucem elegiſſe homines ut Adjutores, dum adhuc eſſent Spiritus abſque Corporibus ; idque vel ut elevaret eos è locis τῷ Ahreman, vel ut eos Corporibus veſtiret adprœliandum cum Ahreman. Elegerunt itaque Veſtitum Corporum & Belligerationem cum Ahreman, eâ conditione, ut auxilium haberent à Luce & tandem victoriam in copias τῷ Ahreman. Et poſt illum devictum & copias fuſas ac deperditas, futura eſſet Reſurrectio. Ejuſmodi fuiſse cauſam Miſtionis, hanc verò cauſam Liberationis.* Paulò aliter rem explicare ſatagunt aliqui ex Græcis, qui exponunt has eorum Quæſtiones de Luce & Tenebris, eſſe de ſolo Animæ in corpus *Deſcenſu* (qui Mixtio Lucis & Tenebrarum,) dicto Κάθοδος : & Liberationem Lucis à Tenebris, eſſe Animæ *Reditum*, qui Ἄνοδος. Animarum ſeparata Creatio quam innuit *Shahriſtâni*, convenit cum opinione Platonicorum & Pythagoreorum quam Zaratus ſeu Zoroaſtres Pythagoræ Præceptor eum docuit, & (ut fertur) Dyada eſſe numerorum Matrem, Monada verò Patrem : Animam eſſe alatam, quæ confractis alis, in Corpus præceps lapſa eſt : at denuò pennata & refectis alis, ſuperna repetit & ad ſuperos revolat. Videri poteſt Plotinus lib. 8 *Enneadis quartæ*. De Animæ Deſcenſu in Corpus, & quomodo frangat alas, plura collegit Cæl. Rhod. p. 643, 644. Et Macrobius lib. 1. cap. 12 docet, *Quomodo* (ex ſent. veterum Ethnicorum) *Anima ex ſuperiore Mundi parte ad inferiora hæc delabatur,* ſc. *per duos Tropicos Cancri & Capricorni, qui Solis Portæ à veteribus vocantur. Per has Portas Animæ de cœlo in terras meare, & de terrâ in cœlos remeare creduntur : ideò Hominum una, altera Deorum vocatur. Hominum Cancer, quia per hunc in inferiora deſcenſus eſt : Ca-*

pricornus

pricornus deorum, quia per illum Animæ in propriæ immortalitatis ſedem & in deorum numerum revertuntur. Ibidem videas plura. Altera Magorum Secta originalis, ſunt *Zervanitæ, qui aſſerunt Lucem produxiſſe Perſonas ex Luce quæ omnes erant Spirituales, Luminoſæ, Dominales: ſed quòd harum maxima Perſona cui Nomen Zervân, dubitavit de re aliquâ; & ex iſtâ dubitatione emerſit Satanas.* [Per hoc fortè volunt lapſum Angelorum.] *Sunt ex eis qui aſſerunt, non eſſe dubium quin Zervân ille Magnus ſtetit & muſſitavit* 7999 *annos ut poſſet habere Filium; & non habuit. Tum novum quid animo molitus, cogitavit ſecum quòd fortè hic Mundus nil valet. Ideóque emerſit Abreman ex tali ſolicitudine* [ſeu ſolicitâ-cogitatione] *unicâ: & emerſit Hormuz ex tali ſcientiâ: & quòd dum hi duo eſſent ſimul in uno ventre, & Hormuz eſſet exitui propior, ſubtiliter agens Abreman* ſeu *Satanas, matris ventrem diffidit, & tum prior exiens occupavit Mundum.* Et poſtquam prolixè proſecutus eſt opiniones eorum ineptas, deſcribit quales ſint المسخية *Meſchitæ* & الخرمدينية *Chorremdinîtæ,* i.e. *fêſtivæ Religionis homines,* qui ſunt ex Sectis *Zervaniorum* ſeu *Zervanitarum.*

Hæc ſunt metaphorica & allegorica. Et ab his non multùm abludunt quæ apud Photium habet Theodorus Mopſueſtienſis Presbyter, qui ſcripſit de Perſarum Magiâ, ubi *Exponit nefandum Dogma quòd Zaſrades introduxit, ſive Zaruàm, quem Principem omnium facit, & Fortunam appellat.* Deinde tradit, *Hunc Libationem feciſſe ut Hormiſdam gigneret, quem & genuit, uti & Satanam. Item, de eorum αἱμομιξίᾳ. Ubi etiam eorum perobſcœnum Dogma verbatim exponit & refellit.* Hæc ille. *Zaſrades* autem perperam legitur pro *Zarades*; quem inſuper videtur malè confundere cum *Zaruàm* qui mille annis ante alterum vixit, de quo ſuperiùs egimus. Quoad *Sanguinis miſtionam,* fortè ſit tale fabuloſum quod in Libro *de Iſide & Oſiride* (ut ſuprà) affert Plutarchus, *Quòd ſc. Magi herbam Omomi in mortario tundentes, Ditem invocabant & Tenebras: &, deinde admixto Lupi jugulati ſanguine, efferebant & abjiciebant in locum obſcurum ad quem Solis radii non pertingerent.* Sed (quod res eſt) Plutarchus non videtur ſatis diſtinxiſſe inter *Magos veneficos,* & *Magos Perſarum Sacerdotes,* quorum erat ſolam θεῶν θεραπείαν intelligere & curare, dicente Cicerone. Quin & ut in quâvis Gente inter Bonos mixti ſunt Mali, ſic & hiſce Magis melioribus admixti fuerint aliqui Malefici, ut fit inter Chriſtianos; qui tamen non ſunt omnes damnandi ut Malefici, pro paucorum culpâ. Inter primitivos Angelos fuerunt aliqui Diaboli.

boli. Injuſtè itaque tam Plut. quàm Theod. Mopſ. Perſis impingunt Diabolicam Magiam, cùm Diog. Laertius ex Ariſtotele affirmet veteres Perſas illicitæ Magiæ ignaros fuiſſe. Verum quidem eſt Medicinam & Philoſ. naturalem & Herbarum vires ſtudebant: ſic Xen. lib. VIII. *Herbarum & eorum quæ è terrâ naſcerentur vires, à pueritiâ Perſæ diſcebant, ut noſcerent quæ ſalutaria corpori, quæ contrà noxia eſſent, ut illa ſicubi uſus poſceret, conquirere; hæc vitare & fugere.* Fortè nimium aliquando Herbis tribuerint, ſi verum ſit quod tradit Plinius XXI. 11, νυκτήγρετον (q. d. nocturnas agens excubias,) *erui poſt æquinoctium vernum radicitùs, ſiccarique ad Lunam 30 diebus, ita lucere noctibus. Magos Parthorúmque Reges uti hac herbâ ad vota ſuſcipienda. Eandem vocari* χηνόμυχον, *quoniam Anſeres à primo conſpectu ejus expaveſcunt: ab aliis* νυκτάλωπα, *quoniam è longinquo noctibus fulget.* Videtur fuiſſe eandem quæ Flavio Joſepho Βααρὰς, ſcil. בערה Βααρὰ, *ardens, ſuccenſens*, quæ Meſopotamienſibus Arabicè audit شجرة البراق = *Herba fulgurationis* ſeu *ſplendoris*, noctu lucens: quæ virens, (ſine ſiccatione, utpote glabra & viſcoſa,) non comminùs, ſed eminùs obliquè intuenti ſplendet: cujus itaque locus longo baculo notandus. Hoc Magórum non erat pejus quam Rachelis opinio de Mandragoris, quaſi eſſent ἀνακάμψερως.

Alia Magorum Secta originalis, eáque præcipua, ſunt *Zerduſhtii* ſeu *Zerduſhtitæ. Hi* (inquit Shahriſtâni) *fuerunt Aſſeclæ* τȣ̃ *Zerdùſht Sapientis filii Pûrſhàſp, qui apparuit tempore* جشتاسف *Hyſtaſp. Ex regione Aderbayagjân fuit Pater ejus, & ex urbe* ري *Rey orta eſt Mater, cujus nomen fuit* دغدو *Dôghdu. Iſti opinantur Perſis fuiſse Prophetas & Reges, cujus primus fuit Keiomáras qui rexit Terram totam, ejúſque locus fuit in urbe Iſtáchr.* Deinde poſt alia plurima, affert miram Creationis hypotheſin, quòd ſcil. iſtius Sectæ homines putent *Deum à tempore quod in Codicibus præſtantiſſimis & Libris ſummis expreſſum, creâſſe ex regno ſuo populum ſpiritualem. Et poſtquam effluxiſſent* 3000 *anni, tranſmiſiſſe Voluntatem ſuam in formâ Lucis fulgentis compoſitæ in figuram humanam, quam comitabantur* 70 *ex Angelis honoratioribus. Creâſſe quoque Solem, & Lunam, & Stellas, & Filios hominum: hæcque fuiſse immobilia per* 3000 *annos. Deus indidiſſe ſpiritum* τȣ̃ *Zerdùſht in quandam Arborem quæ crevit in altiſſimo altiſſimorum: eam enim plantavit in Aderbayagjân in jugo alicujus Montis cui nomen* اسمويدخر *Aſmuîdacher: & tum miſcuit corpus* τȣ̃ Zerdùſht *cum lacte Vaccino; quod cùm bibiſſet Pater ejus, id factum eſt Semen-genitale, & deinde Fruſtum*

carnis

carnis in utero matris ejus. Illud verò invadens Diabolus, mutavit illud. Deinde mater ejus audivit à cœlo proclamationem in quâ indicata eſt liberatio ejus, & liberata eſt. Cúmque naſceretur, riſit tali riſu quam perceperunt omnes qui aderant. Tum doloſè egerunt contra Zerdùſht, ita ut collocaverint eum inter tramitem Bovis & tramitem Equi & tramitem Lupi: & horum ſinguli ſurrexerunt in præſidium ejus contra reliquum genus ſuum. Et cùm poſteà adoleſceret donec perveniret ad annum trigeſimum, tum miſit eum Deus ut Prophetam & Nuntium ad homines: iſque invitans Hyſtaſpem, adduxit eum ad Religionem ſuam, quæ fuit عبادة الله والكفر بالشيطان والامر بالمعروف و النهي من المنكر واجتناب الخبائث *colere Deum, & renuntiare Diabolo, præcipitque Beneficia-agnoſcere, & vetat ingratitudinem, docetque averſionem à ſpurcitiis* ſeu vitiis. Deinde addit, *Zerdùſht affirmavit Lucem & Tenebras eſſe* اصلان *duo Principia ſibi invicem contraria: & ſic eſſe Yezdân & Ahreman, qui fuerunt* مبدا *initium eorum quæ inveniuntur in Mundo: ex eorum miſtione* [ſeu *combinatione*] *extitiſſe Compoſitiones; & ex variis Compoſitionibus productas fuiße Formas. Et quòd Deus qui creavit Lucem & Tenebras, utriuſque Autor unicus ſit, ſine Socio, ſine Pari aut Simili, nec ei referenda ſit* وجود *exiſtentia Tenebrarum, ſicut dicunt Zervanitæ: ſed Bonum & Malum, Integritas ac Corruptio, & Puritas ac Spurcities exiverunt ex miſtione* [ſeu *commiſſione*] *Lucis & Tenebrarum: & niſi hæc duo commiſta fuiſſent, non extitiſſet Mundus. Et hæc duo contra ſeinvicem inſurgebant & de victoriâ contendebant; donec Lux vinceret Tenebras, & Bonum Malum. Tum poſteà ſalvum evaſit Bonum ad Mundum ſuum, & Malum divertebat ad Mundum ſuum: & ſic fuit cauſa Liberationis. Cúmque Deus excelſus hæc duo temperaverat & miſcuerat pro arbitrio ſuo, eáque in Compoſitione viderat, tum inſtituit Lucem ut originale quiddam, & indixit exiſtentiam ejus ut exiſteret. Sed Tenebræ ſecutæ ſunt ſicut umbra perſonam. Nam cùm videret eas quodammodo exiſtere, ſed non realiter exiſtere, tum planè produxit Lucem, & acquiſitæ ſunt Tenebræ per conſequentiam: nam ex neceſſitate extitit contrarium, quippe cujus exiſtentia fuit neceſſaria,* ſc. *ut contingens in creatione, non autem ex primâ intentione, ſecundùm exemplum quod adduximus de Perſonâ & Umbrâ.*

Porrò iſte (inquit) *Zerdùſht eſt Autor Libri quem compoſuit: alii dicunt ad eum dimiſſum fuiſſe à cœlo: is eſt Zendaveſtâ, bifariàm dividens Mundum in Mínu & Ghîti, ſeu Spiritualem & corporalem, ſive Spi-*

 ritum

ritum & Perſonam, quaſi Creationem dividens in duos Mundos. Dixitque quicquid ſit in hoc Mundo, bipartitum eſſe in Bâchſhiſh & Kúniſh, per quæ voluit Potentiam & Actum; & quidvis determinatum eſſe juxta horum ſecundum.

Deinde (inquit) *locutus eſt Zerdùſht de aditibus ad ſtudium* ſeu *laborem* [ſive *de tendentiis ad Conatum-humanum,*] *quæ ſunt motiones hominum, quas diviſit trifariàm in Mániſh, & Ghûyiſh, & Kúniſh, per quæ vult Credenda ſeu Fidem, & Dicenda ſeu Sermonem, & Facienda ſeu Praxin: & hiſce tribus completum eſſe ſtudium ſeu conatum noſtrum. Et quando homo in hiſce deficit, Religionem & Obedientiam* Dei *tranſgreditur: ſed quando in hiſce currit ſeu procedit uſque ad* [ultimam] *rei exigentiam & præſcriptam legem, tum hæc eſt Victoria magna.*

Porrò (addit) *Zerduſhitæ jactant de plurimis Miraculis quæ ipſe patraverit; ſicuti quando Hyſtaſpis Equi Pedes in ventrem retracti fuerant, quòd Zerduſht dum eſſet in carcere eos ſolverit; & proinde ſoluti fuerunt Pedes Equi. Et ex iis eſt, quòd ipſe pertranſiens Cæcum quendam in urbe Dînavar, dixerit, Accipite talem herbam, (quam deſcripſit eis,) & exprimite ejuſdem ſuccum in oculos ejus, & tunc videbit: quodque hoc fecerunt, & viſum recuperavit cæcus. Hoc* (inquit Shahriſtâni) *totum erat ab ejus ſcientiâ in proprietatibus Herbarum, nec ulla ejus Miracula aliquid valent.*

Sunt autem (addit Shahriſtâni) *ex Magis Zerduſhtæis genus quoddam vulgò dictum Saiſanitæ & Bih-aphriditæ, quorum Caput fuit homo quidam Neiſhaburenſis cui nomen* خواف *Chuâph* ſeu *Quâph, qui prodiit in diebus potentiſſimi Dynaſtæ Abu-Múſlim. Is fuit Muſſitator* [ad modum Magorum,] *& adoravit Ignes. Deinde relinquens hæc, invitavit Magos ut deſererent Muſſitationem, & ut abdicarent cultum Ignium: & poſuit illis Librum, eiſque præcepit dimittere crines, & vetuit illis Matres & Filias & Sorores, & illicitum pronuntiavit Vinum: & juſſit illos ut obverterent ſe Soli in ortu ejus, adorando in uno genu. Iſti recipiebant ſe in Monaſteria, & inter ſeinvicem diſtribuebant opes; & non comedebant morticinium, nec mactabant animalia donec ſeneſcerent. Iſti erant inimici populo Dei, Muſſitatoribus inquam Magis; adeò ut Sacerdos aliquis Magorum eum tradiderit Principi Abu-Múſlim, qui illum interfecit juxta Oſtium Eccleſiæ-Cathedralis in urbe Neiſhâbur. Ejus autem Aſſeclæ affirmabant illum in cælum aſcendiſſe ſuper Burdone; & quòd ſuper eodem Burdone rurſus certiſſimè deſcenſurus ſit, & ab inimicis ſuis vindictam ſumpturus. Iſti etiam aſſeruerunt Zerdúſhti prophetiam, & magni fecerunt illos Reges quos æſtimaverat Zerdúſht.* Autor Libri *Ph. Gj.* refert, quòd tunc fuit inſignis quidam Magus cui nomen سنباد *Sumbâd,* qui propter aliquam in Religione Controverſiam quam

defendebat,

defendebat, arctiſſimam coluit Amicitiam cum illius temporis Principe Abu-Muſlim, qui etiam vice verſâ erga eum amiciſſimus fuit. Quoad ſuperiorem *Chuâphi* prohibitionem non mactare Animalia donec ſeneſcant, id convenit cum hodierno Magorum Præcepto & praxi in Libro *Sad-der*; atque in Libro *Ph. Gj.* in voce گودرز traditur, آنکه كشتن گوساله وبره و بچه جميع جانوران در ملت زردشت ممنوع است *quòd Vitulum-annuum aut Agnum aut quorumvis Animalium Pullos mactare, in Zerduſhti religione vetitum ſit.*

Supradictus Hæreticus *Chuâph*, ſic dictus eſt à patriâ ſuâ ſeu ejuſdem nomini regione in Ditione Neiſhaburenſi, ubi eſt ejuſdem nominis Provincia, in quâ ſunt 3 Civitates & 260 Villæ. Juſſit dimittere ſeu amovere crines: nam Magi nutriebant comam, ut conſtat ex Pſeudo-Smerdi, cujus defectus aurium quas præſciderat Cambyſes palam percipi non potuit, donec pellex ejus inter congrediendum eas manu palparet.

Animum aliquando induxeram *Zerdûſhti* ſeu *Zoroaſtris* Vitam dediſſe in proximo Capite. Sed quia cum ejus Vitâ, *Darii Hyſtaſpis* hiſtoria adeò intertexta eſt, ut (niſi frequentes inſerantur Digreſſiones,) hæc abſque illâ commodè intelligi nequeat, & in eâ quoque multa ad Perſicam Religionem ſpectantia contineantur; mutavi conſilium. Hiſque altiùs perpenſis, neceſſarium mihi viſum eſt priùs Vitæ *Hyſtaſpis* breviarium præmittere; ut cùm poſteà *Zerduſhti* Vitam (quæ prolixior eſt) exorſus fuero, eandem abſque Digreſſione ad finem perſequi liceat, nec Hiſtoriæ noſtræ ordo rurſus interrumpatur aut turbetur.

CAP. XXIII.

Vitæ Guſhtaſpis ſeu Darii Hyſtaſpis breviarium.

QUia in ſequentibus frequentior *Guſhtaſpis* mentio, & is quoque ille ſit cujus tempore apparuit *Zerduſht* qui ſub iſtius Regis protectione Religionem de quâ heic agitur propagavit, Lectori fortè non ſit ingratum pauca de eo delibare, priùs quàm *Zerduſhti* Hiſtoriam pleniùs proſequamur: non quidem integram ejus Vitam & Imperium in medium adducendo, ſed tantùm præcipua quædam ad

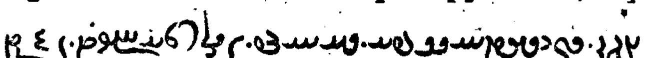
hujus Operis ſcopum facientia. Alia quædam de eo occurrunt in Vita *Zoroaſtris*.

In Catalogo Regum Perſiæ ſuo ordine memoratur كي كشتاسب *Key-Guſhtâſp*, ſcil. τῶν *Keyân* ſeu *Illuſtrium* ultimus qui hoc Titulo gaudebat. Nam omnibus Dynaſtiæ Medicæ Regibus præmittebabatur Titulus *Key*, uſque ad iſtum Regem incluſivé. Is tacitâ proſapiâ paternâ, vocatur *Hyſtaſpes Darii pater*, vel viceverſâ *Darius Hyſtaſpis filius*. Sed ſive vocetur *Darius*, ſive *Hyſtaſpes*, apud omnes convenit quòd fuit *Xerxis* pater. Eſt itaque vel *Darius*, vel *Hyſtaſpes*, vel *Darius* cogn. *Hyſtaſpes*: iſque pater *Xerxis*, qui apud Herod. p. 443 dicit, *Neque enim fuerim Darii* (*qui fuit Hyſtaſpis, qui fuit Arſamis*, [al. *Arſacis*,] *qui fuit Ariaramnis, qui fuit Teiſpei, qui Cyri, qui Cambyſis, qui fuit Achæmenis*) *filius*, *niſi Athenienſes ultus fuero*. Sic apud Stobæum p. 88 legitur, Δαρεῖος ὁ Ξέρξου πατὴρ *ſeipſum laudans dicebat, in bellis & rebus periculoſis ſe fieri prudentiorem*. Iſte Rex in omnibus Perſarum & Arabum Libris vocatur كشتاسب *Guſhtâſp filius* τοῦ لهراسب *Lohrâſp*: & de ejus Genealogiâ nihil prætereà extat. Hinc Græcis factum eſt Ὑςάσπης, unde rurſus Arabibus وشتاسف *Wyſhtaſp* & يشتاسف *Yſhtaſp*. Nec mirum eſt ſi *Hyſtaſpi* præmittatur nomen *Darius*, cùm hoc ſive ut Nomen ſive ut Titulus, omnibus Perſarum Regibus olim datum fuit.

Lohraſpem regnum filio ſuo *Guſhtaſpi* reſignâſſe tradit *Bundâri* ex *Dakîki* poetâ Arabe, qui fuit primus qui Reges Perſiæ carmine laudavit, & ipſe *Guſhtaſpis* res hiſtoricè tradidit in 1000 Verſibus. Ex eo multa ſumpſit *Phirdauſi* autor Libri *Shahnâmæ*, quem *Bundâri* vertit in proſam Arabicam, ubi legitur, قال الدقيقي لما سلم لهراسب سرير السلطنة الي ولده كشتاسب سار الي نوبهار وكان متعبد عبادهم يقصدونها للمجاورة وينقطعون فيها للعبادة وكانت عند الفرس بمنزلة مكة الطاهرة المحروسة عند العرب فدخلها لهراسب وخلا بنفسه واغلق عليه باب متعبده ولبس المسوح ولازم الخشوع والخضوع وخلع سواره وسدل شعره علي عادتهم واقام علي ذلك ثلاثين سنة يعبد الشمس تاسيا بجمشيد الي ان انتهي اجله *Dixit Dakîki, Quando Lohraſp reſignavit Solium Imperii filio ſuo Guſhtaſpi, conceſſit ad Naubahâr*

babâr in Balch, *& in cultu inſtituit religioſos eorum qui illuc contendebant ut adhærerent templo & qui ibidem ſecludebant ſe ad colendum: id enim loci apud Perſas fuit ſicut Mecca (ſanctiſſima & cœlitùs cuſtodita) apud Arabes. Huc itaque ingreſſus Lohraſp, mundavit ſeipſum, & clauſit ſibi oſtium eorum quos in cultu inſtituebat: & induit veſtem textilem, & aſſiduus fuit in humiliatione & devotione, & exuit armillas ſuas, & demiſit comam ſuam ſecundùm morem eorum. Et hoc modo perſtitit triginta annis, quibus colebat Solem imitando Gjemſhîdum, donec appeteret fatum ejus.* Nempe ibidem tandem occiſus fuit, ut poſteà videbitur ſub finem Vitæ *Zoroaſtris*.

Celeberrimus Rex *Guſhtaſpes*, ut perhibetur prudentiſſimus, ſic etiam fortiſſimus: nam inter benedictiones nuptiales quas in Libro *Zend* Sacerdos recenter nuptis apprecatur, ſequente modo legitur,

 Sicut Rex Guſhtaſp fortes eſtote.

Si eiſdem literis & diverſis vocalibus ſonaretur گشتاسب *Gheſhtaſp*, ſatis aptè ſignificaret *Factus equo*, cùm ex Equi hinnitu factus fuerit Rex. Sed tacitâ illâ hiſtoriâ, Perſæ conſtanter ejus nomen ſonant *Ghuſhtâſp*; quod duplicem ſignificationem habere dicitur: ſive enim ſcribatur گوشاسب *Ghuſhaſp* ſive گشتاسب *Ghuſhtaſp*, in Libro *Ph: Gj.* exponitur رويا *ſomnium* ſeu احتلام *Somniatio*; atque in eodem Libro idem aliàs exponitur جهنده وخيزه كننده *ſaltabundus & ſe erigens*: hinc (ut ſuprà) celeberrimi Pyrei nomen ab iſto Rege extructi in *Balch*, eſt آذرگشتاسب *Azur-Ghuſhtaſp*, i.e. *Ignis ſaliens* ſeu *fulgur*; diverſum ab alio Pyreo à *Lohraſpe* ibidem condito, quod propter vernantem ornatum vocabatur نوبهار *Nau-babâr*, i. e. *novum ver.*

Iſtius (ut videtur) Regis atque aliorum viſuntur ſtatuæ *Solem* & *Ignem* in pariete delineatos intuentes propè Palatium Perſepolitanum. In iſtis ſtatuis Coronæ (ſeu Pilei) ſunt longè diverſæ ab eâ recentiorum dictâ تاج *Tâgj*: nec tantùm Reges, ſed & Sacerdotes ejuſmodi Pileis induti cernuntur in Proceſſione ſolenni quæ ibidem ſculpta cernitur. Talis corona ab Arabibus dicitur *Kánkal*: ſic *Camûſi* autor *Phiruzabadius*, قنقل اسم تاج لكسري *Kánkal eſt nomen Coronæ Coſroum*, ſeu veterum Regum Perſiæ, quæ Epitheto تاج كياني *Corona Keyanæa* vocatur. Hoc autem nomen per ludibrium inditum videtur ab Arabibus, quibus *Kánkal* primariò eſt menſura quædam Aridorum,

qualem

qualem Anglicè vocamus **an half peck**, lepidè ſubinnuendo eos Reges Capita ſua tali Menſuræ indidiſſe eâque tecta fuiſſe. Hæcce talis Corona Perſis dicta eſt كرزن *Ghérzen*, quæ ut Pileus pro quotidiano uſu ex leviori materiâ fieri ſolebat, cùm Perſarum Crania ſint tenuiora iis aliarum Gentium. At ut Corona (nam forma erat eadem,) pro ſolenni uſu Auro & Gemmis plumata, adeò gravis fuit, ut cogerentur eam de catenâ aureâ ſupra Regum capita in Solio ſuſpendere. Talem Coronam penſilem habuit *Coſrav Pervîz* pendentem 60 *Man* ſeu *Minas* eorum, quarum ſingulæ ſunt duæ *Litræ* ſeu *Rotala* una. Unde abſq; Metaphorâ, aliquis Perſiæ Rex recenter coronatus, conqueſtus eſt, *Quàm gravis eſt hæc Corona!* Quo dicto, eum quaſi tanti honoris indignum depoſuerunt ſubditi. Eæ autem Coronæ fuerunt tantæ capacitatis, ut, uti interiùs magnam Granorum menſuram, ſic & exteriùs aliquot Carminum inſcriptionem capere poſſent. Unde *Sheich Saadi* dicit كيخسرو *Key-Coſrois* Coronæ inſcriptum fuiſſe,

چه سالهاي فراوان و عمرهاي دراز — *Quid multi anni, quid vita longa?*
كه خلق بر سر ما بر زمين بخواهد رفت — *Mortales enim ſuper terram capita noſtra calcabunt.*
چنان كه دست بدست آمدست ملك بما — *Perinde ut Regnum à manu ad manum ad nos pervênit,*
بدستهاي دگر همچنين بخواهد رفت — *Sic* [à manu noſtrâ] *in aliorum manus tranſire debet.*

Regis *Guſhtaſp* Baſilica ſeu Reſidentia ordinaria erat *Perſepolis*, quæ quondam nobiliſſima urbs & totius Perſidis caput, in quâ marmoreum Palatium ex integrâ rupe exciſum, & excavatæ ibidem Cameræ, cum multis animalium figuris & Columnis plurimis: unde olim Perſicè dictum هزار ستون *Hazâr-ſutûn*, i. e. *Mille columnæ*, ſeu (ſi vocem fingere liceat,) χιλιοςύλιον *millecolumnium*; poſito numero certo pro incerto & prodigioſo pro vero, quia ſunt ibi columnæ plurimæ. Hoc Palatium quia ex rupe exciſum, Arabicè nuncupatum eſt اصطخر *Iſtáchr*, q. d. *è rupe deſumptum*, ſeu *rupe conſtans* ſaxeum Palatium, nomine deducto ab VIII^vâ Conjugatione Radicis صخر *Sachr*, i. e. *rupes*. Hoc nomen ſemper authenticè ſcribitur اصطخر, non autem eodem ſono استخر, ut in *Ph. Gj.* perperam fit: ubi etiam minùs arridet dicti nominis allata ratio, quaſi *Iſtachr* ſignificet آبگير *âbghîr*, i. e. *ciſterna, un Tank* ſeu *lacus* ex cæſo lapide, quia ibi extat talis lacus:

hæc

Ex Mauſoléo Perſepolitano Rex *coram* Igne *et* Sole *quaſi adoraturus stans, cujus* Anima *ceu* Icuncula *in nube ad cœlum aſcenſura cernitur.*

Honoratiſſimo et Illuſtriſſimo Viro IOHANNI DOMINO SOMMERS Baroni de Evesham, *omnium bonarum Literarum Poſſeſſori et Patrono,* hanc Tabulam *ſummæ Gratitudinis ergô lubens meritóq humiliter* DDD. Autor T. H.

MB d. et ſculp.

hæc enim ratio non à priori, ſed à poſteriori ſumpta videtur.

Prope hoc Palatium eſt *Mons regius*, quippe in quo Regum Sepulchra erant & adhuc ſunt; de quo *Diodorus Siculus* refert, *In orientali Arcis plaga eſt Mons IV inde Plethris* (*i. e. CCCC pedibus*) *diſtans, quem Regium vocant: in hoc enim Regum Sepulchra inerant. Nam exciſa illic petra erat, complura in medio Domicilia complectens: in quibus* Σηκοὶ *Septa ſeu Conditoria defunctorum, quæ nullum quidem aditum manufactum præbebant, ſed inſtrumentis quibuſdam manufactis ſublatos mortuorum Loculos excipiebant.* Sic ille. Sed nuperioribus ſeculis dicta *Septa* (vel ſaltem aliqua eorum) perrupta ſunt, ut aditus omnibus pateat, rimando annon etiam Theſauri unà cum Corporibus conderentur: ubi tamen nec Theſauros nec Corpora repererunt. Dicta Conditoria ſunt in ipſâ rupe ſub Statuarum pedibus, columnis ab humo elevata, & Regum Statuæ eis ſuperimpoſitæ *in baſſo relevo* ex latere marmoreæ rupis eminentes: ita ut Statuarum ſiniſtra latera rupis lateri adhæreant, quaſi ſint ſtantes ſuper Sepulchrorum ſuorum columnis; & præ ſe habentes è regione poſitos *Solem* & *Ignem* ſupernè in pariete ſculptos. Et juxta in eodem pariete ſupra Statuarum capita, ſculpta cernuntur talium Regum *corpuſcula volatilia*, quaſi per aërem in Cœlum aſcenſura, (uti à nobis Chriſtianis ſupra Sepulchra pingi ſolent Capita alata,) animarum ad Cœlum volatum ſignificantia. Et hinc planè conſtat quid de Paradiſo reverà ſenſerint veteres Perſæ; quamvis ad hominum captum, Paradiſi gaudia cœleſtia per amœnitates terreſtres & ſenſuales repræſentaverint, uti & Mohammedani. Videatur quoque Cyri ante mortem pia oratio, in quâ (inter alia) Animæ immortalem ſtatum declarat, in *Cyropædiâ*. In eodem quoque Mauſoléo tales Genii plures quaquaverſus volitantes cernuntur, ad ſuperiores manſiones volaturi; quæ repræſentantur per *Corpuſcula inferiùs nubibus involuta*, eáque tam directo quàm reverſo ſitu poſita. D. Thevenotus in Itinerario, horum Iconiſmorum ſcopum haud ſatis percipiens, *Deitates alatas* vocat, perperam omnino. Nec quidem reliqua ſatis intelligibiliter deſcribit; præſertim *aliquid ſupra januàm*, ita ut quid ſibi velit, intelligi nequeat. Neque meliùs quidem id quod ſuprà dictas figuras ſeu Iconiſmos extat intellexit D. *Mandelſlo* nec ex eo *Herbertus*, qui pro *Animâ in nube ſurſum volante* (*inter Solem & Ignem*,) exhibet *Serpentem ligno impoſitum & involutum*, ut ſolet eſſe æneus Serpens Iſraelitarum. In hoc autem peſſimè erratum eſt, inſinuando quaſi Serpentem adoraſſent: illi

enim Serpentes maximè odio habent, & eos necaſſe beatiſſimum pietatis opus ducunt. Ille autem quid eſſet nube involutum non diſtinxit.

Perſæ (præſertim ii in Indiâ) ajunt quòd tandem (interceſſione *Zerdùſhti*) à Deo conceſſum fuit *Guſhtaſpi* ut in cœlum aſcenderet: & filio natu maximo *Piſhûtun* ſeu *Baſhûten* conceſſum ut in hoc Mundo ſupereſſet immortalitate donatus, idque in دماوند كوه *Dummâvand monte*, (rectiùs dicto دنباوند *Dunbâvand*,) unà cum 30 Satellitibus pariter immortalibus, qui jubentur omnes alias creaturas arcere à beatiſſimo illo æternizandi loco, ne fortè ibi etiam evadant immortales. *Ali Birgjendi* dicit, quòd ad ſummum ejus cacumen aſcendi nequit, quia ibi extant vapores Salis Ammoniaci. Iſtum autem montem celſiſſimum (ſub nomine *Damoan*) cum multâ difficultate conſcendit *Herbertus* noſtras, (p. 112,) qui dicit ſuperiorem ejus partem conſtare nativo ſulphure, unde noctu quaſi ſcintillare videtur: & quòd ab hoc monte in communem uſum Sulphur ad omnes vicinas regiones deferri ſolet. Sic ille. Sed illius veniâ, noctu ſcintillatio ſeu coruſcatio eſt potiùs à Sale Ammoniaco. Utcunque autem hæc de Guſhtaſpe ſint fabuloſa, falſo tamen huic fundamento ſuperſtructa eſt alia fabula de ejus perennatione, at in alio diverſo loco: ſic enim *Ibn Shahna* Arabs, كشتاسف هو الذي يزعمون انه باقي في حلكندر *Guſhtaſp ille eſt quem ſuperſtitem eſſe credunt in Halacánder*. At pro hoc vitioſo loci nomine *Halacánder*, legendum eſt كنكدز *Gangdiz*, ut rectè habet *Abulpheda*; de quo loco ſuperiùs abundè diximus.

Quòd iſte Rex ſcientiæ adipiſcendæ ergô Brahmanos Indiæ conſuluerit, Am. Marcellinus docet, *Hyſtaſpes prudentiſſimus Darii pater, qui cùm ſuperioris Indiæ ſecreta fidentiùs penetraret, ad nemoroſam quandam venit ſolitudinem, cujus tranquillis ſcientiis præcelſa Brachmanorum ingenia potiuntur: eorumque monitu rationes mundani motûs & Syderum, puróſque Sacrorum Ritus (quantum colligere potuit,) eruditus, ex his quæ didicit aliqua Magorum ſenſibus infudit.* Hæc planè ſignificant eum matheſeωs rudimenta didiciſſe ab Indis.

Bundâri alicubi ait Zerduſhtum ſe Guſhtâſpi applicaſſe anno ejus 2do, ſi verum ſit. Hoc autem non conſiſtit cum eo quòd *Zerduſht* fuerit ſervus prophetæ Iſraelitici, quod omnes de eo affirmant. Alibi *Bundâri* dicit rectiùs, poſt annum Regis triceſimum acceſſiſſe *Zerduſht*.

duſht. Dictus Rex *Guſhtaſp* regnare cœpit anno Mundi 3484, ante Chriſtum 519 annis. Et regnavit 36 annos.

Quia verò Perſæ erant Sagittarii optimi, ergò apud Mauſoléum Perſepolitanum in Regum manibus tenetur *Arcus*, (cui innituntur,) ut Perſarum Inſigne. Et apud Strabonem in *Darii* (fortè *Hyſtaſpis*) ſepulturâ ponitur Epitaphium, *Amicis fui* ἱππεὺς καὶ τοξότης ἄριςος *Eques & Sagittarius optimus, venatores fugavi, & omnia facere potui*. Et dicente Plutarcho in Moralibus p. 211, *Perſarum numiſma Daricum Sagittario ſignatum fuit*. Talis Nummus vel apud Spanhemium vel apud Goltzium videri poteſt, ubi Rex altero genu flexo jaculatur. Et, ſi rectè memini, Suetonius in *Caligulâ*, ponit in Parthorum vexillo *Draconem*, & in eorum vexillo regio *Arcum*.

Fortaſſis propter prædicta fabuloſa quæ ſuperiùs referuntur, factum fuerit ut iſti *Hyſtaſpi* à corruptis Chriſtianis longè poſt Chriſtum affingeretur aliquis *Liber Revelationum de Chriſto*, cujus meminit Juſtinus Martyr, qui etiam hujus Libri deluſionibus deceptus eundem probat, & bonus ille vir dolet ejuſdem lectionem tunc fuiſſe prohibitam. Vide ejus *Apol*. p. 66 & 82. Iſte *Hyſtaſpes* apud Lactantium lib. 7, cap. 15, vocatur *Hydaſpes*, de quo ibi narratur, *Hydaſpes Medorum rex antiquiſſimus* (*à quo Amnis denominatus*) ---*vaticinantis pueri ad memoriam poſteris tradidit, Sublatum iri ex Orbe Imperium*, ſc. Romanum, &c. Et cap. 18, eundem cum Vatibus dæmonurgis numerat. Erratur autem in nomine, cùm nullus Medorum rex unquam dictus fuerit *Hydaſpes*, ſed tantùm *Hyſtaſpes*.

CAP. XXIV.

Zerduſhti ſeu Zoroaſtris vita.

PErſarum propheta *Zerduſht*, ſeu (ut ſemel cum vocali *Damma* ſcriptum vidi,) *Zorduſht*, idem eſt qui Græcis ſonat Ζωροάςρης, ſeu aliis Ζωρόαςρεις in caſu recto. Is in hominum ore vulgò perperam ſonat *Zoroaſter*, cùm apud Græcos non detur talis hujus nominis forma. Ideóque miror cur Doctiſſimus Scaligerus ſupponendo illam formam, etymologiam dederit per זרו־אסתר verba nihil Hebraicè ſignificantia, ſed tantùm Hebracis literis ſcripta; & nomen Ζωροάςρην

 inter-

interpretando *vivum ſydus* & ἀςροθύτην In hæc animadvertere viſum eſt, ne aliquis tanti viri (aliàs doctiſſimi) autoritate ſeducatur.

Autores avidè arripuerunt *Zoroaſtris* nomen: de ejus tamen ſeculo & patriâ errando, unum eundémque hominem in plures multiplicando, ut videre eſt in Patritii *Zoroaſtre*, & ut mox heic etiam videbitur. At quicquid dixerint, ille fuit tantùm unus, iſque tempore *Darii Hyſtaſpis*, nec ejus nominis plures unquam extitêre: nam antiquiſſimus ille Bactrianorum Rex qui eo nomine appellatur, à Diodoro Siculo rectiùs 'Οξυάρτης nuncupatus eſt, ut ſuprà monuimus.

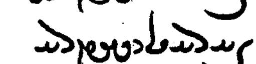
Nominis *Zoroaſtris* ſcriptio vitioſa eſt apud Græcos, qui ſolent pleraque nomina Orientalia vitiare: idque partim quia talium nominum Scriptores ſæpè eorundem ſonos non è Libris, ſed è vulgi ore accipiebant; partimque quia Græcorum literæ non ſunt ad omnes ſonos orientales benè accommodatæ, præſertim deeſt *sh* ubique, & *h* in medio vocum deſideratur. Deinde rurſus Græci (præſertim Medici) aliquando è malè ſcriptis libris Arabicis aut Perſicis hauſerunt nomina quæ rurſus nobis dederunt corruptiora: ut pro تمله بترة *Támala-pátra*, videntur legiſſe ملا بترة Μαλάβαθρα aut τὰ Μαλάβαθρα, *Malabathrum*. Sic pro بادنجان *Bâdingjân*, legerunt مالنجان *Melongena*: pro بدخش *Badàchſh* legerunt بلخش *Balàchſh*, *Balaſſius*: pro بدنك *Pudèngh* ſeu بدنج *Pudèngj* legerunt بليج *Pulêgj*, *pulegium*, non à necandis *pulicibus*, ſed ab orientalis nominis corruptelâ ortum. In his lit. *Dâl* oblongior, propter figuræ ſimilitudinem à ſcribis mutata fuit in *Lâm*; eodem modo quo factum fuit in nomine تدمر *Tadmur* mutato in بلمر *Palmyr*. Ex ejuſmodi in Arabum libris vitioſâ ſcripturâ orta ſunt corrupta nomina *Antimonium*, *Mandragora*, &c. explicatu prolixa, quæ non ſunt ullius linguæ voces, quas tamen in criticorum malam crucem paravit veterum incuria. Alia errandi anſa fuit orientalium nominum ſcriptio cum ſolis Conſonantibus ſine Vocalibus: adeò ut vocibus per ſe ἀφώνοις, pro lubitu dederint ſonos, uti & noſtrates aliquando faciunt.

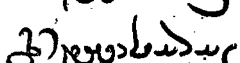
Ut itaque in aliis multis, ſic & in hoc nomine Ζωροάςρης pariter erraruut, ubi ο pro δ, quâ ratione meliùs ſcripſiſſent Ζωρδάςης. Sed apud orientales literæ *Vau* & *Dâl* MS ſunt ſibi invicem ſimiles, ut pro زردست *Zorduſt* ſeu *Zardaſt*, facilè legerint زروست *Zoroaſt*. Scribæ alius error eſt apud Theodorum Mopſueſtienſem, ſcribendo Ζάτραδης redundante

redundante σ: & apud alios Ζάϐρατος redundante ϐ: id enim meliùs ſcripſiſſent Ζάρατος, ſeu potiùs Ζάρατος vel Ζάρατυς, niſi quod ἐπίσημον βᾶυ vix ſatis eis videretur terminatio Græca.

Hujus nominis ſcribendi formulæ apud orientales ſunt variæ, quaſi alicujus in religione *Protei* nomen πολύμορφος. Uſitatior ac verior forma eſt زردشت *Zerduſht*, quod tamen aliquando apud Poetas ſonatur *Zerriduſht*: & deinde ſeqq. modis quandoque ſcribitur, ſc. زرادشت *Zarâduſht*, & (ſonando *t* pro *d*) زراتشت *Zarâtuſht*, & aliter زردهشت *Zerd-hùſht*, vel rythmi & cadentiæ causâ apud Poetas *Zerd-hàſht* & *Zerd-hiſht*. In Libro *Ph. Gj.* monetur aliquando ſcribi زاردشت *Zârduſht*, & زارتشت *Zârtuſht*, & زره تشت *Zeratùſht*, & زرتشت *Zertùſht*, & زارهشت *Zâr-hùſht*, & زرادهشت *Zarâd-hùſht*, & زاردهشت *Zârd-huſht*. Quin & præter has omnes ſcribendi formulas, in nuperis Apographis in Linguâ *Péhlavi* ſcriptis, reperiuntur ſequentes formæ, quas etiam unà cum ſupradictis Lectori in hoc loco exhibendas cenſui: ſunt autem

 Zaratúſhtriſh, &

 Zaratúſhtra, &

 Zaratúſhtru.

Quin & hoc nomen (ut ſupra monui,) in Lib. *Nim.* ſcribitur etiam زردشت *Zorduſht* ſub ordine Vocalis *Dammæ*, cujus Interpretatio ſcribarum errore datur امام مرغان *Antiſtes avium*, perperam pro امام موغان *Antiſtes Magorum*: ideóque tales libri MSS[ti] infinitis mendis ſcatentes peritum Lectorem poſcunt. Iſte idem eſt qui apud Porphyrium legitur Ζάϐρατος ſeu Ζάρατος, quem Pythagoras conſuluit: nam Pythagoræ prælegiſſe *Zabratum* meminit Porphyrius. Sic etiam Apulejus in *Floridorum* 2do; *Aiunt Pythagoram (cùm inter captivos Cambyſis Ægyptum adveheretur,) doctores habuiſſe Perſarum Magos, ac præcipuè Zoroaſtrem omnis divini arcani Antiſtitem.* Clemens Alex. mendosè legit *Pythagoras diſcipulus Nazarati Aſſyrii*, pro quo meliùs dixiſſet *Zarati Perſo-Medi.* Et hujus Præceptor fuit *Hoſtanes*, ſeu *Soſthenes*, ſive *Zoſtrianus*, cujus *Zoroaſtres* fuit Nepos.

Proximè quid hoc nomen Grammaticè & ex vi vocis ſignificet, diſquirendum.

quirendum. *Bar Bahlûl* Syrus hoc nomen ſeq. modo exponit, ܙܪܕܘܫܬ
ܐܘ ܕܗܒܐ ܙܪܐ ܘܕܗܫܬ ܡܠܟܘܬܐ ذهب الملك ܗܢܐ ܕܝܢ ܡܬܦܫܩ ܕܗܒܐ
ܕܡܠܟܘܬܐ. ܙܪܕܘܫܬ ܒܟܬܒ ܕܦܪܕ ܗܢܐ ܕܝܢ ܙܪܕܘܫܬ ܗܘ ܕܐܫܠܡ ܪܛܢܐ ܕܡܓܘܫܐ.
ܐܝܟ ܥܝܕܐ ܕܝܢ ܕܫܡܗܐ ܕܡܬܦܠܚܝܢ ܒܠܫܢܐ ܢܘܟܪܝܐ. ܠܐ ܙܪܕܘܫܬ ܩܪܝܢܢ ܐܝܟ ܦܪܣܝܐ
ܐܠܐ ܙܪܒܕܘܫܬ: ܐܝܟܢܐ ܕܐܦ ܠܐ ܩܪܝܢܢ ܡܫܐ ܐܝܟ ܥܒܪܝܐ ܐܠܐ ܡܘܫܐ. ܕܗܟܢ ܫܦܝܪ
ܘܬܪܝܨ ܒܟܬܒܐ ܣܘܪܝܝܐ *In Zarduſht, Zar eſt Aurum, & Dûſht ſeu Dehùſht eſt regnum, Arab. Dahab AlMulk: ſic enim exponitur, Aurum Regni. De Zardùſht in Libro Paradiſi dicitur, Iſte Zardùſht eſt qui tradidit Muſſitationem Magorum. At ſec. morem Nominum quæ in exoticis linguis uſurpantur, non vocamus Zardùſht ſicut Perſæ, ſed Zarabdùſht: ſicuti non vocamus Miſhe ad inſtar Hebræorum, ſed Mûſhe; quia ſic pulchrum & rectum eſt in Libris Syriacis.*

D. *Henr. Lord* Mercatoribus Anglis olim in Indiâ Sacellanus, ab aliquo Perſarum Sacerdote refert, quòd *Zerdùſht* ſic dictus fuerit, q.d. آزر دوست *âzer-douſt*, i.e. *Ignis amicus*. Sic etiam Texeira à talibus Sacerdotibus edoctus. Hæc autem Etymologia, eorum in hac parte ignorantiam innuit: cùm *Eliph* longum *Médda* notatum, Aphæreſin raró aut nunquam patiatur. Præterea *Dùſht* non poteſt eſſe idem quod *Douſt*. Sed non ſunt omninò culpandi, cùm hujus Nominis originalem ſignificationem exquirere, ſit planè difficillimum: nec in Linguâ Perſicâ rimando, ullum unquam commodum ejuſdem ſenſum appellativum invenire potuimus. Eſt quidem زر *Zer* Perſicè *Aurum*, ſeu in genere *Pecunia*: & دشت *Dùſht* exponitur بد و زشت *Pravus, malo-aſpectu, deformis* perſona aut res; q. d. *Aurum pravum* ſeu *deforme*; quæ quidem ſignificatio non multum quadrat. Propiùs accedit id quod legitur in Libro *Ph. Gj.* زرده دهي *Zerdih-dihì*, & زرده هشتي *Zerdìh-hàſhti*, quæ exponuntur زر خالص *Aurum purum* ſeu *ſincerum*, ſcil. *Obryzum*, Sed hæc etiam non ſatisfaciunt.

De ejus ortu & patriâ apud Europæos dubitatur & in diverſum itur. Apud Suidam memoratur Ζωρομάσδρης *Chaldæus Sapiens, qui ſcripſit mathematica & phyſica*. Is videtur idem qui apud eundem Suidam audit Ζωροάστρης *Perſo-Medus cæteros Aſtronomos ſapientiâ ſuperans*. Cedreno notatur *Zoroaſtres nobilis apud Perſas Aſtronomus*. Alius meminit *Zoroaſtris Proconneſii circa tempora Xerxis*. Dicente Clemente

Clemente Alex. p. 223. *Zoroaſtrem Magum fuiſſe Perſam Pythagoræ oſtendit.* Et p. 426, *Plato in* 10 *lib. de Republicâ meminit Heri Armenii genere Pamphili, qui de ſe ſcribit, Hæc ſcripſit Zoroaſtres Armenii filius, genere Pamphilus, In bello occiſus cùm eſſem, apud inferos à diis hoc didici. Hunc Zoroaſtrem, cùm* 12mo *die poſt mortem in rogo eſſet poſitus, Plato dicit revixiſſe.* Is aliàs audit, *Zoroaſtres Armenius Zoſtriani nepos & familiaris Pamphilus Cyri*, ſeu *Zoroaſtres Pamphilus Cyri familiaris.* Annotator Arnobianus habet, *Zoroaſtres Armenius Zoſtriani filius.* Quia verò *Zoroaſtres* aſſerebat *Oromaſden* & *Arimanium*, erant qui horum utriuſvis filium eum nominarunt, ſubinde etiam ſcribentes *Armenium.* Sic dictus Clemens, *Ζωροάστρης ὁ Ἀρμένιος*, & Agathias, *Ζωροάστρης ὁ Ὠρομάσδεως.* Hi autem omnes ſunt unus *Zoroaſtres.*

Sed haud mirum eſt ſi Europæi hoc modo diſſentiant de homine peregrino, cùm illius populares orientales etiam de ejus proſapiâ dubitent: at de ejus tempore concordant omnes, unum tantùm conſtituentes *Zoroaſtrem*, eúmque in eodem ſeculo ponentes. Sunt ex Indo Perſis qui ſuum *Zerduſht* ſeu *Zoroaſtrem* ex Chinâ ortum dicunt, Patre *Eſpintaman* & matre *Dodo.* Hæc autem nomina non ſunt Sinica, & eorum ſoni eâ linguâ exprimi commodè nequeunt. Alii ex eis ab alterâ Mundi extremitate arceſſentes, eum in occidente vel in Europâ cretum volunt: fortè intelligunt Palæſtinam. Apud Abulphedam Vol. 3. p. 58, *Zerduſht* dicitur ortus ex ارمي *Urmi* ſeu ارميه *Urmia* quæ occidentaliſſima Civitatum *Aderbayagjân* in montibus Gordiæis. *Megjdi* & alii hiſtorici eum ex Palæſtinâ veniſſe affirmant, ut ſuprà dictum. In Libro *Pharh. Gj.* ortus dicitur ex proſapiâ Regis *Phridûn* in Perſiâ. In Libro *Mugj.* fol. 224. 2, ponitur زردشت بن سديومان *Zerduſht filius Sad-yumán.* Sed fortè سديومان *Sad-yumân* perperam ſic ſcriptum fuerit pro سپنتمان *Spintamân*, qui reverà fuit *Zerduſhti* pater. Et quidem certè ex ſeq. ejus genealogiâ & parentum nominibus planum eſt eum fuiſſe genere Perſam. Et hoc non obſtat quin in junioribus annis fuerit prophetæ Iſraelitici ſervus, ſuæ fortunæ faber, cùm ejus parentes fuerint pauperes. Nam quòd die *Anirân* ex occidente primò venerit in *Aderbayagjân*, habendum eſt pro Teſtimonio valdè authentico. A talis prophetæ miraculis fuerit ſtimulatus ad ſimilia patrandum, & proinde multas aſtutias ſtuduerit, prompto ingenio & forti imaginatione & naturali audaciâ.

audaciâ & confidentiâ adjutus: nam ſi non fuiſſet audax & intrepidus, totius nationis Religionem ſuo modo reformare non tentâſſet. At quoad veram ejus proſapiam, ea in Libro *Sad der* optimâ autoritate fuſiùs narratur, زراتشت آنكو بود از پورشسب كه اورا نسب بود از پيترسب دگر هيچرسب آنكه از چخشونش زاسفنتمان بود *Zarâtuſht qui ortus eſt à Pûrſhàſp, cujus genus à Pîteràſp, dein ab Hîtcheràſp, qui à Tchechſhûneſh, qui ab Eſpintamân fuit.* Sed alibi ſæpiùs in eodem Libro brevitatis causâ ſcribitur زراتشت اسفنتمان *Zerâtuſht τῦ Eſpintamân*, q. d. *filius Eſpintamân*; qui tamen non tam Pater quàm Tritavus fuit. Sic tamen eſt loquendi mos apud eos. Et aliquando ipſe *Zerduſht* vocatur *Eſpintamân* ſimpliciter, & eo ſolo nomine intelligitur. Et hoc modo propter inſigne patratum facinus, paternæ genealogiæ iſtius hominis aliàs obſcuri memoria uſque ad finem Mundi continuabitur. Et ut de Patre conveniunt, ſic inter omnes convenit Matris ejus nomen fuiſſe دغدو *Dôghdu*, quod (liqueſcente *gh* ut in vocibus Anglicis **high, mighty**, &c.) apud eos plerumque ſonat *Dôdu*; nam ſonus *Gain* in medio vocum ferè evaneſcere ſolet. Hocque nomen innuit quaſi fœcunditate ea ſimilis eſſet ejuſdem nominis *Gallinæ Indicæ*, cujus Icon apud Herbertum in Itinerario extat ſub nomine *Dodo*, cujus etiam exuviæ farctæ in Auditorio Anatomico Oxonienſi ſervantur. Eſt autem *Dodo* magna Avis parvis & exilibus alis quæ ad currendum juvant, ſed ad volatum non ſerviunt; unde nec *Volucris* dici queat. Corpus eſt rotundum & pingue, ponderis 50 librarum. Cibus pravus ſtomacho nauſeam movens. Hujus avis vultus præ ſe fert Melancholiam. Sinciput nudum, occiput lanugine tectum eſt, ut & totum corpus. Roſtrum à naribus ad mucronem leviter vireſcit, admiſtâ tincturâ ſubluteâ. Reliqua ex Icone dignoſcantur. Plurima parit ova, unde & commodum fœcunditatis emblema. In Inſulâ *Madagaſcar* & *Bygarroys* præcipuè naſcitur.

Supradictus *Zerdùſht* apud Orientales (ut dictum) decoratur Titulo حكيم *Hakîm* ſeu *viri docti* & *philoſophi*: & in vetuſtis Libris vocatur رد *Ràd*, i. e. *Sapiens*. Is omnium conſenſu fuit in Aſtronomiâ & in Aſtrologiâ judiciariâ verſatiſſimus & peritiſſimus. Unde Doctiſſimus Rex, peritiſſimus Aſtronomus atque Aſtrologus *Olugh Beigh* in Aſtrologiâ ſuâ Perſicâ hactenùs ineditâ, (agens de نمودارات *Nomudârât* ſeu *Indicatoribus* Horoſcopi ſive Signi Aſcendentis in Nativitatibus

Reverendo Viro THOMÆ SMITH S.T.D.[ri] *hanc Tabulam tanquam veteri Amico D.D.D. Autor T.H.*

MB. d. et ſculp.

tatibus,) *Ptolemæi Indicatori* præfert eum *Hermetis:* & *Hermetis Indicatori* præfert *Indicatorem Zerduſhti*, وبصواب نزديكتر. بزعم احكاميان نمودار زردشت حكيم است *Opinione autem Judiciariorum, vero propior eſt Indicator Zerduſhti Philoſophi.* Adeò ut is de Judiciariâ Aſtrologiâ neceſſariò Librum ſcripſerit, in quo etiam ſe aliis peritiorem oſtendit.

Quando *Zerduſht* ſecum inſtituerat Religionem ſuam Perſarum Regi recommendare, ſedem ſibi ſelegit prope Perſarum Regiam, quæ tunc fuit *Iſtachr* ſeu *Perſepolis*. Sic *Beidavius* Hiſtoriographus Perſicus in Vitâ Regis وشتاسف *Hyſtaſpis* ait, *Hujus tempore Zerduſht Religionem Maguſæam propagavit, & homines à Religione Sabiâ avocavit; in monte* نفشت *Naphàſht qui eſt in Iſtachr locum habens.* Ut itaque Hiſtoriam Vitæ *Zerduſhti* ex orientalibus Scriptoribus proſequamur, primo in loco audiatur Hiſtoricus Arabs Abu Mohammed Muſtapha qui in Vitâ *Guſhtaſpis* refert, وبعد مضي ثلثين سنة من ملكه ظهر زرادشت الحكيم وهو صاحب كتاب المجوس وتوقف كشتاسف عن الدخول في دينه اولا ثم صدقه ودخل في دينه وكان هو من تلامذة عزير سمعه وقراء عليه ثم خالفه فدعى عليه عزير حتي جذم ـ فنفاه بني اسرائيل من بينهم فسار الي طرف المشرق ـ ثم الف هناك الكتاب في اثني عشر مجلد كل مجلد في جلد ثور حمله عجلة واحدة اباح في كتابه تزويج الام والاخت واحل شرب الخمر واشحن ذلك الكتاب بكلمات داود النبي بما سمعه من عزير و حلي كتابه المذكور بالنقوش الذهبية واودعه كشتاسف في اصطخر *Poſtquam elapſi fuerant 30 anni regni ejus,* [ſc. Guſhtaſpis,] *apparuit Zerâduſht ſapiens, qui fuit Autor Libri Magorum. Primò quidem deſtitit Guſhtaſp ab ingreſſu in Religionem ejus: ſed poſteà fidem ei adhibens, in Religionem ejus ingreſſus eſt. Fuit quidem ex Diſcipulis Ozeir* [ſeu Ezræ] *quem audire ſolebat, eique viciſſim legere aſſuetus eſt. Sed cùm ei contradiceret, aliquid in eum imprecatus eſt Ozeir, donec leproſus evaderet.---Poſteà rejecerunt eum filii Iſrael è medio ſuî, & tunc in plagam Orientis migravit.---Deinde compoſuit iſtum Librum duodecim tomis: & quivis Tomus* [conſcriptus] *in corio taurino, erat quantum portaret Vitulus. In iſto Libro licitum fecit conjugium cum Matre aut Sorore, & Vini potationem permiſit.*

miſit. Librum verò iſtum inferciebat verbis Davidis Prophetæ, quæ audiverat ab Ozair. Eúmque Librum adornavit Scripturis aureis, & Guſhtaſp repoſuit eum in urbe Iſtachr. Quòd autem Zerduſhti Opera impleverint 12 grandes Tomos quantos portare potuerint tot Vituli, non eſt valdè mirum; cùm Veterum Perſarum Characteres ferè majuſculi fuerint, eóſque ipſe craſſiore calamo ornatûs & αὐθεντίας causâ ſcripſerit. *Bundâri* narrat eum fuiſſe ſervum alicujus Diſcipuli *Jeremiæ.* Abulpharagius vult eum fuiſſe ſervum *Eliæ:* ſed tempus non patitur, cùm iſte propheta 400 annis ante illum vixerit. Et apud eundem, lepræ imputatio τῷ *Zerduſht*, videtur malè fundata in *Gehâzi* hiſtoriâ, qui *Eliſhæ* ſervus, ab eo lepræ devotus eſt & dimiſſus fuit leproſus, eò quòd invito Magiſtro currens poſt *Naaman* petiit ab eo munus. Rectiùs fortè ſupradictus Abu Mohammed Muſtapha referens *Zerduſhtum fuiſſe ſervum* عزير *Ozair* ſeu *Ezræ*, quod veriſimillimum videtur.

Plenius & diſtinctiùs rem narrat *Bundâri* Mohammedanus, ذكر ابو
جعفر الطبري في كتابه عن بعضهم ان زردشت كان من اهل فلسطين
وكان خادما لبعض تلامذة ارميا النبي عم خاصا به اثيرا عنده
فخانه وكذب عليه فدعي الله عز وجل عليه فبرص فلحق ببلاد آذربيجان
وشرع بها دين المجوسية ثم توجه الي كشتاسب وهو ببلخ فلما قدم
عليه وشرح له دينه واعجبه فقسر الناس علي الدخول فيه وذكر
ايضا عن بعضهم ان ظهور زردشت عند كشتاسب كان بعد ثلاثين
سنة من ملكه و اتاه بكتابه الذي ادعاه انه اوحي اليه فقبله فكتب
في جلد اثني عشر الف بقرة حفرا في الجلود ونقشا بالذهب وصيره
كشتاسب في موضع من اصطخر يقال له زرديشت و وكل به الهرابذة
ومنع من تعلمه العامة وحكي ابو جعفر ايضا في موضع آخر ان
كشتاسب واباه لهراسب كانا علي دين الصابيين حتي اتاهما
زردشت بما اتاهما *Abu-Gjaphar AlTábari in Libro ſuo ab aliquibus eorum meminit, quòd Zerduſht fuit ex incolis Palæſtinæ, fuitque Famulus alicui Diſcipulorum Jeremiæ Prophetæ cui pax, peculiaris ei & æſtimatus apud eum. Sed cùm deceperat eum & mentitus fuerat ei, Deum precatus eſt contra eum, & leproſus evaſit, & conceſſit in regionem Aderbayagjân, ubi incepit propagare Religionem Maguſæam. Deinde convertit*

tit ſe ad Guſhtâſp qui erat in Balch: & quando acceſſerat ad eum, eique Religionem ſuam expoſuerat, is admiratus eſt eam, & coëgit homines ingredi in eam. Meminit quoque ab aliquibus coram, quòd Zerduſht manifeſtavit ſe Guſhtaſpi poſt trigeſimum Regni ſui annum, eique attulit Librum ſuum quem jactabat revelatione delatum ei. Illum itaque accipiens, eundem ſcripſit in coriis 1200 *Vaccarum, excavando* [literas] *in coriis, eaſque deaurando. Eundem itaque* [Librum] *Guſhtâſp collocavit in Iſtachræ loco dicto Zerbîsht, eique præfecit Sacerdotes, prohibens eundem docere vulgum. Refert quoque Abu Gjaphar in alio loco, Gushtâſpem & patrem ejus Lohrâſpem fuiſſe de Religione Sabiorum, donec ad eos attulerat Zerdusht id quod ad eos attulit.* In eundem ferè ſenſum *Megjdi* Perſa Mohammedanus in Libro *Zînato'lMagjâlis* refert, زردشت مردي بود از فلسطين كه مدتها خدمت يكي از انبياي بني اسرائيل كرده علوم غريبه ياد گرفته بود و آن نبي ازو بسبب از اسباب رنجيده اورا دعاي بد كرد وزردشت مبروص شده از وطن هجرت نموده باذربايجان رفت ودعوي نبوت كرده بعلم شعبده امري چند درغايت غرابت بمردم نموده آنرا معجزة او نام كرد از آنجمله گويند كه برستان خفت تا يكرطل روي را گرم كرده بر سينة او ريختند وآن روي دانه دانه بر سينة او منعقد شده هيچ ضرري بوي نرسانيد ديگر آنكه آتش بردست داشت ودست او نميسوخت وبدست هركه مي داد دست آن شخص نميسوخت *Zerduſht Vir fuit ex Palæſtinâ, qui aliquando fuit Famulus alicujus Prophetæ Iſraelitici. Ille verò Propheta propter aliquam cauſam in eum ſuccenſens, ei maledixit: unde Zerduſht leproſus evadens, & è patriâ fugiens, conceſſit in Aderbayagjân, ibique Prophetiam jactitavit: & in arte præſtigiatoriâ verſatus, res quaſdam miras populo oſtendit, quas Miracula ſua vocitavit: ex quibus fuit, quòd ſupinus jacuit dum bipondium æris liquefacti ſuper ſinum ejus fuderunt: æs verò ſuper ſinum ejus granatim concretum, nullum ei damnum intulit. Aliud fuit, quòd Ignem manu tenuerit, & manus ejus non fuit combuſta: & in cujuſcunque manum dederit, alterius quoque manus non fuit combuſta.* Sic ille. Addo me quoque vidiſſe tale quid factum ab homine Circulatore, qui Ignem illæſus tractabat, & ignitas prunas edebat, (me aſtante) abſque oris aduſtione: & cùm ego (illius rogatu) explorandi causâ, digitum

meum ſtatim in ejus os immitterem ibique circumducerem, totum inveni frigidum & illæſum. Mihi autem dixit ſe Os ſuum præparâſſe *Oleo Vermium*, & nulla aliâ re; quod tamen fortè nihil profuerit ad hoc, cùm ſine tali Oleo potuerit idem præſtare, ut & aliquis ex noſtratibus facere potuit ſine præparatione ullâ. Mos autem hoc aliter faciendi docetur in Libro quodam Arabico Seldeniano Bibliothecæ Bodlejanæ Oxon.

Quomodo autem talis homuncio ingreſſum ad Regem obtinuerit, Autor Libri *Mugj*. unà cum aliis rebus narrat fol. 224. 2, زردشت
—— دعوت نبوت کرد نمی توانست بگشتاسب ملک رسیدن تا یکروز
در ایوانی نشسته بود سطح سقف ایوان بشکافت و شخصی از آنجا
بیرون آمد وبعضی گریختند و مجلس مشوش شد ملک از جای
خود نجنبید زردشت بود ازو سوال کرد که تو چه کسی گفت من
رسول خدایم ملک گفت اگرچه فرود آمدن تو از سقف بود لیکن
بدین اقتصار نکنم پیش علما و حکما هستند من ایشانرا جمع کنم
تا با تو مناظره کنند اگر گویند اتباع تو باید کرد اتباع تو کنم آنکه
بفرمود تا میان او و علما جمع کردند. و علما آن زمان &c.
Zerduſht --- prophetiam jactitavit. Sed non potuit ad Regem Guſhtaſp accedere, donec aliquo die dum Rex Guſhtaſp in quodam Æſtivario ſederet, iſte planum tecti findere non dubitavit. Cùmque aliquis inde prodiret, aliqui fugerunt, & Conſeſſus turbatus fuit: Rex verò è loco ſuo ſe non movebat. Mox compertum eſt quòd Zerduſht fuit, à quo quæſivit, Qualiſnam es tu? Reſpondit, Ego ſum propheta Dei. Regeſſit Rex. Quamvis à tecto deſcenderis, hoc tamen non ſufficit ut me tibi addicam: ſed apud nos adſunt viri Docti & Sapientes, quos colligam ut tecum diſputare poſſint. Et, ſi illi dixerint te ſequendum eſſe, tum te ſequar. Tunc præcepit congreſſum inter illum & Sapientes habendum. Poſtea illi homines ad Regem redeuntes referunt, Hujus hominis ſententia recta eſt & opinio vera, nec eſt in verbis ejus error. Sed unum reſtat, ut ſc. ab eo poſtulemus Miraculum quod modum ordinarium excedat. Rex dixit; Quale erit Miraculum? Reſponderunt, Eum firmiter ligabimus, & quibuſdam Medicamentis quæ benè novimus, corpus ejus inungemus; & tunc یکمن *Bipondium æris liquefacti ſuper eum fundemus. Et, ſi eâ ratione perit, tum ejus negotium factum erit: at ſi ſalvus evaſerit, tunc*

oportebit

oportebit nos eum ſequi. Et Zerduſht contentus fuit. Deinde obtulit Librum dictum ابستا *Eſtâ, quem jactitavit à cœlo ad ſe deſcendiſſe: dixitque, O Deus, ſi hunc Librum ad me miſiſti, tum noxam æris à me propulſato; ſi autem non, tum aliter. Et mox juſſit ut ſuper ſe effunderetur, quod ſanè per ſinum ejus abiit ſine læſione. Hoc facto Gushtâſp eum benignè excepit, & præcepit ut per totum ſuum regnum extruerentur Pyréa.* Cúmque Guſhtaſpi perſuaſerat ſuam Religionem ſequi, tum (referente *Bundâri*) *Plantavit juxta portam Pyrei in Kashmer Cupreſſum, in cujus trunco ſcripſit, Quòd Gushtâſp acceptaverat Dei Religionem, quod teſtaretur iſta Cupreſſus. Et cùm grandeſceret, ſupra eam ædificârunt Palatium longitudinis 40 Cubitorum, & ejuſdem latitudinis. Hujus tectum fecerunt aureum, & ſolum ejus ex argento, &* ذرايه *fundus ejus erat ex ambrâ, & parietes ornati Unionibus & Hyacinthis & Floribus: inque eo formârunt effigies Gemshîd & Aphridûn. Deinde dictum Palatium cinxerunt muro ferreo, & Gushtâſp ſumpſit hoc Palatium pro habitatione ſuâ, unde aſcenderet ad cœlum: & ad omnes extremitates regionis ablegavit nuntios & ſcripſit ad Præfectos, jubendo eos* بالمصير الي خدمة هذه السرو *addicere ſe viſitationi iſtius Cupreſſi, & auſcultare præceptis Zerdushti, & amplecti religionem ipſius, & relinquere cultum Idolorum. Et ei auſcultârunt homines ingrediendo in Religionem illius* طوعا و كرها *vel libenter vel illibenter.* Fortè ſuprà intelligat Cubitos longiores ſeu regiós.

Cùm autem iſte aſtutus ex Lege Moſaicâ ei ſat benè notâ didicerat Deum promiſiſſe Iſraelitis *quòd eis ſuſcitaturus eſset Virum ad inſtar Moſis, cui auſcultaturi eſſent*, ille nimiâ arrogantiâ & vanitate inflatus, ſe illum virum eſſe opinatus eſt, idque aliis inſinuare voluit, quaſi ex ſtellis hoc didiciſſet. De his *Chondemîri* Epitomator Mohammedanus in Vitâ *Gusbtâſp* refert, كشتاسب پادشاه بلند همت

عاليقدر بود ليكن اورا بسهوي اعتقاد كه ملت زردشت قبول نمود
وقصه زردشت چنان بود كه نوبتي از علم نجوم استدلال كرد كه مانند
موسي شخصي پيدا شود كه اورا سبب روشنائي آتش آشنائي بعالم
بالا روي نمايد اين معني موجب. نبوت او كردد بخيال آنكه
اينچنين شخص غير او نمي تواند كه باشد بخلوت و رياضت مشغول
شد وبواسطهٔ خاصيت مجاهدت روشنائي بوي ظاهر كشت وابليس آن
نور را در لباس نار بوي نمود واز ميان آتش با او در تكلم.

آمد

آمد بر ینجهت زردشت خودرا پیغمبر پنداشت کلمات شیطانی را جمع
کرد واورا زند نام نهاد و خلایق بدین مجوسی دعوت کردن گرفت
وگشتاسب اوصاف وسخنان کتاب زندرا شنیده بخدمت آن ضال
مضل شتافت وملتش قبول فرموده در اطراف عالم آتش کده ها ساخت
وآتش پرستان در باب ولادت ونبوت زردشت مزخرفات بسیار گویند
چنانچه در تاریخ مبسوطه مسطور است گشتاسب در ایام دولت خویش
اصطخر فارس را دار الملک کردانید .

Gushtaſp fuit Rex celſi animi & multæ exiſtimationis, excepto quòd erráſſe eum contigerit Zerdushti Religionem amplectendo. Zerduſhti autem Hiſtoria talis eſt: nempe ille aliquando ex ſtellarum ſcientiâ elicuit, oriturum aliquem ad inſtar Moſis, qui propter aliquam illuminationem & cum Igne familiaritatem, exaltatus eſſet in Mundo. Hocque factum eſt ei cauſa prophetiæ, ſcil. propter ſuam imaginationem impoſſibile eſſe quòd aliquis præter ipſum talis futurus eſſet. Quocirca in ſeceſſum abiens, meditatione occupatus eſt: & per peculiaritatem conaminis-religioſi, Lumen quoddam ei apparuit; nempe Diabolus ei Lumen illud blandiori veſtitu oſtendit, & è medio Ignis cum eo confabulatus eſt. Hinc Zerduſht ſeipſum prophetam eſſe exiſtimans, multa Diabolica verba congeſſit in Libro *cui Titulum Zend impoſuit, & populum ad Magorum Religionem invitare cœpit. Et Gushtaſp auditis Zerdushti laudibus, & verbis Libri Zend, in ſervitium hujus Erratoris properans, ejus Religionem amplexus eſt, & in variis Mundi partibus Ædes Ignis extrui curavit. Ignicolæ quidem de Zerdushti nativitate & prophetiâ multa futilia narrant, prout in prolixiore Chronico* [cujus hoc eſt Epitome] *exaratum eſt. Summatim, Gushtáſp in diebus Imperii ſui, Iſtachr Perſidis pro Sede Regiâ habuit,* &c.

Nolo heic repetere ſuperiùs dicta de *Zerdusht* ſeu *Zoroaſtre*, ſed ſed potiùs Lectorem remittam ad ea quæ ſuprà in Hiſtoriâ *Mithræ* ex Porphyrio adduximus de *Zoroaſtris Antro Mithriaco*, & quomodo ibi per longum tempus delituit, quaſi apud Deum in cœlo fuiſſet; cùm is potiùs apud Tartara in terræ ſpecu ſeu Barathro latuerat, ut poſteà fecit *Manes*. Vide etiam quæ ſupra notavimus ex Dionis Chryſoſtomi Oratione 36, quomodo propter amorem ſapientiæ (ut prætendebatur,) ſeceſſit in Montem & ibi vixit. Et poſteà relicto Monte, igne cœleſti involutus fuit: & tum deinde Perſarum Regem & Magnates adiiſſe illum ad videndum hominem qui ex Igne illæſus evaſerat.

evaſerat. Et quòd is poſthac non cum omnibus, ſed cum ſolis pientioribus converſari voluit. Quoſnam Libros ſcripſit, & in illis quæ prædixit de *Meſſiah*, & Præceptorum quæ ſuis dedit præcipua, in hujus Operis ſequelâ & in ſubſequente Libro *Sad-der* ſuis locis comparebunt. At (quod mirum eſt) intra 4 aut 5 annorum ſpatium acta ſunt omnia illa magna quæ effecit *Zerdusht*. Is enim non applicavit ſe Regi *Gushtaſp* niſi poſtquam elapſus eſſet regni ejus annus trigeſimus: cúmque ille regnaverit tantùm 36 annos, & *Zerdusht* interfectus obierit ante Regem ſuum, neceſſariò ſequitur ut intra 5 annos religionis rem benè firmatam & ſtabilitam poſuerit, & totum negotium ſuum abſolverit. Sed proculdubiò pleroſque Libros ſuos in anteceſſum ſcripſit & ad deſtinatum ſcopum præparavit: cùm in tam paucis annis (præter alia negotia,) tot Libros conſcribere non potuerit. *Megjdi* Hiſtoricus Perſa, poſt alia multa, prodigioſi iſtius hominis exitum narrat; ſcil. *quòd Argjâſp Rex Turanenſis* ſeu Turca multa *Pyrea quæ extrui curaverat Zerdusht, demolitus eſt, & tandem 70 Sacerdotes interficiendo* in urbe Balch, آتش زردشتي را بخون مجوسان انطفا داد *Ignem Zerdushtium Magorum ſanguine extinxit.* ----*Et quòd tunc Shirazenſis aliquis ipſum quoque Zerdusht interfecit.* Hoc tamen modo Magorum religionem non extinxit; utpote quæ apud Perſas nimis altè radíces egerat, & Guſhtaſpem habuit Defenſorem, qui vi & armis dictum orientalium Turcarum Regem tandem propulſavit & procul abegit, (quamvis Guſhtaſpen ſemel in pugnâ fuderit,) & eraſa atque demolita Pyréa reſtauravit & reædificari curavit.

Omnium autem fuſiſſimè & optimè *Zerdushti* Hiſtoriam narrat autor Libri ſuo genere rariſſimi cùi Tit. شاهنامه نثر *Shâhnâma-neſr* ſeu *proſâ*, (per aliquem Magorum ex *Phirdauſi* contractus,) in Vitâ Regis *Guſhtaſp* Perſicè referens, در پادشاهي آن زردشت پيغمبر آمد
وپيغمبري پيش گشتاسب آورد واورا گفت كه من پيغمبرم وايزد تعالي مرا
بنزد تو فرستاده است واين كتاب زند اوستا از بهشت آورده ام
واين صدره وكستي بمن داده است كه اين صدره را بپوش وكستي
برميان ببند تا از دوزخ روان تو رسته شود ورهائي يابد ودين
اين درجهان روان كن گشتاسب چون از پيغمبر اين حديث بشنيد
گفت كه من چه دانم كه تو پيغمبري واز درگاه ايزد تعالي آمده
وراستي.

وراستی تو بجز از برهان معلوم نشود و بغیر از معجزات دین
پذیرفتن نشاید اگر تو پیغمبر راستی ودرست هستی مارا چیزی
حجت بنما که من هم یقین بدانم که تو پیغمبر یزدانی

In ejus Imperio venit Zerduſbt propheta, coram Guſbtaſp prophetiam prætendens, eique dicens. Ego ſum propheta quem Deus Excelſus ad te miſit: & iſtum Librum Zend-aveſtâ è Paradiſo attuli: & hanc Súdram & Cingulum mihi dedit inquiens, *Iſtam Súdram* [a] *indue, & iſtud Cingulum in medium tuum cinge, ut Anima tua à Gehennâ liberetur & Salvationem inveniat, Religionem quoque Dei in Mundo propagato. Quando Guſbtaſp hanc narrationem à prophetâ audiret, dixit, Quomodo cognoſcam quòd tu propheta ſis & ab Aulâ Dei Excelſi veneris? nam veritas tua aliter quàm ex demonſtratione non cognoſcetur, nec abſque Miraculis aliquam Religionem amplecti decet. Ideóque ſi tu es propheta verus & rectus, nobis aliquid probationis oſtende, ut etiam certus ſciam quòd tu propheta Dei ſis. Quando Zerduſbt hæc à Rege audivit, ſequentia miraculoſa oſtendit: ſc. coram Regis Palatio plantavit Cupreſſum, quæ paucis diebus crevit ad tantam craſſitiem ut* 10 *funes vix eam cingerent, atque ad* 10 *funium altitudinem excrevit: & in hujus Arboris ſummitate erexit Æſtivarium. Quando Rex hæc vidit Miracula, contentus fuit, certò conſtituens ſe ejus Religionem amplexurum. Narrant aliquos Gushtaſpis ſapientes oppugnaſſe Zerdushtum, atque obſtitiſſe; non tamen illum viciſſe, nec in quâvis re ſuperiores evaſiſſe. Sed hi tandem unum quæſiverunt remedium: ſc. Zerdushti domus ubi manere ſolebat, erat è regione Æſtivarii Regis: & quando Regis Palatium adire ſolebat, tunc Clavem apud Regis Janitorem relinquebat. Regis itaque Sapientes iſtum Janitorem adeuntes, pecuniam ei dederunt, cum eo paciſcentes ut ne verbum revelaret. Deinde Clavem ab eo mutuantes & in Zerdushti ædes intrantes, omnis generis impuritates in ejus Veſtiarium, & in Librum Zend, & in Sacculum ejus injecerunt; qualia erant canum & felium Oſſa, & mortuorum Crines ac Ungues quos inter omnes ejus res immiſcuerunt. Et poſteà exeuntes, clauſerunt oſtium; & Clavem Janitori reddiderunt. Zerdusht autem valdè purus erat corde, (cujus tamen puritatem alii non reſciverunt,) & laudibus Divinis occupatus. Illi ergò ad Regis Gushtaſp Aulam venientes dixerunt, Iſte homo maleficus* [ſeu *veneficus*] *eſt, totâ nocte maleficium* [ſeu *veneficium*] *ex-*

[a] *Súdra* eſt Tunica Sacerdotalis brevior, Anglicè a Caſſock, ad mediam ſuram pertingens.

ercens,

ercens, & cor tuum maleficiorum incantamentis decepturus eſt; niſi Rex Satellites in ejus domum mittens, iſtam ſupellectilem & res omnes requirat & inſpiciat, ut hujus rei veritas aut falſitas appareat. Rex itaque Satellites ad Zerduſhti domum miſit, qui omnia ejuſmodi utenſilia coram Rege adducerent; Librúmque Zend, & Veſtiarium, & Sacculum excutiendo, canum & felium Oſſa & Crines ac Ungues mortuorum comparuerunt. Rex hæc videns & animadvertens, ſtupore correptus eſt; & digitum dentibus rodens, Zerduſhtum convitiatus eſt, dicendo, O fœde & ſpurciſſime homuncio, quid hoc eſt quod feciſti? Zerduſht reſpondit, O Rex, Ego de hiſce rebus nihil novi: ſed accerſat Rex Janitorem ſuum, & quærat quid acciderit. Janitor itaque accerſitus reſpondit, Quòd quamdiu in illâ domo cum Zerduſht manſerat, tam arctè clauſa fuit ut ne ventus intrare potuit. Tum Rex ſuccenſens, dictum Librum Zend ejecit, & Zerduſht in carcerem miſit. Hoc modo innocentiſſimus ille Zerduſht, in carcere manſit, nihil comedens, ſed [a] uno pede ſtans Deo qualitatum-experti laudes dixit. Caſu, die quodam Equi alicujus nigri (qui ex peculiaribus Regis Equis fuit,) omnes 4 pedes in ventrem retracti ſunt, ita ut in terram delapſus fuerit. Tum مه مرد *Mih-mard* [b] *ſeu Equiſo in Equorum Stabulum intrans,* [omnia ut ſolebat] *intuitus eſt & obſervavit; & oculos in dictum Equum nigrum conjiciens, vidit ejus 4 pedes abeſſe & in ventrem ejus intrâſſe, eúmque collapſum obſervavit. Equiſo itaque metuens, ſtatim ad Regem cucurrit, & quid in Equorum Stabulo acciderat renuntiavit. Rex itaque ad Equorum Stabulum veniens, vidit & mirabundus manſit: & omnes ſuos Sapientes vocavit ut Equo remedium afferrent: omnes verò remedio expertes & deſtituti fuerunt. Cúmque nullum eſſet remedium, Rex & reliqui omnes erant triſtes & melancholici: donec die quarto Janitor ad Zerduſht in carcerem veniret, à quo Zerduſht quæſivit quid acciderat quòd hodiè illius oblitus fuerat & tam tardè ad eum veniret? Janitor itaque Zerduſhto omnia retulit: qui cùm ea audiverat, Janitori dixit ut Regem adiens eum certiorem faceret, quòd quando me ex iſto carcere educeret, bonum aliquod pro iſto Equo facturus ſim. Janitor itaque Regem adiens retulit Zerduſht*

---

a *Zerduſht* orabat uno pede ſtans, ut etiam fecit ſupradictus *Chuâph.* b *Mih-mard* eſt *magnus homo*, qualis ratione officii erat Regis *Equiſo.* Is aliàs dici ſolet مهتر آخور *Mihter Achûr*, i. e. *major ſtabuli.* Iſte ſive *Magiſter equorum* ſive *Magiſter mulorum*, videtur idem cum אחשדרפן *Aſhdarpân* in Libro *Eſteræ* q. erat استربان *Mulorum. cuſtos*, ſc. Præfectus omnibus mulorum turmis: & ab *Aſtarpân* ſeu *Aſtarbân* corruptum habent Græci nomen Σάτραπαν, quales erant in Provinciis Præfecti.

talia dixiſſe. Ideóque Rex citiſſimè Zerduſhtum è carcere vocans, eum ad Equum nigrum deduxit. Zerduſht hoc videns, attonitus manſit, & Regi dixit hoc opus non eſſe facile, ſed valdè difficile. Unum tamen neceſſarium à teipſo impetrato, ut ſc. certò ſcias hanc Religionem eſſe Dei: & cum toto corde & animo in me ſuſcipiam, ut iſtius Equi pedes fiant recti. Sed ſi in corde tuo aliquid dubii hæſerit, omninò hoc opus non ſuccedet, ſed Equus tuus iſto modo manebit. Tum Rex Guſhtaſp toto corde & animo certior factus, eam Religionem amplexus eſt. Mox itaque Zerduſht Deum Excelſum precatus, manum ſuam dextram in Equi manum [a] [ſeu anteriorem pedem] *affricavit: quo facto, Equi manus è ventre exivit. Deinde Zerduſht Regi dixit, Neceſſarium eſt ut ambo filii tui ad me veniant, & unanimiter amplectentur, & ubicunque Religionis hoſtes invenerint, eos bello aggrediantur, & hoc modo Religioni licentiam faciant eámve propagent. Tum Rex τὺς Baſhûten & Iſphendiyâr accerſivit, qui venientes ejus Religionem amplexi ſunt. Poſteà aliâ vice manum ſuam ſiniſtram ſiniſtræ Equi manui applicando, Equi manus ſiniſtra è ventre exivit. Deinde Zerduſht dixit, Nunc oportet ut Ketâyun* [b] *Iſphendiyâri mater amplectetur Religionem meam, ut Equi pes exeat. Tum famulum cum Zerduſht ad Palatium ſuum miſit: & Zerduſht* [viſâ Reginâ dixit,] *O Matrona Matronarum, Deus te omnibus mulieribus & omnibus rebus celſiorem fecit: cúmque Deus Excelſus dederit Tibi Maritum qualis eſt Guſhtaſp, & quoque Filium qualis eſt Iſphendiyâr, cui nullus in toto Orbe ſimilis eſt; & Regum-Rex atque Iſphendiyâr in Dei Religionem crediderint, & cum toto corde ac animo eam amplexi fuerint, oportet ut Tu etiam eos ſequendo, eandem amplectaris. Cui Ketâyun reſpondit, Quicquid Maritus meus & Filius amplexi fuerint, ego etiam amplectar, & Capite ac Oculis de eâdem re certa ſum, quippe de quâ non ſit dubium: namque non dubito.*

Tum Zerduſht revertens ad nigrum Equum venit, & precatus eſt manum ſuam dextram Equi pedi dextro applicando, ut ope Dei Excelſi infirmitas abiret, & pes dexter è ventre exiret.

Poſteà Zerduſht cum Rege collocutus dixit, Neceſſarium [ſeu poſtulatum] *tertium jam rectè præſtitum eſt: & Neceſſarium quartum eſt, ut Rex interroget Janitorem ſuum, ut res oculariter demonſtretur: &, ſi ille ve-*

a Orientalibus anterior jumenti pes vocatur *Manus*; & pes poſterior vocatur *Pes*. *b* Dicta كتايون *Ketâyun* Guſhaſpis regina fuit filia قيصر روم *Cæſaris* aut *Imperatoris Græciæ*; nam cum Græcis fuit res ejus, ut in *Bundâri* hiſtoriâ dicitur.

rum

rum dicturus eſt, tum Equus tuus plenè revaleſcet; ſi verò non, tum opus imperfectum manebit. Tunc Rex Janitorem accerſens, ei metum & terrorem incuſſit ut veritatem diceret, ſc. quis talia (ut antedictum) in Zerduſhti domo patraverat. Janitor verò à turbatâ Regis mente [ſeu Rege mente turbato] *timens, præcautionem poſtulavit, & Rex ei vitam donavit. Et tunc omnia prout tranſacta fuerant, Regi faſſus eſt, dicendo, Quatuor illi Sapientes qui apud Te tam æſtimabiles ſunt ut eorum verbum tranſgredi non poſſimus, aliquid mihi dederunt; & Clavem à me accipientes, prædictas res perpetrârunt. Quando Rex hæc à Janitore audiverat, pœnitentiâ ductus coram Zerduſht Apologiam texere cœpit; quòd ſc. ſine causâ eum vexaverat, & quòd oporteret illum ei ignoſcere. Dein quatuor illos Sapientes in patibulum egit. Tum Zerduſht in precatione manus elevavit, & manum ſuam pedi ſiniſtro applicando, gratiarum actionem recitavit; unde per Potentiam Divinam pes ſiniſter è ventre exivit, & Equus rectus in pedes ſurrexit. Unde Rex valdè lætatus, majorem Zerduſhto honorem & reverentiam exhibuit, eum ſuper Solium aureum collocavit, & Librum Zendaveſtâ ſuper Caput & Oculos ponens,* [i. e. animitùs æſtimans,] *ejuſdem Præcepta obſervavit.*

Narrant, poſt aliquot dies Regem Guſhtaſp Zerduſhto dixiſſe, Ego aliquid à te deſidero, & magno ejus deſiderio teneor: ſi illud deſiderium præſtiteris, tum certiſſimè ſciam te eſſe prophetam à Deo Excelſo ad me miſſum. Tunc Zerduſht petiit ut deſiderium ſuum ei explicaret, ut ipſe illud à Domino Mundi impetraret. Rex regeſſit, Hujuſmodi deſiderium habeo: nempe imprimis teneor deſiderio, ut dum adhuc in vivis ſum, meum in Paradiſo locum & habitaculum videam; ut certior factus qualis meus in Paradiſo locus futurus ſit, animus meus ſit placatus ſeu quietus. Secundum deſiderium eſt, ut omnia hactenùs in Mundo tranſacta & de futuro tranſigenda, uſque ad diem Reſurrectionis, certò ſciam, & quoque de rebus præſentibus certior ſim. Deſiderium tertium eſt, ut cum quocunque Religionis causâ bellum geſſerim, corpus meum maneat prout jam eſt, & invulnerabilis fiam. Deſiderium quartum eſt, Ut anima امرکی *immortalis ſit, & uſque ad Reſurrectionem non moriar, ſed ſemper vivam. Propheta Dei hæc audiens, reſpondit, Ego certè à Domino Mundi hæc impetrabo; & quòd Deus Excelſus ea conceſſurus ſit, nullus dubito. Sed quatuor iſtas res uni perſonæ non dabit; quia ſi uni alicui iſta quatuor concederet, talis dicturus eſſet ſe eſſe Deum, cùm reverà hæ 4 res ſoli Deo competant. Ideóque petas ut iſtas 4 res concedat 4 diverſis*

hominibus, quia uni alicui daturus non eſt. Tum Rex Guſhtaſp dixit ſe deſiderare ut locum ſuum in Paradiſo videret, & omnia ſibi manifeſta ſint: Et reliqua tria Deſideria petas pro tribus aliis diſtinctis perſonis. Zerduſht itaque contentus ſurrexit & abiit: & ad domum ſuam veniens, per totam noctem Deo ingemuit & laudes dedit, ut ſi poſſibile eſſet, iſta ſua مناجات *ſoliloquia ſeū ſupplicationes acceptare vellet. Poſtmodùm cùm luceſceret dies, & Sol ſuper montem oriretur, Zerduſht quatuor dictas res in animo habens,* يشتة ميكرد *eas precibus conſecravit. Et deinde dictis* 4 *rebus nomina impoſuit, ut diſtinctè ſciri poſſent: ſc. prima res vocata eſt* Vinum; *ſecunda,* Roſa; *tertia,* Poculum; *quarta,* Malogranati-acinus. *Tum ſuper eas* چه برسم يشتة كرد *conſecratione per Virgas factâ, ex illo Vino* [a] *dedit Guſhtaſpi: cúmque Rex de eo bibiſſet, ſuper Solio ſuo cubans dormivit per tres dies & tres noctes; dum intereà temporis anima ejus in Paradiſum ivit, & ſeipſum vidit in Paradiſo qui quovis loco amœnior fuit. Deinde poſt tres dies evigilavit, & coram Zerduſhto ſtans* عذر منت خواسته *excuſationem ſuam ab eo petiit. Poſteà Gjamaſpi dictam Roſam dedit ut eam odoraretur, & ex ejus odoratu omnia præſentia ei innoteſcerent, & omnia à principio uſque ad Reſurrectionem perfectè noſceret, ſc. quod fuit & quod futurum eſſet. Tum deinceps* [in dicto Poculo] *τῷ Beſhûten Lac bibendum dedit, ut ex illius lactis potatione* امركى *immortalis fieret, & uſque ad Reſurrectionem in vivis maneret, nec omninò corpus ejus mortis* جان كندن *memor eſſet eámve ſentiret. Quoad rem quartam, τῷ Iſphendiyâr Malogranati Acinum edendum dedit, ut ex ejuſdem eſtu, æneo corpore præditus evaderet.* [b] *Hac ratione Zerduſhti Religio licita habita ſeu propagata eſt: & quotidie magis magiſque* رواجتر شد *propagata eſt, & omnes ejus Religionem amplexi ſunt: excepto quòd Argjaſp Rex regionis Turân eam non amplecteretur.*

De hac re negotium valdè prolixum eſt in dicto Libro: ego autem compendio dicam, ut Lectori opus non ſit aliquid ei addere. Narratur itaque, *Quòd Dei Religionis causâ inter Perſas & orientales Turcas geſtum eſt Bellum, in quo* 38 *Filii Regis Guſhtaſp interfecti fuerunt:*

a Sic factum fuit *Erdavirâpho*, & ſic in Paradiſo Impoſtoris *Alâ-eddîn*, de quo in alio Opere ſi Deus voluerit. *b* Is itaque in Hiſtoriis cognomentum habet روئين تن *æneo corpore præditus.* Et hodie apud Germanos & alios in Europâ creditur *Induratio corporum* ut ſint invulnerabilia.

nam

nam exceptis duobus filiis Iſphendiyâr & Beſhûten (*qui in vivis manſerunt*,) *omnes interfecti ſunt. Deinde dicitur, Gulhtaſpem propter Delatorum & mendaciſſimorum hominum inſinuationes, filium ſuum Iſphendiyâr in vincula conjeciſſe: ipſum verò Guſhtaſpem Religionis cauſâ conceſſiſſe in Zâbuliſtân in domum τȣ̃ Rûſtem, ut illos ibi in Dei Religione inſtitueret. Paulò pòſt, aliqui viri negotiis verſati notitiam dederunt* در بلخ بامی هیچ کس سپاه نیست *in Balch-Bâmi nullos reſtare milites, totum verò exercitum concomitatum fuiſſe Guſhtaſpem in Sîſtân; urbem verò Balch-Bâmi vacuam manere, & quòd tantùm cum Lohraſp* [Guſhtaſpis patre] *aliquot perſonæ erant qui Divini cultûs cauſâ in Pyreo manebant, unà cum* 80 *Sacerdotibus: & præter eos, neminem ibi eſſe. Hoc audito, Argjaſp exercitum* 15000 *hominum citò conſcripſit, & antè miſit* كهرم *Kâhram filium ſuum, dum ipſe mox ſecuturus erat. Narrant, quòd cùm Argjaſpis exercitus veniret in Irân* [ſeu Perſiam,] *Lohraſp de hoc certior factus, locum divini cultûs relinquens, in locum belli conceſſit, & plurimos occîdit. Sed tandem Lohraſp cum dictis* 80 *Sacerdotibus occiſus eſt; adeò ut Ignis eorum ſanguine extinctus eſſet: & unà cum illis* 80 *Sacerdotibus, Zerduſht propheta quoque in dicto Bello occubuit.* In Libro *Pharhangh Gihanghîri* authentica de eo extant Teſtimonia, quòd ſcil. *Die* 30 *Anirân intravit in Irân* ſeu *Perſiam*, & quòd *Die* 15 *Deybamihr, mœrens exivit ex Irân:* nempe lætus intravit in Perſiam ab occidente, & mœrens ac lugens inde exivit ad orientem, ab urbe *Balch* propter *Argjaſpis* irruptionem fugiens: at à Turcarum militibus (ſc. ab Iſpahanenſi quodam) comprehenſus & occiſus eſt.

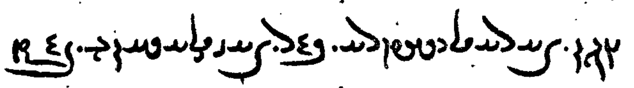
Si alicui libet Græcorum fabulas audire, Chronici Alexandrini autor p. 89, narrat, *Quòd Zoroaſtres precatus eſt, ut moriturus fulmine ictus interiret: & Perſis denuntiavit, Ubi me Ignis cœleſtis conſumpſerit, oſſium meorum crematorum cineres ſervate; & quamdiu hoc facitis, regnum à vobis non auferetur: quod fecerunt. Ille autem invocato Orione, à cœleſti flammâ depaſtus interiit.* Et Plato (ut ſupra p. 311 notavimus,) *dicit eum* 12mo *die poſt mortem in rogo poſitum, revixiſſe.*

Quòd dictus *Zerduſht* ſeu *Zaratuſhtra* fuit per totum Orbem famigeratiſſimus, nemo neſcit: unde in Nuptiarum Formulâ ſeu Officio in Libro *Zendaveſtâ*, Sacerdos inter multa ejuſmodi alia nuptis pronuntiat,

[illegible] *Sicut Zaratûſhtra celebris nominis eſtote.*

Supra p. 299, Shahriſtani dicit eum anno ætatis 30mo in miſſione à

Deo (ut prætendebatur,) adiiſſe Guſhtaſpem. Sed deinde paucis annis occiſus fuit. Si hoc verum ſit, obiit juvenis. At ex ſequentibus verbis in dicto Libro *Zendaveſtâ*, colligo eum ad ſenilem æſtatem vixiſſe: nam in dicto Nuptiarum Officio, inter plurimas alias Benedictiones quas Sacerdos nuptis apprecatur, legitur,

Sicut Zaratuſhtra longævi eſtote.

Shahriſtani Arabs (ut ſuprà p. 300) hujus Impoſtoris miracula meritò contemnit: & ſic moderniores Perſæ & Mohammedani omnes. Sed è contra, veteres Perſæ eadem omnia magni æſtimant & credunt, & firmam fidem eis adhibent. Et quidem quàm firmiter eum crediderint ſincerum Dei prophetam fuiſſe, teſtatum habebis ex Procœmio Libri *Sad-der*, ubi Autor profitetur ſe credere illum fuiſſe verum & ſolum Dei prophetam, & omnia Dei conſilia ei ſemper patuiſſe ſtatuit.

زراتشت آورد دين درست	*Zerâtuſht attulit Religionem rectam,*
نبايد در دين او گشت سست	*Nemo debet in hac Religione eſſe remiſſus:*
چه يزد بدو داد وستاوزند	*Quia Deus ei dedit Veſtâ-va-Zend,*
ازآن گشت دينش بگيتي بلند	*Unde Religio ejus in Mundo celſa evaſit.*
خدا هرچه را در جهان آفريد	*Quicquid Deus in Mundo condidit,*
زراتشت آنرا بدانست وديد	*Zerâtuſht illud novit & vidit.*
بعلم خدا جمله را ياد داشت	*Per ſcientiam à Deo totum memoriâ habuit,*
بيان كرد وزآن يادگاري گذاشت	*Declaravit, & inde reminiſcentia tranſivit.*
زامر ونهي ووعد و وعيد	*Ex juſſo & vetito, ex promiſſione & promiſſo,*
زمعني صورت بيان آوريد	*Ex intentione formam produxit.*
زعلمي كه اورا خداوند داد	*Ex ſcientiâ quam Dominus ei dedit,*
ازآن علم صد در بدين بر گشاد	*Ex eâ inquam ſcientiâ centum portas in Religione aperuit.*
زهر كردني وزناكرده نيز	*Omnis rei faciendæ & quoque non faciendæ*
بيانش درين صد درست اي عزيز	*Explicatio eſt in hoc Centiportali, ô chariſſime.*
زراتشت شهري بنا كرده است	*Zerâtuſht urbem quandam extruxit,*
درو صد در را از غيب واكرده است	*In quâ 100 portas ex abdito patefecit.*
بهر دركه يابي درآن شهر راه	*In omni portâ per quam inveneris in illam urbem aditum,*

invenies

بیابی بهشت ورهي از گناه	*Invenies Paradiſum, & liberaberis à peccato.*
زراتشت بنگر چه دین پرورست	*Zerâtuſhtum intuere; quia Religionis fautor eſt,*
که در شهر دینش راه از صد درست	*Quia in Religionis ejus urbem via eſt per* 100 *portas.*
بزرگان زوستا وپازند وزند	*Magnates ex Veſtâ & Pâzend & Zend*
مرین صد درش را بیرون کرده اند	*Haſce* 100 *portas ejus extraxerunt.*
که تا اهل دینش بخوانند شاد	*Ut ita Religioſi* eum Librum *legant lætè,*
بیابند زین صد در او گشاد	*Inveniántque per iſtas* 100 *portas aperturam.*
بنثر این سخنان کرده اند	*Hæc verba declararunt proſâ,*
بنظم روانش دیاورده اند	*De carmine animum ſuum non intendentes.*
مرا امر شد تا بنظم آورم	*Mihi autem juſſum eſt in carmen reducere,*
که زین نظم دلها بجان پرورم	*Ut ex iſto carmine corda animáſque paſcerem.*

Quomodo Zoroaſtres Reſurrectionis doctrinam adſtruxerit, docet Plutarchus in Libro de Iſide & Oſiride, & idem de Diſcipulis ejus narrat Diog. Laërtius in Proœmio. Et orthodoxam ejus de Deo opinionem videas ex Euſebio, quem citavimus in Capite de *Perſarum Fide orthodoxâ*.

Mira multa de eo credunt Magi ejus Aſſeclæ, quale eſt illud in Libro *Pharh. Gj.* apud كاشمر *Kâshmer* ſeu كشمر *Keshmer*, quod eſt nomen urbis ex regione ترشيز *Tershîz*, quæ in *Chorasân* ſeu *Bactriâna*. Magi credunt quòd *Zerdusht* duas Cupreſſos ſub fauſto Sydere plantavit; unam ſc. in dictâ urbe, & alteram in urbe فرومد *Pharûmad* (al. dictâ فريند *Pharûyad* ſeu فردید *Pherdîd*) quæ ex regione طوس *Tûs*. Credunt eum has arbores plantâſſe ex duobus ramis [ſeu virgultis] quos ſecum ex Paradiſo attulit. ---- Dicitur quòd Chalîpha *Mutawâkkil* Abbaſides ſcripſit ad *Tâhir Ibn Abdallâh* qui tunc præfectus *Choraſaniæ* fuit, ut dictam arborem ſuccideret, & Truncum currubus ſeu plauſtris, Ramos verò camelis imponeret, & hoc modo mitteret ad *Bagdâd*. Magi hoc audito, obtulerunt 50000 *Dinâr* ut illa Arbor non ſuccideretur: ſed *Tâhir* non acceptavit. ---- Ajunt ſub hujus Arboris umbrâ plures quàm 10000 Boum Ovium & Caprarum cubâſſe; & alia innumera animalia inter ejus ramos nidificâſſe, terram caſu ejus tremuiſſe, & aves ex eâ avolantes totum aërem operuiſſe,

eáſque

eáſque quaſi per modum precandi gemitum ſuum edidiſſe, & oves ac boves mugitu ingemuiſſe. Trunci ad *Bagdâd* tranſlatio conſtitit 500 000 *Dirèm*, & ramis ejus onuſti fuêre 1600 Cameli. Sic ille. At Shahriſtâni ſuprà p. 298 dicit Cupreſſum cui inditus fuit Spiritus τοῦ *Zerdusht*, plantatam fuiſſe in ſummitate montis *Aſmuîdacher* in regione *Aderbayagjân*, ſi modò hæ Cupreſſus diverſæ fuerint. Quamvis autem apud nos Cupreſſus ſint parvæ, in calidis regionibus ad maximam molem excreſcunt; unde habent aſſeres ad ciſtas cupreſſinas conficiendum.

Si quis ſolicitus ſit plura de Vitâ Zoroaſtris ſcire, peculiarem de eo Librum Perſico carmine ſcriptum penes me habeo, cui Tit. زراتشت ذامۀ *Zerâtuſht-nâma*, Autore *Zerâtuſht-Behrâm* doctiſſimo Magorum Sacerdote, qui celeberrimi illius viri hiſtoriam extraxit ex Libro Proſâ exarato Charactere & Linguâ *Péhlavi*, quæ quia à paucis intellecta, iſte in bonum publicum Linguâ moderniore & quoque carmine ejuſdem contenta expreſſit. Dictus autem Liber proſaicus ab ipſo Zerdusht ſcriptus fuerat pro Superintendentibus & Sacerdotibus, agens de rebus iniquiſſimis Mundi temporibus geſtis & de Regibus prioribus; continens quoque explicationem Libri *Veſtâvazend* illo tempore quo Zertusht اذوشة روان *dulcanimis* illum attulit.

Pag. 5 narrat, quòd quando Mundus immerſus eſſet in improbitate, & omnes erant ſine Duce aut Antiſtite in Religione, tum miſit Deus Zertusht, qui ortus eſt Avo *Pîteràſp*, cujus filius fuit *Pûrſhàſp*, à quo prognatus eſt *Zertuſht*. Fœminæ ſeu Matris ex quâ prognatus eſt *Zertuſht*, nomen fuit *Doghdu*; quæ Viſo ſomnio, Interpretem adiit. Somnio autem vidit Nubem, quæ tanta erat ut ſicut Aquila volans, ejus ædes circumambiens Solis ardorem cohibuit & lumen obſcuravit, eum in modum ut dies aliàs lucidiſſima ſicut nox redderetur obſcura. In illo ſomnio oculi ejus quaſi perſtricti videbantur; & dicta Nubes viſa eſt pluere omnis generis terribilia ac ferocia Animalia, quales ſunt Leones, Tigrides, Hyænæ, Lupi; Tigrides inquam in Campum, & Crocodili in Aquam videbantur ex illâ Nube dimitti. Dracones quoque, & Pardi ac Pantheræ. & alia Animantium genera exertis dentibus & acutis unguibus armata, ex truculentâ illâ Nube ſicut pluvia ceciderunt. Et harum ferarum una cæteris audacior, quâ inter eos non fuit pejor, vento & aëre vecta in *Doghdu* ſuperveniens, unguibus ſuis ventrem ejus lacerando *Zerduſhtum* extraxit.

Hoc modo procedit iſte Liber miraculoſis de Zerdushto hiſtoriis ſcatens,

ſcatens, quas omnes referre prolixum eſſet, & Libellum noſtrum in nimiam molem tumefaceret. Si autem aliquis curioſitate ductus plura de hiſce ſcire cupiat, reliqua hujus Libri contenta aliquando fortè eruantur & publici juris fiant. Interim tamen non pigebit ſingulorum Capitulorum Titulos exhibere, prout in ſequentibus viſuntur.

Elenchus Capitum Libri Zerâtuſht-nâma.

1. *Prooemium Hiſtoriæ Zerâtuſht-nâmæ. Pag.* 1.
2. *Diſcurſus de cauſâ conſcribendi Librum. p.* 2.
3. *Diſcurſus de explicatione Libri, & de ſtatu hujus Mundi. p.* 5.
4. *Diſcurſus de Somnio τῆς Dogdu, quæ itaque adivit Interpretem. p.* 6.
5. *Diſcurſus quomodo Dæmones projecerunt Zertuſht in Ignem, qui ei factus eſt Roſarium. p.* 20.
6. *Diſcurſus quomodo Dæmones projecerunt Zertuſht ſub pedibus Boum. p.* 22.
7. *Diſcurſus quomodo Dæmones projecerunt Zertuſht ſub pedibus Equorum, & quòd Equi eum ſervaverunt. p.* 25.
8. *Diſcurſus quomodo Dæmones maledicti projecerunt Zertuſht in locum Luporum, quorum ora Dei Incomparabilis Mandato conſtricta ſunt: & quòd duæ Oviculæ lactarunt Zertuſhtum. p.* 28.
9. *Zertushti diſputatio cum Præſtigiatoribus, & quomodo res ſe habuerit. p.* 36.
10. *Diſcurſus de Zertushti operibus tempore juventutis. p.* 39.
11. *Diſcurſus de Zertushti ſomnio, & quale id fuerit. p.* 43.
12. *Quomodo venit Zertusht ad Aquam Dâyati. p.* 46.
13. *Quomodo Angelus Behman obviam venit Zertushto. p.* 47.
14. *Quomodo Zertusht Deum Sanctiſſimum adoravit. p.* 50.
15. *Quomodo Zertusht percepit Signa Prophetiæ ſuæ, ejúſque in Paradiſo Miracula. p.* 53.
16. *Quomodo per illa Miracula tranſivit in Paradiſum. p.* 55.
17. *Quomodo Zertusht aliâ vice Deum coluit. p.* 56.
18. *De ejuſdem tranſactione. p.* 57.
19. *Deus Zertushto explicat quomodo Religionem illuſtraturus eſſet. p.* 57.
20. *Behman Angelus obviàm factus Zertushto; cum eo colloquitur de Ove. p.* 59.

21. *Urdibehisht Angelus obviam factus Zertushto, cum eo colloquitur de Ignibus. p.* 60.
22. *Shahrîvar Angelus obviam veniens Zertushto, cum eo colloquitur de Armis. p.* 62.
23. *Iſphendârmaz Angelus obviam veniens Zertushto, eum alloquitur de purificando terram. p.* 63.
24. *Chordâd Angelus in occurſum veniens Zertushto, eum alloquitur de Aquis. p.* 64.
25. *Mordâd Angelus Zertushto occurrens, cum eo colloquitur de* اورورها. *p.* 65.
26. *Zertusht in Mundum veniens, diſputat cum Præſtigiatoribus maledictis. p.* 67.
27. *Zertusht veniens ad Balch, adit Regem Gushtaſp. p.* 69.
28. *Sapientes aliâ vice diſputant cum Zertusht. p.* 73.
29. *Sapientes Regis rurſus diſputant cum Zertusht. p.* 76.
30. *Diſcurſus quomodo Zertusht prophetiam jactitavit coram Rege Gushtaſp. p.* 77.
31. *Quomodo Zertusht poſuit Librum Zendaveſtâ coram Gushtaſp, & Rex eundem vidit.* Ibid.
32. *Hiſtoria Equi nigri, & Zertushti Miracula* de eo. *p.* 87.
33. *Zertushti miraculum primum, in educendo Equi pedem anteriorem dextrum. p.* 103.
34. *Zertusht à Deo petit neceſſitatem tertiam, quæ permiſſa eſt,* ſc. eam obtinet. p. 107.
35. *Zertusht petit à Deo neceſſitatem quartam, quæ permiſſa eſt. p.* 111.
36. *Angeli deſcendunt ad Curiam Regis Gushtaſp. p.* 115.
37. *Convivium celebrans illudque precibus ex Veſtâvazend conſecrans Zertusht, petit neceſſitates Regis. p.* 118.
38. *Diſcurſus quomodo Zertusht conſilium dat Gushtaſpi de Religione. p.* 120.
39. *De Unitate Dei Optimi Maximi. p.* 125.
40. *Zertusht aliâ vice Deum colens, ejúſque Reſponſum. p.* 135.

CAP.

CAP. XXV.

Operum Zerduſhti generale nomen explicatum.

MAgorum Perſicorum Antiſtes & Legiſlator *Zerduſht*, pro Libro ſua dogmata continente mirum-excogitavit nomen, non origine Perſicum, ſed exoticum & hybridum, quod in eis fortè majorem excitaverit admirationem quàm aliud quodvis nomen eis familiare & benè notum: cùm res exotica & ignota à cœlo veniſſe crederetur, potiùs quàm res familiaris & apud eos domi nata. Præthereà, quando hoc nomen tandem explicatum eis innotuerit, id ſubtilitatis ejus ingenioſùm dederit ſpecimen, qualia apud orientales erant ſemper gratiſſima. Nam apud eos ſubtile aliquid aut ſcitè dictum factúmve dediſſe, magnum in ſe pondus & meritum continebat, & ſuprà modum gratum habebatur. Suo itaque Libro (qui aliàs audit *Liber Abrahami*,) alium affinxit generalem Titulum زند *Zend*, ſeu aliàs *Zendaveſtâ*: vulgus ſonat *Zund* & *Zundavaſtaw*. Ita ut quamvis illud ejus Opus variis tomis ſub diſtinctis etiam nominibus conſtet, tamen quidvis ex dictorum tomorum quovis ſatis propriè & legitimè citari poſſit ſub dicto generali nomine, utpote quòd hâc ratione in Operum ejus complexu, ſeu ſyntagmate contineri intelligatur. Sed melius & magis diſtinctum eſt ſpecificare in quâ dicti Operis parte vel tomo tale quid contineatur. Et propter dictam rationem, (ſc. quia omnes dicti operis partes ſubinde ſub eodem nomine comprehenduntur,) inde eſt quòd ſi in oriente quæſiveris Librum *Zendaveſtâ*, ſub illo generali nomine aliquando afferent tibi unam partem, & aliquando aliam; quia generaliter & indiſtinctè quæris. Ideóque ſub ſingularum partium particularibus nominibus potiùs inquirendum eſt. At hoc fortè factu difficile, quia partium nomina ſunt nobis ignota, exceptis eis quæ heic dantur.

Eſt autem زند *Zend* nomen Arabicum: & *Zendaveſtâ* conflatum eſt ex ſuperaddito nomine Hebræo-Chaldaico אשתא *Eſhta* ſeu *Eſta*, i. e. *Ignis*, unde ἑςία. Hoc itaque nomen rectè ſcribitur زند و استا *Zend-va-Eſtâ* ſeu *Zend-u-Eſtâ*: at ex temporis diuturnitate, vocis *Eſtâ* originatione in oblivionem abeunte, grammaticalem ejus ſignificationem hodiè ignorant: nam illi in exoticas linguas nunquam

inquirunt, & in linguâ Perſicâ *Eſtâ* planè nihil ſignificat. Ideóque in hujus exoticæ Voculæ ſignificatione hodiè fruſtrà laborant, conando eam elicere ex linguâ Perſicâ, ubi reverà non eſt. Illi itaque pro *Eſtâ*, coactè legunt *Iſtâ*, ſeu ستا *ſtâ*, vel *ſitâ*, volentes hoc eſſe pro ستايش *Sitâiſh*, i. e. *laus*; ſed coactum eſt, & res non feret.

Supradicto nomine زند *Zend* apud Arabes ſignificatur *Igniarium* ſeu *focile*; quod fortè petitum videatur ex linguâ Perſicâ à Verbo زدن *Zadèn, percutere*, in fut. زند *Zenad*. Sed hoc irregulare eſt, cùm Perſæ in compoſitione tantùm (non extra eam) à dicto Verbo adhibeant زنه *Zenè*, (non زند *Zend* nec *Zenad*) *percutiens*, q. d. *ignem percutiens* inſtrumentum. Cùm itaque nomine *Zend* ſignificetur *Igniarium*, & *Zendaveſtâ* ſit *Igniarium & Ignis*, iſte dicti Libri Titulus habendus eſt ingenioſus & figuratus, ſumptâ Metaphorâ à *Pyxide igniariâ* quam eliciendi ignis ergò in domibus ſervamus; ad inſinuandum quòd ſicut illo inſtrumento excitari & accendi ſolet ignis communis in culinâ; ſic iſto Libro excitandus eſſet religioſus zelus & ardor in pectoribus hominum, ſcil. ibi accendendo talem religionis Igniculum qui tandem in maximam & efficaciſſimam pietatis & divini amoris flammam excreſceret.

Verum inquam & legitimum dicti Operis nomen eſt *Zend-va-eſtâ*: ſed cùm eorum poſteri hujus nominis veriloquium partim ignoraverint, id pro lubitu variis modis ſcripſerunt & deformarunt; quæ omnes mutationes ſeu diverſæ ſcribendi formulæ ſunt tot deviationes à vero, quamvis eæ omnes in eorum Libris quotidiano uſu hodiè confirmentur & comprobentur. Eæ autem hujus nominis formulæ tales ſunt, viz. pro originali formâ زند و استا *Zend-va-Eſtâ* ſeu *Zend-u-Eſtâ*, ſubinde ſcribunt & ſonant زندوست *Zendavèſt*, & زندستا *Zendèſtâ*, & افدستا *Afadeſtâ*, & زندافدستا *Zendafadeſtâ*, & زندوستا *Zendaveſtâ*, & زندبستا *Zendabeſtâ*, & زنداوستا *Zend-aveſtâ*, زندابستا *Zend-abeſtâ*; vel inverſè اوستا وزند *Aveſtâ-va-zend*, ſeu ابستا وزند *Abeſta-va-zend*, & اوستا زند *Aveſtâzend*, & ابستا زند *Abeſtâzend*, & استا زند *Eſtâzend*, & وستازند *Veſtâzend*, & وستا وزند *Veſta-va-zend*. Vel aliquando utuntur ſolo nomine زند *Zend*, vel استا *Eſtâ*, aut وستا *Veſtâ*, vel اوستا *Aveſtâ*, vel ابستا *Abeſtâ*: unde Syro-Arabes fecerunt nomen ابستاق *Abeſtâk* ſeu *Aveſtâk*, & Syriacè *Abeſtógo*

Abeſtógo ſeu *Aveſtógo* pro libitu pronuntiantium. Sic *Bar-Bahlûl* Syrus, qui tradit *Zerduſhtum* hunc Librum ſuum vertiſſe in 7 linguas: ܐܒܣܛܐܓܐ ܫܡܐ ܕܟܬܒܐ ܕܙܪܕܘܫܬ ܗܘ ܕܬܩܢܗ ܘ ܣܝܡܗ ܒܫܒܥܐ ܠܫܢܝܢ. ܣܘܪܝܝܐ. ܦܪܣܝܐ. ܐܪܡܢܝܐ. ܣܓܣܬܢܝܐ. ܡܪܘܙܝܐ. ܝܘܢܝܐ. ܥܒܪܝܐ. *Abeſtógo eſt nomen Libri Zerduſht, quem ordinavit & compoſuit in ſeptem linguis, Syriacâ, Perſicâ, Armenicâ, Segiſtanenſi, Marvazenſi, Græcâ, atque Hebraicâ.* Eſt quidem *Segiſtân* Perſiæ pars, uti & *Marv*: unde iſtæ ſint tantùm linguæ Perſicæ Dialectus. Hoc autem *Bablulidis* debet eſſe mera fabula, cùm *Zerduſht* noluerit Librum ſuum in variis linguis publicare, ſed è contra ex induſtriâ ſtuduit ejuſdem contenta celare, & ſuos juſſit ea nulli extero revelare, nec linguam & literas ejus aliquem docere, ut alibi diximus. Hyſtaſpes quoque à Perſarum vulgo celavit.

Supradictum Igniarium ſeu Focile ſemper conſtat duabus partibus, quæ ſunt duo ligna cubitalia: quale quidem Inſtrumentum hodiernis Perſis dicitur آتش زنهٔ چوبین *Igniarium ligneum*; vel ſi vocem fingere liceat, *Igni-percuſſorium ligneum*, cujus ſuperior pars ignem excutiens, eſt *Ignitabulum*; & inferior pars ignem in fomite excipiens & ſuſcitans, eſt *Suſcitabulum*. Nam Arabes campeſtres & nomades (ut & alii quidam,) non Silice & Ferro, ſed antiquo & patrio more Ignem excutiunt duabus arundinibus ſeu duobus duriſſimis bacillis ligneis cubitalis longitudinis, quorum mutuo affrictu & attritu elicitur ignis qui in fomitem inferioris ligni cavitate contentum cadit. Horum lignorum ſuperius (quod etiam tenuius & exilius,) vocatur زند *Zend*, inferius (quod craſſius & medio canali excavatum pro fomite excipiendo,) vocatur زندة *Zénda*, & utraque ſimul in duali زندان *Zendân*. Vel aliquando diſtinctionis causâ, horum unum vocatur زند اعلى *Zend ſuperius*, & alterum زند اسفل *Zend inferius*. Et cùm Igniarii dicta ligna eſſent ejuſdem formæ cum oſſibus brachii, & cubitalis longitudinis ut ignem excuſſurus fortiori niſu commodiùs incumberet, inde inquam (propter horum analogiam) Avicenna & Arabum medici bina illa brachii ſeu cubiti oſſa longiora (quæ Lat. *Radius* & *Ulna*,) eodem nomine vocarunt *Zend* & *Zendân*, ſcil. ea oſſa vocando *focilia*. Et hinc rurſus factum eſt cùm *Igniarium* (tinder-box) tam Latinis quàm Italis vocetur *Focile*, ut Italorum Medici Arabicos Libros inſpiciendo & Arabes imitando,

 dicta

dicta Cubiti oſſa vocarint etiam *Focilia*, viz. unum *focile minus*, & alterum *focile majus*, factâ nominis Arabici tranſlatione.

Indi Orientales (ut dicitur) aliquando ligni alicujus duriſſimi extremitatem applicant Arundini, quaſi eam terebrare vellent, dictum lignum circumagitando donec exeat Ignis, qui cottoneâ lanâ exceptus accenditur. Aliàs apud eos (ut quidam سرهنك *Sarhangh* ſeu **Boatſwain** in aliquâ nave Anglicanâ, id propriâ manu mihi monſtravit,) hoc fieri ſolet *fiſſâ arundine* majore in duas partes *inæquales*: & fruſti inferioris cavitati inditur *fomes*: fruſtum verò ſuperius (quod tenue,) formatur acutâ acie ſicut cultri; quæ quidem acies ſuper inferioris fruſti canali tranſverſim ſerrando affricatur, donec motionem reciprocando exiliat ignis in inferiorem canalem cadens. Arundines ſunt tantæ duritiei ut aliquando in ſtagnis ubi creſcunt vento inter ſe-invicem colliſi accendantur. Eſt etiam in Syriâ Arundinis farctæ ſpecies dicta كلخ *Calch*, cujus culmus refert culmum τȣ̃ *Durra-abyad* ſeu *Milii albi*. Hæc arundo quando ſicca, ſi utrâque manu fortiter uſque ad fiſſionem torqueatur, ſtatim igneſcens concipit flammam.

Fomitis materia ſubinde eſt سوفان *Soufân*, ut in Syriâ vocatur *Panus* arborum, qui lixivio coctus, ſole ſiccatus, & tundendo emollitus eſſe ſolet, ut fiat زناد *fomes* ignium. In *Yaman* & alterâ Arabiâ aliquando ex aduſto linteo fomes inditur diſco ligneo, in cujus lateribus ſunt duo foramina, per quæ tranſverſim mittitur Bacillus, qui tamdiu circumagitur donec exeat ignis in fomitem cadens. Talis Diſcus cum tranſverſo Bacillo dicitur fieri ex radice alicujus arboris duriſſimæ. Ita quoque nimiâ agitatione & velociore motu quotidiè accendi ſolent rotarum Axes, & Volvoli quibus recenter fabricatæ naves ad aquam deducuntur. Lignorum quoque ex nimiâ motione ignitionem probant Tornatores noſtri, dum durioris ligni querni ſeu roborei extremitate aliud lignum mollius circumagitatum uſque ad inflammationem accendunt, circulos nigros in eodem adurendo.

Uti autem ex duris & ſiccis, ſic etiam aliquando ex mollibus & humidis lignis elici ſolet ignis. Armeni Iſpahanenſes mihi retulerunt, ignem ibi elici ſolere ex alicujus mollis ligni duobus fruſtis, quæ mutuâ affricatione igneſcunt, & deinde afflando accenditur ignis. Hujus ligni nomen pronuntiabant *Bâdi-ſâmbour*, quod rectiùs eſt باد سمور *Bâdi-ſamûr*, eodem nomine quo aliàs *Ventus urens* nominatur. D. Thevenotus in Itinerario, hujus ramuſculum pingit, & deſcribit to-

tam

tam arborem quæ craſſitie & brevitate monſtroſa: & dicit eam itidem ab Armenis vocari خرزهره *Cherzébre*, quod eſt verum nomen apud Medicos. Ex hoc ligno parantur Carbones facilè accendibiles, qui adhiberi ſolent ad conficiendum *Nitratum pulverem*, ut apud nos Carbones ſaligne*i*. Apud Arabes ignis elicitur ex Lignis dictis مرخ *Marc'h* & عفار *Afâr*, de quibus apud D. Golium legitur in Lex. *Aphâr eſt arboris ſpecies cujus lignum facilè igneſcens, in fomitem igniarii cedit.* Et apud eundem, *Marc'h eſt nomen arboris quæ confrictu facilè ignem reddit*; aut *focile inferius, ut ſuperius dicitur Aphâr*. Et ſic *Turgj.* ex *Sahâh* ſeu *Gjeubario*, وفي الصحاح العفار الزند و هو الاعلي والمرخ الزندة وهي الاسفل In libro *Sahâh, Aphâr eſt Zend ſeu ſuperius, & Marc'h eſt Zenda ſeu inferius*. In contrariam ſententiam abit *Ecteri*, qui Turcicè refert, مرخ بر اصل ياشل آغاجدركه عفار آغاجنه سورسلر صوني چقر اول صودن اود حادث الور دقر مرخ اركك ودشنه عفار درلر. *Marc'h eſt ſpecies virentis ligni, quod ſi affricaverint ligno Aphâr, exit Succus, ex quo Succo exiens ignis accenditur. Horum Mas eſt Marc'h, & ejus Fœmella eſt Aphâr.* Et rurſus idem *Ecteri* legit, عفار عرب دياردده چوق الور بر اصل ياشل آغاجدر كه بداغن كسوب مرخ آغاجنه سورسلر صوي چقر وارل صودن اود حادث. الور يقارلر عفار دشيسي ومرخ اركگي در *Aphâr copioſa eſt in Arabum regione ligni viridis ſpecies, cujus ramus ſi reſecetur & ligno Marc'h affricetur, exit Succus, ex quo Succo concipitur Ignis quem accendunt. Aphâr eſt Fœmella, & Marc'h eſt Mas.* De his audiatur ſupradictus *Turgjumân*, qui Perſicè dicit, عفار و مرخ دو درختيست كه ازان آتش بيرون مي آيد *Aphâr & Marc'h ſunt duæ arbores ex quibus exit Ignis.* Quæſtio ergò eſt, an *Marc'h* & *Aphâr* ſint diverſæ arbores, vel potiùs diverſa Inſtrumenta ex eâdem arbore? cùm eadem ſit utriuſque arboris definitio ſeu deſcriptio; utraque enim Perſicè apud *Turgj.* eſt بيد سرخ & apud *Ecteri* Turcicè eſt قزل سكود *Salix rubra.* Quoad locum, apud *Turgj.* eſt بيد دشتي *Salix campeſtris*: & è contra apud *Ecteri* eſt, باغچهده بتن سكود آغاجي *In hortis creſcens Salix arbor.* Iſta Salix propter rubedinem, *Martis* ſtellæ dedicatur, tanquam planta Martia, quæ à *Behrâm* ſeu *Marte* aliàs Perſicè

Perſicè vocatur بهرامه *Behrâma*, formâ Arabicâ بهرامج بيد سرخ *Behrâmagi eſt Salix rubra* ſeu *Martia*. Et quia copiosè provenit circa urbem *Balch* in *Choraſân*, ſubinde legitur بهرامج البلخية *Behrâmagi eſt Balchenſis* Salix. Et *Chadr Ibn Ali* dicit, بهرامج هو الخلاف البلخي و يسمى الدبق *Behrâmagi eſt Salix Balchenſis, quæ etiam vocatur AlDibk, eſtque omnium odoratarum plantarum odoratiſſima & fragrantiſſima. Temperata eſt ſi embrochata: diſſolvit flatus ab omni loco, & ejus odor ſolvit flatus craſſiores à capite: item ſolvit ventrem.* In Libro *Ph. Gj.* à florum odore vocatur مشك بيد *Salix moſchata.* Et in Libro *Zeinato'lAttâr* appellatur گربكو *Ghúrbaghu*, & گربه بيد *Ghurba-bîd*, ſeu *Salix felina*, fortè propter *Iülos*; & ibidem vocatur كله پوش *Ghéla-pûſh, gregem tegens*, ſeu *cranium tegens*, fortè propter umbram, & ibidem exponitur, *Salix verno tempore valdè ſuaveolens, cujus* عرق *ſeu deſtillatam aquam ad cordis exhilarationem & refrigerium bibunt.* Et ut rariſſimæ plantæ omnia nomina perſequar, hæc Salix vocari ſolet Turcicè صورغون *Ssûrghûn* ſeu fere eodem ſono سورغون *Sûrghûn*, ſive سرخون *Súrchûn*; quæ omnia videntur eſſe quaſi dicatur سرخ گون *Súrch-ghûn, rubricolor* arbor ſeu ſalix. In Libro *Nim.* legitur, مشك بيد سورغون چچكي كه عرقن چقررلر *Salix moſchata, eſt Sûrghûnæ flores, ex quibus* τὴν *Irâk ſeu ſtillatitiam aquam eliciunt*: ſc. Salicis moſchatæ nomen reſtringit ejuſdem floribus. Eſt itaque talis Salix quæ externè igneo colore rubet: &, ſi virens ejuſdem ramuſculus duriter fricetur vel tortus flexúſque ſit, tum exit ſuccus igneſcens & flammam concipiens dum exit: adeò ut hæc planta tam extra quàm intra ſit planè ignea. Chinenſes ajunt quòd *Sui* qui ex Imperatoribus primis, *Lignum ligno atterendo Ignem primus elicuit: & eam Ignis extundendi artem etiamnum Sinæ in uſu habent, & pro variâ anni tempeſtate varia deligunt ligna circa id temporis ad præbendum Ignem aptiora.* Quæ præcedente pag. omiſi, heic habe ex *Mâulavi*, مرخ [وعفار] دو درختست در ديار عرب چون دهم سايند آتش بيرون آيد *Marc'h & Aphâr ſunt duæ arbores*, ſc. *duo ligna in regione Arabum, quorum mutuo attritu elicitur ignis*. Turcis چقمق *tchákmak* eſt tam *excutere* ignem quàm *Excuſſorium* inſtrumentum, ſc. *Igniarium* ſeu *Focile.*

CAP. XXVI.

De Zerduſhti particularibus Libris, & de Linguâ & Literis quibus ſcripti ſunt.

LIbri *Zend* ſeu *Zendaveſtâ* originale exemplar in 1200 coriis taurinis, (ut ſuprà deſcriptum p. 313, 314,) exaratum eſt Perſarum Linguâ & Literis vetuſtiſſimis hoc tempore non omnibus ibi ſatis notis. Cum his conſonant ea quæ habet D. *Sanſon* in hodierno ſtatu Perſiæ, p. 184, *Illorum Fides continetur in quibuſdam Pellibus, quæ ab eorum Magis ſeu Sacerdotibus certis quibuſdam Diebus leguntur. Hæ dictæ Pelles inferciuntur Fabulis & Traditionibus ſuperſtitioſis: quas tamen Sacerdotes ſtudiosè celant, Religionis ſuæ partem ducentes eas monſtrare nemini. Ita ut impoſſibile ſit aliquid de eorum Fide ſcire, niſi quatenùs eam revelare velint eorum Sacerdotes. ---Et quantacunque fuerit mea curioſitas, parum tantùm de eis addiſcere potui.* In vetuſtiſſimis exemplaribus non ſunt admixtæ voces exoticæ, ſed omnia purâ putâ linguâ veteri exarata ſunt. Recentiora autem Apographa explicationis causâ aliquando admixta habent moderniora quædam vocabula Perſica & ſubinde pauca Arabica à modernioribus Perſis uſitata. At quidem *Zerâtuſht-Behrâm* Sacerdos olim doctiſſimus & in antiquâ linguâ verſatiſſimus, in ſubſidium eorum qui veterem linguam non intelligebant, aliquos antiquos Libros (vel ſaltem extractum ex eis quod magis uſui eſſet,) in moderniorem Verſum Medo-Perſicum vertebat, ex quorum numero eſt Liber *Sad-der* & *Zerátuſht-nâma* ſupra memorati.

Liber *Zend* (ut ſupradictum,) conflatus eſt ex variis partibus, quæ univerſum opus conſtituunt, quæ omnes eâdem linguâ veteri ſcriptæ ſunt; quarum aliquæ continent primum Textum originalem, aliæ verò continent ſecundas *Zerduſhti* cogitationes, quæ ſunt quaſi ἐπινομὶς ad ulteriorem doctrinæ ejus explicationem ſpectantes; eodem modo quo ſe habent *Miſhna* & *Gemara* Textum Talmudicum conſtituentes. Hujuſmodi imprimis eſt Liber *Pâzend*, & deinde alii infrà recenſiti. Cùm enim quotidie cùm adverſariis contenderet, & videret & audiret ea quæ contra ejus dogmata & doctrinas ab hominibus objicerentur, neceſſarium erat ut novis malis nova remedia quæreret & argumenta pararet, & ad objectiones anteà non viſas reſponderet;

id quod contingit omnibus qui novam doctrinam contra vulgò receptam opinionem propagare ſatagunt.

Literæ quibus Liber *Zend* (vulgò *Zund*) & omnes ejus partes exarantur, eæ ſunt vetuſtiſſimorum Perſarum, quæ (propter dictum Librum in eis exaratum) apud incolas vulgò audiunt *Literæ Zundicæ*, ſeu *Character Zundicus*, vel ſi Anglicè loquimur, the Zund Character; à quo aliquantulum differt *Character Pazendicus*, ita ut is hodie à Perſis in Indiâ degentibus non ita promptè legi poſſit. Nos autem utriuſque generis Typos fuſos & rei Typographicæ adaptatos & paratos habemus. Lingua in quâ vetuſti Libri ſcripti ſunt, vocatur *Lingua Péhlavi*, ſeu ut vulgus effert *Pehéllavi*: de quâ & de omnibus Linguæ Perſicæ Dialectis infrà in peculiari Capite fuſiùs dicetur.

Eorum Pſeudopropheta *Zerduſht* præter Titulum *Zend* à ſe excogitatum, ut ſuo Libro autoritatem conciliare poſſet, eum (ut ſupradictum) haberi voluit *Liber Abrahami*, utpote qui ejus Religionem & Doctrinam continere cenſeretur. De eo Shahriſtáni (poſtquam diſtinxit inter Librum verum ſeu indubitatum, quale eſt Judæorum Biblia, & Librum dubium ſeu dubiæ fidei,) addit, الصحف التي كانت لابراهيم عم شبهة كتاب فيه مناهج علمية ومسالك عملية *Quoad Librum qui tribuitur Abrahamo, (qui eſt Liber dubius,) in eo ſunt varii Ritus Scientiales & Conſuetudines practicales.* Nempe docet multas Regulas & Præcepta tradit quæ tam ad Scientiam ſeu Theoriam quàm ad Praxin in humanæ vitæ actionibus ſpectant: unde Libri *Zend* Subjectum innoteſcit. Et deinde pergit, *Et quidem ſcientiales* ſeu *theoricæ ſtatuunt modum Creationis & Productionis rerum, & æqualitatem Creaturarum quoad modum ordinationis & durationis*, &c. Cum his ferè concordant quæ habet Diog. Laert. *Perſarum Magos diſſerere de origine & naturâ deorum, quos Ignem Terram, & Aquam*, &c. *arbitrantur.*

Supradictæ Libri *Zend* partes ſeu tomi vocantur نسک *Neſek* ſeu *Nesk*, ut in *Nim* legitur: ſed potiùs ſonandum eſt *Nusk*, i. e. *Pars.* Hæ partes dicuntur eſſe numero 21, prout in Libro *Pharh. Gj.* legitur, نسک قسمی باشد از بیست و یک قسم زند که زردشت زند را به بیست و یک قسم منقسم ساخته و هر قسمی را نسک نام نهاده وباز هر نسکی را باسمی موسوم ساخته و اسامی آن نسکها هرکدام در مجلس گفته شده وخواهد شد *Nùsk eſt una quævis pars τῶν 21 partium*

tium τȣ̃ *Zend*: *cùm enim Zerduſht diviſit* τὸν *Zend in* 21 *partes, cuili-libet parti impoſuit nomen Nusk. Quin & quamvis Nusk peculiari nomine donavit. Et ſingularum Nuskarum nomina in* Magorum *congregatione recitari ſolent & etiamnum recitabuntur.* Libri *Zend* partes (ſi rectè memini) alicubi dicuntur eſſe 22. Harum aliquot Partium nomina partim in dicto Libro *Pharh. Gj.* & partim alibi invenimus, quæ ſequuntur: de reliquis ulteriùs diſquirendum.

1. Liber زند اوستا *Zendaveſtâ*, ſc. ejus pars quæ eſt *Officium precum* ſeu *Liturgia* Eccleſiæ Magorum in veteri linguâ. At in eo *Officium nuptiarum* videtur citerioribus temporibus additum, quia frequens ibi *Zeratuſhtræ* mentio fit.
2. Liber پازند *Pâzend*, q. d. *Pes* ſeu *fulcrum* τȣ̃ *Zend*, ſc. ulteriore commentatione ejus doctrinam explicans & ſuſtentans.
3. Liber ايارده *Iyârda* ſeu *Ayârda*, qui eſt Comment. in *Zend*: uti etiam eſt ſequens,
4. Liber ايكباران *Ikbâren*.
5. Liber خرده *Chúrda*, i. e. *pars minutior*: dicitur Comment. in alias aliquas partes.
6. Liber وندیداد *Vendidâd*, qui prægrandis eſt.
7. Liber وند وندید *Vend-Vendîd* ſeu *Venduvendîd*.
8. Liber زند وندید *Zend-Vendîd* ſeu *Zenduvendîd*.
9. Liber وندید وزند *Vendîd-va-zend*, ſeu *Vendîduzend*.
10. Liber تنگ *Tengh*. Eodem nomine gaudet cum aliquo Manetis Libro, de quo ſuprá.
11. Liber مشت *Múſht*, ſeu *Pugnus*.
12. Liber خشت *Chiſht*, ſeu *Later*: ſic vocatur τȣ̃ *Zend* pars 12ma.
13. Liber اشتاد *Aſhtâd*.
14. Liber سیاه *Siyâh*, i. e. *Niger*: aliàs dictus زمزم *Zémzem*, i. e. *Muſſitatio*, quippe qui Magorum Muſſitationem cum ejus temporibus & formulis docet.
15. Liber زند هادخت *Zend-hâducht*.
16. Liber زراتشت نامه *Zerâtuſht-nâma*, ſc. ejus Vita à ſeipſo ſcripta proſâ, ut ſuprà p. 328, ubi ejuſdem Contenta partim explican-

 tur,

tur, & partim alibi. Poſteà in moderniorem linguam carmine verſus eſt iſte Liber.

17. Liber يزشني *Yeziſhni*, i. e. *divinus* quidam. Sed nomen deeſt.

18. Liber زردشت *Zerduſht*, de Religione agens.

19. Liber استادگر *Uſtâdgher*, i. e. *Magiſter* ſeu *Coryphæus* in aliquâ arte. De judiciariâ Aſtrologiâ agit.

20. Liber بزشك نامه *Biziſhk-nâma*, i. e. *Medicorum Liber*, ſc. ejus munus docens & herbarum vires exponens.

Hi omnes (& ſi qui ſunt alii,) & quicquid ex eis citatur, habentur مازديسنان چكه قول خدايست *Mazdiyaſenân*, *quod Verbum Dei eſt*, ut in *Sad-dèr* cap. 12. Et omnes ſcripti ſunt proſâ, nam *Zerduſht* nunquam ſcripſit aliquid carmine: ideóque quicquid ejus carmine extare prætenditur, ab aliis ſcriptum eſt, qualia ſunt Græcorum Collectanea quæ ei tribuuntur. At quia Preces proſâ canunt, fallitur Curtius dicens *Magos patrium carmen ceciniſſe*, quaſi Verſus ceciniſſent. Supra autem p. 327, irrefragabili teſtimonio conſtat omnia veteri linguâ ſcripta fuiſſe proſâ. Verum quidem eſt, quòd quia illa lingua tandem Vernacula eſſe deſiit & paucis nota fuit, inde recentiores aliqui Magorum Sacerdotes in bonum publicum & uſum vulgi, pauca quædam in recentiorem linguam verterunt, ea conſcribentes carmine. Hoc autem tantùm 200 abhinc annis, circa tempus quo ab eis ſcriptus fuit Liber *Sad-der*: ſed tale quid veteribus ignotum.

Apud Suidam *Zoroaſtres* videtur intelligi ſub alio corruptiori nomine, ubi legitur Ζωρομάσδρης *Chaldæus Sapiens, qui ſcripſit mathematica & phyſica*, ut ſupra diximus. Apud eundem Suidam memoratur Ζωροάστρης Περσομήδης σοφὸς [& Ἀστρονόμος.] ---Φέρεται δὲ αὐτοῦ περὶ φύσεως βιβλία δ'. περὶ λίθων τιμίων Ἕν. Ἀστεροσκοπικὰ ἀποτελεσματικὰ βιβλία ε'. De *Agriculturâ* eum etiam ſcripſiſſe dicit Plinius: & 100 000 Verſuum ejus collegiſſe & volumina ejus explicaſſe dicitur Hermippus, cujus etiam Librum de Magis Laertius & Arnobius adducunt, ut Patritius notat. Sed abſint Carmina omnia!

Hujus hominis celebritas anſam dedit Hæreticis fingendi pro lubitu. Adeò ùt ejus ſuppoſititii Libri (tertio poſt Chriſtum ſeculo, circa 1400 abhinc annis) tantâ fuerint veneratione, ut Clem. Alex. p. 223 ſcribat, *Quòd qui Prodici hæreſin ſequebantur, ſolerent gloriari ſe arcanos ejus Libros poſſidere.* Atque Porphyrius in Plotini Vitâ narrat,

rat, *multos Hæreticos Chriſtianos circumtuliſſe Revelationes quaſdam Zoroaſtris & Zoſtriani & Meſi*, &c. *quibus deceperunt multos, & ipſi decepti. Plotinus ergò contra hos & Gnoſticos ſcripſit.* Et Porphyrius dicit ſe multis oſtendiſſe *Librum Zoroaſtri ab illis inſcriptum, adulterinum novumque eſſe, & ab eis confictum qui ſtatuebant Hæreſin, ut Inſtitutiones quæ Zoroaſtris veteris eſſe crederentur.* Ex Proclo, Damaſcio, Syneſio, & aliis citra Chriſtum autoribus ſparſa quædam *Zoroaſtris* λόγια collegit Patritius, & ante eum alii. Sed qualia fuerint quæ de *Zoroaſtre* apud Græcos circumferebantur, notat Joh. Chryſoſtomus tomò 1, p. 737 de vitâ Sanctæ Babylæ agens, & orthodoxorum de eis opinionem his ſequentibus verbis prodens; Διὰ τί τὸν Ζωροάστρην ἐκεῖνον καὶ τὸν Ζαμόλξιν, &c. *Quamnam ob cauſam Zoroaſtrem illum itemque Zamolxin, ne quidem de nomine multi, imò verò nulli niſi admodùm pauci norunt? nonne qûoniam figmenta erant quæ de illis circumferuntur omnia? quanquam tum illi tum ii etiam qui illorum facta memoriæ prodiderunt, ſummi artifices fuiſſe feruntur; illi quidem impoſturæ comminiſcendæ atque exercendæ, hi autem mendacii orationis illecebris adumbrandi.*

Ut autem ad penſum redeam, cùm ſupradictus Liber *Zend* ſit omnium Agendorum & Credendorum regula, uti Mohammedanis eſt *Coranus*, & Chriſtianis S. *Biblia*, ideò licitum aut illicitum ex ejuſdem Præceptis determinandum cenſent: unde id quod licitum eſt, appellatur زند آور *Zend âver, id quod feret Zend*, ſc. quod *Zend* permittit & probat: cujus contrarium eſt *Nâ-zendâver*, id quod non permittit Liber *Zend*, Mohammedanis حرام *Harâm*, i.e. *vetitum* ſeu *probibitum*.

Doctrinæ Zendicæ ſequaces Magi ſeu Sacerdotes vocantur *Zend-chuân*, & *Zend-bâph*, &c. Sic in Libro *Ph. Gj.* زند باف و زندواف و زند لاف و زند خوان تابعان زردشت آن جماعه را مجوس نیز خوانند *Zend-Bâph, & Zend-Vâph, & Zend-Lâph, & Zend Chuân ſunt Zerduſhti Aſſeclæ, quos etiam Magos vocant.* Scil. hi ſunt Zerduſhti Religionis ſequaces in genere, qui affectant legere & modulari Librum *Zend*. Et ſanè *Zend Bâph* ſeu *Zend-Vâph* verbò tenus eſt *Zendi textor*, qui contexit & continuat ſermonem eúmque connectit: & *Zend-Lâph* verbatim eſt *Zendi-Laudator* ſeu *Zendi-Jactator*, quia gaudent & quaſi exultant eum legendo & recitando. At *Zend-Chuân* eſt *Zendi-Lector* ſeu *Zendi Cantor*; nam utrumque ſignificat: præſertim verò eſt ordinarius *Lector* Synagogæ, qui Preces quotidiè celebrat canitque: nam

Cyrus inſtituit Sacerdotes ὕμνειν ἀεὶ. Talis Parochus Judæis dicitur חזן *Chazzàn*, Mohammedanis امام *Imâm*. Itaque Libri *Zend* Lectio publica ſeu in Sacris Recitatio fit per quandam modulationem ſeu cantillationem inter legendum aut recitandum, uti Judæi ſemper faciunt tam in Precibus quàm Biblia Hebraica legendo. Hinc Strabo de tali Perſarum recitatione loquens, utitur voce ἐπᾴδουσι *accinunt.* Et quòd Sacra ſua canebant, innuit Curtius dicens quòd in Darii Proceſſione. *Magi patrium carmen canebant*: ſc. preces canebant, ut fit in Pſalmis Davidicis plano cantu ſeu modulatione Cantuarienſi in Cathedralibus Angliæ. Hinc eſt quòd in Juſtinum Annotator varius p. 26 alicunde legit, *Quòd Magi Virgis Ignem inter canèndum ſuſcitabant.*

Prædicta Epitheta omnia propter dictam modulationem, interdum metaphoricè tribuuntur *Luſciniæ*, quæ ſubinde appellari ſolet *Zend-Bâph* & *Zend-Lâph* & *Zend-Chuân*, q. d. *Zendi recitatrix*: quæ quidem Avis propter garrulitatem ſæpè etiam Perſicè vocatur هزاردستان *Hazâr-daſtân*, i. e. *mille hiſtoriolarum* avis; quo nomine inſinuatur eam plures in canendo varietates & elegantias habere, uti etiam *Luſcinia* noſtras Europæa habet: unde & apud Sheich Saadi vocatur بلبل گويندہ *Búlbul Ghûyanda*, *Luſcinia loquax*. Ab his haud abſonum eſt Gr. nomen *Philoméla*, q. d. *Melodiam amans*. Cæterùm in Oriente (ut id obiter doceam quia Europæ fortè inauditum,) Luſciniæ* Roſas odorari ſolent, à roſâ ad roſam volando & odorando, donec planè inebrientur & cadant, ita ut à quovis capiantur. Undè dictus Sheich Saadi Perſa inconſtantem Amatorem eleganter comparat *Luſciniæ quæ quotidiè novas Roſas quærit*. Hoc idem mihi etiam affirmavit *Abdelmeſsîh* Mauſilenſis amicus noſter *Kàs Iſæ* filius.

Quinetiam ut in Iſlamiſmo apud Perſas Mohammedanos, Alcorani in certas majores partes diviſi *Recitator* ſeu *Lector publicus* vocari ſolet جزو خوان *Gjùz-Chuân*, i. e. *Partium Lector*, ſic in Magiſmo apud Perſas veteres Libri *Zend* in ſuas partes ſeu tomos diviſi Recitator eâdem ratione vocitatur نسك خوان *Núsk-chuân*, i. e. *Partium Lector Cantórve*; qui quidem Titulus (ut & *Zend-chuân*) non tantùm Magum in genere, ſed & ſpeciatim eſt Lectoris ſeu Sacerdotis parochialis Epitheton. Is in Pyréo Librum *Zend* legit recitátve devoto vultu & elevato digito Indice, qui itaque vocari ſolet انگشت خدا خوان *Digitus Chodâ-chuân* ſeu *Deum invocans*, vel ſimpliciter *Chodâ-chuân*.

CAP.

CAP. XXVII.

De naturâ Ignis, & de generali ratione cuſtodiæ ejuſdem, &c. Quo ſigno Perſæ ad Sacra convocantur, & quomodo ſe gerunt in Eccleſiis. De Virgarum uſu in Sacris, & de eorum Muſſitatione quotidianâ, atque Silentio.

QUamvis veteres Perſæ ſint tam boni & pii homines, ut ſupra deſcripſimus, & per totam vitam Igni famulentur, facetè obſervat Sheich Saadi, (de ignis naturâ elegantem faciens comparationem,)

اگر صد سال گبر آتش فروزد *Quamvis Ignicola* 100 *annos ignem accenderit,*

اگر دروی یکدم افتد بسوزد *Si uno momento in eum ceciderit, comburitur.*

Vult docere, nullâ pietate truculentam Ignis vim domari poſſe, nec aſperum illud elementum ullâ prece mitigari, quin ipſos etiam cultores ſuos tandem comburat. Apud Plutarchum in Sympoſiacis adducitur Lucius Flori filius aſſerens, *Ignem ſacrum non ideò fuiſſe cultum, quòd eum alio igne putarent meliorem digniorémque, ---ſed Ignis ſacri cuſtodiam fuiſſe teſſeram obſervantiæ erga omnes ignes, prout Ægyptii colebant unum aliquod animal pro totâ ſpecie, & ſic iſti colunt unum ignem pro omnibus.* Hæc quidem ſit commoda ratio apud eos qui Ignem ſervandi originalem cauſam ignorant. Judæi ſacrum ignem ſervabant pro neceſſario uſu Sacrificii jugis, ſed eundem non honorabant, multò minùs colebant. Græci autem & Perſæ hoc videntes, ſcil. Ignem ſervari in Templo Dei, & verum ejuſdem uſum neſcientes, exiſtimarunt eum neceſſariò eſſe honorandum; non tamen ut Deum colendum. Alibi Plut. ait, *Apud Perſas ſupplicandi genus erat acerrimum & repulſæ ſecurum, ſi ſupplex cum igne in fluvium deſcendens, minaretur Ignem ſe in eum abjecturum niſi impetraret quod petebat: fiebat enim compos voti, ſed puniebatur propter comminationem, utpote injuſtam & naturæ contrariam,* &c. Sed quanta eſt hæc fabula, quaſi feciſſent petitiones ad ignem tanquam ad Deum, & quaſi ignis eſſet animal rationale & minitanti ſe ſubmitteret! Fides itaque ſit penes autorem.

Ad Pyréa ſua in urbe *Núſſari* in Indiâ convocantur per pulſationem parvæ Campanæ: at in *Iſpahân* Perſidis vel notis temporibus ſponte conveniunt abſque dato Signo, vel aliàs (ut Armeni Gjulphenſes &c.

& alii per orientem Chriſtiani,) Signum datur per pulſationem magni alicujus Aſſeris: idque propter metum Mohammedanorum qui non permittunt Campanarum uſum in Eccleſiis, utpote quæ ſint Chriſtianorum inſtitutum. Quando autem Templum adeunt, non id faciunt ut meri Ignicolæ; nam in minoribus Eccleſiis rarò eſt Ignis, ſed tantùm Lampas: ubi verò eſt Ignis, eum non colunt ut Deum, ut ſuprà diximus. Contrarium de eis notat Diog. Laert. ſc. *Quòd olim Dei immortalis cultui vacabant, illi ſoli Vota & preces concipiebant, Sacra faciebant*, &c. *quaſi ii ſoli cum eo communicationem haberent.* Nihilominus tamen ut Judæi noluerunt Ignem ſuum ſacrum polluere, nec in eum ne quidem follibus inflare; ita & Perſæ nullo modo in Ignem ſacrum inflant. Ideóque inter Sacra peragendum, non tantùm juſtum intervallum ſervant, ſed & ad prohibendum impurum halitum, ora tegunt quadrato panno linteo dicto پنام *Panâm.* Et Sacra facturi circumſtant populi corde tantùm orantes & muſſitantes. At Sacerdos indutus *Albâ* & *Pileo aurito* & *ore velato* paulò propiùs accedit, alterâ manu *Librum*, alterâ albas aliquas ſpithamalis longitudinis *Virgas* tenens: & hoc modo cantillat preces, recitando Officium ex Libro *Zend*: & in oratione vehementior, aliquando uno pede ſtat, ad imitationem prophetæ ſui. Poſt peractam verò in primo ingreſſu Proſtrationem, quilibet pro ſe muſſitat, & ſimul ſi quas habet Oblationes, quiſque melioris notæ homo eas offert injiciendo in Ignem vel pretioſa Olea vel Aromata vel Margaritas, vel ſaltem Fruges aut Carnes, &c. De illo oris operculo Arabicè *Phidâm* ſeu *Phadâm* dicto, verba faciens Camûſi Autor, refert, فدام شي تشده الاعجم والمجوس علي افواهها عند السقي Hæc D. Golius exponit, *Panniculus quo Perſæ & Maguſæi os tegunt cùm bibunt*: quod impoſſibile. Nam cùm سقي non ſignificet *bibere*, hæc magis verbatim ſonant, *Phidâm eſt res quam Perſæ & Magi alligant ſuper ora ſua inter propinandum* ſeu *potum præbendum.* Sed & hâc lectione non genuinâ, ſubſtituamus legendum عند الصلي *inter precandum*, ut ſpectet eorum Sacra in quibus ora ſemper panno velari ſolent. Nam quòd vel inter bibendum vel inter potum præbendum ora ſua tegant, alibi nunquam reperi. Ideóque vel dictus Autor Arabs in rebus Perſicis errat, ut ſolet, vel à Scribis depravatus eſt. Si hoc confers cum aliis citationibus quas paſſim adducit Perſicis, præſertim cum nugatoriâ ejus

derivatione

derivatione vocis مجوس *Magjûs*, eum Linguâ & rebus Perſicis parùm verſatum pronuntiaveris, quamvis fuit urbe *Phiruzabâd* oriundus; ſed quam fortè puer reliquerit; nam is prorſus ſe dedidit Linguæ Arabicæ, cujus *Oceanum* produxit copioſum, omnium Lexicorum planè optimum.

De Virgarum uſu in Libro *Ph. Gj.* traditur, *quòd Virgæ quas manibus tenent, vocantur* برسم *Bérſam, quæ ſunt longitudinis unius Vagjàb* ſeu *Spithamæ*, [decorticatæ] *tenues & innodes, quas ab arbore Ghez aut Hawm vel earum defectu, à Malogranato reſecare debent peculiari cultello qui vocatur* برسمچين *Berſam-tchîn*, id eſt, *Virgilegus* Cultellus, *manubrio ferreo: & mos eſt eundem priùs* بپادياوي كردن *lavare, & deinde adhibere Zémzema* ſeu *Muſſitationem quæ eſt in laudem Dei & Ignis, quæ etiam adhiberi ſolet quo tempore lavant ſe & edunt & Sacra celebrant. Nam* جميع عبادات نخستين برزبان رانند *omnia Religionis ſolennia priùs recitant. Hiſce ceremoniis peractis, deinde dictas Virgulas reſecant & abſcindunt tali conſecrato Virgilego Cultello. Habetur quoque* برسمدان *Berſamdân*, i. e. *Rhabdotheca*, ſeu *Vaſculum dictas Virgas continens, quod etiam lavant: eſtque rotundum ſicut Calamotheca, paulò longius ipſis Virgis quas in eo condunt: & fieri ſolet ex Auro aut Argento aut Ære aut ſimili aliquâ materiâ. Et quotieſcunque unam aut alteram Nusk* ſeu *Partem τȣ Zend recitant, aut* عبادت كنند *cultum aliquem religioſum peragunt, aut Corpus lavant; aut Cibum comedunt, ex Thecâ aliquot Virgas in tales uſus reſervatas depromunt: ex. gr. ad recitationem* نسك وندیداد *tomi τȣ Vendidád, manibus tenent 35 Virgulas, quæ finitâ Lectione ſeu Recitatione, inutiles ſunt, nec ulterioris uſûs, niſi pro fomite Ignis. Ad recitationem* نسك مشت *tomi τȣ Múſht, manu tenent 24 Virgulas. Tempore Cibum comedendi manu tenent 5 Virgulas. Eſtque ſemper ex conditionibus manu tenendi Virgulas, ut priùs corpus lavent, & veſtes mundas induant.* Hactenùs ille. De hiſce ceremoniis Phirdauſi Sapiens refert, quòd Rex

پرستنده آذر زردهشت *Culturus in Pyréo Azuri-Zerdhuſht,*
همي رفت با باژ برسم بمشت *Ivit cum faſciculo Virgarum in manu.*
چون از دور جاي پرستش بديد *Cúmque à longinquo videret cultûs locum,*
شد از آب ديده رخش نا پديد *Genæ ejus præ lacrymis videri non potuêre.*

فرون آمد از اسب برسم بدست *Deſcendens itaque ab equo cum Virgis in manu,*
برسم همیگفت ولب را به بست *Muſſitationem recitavit labia comprimendo.*

Supra dicta Arbor *Hawm* (inquit *Ph. Gj.*) quia à Magis adhiberi ſolet, vocatur هوم المجوس *Hawm Magorum* : eſtque arbor in Perſide frequens ſimilis arbori *Ghez* ſeu *Myricæ*, & cum ejuſmodi nodis : folia autem ſimilia ſunt foliis *Jaſmini*, ſc. *Jaſmini* faciem habet. Hujus etiam Virgas tempore Muſſitationis manibus tenent Magi. In Lib. *Zein.* hæc arbor aliàs vocatur هوم الهدايه *Hawm AlHidâyat* ſeu *manuductionis* ad Templum & cætera Sacra : ibi dicitur quòd ejus Flos ſimilis ſit flori τȢ مشكطرامشيغ *Muſhcátramſhîgh* ſeu *Dictamni*. Quin & alio valdè communi nomine hæc arbor vocari ſolet مرانيه *Marânia*, à Perſidis urbe مرانه *Marâne* (prope urbem *Yezd*) ubi copiosè creſcit, quaſi Maranienſis arbor. David Antiochenus vult *Marâniam* eſſe Herbam uno caule duro, & flore flaveſcente : ſed illius veniâ, eſt Arbor.

Dicta Muſſitatio quæ Arabicè *Zémzema*, Perſicè audit دندش *Déndiſh*. Et in *Ph. Gj.* definitur *Zémzema*, quòd ſit ترنمي *Terânnumi* ſeu *Murmuratio quædam quam* آهستگی كنند *lentè proferunt: &, quòd peculiariter eo nomine vocentur Verba quæ proferunt in laudem Dei & Ignis tempore Sacra peragendi & Corpus lavandi & Cibum edendi.* Angelos quidem Cuſtodes tunc iſtâ murmuratione alloquuntur : nam habent زمزمه هر روز *Muſſitationem pro ſingulis diebus* menſis peculiarem ad ſingulorum dierum Angelum directam. Mohammedani hæc vocant eorum افسونها *incantamenta*. Autor Libri *Arûch* in voce מגוש refert, אמגושתא היא הנודעה בלשון ישמעאל ומזמזה שהמגושין בשעת סעודתן שותקין ואין מוציאין דבר בפיהם אלא מוציאין קול שאינו מחותך בנעימות והנעימות בלבן *Maga nota eſt linguâ Arabicâ ex Muſſitatione : quia Magi tempore edendi tacent, ne verbum ore proferentes ; ſed proferunt vocem non articulatam diſtinctione, nam diſtinctio eſt in eorum corde tantùm.* Scil. quamvis inarticulatè loquantur ut alii non intelligant, ipſi tamen in corde ſuo ſciunt quid volunt. Locus eſt ſubobſcurus. In eundem ſenſum in voce מגוש legitur *Magi* definitio in Lexico Talmudico *Múrſhid* literis Hebraicis Arabicè conſcripto, قال ר׳ האי ז״ל ان مجوسي الذي يزمزم بنغمات من غير كلام باحرف متقطعة سوى همهمة وتنغيم بحسب ما يقطع ذلك الحركات علي

علي ما في خاطره من المعني *Rabbi Hai b. m. dixit, Magus is eſt qui muſſitat ſuſurrationibus, ſermone abſque vocibus diſtinctis, per modum murmurationis. Et ſuſurratio eſt ſecundùm id quod diſtingunt iſtæ motiones juxta eum ſenſum quem in animo habet;* ſcil. juxta intentionem quam animo habet, ſed diſertis verbis eam non exprimit. Hæcce *Muſſitatio* eſt *Precatio mentalis*, quæ eſt ferè *Meditatio*, niſi quòd eam comitetur ſonus quidam inarticulatus. Eſt ſc. idem quod noſtrates faciunt primo in Templum ingreſſu privatim orantes. Iſte autem Judæi non ſatis diſtinguunt inter *Muſſitationem* ſilentio proximam & purum putum *ſilentium*, quæ confundunt. Præmittitur quidem *muſſitatio*: & poſt eam ſequitur *taciturnitas* ſeu *ſilentium* dictum باج *Bâgj* ſeu باز *Bâz* ſive باژ *Bâzb*, quod in *Ph. Gj.* ſic definitur, باج خاموشي كه مغان وقت بدن شستن وخوردن بعد از زمزمه بكنند *Bâgj eſt Silentium quod poſt Muſſitationem Magi adhibent tempore corpus lavandi & cibum comedendi.* Nempe *Muſſitatio* initio temporis edendi, eſt gratiarum actio & precatio: & deinde ſequitur *Silentium* inviolabile. Ammianus Marcellinus Lib. 21, Cap. 13, de Perſis loquens, addit, *Apud quos quoque Silentii colitur Numen.* Hoc ferè videtur jocosè dictum, cùm tale quid non ſit: vult autem eos *Taciturnitatis* virtute donari præ cæteris Gentibus. Ad hunc locùm Annotator ex Theophylacto Simocattâ notat, quòd *propter Silentii Legem in Conviviis obſervandam, Choſroes Perſarum Rex Brizacium Barami Tyranni Speculatorem captum & in Convivium introductum, ſigno manûs jubebat occidi*: οὐ γὰρ εὐωχουμένοις θέμις τοῖς Πέρσαις διαλαλεῖν *convivantibus enim Perſis nefas eſt loqui.* Et dicente Hieronymo in Epiſt. ad Euſtochium de Virginitate ſervandâ, *Cænobitæ etiam in Ægypto hunc morem tenent: nam nemo comedens loquitur.* Propter dictum *Silentium*, Rabbi Gamaliel laudat Perſas, dicens eos eſſe modeſtos in Cibo. Locus eſt in Talmude *Berachoth* fol. 8. 2, בשלשה דברים אוהב אני את הפרסיים הן צנועין באכילתם וצנועין בבית הכסא וצנועין בדבר אחר *Propter tres cauſas amo Perſas, quia ſunt verecundi in Cibo, & ſunt verecundi in Domo Sedis* [ſeu *Latrinæ*,] *& ſunt verecundi in re aliâ*; quæ *res* exponitur תשמיש *Adminiſtratio*, ſc. rei venereæ, uxori debitum ſolvendo.

CAP. XXVIII.

De Magorum Sacerdotio & Hierarchiâ, florente olim eorum Eccleſiâ, & quoque hodiè.

VEtuſtiſſimi Perſæ Mediqne (quod dictu mirabile, & quibuſdam impoſſibile viſum,) ſemper ab omni ævo penè ab ipſo Diluvio ad hoc uſque tempus, externam aliquam Eccleſiæ faciem habuerunt, & hodie habent. Hanc quidem Eccleſiam aliquando vexarunt Hæretici, præſertim Manichæi & Mezdakæi, & aliquando injuſtas perſecutiones ſubivit; & Magophoniæ tempore propriâ culpâ inſignem cladem paſſa eſt. Ea autem maximâ ex parte olim uſque ad mortem *Yezdegherd* ultimi, in ſummâ gloriæ ſuæ abſide conſtituta viguit & floruit tanquam Mulier amicta Sole, cujus etiam pedes Lunâ ſuffulti. Sed tandem dicti Regis tempore in utroque ſuo Luminari fatalem & totalem perpeſſa eſt Eclipſin: ingruentibus enim Saracenis Draconibus, perſecutionem acerbam paſſa, coacta fuit fugere partim in Caramaniæ Deſertum & partim in Indiam, ibi per hoſce mille annos obnubilata & obſcurè agens. At ſicut iſta Gens nunquam fuit penitùs deleta, ſic nec Eccleſia prorſus abolita, ſed apud hujus Gentis ſuperſtites uſque à tempore dicti *Yezdegherd* (quamvis imminuta & poteſtate ſeculari deſtituta,) ſemper hactenus ad hoc noſtrum tempus extitit; eáque benè regulata, perpetuâ Succeſſione habens Sacerdotium continuatum ſine interruptione ullâ. Hinc eſt quòd antiquiſſimam ſuam *Zoroaſtris* Religionem conſtanti praxi & continuato uſu quotidiano in ſuâ Liturgiâ publicâ, ad hunc uſque diem ſine mutatione intemeratam retineant, ejúſque Libros vetuſtiſſimos ſicut ſacra Monumenta (ad inſtar Judæorum) reverenter cuſtodiant & incorruptos conſervent, ſuæ Religionis & Rituum tenaciſſimi, ad rigorem uſque. Perſarum enim Gens nunquam fuit tam levis & mutabilis aut prophana, quæ Protoparentum Religionem in quâ Anteceſſores educati, vilipenderit aut ſponte abjecerit.

Talis eſt Eccleſia Magorum, quorum Clerus olim fuit & hodie eſt regularis & pius, in tres Ordines diſtinctus, quorum Tituli Perſicè in diſtincto aliquo Capite ſeorſim dabuntur, allegatis etiam Autoritatibus; quód heic facere, diſcurſûs noſtri tenorem interrumperet. Hi (præſertim *Præſules*) Regibus olim fuerunt à Sacris domeſticis ſeu Sacellani,

Sacellani, & Regiorum filiorum Tutores. Iidem quoque fuerunt & hodie ſunt Judices Eccleſiaſtici, qui Lites terminant, Caſus conſcientiæ ſolvunt, & delinquentibus Pœnitentiam præſcribunt. Sacerdotes plures aut pauciores (pro quantitate Redituum) ad ſingula Pyréa ſeu Templa Cathedralia pertinebant. Ad unam magnam in *Balch* Eccleſiam *Naubahâr* pertinebant 80 Sacerdotes, unde de reliquis conjecturam quodammodo facere licebit. Et quidem *Sacerdotes* in toto fuerint penè innumerabiles, cùm *Præſulum* numerus fuerit tam magnus, uti colligere liceat ex *Erdaviráph-nâma* ſuperiùs allegato, ubi memoriæ proditum quòd *Ardeſhîr-Babecân* Mediæ & Perſiæ & Bactriæ Rex habens aliquot dubia in Religione ſolvenda, convocabat omnes ſui Imperii *Præſules* ſeu *Superintendentes,* qui erant numero 40 000, vel ut alii volunt 80 000: niſi fortè dederint numerum certum pro incerto, aut aliàs *Præſulum* nomine intelligantur *Sacerdotes,* qui ad tantum numerum fortè excreverint. Utcunque tamen fuerit, florente olim Magorum Eccleſiâ, proculdubiò habuerunt tantum Eccleſiaſticum apparatum & famulitium quod tam ad neceſſitatem quàm ad pompam ſacram ſufficeret. Hi omnes legitimè erant vocati & ordinati: nam apud eos nemo ſponte aſſumit Sacerdotium, uti infrà dicetur; & nemo niſi Sacerdotis filius in Sacerdotio ſuccedit, ut in conſtitutione Leviticâ. Et quidem eorum Sacerdotium ferè coincidebat cum eo Judæorum, in quo erat unus Summus Sacerdos, & deinde plurimi Sacerdotes atque Levitæ. Hoc autem excedebat Hierarchia Perſica, (quamvis Chriſtum præceſſerat, magis cum Chriſtianâ coincidens,) in quâ præter *Sacriſtanos,* erant *Sacerdotes* & *Præſules* & *Archipræſules,* qui hodiernis Chriſtianorum *Presbyteris* & *Epiſcopis* & *Archiepiſcopis* correſpondent. Adeò ut Eccleſiæ Chriſtianæ amicis pariter & inimicis fortè novum & inopinatum videbitur in Perſiâ reperiſſe Conſtitutionem Eccleſiaſticam prope 3000 abhinc annis fundatam, quæ tam pulchrè coinciderit cum ſubſequente Hierarchiâ Chriſtianâ. Hocque non ſine Numine factum, ſc. Perſas olim ordinaſſe idem quod poſteà Chriſtus & Apoſtoli ejus in plenitudine temporis tandem novâ ſanctione inſtituerunt & confirmarunt. Eccleſiæ itaque eorum Regimen in primâ ejuſdem conſtitutione fuit benè fundatum. Et quidem vetus conſtitutio hodiè manet: ſed tempore Regis *Yézdegherd* abolito Perſarum Imperio, & graſſante Iſlamiſmo, plerique Reditus ab Eccleſiis ablati ſunt: adeò ut jam non tam lautè ſe habeat dicta Eccleſia, ſed oppreſſorum

more humiliter agitur ab iis qui paucis Decimis & voluntariis Contributionibus contenti eſſe debent, modò conſcientiæ libertate fruantur. Hoc modo Eccleſiæ eorum Regimen & Diſciplinam ſat bonam fuiſſe comperimus.

Quoad eorum Eccleſiæ Doctrinam, ea etiam benè fundata eſt in ſolius Dei Omnipotentis cultu divino, quem ad hodiernam diem retinent, à verâ & intentionali Idololatriâ prorſus immunes. Credunt etiam Reſurrectionem mortuorum, & ultimum Judicium, in quo boni à malis diſtinguentur, &c. ut poſthac in peculiari Capite dicetur. Sed cum veri Dei cultu peſſimam admiſcuerunt Superſtitionem Idololatriæ proximam: quam tamen illi non ita æſtimant, putantes eam eſſe innocentem atque innocuam; cùm S. Scripturæ lumine deſtituti, nullam habuerint Religionis normam, præter imperfectam & obliquam illam à *Zerduſhto* traditam, poſt Ignem ejus fatuum palantes eoque ſeducti. In hac tamen Eccleſiâ ſemper uſurpati fuêre ſolennes Ritus Nubendi, (nam fornicationem & adulterium odio habent,) & ſolenniter cum Officio precum Sepeliendi ſeu ponendi in aperto Conditorio, atque Baptizandi, de quo poſteá. Nam nihil ſine precibus, ne quidem ligna igni imponunt; ſed omnia faciunt in nomine Dei. In primo Infantum Baptiſmate imponitur Nomen: & poſteà anno 7mo ut quidam ajunt, vel potiùs anno 15to (quando cenſetur intrare in Religionem,) tum adhibitis precibus à Sacerdote datur Confirmatio ſolennis. Et eo anno 15to (ut Religionis Teſſera) eis traditur *Sudra* ſeu *Tunica* & *Cingulum*, quibus nunquam ne per unum momentum (niſi in lectu ſint) deſtitui non debent.

Eorum Synagogæ minores ſeu indotatæ Eccleſiæ parochiales alunt in ſingulis unum Sacerdotem, eúmque ex Decimis ac ſpontaneis Contributionibus: nec Ignis perpetui expenſas in eis faciunt, niſi per Lampades, exceptis magnis quibuſdam diebus. At Pyréa ſeu Templa Cathedralia ubi Sedes Epiſcoporum, amplis terris & reditibus dotata erant, ad parandum Sacrificia, & Ligna coëmendum, & ad alendum Sacerdotium ampliſſimum; præter multa pretioſa Vaſa & alia Regum & Magnatum donaria in Templorum Gazaphylaciis reſervata & ad pompam recondita: aliàs non fuiſſet operæpretium Antiocho depeculari Templum Perſepolitanum, ut legitur 2 *Macc.* IX. 2, *Quòd Templum Perſepolitanum ſpoliare & urbem tenere tentans Antiochus, ab incolis Perſis ex urbe expulſus & fugatus fuit. Inde Ergò ad Ec-*

batana

batana conceſſit verſus Hieroſolymam tendens. Sed poſtquam veterum Perſarum Gens propter Mohammedanorum oppreſſionem, penuriâ & paupertate laboraret, præter Decimas, excogitarunt alium Sacerdotalem Reditum augendi modum, quem quondam Amicus noſter *Safrâz Avedik* Armenus Iſpahanenſis melioris notæ Mercator mihi retulit, ſc. *Quòd 24 Aprilis quotannis eſt quoddam* جبرام گوران *Feſtum Ghavrorum, in cujus craſtino è domibus ſuis foràs ejiciunt omnem Ignem; cui poſteà redintegrando, de novo accendunt Lucernam apud domum Sacerdotis ſui, eo nomine ei ſolventes* 100 *Denariolos, qui faciunt 5 Abbaſæos, ſeu 6 Solidos Anglicanos cum tribus Denariis Anglicis.* Dicto itaque die non licebat ullum Lumen aut Ignem accendere niſi in Templis: de quâ re extat locus Talmudicus in *Gittin* 17. 1, אתא ההוא החורא ושקלה לשרגא מקמיהו *Veniens ille Chavra, auferebat Lucernam à coram ipſo.* Ibi in Gloſſâ *Chavra* exponitur פרסאי *Perſa.* Hunc locum ſequente modo exponit Gloſſator Talmudicus, שקלה לשרגא שיש לפרסיים יום איד שאין מדליקין אור באותו יום אלא בבית עבודה זרה שלהן *Abſtulit lucernam; quia ſc. eſt Perſis Dies Feſtus in quo non accendunt aliquod Lumen niſi in Domo Cultûs-alieni eorum.* Alius exponit, שגזרו שלא להדליק נר שום אדם אלא לתועבותיהם ביום אידם והיו ישראל מדליקין בסתר *Ordinârunt enim ut nemo accenderet Lucernam (niſi Abominationibus ſuis) die Feſti ſui. Iſraelitæ itàque clam accendebant,* ſc. clam ob metum ne Perſas offenderent. Citata enim loca ſpectant antiqua illa tempora quibus Iſraelitæ erant in Captivitate inter Medos, qui vocantur Perſæ: & idem Ritus uſque ad hodiernum diem continuatus eſt in Lucrum & Beneficium Sacerdotum, qui etiam conſecratas Virgas populo vendunt.

Et ut apud Judæos aliquis Sacerdotum numerus die nocteque miniſtrabat, ſic apud Perſas quaterni Sacerdotes ſimul (cùm multò plures ad ſingula Pyréa pertinerent,) ſingulis nychthemeris Sacri Ignis qui ſuper Aram in medio Templi, curam gerebant, & hodiè gerunt, Ligna decorticata & munda ſuppeditando, ne extingueretur.

Perſæ veteres nulla habebant Jejunia, quippe quæ fuerint planè vetita, ut & hodié. Sed Feſtivitates ſeu Dies Feſti erant plurimi, & ii etiamnum hodiè continuati, qui (omnibus Feſtum concelebrantibus) in lætitiâ deſinunt: matutino autem tempore Eccleſia religioſiſſimè aditur, ubi *Zend-chuân*, qui *Miniſter* ſeu *Paſtor* preces recitat & Sacra celebrat. Talis ſc. Synagogæ *Lector* ordinarius dicitur quoque *Nusk-chuân*,

Nuſk-chuân, de quo ſupra. Et quiſque ſecum affert ſua Victualia, quæ ad commune bonum inter omnes eduntur: & de eis participant pauperiores quæ nihil attulerant; nam charitate & Eleemoſynis excellunt erga ſuos, nullos habentes Mendicos. Sed præter dies ſtatos & ſolennes, devoti homines quotidiè adeunt Pyréa Deum precandi ergô coram Igne Sacro: & ibi de Conſcientiæ ſcrupulis conſulunt propè Pyréum habitantem aliquem Sacerdotem. At laici qui à Pyréo procul abſunt, orant Deum ſtantes coram Igni culinari in domo ſuâ. Præterea in propriis ædibus plerique habent perpetuò ardentes Lampades ab Igne ſacro accenſas.

Cúmque Deus ſit omnium rerum Principium, ſingulorum Menſium principium (nempe primum ejus Diem) ipſius cultui dedicant & ab eo denominant, præter alios etiam Dies eidem uſui dicatos, de quibus alibi diximus. Nam præter diem primum, inſuper quater in quovis menſe tot Diebus nominatim notis (quatuor Sabbatorum loco) omnes tenentur congregari in Eccleſiam, ubi poſt peractam Proſtrationem (ut fiebat in Templo Hieroſolymitano,) ſtantes orant; & aliquando genuflexi, ut Salomon faciebat ſuper Conchâ æneâ. Hiſce dictis Diebus fiunt Sacrificia majora, & celebrant Preces ſolenniores, legendo Libri *Zendaveſtâ* aliquam *Nuſk* ſeu *Partem* quæ continet Zerduſhti Præcepta, quibus in Religione Zelus & firmitas & in moribus Probitas & Puritas populo recommendatur & inculcatur. Habent enim ſuo modo Liturgiam publicam, quam certo quodam tono ſeu plano cantu modulantur & cantillant, ſc. certam atque præſcriptam Precum & aliorum Rituum formam quam in Eccleſiis ſuis retinent. Et quidem eam cantare didicerunt à vetuſtiſſimis Judæis, quorum modulatio in Eccleſia tunc à manu in manum tradita: poſteà verò per Punctatorum Accentus fixa & confirmata eſt in Eccleſiâ Judæorum, qui etiam extra Eccleſiam ne quidem Caput Biblicum ſine iſtâ modulatione unquam legunt: ita ut non tam legere, quàm canere ſemper videantur. Et quia Perſæ ſua Sacra dicto modo modulantur, Græci & Latini quorum Vates extra Verſum id non faciebant, eos falsò repræſentârunt quaſi in Sacris ſuis Verſus quoſdam canentes; cùm è contrario, Zoroaſtres omnia ſua conſcripſit Proſâ. Cùm itaque Magi dicantur aliquid *patrio carmine ceciniſſe*, id intelligendum eſt de patriâ modulatione proſaïcâ: nam reverà *Carmen* non eſt neceſſariò Sermo ligatus, cùm ſit nil niſi abbreviatum *Canimen*, quod uſu tantùm (non autem origine) Verſui reſtrictum.

Puritatis

Puritatis ſunt valdè ſtudioſi: ideóque non bibunt in eodem poculo cum peregrino; imò nec cum ſuis, ne fortè participent de peccatis ejus cum quo bibunt, uti jubetur in Zerduſhti Præceptis quæ in calce occurrunt, ubi docetur quid in hoc caſu faciendum eſt.

Pueri & Puellæ poſt 15 annorum ætatem, (ut ſuprà,) Cingulum Religionis Teſſeram induere incipiunt, & divina Præcepta eis inſtillantur: & adultiores qui bonis Moribus & Literis imbuti, Zerduſhti Libros legere & intelligere docentur à Sacerdotibus hanc operam ſuſcipientibus.

CAP. XXIX.

De Igne; ejúſque Nominibus. De Pyréis ſeu Templis Ignis & quomodo ſe ibi gerunt Magi. De Improperiis ſeu Nominibus vituperii quibus Mohammedani iſtum populum appellant & per invidiam notant: & de Nominibus quibus iſte populus inter ſe compellare ſolent. De Sacerdotio, ejúſque Ordinibus & Habitu, & quibus nominibus Perſicis tales Ordines appellentur.

APud Perſas Ignis multis nominibus gaudens, aliquando olim vocatus fuit وا *Vâ*: at ſæpiùs آدر *Adur* ſeu آذر *Azur*. Aliud ejuſdem receptiſſimum vocabulum (magis Medicum quàm Perſicum) fuit آدش *Adìſh*, quod proceſſu temporis mutatum eſt in آتش *Atèſh*, quod apud Poëtas aliquando aphæreſin paſſum legitur تش *Téſh*. Alia Ignis nomina reperio هير *Hyr*, & ورزم *Varezm*, & بلك *Bilègh*, quorum hoc ultimum magis peculiariter *Flammam* notare videtur. Ignem verò Sacrum denotare volentes, eum vocant آتش بهرام *Atèſh Behrâm*, ſeu conſtructè *Atéſhi Behrâm*, i.e. *Ignis Martis*, qui apud Græcos nuncupatur πῦρ Ἄρειον, utpote de rubedine illius Planetæ participans, cum eo concolor, ad eundem relatus, & ab eo primùm derivatus. In Libro *Sad-dar* cap. 39 in calce, legitur آتش آدران *Atèſh Adurân*, eodem ſenſu; quaſi ab *Adur*, ex nominibus Martis etiam fuerit آدران *Adurân*. Sed pro *Atéſhi Behrâm*, apud quoſdam malè ſonantes aliquando minùs benè legitur آتش ورهرام *Atéſhi Varharâm*, eodem ſignificatu. Et cùm *Behrâm* ſeu *Bahrâm* (à Græcis enuntiatum Οὐαράνης) aliàs ſit nomen cujuſdam Regis, id apud Arabes ferè ſemper legitur prædicto ſono *Warharâm*, uti & apud Syros ܘܪܗܪܡ *Warharâm*; unde apud Socratem & alios Græcos ſit nomen Βαραράνης *Vararánes*.

Dictus Ignis Sacer ſervatur in *Pyréo* ſeu Templo ad hoc extructo, quod eſt Magorum Eccleſia. Nam antecedentibus temporibus antequam Religioſus ſervaretur Ignis, nulla erant Templa veterum Perſarum, quippe qui omnia ſua Sacra ſub dio peragebant: ideóque in ſuâ Religione & linguâ non habebant Templi nomen. Medi quidem Idololatrarum Templis applicabant هيكل *Heical* (quod بُتخانه Εἰδωλεῖον,) quodvis magnum *Palatium* notans, à Judæorum היכל *Hecal* mutuatum nomen. Et poſteà Mohammedanorum temporibus Medi Eccleſiis accommodabant nomen *Angjuman*, quod quemvis *Conventum* notat, ut mox dicetur. Nulla itaque apud veteres Perſas erant Templa, donec perveniretur ad *Pyréa* ſeu Ignis Domicilia. Ejuſmodi *Pyreum* pluribus gaudet nominibus, qualia ſunt آتشخانه *Atéſh-chânà*, i.e. *Domus Ignis*, & آتشكده *Atèſh cadà*, i. e. *Caſa Ignis* ſeu *Domicilium Ignis*. Aliàs aliquando vocatur پرستشگاه *Preſtiſh-ghâh*, i. e. *Adorationis locus*; & quandoque يزشگاه *Yeziſh-ghâh*, *Interceſſionis locus*. Quin & totum *Pyréum* aliquando intelligitur nomine آتشگاه *Atèſh-ghâh*, i.e. *Ignis locus*; quamvis plerumque magis propriè hoc nomine intelligatur *Ara* ſeu *Focus* in ejuſdem medio poſitus; aliàs aliquando ſimpliciter dictus بنگه *Bùn-ghâh*, i. e. *Fundaminis locus*; at magis explicitè بنگهٔ آتش *Bunghâh Atèſh*, *Fundamen Ignis*. Templum aliquando vocari poteſt & ſolet انجمن *ángjuman*, ſeu انجمن گاه *ángjuman-ghâh*, i. e. *Congregationis locus*; eâdem ratione quâ nobis dicitur *Synagoga* & *Eccleſia*, à convocando & congregando: & ſic Turcicè dici ſolet دردنك يري *Dirnègh-yeri*, i. e. *Conventionis locus*. Sed hæc ſunt nimis generalia nomina cujuſvis Religionis Eccleſiis competentia: ideóque in Evangeliorum Verſione Perſicâ à Jeſuitis factâ, *Synagoga* vocatur *ángjuman-ghâh*: nam *ángjuman* eſt quivis Cœtus ſeu Conventus ſive Congregatio hominum, tam piorum & pacificorum quàm militum & bellatorum; unde in Perſarum Libris انجمن كردن سپاه *eſt colligere* ſeu *congregare milites*, eóſque conſcribere. Hinc (nam ex quo Perſæ olim occupârunt Syriam, multa corrupta Perſica relicta ſunt in ling. Syr.) eſt Syrorum *Hánzuman* eodem ſignificatu: ſic Bar Bahlûl ܗܢܙܘܡܢ ܟܢܘܫܝܐ جماعة *Hánzuwan eſt Congregatio*, *Cœtus*. *Angjuman* eſt itaque *Synagoga* quævis tam Perſarum quam Mohammedanorum aut Judæorum aut Chriſtianorum: ſc. Eccleſia parochialis.

Templum Ignis, exe=unte per Acroteria (vulgò las Cupolas) fumo.

Ignis in mediano Sacello ſeu Septo ſpatioſo immunis ſervatur à Solaribus radiis, quos in eum per feneſtellas ſplenduiſſe nefas.

Admodum Reverendo in Chriſto Patri IOHANNI Div. perm. Epiſcopo Ciceſtrienſi hanc Tabulam Gratitudinis ergô lubens meritòq; D.D.D. Autor T.H.

MBurg. delin. et ſculp.

chialis. At Veterum Perſarum Πυρεῖον peculiariter vocatur *Atèſh-chân‍a*: eſtque Cathedralis cui ſunt Reditus ad alendum perpetuum Ignem cum Sacrificiis & copioſo ſacerdotum Famulitio ſimul cum Epiſcopatu.

Quoad externam Pyreorum figuram, Thevenotus in Itinerario dicit, *Antiqua Ignis Templa ſupernè aperta*: ſc. relictis in *Cupola* foraminibus, ut exeat Fumus, non autem ita ut pluvia extinguat Ignem inferiùs in medio Foco ardentem. Et *Bundâri* tradens quòd Zerduſht extruxit Domicilia Ignis, refert, جعلها قبابا رفيعة *fecit ea cum Cupolis excelſis*. In urbe *Surât*, (quamvis ibi ſint aliqui Veteres Perſæ,) nullum eſt *Pyréum*: ibi itaque in propriis laribus coram Igne culinari ſuas recitant preces; quas tamen omnes non ſatis intelligunt, cùm ſcriptæ ſint veteri linguâ obſoletâ. At decem inde milliaribus in urbe *Núſſari* eſt publicum *Pyréum*, ubi omnia regulariter fiunt. Qualia ſint in aliis locis *Pyréa*, alibi diximus. Præcipuum autem Metropoliticum Pyréum (maximè reverenter habitum propter Ignem ibi ſacerrimum,) eſt locus propè *Kirmân* Perſidis, de quo ſuo loco dicetur. *Ibi* (inquit Thevenotus oculatus teſtis,) *fœminæ Guebræ ſunt formoſæ*. Eorum ſtudioſi in Indiâ (ut *Ph. Gj.*) operam dant ſtudiis in loco dicto شامار. *Shâmâz*, ubi docentur Magorum Liberi. Antiquiſſimis temporibus Metropolitanæ Eccleſiæ erant *Naubahâr* atque *Azur-Guſhtaſp* in *Balch*, ubi Reges theſauros ſuos condiderunt. Magorum *Pyréa* ſeu Templa quantùm dotata fuerint, partim docet Ammianus Marcellinus, *Lautiſſimæ iis aſſignatæ ſunt Poſſeſſiones in Mediâ*, & alibi.

In dictis Pyreis alunt perpetuum Ignem lignis mundis & decorticatis. Sed nec hunc quemvis Ignem confodiunt acuto quovis Telo aut Rutabulo: fortaſſis huc ſpectet id quod Pythagoras (qui cum Magis converſatus eſt,) monet, *Ignem gladio non fodiendum*; quod tamen in ejus Vitâ Porphyrius explicat de homine iracundo non provocando. Sed non licet apud Perſas Ignem cultro aut gladio explorare, ne vim ei inferre videantur: uti nec apud Scythas Mogolo-Tataros, qui etiam nolunt tale Inſtrumentum admovere prope Ignem, nec aliquid cultro eximere è Caldario prope Ignem ſtante, ne hoc modo Caput Ignis præſcindere velle videantur. In quovis Pyréo Pavimentum eſt mundum, ad nitorem uſque fricatum, propter Proſtrationem & alios Ritus ab omnibus ingredientibus faciendos.

In ſuis Pyréis Liturgiam ſuam recitat cantatque, & Libri *Zendaveſtâ* aliquot Sectiones legit is cujus vices redeunt, ideò dictus

 Nusk-chuân,

Nusk-chuân, i. e. *Partium lector cantórve*. Hoc eſt quod Græci (de rebus Perſicis ferè ſemper ineptè loquentes) vocant *Hymnos canere*, & quando aliquid de Deo loquendum, ſuo more in plurali numero dicunt θεὺς. Quoad Hymnos itaque matutinos (ut ſuprà) & Magorum Miniſterium quotidianum & Sacrificium juge, ea omnia inſtituit Cyrus pietate ductus: ſic Xenophon pag. 204, Τύτῳ τῷ χρόνῳ κατηςάθησαν οἱ Μάγοι ὑμνεῖν τε ἀεὶ ἅμα τῇ ἡμέρᾳ τὺς θεὺς, ϗ θύειν ἂν καθ᾽ ἑκάςην ἡμέραν οἷς οἱ Μάγοι εἴποιεν, *Tunc primò conſtituti ſunt Magi qui ſemper cum primâ luce Deos Hymnis celebrarent, & quotidiè ſacrificarent diis illis quibus Magi ſacrificandum dicerent*. Et quod ab eo inſtitutum (ait Xen.) ab aliis poſteà continuatum, ut Deo ſervirent & ſimul Cyro placerent, eúmque in re tam laudabili imitarentur. Qualia ſint Pyréa, & quomodo ſe ibidem gerant, refert Pauſanias, quo modo Ignem accendunt per modum Miraculi narrans, *ſe in Lydiâ vidiſſe* Templa quæ vocantur Perſica in urbibus Hierocæſareâ & Hypæpis. In utriuſque urbis Templo eſt οἴκημά τι *Sacellum quoddam, in quo ſuper Arâ eſt cinis diverſi coloris ab alio cinere. In dictum Sacellum ingrediens homo Magus, qui cùm Ligna arida ſuper Aram poſuerat, primò Tiaram capiti impoſuit; ſecundò autem, invocato aliquo deorum, ex Libro* ἐπᾴδει *accinebat Barbara quædam Græcis non intellecta. Mox abſque aliquo adducto Igne, ligna accendebantur & viſibilis flamma ex eis elucebat*. In quibus notamus, quòd Magorum Sacerdos Sacra peracturus, mitratus id faciebat, & ligna Igni impoſiturus, invocato priùs nomine Dei, recitabat aliquas precatiunculas antiquâ linguâ Perſicâ à Græcis non intellectâ. At ceſſare debuerat Pauſaniæ admiratio de accenſione Ignis, ſi animadvertiſſet Ignem in illâ Arâ ſemper fuiſſe inextinctum & in cineribus latentem: & cùm Sacerdos ligna prudenter diſpoſuerat, relictâ inferiùs cavitate ſeu canali pro Vento ut ſubintrare poſſet flatus, tum neceſſariò omnia in ſubitaneam flammam erupiſſe. In omnibus Sacris, Magi tam Regibus quam populo præibant, & totam ἱερυργίαν oſtendebant. Nam dicente Am. Marc. *Erat piaculum Aras adire vel Hoſtiam contrectare, antequam Magus conceptis precationibus, Litamenta diffunderet præcurſoria*. Quomodo autem ſe in Pyréis gerunt, partim à nobis dictum eſt, & partim ex *Phirdauſi* ſuprà citato, & paſſim dicetur in ſequentibus; inter quæ ſit ſequens hoc ex *Erdavirâph*, qui aditurus Pyréum *Aduri-Churdâd*, lavavit & ornavit ſe, albis etiam miniſterii veſtibus indutus (cum eſſet Sacerdos,) & odoribus conſperſus, coram Igne adoravit Deum humi proſtratus, facie in terram affricatâ:

Cùm

سر وتن چون بشست اردای ویراف	*Cùm caput & corpus lavaſſet Erdaiviràph,*
ذن وجان پاک بودش بر دل صاف.	*Corpore & anima fuit purus cum corde ſincero.*
سر پا جامه پوشیدش چو کافور	*A capite ad pedem indutus veſte ut Camphorâ,*
ازو می تافت گفتی خره و نور.	*Dixiſſes ex eâ ſplenduiſſe lumen & lucem.*
بجامه پراگند عطر و بخور	*Veſtes conſperſit aromaticis & ſuffitu,*
بایستاد آنگهی در پیش آذر	*Ibique ſtitit ſe coram Igne.*
به پیش آذری خرداد نالید	*Coram Aduri-Churdâd ipſe ingemuit,*
پتیت کرد ورخان بر خاک مالید	*Pœnitentiam egit & genas terræ affricavit.*
*اوستا خواند وزاری کرد بسیار	*Τὸν Aveſtâ recitavit cum gemitu multo,*
همی نالید اندر پیش دادار	*Ingemuit in conſpectu Juſtiſſimi* Dei.

Dum devotè juſto cultu verum Deum colant iſti populi videns æquus Lector, facilè percipiet quàm iniquè à Mohammedanis taxentur ut *Ignicolæ* & *Ghebri*, &c. varios falſos Titulos & Improperia eis innocentibus inurendo. Sciendum eſt quod *Mògh* ſeu *Magus* & *Magjûs* ſeu *Maguſæus*, fuit antiquiſſimum horum ſatis honeſtum Nomen ante Mohammedanorum tempora, tale inquam quo ſe libenter vocari patiuntur. Nam apud hujus populi aborigines, *Mògh* fuit *Sacerdotum* nomen, quod poſteà ab aliis aliquando ad totum populum etiam Laïcos tranſlatum. Hoc nomen quatenùs ſcimus, obtinuerit ab initio Gentis; cùm omnes eſſent orthodoxi, antequam Sol aut Ignis in eorum admirationem venirent. Poſteà ii qui primò incipiebant ab orthodoxiâ ad Sabaïſmum deſciſcere, ſuâ linguâ ab orthodoxis vocari ſolebant نغوشا *Nogûſhâ*, ſeu نغوشاک *Nogûſhâk*, ſive (ut & in *Ph. Gj.*) نغاک *Nogâk*, omnia per *g* durum. Et ut vera hujus Nominis vis percipiatur, videbimus quid eorum Lexicographi de eo notant. Id in *Sahâh Agjemi* ſic exponitur, نغوشا گبران مذهبیست در مذهبی در *Nogûſhâ* ſeu *Noguſhæus ex Ghebrorum Sectis quædam Secta eſt.* In eundem ſenſum *Nim. Laud.* & *Nim. Sion.* نغوشا ونغوشاک مذهب گبران و آیین ایشان وبر بتک اسم بود *Nogûſhâ* ſeu *Nogûſhâk eſt Secta Ghebrorum, & Mos eorum:* (ſcil. Inſtitutum religioſum & praxis ſeu Secta eorum:) *item, alicujus Idoli nomen eſt.* Et *Ruſtem AlMaúlavi* & *Halîmi Perſicus* ajunt, نغوشا ونغوشاک برمذهب در کافرلر

كافرلر مذهبندندر *Noguſhâ ſeu Noguſhâk eſt quædam Secta ex Sectis Infidelium.* Et *Ruſtemi Epitomator* dicit, نغوشاك كافرلر عادتي *Noguſhâk eſt Infidelium conſuetudo* ſeu *mos*; ſc. Religioſi Ritus eorum. Et ibidem mox نغوشا بوت آدي در *Noguſhâ eſt Idoli etiam Nomen.* Omnium fuſiſſimè exponit Liber *Pharhàngh Gjihânghîri*, ubi notatur, *quòd Nogûſhâ* [ſeu *Noguſhæus*] *in pleriſque eorum Lexicis exponatur Ghebr ſeu Infidelis, ſpeciatim Ignicola: ſed quod in aliis eorum Lexicis exponitur* صابي *Sabi* ſeu *Sabius, qui ab unâ Religione ad aliam migrat*, ſc. à verâ ad falſam. Sabii itaque Idola manufacta ſeu Sculptilia non colentes (quales erant Perſæ) veteri Magorum linguâ dicebantur *Noguſhæi*: alii autem Sabii Sculptilia colentes (quales erant reliqui homines) eâdem linguâ dicebantur بخار *Bochâr*, quod exponitur بت پرستان *Bùt-preſtân*: atque etiam exponitur مجمع علم *locus collectionis ſcientiæ*; unde nominatur urbs Avicennæ بخارا *Bochâra*, propter Doctorum Virorum ibi confluxum. Sic *Nim. Laud.* & *Sion.* In *Ph. Sur.* memoratur Magorum Ignicolarum Secta dicta انوشا *Anûſhâ*, quod puto eſſe nomen detortum à *Nogûſhâ*. Aliàs neſcio quid ſit.

Aliud apud Mohammedanos, Veterum Perſarum Epitheton eſt آتش پرستي *Atèſh-perèſt*, *Ignicola*, quaſi cultum divinum tribuerent Igni, quod non faciunt, ut ſuprà diximus abundé. Propter eandem rationem, à dictis Mohammedanis ii etiam vocantur آذرکيش *Azur-kîſh*, i.e. *Igneæ Religionis* homines.

Alterum à Mohammedanis huic populo impingitur Epithetum *Ghebr*, ſeu ut Galli ſonant *Guebr*, i.e. in genere *Infideles*, in ſpecie *Ignicolæ*. Horum Guebrorum plurimi ſunt prope urbem اسپاهان *Iſpâhân* Perſidis, ubi ii ſoli integrum Suburbium occupant, ibi habitantes ſeorſim à Perſis Mohammedanis; à quibus illud Suburbium vocatur گبر آباد *Guebr-Abâd*, i.e. *Guebrorum habitatio.* Nam hujus Religionis homines omnes in genere à Perſis Mohammedanis vocitantur گبر *Ghebr, Guebr, Ghabr*, & گور *Ghavr*, vel ut Shâhidi effert گور *Ghûr*, Turcis *Ghiaur*, Herberto noſtrati *Gower.* Sed proh dolor! per Literas Junii 1697 ab Iſpahân exaratas narratur, quòd ibi novus Perſarum Rex *Hoſein* iſtum populum ſuam veterem Religionem deſerere, & Iſlamiſmum amplecti, coëgit; & mutato illius Suburbii antiquo

antiquo Nomine *Gavrabâd*, illud jam de ſuo Nomine vocâvit حسين آباد *Hoſein-Abâd*. Qui circa urbem *Yezd*, ſeu *Yazd* habitant prope Montem *Elborz*, (ſuper quo erat eorum Pyréum magnum,) apud Texeiram ſecundùm Portugallicam pronuntiationem, vocantur *Gavr Yazdi*, i. e. *Ghaur Yazdenſes*. Et quia iſtorum hominum Lingua à reliquis Perſis non intelligitur, Mercatores ibi apud Iſpahân negotiantes eam vocare ſolent زبان گبري *Linguam Guebricam*, volentes Linguam non intellectam: unde in Galliâ Gaſconicâ *Guebrîch* vocitatur etiam quævis lingua parum intellecta in genere: & hinc quoque nobis Anglis Sermo incongruus ſeu inarticulatus & minùs intelligibilis, dicitur Gui[illegible]riſh ſeu Gibberiſh. Quid propriè hoc dicto nomine volunt Perſæ Mohammedani; docet *Ruſtem AlMaulavi*, گبر اوده طپن كافر و مطلقا كافر و چوقال كه صواش گننده گيرلر *Ghebr eſt Ignicola infidelis, vel abſolutè Infidelis quivis.* Et, ut omnia ejus ſignificata perſequatur, addit, *Item eſt Lorica quam die belli induunt* homines.

De iſtis hominibus Relationem adducere non pigebit ex autopte Gallo *A. Daulier* in Libro *les Beautez de la Perſe*, de Iſpahan & Gjulpha agens p. 51, refert, *Si vous voulez paſſer à un quart de lieuë de Julpha en tirant vers le montagne, vous verrez un beau village compoſé d'une longüe ruë, il ſe nomme Guebrabâd, c'eſt la demeure des Guebres ou Gauvres, que con dit eſtre les anciens Perſes qui adoroient le Feu. Le Roy leur a donné ce lieu pour habiter; les ayans detruits en beaucoup d'autres endroits. Ils ſont veſtus d'une étoffe de lain fine de couleur tannée. Les habits des hommes ſont de meſme forme que ceux des autres Perſiens. Mais celuy des femmes eſt tout different; elles ſortent le viſage deſcouvert, & ſur la teſte une écharpe fagotée à la negligence, avec un autre voïle qui leur couvre les épaules, ne reſſemblant pas mal à nos Boëmiennes. Leur Caleçon eſt comme un haut de chauſſe de Suiſſe qui leur deſcend ſur les talons. La pluſpart de leurs étoffes ſe fabriquent à Kermân, grande ville du coſté du Midy de la Perſe, où il y a pluſieurs de cette Secte. Ils ſont ſi reſervez à parler de leur Religion, qu'on a de la peine d'en ſçavoir rien d'aſſeuré. Ils n'enterrent pas leurs morts, mais les laiſſent à l'air dans un enclos. J'ay entré dans quelques-unes de leurs maiſons, où je n'ay rien veu de particulier, ſi non que les femmes, bien loin de fuir de nous, comme font les autres, eſtoient bien-aiſes de nous voir & de nous parler.* Origines contra Celſum meminit Περσῶν ἢ Καβείρων:

βείρων: ubi Κάβειροι ſunt dicti *Gabri*; voce Perſicâ aliquantulùm detortâ: & Niceph. Bryennius inter alios milites in exercitu Strangolipis, memorat *τὲς Καβείρες*, qui Perſarum *Ghabri*. At à כביר *Cabîr* in Phœnicum Theologiâ longè aliud ſunt Κάβειροι, ſcil. *Cancri* ſeu *Cancrelli* ab antiquis culti. Sic Heſychius Κάβειροι, *καρκῖνοι· πάνυ δὲ τιμῶνται ἔτοι ἐν Λήμνῳ ὡς θεόι: λέγονται δὲ Ἡφαίςε παῖδες*, Videntur eſſe minoris ſpeciei Cancrelli, qui crudi Fumum, cocti Ignem referunt; primò fuſci, & deinde rubentis coloris, Vulcani filios prunas & ſcintellas æmulantes. In Theſſalonicenſium Nummo apud D. Seguinum p. 14, inſcriptum apparet nomen ΚΑΒΕΙΡΟϹ, qui ibi ponitur ut *Homo ſtans cum clave in dextrâ & malleo in ſiniſtrâ*. Hocque videtur eſſe aliquid ad Vulcanum ſpectans, ut rectè ſentit D. Seguinus. Hoc itaque nomen (ut apud Græcos ſcribitur & ſonatur) tam ad Perſas quam ad Vulcanios ſpectat, cùm utrique circa Ignem verſentur. Græci itaque videntur à Perſis hoc nomen ad ſuum Vulcanum tranſtuliſſe: quod tamen ei vix propriè aptatum eſt, cùm Perſæ à Vulcaniis operibus fabrilibus abhorreant, propter reverentiam Ignis.

Apud Talmudicos חבר *Chabêr* ſeu *Chavêr* ſive *Hhabêr*, (quod aliàs aliquando Judæorum *Doctum* ſeu *Sapientem* notat, ut & Arabicum حبر *Hhibr* ſeu *Hhebr*,) in Gloſsâ Talmudicâ exponitur פרסאי. *Parſâi*; hâc ſignificatione (ut videtur) ſumptâ à voce Perſicâ *Ghabr* ſeu *Ghavr*. Eo nomine intelligi Perſarum Sacerdotes ſcribit *Baal Arûch*, ad illa verba ולא תחרת חבר *Et non ſub Chavêr*, addens שהיו פרסיים קורין לכומרין חברין *Quia Perſæ vocant Sacerdotes ſuos Chaverin.* Illius autem veniâ, non reſtringitur ad Sacerdotem, ſed ejuſdem Religionis quemvis ſive Sacerdotem ſive Laicum notat; modo ſit hujus Religionis; namque non notat Perſam gente, ſed Perſam religione: nec ſtatum civilem ſpectat. Et ad locum in Pſalmo, *Dixit Stultus in corde ſuo*, R. Jochanan in Talmude dicit, *Iſti ſunt Chaverim* [ſeu Perſæ] *impii qui non agnoſcunt Gloriam Iſraelis*, i. e. Deum. Et ibidem חברים אתו לבבל *Chaverim* [ſeu Perſæ] *venerunt in Babyloniam*. Heic (ut vides) Judæi vituperant Perſas. Ut itaque hæc meliùs intelligantur, ſciendum eſt quòd Perſæ pro diverſitate temporum, fuerunt Amici vel Inimici Iſraelitarum, ut hi pro illis vel contra illos loquerentur. Talmudicorum temporibus poſterioribus, Judæis inimici erant Perſæ: unde in *Arûch* legitur, היו אותן חברים רעים מאר ומצירין לישראל *Fuerunt Chaverim* [ſeu Perſæ] *homines valdè mali, arctantes Iſraelem*, id eſt, opprimentes Iſraelitas. At longè aliter prioribus

temporibus

temporibus Ahaſueri & Eſteræ: tunc enim Judæi amabant Perſas, & ab ipſis invicem amabantur, uſque ad tempora Cyri & Darii Hyſtaſpis, cujus tempore Judæi abſolventes ſtructuram Templi, gratâ memoriâ recolebant Beneficia à Perſis accepta in urbe *Shuſhan*, & à Cyro aliiſque Regibus in permittendo & procurando extructionem Templi & Urbis: unde Orientali Portæ Templi Hieroſolymitani Perſidem reſpicienti, reduces Judæi affixerunt figuram Urbis & Palatii *Shuſhan* ære conflatam, uti memoriæ proditum eſt in Tractatu Talmudico *Middoth*. De hoc loquitur Paulus Diaconus p. 857, *Janua interioris Ædis quæ reſpiciebat Orientem, cùm eſſet ære ſolido induta, ac perinde immenſi ponderis, quæ vix à 20 viris ſummo conatu impellentibus clauderetur*, &c.

Quin & præter ſuprà recitata, alio etiam Improperii ſeu Vituperii nomine à Perſis Mohammedanis Perſæ veteres vocari ſolent *Philîv*, quod exponitur abſolutè *Ignicola*, quaſi proprium illius populi nomen. Sic Ruſtem AlMáulavi, فليو اوده طپن مجوسي *Philîv eſt Ignicola Magus.* Eſt ſcil. contemptûs nomen, uti patet ex primariâ ejuſdem ſignificatione quam exhibet Ruſtemi Epitomator, rem ulteriùs explicans, فليو عقلسز فليوان اوده طاپنلر كه عقلسزلردر *Philîv eſt ſtupidus* ſeu *bardus*, inquit iſte Mohammedanus: & in plurali, *Philivân ſunt Ignicolæ qui ſtupidi*, prout eorum inimici dicunt. Paulò mutatâ formâ effertur فليوه *Philîva* ſeu فلاوه *Philâva* in Libro *Ph. Gj.* سرگشته وحيران *inſanus & ſtupefactus aliquis.* Dictum nomen aliquando ſcribitur قليو *Kalîv*, in plur. قليوان *Kalivân*, & (ut dictum) expr. *Ignicolæ*. Subinde etiam ſcribitur كاليو *Calîv* ſeu كاليوه *Calîva*, eodem ſignificatu primitivo. Et quidem primariò ſignificans *Stultum* & *inſanum*, à Mohammedanis (ut vides) peculiariter applicatur veteribus Perſis, quos emphaticè ſic vocant. Nomina itaque (ut recenſeamus) quibus iſtum populum vituperant; ſunt Quatuor: ſc. 1, *Nogûſhâ*, i. e. *ſpecies Infidelium*, ſc. *Sabius*: 2. *Ghebr*, i. e. *Infidelis* in genere: 3, *Atèſh-perèſt*, i. e. *Ignicola*: 4, *Philîv*, ſeu *Calîv*, i. e. *Stupidus, inſanus.* Hæc Epitheta ſolam Religionem ſpectant, non autem Regionem aut Statum civilem: & tanquam propria hujus populi nomina, eis affiguntur à Mohammedanis illos contemnentibus & quâvis occaſione vituperantibus; qui etiam non dubitant eis tribuere Dei ignorantiam & Pyrolatriam & Saducæiſmum, in ſuis Lexicis

inter alias Expoſitiones, aſſerentes quòd *Mogh* ſeu *Magus* ſit *Ateſh-perèſt*, *Ignicola*, & *Zindîk*, *Saducæus*, *negator Reſurrectionis*. Sed non debemus credere ejuſmodi falſis criminationibus & calumniis, quæ ſine juſtâ causâ eblaterantur ab apertis inimicis, eorum res & Religionem libenter ignorantibus. Proximè itaque videndum eſt quibus Appellationibus inter ſeinvicem utantur, quæ in eorum Libris occurrunt.

Et quidem quiſque poteſt à ſuis honeſtè vocari *Mògh* ſeu *Magus*, & *Magjûſi* ſeu *Maguſæus*. Et omnis Vir Eccleſiaſticus debet ab aliis recenſeri ſecundùm Titulum Ordinis ſui, i. e. vocari *Sacerdos*, vel *Præſul*, vel *Archipræſul*. Et quidem Precum Lector quotidianus Sacerdos honeſtè vocari ſolet *Zend-Chuân* ſeu *Nusk-Chuân*, de quibus ſuprà dictum eſt; atque یزشن خوان *Yezisb-chuân*, *Interceſſor*, quo Titulo ſæpè decorantur in eorum Libris. Hujus Religionis Laïci inter ſeinvicem appellari ſolent ſequentibus modis: ſc. مرد دین *Mardi Dîn*, i. e. *Homo Religionis*: مرد پاک اعتقاد *Mard pâk Ihtacâd*, i. e. *Vir Sanctæ & puræ fidei*: طلبگار دین زرادشت *Talabghâr Dîn Zarâtuſht*, i. e. *Quæſitor Religionis Zoroaſtris*: اهل دین *Ahl Dîn*, i. e. *Religione præditus*, ſeu collectivè *Populus Religionis*; aliàs دیناور *Dînavar*, ſeu دیندار *Dîndâr*, *Fidelis*, *Religioſus*. Sæpiùs verò Laïcus vocatur بهدین *Bihdîn*, i. e. *Bonæ Religionis* homo, ſc. *Religioſus* aut *Fidelis*. Subinde دین پرست *Dîn-perèſt*, *Religionis cultor*, qui benè proſequitur Religionem ſuam: aliquando دین پرور *Dîn-pérver*, *Religionem fovens*: aliàs خدا پرست *Chodâ-perèſt*, *Dei cultor*, vel (quod idem eſt,) حق پرست *Hàk-perèſt*, & یزد پرست *Yezèd-perèſt*, i. e. *Deicola*: aliàs حق شناس *Hàk-Shinâs*, *Deum noſcens* ſeu *agnoſcens*. Hæc omnia, cum aliis, in eorum Libris invenimus.

CAP. XXX.

Ordinum Sacerdotii nomina & diſtinctiones: & Sacerdotum Habitus.

APud veteres Perſas, Sapientes Laïci (ſc. Magnates & prudentes Conſiliarii Regum) vocabantur فرزان *Pherzân* ſeu فرزانه *Pherzâna*, in plurali فرزانگان *Pherzânaghân*. Et doctus inter Laïcos, præſertim

præſertim linguâ Medicâ, eſt کندا *Kendâ*, *Philoſophus*, *Sapiens*, *Sciens*, i. q. Arabibus حکیم *Hakîm*, ſc. eodem ſignificatu. At Sapientes Spirituales (ſc. Magnates in Eccleſiaſticis) generali Titulo dicebantur فرهند *Pharhànd*, ſeu فرمند *Pharmànd*, ſive فرهومند *Pharhúmand*, i. q. خردمند *Chradmànd* & دانشمند *Dâniſhmànd*, *Sapientes*, *Scientes viri*. Eodem ſenſu eſt رد *Ràd* ſeu راد *Râd*.* Et quivis Vir Spiritualis ſeu inferioris Ordinis Sacerdos generali Epitheto audiebat & adhuc audit, مرد خدا *Mardi Chodâ*, *Vir Dei*, ſeu مرد خداوند *Mardi Chodâ-vand*, *Vir Domini*, vel دارو *Dâru*, i. e. *Vir-bonus*, vel بهمن *Bahman*, i. e. *Bonis moribus* præditus, ſcil. Sacerdos. Ex his aliquis ſolet eſſe دبیر *Dibîr* ſeu *Scriba*, nempe Præfectus τῆς دبیرستان *Dibîriſtân* ſeu *Scholæ-Scriptoriæ*. Aliàs generalis Sacerdotum Titulus ratione Officii, eſt *Nusk-chuân*, i.e. *partium Lector*, & *Zend-chuân*, i.e. *Zendi-Lector*, ſc. Lectores in Synagogâ, de quibus ſuprà dictum eſt. Infimus in Pyréo Officiarius in Libro *Erdavirâph-nâma* vocatur Arabico nomine فراش *Ferrâſh*, i. e. *Strator*, qui ſternit Tapetes & Tegetes & Flores, &c. Tales fortè erant Diaconorum loco, ad juvandum Sacerdotes: hodiè videtur eſſe in quovis Pyréo tantùm unus, qui ferè talis qualis apud nos eſt *Sacriſtan*, unde abbreviatum eſt *Saxtan* ſeu *Sexton*. Iſtius eſt Pyréum mundare & ornare, illúdque à ſordibus purgare, & pavimentum ad nitorem fricare. Hujus cuſtodiæ mandantur Pyréi Utenſilia ſeu Inſtrumenta, ut *Forcipes*, *Palæ* ignis ſeu *Batilli* ad excinerandum Aram: item *Scopæ* breviores ad Pyrei Solum, atque *Scopæ* longiores ad ejuſdem Cœlum verrendum & ab araneorum Telis & Fuligine purgandum. Nulla autem ſunt *Tela* acuta ut *Rutabula*, uti nec *Folles* neque *Ventilabra*, utpote quæ aliquam vim inferunt Igni. [Strabo ait, Non inſpirantes, ſed ventilantes atque infundendo oleum & arvinam accendunt ignem.] Præterea, omnis Aër concluſus & ſtagnans liberâ motione privatus, habetur impurus & fœtens, ut quotidiè videmus. Et eâdem de causâ, *Rutabulorum* aut *Follium* nulla mentio in Templo Judaico, cùm neutrobi liceret Ignem eo modo turbare aut inflatione ventilare, & multò minùs impurum oris halitum infundere & inſufflare. Sed ad talium Inſtrumentorum compenſationem, adhibebatur peculiaris Lignorum diſpoſitio & conſtructio, relicto canali pro vento, quo quaſi ſponte inſlabatur Ignis. Alia Inſtrumenta ſunt *Patinæ* & *Pateræ* atque *Crateres* pro Libationibus;

nibus; atque *Thuribula* ſeu *Acerræ* pro Thymiamate ſeu Incenſo. Dictus etiam Officiarius (ſeu aliquis ex Sacerdotibus) reponit & rurſus depromit *Libros* Sacros & miniſteriandi *Habitum*, qui *Alba* & *Pileus bucculatus*, hodiè *Pannus quadratus*, &c. Sed quoad *Virgas myricinas* (de quibus ſupra,) quas inter precandum manibus tenent Sacerdotes, ſingulis orandi vicibus debent habere novas, quas non ſine multis ceremoniis ex ſylvâ legunt.

Sed ut diſtinctos apud Perſas Eccleſiaſticorum ordines attingamus, primus & antiquiſſimus Sacerdotii Perſici Ordo (tam tempore primitivæ Orthodoxiæ quàm deinde tempore Sabaiſmi,) erat مغ *Mógh* ſeu موغ *Mûgh*, i. e. *Magus*, ſcil. Ordo Magorum. Deinde his ordinariis illorum temporum *Magis*, præficiebatur Ordo ſuperior, eorum ſcil. qui vocantur موبد *Mûbad*, quod abbreviatum pro موغ بد *Mûghbad*, i. e. *Magorum Præfectus* ſeu *Præſul*. Horum erat in ſingulis Provinciis unus, qui Præſulis vice fungebatur, alios ad Sacerdotium legitimè vocando & ordinando: nam nemo ſponte aſſumebat Sacerdotium. In Libro *Sarrâh AlLogat* autore *Gimâl AlKóraſhi*, legitur موبد حاكم مغان *Mûbad eſt Judex Magorum*, ſc. Judex eccleſiaſticus ſeu Præſul. Talis in *Ph. Gj.* exponitur, موبد حكيم ودانشمند مغان *Mûbad eſt Sapiens & Doctus Magorum.* Et quia hic Ordo fuit tempore Sabaiſmi, in *Nim. Sion.* exponitur, موبد حاكم آفتاب پرستان عالم كه آندن روايت ايدرلر *Mûbad eſt Judex Solicolarum: ſc. Doctus, à quo Allegationes faciunt*; ſcil. verba ejus autoritatis ergô allegare ſolent. Et in eundem ſenſum in *Nim. Laud.* موبد حكيم ودانا وآفتاب پرست يعني گنشه طاپجي واول كشي كه آندن حكايت ايدرلر يعني اول عالم كه قموعالملر آندن روايت ايدرلر وبمعنى وزير *Mûbad eſt Sapiens, Doctus, ſcil. Solicola ſeu Solis cultor: nempe is à quo relationes faciunt: is eſt talis Doctor à quo Relationes faciunt Doctores omnes. Item, eâdem ſignificatione cum Vazîr.* De hoc refert *Ruſtem AlMáulavi*, (ut omnes Autoritates recenſeam,) موبد عالم حكيم وآنكس كه ازو حكايت كنند و حاكم آفتاب پرستان *Mûbad eſt Doctus, Sapiens talis à quo Relationes faciunt: Judex Solicolarum*: is cujus verba referunt, Allegationes ab eis faciendo. Et quidem idem *Ruſtem* atque *Halîmi Perſicus* mox in eundem ſenſum pleniùs legunt, موبد

ميداني

ميدانى نقلنده كنشه طپن كافرلرك دانشمندى جميع مشكلرينى انكا صورلر وسوزلرينى آندن روايت ايدوب ثابت ايدرلر واما فرس شاعرلرينوك شعرلرنده استعمال اولنادن اكلنور كه هر ملتك اولو دانشمندلرنه اطلاق اولنور *Mûbad* (*ex relatione Meidâni*) *eſt Solicolarum Doctus, à quo omnia Dubia ſua quærunt: & quicquid ſec. ejus verbum allegatum eſt, ratum habent. Sed in Perſicorum* [Mohammedanorum] *Poetarum Carminibus ex uſu innoteſcit, quòd pro cujuſvis Religionis Docto* [ſeu Doctore] *uſurpatur.* In eundem ſenſum etiam habet *Ecteri*, qui malè ſonandum docet *Maubid* pro *Mûbad*: ejus verba Turcicè ſunt, الموبد مجوسيلر دانشمندلرك اولوسى كه هر مشكلى انكا صورەلر فارسى ده عربى ده مستعملدر اما فرس شاعرلرنك شعرلرندن اكلنور هر ملتك اولو دانشمندلرنه اطلاق اولنه *Al Mûbad eſt Maguſæorum Doctorum aliquis Magnus quem de omnibus Dubiis conſulunt. Tam Perſicè quàm Arabicè uſurpatur: ſed ex Perſicorum Poetarum carminibus innoteſcit, quòd cujuſvis Religionis magnis Doctoribus tribui ſolet.* Nam antiquiſſimi iſtius Ordinis ante Zoroaſtrem inſtituti antiquus Titulus manſit, & unà cum ejuſdem Ordinis poſt Zoroaſtrem recentiore Titulo poſterioribus temporibus promiſcuè uſurpatus eſt. Iſti à Sacris erant Regibus, utpote dignitate Præſulum præditi: & Regibus benedicebant, ut meminit Phirdauſi, آفرين خواندن موبدان بر قباد *Præſules benedixiſſe Cobâdo* Regi. Nam quivis Rex peculiares ſemper habuit tales Præſules ſibi aſtantes, quos conſulere poſſet; uti idem Phirdauſi affert Hiſtoriam alicujus بابك *Babek* qui fuit Sacellanus Regis *Nuſhirravân*. Is quoque meminit آمدن نوشيروان پيش آتشكده با هيربد وموبد ونيايش كردن *Adventûs Nuſhirravâni ad Pyréum, unà cum Sacerdotibus & Præſulibus, ibique eos Laudationes divinas feciſſe.* Nam ut Sacerdotes curabant Educationem Regum, ſic Reges jam educati viciſſim expetebant Directionem Sacerdotum, & eorundem Benedictiones multùm æſtimabant.

Huic dicto Præſulum ſeu Superintendentium Ordini præficiebatur alius ſuperior ſeu ſupremus Ordo, ſcil. موبد موبدان *Mûbad Mubadân*, i. e. *Præſul Præſulum*, ſeu *Archipræſul*. Talis alio Titulo aliquando vocari ſolet رد ردان *Sapientiſſimus Sapientum*, ſc. Sapientum Eccleſiaſti-

 corum.

corum ſummus ſeu ſupremus. Is videtur talis qui Sozomeno II. 9, dictus eſt ὁ μέγας Ἀρχιμάγος. Iſte Sacerdotes & Præſules omnes ordinabat, & erat ſicut Turcarum *Mufti*, & Judæorum *Cohen gadôl* ſeu Ἀρχιερεὺς, apud Shahr. *Margji*, i. e. *adeundus aliquis*, in toto Regno unus, cui obediebant non tantùm Sacerdotes, ſed & Præſules omnes. Hujus Ordinis Eccleſiaſtici meminit *Tábari* in Vitâ Regis *Manûgjahr*, موبد موبدان ـــ واو مهتر موبدان بود و مهتر همه عالمان آن زمانه *Mûbad Mubadân --- is fuit Summus Præſulum & Summus omnium Doctorum ſui temporis.* Iſte quâvis occaſione concomitabatur Regem tanquam ſupremus ejus Conſiliarius. Hoc modo id quod ex *Erdavirâph-nâma* ſuprà traditum, hîc habes confirmatum.

Talis fuit Magorum Hierarchia ſeu Sacerdotium ante tempora Zoroaſtris, qui in veterum Perſarum Eccleſiâ continuavit eoſdem Ordines ſub aliis Nominibus. Nam ut ante eum in Sabaiſmo inſtituti ſunt dicti Sacerdotum Ordines pro *Cultu Dei* & *Ceremoniis Mithræ*, ſic poſt eum ſub aliis Nominibus mox dicendis inſtituti (vel potiùs continuati ſunt) tales Ordines pro *Cultu Dei* & *Ceremoniis Mithræ* & pro *Cuſtodiâ Ignis.*

Eccleſiaſticorum itaque Ordinum Sacerdotum in Pyroduliâ infimus, eſt هيربد *Hyrbad*, i. e. *Ignis Præfectus*, ſc. Ignis ſacerdos, qui in *Ph. Gj.* exponitur خادم آتشكده *Famulus Pyrei* ſeu *Miniſter Pyrei.* Tales ſunt Sacerdotes ordinarii. De iſto Sacerdotum Ordine, *Halîmi Perſicus* refert, هيربد اول كسه مجوسيلرك آتش خانه لرنده گيجه كوندز قوللق ايدر قمو مجوسيلر آنوك امرنه مطيع اولورلر آنوك ارالرنده قطع خصومت وقاضيلق اول ايدر ـــ جمع هرابذه *Hyrbad eſt is qui in Maguſæorum Pyréis noctu & interdiu miniſterium facit, & cujus Mandato omnes Maguſæi* [ſc. Laïci] *obediunt. Is inter eos controverſias decidit & judicium exercet. ---In plurali Hirâbida,* formâ Arabicâ. Autor vult dicere, quòd Mohammedanorum phraſi omnes Perſarum Sacerdotes habentur قاضي آتش پرستان *Kâzi âteſh-pereſtân*, i. e. *Judices Ignicolarum*, ſc. Judices Eccleſiaſtici, eodem modo quo apud dictos Mohammedanos dicitur اسقف قاضي ترسايان *Uſcuph* ſeu *Epiſcopus eſt Judex Chriſtianorum*, ut legitur in *Mokáddema-adàb* & *Turgjumân.* Hujus Sacerdotii Nomen initium ſumpſit ab *Hyſtaſpe*, qui (novo religionis zelo permotus) primus hunc Titulum adſcivit,

adſcivit, & (teſtante *Emîr-chond*) dicto cognomine *Hyrbad* vocari voluit.

Alius Sacerdotum Ordo ſuperior poſt Zoroaſtris tempora dictus fuit دستور *Deſtûr*, i. e. *Præſul* ſeu *Superintendens*, quorum unus tantùm erat in ſingulis Provinciis ſicut Epiſcopus, qui omnibus ibi Sacerdotibus præerat, alioſque Sacerdotes ordinarios ordinabat & gubernabat. Et *Deſtûr* verbo tenùs eſt *Canon* ſeu *Regula*, ſc. *Canonicus* ſeu *Regularis*, ſc. qui regulariter vivit & alios ſic facere procurat.

Et tandem in veterum Perſarum Libris poſt Zoroaſtriana tempora adhuc invenio alium ſupremum Ordinem, qui دستور دستور *Deſtûri-Deſtûr*, *Præſul Præſulum* ſeu *Archipræſul*, qui Chriſtianis *Epiſcopus Epiſcoporum* ſeu *Archiepiſcopus*. Huic parebant ſingularum provinciarum *Præſules* ſeu *Superintendentes*. Et Judæorum exemplo, Sacerdotes ſemper fuêre ex eâdem Tribu, uti conſtat ex genealogiâ ſacerdotali tam in capite quàm in calce Libri *Sad-der*, atque ex communi eorum praxi, & ex antiquiſſimâ totius Gentis quadripertitâ diſtinctione per Regem *Gjemſhîd* factâ: nam ne quidem in civilibus miſcent diſtinctas Tribus, quas ſecundùm Artes ac Profeſſiones ſigillatim diſpeſcunt.

Hoc modo (ut vides) enarravimus nomina trinorum Sacerdotii Ordinum qui in antiquo Sabaiſmo ante Zoroaſtrem, & nomina totidem Ordinum in ſuccedente tempore poſt Zoroaſtrem in Reformatione: dicti itaque trini Ordines Sacerdotii ſunt planè iidem, quamvis aliis trinis nominibus diverſis diſtinguantur. Exempli gratiâ, Primus Ordo anteà vocabatur *Mògh*, & poſteà *Hyrbad*. Secundus Ordo vocatur tam *Mûbad* quàm *Deſtûr*, quod teſtatur *Erdavirâph-nâma*, دستوران دين — وايشان موبدند *Deſtûri religionis, iidem ſunt Mubadi.* Tertius Ordo appellatur tam *Mûbadi Mubadân* quàm *Deſtûri Deſtûr*. Dicti tres Ordines habentur *tria Magorum genera*, quorum in ſequentibus meminit Porphyrius; *quorum Summi erant obligati majori Abſtinentiæ & Sanctitati quàm Secundi, & hi plus quàm Infimi: nec vinum bibunt.* Hujus ſedes Archipræſulatûs eſt in Metropolitanâ Perſarum Eccleſiâ cathedrali propè *Kirmân* 5 diebus diſtante ab *Iſpahân*. Archipræſulum erat Regibus aſſiſtere conſilio ſuo, & ritè ordinare ceremonias Religionis, & ad Præſulatum vocare eos qui erant Doctiores & omnium Rituum gnari: nam (ut diximus,) non licebat cuivis Sacerdotium aut Præſulatum ſponte

arripere,

arripere, donec à Superioribus examinatus & probatus fuerat, an eſſet habilis & idoneus, & in Zerduſhti Libris ſatis verſatus. De non aſſumendo Sacerdotio teſtimonium dat *Cicero* in Libro *de Divinatione* referens, *Nemo potuit eſſe Rex, antequam calluerat Diſciplinam Magorum: nec magis ut quiſque eſſet Magus quàm ut eſſet Rex.* Iſtorum itaque erat non tantùm Reges in rectâ Religione inſtituere, ſed & eos inaugurare, ut in Chriſtianiſmo fieri ſolet: id apud Plutarchum de *Artaxerxe Mnemone* monetur, *Quòd poſt Darii exceſſum, ivit ad Paſargadas, ut Sacris Regiis inauguraretur à Sacerdotibus Perſicis. Delubrum eſſe Deæ bellicæ, quam Minervam conjicias eſſe. Eò ingreſſum qui inauguratur, Stolam ſuam oportet deponere, & induere eam quam Cyrus priſcus priuſquam Regno potiretur, geſſit: & Ficorum maſſam eſſe, tunc Terebinthum vorare, & Calicem haurire lactis acidi.* Terebinthinæ nuces (quas aliquando habuimus,) in oriente ſunt edules. At fauſti ominis ergô imparilis & victorioſi Regis ſtolam induebant ſuccedentes Reges, ut eos ſimilibus etiam virtutibus unà cum veſte induendos eſſe ſperaretur. Id quod *Minervæ* armatæ Templum vocatur, reverà erat *Veneris* Templum, de quo vide ea quæ ſupra ad Herodotum notavimus: eum enim cultum in Perſarum Templis inſtituit *Mnemon:* & ut *Pallas* alibi paſſim, ſic & *Venus* aliquando apud Spartanos in Lacedæmone armata colebatur.

Superiore modo recenſitis *Sacerdotum* Nominibus & Ordinibus, procedendum eſt ad *Prophetam*, qualis habebatur *Zerduſht.* Propheta uſitatiore nomine appellari ſolet پيغمبر *Peigámber*, i. e. *Nuntii lator.* Aliquando Propheta vocari ſolet وخشور *Vachſhûr*, & وجر *Vagjèr*, & چرگر *Tchurghér.* Si quem habent inter laïcos Magnatem, talis vocatur مرزبان *Merzobân*, vel مهتر مجوسيان *Princeps* ſeu *Magnas Magorum.* De Laicis vide plura in initio hujus Capitis.

Proximè de Sacerdotum Habitu diſquirendum. Et imprimis moneo, quòd in Frontiſpicio Libri *D. Henr. Lord,* pro Sacerdote Perſico perperam exhibetur planè *Nauta Belgicus*, iſque accuratè depictus barbâ denſâ & prolixâ. Et quidem paucis Librorum Sculpturis fidendum, cùm in omnibus ferè Libris cujuſcunque generis Icones ſint ſuppoſititiæ Bibliopolarum aſtu confictæ. Nos autem meliùs ſecundùm tam Perſarum quàm Græcorum & aliorum verbales deſcriptiones Sacerdotum formam & habitum exhibere conabimur, ſequentibus autoritatibus freti. Ab oculatis teſtibus dicuntur geſtare grandem

Admodum Reverendo in Chriſto Patri RICHARDO *Div. perm.* Epiſ=copo Petroburgenſi *hanc Tabulam Gratitudinis ergô lubens meritóq; D.D.D. Autor T.H.*

delin. M Burg. ſcul. Uni. Ox

dem Barbam promiſſam, Myſtaces parvos, Genas raſas, Naſum aduncum, Pileum conicum ex Pilis camelinis coactum. Dicente Plutarcho & Xenophonte, Cyri Regis naſus erat γρυπὸς *aduncus: ideóque Perſæ tales amabant & pro formoſiſſimis habebant.* Crines non tondent niſi pro mortuis; uti faciebant pro mortuo Alexandro, ut notat Curtius lib. IV. 24. Regulariter comam ad plenam longitudinem promittebant: unde Herod. lib. III, Perſas vocat Κομητέας *Comatos*: & apud Athenæum Βαθυχαίτιεῖς *denſè* ſeu *promiſſè comati* vocantur. Et apud Suet. in Veſp. *Stella crinita* dicitur alludere ad Parthorum Regem prolixè capillatum. Et quidem quòd olim criniti & comati erant, ſatis conſtat ex *Pſeudo-Smerdi*, cujus Aures propter Comam videri non potuêre, ideóque à Pellice palpando explorandæ dum is cum eâ congrederetur: vel ut Juſtinus ait, Fœmina quædam dum dormiret, caput ejus luſtrabat. Id ulteriùs conſtat ex ſupradicto Hæretico *Chuâph*, qui pro novo more juſſit tondere ſeu abradere crines. Quòd Medorum & Parthorum Pilei fuerunt conici, conſtat ex Nummis Romanis, ubi Parthus ſe Auguſto ſubmittens cernitur. *Magus preces celebraturus induebat Mitram*, &c. ut ſuprà ex Pauſaniâ notavimus. Qualis hæc erat Mitra docet Strabo, qui tradit quòd *Magi* fuerunt τιάρας περικείμενοι πιλωτὰς, καθηκούσας ἑκατέρωθεν μέχρι τοῦ καλύπτειν τὰ χείλη καὶ τὰς παραγναθίδας. Nempe videtur, quòd inter miniſtrandum Deo coram Igne, dictæ dependentes Pilei partes ſeu Bucculæ labia tegentes, erant ad prohibendum impuriorem halitum, quod aliàs hodiè fit Quadrato Panno; cùm olim Magi non niſi Mitrati accederent Ignem, nec ad Orandum, nec ad eundem Alendum Lignis. *Principum Tiaræ erant* παραπλήσιαι ταῖς τῶν Μάγων. Quales hi erant Pilei vide ſuprà in Figuris *Mithræ*. Pileus aliàs vocatur كلاه *Ghulâb*, i. e. *Mitra*, aliàs دستار *Deſtâr* ſeu *Teſtâr*. Quærendum an hinc ſit τιάρα, vel potiùs ab עטרה *atára* nomine Phœnicio, uti Κίδαρις ſeu Κίτταρις eſt à Phœnicio כתר *Kéter*, cum ſuffixo *Kitri*. Tiáram capiti detrahebant ſalutando quemvis honoratiorem, ut pluribus teſtantur autores; unde nomen *Deſtâr*, *manu tenens* ſeu *tenendum*. Tiaræ autem bellicæ impenetrabiles, quia tenuiora & molliora erant Perſarum crania.

Zoroaſtris ipſius, adeóque Sacerdotum omnium, veſtis erat سدره *Súdra* ſubruſa, (de quâ infrà,) eáque laxis manicis, ut hodié. Nam ex Perſarum more, pertranſeunte Rege aut Magnate, quiſque debebat manus in propriis manicis condere & inſerere, & ita ſeipſum

 erectum

erectum ſiſtere: propter cujus ceremoniæ omiſſionem in Darii tranſitu, is aliquem occidi juſſit, ut Briſſonius notat. Pedibus gerunt Sandalos; nam nudis pedibus terram contingere nefas. Antiquiore tempore Capitis tegmen (ut diximus) aliter ſe habuit: nam in ſolenni Proceſſione Perſepolitanâ (quam delineatam amicè mihi monſtravit D. Chardin,) tam Regis quàm Nobilium & Sacerdotum Pilei omnes cernuntur Turbinati, non autem Turriti ut Strabonis tempore, nec apparent Bucculæ ſeu Anſæ. Nempe ibi omnium Pilei eâdem ſunt figurâ quâ eſt Pileus Regis. Ogilbius narrat, *Perſepoli viſuntur plures figuræ vivis majores tam ſtantes quàm ſedentes, promiſſâ comâ, latis barbis, tunicis talaribus laxè manicatis, cingulis cinctæ, & pileis rotundis miris.* In dictâ Proceſſione ſeu Magno Sacrificio publico (ubi binatim ducuntur Beſtiæ &c. mactandæ, & Homines binatim portantes Patinas cum Libationibus,), ſuperior Veſtis erat Toga laxè manicata, quali utuntur Senatores Veneti, ut in præmiſſâ Regis figurâ cernitur. Id autem fuit ante Zerduſhti tempora. Nam Habitus quem ille ſibi vendicat, & quem à Deo ſe accepiſſe dicit cum Cingulo, erat صدره *Súdra*, [a Caſſock,] quæ dicente D. Oleario dum iſtorum Habitum deſcribit, *ad mediam ſuram pertingebat, ſuperiùs apud Collum aperta, quæ ibi itaque colligata Tæniâ, quam* Ribbon *Anglicè vocamus.* Iſta dicta *Sudra* in Libro *Nim.* exponitur, صدره لباجه دكلاه يعني قفتان كه جمله استنه گيرلر Arab. *Sudra*, Perſicè *Lipâgja*, Turcicè *Téghala*, *eſt tunica quam ſuper omnia induunt.* Aliàs Turcicè درلك *Dárlik*, &c. Tunica cingitur Cingulo, ſecundùm Sacerdotalem Habitum in Angliâ, exceptò colore. Dictum *eorum Cingulum* (ut refert D. Olearius) *hodie eſt Funiculus ex lanâ aut pilis camelinis tortus, corpus bis cingens, & à tergo duplicando clauſus ſeu connexus.* Iſte autem Nodus non venit in numerum nodorum qui mox recenſebuntur. Iſtud Cingulum (quod ex Libro *Sad-der* inferiùs deſcribetur,) eſt *Quadrinode*, qui quidem Nodi ſunt Monimina ſeu Monumenta tot rerum quarum obliviſci nunquam debent. *Si aliquis* (inquit D. Olearius) *adeò infauſtus ſit ut Cingulum amittat, non debet edere aut bibere nec colloqui nec è loco ſuo ſe movere, donec aliud acceperit à Sacerdote talia vendente;* quia dum diſcinctus eſt, ſupponitur non benedictus, & poteſtati Diaboli ſubjectus, uti & olim in Angliâ dictum, ungirt unbleſs'd. Et omnes tam Viri quàm Fœminæ hodiè utuntur eâdem (inquit) cincturâ ab anno ætatis 12mo, cùm præſumantur Religionis

Principia

Principia intelligere. Aliàs potiùs anno 15to. Pro dicto Cingulo manè induendo, extat in Precum Officio peculiaris Precatio; ut & alia pro Manuum lotione. Illa appellatur نیرنگ کستي بستن *Ceremonia Cingulum accingendi;* hæc verò نیرنگ دست شوي *Ceremonia manus lavandi:* ſunt ſc. duæ longiores Precationes averruncæ. Magorum iſtud Cingulum æſtimatur ſanctiſſimum, præcipuè quòd (ut dicunt Magi) ſit in ſignum Obedientiæ ſtrictioris erga Deum. Id Perſicè aliquando vocatur کمر *Camér:* aliàs vocatur شست *Sheſt*, *quo* (inquit *Ph. Gj.* autor) *Ghebri medium corpus cingunt;* additque *quòd* کستي *Cúſti origine ſit* کشتي *Cúſhti dictum.* At magis peculiariter dicitur کستي *Cúſti*, unde Arabizatum eſt کستيج *Cuſtîgj*, in plurali کستيجات *Cuſtigjât.* De eo infit *Ruſtem A'Maulavi* Mohammedanus in Libro *Waſîlato 'l Makâſid*, Turcicè, کافرلرك طايفه کشنه کستي قوشدوغي قوشق تعريبي ايدوب کستيج درلر وزنار دخي ديرلر *Cúſti eſt Solicolarum infidelium Cingulum quo cinguntur, Arabizatum ſit Cuſtîgj, quod etiam vocatur Zonnâr:* ſc. ζῶνα ſeu ζωνάριον, quod eſt etiam peculiare Chriſtianis. Ideóque Mohammedani ſuis omnibus præcipiunt, بت پرست اولمه و کس زنارلي *Idololatra ne eſto, nec* ζωναρὰς *aliquis,* ſeu *Zonario Cinctus.* Monachorum Chriſtianorum in oriente Cingulum notabile eſt 12 nodis notantibus duodenarium numerum Apoſtolorum quorum illi ſunt ſequaces. Sic *Nim. Laud.* Turcicè refert, زنار کافر قوشغي واول برقوشغدر که اون ايکي يرده دکومي اولورمش کشيشلر قوشاندورلرمش هر کمسه اول برقوشغي قوشنسه شريعت آنك کفرنه حکم ايلنر و مجوسيلر و نصرانيلر منهبنه دخي ديرلر.
Zonnâr eſt Infidelium Cingulum, tale ſc. quod in 12 locis Nodos habet, quo Sacerdotes [ſc. Monachi] *cingi ſolent. Lex autem* [Mohammedana] *de Infidelitate adjudicat* [damnatve] *quemvis tali Cingulo cinctum. Sic etiam vocatur Maguſaeorum & Chriſtianorum Secta,* ſc. Zonati.

CAP. XXXI.

De Perſarum Magis in genere, & quales ejuſmodi Sapientes fuerunt: præſertim de Chriſti Magis, à quonam Rege in Palæſtinam legati fuerint, & cur Deus tanto favore dignatus eſt Perſas præ aliis Gentibus, &c. Prophetiæ de Meſſiah per Zoroaſtrem, & Gjamaſpem, &c.

SUpradictum nomen *Mògh* toti Orbi notiſſimum, aliquando apud Autores notat omnes veteris Religionis Perſas, præcipuè autem & propriè eorum Sapientes & Sacerdotes. Sic Liber *Sahâh Agjemi*, مغ اوده طاپنلر كشيشي *Mòg eſt Ignicolarum Sacerdos*. Eodem modo *Ruſtemi Epitomator*, مغ كشيشي اوده طاپي *Mòg eſt Sacerdos ignicola*: & ibidem, مغ بچه آتلرك اوغلانلري *Mòg-pátcha, i.e. Magorum parvuli, ſc. eorum pueri*. Apud Poetas & Scriptores metaphoricos (ut in Vocabulario Definitionum exponitur) ſequente modo legitur, مغبچه طالب تحصيل كرده را گويند مربوط است در ما بين خواه عالم لاهوت خواه عالم ناسوت *Mòg-pátcha eſt Diſcipulus quem adeptum vocant, reſtrictus* (ſeu *detentus*) *in interſtitio Mundi divinitatis & Mundi humanitatis*. Nempe *Tâlib* (Arabicè *Expetitor*) eſt *Studioſus* qui ſcientiam & eruditionem expetit, qui adeptus eſt; & qui tandem ab hoc Mundo ſublimatus & detentus & fere ſeparatus, quaſi in alterum Mundum concedere incipit dum Religioſæ vitæ ſe firmiter addicit. Tales enim ſunt Magorum filii in divinitate & eruditione èducati, quos ergò abſolutè & ſimpliciter vocant *Magorum filios*, ſupponendo eos eſſe Studioſos. Talis autem *Mòg* aliquando aliâ formâ vocatur *Mogûſhek*: ſic *Nim. Laud.* & *Nim. Sion.* مغوشك مجوسيلر كشيشي *Mogûſhek eſt Maguſæorum Sacerdos*.

A nomine مغ *Mòg* Chaldæi fecerunt מג *Mag*, unde Græci (ſuam terminationem addendo) ſonant Μάγος, & hinc Arabes formarunt ſibi مجوس *Magjus*: & ſic Syri & Judæi & aliæ Gentes. Apud aliquos recentiorum Græcorum legitur Μῶχος: & ab Arabum *Magjûs*, ſeu *Magûſi*, aliis recentioribus Græcis fit Μαγȣσαῖος. Cùm itaque Arabum مجوس *Magûs* fiat à Græco Μάγος, (hocque à *Mag* addendo terminationem Græcam,) hinc planè conſtat quantùm erraverit *Phiruzabâdius Camûſi* autor doctiſſimus Arabs, (non autem ſatis Perſicè doctus,)

ctus,) qui planè nugatur deducendo Arabicam hujus vocis formam à duabus vocibus Perſicis كوش ميج *Mîgj Ghûſh*, quas exponit اصغر الآذان *parvis auribus* præditus, quaſi Perſarum Magi habuiſſent Aures reliquis mortalibus minores: quod planè falſum eſſe compertum eſt, cùm Amicus meo rogatu eorum Aures aliquoties explorandò, tale quid reperire non potuit. Et nihilominus Ecteri *Kara-Hisâri* qui profitetur ſe ſuum Lexicon ex aliis Lexicographis ſelegiſſe, hunc *Camûſi* errorem ſequitur, exponendo Turcicè مجوس كچرك قولاقلي ار *Magjûs eſt parvis auribus vir*: cujus falſitatem ſatis monſtravimus. Verum quidem eſt quòd گوش *Gûſh* Perſicè notat *Aurem*. Sed quid hoc ad rem? Nam ميج *Mîgj* non ſignificat *parvum*, nec talis vox ullo ſignificatu in linguâ Perſicâ extat. Quid autem ſibi velit, dicam: quando Arabes ſolent tractare voces Perſicas, literam *He* finalem mutant in ج *Gjîm* vel ق *Koph*, quòd & heic fecit *Camûſi* autor: nam à مه *Mih* fecit ميج *Mîgj*. At tamen id non ſignificat *parvum*, ſed è contrario *magnum*; unde *Magjus* potiùs denotaret *magnis auribus* præditum. Quàm itaque ridenda & falſa ſit *Phiruzabadii* originatio, planè conſtat.

Certum eſt *Mòg* ſeu *Màg* fuiſſe generale Perſicorum Sacerdotum nomen ante tempora *Jeremiæ*, tunc antiquum. Nam cùm *Nebucadneſſar* Rex Chaldæorum (ut Curia ejus ſplendidior eſſet, & is ſemper in promptu haberet quos conſuleret,) omnis generis Sapientes ex omnibus Gentibus ad ſe vocando, inter alios etiam ex Perſide *Magos* advocavit, qui ſcientiâ ſyderum & omni naturali magiâ præcellerent. Et Am. Marcellinus dicit, quòd *Magia* Platoni ſit *Machagiſtia*, i. e. *puriſſimus deorum cultus*, ut ſuprà diximus. Olim in Chaldæorum Curiâ horum Rector ſupremus (*Jer.* XXIX. 3, 13,) dicebatur רב־מג *Rab-Mag*, i. e. *Magorum Præfectus* ſeu *Princeps*: idem in Libro *Danielis* etiam dictus רב־חרטמיא *Rab Chartummája*, i. e. *Præfectus Sapientum*. Hi enim etiam in Perſiâ gaudent Titulo خردمند *Chirddmand*: hinc Chaldæi decurtando & apocopando (quaſi ſcriberetur خردم) fecerunt חרטום *Chartum*. Chaldæorum Regi Græcia ſuppeditavit Σοφοὺς, quales in Libro *Danielis* vocantur אשף *Aſhâph* ſeu *Aſſâph*, ſeu potiùs legendum *Aſſôph*: & hodie apud Indos à Pythagorâ edoctos, in uſu eſt *Jeſſôph*: atque jamdiu in Perſiâ extitit Conventus Religioſorum dictorum الصوفي *Aſſôphi* ſeu *Eſſôphi*; pro *Al Sôphi*, οἱ Σοφοί.

Quid ſit *Magia* & *Magus*, docent Plinius & Cicero & alii: nam per Perſarum *Magos* nemo intelligit *Maleficos*, ſed *Philoſophos* qui magiam naturalem callebant, & *Religioſos* qui veteres Ritus probè nôrant.

Ille penes Perſas Magus eſt qui ſydera novit,
Qui ſciat Herbarum vires cultúmque deorum.

A Simone Mago malefico denominata eſt Magia diabolica: ſed à Perſarum Magis denominata Magia naturalis, eſt rerum Divinarum & Naturalium ſcientia ſeu ſapientia & philoſophia. Sic Heſychius, poſtquam expoſuit *Magum* vulgari acceptione eſſe *Deceptorem* & *Veneficum*, mox ſubjungit Μάγον εἶναι τὸν θεοσεβῆ καὶ θεολόγον, καὶ ἱερέα· οἱ Πέρσαι οὕτως λέγουσιν. Et Suidas, Μάγοι παρὰ Πέρσαις οἱ φιλόσοφοι καὶ φιλόθεοι· ὧν ἦρχε Ζωροάστρης. καὶ μετὰ τοῦτον κατὰ διαδοχὴν Ὀστάναι καὶ Ἀστράμψυχοι. *Quorum Princeps fuit Zoroaſtres: & dein ſucceſſive Oſtanæ & Aſtrampſychi.* Apulejus Apol. 1, *Perſarum linguâ Magus eſt, qui noſtrâ Sacerdos: quod tandem eſt crimen Sacerdotem eſſe? & ritè nôſſe, atque ſcire, atque callere leges cerimoniarum, fas ſacrorum, jus religionum? Siquidem Magia eſt quod Plato interpretatur θεῶν θεραπείαν, cùm commemorat quibuſnam diſciplinis Puerum Regium adoleſcentem Perſæ imbuunt.* Cum præcedentibus concurrit Philo p. 876, *Apud Perſas Magi naturæ ſcrutatores præ veritatis cognoſcendæ ſtudio, qui per ocium divinas virtutes contemplantur clariùs, & alios ejuſdem initiant myſteriis.* Et idem p. 792, *Veram quidem illam Magiam, hoc eſt perſpectivam ſcientiam, per quam naturæ opera cernuntur clariùs, ut honeſtam expetendámque, non plebeji ſolùm ſectantur, ſed etiam Reges Regum maximi, præſertim Perſici, tam curioſi harum artium, ut regnare non liceat niſi cum Magis verſato familiariter.* Quàm ſublimis fuerit eorum Philoſophia, æſtimare liceat ex Porphyrio, qui in Vitâ Plotini dicit, *Quòd Plotinus tantum in aliâ Philoſophiâ profecerat, ut Philoſophiæ inſuper in quâ Perſæ ſe exercebant, facere periculum affectaverit: atque etiam Sapientiam præcipuè apud Indos probatam, aſſequi conſtituerit.*

Aliquando Mulieribus & Eunuchis Regum Liberos educatos fuiſſe ſcribit Plato lib. 11 de Legibus. Hoc autem rariùs factum: nam Regum filii ſolebant habere quatuor Tutorum genera. Sic Stobæus p. 496, *Inter quatuor Regiorum filiorum Tutores, primus eos docebat* μαγείαν Ζωροάστρου τοῦ Ὡρομάζου· ἔστι δὲ τοῦτο θεῶν θεραπεία· *& ſecundus monebat ut in omni vitâ ſit verax*, &c. Et Plato in Alcibiade 1, inter alia multa, tradit, *Anno 14to tradebatur puer Pædagogis Regiis, qui ſelecti erant,*

erant, qui Sapientiâ, Juſtitiâ, Temperantiâ, & Fortitudine præcellebant. Horum primus Magiam docebat Zoroaſtris, quæ in Deorum cultu verſabatur, & is Regia Inſtituta tradebat. Secundus Veritatem ſemper amplecti docebat. Tertius Voluptatem & Libidinem domare docebat. Quartus impavidum & intrepidum reddebat, ne metu frangeretur aut debilitaretur. Ex hoc Platonis loco, Magiæ dignitatem adſerere conatur Apulejus Apolog. 1, poſt Platonis verba addens, *Auditiſne Magiam* (*qui eam temerè accuſatis*) *artem eſſe diis immortalibus acceptam, colendi eos & venerandi pergnaram, piam ſcil. & diviniſcientem jam inde à Zoroaſtre & Oromazo auctoribus ſuis nobilem; cælitum Antiſtitem, quippe inter prima Regalia docetur; nec ulli temerè inter Perſas conceſſum eſt, Magum eſſe, haud magis quàm regnare.* Diſtinctiùs autem loquitur Porphyr. de Abſtinentiâ lib. 4, fol. 92, *Apud Perſas ii qui in divinis Sapientes ſunt ac Numen colunt, Magi appellantur: id enim eorum linguâ nomen ſignificat. Hoc apud Perſas adeò magnum ac venerabile genus hominum habetur, ut Darius quoque Hyſtaſpis filius Monumento ſuo præter alia etiam illud inſcribendum curavit, quòd Magicorum Doctor fuerit,* [ſc. vocari voluit *Hyrbad.*] *Ii in genera tria erant diviſi, ſicut inquit Symbulus* [Eubulus] *qui Hiſtoriam de Mithra multis Libris conſcripſit: quorum primi,* (*qui etiam Doctiſſimi erant,*) *animatum neque comederent neque occiderent, ſed in priſcâ illâ animalium abſtinentiâ perſeverarent: ſecundi verò, comederent quidem, non tamen ex manſuetis animalibus aliquod occiderent. Tertii promiſcuè æquè ac alii, omnibus manus inferrent. Decretum enim apud primos habetur de Animarum in diverſa corpora Tranſmigratione: id quod etiam in Mithræ Myſteriis videtur ſignificare. Ut enim communionem &c.---Quorum cauſam afferens Pallas in iis quæ de Mithrâ tradit, communem hominum opinionem eſſe inquit, ut ad Zodiaci orbis naturam hæc referenda judicentur.* De Magis & Magiâ laudabili, videri poſſunt quæ congeſſit Raleigh Hiſt. lib. 1, cap. 11, §. 2. Et Stephanus legit, *Magi---ii Sapientes rerum divinarum & naturalium periti, qui Herbarum & Gemmarum & aliorum vires callebant, Miracula edebant, & divinabant: & ob futurorum prædictionem & vitam religioſam, diis familiares credebantur, magno in honore habebantur, ac de rebus gravioribus conſulebantur.* Prædictionum ex vi naturalis ſcientiæ exemplum ſuppeditat Cicero de Divin. *Ex triplici appetitione Solis, XXX annos Cyrum regnare prædixerunt.* Et rurſus, *In Perſis augurantur & divinant Magi, qui congregantur in Fano commentandi cauſâ*

atque inter ſe colloquendi. Ex hujuſmodi Perſarum Magis celebriores aliqui fuerunt illi qui noſtrum Salvatorem Chriſtum in infantiâ viſitatum venerunt ex Perſide in Bethlehem. Hi non fuerunt *Reges*, ſed *Magi*, qui non potuerunt eſſe *Reges*, teſte *Smerde*: igitur rectiſſimè *Sheich Saadi* Perſa dicit, دو پادشاه در یکی ملک نگنجند *Duo Reges in uno Regno non continentur.* Ideò iſti Religioſi Viſitatores fuerunt vel *Sacerdotes* vel *Deſtûri* ſeu *Præſules*. Eſt inter Doctos controverſia an ex Perſiâ vel ex Arabiâ venerint. In Arabiâ quidem fuit integra Magorum Tribus τῶν بنى تميم *Beni Temîm.* Et certum eſt in Sinu Arabico è regione Sabææ ſeu Arabiæ felicis dari Μάγων νῆσον *Magorum inſulam*, apud Ptol. in Africæ Tab. quartâ ad long. 68, lat. 16. Deinde in ipſo Arabiæ litore ad Sinum Perſicum (in Aſiæ Tab. quintâ ad long. 80, lat. 25,) eſt Μάγων κόλπος *Magorum Sinus.* Ideò circa hunc locum fortè vixerint dicti Arabes *Beni Temîm.* Concedo Magos veniſſe ex Arabiâ; non autem originaliter & primariò, ſed tantùm in tranſitu; cùm aliàs impoſſibile fuerit ut ex Perſide ad Judæam tranſirent, niſi per Arabiæ partem tranſierant. Ergò cùm dicantur veniſſe ex Oriente, idque longo itinere, (dum Arabia ſit ad Auſtrum pluſquàm Orientem Judææ, eique confinis & quaſi in viciniâ,) ego potiùs ſentio cum Doctiſſimo Petavio, qui ſtatuit *Magos inde veniſſe ubi id genus hominum maximè floruit. Ex Arabiâ veniſſe probabilitate caret.* Sic ille. Venerunt itaque originaliter ex Perſiâ; ſed in hoc itinere tranſierunt per Arabiam: nam à Perſiâ ad Judæam via directa eſt per medium Meſopotamiæ; & dein tranſmittendo Euphratem juxta *Bîr*, per Arabiæ partem tranſeundum erat ad Judæam.

Haytho Armeniæ Rex (qui 400 abhinc annis vixit) Cap. xxx, vult iſtos Magos fuiſſe 3 Reges ſeu Regulos *Tatarorum Oighuræorum* ad Borrapeliotem: ibi enim meminit *Trium illorum Regum qui venerunt Nativitatem Domini adorare.* Et Cap. II, *In regno Tarſæ ſunt 3 Provinciæ, quarum Dominatores ſe Reges faciunt appellari. Homines illius Patriæ nominantur Jogûr: ſemper Idola coluerunt, & adhuc colunt omnes, præter decem Cognationes illorum Regum qui per demonſtrationem Stellæ venerunt adorare Nativitatem in Bethlehem Judæ. Et adhuc multi Magni & Nobiles inveniuntur inter Tartaros de Cognatione illâ, qui tenent firmiter Fidem Chriſti.* Hi ſunt Neſtoriani. Si ita fuit, redeuntibus Magis, iſtæ Tribus mox converſæ ſunt: nam aliàs non potuerunt eſſe Chriſtiani ante natum Chriſtum. Hinc Haithoni hæc Tatariæ

pars

pars vocatur *Tarſa*, quia ibi ſunt ترسا *Tarsâ* ſeu *Tersâ*, i. e. *Chriſtiani.* Hujus regionis ſitum ſic deſcribit Haitho, *Regnum Tarſæ ex parte Orientis ſuos habet confines cum regno Cathay: ex parte Occidentis cum regno Turqueſtân: ex parte Septentrionis cum quodam Deſerto: ex parte verò Meridiei cum quâdam ditiſſimâ Provinciâ quæ vocatur Sym, quæ inter regnum Indiæ & regnum Cathay habet ſitum. Et in illâ Provinciâ inveniuntur Lapides Adamantis.* Deinde in ſeq. cap. *Regnum Turqueſtân ex parte Orientis ſuos habet confines cum regno Tarſæ: ex parte Occidentis cum regno Coraſmiæ.* Nomine *Sym* videtur notari *Syam*, quod eſt regnum Indiæ confine verſus Cathayam.

De Magis Chriſti Viſitatoribus prolixè agit *Bar Bahlûl* Syrus, ܐܝܟ ܕܐܡܪ ܝܥܩܘܒ ܐܘܪܗܝܐ ܡܓܘܫܐ ܗܘܘ ܡܢ ܦܪܣ ܐܝܬܝܗܘܢ ܗܘܘ ܡܢ ܒܢܝ ܥܝܠܡ ܒܪ ܫܝܡ *Secundùm opinionem Jacobi Urhojenſis, Magi fuerunt ex Perſide è filiis Elam filii Shem.* Et cùm iſti miſſi fuerint à Perſarum Rege, non eſt imaginandum eos veniſſe ſine honorifico comitatu & famulatu magno: ideóque addit, ܐܠܐ ܗܢܘܢ ܬܠܬܥܣܪ ܗܘܘ ܒܡܢܝܢܐ ܐܝܟܢܐ ܕܡܫܥܝܢ ܬܫ̈ܥܝܬܐ ܣܓܝ̈ܐܬܐ ܕܥܠܝܗܘܢ . ܘܗܢܘܢ ܕܐܬܘ . ܪ̈ܫܢܐ ܡܫܡܗܐ ܘܓܒܪ̈ܐ ܝܕ̈ܝܥܐ ܕܐܪܥܐ ܕܦܪܣ ܐܝܬܝܗܘܢ ܗܘܘ . ܐܦ ܗܘܐ ܠܗܘܢ ܥܡܡ̈ܐ ܣܓܝܐܐ ܘܚܝܠܘܬܐ ܝܬܝܪ ܡܢ ܐܠܦ ܓܒܪ̈ܝܢ . ܐܝܟܢܐ ܕܐܦ ܐܫܬܓܫܬ ܐܘܪܫܠܡ ܒܪܡ ܟܠܝܘ ܗܘܘ ܠܡܐܡܪܗ ܠܗܪܘܕܣ ܀ *Fuerunt autem numero tredecim; ſicut tradunt pleræque Hiſtoriæ de eis ſcriptæ. Et ii qui venerunt, erant Principes famigeratiſſimi & viri notiſſimi terræ Perſidis: & fuerunt apud eos populi multi & exercitus pluſquam mille virorum: adeo ut turbata fuit Jeruſhalem. Sed quidem prohibuerunt hoc dicere Herodi.* [At dico, potiùs turbata fuit Jeruſhalem propter malum nuntium de novo Rege.] Poſteà pergit particularia eorum Nomina docere, de quibus fides ſit penes Autorem, ܫܡܗܐ ܕܡܓܘ̈ܫܐ ܕܡܪܢ ܐܪܘܦܘܢ ܘܗܘܪܡܝܙܕ ܘܐܘܫܚܫܫ ܘܐܪܛܚܫܫܬ ܘܙܘܪܘܢܕܐܕ ܗܘܘ ܕܡܢ ܒܢܝ ܟܘܪܣ ܘܐܪܛܚܫܫܬ ܒܟܘܪܐ ܘܠܫܪܐ . ܘܡܠܟܝܐ ܦܪ̈ܣܝܐ ܡܠܟܝ̈ܢ ܗܘܘ ܐܡܪ ܘܗܘܐ ܐܡܪ . ܘܙܘܪܕܫܛ ܐܡܪ ܀ ܕܝܢ ܐܚܪ̈ܢܐ ܐܡܪܝܢ ܙܪܘܢܕܕ ܒܪ ܐܪܛܒܢ ܘܡܠܟܘܢ ܒܪ ܓܘܕܦܪ ܐܪܫܟ ܒܪ ܟܘܫܟܘܢ ܘܙܪܘܢ ܒܪ ܘܪܘܕܐ ܐܪܛܗܘ ܒܪ ܟܫܪܘ ܐܪܛܚܫܫܬ ܒܪ ܚܘܠܝܬܐ ܐܫܛܢܘܒ ܒܪ ܫܝܙܪܘܢ ܡܗܘܡܝܘ ܒܪ ܗܘܡܝܘܢ . ܐܚܫܝܪܫ ܒܪ ܚܘܒܝ ܙܘܙܐ ܒܪ ܟܠܒܝ ܡܙܘܕܘܣ ܒܪ ܟܠܠ . *Nomina Magorum Domini noſtri, fuerunt*

Arûphon,

Aiûphno, & *Hurmon*, & *Tachſheſh*. *Sunt qui eos ſic vocârunt*, *Gûdphor-bûm*, & *Aitachſkàſht*, *Labûdo*, & *Alphero*. *Linguâ Perſicâ vocati fuêre Amad*, & *Zûd-Amad*, & *Drùſt-Amad*. *In alio Exemplari*, *Abduiyâd*, & *Haiûndad filius Artában*, & *Shethàph filius Gûdophor*, & *Arſhîk filius Tabdûs*, & *Zerwand filius Wáiwarand*, & *Arîhu filius Choſrav*, & *Artachſhàſht filius Chaſhlîth*, & *Eſhtanbûzon filius Chaſhrûn*, & *Mabdûk filius Hûhom*, & *Achſhîreth filius Sachbon*, & *Sórdolach filius Beidon*, & *Mardûk filius Bel*. Perſica illa nomina quæ adducit, ſunt آمد *âmad*, i. e. *Vênit*: زود آمد *Zûd-âmad*, i. e. *Citò vênit*: درست آمد *Drùſt-âmad*, i. e. *Sincerus vênit*. Quæ omnia rei novitatis causâ recitare non gravatus fui. Alia hujuſmodi fictitia Nominâ etiam videri poſſunt apud Monachos: tædioſum & inutile eſſet repetere.

Magi qui Chriſtum viſitârunt, videntur veniſſe ex Parthiâ, ubi eadem Religio quæ in Perſiâ, iidemque Magi: nam Dynaſtia ſeu Regimen tunc erat apud Parthos, ibique Imperii Sedes. Apud hos (inquit *Pharh. Gj.* Autor) eo tempore regnavit گودرز *Ghûderz*, per 57 annos. Chriſtus quidem natus eſt paulò poſt initium Dynaſtiæ Parthorum, 41mo anno Auguſti, quo tempore apud Parthos (inquit Strabo) rerum potitus eſt *Phraates* Orodis filius: is aliàs dictus eſt *Phraortes*, quod eſt vitiatum Nomen pro فریدون *Phridûn*. Rex qui Straboni *Phraates*, aliis videtur dictus شابور *Shâbur* filius τῦ اشك *Aſhk*. Sed ſecundùm probatiores Hiſtoricos, dictus *Phraates* Auguſti favorem inire cupiens, Tropæa de Romanis erecta & ab eis ablata remittebat, & metu inductus 4 Filios Obſides Romæ educandos in anteceſſum mittebat, inter quos *Vonones* qui Patri ſucceſſit. Dictus *Phraates* videtur regnâſſe 40 annis, partim ante & partim poſt Chriſtum natum. Dictus Parthorum Rex *Phraates* braccatus & fluente Pallio ſeu Stolâ cernitur in Auguſti Nummis, ſe humilians, & dextro genu flexo porrigens Militaria Signa Romanorum eáque reddens Auguſto, (ea ſc. quæ Orodes à Craſſo abſtulerat:) omnes quoque Captivos reſtituit: quod factum eſt 18 annis ante Chriſtum natum, anno 20 Herodis. Ad hoc obſervat Ovid. Faſtorum V,

Parthe refers Aquilas, victos quoque porrigis Arcus,
Pignora jam noſtri nulla pudoris habes.

Sibi enim metuebat, conſcius quòd nulla pacta ſervaverat, cùm eſſet ſceleratiſſimus homo, nullius fidei aut juſtitiæ; qui inter alia ſcelera, Patrem & Fratres & adultum Filium interfecerat. Is etiam ad Augu-

ſtum

Phraates genuflexus reſignans Armeniam Auguſto.

Phraates genuflexus reddens ſigna militaria Auguſto, cum Tiarâ directâ.

Corona Parthica.

Miles Parthicus cum Tiarâ reflexâ et jaculo et arcu.

Reverendiſſimo in Chriſto Patri, THOMÆ div. prov. Archiep. Cant. totius Angliæ Primati et Metropolitano, Sereniſſimæ Maj. Regiæ à ſecretioribus Conſiliis, haſce Parthici Regis (qui Magos ad Chriſtum legavit) Icones ex vet. nummis deſumptas, Gratitudinis ergô lubens meritóq. D.D.D. Autor T.H.

ſtum miſit 4 ſuos Filios Romæ educandos, idque circa annum 30 Auguſti, circa 10 aut 12 annis ante natum Chriſtum, ut dicitur. Sunt qui volunt id ſuaſu uxoris factum, ut alius filius Phraataces in regno ſuccederet. Iſtis eorúmque famulitio Auguſtus aſſignavit 7 Domos, quas memorat P. *Victor* in Libello *de Regionibus urbis Romæ:* ibi enim in Regione duodecimâ (quæ *Piſcina publica*) erant *Septem Domus Parthorum*. Cúmque vidiſſent Coriorum Parthicorum elegantiam, Romani in poſterum habuerunt *Parthicarios*, qui Parthico more concinnarent Coria; ex quibus itaque Imperatores Romani (& poſteà Conſtantinopolitani) parari voluerunt Calceos ſuos, Turcicè jam dictos چنك *Tchangh*, ſeu (ut Græci moderni ſcribunt,) τζάγκας. Idem *Phraates* ab Auguſto per Epiſtolam juſſus eſt ei reſignare Armeniam, quod primò neglexit, ægrè etiam ferens quòd ab Auguſto non ſcriberetur *Rex Regum*. Sed cùm videret turbas eſſe domi, mox reſipiſcens id fecit, & gratiam cum Auguſto inivit.

Ab iſto itaque Rege miſſi ſunt (vel ſaltem eo haud inſcio venerunt) Magi. Nam quòd Perſis revelata fuerit Chriſti nativitas, certi ſumus ex Evangelio: & præterea plerique Autores iique Doctiores idem ſtatuunt.

Cur Deus Perſas præ aliis Gentibus dignatus eſt favore tantæ Revelationis, ipſe meliùs novit. Quatenus autem videtur, imprimis erat pro Dei Gloriâ ut extrema terræ maturè viderent Salvationem Domini, natum Chriſtum agnòſcerent, munera offerrent, & Officia ſua ei præſtarent: ideóque à longinquo venerunt ex Oriente. Deinde Deus peculiarem pro iſto populo amorem habuit, quia iſti in toto Orbe ſoli (præter Judæos) fuêre qui à primordiis gentis Dei veri cognitionem & cultum retinuerunt. Miſcuerunt quidem multas nugas; ſed interim Dei cultum non neglexêre, pietatem proſequentes. Et quòd hoc modo devoti & religioſi manſerunt, ſuo tempore teſtatur Strabo p. 500, Μάγοι· ȣ̃τοι μὲν ȣ̃ν σεμνȣ̃ τινος εἰσὶ βίȣ ζηλωταὶ, *Magi ſunt religioſæ alicujus vitæ zelotæ.* Et vitæ eorum pietatem perſpiciens Pythagoras, (poſtquam totum Orbem peragrâſſet & omnes Religiones vidiſſet,) eam Magorum amplexus eſt: ſic Porphyrius de Pythagorâ agens, tradit, *Deorum Sacra & Cultum cæteráque vitæ Inſtituta, eum ex Magorum inſtitutione accepiſſe ajunt.* Et poſteà narratur quomodo conceſſerit ad Magum *Zabratum* (qui creditur *Zoroaſtres*,) & quid boni ab ipſo didicerit: *Babylone cum aliis Chaldæis vixit; atque conceſſit ad Zabratum, cujus ope à prioris vitæ ſordibus*

dibus expurgatus fuit, & à quibus rebus homini ſerio abſtinendum, didicit; tum de rerum naturâ & principiis Univerſi docentem audivit. Hinc Pythagoras ea quæ à Magis didicerat, alios docebat: *Talia præcipere ſolebat: imprimis autem veritati ſtudendum: ſolum enim illud homines Deo ſimiles efficere poſſe: nam & Deum ipſum (uti cognoverat ex Magis qui illum Oromazen appellant,) corpore quidem Lumini, animâ autem Veritati ſimilem eſſe.* Quomodo Perſæ ſemper orthodoxam in Deo Fidem tenuerunt, ſicut pios & bonos decet, vide in ſeq. Capite de *Perſarum Fide*, D. Hieronymus adverſus Jovinianum 2, ex Eubulo refert, *Apud Perſas eſſe tria genera Magorum, quorum primum (qui doctiſſimi & eloquentiſſimi,) exceptâ farinâ & olere, nihil amplius in cibo ſumunt.* Hîc intelliguntur *Archipræſules*: nam alibi docuimus Magorum *Sacerdotium* diſtinctum fuiſſe in *Sacerdotes*, *Præſules* ſeu *Superintendentes*, & *Archipræſules*. Et quòd ad hoc uſque tempus pii manſerunt, ſatis conſtat: nam ii qui hodiernæ eorum converſationi aſſueti ſunt, referunt eos eſſe probos & bonos homines, vitæ honeſtate præ aliis populis notabiles, nemini facientes fraudem aut injuriam, ſed potiùs injuriam patientes, ut priſtinæ pietatis & ſimplicitatis exemplar: nam indoles illis ab eâ omnium gentium diverſa. Et ut Deus benignus fuit erga *Kenitas* & alias Gentes merè idololatricas qui benè tractarunt Iſraelitas in tranſitu Deſerti, ita ut multò magis dilexerit Deicolas Perſas propter *Ahaſueri* erga illos amorem in Captivitate eorum in urbe *Shuſhan*. Et poſteà Deus (qui ab omni ævo præviderat quid ex ſuâ ordinatione futurum eſſet,) ex peculiari erga Perſas continuato favore, decrevit *Cyrum* orientis Monarcham fore, & longè antequam naſceretur, præfinivit eum *Unctum* ſuum & *Paſtorem* ſuum, qui executioni demandaret totam voluntatem ſuam, ſc. in reædificatione Domûs Domini & in reſtitutione Vaſorum aureorum quæ Nebucadneſſar auferens tranſtulerat in Babelem, &c. prout fuſiùs legitur in Libro Ezræ. Cùm itaque Deus inſigne opus præſtandum haberet, (ſcil. ad ædificandum Templum & ad vindictam ſumendum contra idololatricos Chaldæos,) idque Perſarum manibus præſtari vellet, is hoc revelavit *Iſaiæ* prophetæ, à quo *Cyri* Regis pientiſſimi provincia expugnandi Babylonem prænotabatur & in anteceſſum deſignabatur 200. annis antequam Cyrus naſceretur aut dicta prophetia impleretur. Sic *Iſa.* XLIV: 28, *Qui de Cyro dicit, Iſte eſt Paſtor meus, & perimplebit omnem voluntatem meam.* Talis enim fuit Dei voluntas, ut Urbs & Templum reædificarentur, atque ut Chal-

dæi

dæi caſtigarentur. Ideóque pergit prædicendo Cyri victorias contra eos, quos poſtea ſubjugavit & eorum Idola confregit; ut *Cap.* XLV. 1, *Sic dicit Dominus Uncto ſuo Cyro, cujus dextram tenui ad ſubjugandum nationes coram eo; & ſolvam lumbos Regum ad aperiendum coram eo Valvas, & Portæ non claudebuntur.* 2, *Ibo ante te & loca curva complanabo: diffringam portas æneas, & diſcindam vectes ferreos.* 3, *Et dabo tibi Theſauros tenebrarum & divitias abſconditas è ſecretis locis, ut ſcias quòd ego Dominus qui vocavi Nomen tuum, ſum Deus Iſraelis.* 4, *Nam propter Jacobum ſervum meum & Iſraelem electum meum, vocavi te Nomine tuo: cognominavi te, quamvis me nondum noveris.* 5, *Ego enim Dominus, & non eſt alter, nec eſt Deus præter me: cinxi te, quamvis me nondum noveris.* 13, *Suſcitavi illum in juſtitiâ, & dirigam omnes vias ejus: ipſe ædificabit Urbem meam, & liberos dimittet captivos meos; non autem pro pretio aut remuneratione, inquit Dominus exercituum.* Hæc omnia ſpectant ad *Perſas* & in eorum favorem dicta ſunt. Et inter onera Babyloniæ, Deus minitatur ſe excitaturum *Medos*, *Iſa.* XIII. 17, *En contra eas excitabo Medos qui non curabunt argentum nec delectabuntur auro.* 19, *Et Babylonia regnorum gloria & Chaldæorum excellentiæ decor, erit ſicut quando Deus deſtruxit Sodomam & Gomorrham.* Et de Babyloniæ ruinâ per *Medos* & *Perſos*, vaticinando pergit, *Cap.* XXI. 2, *Aſcende ô Elam, obſidium pone ô Media.* 9, *Cecidit Babylon, omnia deorum ſculptilia ad terram uſque confregit.* Scil. Cyrus fregit & perdidit omnia Babyloniorum Idola, eorum loco veri Dei cultum ſubſtituendo, ut ſuprà diximus: Deus enim promiſit per eorum manum profligare Chaldæorum Idololatriam, quod tandem præſtitit, quando poſteà Cyrus Babylonem expugnavit pro Dario Medo. Beli etiam Templum Babylonicum poſtea vaſtavit Xerxes Perſa: Et hodie tota urbs evanuit, ita ut ne quidem Rudera ejus appareant ſupra terram. Atque idem Xerxes alia Græcorum Templa Idololatrica evertit. Tanta & tot magnalia fecit Deus per manum Medorum & Perſarum, qui ſemper veri Dei cultores & fideles, Idololatriam exoſi. Sed propter eorum luxuriam, eos tandem tradidit Alexandro: & poſtea regnum veteribus Perſis ademit, ut hodie fit. Et ut Deus fecit Judæis (quamvis eſſent mali homines ſemper à Deo deflectentes ad Idololatriam,) propter Meſſiam ex eis oriturum, nempe eos tantùm caſtigavit ſæpè ut pater filios quos amat, & noluit abſolutè eos deſerere ne quidem in Captivitate ſuâ; (nam curam eorum gerebat in omnibus locis ubi diſperſi erant;) ſic quam-

vis Perſæ multas nugas cum Dei cultu miſcuerint, Deus connivebat propter grande opus quòd à Cyro Perſarum Rege præſtandum decreverat. Et poſteà hoc facto eóque mortuo, noluit tamen (ex veteri amore) hujus gentis totaliter obliviſci, quin ſtatim poſt *Cyri* tempus per *Zoroaſtrem* revelavit eis nativitatem Meſſiæ, ut Perſis annuntiaret Salutem. Et proculdubiò Deus excitavit Danielem & alios qui Cyrum facerent certiorem quòd ab *Iſaiâ* prophetâ *Ipſe* nominatim prædictus fuerat ut Domini Paſtor & Operarius Dei cœli; quæ cum religiosâ ejus diſpoſitione concurrerunt. Inſuper cùm à Judæis nominarentur omnes eorum Ritus coram Rege, & inter alia, quòd Hieroſolymis Deus coleretur Perſarum more *perpetuo igne*, ille mox toto animo accinxit ſe ad curandum ut id quod prædictum fuerat, impleretur. Hinc eſt quòd inter reliqua *Diplomatis* ejus Contenta, hoc tanquam primarium & præcipuum ibi præmiſſum eſt, jubendo (1 *Ezdræ* VI. 24,) *ut extrueretur Domus Domini Hieroſolymis, ubi Sacra peraguntur igne perpetuo*, ut ſuprà notavimus. Cúmque Deus Domum Gloriæ ſuæ Perſarum juſſu & autoritate extruendam & inſtaurandam curaverat, non eſt mirum quòd ex peculiari erga eos favore, poſteà Chriſtum illis etiam in carne naſcendum revelaverit.

Eorum itaque اورغ عليمبود *Orangh alimbûdi* ſeu *Viri Sapientes* videntes بنتغن *Bintangnja*, *Stellam ejus*, ejuſdem apparitione moniti venerunt ad *Ghangh-diz Houcht* ſeu *Paradiſum Judæorum*, ſic enim Hieroſolymam vocabant. Hoc autem eos docuit *Zerduſht* (qui Græcis *Zoroaſtres*,) cui hoc revelatum fuerat cùm aliæ prophetiæ ferè ceſſâſſent. Deus enim in S. Scripturâ haud ſemel ſecreta revelavit Pſeudoprophetis: & ſpeciatim hoc ipſum de *Meſſiah* revelatum fuerat *Balaamo*, qui invitus pronuntiavit *Stellam orituram è Jacob*. &c. Talem itaque de *Meſſiah* Prophetiam (referente *Shahriſtâni*) *Zerduſht* in Operibus ſuis ſcriptam reliquit, obſcurè ut ſolent eſſe prophetiæ, ومما
اخبر به زرادشت في كتاب زندوستا قال سيظهر في اخر الزمان
رجل يسمي اشيدربكا معناه رجل العالم يزين العالم بالدين والعدل
ثم يظهر في زمانه بتياره فيوقع الافة في امره وملكه عشرين سنة ثم
يظهر بعد ذلك اسيدربكا علي اهل العالم يحيي العدل ويميت الجور
ويرد السنن المغيرة الي اوضاعها الاول وينقاد له الملوك ويتيسر له
الامور وينصر الدين الحق ويحصل في زمانه الراحة والدعة وسكون
الفتن

الفتن وزوال الأمن *Ex eis quæ prædixit Zerâduſht in Libro Zendaveſtâ, eſt; quòd dixit ultimis temporibus appariturum Hominem dictum Oſhânderbeghâ, i. e. Homo Mundi, qui Mundum Religione & Juſtitiâ ornaturus eſſet. Deinde ejus tempore appariturum etiam Petyâra ſeu Diabolum, qui rebus ejus & regno ejus moleſtiam afferret per viginti annos. Tum poſthac appariturum Oſiderbeghâ qui incolis Mundi reviviſicaret juſtitiam & ſedaret injuriam, & immutatas conſuetudines in loca ſua priſtina reſtitueret. Et quòd illi obſecuturi eſſent Reges, eique facilitarentur negotia: & quòd opem laturus eſſet Religioni veræ: & quòd in ejus tempore obtineretur quies & tranquillitas, eſſetque ſedatio diſſidiorum & receſſio moleſtiarum.* Sic *Shahriſtâni* Scriptor Mohammedanus ex Libro *Zendaveſtâ.* Hæc Hiſtoria eſt ferè eadem quæ apud D. *Tavernier* in Itinerario paulò aliter narratur lib. 4. cap. 8, prout acceperat à Sacerdote quodam Perſâ in *Kirmân*, qui obſcurè in ſuâ & Perſarum (de *Meſſiah* & futurâ Mundi *Redemptione*) Hypotheſi, ſequentia ex Zoroaſtrianis operibus referebat: *Quòd ſcil. dum eorum Propheta ſuper aquam ambularet, ab ipſo excidiſſe tres ſeminis genitalis Guttas, quæ ſemper poſteà ibidem ſervabantur. Quòd eorum Deus mittebat Virginem ab ipſo peramatam, ſuper eundem fluvium, quæ per receptionem primæ Guttæ imprægnaretur Puero quem in anteceſſum vocabant. Ouſhîder: qui tunc poſteà in Mundum cum autoritate veniens, efficiebat ut Patris ſui Lex reciperetur; & eandem non tantùm ſuæ prædicationis eloquentiâ, ſed & miraculis confirmabat. Filius ſecundus cui nomen Ouſhîderma, ex ſecundâ Guttâ in utero conceptus, Fratrem ſuum juvabat, efficiendo ut Sol curſu ſuo ſiſteretur, totum Mundum de doctrinæ ejus veritate convicturus. Tandem ex tertiâ Guttâ Filium tertium ex eâdem matre eodem modo concipiendum, cui nomen futurum erat Sennoïet-hoſius, qui cum majore quàm duo fratres autoritate venturus eſſet, omnes ad Prophetæ ſui Religionem planè adducturus. Et quòd deinde poſteà mox futura eſſet univerſalis Reſurrectio, quo tempore omnes cum Animabus corporibus reünitis vel in Paradiſum vel in Gehennam abituri eſſent. Et quòd tunc omnes Montes humiliarentur, & omnes Mineræ liquefactæ; & Gehennæ abyſſo oppletâ, Diabolorum manſio deſtrueretur.* Hæc in Appendice noſtro fuſiùs recitabimus. Hi dicti tres Filii Fratréſve videntur indigitare triplicem *Meſſiæ* ſtatum, ſcil. ejus *Nativitatem*, & *Adultam ætatem* in quâ Mundo prædicavit, & tandem ejus *Adventum* in extremo Judicio.

Dicta inquam *Zerduſhti* prophetia planè indigitat *Meſſiam*, cujus expectatio-

expectationem prædictam noverat ex Veteri Teſtamento quod ei benè notum fuit: & inde factum eſt ut Chriſti Adventus in carne Perſis revelatus fuerit; nec omnes Judæi Veteris Teſt. conſervatores & ſoli poſſeſſores, aliam expectationis anſam habuêre. Ideóque nemo in poſterum (ut ſpero) mirabitur quòd Chriſtus Perſis revelatus fuerit.

Quin & planiora eum de *Chriſto* docuiſſe narrat *Abulpháragj* in Dynaſtiarum Libro p. 54, زرادشت معلم المجوسية والباقي *Zerâduſht Præceptor Maguſæorum* ---- *Perſas docuit de manifeſtatione Domini Chriſti; jubens illos ei Dona afferre: indicavitque futurum ut ultimis temporibus Virgo conciperet Fœtum abſque contactu viri; cúmque naſceretur, apparituram Stellam quæ interdiu luceret, & in ejus medio conſpiceretur figura Puellæ Virginis. Vos autem ô filii mei, ante omnes Gentes ortum ejus percepturi eſtis. Cùm ergò videritis Stellam, abeuntes quò vos illa dirigat, Natum iſtum adorate, offerentes ei Munera veſtra. Eſt quidem ille Verbum quod cœlum condidit.* At apud eundem Autorem p. 70 legitur, *Autogius* (vel potiùs Lycinius) *ad Cæſarem ſcripſit, Perſæ Orientales regnum tuum ingreſſi, Puero qui in regione Judææ natus eſt, Dona obtulerunt. Quis autem ille ſit aut cujus filius, ad nos nondum pervenit.* Hæc pulchrè conveniunt cum Jacobi prophetiâ, *Gen.* XLIX. 10, *Quòd ipſe futurus eſset expectatio Gentium*, vel ut aliàs exponitur, *Ad eum eſſet aggregatio Gentium.*

Deum per *Balaamum* revelaſſe Chaldæis (à quibus habuerunt *Magi*) *Meſſiæ* nativitatem *Theodorus Tarſenſis* refert, τὸν φανέντα ἀςέρα, μὴ ἕνα τῶν πολλῶν κατ' ὀυρανὸν εἶναι· ἀλλὰ δύναμίν τινα θειοτέραν, &c. *Viſam Stellam non fuiſſe unam è multis in cælo, ſed vim quandam diviniorem in Aſtrum conformatam, quæ omnibus Domini Nativitatem nuntiaret. Porrò Magos à Chaldæis ita accepiſſe, Stellam quandam olim fore, quæ natum in carne communem Salvatorem nuntiaret: hoc illis Vaticinium, tanquam ejuſdem Artis ſtudioſum, narrâſſe Balaamum illum, qui vel invitus imprecationis loco benè precando Iſraeli, benedictioni ſuæ naſcituri Regis ortum, & hujus Præconis Stellam admiſcuiſſet. Dum autem ſeſe videndum obtulit Dominus, præ cæteris nationibus Perſis oſtenſus eſt; ut quibuſcunque eum expectantibus, ſive Magis ſive Incantatoribus, per ipſum Gratia & Redemptio donaretur.* Sic ille. Meliùs autem omiſiſſet *Incantatoribus*, cùm Perſæ non fuerint tales.

Zoroaſtri fermè contemporaneus fuit inſigniſſimus quidam Aſtrologus

logus cui Nomen جاماسپ *Gjâmaſp*, qui à quibuſdam Turcis & Perſis creditur *Danielis* prophetæ filius: ſic *Chalîl Sûphi* habet, جاماسب دانیال پیغامبرك اوغلی در مشهور حکیم در *Gjâmaſp fuit Danielis prophetæ filius, celeberrimus quidam Philoſophus*, de quo Arabicè extat Mythologiæ Libellus de *Daniele* & *Gjâmaſp*: quamvis aliàs apud Judæos nuſquàm comperimus Danielem fuiſſe nuptum. Is fuerit potiùs Danielis Diſcipulus aut Puer cui ex more dicebat *mi fili*. Nam *Daniel* qui ſenex vivens tempore *Cyri*, potuerit habere Diſcipulum juniorem qui diutiùs viveret uſque ad tempora *Hyſtaſpis*, cujus *Gjâmaſp* fuit Conſiliarius, quia Sapiens & Philoſophus inſignis. In Libro *Mugj.* p. 227, narratur inter Perſas fuiſſe 10 viros incomparabiles; quibus in toto Orbe nulli ſuo genere pares fuêre: & inter hos fuiſſe *Gjâmaſp*, ششم جاماسب وزیر گشتاسب بن لهراسب بود وازرا کتابیست احکام جاماسب گویند حکم کرده است بر قرانات ودر آنجا خبر داده است بخروج عیسی ومنشاء محمد وزایل شدن دین مجوس وخروج ترك وخرابی عالم وخروج شخصی که ایشانرا ترك ـ ومثل او درهیچ صنف نبوده است *Horum ſextus fuit Gjâmaſp Aſtrologus qui erat Hyſtaſpis Conſiliarius. Ille eſt Autor Libri quem vocant Judicia Gjamaſpis, in quo judicium fecit de* Planetarum *Conjunctionibus. Et ibidem notitiam dedit quod aliquando prodiret Jeſus, & de ortu Mohammedis, & quòd abolenda eſſet Magorum Religio: & quòd prodirent Turcæ, & deſtrueretur Mundus: & quòd proditurus eſſet aliquis quem Turcæ ſibi --- Et ſanè ei ſimilis in omni genere Aſtrologus nunquam extitit.* Malè exaratum & mutilum exemplar citationem exhibet imperfectam. Perſæ Chriſto citeriores fabulantur Chriſtum in cœlos aſcenſurum, intrâſſe in ædes cujuſdam Religioſi cui nomen سکو *Socû*, & inde aſcendiſſe.

In Vitâ *Confucii* qui plus quàm 500 annis ante *Chriſtum* vixit, narratur quòd ipſe ſolebat dicere; *Ipſe Homo eſt in Occidente.* Plura videas in ejus Vitâ in 8vo, p. 23. Sed in ejus Vitâ per D. Couplet Philoſophiæ Sinicæ præmiſſâ, Sinicè legitur, *Si fam, Yeu Ximgin*, ſeu (ut noſtræ pron. conformare poſſim,) *Si fang, Yeu Shing gin*, i. e. *Vir Sanctus in Occidente exiſtit.* Quibus verbis an propheticè reſpexerit Chriſtum, vel potiùs hiſtoricè Judæorum Summum Sacerdotem, dubitatur. Ego ſanè poſteriore ſenſu accipiendum duco. Utcunque

tamen ſit, certum eſt 65 annis poſt Chriſtum natum, Imperatorem *Mingh-Ti* dictis Confucii verbis partim, partimque per apparitionem Viri Sancti in Somnio viſi, miſiſſe Legatos in Occidentem ad exquirendum dictum *Virum Sanctum & Legem Sanctam.* Sed illi pervenientes ad aliquam Inſulam prope Mare Rubrum, non auſi ſunt ulteriùs procedere: re itaque infectâ redierunt. Ne autem in caſſum videretur Legatio, loco *Viri Sancti*, Imperatori retulerunt *un Pagode* ſcil. Idolum *Fæ* ſeu *Fe* Impoſtoris *Fæ kiae*, (non *Fohi* ut aliquis legit, qui fuit Imperii Sinici fundator primus:) & hoc modo Idololatriam atque Metempſychoſin in Chinam primò invexerunt. Sed nihilominùs poſteà Dei providentiâ factum eſt ut Lex Sancta propagata fuit in China, uti conſtat ex prolixâ Inſcriptione Sinicâ apud Kircherum in *Chinâ illuſtratâ*, ut & ex ternis procerrimis ſacræ Trinitatis effigiebus (non æqualis proceritatis) quas uſque hodiè in Idololatricis ſuis Templis ſervant, quod didici à Chinenſi Amico *Shin Fo-çungh*.

CAP. XXXII.

Ex orientali mythologiâ unius Σιβύλλης *origo; reliquarum exploſio. In linguâ Chaldaicâ & Phœniciâ* Virginis *cœleſtis ſignum ſynecdochicè & tectè notari ſolere ſuî Symbolo* Σιβύλλα *ſeu* Spicâ, *quo nomine intelligitur totus Aſteriſmus. Unde Docti & Sacerdotes mythologiæ cuſores de cœleſti & miraculoſâ* Virgine *vaticinatrice mira pro ingenii ſpecimine finxerunt & credulo vulgo obtruſerunt, (ut in cæteris ſolebant facere:) adeò ut tandem mos eſſet cuilibet inſanienti* Virgini *ſe vatricinatricem prætendere. Quâ occaſione etiam de Phœnice agitur, atque Zodiacalium Signorum origo Græcorum fictionibus antecedere ſtatuitur. De illis & aliis Aſtris videri poſſunt Notæ noſtræ ad Conſtellationes apud Ulugh Beighum Perſ. Lat.*

UTI autem hoc loco perſequar præcipuos qui de Chriſto aliquid prædixerint vel prædixiſſe prætenduntur, apud facilioris fidei viros aliquid revelâſſe cenſeantur *Zoroaſtris* pſeudoracula carmine Græco conſcripta; quæ tamen (proh dolor!) vel à *Pſello* vel ab aliquo Græcorum Monacho conficta ſunt, & à *Patritio* & aliis edita. Talia autem fictitia magis convellunt quàm Chriſtianam Religionem confirmant, uti faciunt debilia Argumenta omnia, quæ aliquam cauſam ſemper labefactare potiùs quàm juvare judicantur. Ejuſmodi ſpuria de Chriſto extant in Apocryphis 2 *Ezdræ*, Cap. II & VII. Et ejuſdem farinæ cenſûſque ſunt *Sibyllina Oracula* (ut vocantur,) quæ prætenduntur de *Chriſto* continuiſſe Vaticinia quædam per tot Virgines effuſa,

effuſa, quæ (vah mirum!) clariores quàm olim Prophetæ Revelationes habuiſſe prædicantur. Hæ erant numero 10, quas (cùm celebre evaderet nomen,) variæ Regiones ſibi vindicare ſatagerunt. Harum primam Perſicam fuiſſe meminit *Niçanor* in rebus geſtis Alexandri Magni. Et *Lactantius* dicit *Sibyllas* fuiſſe multas. Mirum eſt in quantum Sibyllinorum Rumor veteres deluſit, tam Ethnicos quàm Chriſtianos, & æquè ac Phœnicis fabula penè ab omnibus creditus. Quòd prætendebant *Sibyllam Erythræam* quædam de Chriſto ſcripſiſſe, refert D. Auguſtinus de Civ. Dei lib. XVIII, cap. 23. Sed talia non credenda docet in Libro contra Fauſtum Manichæum XIII, cap. 15. Ea quæ hodiè ſub eo nomine extant, nullum Oraculum continent, ſed tantùm Hiſtoriam Biblicam ab aliquo Chriſtiano ex Bibliis & Patribus collectam, & carmine Græco conſcriptam. Illa autem futilia quæ reverà à Sibyllis ſcripta putantur, nullibi extant. Anilia quædam Myſteria 9 tomis ſcripta, olim oblata fuêre Tarquinio Superbo à furente quâdam Vetulâ Cumis ortâ, quæ ideò *Sibylla Cumana* audit. Nihil autem de Chriſto continuiſſe creduntur, ſed potiùs res ad Romanum Imperium ſpectantes. Et ſic Sibylla Erythræa, & aliæ. Ideóque à Romanis primò deſignati ſunt *Quinque* Viri, deinde *Quindecim*, qui ergò *Quindecimviri* nominati ſunt, talium Fatidicorum Librorum Cuſtodes; quorum etiam erat de eis Judicare, & in eis benè verſari, ut pro natâ occaſione conſulentibus reſpondere poſſent. Et, ut notat Tacitus lib. 4, talis erat *Caninius Gallus*, qui à Magiſtratu increpatus fuit, quia nimis temerè aliquid quod illis videbatur ſpurium, inter Sibyllina oracula admiſerat, *cùm* (inquit Tacitus) *multa vana ſub Nomine celebri vulgabantur*. Unde conſtat plures tunc ſolere ſe Vaticinatrices prætendere, & ſatagere ut ſua Vaticinia ſub Sibyllinorum nomine Quindecimviris obtruderent.

Videntur ea Scripta fuiſſe talia ac ſuperiori ſeculo erat *Noſtradamus*. Debebant autem eſſe Fœminæ, eæque Virgines, ut hujus Fabulæ origini meliùs correſponderent: &, ſi aliqua fatidica Fœmina artificiosè & audacter aliquid de rebus publicis pronuntiabat, tum ejuſdem Effata inter Oracula admittebantur. Nam (ut ex Orientali Mythologiâ elicitur,) ſecundùm illorum temporum genium, à Myſteriorum Cuſoribus Chaldæis & Phœnicibus prætendebatur miraculosa quædam *Virgo* nomine *Sibylla*, ſeu ut Tacitus *Sibulla*: unde factum eſt ut quævis Enthuſiaſtica fœmina & ecſtatico furore acta vaticinatrix, eodem etiam nomine vocaretur. Sic Lactantius, *Omnes*

[fœminæ] *Vates*, *Sibyllæ ſunt à veteribus nuncupatæ.* Et Servius ait, *Sibylla eſt appellativum nomen omnium vaticinantium:* & alibi, *Sibylla eſt omnis Puella cujus pectus numen recipit.* Ideóque *Sibyllæ* & *Bacchides* unà nominantur à Plutarcho; nec ſanè melioris ſortis erant quàm *Mænades* & *Thyades*, & *Baſſarides*, quæ ex *Bacchis* fuêre.

Quid Sibyllæ ſcripſerint, certò non conſtat; cùm id quod ſcripſerunt, nullibi extet; earum enim Libros *Stilico* dum contra Honorium & Arcadium defectionem moliretur, cumbuſſit. Libri ad Tarquinium allati, ſervati ſunt uſque ad Bellum Marſicum: & tunc unà cum Ciſtâ lapideâ in quâ ſub Jovis Capitolini Templo reconditi ſunt, conflagrârunt dicti Templi incendio. A talium rerum Fictoribus adornata ſunt quædam Fragmenta ab Autoribus citata, quæ veterum Prophetarum de Chriſto Effatis multò planiora ſunt; & hoc nomine fictionem redolent, ut ſolent piæ fraudes omnes. Adeò ut vetera Sibyllina in Orbe jam hodiè Nomine & Rumore potiùs quàm Re circumferantur. Et fortè ſapientiores Ethnici talibus fidem reverà non adhibuerint: ſed politicum erat: & cùm plebs talia crederet, ſatius erat ut Magiſtratus ejuſmodi religioſis fraudibus in obedientiâ contineret populum; *Dii ſic voluere*: *Oraculo monitum eſt*: *Sibyllæ prædixerunt*: quia *populus vult decipi*, & *decipiatur*. Nam omni ævo in uſu fuerunt tam piæ quàm politicæ fraudes, inter quas numeranda ſunt *Sibyllina*, quæ nullo ſenſu erant *Oracula*, niſi quòd fuerint dubia, obſcura, & amphiboliæ plena, ut ita in utramque partem & latiorem ſenſum conſtruerentur, & omni eventui indifferenter ſubſervire poſſent. Ne autem hæc gratis dixiſſe videar, audiamus Ciceronis de hac re ſententiam in Lib. II de Divinatione; *Sibyllæ Verſus obſervamus, quos illa furens fudiſſe dicitur. Quorum Interpres nuper falſa quædam hominum famâ dicturus in Senatu putabatur, eum, quem reverà Regem habemus, appellandum quoque eſſe Regem, ſi ſalvi eſſe vellemus. Hoc ſi eſt in Libris, in quem Hominem & in quod Tempus eſt? Callidè qui illa compoſuit perfecit, ut quodcunque accidiſſet, prædictum videretur, Nominum atque Temporum definitione ſublatâ. Adhibuit etiam latebram obſcuritatis, ut iidem Verſus alias in aliam occaſionem poſſe accommodari viderentur.* Ex ejus verbis conſtat eum hæc in Libris non vidiſſe, ſed ea tantùm traditione accepiſſe. Nempe Ciceroni & ſapientioribus ſubolebat talium fraus: ideóque à genere fœmino in maſculinum *qui* tranſit; cùm crederet hoc eſſe aſtuti alicujus nebulonis opus ſummâ cum induſtriâ & meditatione confictum.

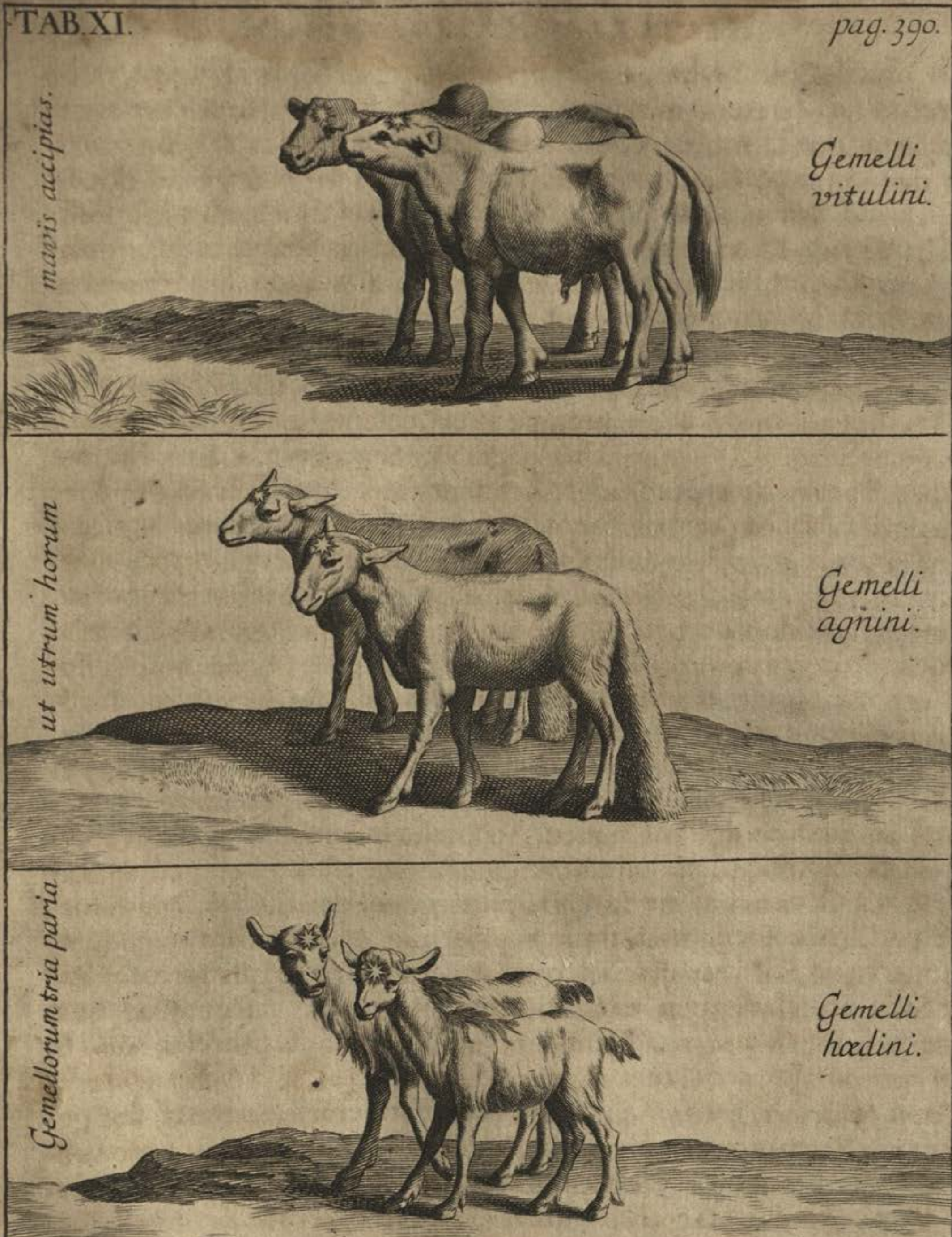
Si

Si Cicero non credidit, an Chriſtiani credent? Cùm talia apud ipſos Ethnicos ſordeſcerent, haud mirum eſt quòd eæ quæ poſtmodùm (arreptâ hac *Sibyllini* nominis occaſione) editæ ſunt quorundam Chriſtianorum piæ fraudes, à Celſo & Ethnicis ſtatim detectæ & exploſæ fuerint, Chriſtianæ Religioni plus detrimenti quàm emolumenti afferentes, eámque Ethnicorum contemptui & deriſui exponentes. Miror Chriſtianos talia deprompſiſſe Tela, quorum acies tam facili negotio retuſa. Abſit ut quis prætendat Dei cauſam defendere fictionibus ac mendaciis, & tam ineptis argumentis quæ eam potiùs enervare quàm corroborare cenſeant prudentiores. Nam aliquam cauſam debili ac infirmo argumento defendere, plus ei nocet & officit, quàm adverſarium afficit: à quo itaque abſtinuiſſe longè ſatiùs fuiſſet. Sic Chriſtianitati patrocinium quærere à *Sibyllinis*, eſt cauſam perdere. Spero Chriſtianam Religionem non tam infirmis rationibus niti: ne fortè fallaci fundamine ſubducto, collabaſcere & ruere potiùs quàm confirmari ſentiatur Chriſtianitas.

Unde autem tam myſterioſum Nomen natum & ad nos derivatum fuerit, in ſequentibus dicetur. A Sacerdotibus Ægyptiis fingebatur, Phœnicem viſum fuiſſe apud *Heliopolin*. Addam, immò & apud quamvis urbem: ſed meliore prætextu fictum quòd apud *Heliopolin* viſus fuerat *Helios*, (qui *Phœnix*,) alludendo ad nomen in quo latebat *Jocus*, qui ab aſtutis Sacerdotibus ut myſterium obtrudebatur ignaræ plebi. Cùm autem in Notis noſtris ad *Itinera Mundi*, *Phœnicis* Fabulam explicavimus, *Oſirin* noctu amiſſum craſtinâ luce reperiendum docuimus, & *Sirenum* mythologiam expiſcati ſumus, (tanquam in Chimæris ſectandis & proſequendis verſati;) ſic & hujus loci ſcopus videtur depoſcere ut ejuſdem censûs *Sibyllæ* origini etiam clariorem aliquam lucem (quaſi à fulgentiore Sydere derivatam) affundamus.

Ut itaque *Sibyllarum* etiam Myſterium recludatur, & Fabula (ſuper quam tota hæc fundatur hiſtoria) retexatur, præmittendum eſt, quòd cùm tota vetuſtiſſimorum hominum felicitas & vivendi ratio in Agriculturâ & paſtorali vitâ conſiſteret, ab illorum temporum Vatibus & Sacerdotibus conſcriptus eſt ſuprà memoratus كتاب الفلاحة *Liber Agriculturæ*, qui Religionem & Agriculturam miſcebat, ut proſperitate hujus, homines ad illam excitari poſſent; & ut exercitio illius, in hac etiam feliciores & beatiores evaderent. Cúmque à vetuſtiſſimis Chaldæis & Arabibus (ut teſtantur Maimonides & Abulpharagius & alii,) Stellæ crederentur inſignem vim habere in procu-

randis pluviis & imbribus, unde terra donaretur lætiori fruge & talem ſortiretur fertilitatem quæ eorum Agriculturæ & Paſtorali vitæ apprimè quadraret, multæ Conſtellationes à Pecoribus & rebus ruralibus denominatæ ſunt, ut olim in Notis ad *Olugh-Beighum* docuimus. Hinc etiam 12 Signorum Zodiacalium Nomina ab antiquiſſimis Chaldæis & Phœnicibus excogitata, rei ruſticæ adaptata ſunt: quædam verò à Græcis pro ſuo ingenio mutata & aliter interpretata. Propter dictam rationem horum 12 Signorum primum (quod tempore Hipparchi in Zodiaci & Eclipticæ interſectione ſitum,) dictum eſt Κριὸς gregis Zodiacalis Dux in circulo ſignifero qui Eclipticâ figurâ cœlum ad inſtar zonæ cingit: is eſt orientalibus حمل *Hamàl*, i. e. *Agnus adultus*, ſc. *Aries* dux pecudum & gregum. Et proximè veniebat *Taurus* dux pecorum & armentorum; quia verno tempore (cui hæc duo Signa præſunt,) moventur Sales qui omnis vegetationis & generationis principia ſunt, quibus animalia ad ſalacitatem excitantur, & hujuſmodi Beſtiæ incaleſcunt; & cùm ſuas partes egerint, concipiunt: & deinde pariunt (ſecundùm tertium Signum) *Gemellos* pecudum & pecorum, vel ſaltem ut *Geminos* pariant benè à poſſeſſoribus ominatum eſt, & ab harum Stellarum influxu ſperatum. Ideóque in veterum Aſtronomorum (ut & recentiorum) Sphærâ pingendi eſſent *Gemelli* (non *Hominum*, ſed *Brutorum*,) qui in beſtiis gemellos procurarent, ut impoſiti nominis ſcopo reſpondere, & rei ſignatæ Signum indigitare poſſent, cùm hæc omnia ad agriculturam ſpectent. Nam nihil ad rhombum ſunt *Caſtor* & *Pollux* Phœnicibus non noti, ſed ex Græcorum mythologiâ poſtliminiò petiti; cùm certè fuerit aliquid hiſce Denominationibus prævium & tempore antecedens. His ſupervenit Sol vernans: adeò ut *Aries* & *Taurus* qui virtute Solis & Salis ad ſalacitatem excitati, ſuas imprægnant fœmellas quæ deinde pariunt *Gemellos*. Nam ſi verum ſit illud Ariſtotelis, *Sol & Homo generant hominem*, tum æquè verum eſt, *Quòd Sol & hæc Animalia ſuam generant ſpeciem*, cùm ſine Solis cooperatione nulla fiat generatio nec fructuum maturatio. Hiſce proximum Signum eſt *Cancer*, ubi Sol in Tropico verſatus, ad inſtar hujus Animalis retrogradus eſt. *Cùm* (inquit Macrobius libro 1, capite 17,) *Sol in Signo Cancri æſtivum Solſtitium facit in quo eſt longiſſimi diei terminus, & inde retrogreſſum agit ad diminutionem dierum, Pythius eo tempore appellatur*, ὡς πύματον θέων, ὅ ἐςὶ τὸν τελευταῖον δρόμον τρέχων. *Idem ei nomen etiam convenit, cùm Capricornum rurſus ingrediens, ultimum breviſſimi diei curſum*

Reverendo Viro GUILIELMO STANLEY S.T.D.[ri] Archidiacono Lond. *et Cathedralis Paulini* Præb. Reſidentiario *hanc Tabulam Gratitudinis ergô lubens meritóq. D.D.D. Autor* T.H.

MB. *ſculp.*

curſum intelligitur peregiſſe. -- *Ideò autem his duobus Signis, quæ Portæ Solis vocantur, Cancro & Capricorno hæc omnia contigerunt, quòd Cancer animal retrò atque obliquè cedit, eadémque ratione Sol in eo Signo (ut ſolet) incipit agere retrogreſſum. Capræ verò conſuetudo hæc in paſtu videtur, ut ſemper altum paſcendo petat: ſic & Sol in Capricorno incipit ab imis in alta remeare.* Hactenus Macrobius. Poſteà Sol perveniens in *Leonem,* ubi ſc. Sol evadit Leo, & ſicut illud Animal eſt fortiſſimum, in ſummo ſuo vigore & fortitudine conſtitutus in menſe Julio. Deinde Sol viſitur in *Virgine,* & poſteà in *Librâ* ubi eſt in æquilibrio Aſcenſûs & Deſcenſûs, inter utrumque Tropicum ſeu Solſtitium medius, quo in loco eſt etiam caloris & frigoris æquilibrium. v. p. 258, lib. 1, cap. 21, fine.

Secundùm Phœnices & Chaldæos, Autumnali tempori (quando Fruges ad Meſſem maturæ,) præeſt *Signum Virginis* ſeu *Puellæ* Spicas in agro legentis. Hinc, inſigni Aſtronomo Perſæ *Abu Ma'ſhar* (corruptè *Albumaſar* & Ἀπομάσαρης dicto) in Sphærâ Perſ-Indicâ *in primo Signi Virginis Decano oritur Puella cui Perſicum Nomen* دوشيزه *Duſhîza* ſeu *Virgo.* Nempè præcipua hujus Signi Stella, eſt dictæ Virginis *Spica,* quæ Spicarum Faſciculum repræſentare cenſetur. Cùm enim quivis Aſteriſmus pro libitu fingentis quamlibet Figuram æquè referre ſupponeretur, pro hiſce Stellis configuratis olim fingi & pingi ſolebat *Virgo Spicam in manu tenens,* ſeu *Spicarum Faſciculum;* uti & hodiè apud nos etiam pauperiores Puellæ virgines tempore meſſis triticeæ Spicas legunt, eáſque in parvum Faſciculum ſeu Manipulum (Angl. a Songell) colligatas domum reportant. Virginis itaque Signum cœleſte eſt tantùm Emblema Puellæ terreſtris (Angl. a Leaſer) quæ meſſis tempore Spicas legit; idque neceſſitatis ſublevandæ cauſâ: quod quidem opus olim magis notabile, cùm Judæis juſſum ut pinguius aliquod Spicilegium pauperibus relinquerent.

Apud Arabes & Perſas hoc Signum Synecdochicè vocatum eſt سنبل *Súmbul* ſeu سنبلة *Sámbula,* i. e. *Spica;* quæ tamen propriè & abſque figurâ, eſt tantùm primaria hujus Signi Stella *Spicarum Faſciculum* repræſentans. Et hæcce Virginalis Signi pars (nomine tamen totius, *Virgo* ſubinde vocata,) toti huic Signo exprimendo ſufficiebat, cùm plura vel pingere vel verbis prolixiùs deſcribere non eſſet neceſſarium. A Phœnicibus itaque & Chaldæis in Zodiacalium Animalium ſeriem inſerta eſt *Virginis* ſpicilegæ *Spica* erecta eis dicta שבולת

ſeu

ſeu שבוליא Σίϐυλλα, meliùs reſcribendum Σιϐϐυλα: ſub quo tamen nomine (ut dictum) totum *Virginis* Signum intelligi ſolebat: adeò ut ſive *Spica* ſive *Virgo* hæc Conſtellatio dicta fuerit, perinde eſſet. Hac ratione factum eſt, ut Vocabulum quo *Spica* propriè ſignificata eſt, tandem Synecdochicè pro *Virgine* acciperetur; cùm reverà id Nominis Grammaticè & verbo tenùs denotaret ſimplicem *Spicam* Virginis Spicilegæ *Signum*, quod itaque *Spicæ* Nomine inclareſcere cœpit, & *Sibyllam* ſonabat. In poſterum ergò non Sibyllâ Cumanâ nec Erythræâ, &c. noſtræ aures perſtrepant: ſed Sibylla cœleſtis eáque unica ac ſola audiatur & conſulatur.

Hinc inquam Sibyllinæ fabulæ origo. Cùm enim hæc eſſet *Virgo* cœleſtis *Sibyllæ* ſeu *Spicæ* nomine ſignata, & illis temporibus ſcitum eſſet (quia ænigmaticum & obſcurum, dum plana & omnibus patentia ſordeſcerent,) & in eorum Mythologiâ ſpecioſum & ingenioſum, viſum eſt huic *Spicæ* ſeu *Virgini* aliquod תומה Θαῦμα tribuere, quaſi eſſet abſcondita revelans & occluſa retegens reſeránſque adeóque Vatem ſeu Prophetiſſam eandem appellare. Nam cùm ab *Aſtris* ſuam præteritorum & futurorum Scientiam illæ Gentes ſemper peterent, non erat illepidum nec veterum ingenio incongruum, huic *Vaticinatrici* Virgini (tanquam *Scientiæ* cœleſtis fonti) Σιϐύλλης ſeu *Spicæ* nomine ſubindicatæ, rerum Indicationes & Revelationes attribuere, & aſtutè ad deluſionem vulgi (ut ſolebant) multa futilia de eâ prædicare.

Eſt itaque hæc fictio valdè antiqua, imò antiquiſſima, Chaldæorum & Phœnicum temporibus coæva: cùm ex horum Theologiâ deſumpta fuit hæc fabula. Apud eos enim maximum ingenii ſpecimen ſemper habebatur aptè fingere myſteria, & res planas ingenioſè reddere abſtruſas, eáſque ut gryphos & ænigmata proponere, dum cordatiores in talium admirationem raperentur, & ut horum Oedypi eorum interpretationi ſatagerent & explicationi allaborarent: ignarum autem vulgus Sacerdotum & Sapientum traditionibus implicitâ fide addicti, ſummâ credulitate talia ut indubitata & oracula admiſerunt. Cùm itaque ob cœleſtem fabulam de vaticinatrice Virgine percrebeſceret fama, & quòd deberet eſſe ut Sanctior (non autem nupta aut deflorata) quæ talium Revelationum particeps fieret, in more erat ut quævis deliræ & mente captæ Virgines de futuris & abſtruſis rebus capitis ſui Chimæras evulgando, novas revelationes edere prætenderent. Et tum deinceps talis vaticinandi prætextus doctiores Gentes Græcos & Latinos & omnes curioſarum rerum inda-

gatores

Conſultiſſimo Viro HENRICO NEWTON LL.D.ri *uni* Magiſtrorum in Cancellariâ, *et* Admiralitatis *Angliæ* Advocato *generali, atq; Diœceſeωs* London Cancellario *dignisſimo, hanc* Tabulam Gratitudinis *ergô lubens meritóq;* D.D.D. Autor T. H.

gatores pervaſit, qui imitationis prurigine ducti, Virginalia ſua Oracula publicare non dubitârunt, dum interim talium origo diu oblivioni tradita fuerat & ab immemorialibus ſeculis ignorata: res autem ipſa firmâ ac indubiâ fide recepta & tutò ab omnibus credita.

Quòd autem inſani æſtimarentur ſancti, non eſt mirum, cùm omnes Vates tempore vaticinii fere erant quaſi Ecſtatici: & ſanè apud Turcas qui de dictis oraculis nihil unquam audiverunt, etiam hodiè quivis maniacus æſtimatur Sanctus, quia ſpiritu (ut credunt) afflatus & actus: unde fauſtum ducitur talis hominis manicam tangere, vel eum tangere qui eandem tetigerat. Et talis ab eis & ab Arabibus vocatur مجنون *ſpiritu obſeſſus*, à Perſis ديوان *dæmoniacus*, *furens*, ſeu ديوانه خدا *furens deo*, numine tactus & afflatus, ἔνθεος.

His poſitis, non ſanè mirum deinde eſſe debet ſi (ad talis Virginalis Vatis exemplum) aliquæ aliæ furentes hoc prætextu in tantam ſeductæ fuerint inſaniam, ut fortiori phantaſiâ ac imaginatione correptæ, vel reverà crediderint vel ſaltem prætenderint ſe prophetiæ dono inſignes eſſe; adeóque dictæ cœleſtis *Virginis* ſub Σιβύλλης ſeu *Spicæ* nomine Perſonam induentes Ethnici, (quaſi Signiferâ Zonâ ſe ad vaticinandum accinxerint,) à primis mythologiſtis olim accepta *Sibyllina* ſeu *Virginalia* Oracula de novo recudentes, ea in variis Mundi regnis (præſertim Græciâ & Italiâ) ediderint tales Nugivendulæ. Neque aliquis mirabitur ſi citra Chriſtum (hinc arreptâ occaſione) dictas Vaticinatrices imitando, aliquis Chriſtianus Monachus piâ fraude ductus, talia etiam ficta Oracula hexametro carmine Græco effuderit. Nam poſt excogitatos ab Aſtrologis rem ruſticam ſæpè reſpicientibus Aſteriſmos, mythologiæ proceſſus erat triplex: nempe Primò, à Mythologiſtis Chaldaicis & Phœniciis pro ingenuitatis ſpecimine cuſa ſunt Virginalia quædam Vaticinia. 2. Secundò, ad eorum exemplum apud Romanos & Græcos tales fuêre Virgines Vaticinatrices & Vaticinia ad res fraudeſque politicas ſpectantia. 3. Tertiò, eodem exemplo apud Chriſtianos prætendebantur ficta quædam Virginalia oracula ad piam fraudem excogitata res divinas & Theologiam Chriſtianam ſpectantia, præſertim quaſi de Chriſto aliquid prædixerint clariùs quàm fecerunt Dei Prophetæ veteres in Bibliis: unde fraus facta eſt manifeſta.

Ne itaque in myſterioſis Sibyllarum tenebris diutiùs hæreatur, in mythologiam veterem urinando, fabularum involucro diu tectas margaritas expiſcati ſumus, & ex fictionum umbris clariorem veri-

 tatis

tatis lucem (ut ſpero) eduximus. Ne quidem Σιὸς βȣλῇ (abſit prophanum) uſi ſumus, quia neque valdè divinitùs conſulta, neque humanam literaturam multùm redolet. Cœlitùs autem petito conſilio, dicta Oracula ſubtiliter excogitata, in antiquam fabulam reſolvuntur. Et ne Sibylla diutiùs à Cumis ad Erythram & deinde aliorſum vagari & à regno in regnum pedes ire cogeretur, hæccę terreſtris (ut vulgò creditur) Virgo à nobis ex hoc Mundo terreno relegata & ad ſuperos tranſlata, & in Phœnicium aut Chaldaïcum ſuum cœlum unde primò venerat evecta, inter ſocia Sydera relata eſt, & elevatâ autoritate in priſtinam cœleſtem Sedem reſtituta.

Ut videas aliorum de hac re opinionem, *Dion. Petitus* in ſuo Libello ſtatuit tantùm unam *Sibyllam Erythræam*, reliquas negando. *D. Gallæus* ſcripſit duos craſſos tomos in 4to, in quorum primo omnia *Sibyllina* corraſit & congeſſit, & in 2do omnia ut falſa & fictitia refutavit.

CAP. XXXIII.

Veterum Perſarum Fidei ſumma: quæ tamen pleniùs petatur ex ſubſequente Libro. Sad-der. Quid credunt de Deo & ejus Attributis; quòd ſit omnipotens & æternus, ſine quantitate & ſine qualitate, &c. De Ponte judiciali, & Beatorum ac Miſerorum ſtatu.

PErſæ ab origine Gentis ſemper crediderunt in unicum verum omnipotentem & immortalem Deum: & ii qui Chriſto citeriores (præter alia Nomina) Chriſtianos nominant سه خوان *Sih-chuân, Trivocantes* ſeu *Trinitarios*. Omnes Libros ſuos inchoant hujuſmodi formulâ, بنام يزدان بخشايندهٔ بخشايشگر مهربان داذگر *in nomine Dei Condonantis Condonatoris, Miſericordis, Juſti*, quæ conſonant cum eis quæ leguntur *Exod.* XXXIV. 6, יהוה יהוה אל רחום וחנון *Dominus, Dominus eſt Deus miſericors & gratioſus*, &c. Deo ſe applicant in omnibus neceſſitatibus cum نماز *prece* & زاري كردن *ſupplicatione*, & بذ ناليدن *ingemiſcendo*, سبحان پاكا *Sobhâna*, i. e. *Pakâ, Prob Sancte* Deus! cum aliis multis formulis. Credunt omnia Dei Attributa quæ nos credimus; quòd ſc. (ut eorum verbis utar,) is ſit omnium rerum كردگار *Factor* ſeu آفريدگار *Creator*, & خداوندگار *Dominator*, & پروردگار *Altor* ſeu *Suſtentator* Mundi, ſcil. ejuſdem Conſervator: quòd

quòd ſit جاويدن *Æternus* ſine initio aut fine, ذيرومند *Omnipotens*, cum pluribus aliis quæ recitare longum. Quòd ſit داور *Judex* omnium hominum & Diei Judicii, in quo futura erit omnium رستخيز *Reſurrectio* generalis, in quâ quiſque accepturus eſt ſecundùm كرده ها *Merita* ſua; quia ſc. inde ſequetur زندگاني جاويدن *Vita æterna*, quæ اشوان *Beatorum* erit felix, & دورخيان *Infernalium* miſera: quia Deus paravit بهشت *Behiſht*, *Paradiſum*, ſeu مينو *Mînu Paradiſum cryſtallinum*, eodem modo quo in *Apoc.* XV. 2, *Victores Sancti conſtituti ſuper mari cryſtallino*, Et ibi erit باداش *Præmium* pro Bonis: ſed pro miſeris erit دوزخ *Infernus* (al. dictus زرند *Zerènd* ſeu زرنك *Zerèngh*, ſc. مغاك *Barathrum*,) ubi تاوان *Mulcta* ſeu *Pœna*, ſive باده فره *Retributio mala* vel *Supplicium*. Tataris *Paradiſus* eſt اوجمق *Ogjmak*, & *Gehenna* طامو *Dâmu*, quam intelligunt ſub nomine Barathri profundiſſimi. Agnoſcunt ſe quotidie peccare: ſed profitentur ſe eſſe پشيمان *pœnitentes* propter omne peccatum ſuum ſibi notum, ſive ſit منشني *Cogitatione*, ſive گويشني *ſermone*, ſive كنشني *facto*, ſitve تني *Corporale* ſeu reſpiciens corpus, ſitve رواني *Spirituale* ſeu reſpiciens animam, ſitve گيتي *Mundanum* ſeu reſpiciens hunc Mundum, ſitve مينواني *Paradiſiacum* ſeu reſpiciens alterum Mundum. Credunt Planetarum & Angelorum omnibus rebus & Regionibus ac Urbibus præfecturam: quòd ſint Dei miniſtri pro hominum Bono, & quoque Malo ſeu punitione ſi ei videbitur; quòd nempe mittantur ad exequenda illius Mandata, ad juvandum in Religione pios, & ad arcendum ab eis Tentatorem. Quòd ſc. quiſque particularis homo habeat ſuum Angelum bonum, & quoque malum qui in contrarium trahat: Diabolum eſſe infenſiſſimum humani generis hoſtem, ſuas وسوسه *Tentationes* ſeu بد انديشها *Malas cogitationes* ſuggerentem & inſinuantem, quantum Deus patitur. Et hoc concordat cum D. Pauli ſententiâ, quòd ſcil. ſunt Miniſtri ſeu Spiritus miniſtrantes pro eis qui hæredes ſalutis; ad defendendum & protegendum eóſque à malis retrahendum, & ad mala ab eis arcendum ac amoliendum. Nec hoc tantùm pro Hæredibus, ſed & pro iis qui exhæredati, quamvis eos à peccato cohibere non poſſint. Quòd quiſque Angelum ſuum habere credebatur, haud obſcurè colligitur ex loco de Petro oſtium

 pulſante,

pulſante; idque à pueritiâ, cùm Chriſtus de pueris & infantibus dixerit, *Angeli eorum ſemper vident faciem patris mei cœleſtis.* Tales (ut mihi videntur) ſunt qui ſub defunctorum ſpecie apparent de rebus faciundis præcepturi, ſi aliquis eos alloquitur. Nam illæ Species ſeu illa Spectra non ſunt hominum corpora, quippe quæ ſunt in Sepulchris; nec ſeparatæ Animæ, quippe quæ in humanis verſari deſinunt; nec Cacodæmones, quippe qui bona nuntiare & præcipere non ſolent. *Viſio beata* (quando ſcil. Angelus apparet vel apparere creditur,) vocatur اندا *Andâ*, quæ ab iis definitur *Juvenis figura quam Angeli piis viris oſtendunt.* Et quidem quòd ſolebant ut Juvenes formoſi apparere, conſtat ex iis qui apparebant Abrahamo, & poſteà iverunt ad Sodomam, ubi propter egregiam formam eos maſtuprare vel pædicare voluerunt Sodomitæ. *Spectri* ſeu Spiritûs immundi *Viſio infauſta* appellatur سنبات *Sanbât* ſeu سنبوت *Sanbût*, & exponitur نمون بي بود *Spectrum* ſeu *Species ſine eſſe*, a ſhew without being.

Perſæ credunt hominibus inſidere خوره *Chura* ſc. *lumen* quoddam ſeu *illuminationem* à Deo miſſam eiſque infuſam, per quam alii in alios dominantur, eis præſunt, eóſque regunt, & habiles redduntur, & Artes ac Artificia diſcunt. Hujuſmodi illuminatio quæ Regibus & Magnatibus & Doctis atque Juſtis infunditur, (quâ ad gubernandum habiliores fiunt,) vocatur كيخره *Keidchura* ſeu كيان خره *Keiânchura*, i. e. *Principum* ſeu *illuſtrium illuminatio*. Dictum iſtud *Lumen* aliàs aliquando vocatur اسپهبد *Iſpâhbad*, i. e. *Dux*, *Regens*, *Gubernator*, & نور اسپهبد *Lumen regens*, & اسپهبد خوره *Gubernans illuminatio*. Hæc omnia nihil aliud volunt quàm id quod vulgò vocatur *Lumen naturæ* ſeu *Lumen rationis*. Et quidem in *Ph. Gj. Iſpâhbad* etiam magis philoſophicè exponitur نفس ناطقه *Anima rationalis*, quæ ſcil. Corporis Gubernatrix, illud regens & in omnibus dirigens. Ut autem meliùs innoteſcat quid de Deo ſentiunt, & quo ſtylo eum alloquuntur, id accipe ex ſummæ apud eos autoritatis Libro *Sad-der*, in cujus Procemio Sacerdos qui eum Librum conſcripſit, hæc ſequentia habet carmine effuſa,

بنام خداوند ذات وصفات *In nomine Domini eſſentiæ-Divinæ & attributorum,*
خداوند فيض وخداي حيات *Domini abundantiæ & Dei vitæ:*
خداي كه عقل وروان آفريد *Dei qui intellectum & animum creavit,*

Dei

خدائي كه او جسم وجان آفرين	*Dei qui corpus & animam condidit :*
خداوند هست وخداوند زيست	*Domini exiſtentiæ & Domini vitæ,*
خدائي كه در كل عالم يكيست	*Dei qui in toto orbe unus eſt :*
خدائي كه از عنصر او مختلف .	*Dei qui ex elementis ſuis variis*
سما كرد گردان زمين معتكف	*Cœlum fecit circumrotans & Terram fixam.*
سما را بنقش كواكب نگاشت .	*Cœlum ſtellarum variegatione depinxit,*
ده ايوان افلاك را بر افراشت	*Orbes novem X ſtis ſeu Contignationibus extulit.*
زمين از مواليد معمور كرد	*Terram ſobole-humanâ habitatum reddidit,*
درو روشني از مه و هور كرد	*Inque eâ lumen ex Lunâ & Sole effecit.*
جهانرا از جوهر ببست وعرض .	*Mundum ex Subſtantiâ & Accidentibus compoſuit,*
از آن كار آدم بد اورا غرض	*In eo opere Homo fuit præcipua cura ejus :*
كه تا آدمي زان هويدا شود	*Ut ſc. Homo exinde manifeſtaretur,*
خلايق ازين دور پيدا شود	*Creaturæ ex iſto ſeculo comparerent,*
پرستش كنندش زروئي نياز .	*Eumque propter neceſſitatem colerent,*
بگويند با خالق خويش راز	*Et Creatori ſuum arcanum dicerent :*
خدارا كنند از ره بندگي	*Ut Deo per modum ſervitûs facerent*
زامر او اطاعت پرستندگي	*Mandato ejus obſequium cultûs.*
اگر بندهٔ راه پاكان گزين .	*Si ſervus es, viam ſanctorum elige,*
سخنهاي دين را از پاكان به بين	*Verba Religionis à ſanctis percipe.*
زپاكي واز راستي سر مپيچ .	*A ſanctitate & rectitudine caput ne flectas,*
كه در دين پاكان جزين نيست هيچ	*Nam in ſanctorum religione præter hoc non eſt quicquam.*
. مناجات	*Soliloquia*; ſc. petitiones ut is hoc Opus feliciter præſtare poſſit.
الهي دلم را صفائي به بخش	*O Deus, cordi meo claritatem largire,*
مرا بي نوا را نوائي ببخش	*Mihi inopi opulentiam largire.*
به پيغولهٔ ظلمت افتاده ام	*In obſcuritatis angulum illapſus ſum,*
زشيطان بصد شبهت افتاده ام	*Propter Satanam in centum dubia incidi;*
زشيطان دلم را رهائي بده	*A Satanâ cordi meo liberationem dato,*
براه خودم رهنمائي بده	*In viâ meâ directionem dato.*

درج را زرگهاي من دور کن *Dæmonium à venis meis procul agito,*
دل و ديده ام را پر از نور کن *Cor & vultum meum lumine impleto.*
مکن ديورا بر تنم کامگار : *Ne facito Diabolum ſuper corpus meum voti compotem,*
مرا دستگيري کن اي کردگار *Mihi manuductionem facito ô Creator.*
دلم را مبر جانب حرص وآز *Cor meum ne ferto ad cupiditatem & avaritiã,*
بلطف وکرم کارهايم بساز *Favore & beneficentiâ opera mea facito.*
تو جان مرا محرم راز کن *Tu animam meam arcani participem facito,*
در فيض بر روي من باز کن *Abundantiæ portam coram faciè meâ aperito.*
آلهي تو داني که بيچاره ام *O Deus, Tu nôſti quàm inops ſum,*
بدام درج ستمکاره ام *In reti Dæmonii iniquiſſimi ſum.*
زدام دد وديو بيرونم آر *E reti feræ-rapacis & Diaboli me eripito,*
که پروردگاري وآمرزگار *Quia Altor es & Condonator.*
آلهي تو آگاهي از کار من *O Deus, Tu conſcius es operis mei,*
همي داني احوال واسرار من *Nôſti res & ſecreta mea.*
که در راه دينت کمر بسته ام *Nam in viâ religionis tuæ cingulo me accinxi*
اميد از همه خلق بگسسته ام *Spem ab omni creaturâ abrupi.*
بتو دارم اميد اي دادگر *In Te ſpem habeo ô Juſtiſſime,*
که اين نظم صد در رسانم بسر. *Quòd hanc τȣ̃ Sad-der compoſitionem ad finem perducturus ſim.*
درين عقل مرا تازه کن *In iſtâ compoſitione intellectum meum vegetum facito,*
وزو عالم را پر آوازه کن *Et Mundum rumore ejus impleto.*
چنان کن هر کس که اين بشنود *Ita efficito, ut quicunque hunc* [librum] *audierit,*
بدين مايل آيد بدين بگرود *Ad Religionem inclinetur, in Religionem credat.*
ازو تازه گردد دل وجان شان *Ex eo vegetum ſit cor & anima eorum,*
زجنت بيابند يکسر نشان *Paradiſi ſignum ſimul inveniant.*
روان همه شان باشند ازين *Hinc omnium animæ erunt lætæ,*
بکوشند آنگاه در راه دين *Et exinde in viâ Religionis annitentur.*
آلهي زبان مرا در بيان *O Deus linguam meam in explicatione ejus*
روان ساز مانند آب روان *Fluentem facito ad inſtar aquæ fluentis.*

Cœleſtia

Cœleſtia gaudia credunt eſſe omnis generis perquam maxima, quæ in genere memoraſſe ſufficit: at in Suppliciis magis particularis eſſe præſtat. Perſæ Mohammedani aliquando vocant دمندان *Inflatorium*, ubi pœna per Ignem. De veteribus etiam loquens *Shahriſtâni*, ex eorum ſententiâ meminit Pœnæ per Ignem in altero Mundo: ſed is eſt ex Arabibus, qui non ſemper fideliter & infallibiliter tradunt Perſarum res. Nam veteres Perſæ in Libris ſuis id non agnoſcunt. In Libro *Sad der* memoratur intolerabilis animæ fœtor, cum ejuſmodi aliis, quæ non tam ſpiritualia quam ſenſualia Supplicia, & tamen eis affici volunt Animam, incogitanter loquendo. Et tales ſunt quæ in Libro *Erdavirâph nâma* enumerantur Pœnæ Damnatis irrogandæ. Ibi enim in Capite de *Statu Gehennæ*, dicit *Sorûſh* & *Adur-Jezàd* ei monſtrâſſe ſupplicia Peccatorum, eúmque deduxiſſe ad ripam nigri fœtentis Fluvii (cujus aqua ut pix & frigida ut nix,) in quem projectæ ſunt miſerorum Animæ plorantes & deplorabiles. Deinde viſæ ſunt aliæ Animæ in Barathro tenebricoſo, ex quo erumpebat fumus, & in quo erant Scorpiones & ſerpentes & ſanguiſugæ pedes mordentes, & Diaboli peccatorum Animas jactantes eáſque pungentes & lacerantes & vulnerantes & mordentes, & rodentes ut canes rodunt oſſa. In alio angulo erat Anima capite humano & corpore ſerpentis, & multi circumſtantes Diaboli eam capite & pedibus plectentes; ſc. unus eam bipenni [vel aliàs Securi recurvâ] exaſciabat, alter in eam adegit pugionem, & alius eam maſsâ ferreâ tundebat perpetuò, & ſcorpiones eam perpetuò mordentes, & Trigides & Lupi & Leones aliæque malæ beſtiæ illam lacerare non deſinebant. Hæcque quia fuerat Pathicus & Pædicator, ideóque eum decerpebant membratim: nam cùm ejuſmodi fuerat opus ejus in Mundo, Anima ejus in formam Serpentis mutata eſt. In alio loco viſa eſt fœmina manibus portantem pelvim plenam ſanguinis, qui fuit pabulum ejus, eò quòd Puerpera non fuerat ſatis cauta quin accederet Aquam & Ignem & Lignum اورور *Vruër*. Alibi viſus eſt homo uno pede ſuſpenſus, in quem pugiones adigebant, & graviter plorabat; hæcque quia trucidaverat virum aliquem Fidelem. In alio loco viſus eſt homo cui adminiſtrabant ſanguinem & ſaniem & in os ejus infundebant, & pugiones adigendo, eum ſeptem membris puniebant; iſque centum doloribus obrutus eſt quaſi mons in pectus ejus cecidiſſet: hæcque quia cum alienâ uxore concubuiſſet. Alibi viſus eſt aliquis propter dolores exclamans, conquerendo quòd ex fame & ſiti torqueretur,

carnem ſuam rodens laceranſque; hæcque quia باژ مى نگرفت بر خوان *Silentium non ſervarat in menſâ*, & aliorum cibos gratis comederat, unde *Chardâd* & *Murdâd* in eum offenſi ſunt. Alio loco viſa eſt fœmina mammis ſuſpenſa & ſemianimis ſicut ebria, quam circumdederant ſcorpiones & ſerpentes, & ſanguiſugæ eam inceſſanter mordentes in mammis & dentibus dilacerantes; hæcque quia fuiſſet meretrix, quæ abiens maritum quæſiverat alium. Deinde aliquot paſſus progrediendo, viſus eſt cœtus Animarum quæ omnis generis dolores patiebantur, à feris & leonibus dilaniatæ, à ſanguiſugis & ſerpentibus & ſcorpionibus compunctæ; hæcque quia كشتى *Cúſhti* ſeu *Cingulum* non induerant & Religionem neglexerant. Poſteà viſi ſunt ſerpentes & ſcorpiones, & fœmina in angulo pedibus ſuſpenſa, cujus lingua per cervicem extracta, & ipſa plorabunda; hæcque quia non obedierat marito, & reſponſa ei ſemper regerebat, & quicquid ab eo audiret, id vehementiùs reddebat. Cùm multis hujuſmodi aliis quæ narratu prolixa. Hæc talia ſunt ac ea veterum Græcorum & Chinenſium.

Perſæ quidem non omnes in omnibus rebus idem ſentiebant, nec hodiè ſentiunt; ſed habebant inter ſe opinionum diverſitatem & varias ſectas, ut ſupra diximus. Aliqui credebant Beatorum Sedem fore in corpore Solis, ut Manichæi & alii hæretici. Orthodoxi poſt animæ aſcenſum ad Deum (ut apud Sepulchreta cernitur,) & requiem apud eum uſque ad Reſurrectionem, credunt habitationem corporalem reunitis animabus rurſus tandem fore in hoc Mundo renovato & reficto: terram enim de novo refingendam & talem ejuſdem ſtatum fore in ultimo judicio ipſi Indo-Perſæ produnt, ut ex ſuperioribus conſtat. Idem quoque ex eorum ſententiâ aliunde habuit D. Huetius in *Quæſtionibus Alnetanis* p. 290, (ut monuit me Amicus, nam Librum non vidi,) his verbis, *Guebri (qui Zoroaſtrem dogmatum ſuorum autorem jactant,) ajunt Terram olim liquefactum iri, & in aliam formam longè amœniſſimam reparatum.* Hæc conſonant cum eorum opinione quam tradit Plutarchus in Libro de *Iſide & Oſiride*, nempe *Terram tandem planam & æquabilem fieri, unámque Vitam unámque Civitatem Beatorum fore*, &c. Quâ autem ratione quóve modo hoc grande Opus faciendum ſit, non dicunt. Sed quòd hæc ſit reverà eorum traditio, conſtat ex Libro *Sad-der*, ubi inter Zoroaſtris Præcepta & Canones traditur talem fore Paradiſum terreſtrem amœnitate ad inſtar Horti glorioſiſſimi, ad quem etiam per Pontem tranſeundum

eundum ad ſtatum renovatum: quod haud multùm abludit ab eo qui in Apocalypſi deſcribitur, & D. Paulus expectabat, & Orbis melior pars credidit, unde etiam in ipſo Corano promittitur. Hæc ergò opinio de Terrâ in amœnitatem reformandâ, antiqua fuit *Zoroaſtris*, à quo ad poſteriora tempora deſcendit & continuata eſt. Cùm autem tale quid in Veteri Teſt. Zoroaſtri noto non fuit revelata, id ille videatur à Poſtdiluvianis Patriarchis ut receptam opinionem accepiſſe. Ex dictâ opinione reſilire videtur quâ ratione Beatis comparetur talis Paradiſus terreſtris quando animæ cum corporibus reuniantur, nempe dum ſublatâ maledictione quâ terra damnata fuit ad producendum Spinas & Tribulas, tunc terra ad primum beatitudinis ſtatum reſtituatur, uti fuit ante Adami lapſum. Tunc *renovabitur facies terræ*, & erit *omnium rerum reſtitutio* (ut meminit S. Scriptura,) in priſtinum & primum ſtatum, quo terra non ampliùs maledicetur, ſed innocentia & æterna juſtitia è terrâ refloreſcent, ſecundùm D. Pauli Expectationem ſeu Revelationem de *novo cœlo & novâ terrâ in in quâ habitaret juſtitia*. Hæc itaque Paradiſi repræſentatio ſeu Revelatio non eſt novella, ſed (ut videtur) ab ipſo Diluvio veteri Orbi credita & eorum animis firmiter implantata, & nobis tandem firmo prophetiæ verbo confirmata & huc uſque propagata.

Et ut Jacobo olim exhibita fuit Scala à terrâ ad cœlum pertingens, ſic iſti ut Animarum tranſitum quodammodo ſenſibiliter exponant, deſcribunt Pontem per hujus Mundi abyſſum extendendum, ſc. per immenſum illud ſpatium inter nos & Paradiſum interpoſitum.

Dictus itaque Pons Judicialis (ut ἀνθρωποπαθῶς loquantur,) à *Camûſi* Autore deſcribitur جسر ممدود على ظهر جهنم *Pons extenſus ſuper dorſum Gehennæ*. Et quicunque per hunc Pontem à nemine Angelorum præpeditus, pertranſit, ad Paradiſum pertingit: aliàs à Ponte delapſus, in Tartara cadit & in eâ præcipitatur. In iſto Ponte conſtituti ſunt duo Angeli examinatores, مهر *Mihr* & سروش *Sorûſh*: quorum ille ترازو *Terâzu*, *Trutinam*, ſeu ميزان *Mizân*, i. e. *Bilancem* ſecum in manu habet, ut poſſit examinare hominum Bona Opera ſeu Merita; ut, ſi nimis levia ſunt, à Ponte dejecti immergantur in Gehennam; ſi verò graviora & ponderoſa, tum per prædictum Pontem tranſeant in Paradiſum amœniſſimum, ubi eſt glorioſa Urbs, (putemus talem eſſe ac cœleſtem Hieroſolymam,) ubi ſunt Paradiſeæ Virgines non de-

floratæ nec deflorandæ, ſed intuendæ, loci amœnitatem ſuâ præſentiâ augentes; & Horti & Flumina, &c. ut in Libro *Sad-der*. Ille inquam in Ponte bona ac mala hominum Opera trutinat, utrum horum præponderet, & quid de defunctorum Animabus illac pertranſeuntibus ſtatuendum ſit perpendit; atque ex trutinâ diſcernens, Deo renuntiat. Et hoc modo Judicium præparatum defertur ad Deum, qui ſecundùm iſtam trutinationem de dictis Animabus decernit, (per Angelos examinatores,) ut ſcil. ψυχοςόλος ἠχῶ eos vel in æternam Felicitatem evehat vel in æternam Miſeriam præcipitet. Et ſecundùm ultimam definitivam ſententiam, executio Dei Decreto demandatur per hoſce duos Angelos, qui (ut *Miſericordia* & *Judicium*) junctim procedunt: ut quos *Mihr* ſeu *Miſericordia* non excuſaverat nec inſontes pronuntiaverat, illos *Sorûſh* qui Angelus ferocior, tanquam Carnifex ad judicii executionem deducens, in Tartara detrudat. Quid verò ſecundùm eorum Doctrinam in Bilancibus præponderet, poſteà ex Libro *Sad-der* docebitur. Metaphoricæ & figuratæ ſunt hæ omnes loquendi formulæ, uti etiam eſt in Fronte notatio, ut in Apocalypſi, ubi diſertè memoratur *Liber Vitæ*: & in tali Libro Judiciali conſcriptio inſinuatur à Moſe, qui ſe delendum exoptat Iſraelitarum cauſâ. Dicta Animarum lanci impoſitarum ponderatio convenit cum veterum Græcorum ψυχοςασία. Et Angelo *Sorûſh* par erat Græcorum Νεκροπομπὸς ſeu ψυχοπομπὸς ſive ψυχαγωγὸς *Animarum Deductor* ad Inferos; vel etiam *Eductor* ſeu *Evocator*, ut (ex ſententiâ Græcorum) reſponſa daret interrogantibus.

Semita ſeu Trames per Pontem ad Paradiſum ducens, in vetuſtioribus Libris dicitur چینود پول *Pûl Tchînavad*, ſeu tantùm چینود *Tchînavad* ſive چینه ور *Tchîna-var*: & ſubinde ſonatur *Tchînûr*. Hæc autem Vox pro Scribarum imperitiâ olim deformata, eodem vitioſo modo etiam ſcripta retinetur in quibuſdam Libris qui aliàs authentici: ſic in *Pharh. Sur.* ſcripta legitur خنبور *Chumpûr*, & in *Pharh. Gj.* خنیور *Chinîvar* ſeu *Chunîvar*; & in *Nim.* دینور *Dînavar* ſeu *Dînûr*, q. d. *Religioſus* vel *Judicialis*. Non autem eo nomine intelligitur *Dies Judicii*, ut in D. Caſtelli Lexico malè vertitur; ſed eſt *Pons* per quem tranſeundum eſt in Die Judicii extremi. Quoad vim vocis *Tchînavar*, in Libris *Nim.* & *Waſ.* exponitur Perſicè راست, & (quod idem eſt) Turcicè طوغري *Rectum, directum*, ſcil. non curvum: adeò ut *Pûl Tchînavar* ſit *Pons rectus*, rectâ ſemitâ in alterum Mundum ducens.

Dictus

Dictus Pons Arabibus (& ſubinde Perſis eâdem voce aliquando utentibus) vocatur ضراط *Sſirât* ſeu سراط *Sirât* ſive زراط *Zirât*, quod in pleriſque Lexicis (ut *Camûs*, *Gjeuh.* &c.) exponitur ſimpliciter *Via*, *Semita:* apud Golium ex Ma'rûphide exponitur *Via patens*. At in *Turgj.* Arabico eſt راه باريك *Via anguſta:* quo quidem ſenſu meliùs convenit cum eo ejuſdem vocis uſu qui Orientalibus Theologis peculiaris eſt, dum hoc nomine appellant illam *Viam* illúmve *Pontem* per quem ex hoc Mundo in alterum tranſeundum ſit; qui certè (ut & in Evangelio) anguſtus eſſe debet: heic verò propter diverſam rationem, ut ſcil. Angeli Cuſtodes qui ibi tunc vigilant, poſſint examinare omnes tranſeuntes, & reprobos ac damnatos repellere atque arcere. Talis autem iſtius vocis uſus elucidat Alcorani Caput primum, ubi à Pſeudoprophetâ vocatur *Via directa*, ſc. ſine aliquo diverticulo: ibi enim legitur, اهدنا صراط مستقيم صراط الذين انعمت عليهم غير مغضوب عليهم ولا ضالين *Duc nos in Viâ directâ, in Viâ eorum quibus beneficus es, ſine iraſcendo in eos, & non errantium:* ſc. in viâ ducente ad Paradiſum, quæ recta eſt: heic enim *Via recta* non ſic dicitur in opp. *Viæ falſæ*, ſed in opp. *Viæ curvæ*. Senſus itaque eſt, O Deus, ducito nos in viâ ſalutis æternæ ſeu in viâ ſalvandorum quibus miſericors es; non autem in viâ errantium in quos iratus es; in viâ inquam per quam Probi & Beati rectà ituri ſunt, directo itinere ſine diverticulo & ſine aliquâ repulsâ. Quin & *Sirât* ſimpliciter ſumptum ſine adjecto Epitheto, apud eos uſurpatur pro *Viâ quæ ducit in alterum Mundum*, & peculiariter pro illo *Ponte* qui in dictâ viâ invenitur, per quem omnes Beati tranſituri ſunt, Reprobi verò ab eo repellendi & dejiciendi. Ideóque in Nomenclatore Turc. Perſ. Mogulenſi (cum eis quæ ad Paradiſum ſpectant) صراط *Sirât* exponitur پول *Pûl* ſeu *Pons*; qui alibi in Perſarum Libris vocatur junctim پول صراط *Pûli Sirât*, ſeu *Pons τῆς Sirât*, Turcicè صراط كپري سي *Sirât Kiûpriſi*, eodem ſenſu.

Quoad medium ſtatum, credunt defunctorum piorum animas eſſe apud Deum, aliorum alicubi, uſque ad Reſurrectionem, in quâ corporibus veſtitæ per Pontem (ubi ſunt Angeli cuſtodes) tentabunt tranſitum in terram felicitatis, & judicium ſubibunt in ipſo Ponte. De Mohammedanorum برزخ *Bérzach* & اعراف *Ahrâph*, in Notis ad *Relig. Turc.* diſtinctè egimus. Sed neutri horum agnoſcunt Purgatorium. Nullus enim eſt Purgatorius Ignis, quod imaginatu ſtultiſ-

 ſimum;

ſimum: nam Anima non eſt capax ſupplicii per Ignem, cùm ſit Spiritus; nec Corpus eſt capax cruciatuum, cùm ſit mortuum & ſenſûs expers, jacens in ſepulchro. Ergò nulla poteſt eſſe pœna per Ignem, niſi hiſce reünitis, quod non faciendum ante Reſurrectionem. Tunc enim homo corpore & animâ conſtans, capax eſt Supplicii per Ignem, uti dicit S. Scriptura.

In Libro *Ph. Gj.* legitur quòd Magi fauſtum reputant habitare in Monte سولان *Savalân* in *Aderbayagjân* 3 Paraſangis ab *Ardebîl*; ibi enim homines pios & devotos habitare exiſtimant. Veterum Perſarum fœminis eſt mirùm quoddam Medicamentum dictum دانك *Dânuk*, eſt ſc. omnis generis Frumenta commixta, & unà cum ſuperinjectis Globulis ſtercoris ovini ſimul cocta. Credunt infantibus ſuis Dentes faciliùs naſci, ſi naſcendi tempore ejuſmodi cocturam ad amicorum domos dono miſerint.

Plutarchus dicit Perſarum Magos interficere Mures. At non tantùm Mures, ſed Serpentes, & Ranas & Corvos, & multa alia noxiorum animalculorum genera certo quodam tempore interimere ſolent, quod quidem tempus apud Agathiam vocatur Κακῶν ἀναίρεσις, de quâ videri poteſt Libri *Sad-der* cap. 47. Credunt enim Gehennam eſſe ſubterraneum quendam Carcerem plenum fumo & tenebris, ubi humanâ formâ Carnifices crudelitatem exercentes & omnium formarum Diaboli; & inter alios, Serpentes qui ſibilo & ranæ ac corvi Perſis valdè exoſi, qui crocitatione ſuâ perpetuâ divexabunt miſeros.

Perſæ (dicente D. *Ovington*) multùm æſtimant Gallos Gallinaceos, utpote qui ſuo Cantu homines à ſomnolentiâ excitare ſolent. Ajunt quòd poſt mortem *Yezdegherd* quando à Perſis fuga capeſſabatur per mare in Indiam, nocte tenebroſâ periiſſent niſi Gallus cecimiſſet & cantu ac vociferatione ſuâ indicaſſet eos haud procul fuiſſe à littore Indico. Præthereà eſt pugnax animal Marti ſacrum, & Perſica Avis, de quâ re videatur Caſaubonus ad Athenæum, qui Gallos primò ex Perſiâ ortos prodit.

CAP.

Cap. XXXIV.

De Nuptiis: de Baptiſmo ſeu Lotione: atque de Sepulturis.

IN Officio precum ſeu *Liturgiâ Magorum* extat ſolennis forma nuptialis valdè prolixa; ubi convenientibus amicis in Eccleſiâ, & quæſito conſenſu parentum, & pacto de Dote in tali ſummâ rubentis auri, cum aliis conditionibus, Sacerdos hæc omnia rata eſſe pronuntiat, eóſque ſolenniter in Matrimonio conjungit, ſimul eis apprecando plurimas particulares Benedictiones Fœcunditatis, & Longævitatis, &c. Olim inceſtuoſas nuptias faciebant, quando eorum prophetæ *Zoroaſtris* permiſſu cum Matribus & Sororibus conjugium erat licitum. Illud autem ſuſtulit *Alexander*, jubens Matres honorare, non autem nubere. Secundùm *Petrum de la Valle*, nullas alebant Concubinas, (quamvis paulò aliter dicat *Tavernier* in Appendice noſtro:) nam ſcortationem omninò illicitam habebant, & (etiam in homine plebejo) inexpiabile crimen. Et, eodem autore, Sacerdotes & alii habent unam tantùm uxorem eodem tempore: niſi fortè prior uxor ſit ſterilis; tum enim poſſunt ſuperinducere aliam multiplicandæ ſobolis ergô, ſi modò prior illa conſenſerit: nam ſine prioris conſenſu, non fit. Sed multiplicare Liberos (ſi legitimè id fiat,) eſt opus multæ pietatis & magni meriti in ultimo Judicio; quia hoc modo Fidelium numerus augetur. Idem quoque ſtatuunt Perſæ Mohammedani in Religione ſuâ. Præſulibus autem & Archipræſulibus ſecundæ nuptiæ non ſunt licitæ.

In Libro *Ph. Gj.* dicitur, quòd Domiductionis nocte, & quo tempore Sponſam Sponſo tradunt, viridia folia ſuper eorum capita ſpargunt, & Ignem feſtivalem پروازه *Pervâze* dictum accendunt, &, Sponſi Sponſæque veſtium extremitatibus ſibi invicem conſutis & colligatis, eos circumagunt & circa dictum Ignem ducunt, cum feſtivitate & epulis. Sed in omnibus Feſtis intra ſobrietatis limites ſe continent, cùm Veteres Perſæ ſint populi graves & auſteri: & ſi aliquid luxuriæ habent, id didicerunt à Medis. Præſertim Ebrietas eſt peccatum maximum, non ſine ſeverâ pœnitentiâ à Sacerdote impoſitâ expiandum: vel aliàs eorum communio relinquenda: nam ſequitur

Excommunicatio. Ideóque olim ne quidem Regi niſi ſemel in anno licebat inebriari, ut ſuprà notavimus ex Euſtathio.

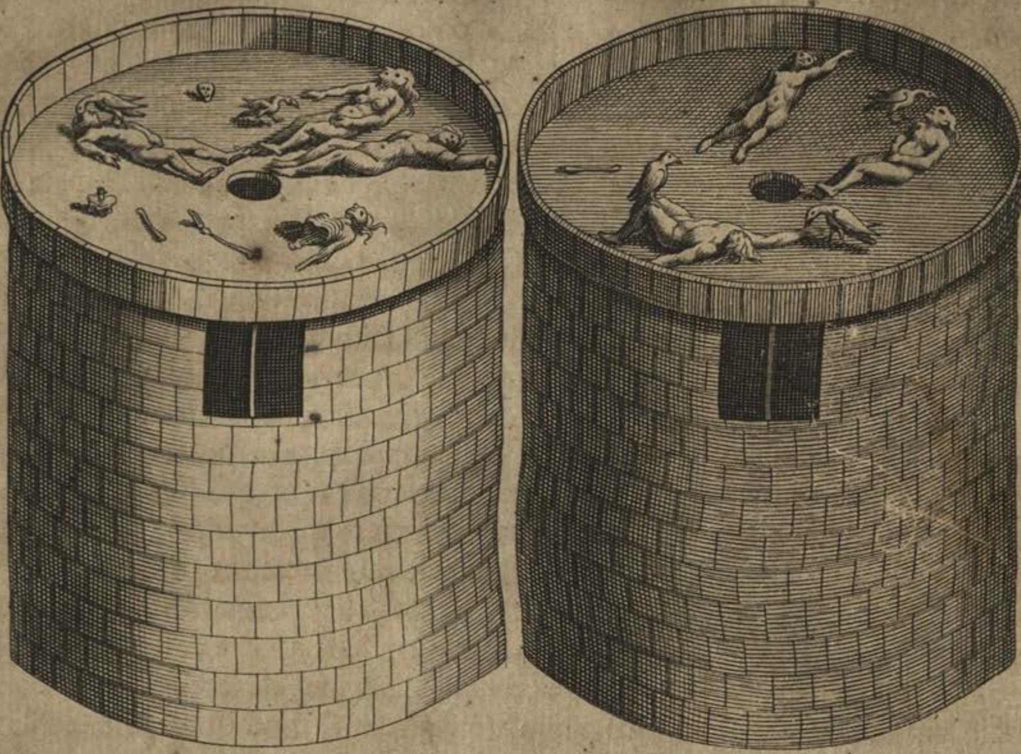
Pro Infantibus non utuntur Circumciſione, ſed tantùm Baptiſmo ſeu Lotione ad Animæ purificationem internam. Infantem ad Sacerdotem in Eccleſiam adductum ſiſtunt coram Sole & Igne; quâ factâ cerimoniâ, eundem ſanctiorem exiſtimant. D. *Lord* dicit quòd Aquam ad hoc afferunt in Cortice arboris *Holm:* ea autem arbor reverà eſt هوم المجوس *Haum Magorum*, cujus mentionem aliâ occaſione ſuprà fecimus. Aliàs aliquando fit immergendo in magnum vas aquæ, ut dicit *Tavernier*. Poſt talem Lotionem ſeu Baptiſmum, Sacerdos imponit Nomen à Parentibus inditum. Et poſteà, anno ætatis 15to, quando incipit induere Tunicam *Sudra* & Cingulum ut Religionem ingrediatur, & ille in Articulis fidei verſatur, à Sacerdote ei datur Confirmatio, ut ab eo tempore inter numerum Fidelium admittatur, & Fidelis eſſe reputetur.

Quòad Sepulturas, Perſæ nolentes Terram polluere, defunctorum corpora non humant, &c. Elementa enim omnia tenentur ſervare pura, prout in Libro *Zerâtuſht-nâma* præcipitur, 167,

بكوشند تا گوهران هر چهار *Conatum adhibeant ut Elementa quatuor*
بدارند پاکيزه وبي عوار *In puritate conſervent abſque vitiatione:*
زرخشنده آتش زآب روان *Sive ſit Ignis ſplendens, ſive Aqua currens,*
زباد لطيف وزخاك گران *Sive Ventus ſubtilis, ſive Terra gravis.*
كه زين چار گوهر تن جانور *Quia ex his 4 Elementis corpora animalium*
سرشته است دادار فيروزگر *Compoſuit Juſtiſſimus Potentiſſimus* Deus.

Quatuor Elementa ille *Quatuor ſubſtantias* ſeu *materias* vocat. Funus ad Conditorium deducitur & à Veſpillonibus deportatur ſuper كاهو *Feretro* ferreo: lignum enim nolunt polluere, quia alit Ignem. Lapideum Sepulchretum (ſi ita appellare liceat,) vocatur ستودان *Sotûdân*, ſeu aliàs دخمه *Dáchma*, vel etiam دادگاه *Dâdghâh*, i. e. *Juſtitiæ locus*, ubi ſc. mortuus à ſpectantibus amicis juſtè adjudicatur ad felicitatem aut miſeriam ex præſagio ſeu prognoſi quæ mox memorabitur, quod putatur fieri die quarto: nam per 3 dies credunt Animam volitare circa corpus; ideóque metuentes ne aliquid defunctis deſit dum adhuc peregrini ſunt inter hunc Mundum & alterum, ſuperſtites

TAB. XIII. pag. 407.

Magorum conditoria duo, (Album et Nigrum) *12 pedes alta, 80 circuitu.*

Focile arundine-
um *atq;* Focile Brachii
inter ſe collata, et comperta
ſibi invicem analoga.
pag. 333.

Reverendo Viro EDWARDO WAPLE S.T.B. Archidiac. Taunton. *et* Præb. Reſid. Winton. *atque* Eccl. S.^ti^ Sepulchri Rectori *digniſſimo, hanc Tabulam Gratitudinis ergô libens meritóq; D.D.D. Autor* T.H.

M Burg. ſculp.

perſtites amici primâ mortui nocte (ut ſuprà meminimus,) cibi & potûs triduanum commeatum prope Conditorium apponunt, quod laudabile in hoc Mundo & meritorium in altero. Et, ſi mortuus non guſtat, inde reficiuntur Canes & pauperiores Mohammedani Eleemoſynas ſepulchrales guſtantes & ligurientes. Quarto autem die Animas corpora prorſus relinquere & ad ſua præmii vel pœnæ loca diſceſſuras credunt. Armeni & Perſæ Mohammedani ſuos mortuos humantes, hoc idem faciunt ſuper ipſo Sepulchro: Perſæ autem veteres id faciunt juxta commune ſuum Sepulchretum, cùm particularia Sepulchra non habeant. Vide ſuprà p. 269.

Mortuos ſiſtunt erectos ſtipite ferreo juxta murum, obſervantes ad utrum oculum primò accedat Vultur. Nam de mortuorum ſtatu duorum generum habent præſagia facienda, ſc. per Vultures & per Canes ſagaciſſima animalia, ſtultè imaginantes iſta narium ſagacitate Animæ puritatem ſeu impuritatem ſive fœtorem odorari poſſe. Tavernier dicit eos moribundorum *ori applicare* os canis, qui (ſi poſſit fieri) ultimum morientis halitum excipiat. Hinc eſt quòd in Zoroaſtris præceptis canes paſcere jubeatur. Non autem credunt Tranſmigrationem Animarum, ut Indi faciunt. Si vultur primò invadit rectum oculum, aut canis adducitur ut ultimum halitum excipiat, tum ad album Conditorium ferunt: alias ad nigrum deferunt. Si omnia mala ſigna concurrunt, miſerrimum judicant. Sed quid mirer Perſas, cùm quotidie videam Chriſtianos (quaſi Ethniciſmo nondum depoſito,) in mediâ luce Evangelicâ viventes, auguria captantes à Cornicibus & Leporibus, &c. quaſi Bruta illa animalia meliùs quàm homines præſcire poſſunt. De his rebus audiamus D. *Ovingtonum*, qui in *Itinerario Suratenſi* veterum Perſarum in Indiâ ſepulturas ſic tradit: *Ad unum milliare ab urbe diſtat Sepulchretum, quod eſt Structura lapidea rotunda,* 12 *pedes alta, &* 100 *pedes in circumferentiâ habens. In medio muri eſt Oſtium lapideum* 6 *pedibus à terrâ diſtans, quod ad excipiendum Cadaver aperiri ſolet. Hujus ſtructuræ area inferior in quâ jacent Cadavera, elevatur quatuor pedes à terrâ, ab omni parte declivis verſus centrum, ubi eſt foramen ſeu Cloaca ad excipiendum ſaniem cadaverum. Hoc ſepulchretum eſt miſerrimum Spectaculum, &c. Verſus iſtud Sepulchretum Veſpillones dicti* les Halâlchors *ſuper Feretro* [ferreo] *deferentes Cadaver, illud ſuper terram deponunt: & mox ad vicinas domos ſeu villas excurrunt ad quærendum aliquem Canem, quem per fruſtula panis aut placentæ quantum poſſunt alliciunt ut accedat*

cedat ad Cadaver: & quanto propiùs acceſſerit, eò melior eſt prognoſis de felicitate defuncti. Et ſi poteſt adduci ut accipiat Fruſtulum dictæ placentæ ex ore defuncti, eſt certiſſimum felicitatis ipſius ſignum. At ſi Canis fortè metuens ſibi, recuſat accedere & dictum fruſtulum ex defuncti ore accipere, tum certò concludunt iſtius mortui conditionem eſſe deſperatam & deplorabilem. Et certè ſecundùm haſce prognoſes, peſſima erat conditio illius miſelli defuncti quem (inquit) *ego in hoc ſtatu vidi: nam fugiens averſabundus Canis noluit allici ut ad commodam aliquam diſtantiam prope accederet ad Cadaver. Quando Canis (ſi vult ad hoc allici) hujus ceremoniæ ſuas partes egit, duo Sacerdotes ad unius Stadii diſtantiam à Feretro ſtantes, junctis manibus ſonorâ voce per ſemi-horam memoriter recitant tædioſam aliquam precandi formulam: & tantâ celeritate hoc faciunt, ut vix halitum reciprocare liceat, quaſi invincibilis eſſet neceſſitas eam verborum Formulam tantillo tempore recitare. Dum iſto modo Sacerdotes garriebant, eorum facies obvelatæ erant, chartâ albâ per tranſverſum vultum utrique auri affixâ, quæ 2 aut 3 uncias infra mentum dependebat. Quando iſti ſuas Petitiones abſolviſſent, Halalchori elevantes Cadaver, illud in Repoſitorio ſeu Sepulchreto depoſuerunt; dum omnes funus concomitantes binatim junctis manibus ſequebantur. His factis, omnes contulerunt ſe ad proximum Rivulum ad quamvis quam fortè contraxerant impuritatem ſeu pollutionem abluendum.* [Sed ante hæc omnia] *aliqui conſanguinei Cadaver erectum relinquebant ad obſervandum an dextrum vel ſiniſtrum defuncti oculum primò peterent Vultures, ut ex eâ etiam prognoſi, de defuncti felicitate aut infelicitate judicaretur. Ad iſtud etiam Sepulchretum ſemel quotannis deferunt Crania & Unguium præſegmina, quæ ideò diligenter in hunc finem ſecum conſervant. Dicti Halalchori ſunt inferioris generis Indi qui ad viliora quævis Opera adiguntur, (ad mundandas plateas & evacuandas cloacas, &c.) eáque libenter ſuſcipiunt, dum Mauri & Baneani talia recuſant ne polluantur.* [Iſti etiam edunt Cadaveroſas beſtiarum carnes, & nullum cibi genus conſcientiæ ergô recuſant: unde nomen حلال خور *Halâl-chûr, licitum edens,* nempe his quidvis eſt licitum licetque omnia edere.] *Iſti propter operas & diætam habentur impuri, ideóque neminem alium libenter tangunt, nec aliquis ab eis vult tangi: & quia tactus inquinat polluitque, ſeparatim vivunt ab omnibus aliis: quia quicunque ab his tactus eſt, tenetur habere moleſtiam purificandi ſeipſum. Per modum improperii vocare* Halâlchor, *eſt magnum convitium:*

tium: & tamen iſti patienter ferunt, quaſvis ſordidas & laborioſas operas libenter ſuſcipiunt & contenti alacriter peragunt.

D. Mandelſlo ex relatione Perſarum in Indiâ refert, *quòd Moribundus lecto exemptus ponitur ſuper aliquibus glebis virentibus; quæ etiam poſt 5 aut 6 ſeptimanas deferuntur ad Sepulchretum ubi relinquuntur ut res immunda. Et quicunque tetigerit mortuum aut oſſa cadaveroſa, debet ſe mundare & mutare veſtes, & immundus manere per 9 dies, in quibus nemo ad eum accedere debet, ne ſit immunditiei particeps. At quorum oſſa cadunt in Aquam, certò damnati. Singulis menſibus celebrant Convivium pro defunctis Amicis cognatione proximis. In Indiâ quidem gerunt comam prolixam, ſuorum anteceſſorum more: at alii (ut Mohammedanis gratificari poſſint,) abradunt crines omnes præter unum in vertice cirrum. Et ut meliùs placeant Baneanis, abſtinent à mactatione Animalium: & eâdem de cauſâ, omnes tam Sacerdotes quàm alii conformant ſe habitui ejuſdem regionis, ubi albis veſtibus induti. Si plorant pro defunctis ſuis, illud eſt irregulare. Non habent Templum in Surát. Si orant ſedentes, eſt irregulare:* [nam alii oculati teſtes ajunt quòd orant ſtantes.] *Tam viri quàm fœminæ ex lanâ aut pilis camelinis gerunt Cingulum corpus bis circumdans, & ponè duobus nodis fixum. Adulterium & fornicatio ſunt peccata magna. Non bibunt Aquam vitæ, ſed vinum bibunt, ſi poſſunt habere: nam in Indiâ non naſcitur. Sed ebrietatem odio habent, & pro eo delicto ſevera pœnitentia imponitur. Domus ſuæ incendium non aquâ, ſed terræ injectione extinguunt. Iſtorum ſtatura eſt mediocris: & vultu nitidiores ſunt quàm cæteri Indi. Et citra omne dubium, Guebrorum fœminæ ſunt candidiores & pulchriores omnibus aliis in eâdem regione.*

Quòd Perſæ olim aliquando habuerint magnifica Sepulchra, tradit Procopius de Bello Perſico lib. 1, & Agathias lib. 2, & alii. Tale erat Cyri Sepulchrum in Paſargadis; nam Xenophon narrat, quòd Cyrus paulò ante obitum jubebat corpus ſuum humari; & is inhumari curavit Liberos ſuos, at ſine magnifico Tumulo. Et Darii Sepulchri meminit Strabo, cum utriuſque Inſcriptionibus. Nam cùm Darius ab Alexandri Beſſo fuiſſet interfectus, Principiſſæ petebant veniam eum inhumandi. Et Herodot. p. 478, notat Xerxem funeràſſe Artachæum ſumptuoſo funere, adhibitis etiam Epulis maximis, cum Tumulo magnifico quem extruxit exercitus. Hoc de Sepulturis teſtatur Perſicorum Regum Mauſoléum prope Perſæpolitanum Palatium, ubi in *Baſſo-relevo* cernuntur Regum Statuæ ex integrâ rupe

exciſæ ſtantes ſuper Tumulum in rupem excavatum & columnis elevatum: hæc omnia in pariete ſeu latere ejuſdem rupis. Iſte autem condendi in Tumulo mos, peculiaris favor fuit erga Reges & Magnates, eiſque tanquam peculiare Privilegium conceſſum. Nam Magi vulgò ſuos defunctos volucribus & feris exponebant & hodiè exponunt: ideóque haud immeritò Perſas barbaras conſuetudines habuiſſe dicit Diod. Sicul. lib. 17. Et Herodot. libro 3, ait eos ægrotantes & ſemimortuos ſuos Milites in Sylvis expoſuiſſe, juxta eos relictâ parvâ quantitate panis cum baculo: &, ſi fortè revaleſcens quis domum rediret, omnes eum tanquam Spectrum metuebant, nec audebant cum ipſo converſari donec à Sacerdote expiatus fuerat; quia putabant eum cum Dæmonibus & Geniis converſatum fuiſſe. Et cùm extra bellum non ſolerent mortuos ſuos ſepelire, *Sroſes accuſabatur quòd vanos deos coluerat, quos non colunt Perſæ; & quòd contra morem, defunctam uxorem ſuam humaverat*, ut notat Pro??p. de bello Perſico p. 32. Et quidem Magi tam olim quàm hodiè graviſſimum peccatum ducunt, aliquem inhumare, quia Terra eſt ex Elementis quæ habentur Sacra. Cùm autem ignis ſit ſacratior, mirum eſt cur Darius Hyſtaſpes Pœnis permiſerit mortuos ſuos cremare potius quàm humare & terrâ obruere: eiſque prohibuit humanas Hoſtias immolare & Canina veſci, ut notat Juſtinus. Fallitur autem Annotator varius ad Juſt. p. 290, cum Perſæ nec hument nec crement ex generali Regulâ; quam tamen aliquando tranſgrediebantur, ut in prædictis caſibus, & in caſu Cambyſis qui combuſſit Amaſis Cadaver. Et quamvis magi ex Lege ſuos defunctos exponebant, tamen quia aliis Gentibus hoc grave fuit, in hoſtes ut pœnam infligebant Cadavera ſua exponere. Ideóque quando inter Juſtinianum & Coſroëm de Pace agitaretur, pactum eſt ut Chriſtianis liceret mortuos ſuos ſepelire, ut tradit Menander in Excerptis de Legationibus.

In *Erdavirâph nâma* Cap. de *mortuorum ſtatu*, memoratur quòd Stygius Gehennæ fluvius nigerrimus & frigidiſſimus, fiat ex lacrymis lugentium pro mortuis: nam gemitus pro illis, auget pœnam, & tranſitum per Judicii Pontem reddit difficiliorem. Ideóque ne mortuorum miſeria augeatur, nequidem Parentibus permittitur plorare, nec ullus gemitus audiendus, nec futilia verba proferenda: hoc jubet Viraf h, & ut potiùs utantur باژ *Silentio* & Muſſitatione mentali propter mortuorum meritum, & ut recitent Librum *Aveſtâ*, ut ſic quiete fruantur: ſed plorare, eſt mos Diabolicus, & ejus juſſu fit. Sic ille.

Quando

Quando autem ſupradicto modo adjudicatos, ad reſpectiva Conditoria deferunt, ferè ad 100 paſſuum diſtantiam antequam ad Conditoria veniant, Sacerdos obviam eis procedit (10 tamen pedum diſtantiam ſervans) luteo flammeóve Amiculo Pileóque indutus, omneſque Funeris comites ibi relinquens, adit adjunctum Focum Sacellúmve Ignis, ubi aliquibus ex Libro *Zend* precibus obmurmuratis ut ſuprà, dicti Veſpillones defunctum in Conditorio ei adjudicato per Oſtium ſeu Foramen in loricationis latere factum deponunt, ibique nudum Cadaver à Volucribus devorandum relinquunt. Poſteà verò propter horribilem fœtorem & miſerrimum ſpectaculum, omnes abhorrent illum locum adire; ægrè etiam ferentes ut aliquis Chriſtianus aut alius illa Conditoria videat. Et certè nemo niſi ſummâ curioſitate ductus, illum locum luſtrare tentabit.

Videri poſſunt quæ ſuprà ex Strabone notavimus. Heic autem ſequentia adſcribam ex Agath. lib. 2. *Tunc utique demortuum Mermerois corpus ipſius familiares elatum, extráque oppidum deportatum,* (*ſolum ita ac nudum*) *patrio ritu canibus pariter atque avibus obſcœnis quæque cadaveribus paſcuntur, devorandum expoſuerunt: hunc ſepulturæ loco morem obſervant Perſæ, atque hac ratione abſumptis carnibus, nuda oſſa ſparſim per campos projecta putreſcunt.* [ſc. tempore belli.] *In Capſâ enim aliquâ vel Loculo condere, vel etiam terrâ obtumulare, neutiquam fas eſt. Cuicunque verò Cadaveri non ſtatim advolârint Aves, vel accurrentes Canes non illicò dilaniârint,* [falſum eſt,] *illius hominis impuros fuiſſe mores credunt, animúmque injuſtum & Barathro dignum, malóque Dæmoni dicatum. Tum porrò, & quidem magis, neceſſarii atque amici jacentem lugent lamentiſque proſequuntur,* [ſc. tacitè, non autem aſſâ voce,] *ut penitùs emortuum, nec melioris fati participem. Qui verò quàm citiſſimè devoratus fuerit, feliciſſimum prædicant, ejúſque animam ſummâ admiratione proſequuntur, ut longè præſtantiſſimam & Deo ſimilem, & in beatas ſedes evolaturam. Promiſcua verò atque obſcurior turba, ſicubi in exercitu graviſſimo aliquo morbo premantur, ſpirantes adhuc & mente conſtantes educuntur: & poſtquam expoſitus in hunc modum aliquis fuerit, Panis fruſtum ei & Aqua Baculúſque juxta apponuntur, ut quamdiu cibum deguſtare poſſit, & virium aliquid ei ſuperſit, Baculo illo Animantia irruentia arceat, epulonéſque propulſet. Si verò nondum quidem interierit, vincat tamen vis morbi adeò ut jam ampliùs manus movere nequeat, tum utique miſerum ſemimortuum & jam animam agere incipientem devorant, & ſpem diutiùs etiam fortaſſe vivendi præripiunt.*

Multi enim cùm convaluiſſent, domum redierunt veluti in ſcenâ & tragœdiâ, ex tenebricoſis Orci portis reverſi, macilenti quidem & decolores, obviòſque terriculantes. Si quis autem ita redeat, averſantur eum omnes & defugiunt ut maximè piacularem, & inter ſubterraneos eum adhuc cenſent; neque anteà priſtinum vitæ inſtitutum colere ei permittitur, donec à Magis expiatum fuerit piaculum expectatæ mortis, & quodammodo vitâ redonetur. ----Illud verò & quidem vehementer miror, quòd vetuſtiſſimi illius regionis habitatores, Aſſyrii videlicet, Chaldæi, & Medi, non eadem cum Perſis ſentiant: nam circa Nini urbem, & circa Babylonicam ac prætereà Medicam regionem Tumuli & Capſæ eorum qui olim mortui fuerunt exſtant, non alium quàm noſtrum morem ſervantes; & ſive Corpora ſint ſive Cinis quod iis conditur, (utpote illis Græcanico ritu crematis,) neutiquam certè ſimilia hæc eis quæ nunc fiunt fuerunt. Nequaquam itaque illi hoc pacto ſenſerunt, neque ita ut qui nunc vivunt, & ſepulturæ & thori jura pro ſuâ libidine violarunt, non ſolùm cum Sororibus & Neptibus rem habentes, ſed Patres cum Filiabus; & quod omnium eſt ſceleratiſſimum (ô Leges, ô Natura,) Filii cum ſuis Matribus. Hujus enim flagitii novum ab eis exemplum ſtatutum fuiſſe, manifeſtiſſimè hinc cuivis liquere poteſt: fertur namque magnam illam Semiramin Aſſyriam eò incontinentiæ veniſſe, ut cum Filio ſuo Ninyâ congredi voluerit, atque adeò Juvenem ſolicitâſſe; illum verò recuſâſſe, moleſtéque tuliſſe. Tandem verò quum Matrem libidinis impatientem urgentémque cerneret, eam interfeciſſe, & hoc potiùs quàm alterum illud ſcelus perpetrare maluiſſe. Atqui ſi Lege hæc permiſſa fuiſſent, nequaquam uti arbitror, Ninyas eò credulitatis veniſſet. Sed quid attinet hæc perquàm vetuſta commemorare? Paulò enim poſt Macedonica tempora & Perſarum everſionem, ajunt Artaxerxem Darii filium, matrem ſuam Paryſatidem (quum eidem quo Semiramis Malo obnoxia rem ſecum habere cuperet,) non quidem necâſſe, ſed declinaſſe iracundè & rejeciſſe; quòd neque pium eſſet neque patrium, neque in communi vitâ conſuetum. Hæc ille. Bardeſanes Syrus apud Euſebium de Medis (adeóque de Perſis) dicit, *Quòd nutriebant Canes ad quos moribundos amicos nondum exanimatos abjiciebant ut devorari poſſent.* Sed ille eodem errore cum Agathiâ errat. Id autem quod iſtos autores fefellit, eſt Perſarum mos ad moribundum adducendi Canem ad excipiendum ultimum halitum. Non itaque moribundos Canibus, ſed Canes moribundis objiciunt ſeu apponunt, Canis os morientis ori applicando. Dictus autem Bardeſanes vel pronus fuit errare vel mendacia

fingere

fingere in Perſas ſeu Parthos: nam is apud Euſebium dicit *quòd Parthis Uxorem, Filiam, Fratrem, aut innuptam Sororem occidere liceret.* Sed hoc non habet plus veritatis quàm alterum præcedens: ideóque fides ſit penes autorem de rebus aliàs inauditis.

CAP. XXXV.

De Perſiæ & Perſarum nominibus; & de modernâ atque veteri linguâ Perſicâ ejúſque Dialectis: ſc. de Perſiâ, Parthiâ, Mediâ, & de harum regionum Linguis & Dialectis.

INter Perſarum nomina, apud Herodotum legitur *Cephenes*. Strabo autem refert Æthiopum ſic dictorum quoſdam venientes in Perſiam, ibi dediſſe hoc nomen. Sed quòd (ut dicit) à ſeipſis & accolis dicti fuerint Ἀρταῖοι *Artæi*, meliùs arridet; cùm ارد *Ard* ſeu *Art* ſit *ſtrenuus, magnanimus*, quaſi *Artæi* ſint *fortitudine pollentes*. Apud Rivolam in Lexico Armenico, *Perſia* moderno nomine vocatur *Shahiſtân*, i. e. *Ditio* τῦ *Shâh* ſeu *Regis*, ſc. quæ paret dominio ejus cujus Tit. eſt *Shâh*. In Libro *Nim*. Perſarum regio nominatur تاجيك *Tâgjik*, i.e. ubi Rex gerit *Coronam* dictam *Tâgj*: ſed apud dictum Rivolam *Tâgjik* minùs rectè exponitur *Turca*, quod monendum duxi.

Antiquiſſimum Perſiæ nomen Biblicum, eſt עילם *Elam*, qui Perſarum pater: unde diſcimus Perſas fuiſſe *filios Elam filii Shem*. Hinc apud Rivolam *Perſæ* Armenicè vocantur *Semazik*, *Semitæ*. Sed regio *Elam* (quæ *Elymais*) ubi primò ſedem fixit, propriè eſt citerior *Mediæ* pars, ſeu potiùs pars quæ eſt *Mediâ* citerior & occidentalior. Nam *Medi* qui filii *Madai* filii *Japhet*, fuerunt paulò orientaliores: & quamvis à diverſo Parente orti, eâdem tamen uſi ſunt linguâ, ad quod fortè alter alterum coëgerit, vel ſaltem commercium inter ſe habuerint. Et his ambobus adhuc orientaliores erant *Perſæ* propriè ſic dicti, qui provinciam پارس *Pârs* ad orientem Mediæ inhabitabant. Atque ſub Perſarum ditionem ceſſerunt adhuc Orientaliores, quæ ſunt in *Ariâ Bactrianæ*, hodiè dictâ *Chorafân*. Nam *Aria* fuit duplex: ſc. una fuit illa Ptolemæi ſic dicta à Choraſaniæ præcipuâ urbe هراة *Hara* ſeu هرات *Harat* ſive *Herat*; quæ inquam eſt *Aria* Ptolemæi in orientali parte Imperii Perſarum. Et huic è diametro oppoſita in occidentali dicti Imperii parte eſt *Aria* Herodoti, comprehendens

Elymaidem & *Mediam*: ſic ille, Μῆδοι --- ἐκαλέοντο δὲ πάλαι πρὸς πάντων Ἄριοι. Hujus præcipuæ Urbes in linguâ Biblicâ fuerunt הרא *Hara*, & גזן *Gozan*, cum reliquis urbibus Medorum, ad quas tranſlati fuerunt Captivi Iſraelitæ.

Horum & *Elymæorum* & *Chuzæorum* lingua, ea eſt quæ hodie ab omnibus nominatur *Perſica*, ſed non eſt; quippe quæ ſit reverà *Medica*, totâ ſuâ naturâ & ſtructurâ differens à *Perſicâ*, quæ reſpectu illius eſt barbara: ideóque eam ex Aulâ ſuâ excluſit Rex *Behrâm-Ghûr*, (ut mox dicetur,) ejus loco ſubſtituens *Medicam* ideò dictam *Deri* ſeu *Aulicam*. Eæ itaque voces quæ apud Herodotum & alios de linguâ Perſicâ ſeu Parthicâ eſſe dicuntur, reverà ſunt ex Medicâ, vel ſaltem maxima earum pars. Illa ipſa lingua Medica eſt quæ hodie in Elymaide & Mediâ & Parthiâ & Chorasân (exceptis quibuſdam locis,) jam obtinet, & olim cum Medico Imperio ibi plantata fuit: Medorum enim primò fuit Imperium, poſtquam (unà cum Perſis) Aſſyriorum jugum excuſſerant, & eorum *Exarchia* eſſe deſierant. Hæcque Medorum lingua (antequam excluderetur,) veterem linguam Perſicam reddidit mixtam, & penè obſoletam effecit, non autem ubique extinxit: nam harum Gentium Religio quæ olim ſemper eadem, ſcripta eſt in veteri linguâ, quæ ubique (unà cum Medicâ) obtinuit uſque ad tempus dicti Regis *Behrâm-Ghûr*, & in quibuſdam locis hodiè obtinet.

Occidentalior Mediâ pars urbi *Ninivi* & *Mauſil* proxima, eſt كردستان *Curdiſtân* ſeu *Curdorum* regio, vulgò *Gordyæi montes*, qui tam celſi ut ignes & candelas noctu lucentes videre poſſunt Mauſilenſes 10 milliaribus diſtantes. Deinde occurrit regio لرستان *Luriſtân*, ubi eſt لر *Lùr* magna & *Lùr* parva. Paulò auſtraliùs eſt regio *Elymais*, ubi ſunt urbes تستر *Toſtar* & Σοῦσαι, Perſis سوس *Sûs*, i. e. *Glycirrhiza*; quam Judæi Ahaſuero gratabundi per Euphemiſmum in Libro *Eſter*, nominarunt سوسن *Sûſan*, i. e. *Lilium*.

Ab Elymæis orti creduntur Perſæ: ſic *Bar-Bahlûl*, ܡܓܘܫܐ ܡܢ ܦܪܣ ܐܝܬܝܗܘܢ ܗܘܘ ܡܢ ܒܢܝ ܥܝܠܡ ܒܪ ܫܡ *Magi fuerunt ex Perſiâ ex filiis Elam filii Shem*. Et idem vult Fl. Joſephus p. 24, Ἔλυμος μὲν γὰρ, Ἐλυμαίους Περσῶν ὄντας ἀρχηγέτας κατέλειπεν. Cùm itaque Elami Sedes propria fuerit *Elymais* ab eo denominata, ejus poſteri ſeu nepotes (ut videtur,) conceſſerunt magis orientaliter in Mediam & Perſiam.

Sed

Sed cùm Elami filii in S. Hiſtoriâ non recenſeantur, plenâ luce in hac parte deſtituimur.

At quoad Elami ipſius Sedem, ea apud *Bar Bahlûl* ſtatuitur in regione *Ahwâz* quæ eſt *Elymais*: ܥܝܠܡ بلاد الاهواز *Elam eſt regio Ahwâz*, quæ in Perſarum Libris eſt خوز *Chûz*, Stephano Κοσσέα, Herodoto Κοσσαῖοι ſeu Κίσσιοι. Ideóque vel *Elam* vel aliquis alius habuit filium aut nepotem à quo iſta regio ſic denominata fuit. *Gen.* XXII. 21, memoratur חוז *Chûz* Nachoris (Abrahami fratris) filius, qui videtur poſteà fixiſſe Sedem in Elymaide, ibi relinquens ſui nominis urbem *Chûz*, quæ nunc extat: unde tota regio hodiè in Libris nominatur خوزستان *Chuziſtân* ſeu *Coſſæorum* regio; non autem خورستان *Chureſtân*, ut quidam malè legunt. Iſte *Chûz* fuit ex Arpácſhadi proſapiâ ſeu ſeris nepotibus in ſuccedente generatione 8va. Is autem aliàs tam à ſuis quàm à vicinis Gentibus dictus eſt ܗܘܙ *Hûz*, (ſc. هوز,) unde ſupradicta urbs ad hodiernum diem in plurali formâ appellatur اهواز *Ahwâz* ſeu *Ahrâz*. Nam Aſſyriis iſti populi vocantur ܗܘܙܝܐ *Huzóye*, *Huzæi*, & regio ipſa (quæ *Chuziſtân*,) eſt ܒܝܬ ܗܘܙܝܐ *Beth-Huzóye*, *locus Huzæorum*. Hujus itaque regionis incolæ qui primò ab *Elam* dicti ſunt *Elymæi*, poſteà ab alio Progenitore ex Shemi familiâ prognato, dicebantur & hodiè dicuntur *Chuzæi*, ſeu ut Aſſyrii ſcribunt, *Huzæi*.

Iſta eſt urbs quæ in S. Bibliis vocatur גוזן *Gozan*, minùs rectè pro Perſico خوزان *Chozan* ſeu *Chûzân*, quæ (ut dictum) hodiè in Libris ſcribitur اهواز *Ahwâz* plurali formâ ab هوز *Hûz*. At Mediæ antiqua urbs הרא *Hara* quæ cum eâ memoratur, hodiè non extat, quippe quæ immemorialiter deleta.

Poſt *Gordyæam* & auſtraliorem *Suſianam*, occurrit *Media* in Arabum Libris dicta الماه *AlMâh*, & lingua Medica الماهي *AlMâhi* ſeu *Mahæa*. In Perſarum Libris Media aliquando vocatur شيروان *Shîrvân*; an *Lac* vel *Leones ſervans*? Aliàs in Geographicis libris vocatur جبال *Gjibâl*, i. e. *Montes* ſeu *montana regio*, ſeu magis diſtinctè جبال الاهواز *Montana τῆς Ahwâz*. In eâ magnæ quædam urbes ſunt, ſc. اردبيل *Ardebîl*, & قزوين *Cazbin*, undè denominativum eſt قزبي *Cazbi* ſeu *Caſpius*; de quo nomine *Caſpii maris* fuſiùs diſſeruimus in Notis ad *Itinera Mundi*. In eâdem regione præcipua urbs eſt آذرابادكان *Adurabâdaghân*

daghân ſeu contractiùs آذربايجان *Aderbâyagjân*, (quæ quidem Provincia Ptolemæo perperam *Adiabéne*,) quo eodem nomine gaudet amœniſſima urbs quæ hodiernis ſeculis audit تبريز *Tabrîz* ſeu *Tavrîz* ſive *Taurîz*; tot enim modis ſonatur. Hæc (ut putatur) olim fuit *Ecbatana* (de quo nomine in ſuperioribus diximus,) mirabilis ſtructuræ Urbs & Palatium, utraque condita per Regem *Dehâcum* ad exemplar *Paradiſi Irèm*, quem in Arabiâ olim extruxerat Patrui ejus magni pater *Irèm* pater *Aadi* qui pater *Sheddâd* Avunculi *Dehâk*.

Perſia à Sinu Perſico orientaliter, apud Autores aliàs vocari ſolet *Achæmenia*, & Perſæ *Achæmenes* ſeu *Achæmenidæ*. Apud Amm. Marcellinum Lib. XIX. cap. 2, in veteri editione legitur, quòd in bello amici Saporem compellabant *Achæmenem* & *Artaxerxem*. Vera autem lectio in ultimâ editione jam reſtituta eſt, quòd ſc. vocabant *Saanſaan* & *Pirozen*: nempe شاهنشاه *Shahanſhâh* eſt *Rex Regum*, & پيروز *Pirûz* eſt *Victor*. Apud Herodotum *Achæmenides* erat frater Artaxerxis, & *Achæmenes* erat Darii filius, Xerxis germanus utroque parente, Ægypti Præſes, & ibidem Claſſis Præfectus. Et alius *Achæmenes* erat alicujus *Cambyſis* pater. Iſti autem viri ſic dicti, videntur quaſi appellativè & emphaticè eo nomine vocati fuerint: cùm dicente Herodoto, Rex Cambyſes hortando Perſas, eos compellabat Ἀχαιμενίδαι, q. d. *ô genuini Perſæ*! Nam apud Stephanum Ἀχαιμενία ſeu Ἀχαιμένιον eſt Περσικὴ μοῖρα *Perſidis pars*: & Strabo collocat Ἀχαιμενίδας inter Suſas & Caramaniæ fines: & ſec. Herodotum, *Achæmenidum Tribus erat apud Paſargadas, & ab his Reges Perſidæ ſunt oriundi*; ſc. uſque ad Darium. Hoc itaque nomen videtur fuiſſe *Perſiæ* & *Perſarum* diſtinctio à *Parthiâ* & *Parthis*. Quo autem modo vox *Achæmenes* ſcripta fuerit à Perſis, ulteriùs diſquirendum.

Apud Ruſtemi Epitomatorem pluraliter عجمان *Agjemân*, ſeu ſing. collectivè عجم *Agjem*, eſt *Perſæ*: & in omnibus orientalium Libris tam *Perſia* quàm *Perſæ* vocantur عجم *Agjem* ſeu *Azjam*: formâ adjectivâ عجمي *Azjemi*, formâ plurali عجميان *Azjemiyân*; & ſic *Tábari* fere ſemper legit. Emirchond in Vitâ Regis *Nûdar*, legit اعجميان *A'zjemiân*, i. e. *Perſæ*. Et ſic in Arabico Libro de Gemmis invenitur forma اعجمي *A'zjemi*, *Perſa*. Ut autem meliùs concilietur cum formâ Græcâ, puto (quamvis nondum ſic ſcriptum reperi,) analogum eſſe ut etiam ſingulari formâ cum term. *ân* ſcribatur عجمان *Azjemân*, eâdem

ratione

ratione quâ Arabicum مسلم *Muſlim, fidelis*, à Perſis ſemper ſcribatur مسلمان *Muſlimân* in ſing. numero. Videtur itaque quòd apud antiquos Perſia dicta fuerit *Achæmenia*, ut diſtingueretur à Parthiâ dictâ عراق *Erâk*, in noſtris Globis *Arac* ſeu *Arach*. Sic Ogilb. in *Perſiâ*, ex ſuis autoribus refert, *Quòd Pârſi* ſeu *Perſa ſit is qui ex provinciâ Pârs, & Agjemi qui ex quâvis aliâ provinciâ.* Sed apud orientales moderniores, nomen *Azjem* ſeu *Azjam* tribui ſolet toti Perſarum Imperio, Parthiam etiam complectens. Apud Afros عجم *Azjam* ſignificat *Græcos* aut quoſvis *exteros*. Et in Turcico fœminarum Palatio dicto سراي *Serâi*, ibi ايج اوغلان *îtch oglân* eſt *Servus interior*, & عجم اوغلان *Azjàm oglàn* eſt *Servus exterior*.

Quoad *Parthiam*, *ea* (dicente Herodiano) *erat parvus regionis angulus: ii tamen erumpentes evaſerunt Domini totius.* Unde autem Græci habuerint nomen *Parth* ſeu *Parthiam*, conjicere non poſſum, cùm talis ſonus nec Perſico nec Parthico ore ſonari poſſit. Id proculdubio corruptum eſt pro *Pârs*. Cùm autem *Chaldæa* vocetur عراق *Erâc*; & dicente *Angjou*, propter ſimilitudinem Soli (ſeu Aeris & Aquæ,) medium Perſiæ circa *Iſpahân* & circumjacentia loca, eodem etiam nomine vocetur عراق *Erâc*; ergò diſtinctionis causâ, *Chaldæa* plerumque vocatur عراق عرب *Erâc-Arab* ſeu *Erâc Arabum*, & medium Perſiæ عراق عجم *Erâc-Agjam* ſeu *Erâc Perſarum*. Pro tali Chaldææ appellatione reddunt rationem petitam ex linguâ Arabicâ, quæ non eſt vera: nam *Erac* pro *Chaldæâ* ortum eſt ex Biblico ארך *Erec*, & *Erâc* pro *Perſiâ* ortum eſt ex ايرج *Iregj* ſeu ايرك *Iregh* potentiſſimi monarchæ *Phridûni* filio, qui Perſiæ etiam impoſuit nomen in Libris uſitatiſſimum ايران *Irân*, complectens totum Perſarum Imperium ad auſtrum montis *Tauri*, eodem modo quo ab altero fratre تور *Tûr* tota Tataria ad ſept. Tauri vocata fuit توران *Turân*. Sed pro vario autorum uſu, Perſia ſeu *Irân* ſubinde vocatur ايران شهر *Irân-Shahr*, quod aliquando reſtringitur ad Perſici Imperii partem, ut apud *Emirchond* in vitâ Regis *Phridûn*, ايران شهر كه عبارت است از عراق وفارس وخراسان وقهستان *Irân-ſhahr quo notatur Erâk & Phârs & Choraſân & Kuhiſtân*. Aliàs aliquando nomine *Irân-ſhahr* intelligitur

urbs نيشابور *Neiſhâbur*, tanquam præcipua urbs & olim Metropolis, (in fine Perſidis,) quæ aliàs dicta fuit شادخ *Shâdach* ſeu شادياخ *Shâdyâch*, & (ſi rectè ſcriptum) شادباخ *Shâdbâch*. Et aliquando etiam *Neiſhâbur* vocata fuit پهله *Pehla*: nam tot nominum mutationes ſubiit. Eſt autem *Pehla* Choraſaniæ ſeu *Bactrianæ* pars citerior, ejuſque linguæ Dialectus. Nam ulterior Bactrianæ pars vocatur بلخ *Balch* ſeu بلخ باميان *Balch-Bamiyân*, unde ejus lingua eſt بلخ بامي *Balch-Bamiyenſis*. Sub Perſarum ditione ſemper venire ſolet dicta خراسان *Choraſân*, quæ Ptolemæo Χόϱοάνη malè pro Χοροσάνη.

Quoad nomen پارس *Pârs* ſeu فارس *Phârs*, *Perſia*, id in *Olugh-Beighi* & *Naſſireddini* Tabulis non comprehendit totum Imperium Perſicum, nec dimidium ejus, ſed tantùm unam regionis partem in quâ eſt *Perſepolis* & *Shirâz*, & *Iſpahân*, &c. At *Ibn Phacreddîn Angjou* dicit quòd totum *Irân* ſeu *Perſiæ* regnum olim vocatum fuit *Pârs* ab *Oxo* ad *Euphratem*, & à باب الابواب *Bâbo'lAbwâb* ad mare τῆς عمان *Ommân*: & quòd proceſſu temporis multa alia loca Perſiæ tandem acceſſerunt, ex quibus fuit خراسان *Choraſân* in antiquâ linguâ Perſicâ ſignificans *Orientem*; ideò ſic dicta, quia ſita eſt ad orientem τῆς اصطخر *Iſtâchr* ſeu *Perſepolis*. Unde autem orta ſunt nomina Biblica פרס *Pâras* & פרסין *Parsîn*, eſt dictu difficile: ideóque reſtat tantùm conjecturæ locus. Fruſtrà ſunt qui deducunt ab Arabico فارس *Phâris*, *Eques*; nam non ſunt magis Equites quàm reliqui orientales omnes. Videbimus itaque quid dicunt orientales. Autor Libri *Mu'gjizât*, cum inſigni elogio Perſicè tradit, τὰς فرس قديم *Phurs kadîm* ſeu *Perſas veteres fuiſſe ex filiis* فارس بن طهمورث *Phârs filii Tahmûras*, *quos 'Anuſhirravân adduxit è medio Climatis tertii & 4^{ti} & 5^{ti}. Hujus regionis incolas eſſe pulchriores & intelligentiores incolis reliquarum regionum; Corpora ſaniora, Artes & Scientias excellentiores, Facies formoſiores, Veſtitum nitidiorem, Cibum delicatiorem, & denique totum eorum conductum & rerum adminiſtrationem eſſe conſultiorem.* Sic ille. *Ibn Shahna* in Libro de *primis & poſtremis* Arabicè tradit, Eſſe apud Arabes qui volunt Perſas ſic dictos fuiſſe à فارس بن ارشم بن سام *Phârs filio Arſham filii Sem*, [pro Arpacſhad filio Shem;] & *ſecundùm alios, filii Japhet. Eos autem ſeipſos deducere velle à Kejomâras,* وهم ينتسبون

كيومرث

نحن ولد كيومرث وكيومرث هو الذي عندهم ابتدى منه النسل مثل آدم *dicentes, Nos ſumus filii Kejomdras: & is fuit ille à quo initium habuit tota progenies eorum ſicut ab Adamo.* Aliqui volunt eos eſſe ex poſteris Japheti, à فارس بن عامور بن يافث *Phârs filio Amûr filii Japhet:* alii volunt eos eſſe ex filiis هدرام بن ارفخشد بن سام بن نوح *Hadorâm filii Arphacſhâd filii Sem filii Noæ.* Aliqui Hiſtorici narrant پارس *Pârs fuiſſe filium Elam filii Shem filii Noæ.* Alii volunt quòd *Pârs fuit filius Pahlæ.* Quære an iſte ſit *Paldas*, qui *Pildaſh*? Ideóque inter tot dubia ſatius eſt confugere ad eam quam ſupra adduximus originationem, quòd ſc. nomine پارس *Pârs* ſignificetur *Thôs*, beſtia inter canem & lupum in eâ regione abundans, unde ſumpta fuerit denominatio.

Quoad Linguam Perſicam, doctiſſimus Lexicographus & accuratiſſimus Grammaticus *Ibn Phacreddîn Angjou* Indo-Perſa (qui ferè 200 abhinc annis vixit,) in ſuâ Præfatione Operis *Pharhàngh Gihângbîri* Perſicè ſcribens, accuratè tractat Linguam Perſicam, eámque in 7 Dialectos diſtribuit, quarum 4 ſunt متروك *neglectæ* ſeu *relictæ* & inuſitatæ, adeò ut nulli Libri nec Tractatus nec Epiſtolæ in eis hodiè ſcribantur, nec in eis condantur Carmina; niſi fortè aliquando unum aut alterum vocabulum ex hiſce Dialectis adhibeant Autores. Hæ autem inuſitatæ Dialecti ſunt هروي *Hervi*, ſeu Dialectus τῆς هرات *Herât*; & سكزي *Seghzi*, ſeu *Segiſtanæ* regionis Dialectus; & سغدي *Sogdi*, ſeu *Sogdiana* Dialectus; & دراولي *Drâvuli*: eſt autem دراول *Drâvul* urbs non valdè procul diſtans ab *Herât* in *Chorasân*.

Tres reliquæ Dialectus tales ſunt in quibus Libri & Tractatus ſeu Epiſtolæ & Carmina ſcribuntur. Harum prima peculiariter زبان پارسي *Lingua Perſica*, quæ in *Pârs* & *Iſtachr.* uſitata fuit. Secunda eſt دري *Deri*, quæ elegantior habetur. Ajunt (inquit ille) quamlibet vocem in quâ nullus eſt defectus, eſſe in Linguâ *Deri*, ut eſt اشكم *Iſhkèm*, quæ defectivè ſcribitur شكم *Shikèm*; & برو *Birâv*, quæ defectivè رو *Râv*; & بگو *Bughû*, quæ def. گو *Ghû*; quarum priores voces ſunt in *Deri*, poſteriores non item. Eſt (inquit) *Deri* Dialectus بلخ بامي *Balch-Bamenſis*, ſeu urbis *Balch*; & urbis مروشاهجان *Marv-Shâghjân*, & urbis بخارا *Bochâra*. Dicit ſe in quodam Libro ſcriptum

 reperîſſe,

reperiſſe, quòd *Deri* ſit Dialectus regionis بدخشان *Badachſhân:* eſſe qui putent homines tempore τῶν كيان *Keyân* hac Dialecto uſos fuiſſe: & Arabum eloquentiſſimum (intelligit Mohammedem,) dixiſſe, *Si Deus aliquid mitè & leniter loquitur* τοῖς ملائكه مقربين *Angelis ſibi propinquis* (ſeu Cherubinis,) *id jubet in Linguâ Deri: ſi aſperum ſeu durum, tum in Linguâ Arabicâ celere properante.* Et mox addit, *Quòd Lingua incolarum Paradiſi, futura ſit vel Arabica, vel Perſica Deri.*

Tertia Dialectus eſt پهلوي *Péhlavi,* quæ incolis vulgò ſonat *Pehél-lavi.* Ea autem ſic dicitur vel à پهلو *Péhlav,* qui (ut volunt) fuit pater τȣ̃ *Pârs:* vel aliàs à پهله *Pehla,* quo nomine deſignantur urbs ري *Rey,* & اسپهان *Iſpahân* (antiquitùs dicta جي *Gjî*) & دينور *Dînavar:* aliàs autem *Péhlav* etiam ſignificat *Urbem,* quaſi *Péhlavi* ſic dicta fuerit, q. d. *Lingua civilis, urbana,* non ruſticana. Alii (inquit) aliter. Hactenus ille.

Ego addo, *Péhlavi* ſic fortè dicatur, q.d. *lateralis,* quia eſt lingua novæ urbis ad latus veteris *Neiſhâbur* extructæ. Plerumque autem پهله *Péhla* ſeu پهلوه *Péhlava* eſt ſpeciatim urbs *Neiſhâbur* (ut ſupradictum,) aliàs vocata ايران شهر *Irân-Shahr:* & hæc eſt Lingua illa antiqua Perſica (quibuſdam dicta زبان گبري *Lingua Ghebrica,*) in quâ ſcripti ſunt omnes *Zerduſhti* ſeu *Zoroaſtris* Libri. A ſupradicto nomine *Seghzi,* ea regio aliàs dicitur سگزستان *Seghziſtân* ſeu سگستان *Seghiſtân* ſive سجستان *Segjiſtân* vel سيستان *Sîſtân:* & aliter eadem regio vocatur نيمروز *Nîmrûz,* i. e. *Meridies* ſeu *media dies,* propter ſitum.

Quin & Lingua *Péhlavi* aliis etiam nominibus vocatur, vel ſaltem aliæ ejus differentiæ cenſentur. Nam præter 7 dictas Dialectos, apud prædictum Autorem (in medio ſui Libri) ordine Alphabetico, memorantur Dialectus بهاري *Bahâri* & رامندي *Râmandi,* ſc. *Râmandæa* ſeu *Râmandenſis* Dialectus, & *Baharenſis.* Alia Linguæ *Péhlavi* diviſio, eſt اورامن *Urâman* ſeu *Uramanenſis* vel اورامه *Urâma,* ſc. *Uramæa, Uramenſis,* quæ in *Ph. Gj.* definitur, نوع از گويندگي *Species Dialecti peculiaris Perſis & veteribus eorum Poëtis in Linguâ Péhlavi: eſt ſc:* قسم گويندگي *Sermonis ſpecies quæ primò excogitata eſt ab aliquo homine pagi Urâmæ, ejuſdem nominis.* Sic ille. De hac Linguâ *Péhlavi* loquitur

loquitur *Chalîl Sûphi* in Libro *Nimetullâh*, پهلوي لغت مغان وفرس قديم كه عربي مخلوط دكلدر اصلا *Péhlavi eſt Magorum & veterum Perſarum lingua cum Arabicis haud mixta omninò.* Nam hodierna Lingua tam Medica quàm Perſica multa admixta habet Arabica. Hujus linguæ Literæ ſeu Characteres antiqui, in hoc opere paſſim viſuntur.

* Supradicti nominis *Derî* ſuperiùs allatæ ſunt ex Libro *Ph. Gj.* rationes plures, unde certum eſt veram ejuſdem rationem ab illo Autore (quamvis docto) ignorari. Apud pleroſque Grammaticos per *Derî* intelligitur ordinaria Lingua Perſo-Medica, eáque elegantior; & quidem rectè. Veram itaq; dicti Nominis rationem Turcicè affert *Chalîl Sûphi*, دري فارسي ديمكدر آنكيچون دري ديرلر كه بهرام گور يساق ايلدي كه قپوسنده فارسي سويليه لر وبرات ومكاتب هپ فارسي يازله اول زماندن برو فارسي يه دري ديرلر *Derî, hoc eſt dicere, Perſica. Ideò autem vocata eſt Deri, quia Behrâm-Ghûr decretum faciebat, ut in Aulâ ſuâ omnes loquerentur Perſicè, omniáque Decreta & Epiſtolæ Perſicè ſcriberentur. A quo tempore factum eſt ut Lingua Perſica vocaretur Derî.* Loquitur nempe de Linguâ quæ hodiè vocatur Perſicâ, in quâ در *Der* eſt *Oſtium, Porta*, & درگاه *Derghâh* eſt اشك *Aſhìk Limen* ſeu *Veſtibulum Portæ*, atque *Palatium*, *Aula* Regis: hinc دري *Deri* quod primâ fronte videtur Denominativum à *Der*, reverà eſt Denominativum à *Derghâh*, ut abbreviari ſolent talia; eóque ſignificatur *Aulica*, ſeu *Curialis.* Cúmque illo tempore multi uterentur veteri Linguâ *Péhlavi* quæ à Rege *Behrâm-Ghûr* non fuit amata, ipſe juſſit ut omnes in ejus Aulâ Regiâ uterentur Linguâ Perſo-Medicâ, quæ etiam hodiè in Perſide obtinet, quæ ideò dicta eſt زبان دري *Lingua Curialis* ſeu *Aulica.* Et ipſe aliquamdiu regnans, hoc modo effecit ut hæc Lingua ab omnibus æſtimaretur: & proinde ejuſdem uſus ad hunc uſque diem apud eos continuatus eſt, alterâ vetuſtiori Linguâ neglectâ & deſpectui habitâ. Rex iſte obiit anno 30 Theodoſii junioris.

Ex Linguæ *Derî* elegantiis habetur, quòd Litera د *Dâl* legatur ذ *Zâl* punctata ſonans ut *z* immediatè poſt quamlibet aliam Literam motam. Hinc etiam idem mos obtinet in veteris Linguæ vocabulis, dum à modernioribus Perſis Alphabeto Arabico utentibus ſuo recentiori modo ſcribuntur, ut ſcil. pro آدر *Adur* ſcribitur آذر *Azur*: & ſic in

 ejuſmodi

ejuſmodi aliis. Nam in veteri Linguâ non fuit talis diſtinctio; ſed à temporibus Regis *Yezdegerd* hoc innovatum eſt, ex quo Alphabetum Arabicum loco Alphabeti veteris uſurpârunt. Quin & ante illa tempora ab omni ævo Perſæ (pro natâ occaſione) ſic pronuntiârunt Arabum ذ (ut & ض & ظ,) omnes ut ز z, à quo etiam figura ذ haud multum abludit. Nam cùm veteres Perſæ in ſuâ linguâ difficiliores illos Arabum ſonos non haberent, ideò quando viderunt aliquid Arabum modo ſcriptum, id tamen proprio ſibi modo pronuntiarunt, ut & Turcæ & veteres Chaldæi; cùm nulli horum Linguæ Arabicæ difficilioribus ſonis ſe ſuámque pronuntiationem conformare potuerint: nam illa Lingua non eſt ſuavis, ſed quaſi potiùs *increpatoria* & *objurgatoria*, ut ſuprá. Et quidem uſque hodiè, Arabum pronuntiatio ut nimis gutturalis & difficilis æſtimatur: unde aliquando lepidi Socii (præſertim Turcæ) feſtivitatis causâ quando animus eſt ridere & hilares eſſe, ſolent adſciſcere aliquem homuncionem Arabicè loquentem, (quem coram ſe loqui vel cogunt vel conducunt,) eum in finem ut eundem irridere poſſint, & in cachinnum effuſi hoc modo ſibi complacere valeant.

Quamvis autem Lingua *Deri* olim fuerit Aulica, hodiè & à temporibus quibus Tataricorum Regum ſeries in Perſide regnavit, Lingua Aulica ibidem eſt Turcica, quæ Tatarica; ſed cum vocibus Arabicis & Perſo-Medicis aliquantulùm mixta. Si quis cum fructu Linguæ Perſicæ & Medicæ Lexicon concinnare vellet, conquirenda imprimis eſſent omnia illa *Pharhàngh* (ſeu ut vulgò ſonant *Pharàngh*,) ſive *Lexica* quorum meminit Libri *Ph.Gj.* Autor; ut & ipſum *Ph.Gj.* completum, cum *Appendice ſuo* qui (proh dolor!) in noſtro Exemplari deſideratur. In hoc enim *Appendice, Vocabula compoſita, & reliqua Vocabula ſimplicia* (ſc. *omnia Zendica*) *ex vetuſtiſſimis Libris excerpta extant*. Nos habemus tantùm Tomum primum, eúmque valdè mendoſum ab ignaro Scribâ.

Ex Indiâ etiam comparanda ſunt hæc ſequentia *Pharhàngh* ſeu *Lexica*, quæ jam à 100 annis extiterunt; &, ſi quæ alia dentur recentiora, de quâ re inquirendum.

فرهنك ابو الحفص سغدي *Pharhàngh τȣ̃ Abu'lHafs Sogdi.*

فرهنك ابراهيمي *Pharhàngh Ibrahîmi.*

فرهنك اسكندري *Pharhangh Iſcánderi.*

فرهنك ابو المنصور علي بن احمد منصور اسد الطوسي *Ph.* τȣ̃ *Abu Manſûr Ali Ibn Ahmed Manſûr Aſad Al Tûſi.*

فرهنك استاد عبد الله نيشابوري *Ph.* τȣ̃ *Uſtâd Abdollâh Neiſhâburenſis.*

فرهنك تحفة الاحباب تصنيف حافظ اوبهي *Ph. Túhfato'l Ahbâb ex compoſitione Hâfiz Ubahi.*

فرهنك ادات الفضلا تصنيف قاضي خان بدر محمد دهلوي المعروف بدهار واك *Ph. Idâto'l Phuzalâ ex compoſitione Kâzi-chân patris Mohammed Déhlavi, noti nomine Dahârvâk.*

فرهنك جامع اللغات منظوم نيازي حجازي | al. جامع اللغة *Ph. Gjâmi AlLogât carmine Niyâzi Higjâzi.* Aliàs *Gjâmi AlLógat.*

فرهنك حسيني وفائي *Ph.* τȣ̃ *Hoſein Waphâyi.*

فرهنك حسيني *Ph. Hoſeini.*

فرهنك حكيم قطران *Ph.* τȣ̃ *Hakim Katrân.*

فرهنك دستور *Ph. Deſtûr.*

فرهنك دستور الافاضل *Ph. Deſtûro'l Afâdil.*

فرهنك دستور الفضلا *Ph. Deſtûro'l Phuzalâ.*

فرهنك رسالة النصير *Ph. Riſâlato 'l Naſîr.*

فرهنك لسان الشعرا *Ph. Liſâno'l Sha'arâ ſeu linguæ Poetarum.*

فرهنك لغات ديوان خاقاني *Ph. vocum Poëmatis Chakâni.*

فرهنك لغات شاهنامه *Ph. vocum in Shahnâma.*

فرهنك محمد بن قيس *Ph.* τȣ̃ *Mohammed Ibn Kais.*

فرهنك محمد هندوشاه منشي كه بنام غياث الدين رشيد تصنيف كرده *Ph.* τȣ̃ *Mohammed Hinduſhâh Mániſhi, quod compoſitum ſub nomine Giyâtheddîn Reſhîd.*

فرهنك مختصر *Múchtaſar ſeu compendioſum.*

فرهنك مولانا الهداد سرهندي *Ph.* τȣ̃ *Mulanâ'l Hadâd Serhindi.*

فرهنك منصور شيرازي *Ph.* τȣ̃ *Manſûr Shirâzi ſeu Shirazenſis.*

فرهنك مولانا مبارك شاه غزنوي مشهور بفخر قواس *Ph.* τȣ̃ *Mulanâ Mobârekshâh Gáznavienſis, dicti Phachr Kawâs.*

فرهنك مويد الفضلا تصنيف محمد لاد *Ph. Muwáyedo 'l Phuzalâ, ex compoſitione Mohammed Lâd.*

Ph.

فرهنگ میرزا ابراهیم بن میرزاشاه حسین اصفهانی	*Ph.* τῦ *Mirzâ Ibrahîm, Ibn Mirzâſhâh Hoſein Iſpahanenſis.*
فرهنگ معیار جمالی	*Ph. Mi'yâr Gjemâli.*
فرهنگ موايد الفوايد	*Ph. Muwâyido'l Phawâyid.*
فرهنگ سروری کاشی	*Ph. Surûri Kâſhi.*
فرهنگ شرفنامه احمد منیری مشهور بابراهیم فاروقی	*Ph. pro Sherph-nâma, per Ahmed Monîri dictum Ibrahîm Pharûki.*
فرهنگ شیخ زاده عاشق	*Ph.* τῦ *Sheich-zâde Aſhik.*
فرهنگ شیخ عبد الرحیم بهاری	*Ph.* τῦ *Sheich Abdorrahim Bahâri.*
فرهنگ شیخ محمود بهاری	*Ph.* τῦ *Sheich Mahmûd Bahâri.*
فرهنگ ضمیر	*Ph. Zamîr.*
فرهنگ عاصمی	*Ph. Aſimi.*
فرهنگ عالمی	*Ph. Alemi.*
فرهنگ عجایب	*Ph.* τῶν *Agjâib ſeu mirandorum.*
فرهنگ نیک پی	*Ph. Nik-pey.*
فرهنگ فواید برهانی	*Ph. Phawâid Burhâni.*
فرهنگ قاضی طهیر	*Ph. Kâzi Tahîr.*
فرهنگ قنیة الطالبین	*Ph. Kaniyato'l Tâlibîn ſeu acquiſitio ſtudioſorum.*
فرهنگ قنیة الفتیان	*Ph. Kaniyato'l Phityân ſeu acquiſitio puerorum.*
فرهنگ زفان گویا وجهان پویا مشهور بهفت — تصنیف بدرالدین	*Ph. Zofân-ghûyâ & Gihân-pûyâ, (ſeu lingua loquax & Mundum percurrens,) dictum Haphte— i. e. Septem— ex compoſitione Bedreddîn.*
فرهنگ سعد بن نصر بن طاهر بنی تمیم الغزنوی که بنام خواجه نظام الملک نوشته وآن یکهزار ودویست وپنج لغت است ومسمی شیخی نامه نظامی	*Ph. Saad Ibn Naſr Ibn Tâhir beni-temîm AlGâznavi, quod ſcriptum fuit nomine Nizâmo'l Melik, continens* 1205 *voces, nominatum Sheichi-nâma Nizâmi.* Horum Lexicorum majora & locupletiora coëmenda & comparanda ſunt.

Et præter hæc 44, in Indiâ extant 9 alia Lexica quorum Nomina (ſcil. nec Librorum nec Autorum,) ſunt nobis nota, inquit *Angjou.*

His addatur inſtructiſſimum & deſideratiſſimum Opus ſeu Lexicon, quod

quod (anno Hegjræ 1014, Chriſti 1605,) reperimus dedicatum. Magno Mogûl *Gjihânghîr*, ſub Titulo فرهنك بديع اللغات *Pharhângh Badîollogât*, i. e. *Lexicon mirabilium vocum*, aliàs dictum تواريخ جهانكيرشاهي *Tawârîch Gjihânghîr-Shâhi*, i. e. *Chronicon Regis Gjihânghîr*. Iſte Liber 28 Tractatibus, & 660 Capitibus ſec. ordinem Alphabeti abſolvitur. Continet Simplicium medicamentorum nomina 8224, eáque in 3 linguis, *Perſicâ*, *Arabicâ*, & *Indicâ*, cum ſingularum medicinarum Doſibus, Virtutibus, &c. Hujus Libri autor eſt ولي سرهندي *Valy Serhindi*. Eſtque Epitome omnium Autorum quos ampliſſimæ regiones *Arabia*, *Irân*, *Turân*, *Græcia*, *Choraſân*, *Induſtân*, &c. in hoc doctrinæ genere claros unquam produxerint. Dolendum autem quod non niſi dicti Operis Præfationem Perſicam poſſideamus, unde hæc didicimus. Hoc eſt *Lexicon Medicum Perſico-Arabico-Indicum*, per *Valy Serhindi*.

Cum his omnibus, ex Indiâ accerſeatur optimum Lexicon فرهنك جهانكيري *Pharhângh Gjihânghîri*, (à nobis citatum *Ph. Gj.*) cujus priorem Tomum in folio eleganter ſed mendosè ſcriptum habemus. Poſterior tomus qui خاتمه *Châtima* ſeu *Appendix* (in quo ſunt Vocabula Libri *Zend*, & voces Compoſitæ,) deeſt deſideratiſſimé. Si ergò poſſibile, quovis pretio comparetur ejus ſecunda pars ſeu *Appendix* dicti Lexici: cùm in nullo alio contineantur *Voces Zendicæ*, quas iſtud Lexicon ſolum comprehendit. Hæc inquam omnia conquirenda ſunt ex Indiâ orientali: cùm nec Perſia nec ulla alia Regio tales theſauros poſſideat.

Cùm autem Lexica Perſica quæ in Perſiâ & Turciâ extant, facta fuerint ante 200 annos, eaque pro eorum Poëtis explicandis; ideò pro moderniore linguâ quæ in Perſiâ hodiè uſurpatur, conſulendum eſſet comparando ab urbe *Iſpahân* in Perſide modernum aliquod Lexicon ſeu Vocabularium pro recentioribus Vocabulis, quæ plurima ſunt, eáque in dictis Lexicis non extantia; ut nuperis annis in colloquio cum Iſpahanenſibus Perſ-Armenis comperi. Hoc interim dolendum eſt, (& contra illud quantum poteſt præcavendum,) quòd in illa Lexica Perſico-Turcica MSS^{ta} ante 200 annos exarata, irrepſerunt in *Perſicis* multa menda & voces Perſicæ monſtroſæ quæ in Linguâ Perſicâ reverà nunquam extiterunt; ſed ſunt Scribarum Sphalmata, quæ tamen ab uno ad alium ſemper propagata & continuata, quaſi eſſent authentica. Et (quod pejus & multò frequentius eſt,)

Hhh in

in *Turcicis* (ſeu in dictorum Lexicorum interpretatione Turcicâ) ex Scribarum ignorantiâ ubique ſcateant tot & talia menda, unde neceſſariò fluat falſa vocum Perſicarum expoſitio, & noſtrûm in magnos errores ſeductio; niſi magna adhibeatur cautela, variorum Lexicorum Interpretationes inter ſe conferendo & de iis benè dijudicando, an iis fretum erit necne: Nam unius ſingularis Codicis autoritati rarò fidendum eſt. Horum mendorum exemplum petatur in pleriſque exemplaribus in voce زواغار *Zavaghâr*, de quâ ſuprà diximus; & in voce فريدون *Phridûn*, in cujus expoſitione pro ضحاكى تازينك malè legitur ضحاكى مازينك: cum multis ejuſmodi aliis.

Præcipua quæ Oxonii habemus Lexica Perſico-Turcica (ſeu Turcicè explicata,) ſunt Liber نعمة الله *Nimetullâh*, cujus autor eſt *Chalîl Sûphi*. Hujus habemus varia Exemplaria, quæ aliquando inter ſe differunt pro Scribarum libitu: unum inter Codices Laudianos, à nobis citatum *Nim. Laud.* Aliud à me tranſcriptum fuit ex Coll. Sionenſi, à nobis citatum *Nim. Sion.* Hujus autographum in Londinenſi incendio periit, apographum apud me domi manet. Aliud Lexicon Perſico-Turcicum eſt حليمي *Halîmi Perſicum*, inter Codices qui è Muſæo noſtro in Bibl. publicam tranſlati ſunt. Hoc autem diſtinguendum ab *Halîmi Arabico*. Tertium eſt Liber وسيلة المقاصد *Wasîlato'l Makâſid*, autore رستم المولوي *Rûſtem Al Mâulavi*: ſemel citavimus *Lib. Was.* Iſte ſervatur in *Arch. Seld.*. Hæc omnia Lexica ſcatent mendis, ſed præcipuè ultimum, cujus Turcica interpretatio mendoſiſſimè ſcripta. Hujus Epitome (quam cito *Ruſtemi Epitomator*,) extat inter MSS Seldenianos ſuperiores. Horum ſingulis inſerta eſt Grammatica pro Linguâ Perſicâ; non autem ſatis completa, ſed rudis & imperfecta, quæ ideò verè Linguæ Perſicæ *Rudimenta* vocari mereatur. Dictis Lexicis addatur صحاح عجمي *Sabâh Perſicum*, (ut diſtinguatur à *Sabâh Arabico*,) inter noſtros extans.

Quoad Libros editos, Grammatica Ludovici de Dieu (ut & ea D. Gravii) eſt valdè imperfecta: & idem dicendum de Lexico D. Caſtelli, in quod aliorum Lexicographorum Sphalmata inſerſerunt ejus Coadjutores; nam ipſe Perſiſmum non prætendebat. Ad melius & emendatius Lexicon jam edendum, nunc non invenitur aliquis qui Editionis ſumptus facturus eſt.

Quoad antiquiſſimæ Linguæ Perſicæ à Medicâ differentiam, ea poteſt illuſtrari multis exemplis; quorum loco hoc paucarum vocum

unum accipe, ubi in *Ph. Gj.* de antiquo Rege *Gjemſhîd* narratur quòd regni ſui Subditos diſpeſcuit diſtribuitque in 4 Claſſes ſeu Ordines in veteri linguâ ſuis nominibus diſtinctos; quibus (ut comparata meliùs eluceſcant,) ex adverſo appoſui nomina Medica quibus tales hodiè appellantur, ſeq. modo; ſimul cum quibuſdam aliis:

Lingua Medica, quæ Perſica audit. — *Lingua Pehlavi, quæ verè Perſica.*

پارسا *Pârſâ* —— *Devotus, Religioſus* —— *Catûzi*

سپاهي *Spâhi* —— *Militaris* —— *Neiſâri*

دهقان ſeu دهكان *Dihcân* —— *Agricola* —— *Naſûdi*

دانا *Dânâ* —— *Doctus* —— *Abanûchaſhi*

خدا *Chodâ* —— *Deus* —— *Yezdân*

خدا *Chodâ* —— *Deus* —— Ὡρομάσδης —— *Hormùzd*

فرشته *Phriſhta* —— *Angelus* —— *Amſhâſpand*

ديو *Dîv* —— *Diabolus* —— Ἀρειμάνιος —— *Ahariman*

تشنكي *Téſhnaghi* —— *Sitis* —— *Tuſhnamâr*

كرسنكي *Guriſnaghi* —— *Fames* —— *Guſhnamâr*

شستكي *Shûſtaghi* —— *Lotio* —— *Pâdyâvand*

خاموش *Châmûſh* —— *Silentium* —— *Bâgj* ſeu *Bâzh*

Primi Ordinis كاتوزيان *Catuzæos* conſtituit in Montibus & Speluncis vel habitare, vel multùm verſari, ibique cultui divino & meditationi atque doctrinæ cœleſtis acquiſitioni vacare. Nam hoc erat longè ante *Zerdùſht*, ſc. tempore Sabaiſmi, quo Deum colebant (& ſimul Planetis adolebant) in Montibus, vel ut Strabo ait ἔθυον ἐν ὑψηλῷ τόπῳ. Secundi Ordinis نيسارييان *Neiſaræos* voluit ſeipſos dedicare τῇ سپاهگري *Spâhigheri* ſeu *Militiæ*. Tertii Ordinis نسوديان *Naſudæos* voluit Agriculturæ operam dare. Quarti Ordinis آهنوخشيان *Abanûchaſhæis* præcepit omnis generis Literaturæ operam dare, ſc. bonas Literas colere & ſtudium in iis collocare. Iſtam etiam Quadruplicem po-

puli diviſionem agnoſcit *Tábari* in vitâ Regis *Gjemſhîd*, diſtinctè docens quaſnam Artes ſingulis Claſſibus injunctæ fuerunt: nam ſingulæ بلوک *Bolûk* ſeu *Claſſes* plures Artes exercuerunt.

Ex præpoſito exemplo apparet quàm immane Lingua Perſica & Medica inter ſe differunt. Ariſtophanes in Comœdiis aliquando prætendit aliquid de veteri linguâ Perſicâ: & tam alibi quàm in *Acharnenſibus* Act. 1, ſcen. 3, introducit *Artabanum* Perſam ſic loquentem,

Ἰαρταμὰν ἐξάρξαν ἀπισσονασάτρα,

quod eſt, ut ille exponit, *Rex miſſurus eſt* χρυσίον *pecuniam*. Hi autem ſunt ſoni vacui ſine ſignificatione, tantùm ad riſum movendum in auditoribus ſuis raptim & ex tempore prolati à Comœdo jocoſo.

Prætereà lingua Medica ex aliis mixta eſt, ſc. ex Hebræâ, Græcâ, & Teutonicâ ſeu Gothicâ. Ex Hebræâ, quando Judæi deportarentur in urbes Medorum. Ex Græcâ, (ut & ex Gothicâ,) in bellis quæ cum illis, eáque benè nota. Et præter Bellum Perſicum cum Gothis quod deſcribit Procopius, alia bella antiquiora eis intulerunt Scythæ occidentales, ſc. *Gothi* ſeu *Getæ* & *Maſſagetæ* circa کرو ارس *Cûr & Aras*, ſeu *Cyrum* & *Araxin* habitantes, qui Mediam poſſidebant ejúſque Domini fuerunt 28 annos; de quâ re videatur Herodotus. Non eſt itaque mirum ſi Voces & Phraſes ſuas in linguam Medicam intruſerunt, & Medi eas (quamvis illibenter & coactè) acceperint. Et haud mirum eſt ſi ex Parthorum bello cum Romanis, aliquæ voces Latinæ etiam in Linguâ Partho-Medicâ reperiantur, cum etiam *Phraates* 4 ſuos filios Romæ educandos miſit. Aliquot exempla ſint hæc, میشته *Myſhte*, μύστης: قلندر *Kalander*, καλὸς ἀνὴρ, *Caloierus*: بربر **Barber**, *tonſor*: ابرو **A Brow**, *ſupercilium*: شنوشه **Schnuſhe**, *ſternutatorium*: وال **Whale**, *balæna*: خدا *Choda*, **Goda**, *Deus*: دیو *Dîv*, **Divel**: پدر *Páder*, **Fader**, πατὴρ: مادر *Mâder*, **Moder**, μήτηρ: برادر **Broder**, φράτωρ: دختر **Dochter**, θυγάτηρ. Pro his tamen plerumque habent alias voces purè Medicas quas non excluſerunt intruſores Teutonico-Gothicæ: ut ab אב *áb* habent باب *bâb*, *pater*: ab אם *em* habent مام *mam*, *mater*: دادر *dâder*, *frater*: سرتراش *ſertrâſh*, *tonſor*: &c. Hæc impræſentiarum de Linguâ Medicâ dicta ſunto: cùm integram depoſceret Diſſertationem illam linguam ſtrictè rimari & excutere, atque heterogeneas voces ſeparare, quod hoc tempore fieri nequit.

MAGO-

MAGORUM
LIBER
SAD-DÆR,
ZOROASTRIS PRÆCEPTA
ET CANONES CONTINENS:
In uſum Eccleſiæ Magorum & Fidelium
eorum omnium.

Præfatio Editoris.

LIber SAD-DER eſt Canonum & Præceptorum ex Zerduſhti ſeu Zoroaſtris operibus collectio circa ducentis abhinc annis facta in uſum Eccleſiæ Magorum, quam in vulgari linguâ Perſicâ carmine compoſuit quidam eorum *Deſtûr*, ſeu *Præſul*, (qui *Melicſhâhi filius*,) in antiquâ Linguâ & veteribus Libris verſatiſſimus & Doctiſſimus. Partem Prooemii dicti Libri aliâ occaſione ſuperiùs dedimus Perſicè & Latinè; quo quidem modo alia quædam ibidem Præfatoria in hoc loco mox dabuntur. Quoad hujus Operis Traductionem, conſultum viſum eſt aliquando ejus ſummam dare, (omittendo prolixiores Tautologias ſeu ejuſdem materiæ in aliis verbis repetitiones,) potiùs quàm integram & juſtam ejuſdem concinnare Tranſlationem, quæ hoc modo in nimiam molem excreſceret, & hunc noſtrum Librum ultra deſtinatos limites tumefaceret; quod res noſtra non patitur.

Ex Prooemii partibus quæ dedimus, videri poteſt qualis ſit Stylus, qui quidem eſt humilis, prout talem materiam decet. Sed iſtiuſmodi humilis poeſis vulgari eorum eruditioni ſat ſublimis videatur; eis præſertim quorum non eſt in verbis elegantiam, ſed in ſenſu pietatem quærere, & præcipuè attendere ad dicti Libri Præcepta ex ſui Prophetæ Operibus petita, & (qualiſcunque fuerit Stylus,) ſummam eorundem Autoritatem ſpectare; cùm iſte ſit *Codex Canonum Eccleſiæ eorum*, & ſola Fidei & Morum Regula quam in modernâ linguâ Perſicâ ſibi vulgò notâ poſſident. Veteres enim Libri ex quibus iſte Codex extractus & concinnatus eſt, exarati ſunt Proſâ in antiquâ obſoletâ linguâ à nemine vulgi & à paucis Sacerdotum benè intellectâ: adeò ut plebs dum precibus interſunt, omnia à Sacerdote

dote lecta non intelligant: ſed libenter audiunt Sacerdotes legentes & eos officia ſua docentes. Cùm itaque (ut dictum) Textus ſit humilis, nos non affectavimus in Stylum ſublimiorem reddere; ſed potiùs eundem imitando (ut interpretem oportet,) familiari & humili phraſi uſi ſumus, (ſicut etiam ſubjecta materia religioſa depoſcere videbatur,) & pleraque *κατὰ πόδα* dedimus; ut hac ratione Lector putet ſe cum ipſis Magis in colloquio verſari, & illos religioſè præcipientes audire.

Atqui monendum eſt, quòd aliquando iſte Autor incautè utitur phraſi *uſque ad diem Reſurrectionis*, pro *uſque in æternum*: eâ enim locutione apud eum non ſemper ſtrictè intelligitur illud tempus quo homines ſunt reſurrecturi, ſed potiùs tempus omnium longiſſimum & ultimum, quando Tempus non erit ampliùs. Hoc Opus dividitur in 100 *Capita* ſeu 100 *Portas*, quod itaque صددر *Sad-der* ſeu *Centiportale* vocatur. Et Autor alludens ad *Portæ* nomen, ſuum Opus comparat cum Urbe *Centum portarum*, & aliquando ſibi placet cum ejuſmodi metaphoricis ludendo, ut Lector ibidem videbit.

Pars Procemii *Melicſhâbi filii*, Magorum Præſulis, در سبب نظم اين كتاب *de cauſâ conſcribendi Librum iſtum.*

آلهي زبان مرا در بيان	*O Deus, linguam meam in explicatione*
روان ساز مانند آب روان	*Fluentem facito, uti eſt aqua fluens:*
كه تا در ره دين بگويم سخن	*Ut in Religione dicam verbum,*
كنم تازه اين رازهاي كهن	*Antiqua hæc arcana renovabo.*
نه من از خود اين راز كردم عيان	*Ego à meipſo hæc arcana non obſervavi,*
چنين بود تقدير رسم جهان	*Ut hujus Mundi mos eſt.*
كه ناگه بكرمان فتادم گذار	*Sed quando inopinatò in Caramaniam incidi,*
مرا برد يزد بري شهريار	*Deus me perduxit ad Shahriyâr,*
همان شهرياري كه دستور بود	*Eum quidem Shahriyâr qui fuit Deſtûr,*
دل وديده او پر از نور بود	*Cujus cor & vultus lumine plenus:*
بسي علم دين راز بر داشتي	*Qui multa in Religionis ſcientiâ tulit ſecreta,*
بعلم او عملها بر افراشتي	*Et per ſcientiam ſuam Opera ſua extulit.*
بملك وخلايق بد او شهريار	*Poſſeſſionibus & moribus fuit verè Shahriyâr,* [i. e. illuſtris,]
بنام ونسب بود هم شهريار	*Nomine quoque & proſapiâ fuit Shahriyâr.*
بد او نغز دستور دين اردشير	*Fuit ille in Religione ſincerus Deſtûr τȣ̃ Ardeſhîr,*
كه بهرام شاهش پدر بود شير	*Cujus pater fuit Behrâm-Shâh leoninus,*
كه او دين به را پناهي بدي	*Qui bonæ Religionis fuit Aſylum,*
بعلم وعمل پادشاهي بدي	*Scientiâ & praxi verè Rex fuit.*
بد اورا پسر چهار در راه دين	*Is quatuor habuit filios in viâ Religionis;*
همه راه دان وهمه راه بين	*Omnes erant viæ gnari & viæ perſpicaces.*
يكي بود دستور دين شهريار	*Horum unus in Religione fuit Deſtûr* [dictus] *Shahriyâr,*
فريدون يكي آن رد كامگار	*Alter fuit Phridûn Sapiens deſiderii compos;*
كزو علم دين بود آراسته	*A quo Religionis ſcientia fuit ornata,*
زلطف وزبانش درج كاسته	*Et ex eloquentiâ & linguâ ejus Diabolus labefactatus.*

دگر اهل دیندار اسفندیار	*Alius homo erat religioſus Iſphendiyâr,*
که اورا نبودی قرین در دیار	*Cui par non erat in totâ illâ regione.*
چو دستور دین تازه اندر سخا	*Qui ſicut Religionis Deſtûr fuit liberalitate excellens,*
سرش با مروت دلش با صفا	*Caput ejus civilitate & cor ejus ſinceritate pollens.*
دگر بود دستور بهرام شاه	*Alter Deſtûr fuit Behrâm-Shâh,*
کزو خانهٔ دیو گشتی تباه	*A quo Diaboli domus fuit deſtructa.*
دلش روشن از نور خورشید بود	*Cor ejus fuit ipſo Sole lucidius,*
بخلق وکرم همچون جمشید بود	*Indole & generoſitate ad inſtar Gjemſhîd.*
دگر بود دستور پیژن چو ماه	*Alius Deſtûr fuit Pîzhen ſicut Luna* [illuſtris,]
که اورا پدر بود بهرام شاه	*Cujus pater fuit Behrâm-Shâh*
بدانش چو جاماسپ پاکیزه کیش	*Ille erat ſcientiâ ad inſtar Gjâmaſp, religione ſincerus,*
درخشان چو خورشید بر اهل خویش	*Sicut Sol ſuper familiam ſuam ſplendens.*
دگر بود دستور نوشیروان	*Alius Deſtûr fuit Nuſhirravân,*
که دادش خداوند انوشه روان	*Cui Deus dedit Anûſha-revân* ſeu *placidum animum.*
شمر بود در دین بعلم وکمال	*Sedulus fuit in Religione, in Scientiâ & in excellentiâ,*
بر آرنده بودی بجاه او جلال	*Et dignitati ſuæ afferebat honorem.*
دگر بود بهرام شاه جوان	*Alius fuit Behrâm-Shâh juvenis,*
چو دستور با موبدان وردان	*Qui ſicut Deſtûr fuit cum Præſulibus & Sapientibus,*
سخن طبع خرم دل ویادگیر	*Verborum exemplar, hilaris corde, & rerum memor,*
جوانمرد با دانش دلپذیر	*Liberalis, cum ſcientiâ cor demulcente.*
دگر مهربان آنکه بد مهربان	*Alius fuit Mihrbân, qui verè fuit Mihrbân* ſeu *miſericors,*
خردمند دانا دل وکاردان	*Sapiens, corde ſciens, negotii gnarus.*
دگر پیژن یزد آن مرد نغز	*Alius fuit Pîzhen-yezdd ille homo ſincerus,*
که اورا خبر بود از مغز مغز	*Qui fuit gnarus medullæ medullarum:*
دل او زنور یقین بهره مند	*Cujus cor fuit certè luminis particeps,*
بپاکی مکانش بهشت بلند	*Cujus locus propter ſanctitatem erat Paradiſus altiſſimus.*

Pro اهل دیندار *homo religioſus*, aliud exemplar tegit اهلوانین i.e. *homo revidens*, vel *autor reſpiciendi.*

Alius

دگر آذر آن مرد با علم وکسب	*Alius fuit Adur vir ille ſciens & ſedulus,*
بکرمی وپاکی چو آذرگشسب	*Generoſitate & puritate ſicut Adur-guſhâſp.*
همه پاکی دستور موبد نژاد	*Omnes erant ſancti Deſtûri Præſulibus orti,*
همه پارسا مرد پاکی اعتقاد	*Omnes viri religioſi ſinceræ fidei:*
همه راد ودانش دل ودین پرست	*Omnes erant ſapientes, corde ſcientes, & religionem colentes:*
همه خوب کردار وپاکیزه دست	*Omnes erant actionibus boni, manibus puri:*
همه نامبردار ودانش پژوه	*Omnes erant celebres ſcientiam inquirentes,*
همه با کمال وهمه با شکوه	*Omnes excellentiâ & gravitate præditi:*
همه با سخا وهمه با وفا	*Omnes liberales & omnes promiſſis ſtantes,*
همه با عطا وهمه با صفا	*Cmnes benefici & omnes civiles:*
همه دربی دانش از مردمی	*Omnes proſequentes ſcientiam apud homines,*
همه لایق خانهٔ محرمی	*Omnes digni familiâ principis:*
همه دل نشین همه سرفراز	*Omnes corde ſedato & omnes capite elato,*
همه راه دان وهمه کارساز	*Omnes viarum gnari, & in negotio faciendo gnari,*
همه کار فرما همه رهنما	*Omnes negotia urgentes, omnes viam dirigentes,*
همه راستی دان وهمه دلکشا	*Omnes rectorum gnari, omnes corda aperientes:*
همه دررة دین خود استوار	*Omnes in viâ religionis ſuæ firmi,*
بدین به اندر جهان کامگار	*Religionis in Mundo optimæ compotes.*
بدین جمع دستور پاکیزه جود	*In hoc cœtu fuit Deſtûr ſinceræ bonitatis,*
یکی مرد درخدمت آن جمله بود	*Vir inquam qui hiſce omnibus miniſter fuit,*
زدین داشت آیین پیشینگان	*Qui in religione tenuit mores anteceſſorum:*
بخدمت بد این جمله را درجهان	*Is inquam fuit omnium in hoc Mundo miniſter.*
بدین بود آن مرد نیک اعتقاد	*Iſte homo fuit rectæ fidei,* [ſc. Autor,]
زدینداری خویشتن بود شاد	*In pietate ſuâ gaudens,*
بایران شه آن مرد مشهور بود	*Apud Perſiæ Regem iſte homo notiſſimus fuit,*
ملکشاه را درجهان پور بود	*Et τῷ Melicſhâh in hoc Mundo filius fuit.*
ولایت ازو بود فیض ومدد	*Toti regioni ab eo fuit abundantia & ſuppetiæ,*
که شد سفته این گوهر بیعدد	*Quia infinitæ ejuſmodi margaritæ ab eo perforatæ ſunt,* [i. e. res ſubtiles factæ.]

بتاریخ فوت ملک یزدجرد	*Fuit Epochâ mortis Regis Yezdegjerd,*
که درّ دامن خویشتن پاک کرد	(*Qui ſyrmatis ſui unionem reddidit purum* :)
همی بود هیصد براو شصت وچار	*Fuit inquam* 800 *cum* 64,
اسفندارمذ ماه ای کامگار	*Menſe Iſphendârmaz,* ô *voti compos* !
ششم روز آن روزخورداد بود	*Die ſexto qui fuit Churdâd,*
گزین نظم جان شاد بود	*In quo de iſto poemate* [ſeu Syntagmate] *animus & intellectus gaviſus eſt.*

Eſt پاک دامن *moribus integer*, ad verbum, *Vir puri ſyrmatis* ſeu *laciniæ veſtis,* qui nil mali poſt ſe trahit. Præmiſſo Procemio, reliqua damus Latinè tantùm, ſeq. modo.

Porta I.

Præcipitur nunc ô vir Liberalis, Sapiens, & Beate, ut ſis Zerduſhti Religionis aſſecla : & omni dubitatione ac fluctuatione è corde ſublatâ, oportet ſequi Religionem τȣ Eſpintamân ; quia ad Zeratúſhtum venit pro certo, Hanc eſſe omnium Religionum optimam. Nam omnia quæ dixit ſunt certè vera, & hæc eſt Religio quam Deus miſit. Et quando homines in hanc religionem credunt omnibus dubiis ſepoſitis, quæcunque merita in 7 terræ Climatibus homines habuerint, (cum omnibus particulis quas fecerint,) omnes ſigillatim talium remunerationem invenient ; nam ſic eſt Mandatum Juſtiſſimi-Dei, ut omnes ſecundùm Opera ſua bona aut mala judicentur. Et quando quarto mane ventum erit ad Pontem Tchînavar, ibi Mihr-Izâd & Reſhn-Izâd computabunt quid fecerit, omneſque ejus actiones in bilancibus juſtitiæ & æquitatis ponderabunt : quòd ſi ejus Merita peccatis præponderaverint, ad Paradiſum iturus erit, ubi Anima ejus cum Bonis ac Beatis in luce habitabit. At ſi de iſtâ Religione dubitaverit, nulla meritorum ejus ratio habebitur, nec quicquam ei proderunt. Hæc enim Religio nullam admittit dubitationem, ſed requirit fiduciam & certitudinem, quæ colentis Animam à tormento Gehennæ liberabunt, nec à Diabolo timendi locus relinquetur : nam quando aliquis certior factus eſt hanc eſſe Religionem optimam, exeunte dubitatione intrat certitudo.

Porta II.

Omnibus Bonis præcipitur cavere à Peccatis, etiam parvis: in hac enim Religione, ſi peccatis merita vel minimum præponderaverint, Paradiſum obtinebit, ubi æternùm manebit. Si autem peccata fuerint numeroſiora,

certiſſimè

certiſſimè in Infernum præcipitabitur, ubi æternùm detinebitur. Ideóque ſi vel minimum peccatum voluerit ſe inſinuare, contra illud pro virili contende; ut ſi merita tua fuerint plura, in Paradiſo locum obtineas æternúm.

Porta III.

OPortet noſſe teipſum & in actiones tuas inſinuare: nam quicunque bono opere occupatur, Diabolus ab ipſo amovebitur. Inutilia facere, eſt nil niſi otiari; unde proveniet tantùm imminutio & deterioritas. Ex hac enim Religione conſtat, quòd qui bonum opus aggreditur, quamvis interim moleſtiam comperiat, tamen ex eo tandem uberiorem mercedem reportabit, multum luminis ſentiet, & meritorum præmio ditior evadet. Si autem [mala] *opera ſua non reliquerit, difficultatem & moleſtiam percipiet multam; cùm pœna futura ſit portio ejus, & vanum opus mulcta illius. Sin abſque operibus ſuis* [ſc. peccaminoſis] *ambulaverit, meliora opera coram oculis ſuis ponendo, quamvis ejus opes deprædaverint ipſúmque in viâ occiderint, nihilominùs Paradiſus indubitanter erit locus ejus. In Paradiſo remunerabitur quadrupliciter, & multum in ſe meritum reperiet apud Dominum ſuum: ipſe enim à peccato purificatus, habebit merita ei atteſtantia. At è contra, ſi ad res vanas inſtituerit iter, illum trucidantes auferent omnes opes & pecuniam: in illo Mundo illius opus deſtruetur, ex operibus ſuis vultus ejus denigrabitur: & Bona ac pecunia ab eo ablata, erunt quaſi ea abſtuliſſent egeni & quaſi injurioſè aliquem occiderat: ſic illius miſeri res reputabitur. Pro quantitate ſubſtantiæ ſuæ punietur, moleſtiæ & miſeriæ pœnam feret: in Gehennâ erit locus ejus uſque ad Reſurrectionem* [ſeu in æternum,] *nec inde evadendi facultas erit.*

Porta IV.

OPortet Religioſum non deſperare de miſericordiâ Dei: nam ſpei comes eſt remiſſio, & à remiſſionis Autore Ignis [zeli] *eum comitabitur. Non eſt dicere, Multa habeo peccata, ideóque non debeo expectare à Deo Paradiſum. Nam ille eſt multum dans, & parum accipiens: & Deus omnipotens miſericordiam ei faciet: ad Paradiſum perducet, à metu liberabit, ideóque noli tuam in Deo benigniſſimo ſpem præſcindere. Nam ex noſtrâ Religione conſtat, quòd certo quodam die Zeratuſht Soliloquia cum Deo habuit: in Colloquium itaque cum Deo veniens, ex improviſo*

vidit aliquem cujus corpus erat in Gehenna; rogatu autem pes ejus dexter è Gehennâ exemptus eſt. Zeratuſht itaque interrogavit, ô Creator, quiſnam eſt iſte vir pedibus-debilitatus? Deus ei reſpondit, Ille eſt quidam Rex qui 33 urbibus præfuit: multos quidem annos regnavit, ſed opus aliquod bonum nunquam fecit in toto Mundo: nam præter oppreſſionem & injuſtitiam & injuriam & violentiam, ei in Mundo non fuit nec plus nec minus: namque multum dolorem & moleſtiam ab eo paſſi ſunt homines, & ſic ille manſit in Palatio manſionis ſuæ. Quodam verò die in itinere vidit ovem ligatam, à quâ pabulum fuit longiuſculè remotum; ille autem pede feriens illud propiùs admovit. In hujus rei compenſationem, unus ejus pes eſt in littore, & reliqua ejus membra in Gehennâ. Bonum itaque annitere abſque metu & timore, nam certè Deus eſt benignus & miſericors.

Porta V.

OPortet homines religioſos anniti ut feſtinent & quæritent occaſionem Interceſſionis faciendæ, cùm ſciant tandem moriendum eſſe. Nam hac ratione quiſque præſtabit Eleemoſynam: & qui hoc facit verè vir eſt, cùm in noſtrâ religione nihil plus meriti in ſe habeat. Quamvis enim vir bonus multum meriti habuerit, & tamen non præſtiterit ullas Eleemoſynas, utique Gherûtaman [Angelus] *non intuebitur intentionem ejus, cùm non fecerit opus Eleemoſynarum. Si propriâ manu hoc opus non præſtiterit, id alicui bono faciendum commendet: nam ſi neceſſariò debet hunc Mundum emere, hoc præcipiat, & à Deo inveniet incrementum. Quando autem iſte homo ipſe facit Eleemoſynas opus ſuum, tum ſcito illum hoc opus reverà feciſſe illâ vice. Hoc opus tam viris quàm fœminis neceſſarium eſt, ut ex eo Paradiſi meritum accipiant: nec oportet hoc opus præſtare negligenter, nam præcipuum meritum habet in hac Religione veriſſimâ. Et cùm aliquis juſtè præſtiterit Eleemoſynas, & fecerit hujus Mundi emptionem,* [Angeli] *Animam ejus ter ferent ad Paradiſum, quem ut locum ejus ei tradent, eique Virgines Paradiſeas largientur. Oh quàm felix is eſt cui talis natura!* [ſc. cui taliter proſpectum eſt!] *Eum rurſus ferent in hunc Mundum, ubi multâ lætitiâ & felicitate fruiturus erit. Hujuſmodi erit viciſſitudo temporum ex Interceſſione, ut ſc. inde locum in Paradiſo inveniant. At quando aliquis non facit Eleemoſynas, tum peregrinus erit in Civitate* [Dei,] *nec commodum locum in eâ Civitate reperiet, ſed ibidem manebit omninò attonitus: nam quamvis ea Urbs ſit amœniſſima & clariſſima, is tamen erit cum moleſtiâ & miſeriâ: nec propter quodvis meritum ſuum inveniet* [ibi commodum] *locum,*

locum, niſi per Interceſſionem & Eleemoſynas: nam pro Animâ omninò neceſſarium eſt præſtare Eleemoſynas, quia hac ratione erit requies Animæ ejus, ſicut præcipiunt [i. e. ajunt] *Religioſi.*

Porta VI.

O*Portet* [homines] *facere Bona-opera, ut tandem inveniant mercedem & bonum præcelſum: nam ſi non curant Bona-opera facere, ſemper manebunt in Ponte Tchînavar, & malâ pœnâ mulctati ibi erunt alligati in æternum,* [ſc. in tranſitu præpediti.] *Memento hæc Bona-opera præcipuè eſſe Sex, in quibus lætabundum ſit cor tuum.* 1, *Horum unum eſt τὰ Ghahanbârhâ* [ſeu Creationis tempora] *obſervare:* 2, *Secundum eſt τὰ Phervardaghân* [ſeu Appendicum feſta] *celebrare:* 3, *Tertium eſt Animæ patris & matris & aliorum propinquorum* (*ſi aliqui ſint*) *meminiſſe* { in Aphrinaghân:] 4, *Quartum eſt Solem celebrare ter quovis die:* 5, *Lunæ celebrationem facere ter quovis menſe, initio, & medio, & fine; ſc. initio quamprimùm eam videris in cœlo, & nocte decimaquartâ, & fine quando attenuata fere latet:* 6, *Sextum eſt ut ſemel quovis anno proficiſcaris* [ſeu peregrinationem ſuſcipias ad metropoliticam Eccleſiam] *ad interceſſionem faciendum. Qui prætendunt neſcire hoc modo pro ſe interceſſionem facere* [ſeu ſupplicare,] *ſciant hoc præceptum eſſe ſecundùm viam juſtitiæ & religionis. Sic enim dicit quivis doctus* [ſeu verſatus] *in Libris Pâzend & Zend, Dicat ut pro ſe interceſſionem faciant. Hæcce Sex tam viris quàm fœminis præcipiuntur, nec quiſquam ab eis exemptus eſt. Si pro te non feceris, nec tranſibis* [Pontem,] *nec poſſibile erit ut ad eam propè accedas. Id non poteſt eſſe. Si autem hoc à te profectum fuerit, per Abſolutionem tranſiturus ſis. Hæc neglexiſſe, ſcito eſſe crimen & peccatum grande: tu etiam in Ponte detineberis, nec remiſſionem ibi invenies; nec percipies merita nec quodvis bonum, niſi propter hæc Sex; nec à ſupplicio eximéris, quamvis merita habueris Ducenta. Ideóque contende ut hæc facias, nec in eis remiſſus eſto. Hæc inquam præſta ô Cordate, nam ex eis invenies magnam mercedem: in horum meritorum retributionem invenies Paradiſum, per Pontem tranſibis ut ventus per Sata; & pro horum ſex Bonorum-operum ſingulis invenies mercedem copioſam.* [In 7mo, ſtatuit Sternutationem eſſe Bellum naturæ cum Diabolo, quem ſternutando expellit natura.]

Porta VII.

O*Portet pro quovis Sternutante recitare ſemel unum Abúnavar & unum Aſhîm vuhû: has inquam duas voces recita, ut Paradiſum invenias, & à malo*

à malo libereris; ut per hæc duo Verba expellas morbos quos Diabolus in corpore humano locum habens affert. Scito enim quòd ſit in Corpore Ignis quidam Perſicè dictus Tchébra, Arabicè Tabîat & Garîzi, [i. e. Natura.] *Quando iſte Ignis ex mandato Domini-Altoris bellum gerit cum Diabolo, eum bellando è corpore expellit; & hac ratione fugato Diabolo, ex ſternutatione corpus ſanum evadit. Ideóque aliquo ſternutante, dicito Yatâ abû,* (al. *Abúnavar,*) *& Aſhêm, & preces funde, ut diu & ſerò maneas* [ſeu vivas,] *Dæmonémque fuges. In hoc etiam opere coram Igne preces fundito, ut corpus à Diabolo liberum ſit & lætum. Superveniente itaque* [alicui] *ſternutatione, Benedicito, (tu qui Paradiſo vicinus es,) ut Natura in tuo corpore non fiat Diabolus, nec Cordi tuo lucido triſtitia eveniat.* [In 8vo jubetur non facere aliquid à Superintendente prohibitum: & Decimas ei ſolvere.]

Porta VIII.

EX *Religionis Principiis manifeſtum eſt, quòd oporteat τῷ Deſtûr* [ſeu Superintendenti] *ſuam Superintendentiam* [ſeu autoritatem] *concedere, nec à mandato ejus recedere, quippe qui ſit Religionis ornamentum & decus. Nam quamvis Bona-opera habueris innumerabilia ſicut arborum folia & arena mobilis, ſicut pluviarum guttæ & cælorum ſtellæ, ſi tamen Deſtûro non ſunt accepta, nihil ex eis lucraberis: ſi Deſtûr non ſit de te contentus, nihil in hoc Mundo laudis reportabis. Ideóque ex omnibus quæ habes ô fili, (ſc.* كرفه *Bono &* مال *opibus, &* دينار *Aureis, &* زر *Pecuniâ,) portionem decimalem dabis Deſtûro, quippe qui in viâ rectâ inſiſtat. Deſtûro itaque Decimas dato, tu qui Paradiſo frui cupis æternúm. Nam ſi Deſtûr de te contentus eſt, ſcito tuum fore Paradiſum: ſi autem Deſtûr non fuerit contentus, nec tu eris particeps beneficii Bonorum-operum tuorum; ad Paradiſum Anima tua viam non inveniet, cum Angelis tibi non erit locus; nec Anima tua à Diabolis liberabitur, ſed locus in Gehennâ erit æternúm. Decimas autem dando, de te erunt contenti, & Anima tua ſine morâ in Paradiſo erit. Deſtûri enim omnium Religionem noverunt, omnes res ſciunt, & omnes homines liberant.*

Porta IX.

V*Etita eſt perpetratio Pædicationis* [ſeu Buggerationis,] *quamvis vel ſemel tantùm id facinus perpetraturus ſis. Et præter eum alter qui in hoc facinore occupatus fuerit, quamvis conductitius, is Cinædus ſit. In totâ*

Religione

Religione aliquid peccato hoc majus non eſt prohibitum; ideóque quicunque Religioſus es, ab eo caveto: nam omnium peccatorum præcipuum eſt hoc opus malum: bipennem [ſeu ſecurim] *in pedem ne allidas, ô vir bone! Si quis hoc peccatum commiſerit, duas perſonas eodem crimine vitiatas involvit: quicunque vel Sagittâ vel Enſe vel Pugno vel Calcaneo utramque interfecerit, non erit ei malum nec peccatum. Ventrem ejus laceret, ſi tunc non ſit alius peccati ejus Vindex. Quemcunque enim ob peccatum neci tradituri ſunt vel per poteſtatem Deſtûri Deſturorum vel per mandatum Regis, oportet eum in Mundo* [i. e. judicialiter] *occidere; exceptis duobus iſtis infauſtis qui perpetrant hoc fœdum Pædicatorum ſcelus quibuſvis Diaboli operibus par,* [qui in ipſo facto occidendi ſunt.] *Ejuſmodi ſpurca fecerunt Aphraſiyâb & Dahhâk peſſimus, & Tûr-Brâtur* (al. *Tûri-Brâtruſh* ſeu -- *treſh,*) *ſpurcus ille & obſcœnus, qui trucidavit Zerduſhtum in illâ Religione in quâ fuerat ei zelus & cui is erat ſuſtentaculum. Aliâ vice extitit Malcûs, propter cujus Præſtigia Mundus fuit ſubmerſus: poſteà Sarûregh, à quo* (*tempore Sâm*) *Mundus oppreſſionem & injuriam paſſus eſt. Sed peccatis quatuor iſtorum ſuo tempore impuriſſimorum pejor eſt Pæderaſtia* [ſeu Pædicatio,] *& Gherûtamân eos propterea puniet: nam propter hoc vexantur Angeli. Ita dixit Deſtûr doctiſſimus, Pædicator certè eſt extra ſe: ſi aliquis Deicola in eo opere ſemel actor fuerit, propter hoc à Gehennâ non liberabitur, nec faciem Paradiſi intuebitur. Quando ex corruptelâ ejuſmodi opus faciunt, nec Deus nec Angeli, nec Aqua nec Ignis inde hilares ſunt, ſed à tam malo facinore prorſus dolent. Omni homini beato & omni rei quam Deus in Mundum introduxit, moleſtia eſt & difficultas eſt propter hoc opus quod in ſpurcitie deſinit. Et, ſi quidem cum fœminis hoc opus faciunt, perinde malum eſt. Cave itaque ab hoc opere Diabolico, quicunque es qui ad Paradiſi Roſarium contendis.*

Porta X.

Præceptum hoc eſt in omni ſuâ viâ tam viris quàm fœminis religioſis incumbens, alligare Cingulum, & præſtare Eleemoſynas: nam alligare Cúſti [ſeu Cingulum] *etiam dictum Camàr, eſt Præceptum Dei, cùm ſit Signum obedientiæ erga Creatorem. Cingulum fuit Gjemſhîdi inſtitutum quo omnes Dæmones fugavit: fuit enim ex ejus Cingulo & Chúra* [ſeu illuminatione] *quòd evacuata fuerint opera Diabolorum: nam quicunque Cingulo ditatus eſt, ex dimidiâ-poteſtate Diaboli evaſit, & in dimidiam-poteſtatem Dei poſitus eſt. Ipſe in Avorum Religionem credet: & qui*

Cingulo medium cingit, ſi præterea nullum aliud in Mundo bonum opus habet, is tamen de omnibus ſeptem terræ Climatum meritis [ſeu Bonis-operibus] *particeps erit in viâ Religionis. Ita res ſe habet, ut cùm eum confortantes ſint* [Angeli,] *beatum reddentes, & de eo placati, tum Merita habebit in Irân-vîgj & in Ghangh-dìz & in Keſhmîr & in Gjamghèrd, & in omnibus mercedis & præmii locis: omnia iſta cum Mundo* [fortè legendum *cum Cingulo*] *ſibi alligabit. Quando alligas Cingulum medio, à religioſis erit abundantia tua centies millies* [multiplicata.] *Si autem medium tuum non fuerit Cingulo cinctum, tua à religioſis vicinitas* [ſeu conjunctio] *alienata erit. Ne itaque ſolvas à medio tuo Cingulum, quia à tuo in religione conſorte invenies merita etiam perſoluta: nihil enim in tuo religionis conſorte melius eſt, quàm ut invenias in eo præmium tale quod ſit præmium pro aliis etiam hominibus* [ſufficiens,] *adeò ut tu ſine operibus etiam particeps fias de illo. In Cingulo ideò quatuor adhibeantur Nodi, quorum quiſque aliquid ſignificat. Ex primo ſcias primùm, Dominum tuum eſſe Unum, Sanctum, cui non eſt compar; eſt etiam Dominus potentiæ & gloriæ. Secundus Nodus teſtatur exiſtentiam bonæ Religionis, de quâ ex Mazdiyaſenân non eſt ſcrupulus nec dubium quin vera ſit. Tertius Nodus animo tuo teſtatur quòd Viæ Dux fuit Zerâtuſht Eſpintamân, qui Domini Legatus* [ſeu Miſſus] *& Propheta, qui nobis fuit Viæ Dux & viam Dei colens. Quartus Nodus eſt quo quis ſecum animo hoc concipit,* [viz.] *Bonum faciam quantum potero: bonum inquam faciam, & bonum cogitabo, & à quovis malo quantum poſſum fugiam: hæc erit bona mea Religio, & ab hac bonâ rectâque Religione non divertam. Iſphendârmaz fuit ex Angelis qui apparuerunt Regi Manûtchehr, qui obſervavit illos ſapientiâ excellentes, fuiſſe omnes Cingulo cinctos medio. Zerâtuſht quoque oculo certitudinis vidit Angelos eodem modo ſe habuiſſe. De Anirân ſi nihil nôſti, dicam ut de eis informationem invenias: Anirân quidem Cingulo non cinctus eſt propter juſtitiam; ſed Irân ſe cinxit propter vultûs apertionem* [liberiorem,] *ſicuti Boni & Sancti & in Religione Beati, cinxerunt Cingulum, de viâ ſuâ certi,* [& non dubitantes.] v. cap. 17.

Porta XI.

Oportet benè curare Ignem propter juſtitiam [ſeu conſcientiam:] *annitere ut Ignis non moriatur, quia is eſt tibi quaſi Anima. Pollutum & ſpurcum in eo ne comburas, nec relinquas tale quid in Campis prope eum intra 3 paſſus; & in domo Ignem fideliter curando, ne relinquas in eo ſpinas & quiſquilias: & tunc ſeptem Climatum terræ Ignis erit*

amicabilis

amicabilis & certiſſimè contentus: & quando petendam habes aliquam petitionem aut deſiderium, tum neceſſitas tua cenſebitur licita abſque ullâ negatione. Quando autem Ignem in Sacro-Foco non benè ſervas, nec ab Igne anhelitum prohibitum avertis, tunc Ignis 7 Climatum terræ [ſeu totius Orbis] *non erit tibi amicabilis; nec ullum deſiderium & petitionem petes, niſi quæ cadet & non conſiſtet. Si Ignem tuum non curas in ſuperiori-Tabulato, ſed ſinis mori ſicut ſuper lapide duro, non poteris hoc expiare ſi ex lucro tuo miſeris* 100 *Dinâr* [ſeu Aureos] *ad Adurgushâſp: illud non erit acceptum Judici, nec peccatum à te expiabitur. Nam Deus-Juſtus dedit poteſtatem Clavium Paradiſi τῷ Erdibebiſht: ei inquam talem fecit Paradiſi poteſtatem,* [viz.] *Si de alicujus Religione non es contentus,* [ſc. ſi de eo non erit tibi ſatisfactum,] *eum ne relinquas circa Paradiſum, quia Ignis mei curam ipſe dereliquit. Fœminis etiam quæ non habent cuſtodiæ reverentiam, onus* [ſeu partus] *earum Dei mandato peribit abortu: Liberi ex eis in exiſtentiam non venient, nec filius ullus: nam ſanè Ignis qui moritur veneratione non adhibitâ, ſed eum honorare negligitur, eſt ſicut Rex cui non exhibetur honos, nec verbis ejus reverentia. Si in aliquâ domo Ignis moritur, eidem domo eveniet detrimentum: pro mulctâ ſolventur vel tres Dirèm, vel ſaltem duo Dângh. Adverte hoc ſi aliquid evenit tibi quando emoritur Ignis tuus, ne fortè undequaque aliquid* [pejus] *eveniat.*

Porta XII.

P*Ræcipitur non facere Involucrum-linteum cadaverale quod ſit novum, nec aliquo modo inquinatum; quia Zerdtuſht contrarium præcepit auribus meis audientibus: ſed ſit vetuſtum, tritum, & benè lotum: Involucrum hoc modo parabis, ne tibi eveniat Pavor. Novum & bonum ad mortuum tuum ne adhibeto; ſed audi ex Zend-vendîd unum verbum;* ſc. *Si mulier longitudinis ſpithamæ filum ex fiſcellâ ſumpſerit, idque in Involucrum inſeruerit, erit ſicut Serpens & Vipera in corpore ejus, & jecori ejus æternùm adhærebit: non intuebitur eam Gherûtamân, & totius Mundi regnum erit ipſi inimicum: & veſtis-oram prehendens, eam ad Gehennam deducet. Si quidem hoc* [vetus Involucrum] *fuerit mane quarto, (*al. *nocte quartâ,) non erit in damnum meum, ſed mihi valdè lucroſum. At ſi veſtis nova ſuper corpore meo fuerit, corpus meum in Aſinorum & Mulorum cibum erit: nec inde emolumenti aut quietis ero particeps, ſed correptio & moleſtia & retributio-mala me manebunt. Porrò bonum eſt cautelam adhibere ab omni cadaveroſo, dum in viâ ambulatur: nam cadaveroſum*

evitando dum per viam diſcurritur, pro ſingulis ejuſmodi greſſibus Meritum attribuet Deus. Tîr (ut dicam) eſt Eſtîr; & omne Eſtîr eſt quatuor Dirém: [& quidem hæc feciſſe] *parit Merita* τῶν 1200 *Dirém. Audi hoc, quia hæc verba ſunt veriſſima, Præceptum eſt anniti in viâ certitudinis, & hic ſermo verus eſt in viâ Religionis. Hoc modo igitur facito, ut pœna tua in momento Reſurrectionis levior ſit.*

Porta XIII.

P*Atris & Matris Animam charam habetò: & quando commodum erit tempus, (ſive ſit poſt Menſem ſive poſt Annum,) pro poſſe tuo inſtruatur Convivium & Epulæ dictæ Aphrînaghân,* [ſc. Parentalia:] *nam in Religione certum eſt quòd hoc præſtantes futuri ſint felices* 900 000 99 (al. 900 000 9099) *annos*: [i.e. in perpetuum.] *Hoc quoque faciant à longâ viâ longóque itinere domum redeuntes, invitando eos qui liberaliter impertiunt portiones de menſâ ſuâ. Et factis hujuſmodi Convivio & Epulis, incolarum ejuſdem domûs Animæ erunt quietæ & lætitiam agent.* [Tales inquam epulæ] *benedictiones etiam impertient Matrifamiliâs & Patrifamiliâs, & benedictionem afferent omnibus Liberis qui eodem modo in gaudium cedent. Si autem tales Epulas & Convivium non fecerint, in domo ſuâ mœſti conſident, ab hoc mane ad alterius auroræ diem domi manebunt expectantes ſolatium. Sperandum enim quòd eos in memoriam revocando, Animas etiam ſuas in gaudium adducant: at ſi obliviſcendo non recolunt, erunt quaſi obviàm euntes Sagittæ in pleno curſu ſuo. Dicent* [Parentes,] *O omnipotens Deus, quare iſti hoc modo negligentes ſunt! Nonne ſciunt heic futuram eſſe habitationem ſuam, in hoc regno futurum eſſe locum ſuum! Nonne omnes multùm deſiderant eſſe in iſto loco, cùm in Mundo non manſurus ſit aliquis! Si tempus noſtrum benè obſervarent, calamitates eis non ſupervenirent: nos enim eis indigemus, ut ii abhinc multâ requie fruituri ſint. Sed cùm noſtrî non meminerint, miſeria illis ſuperventura eſt. Sic loquentur* [Parentum Animæ] *incedentes mœſtæ, de domeſticis ſuis non contentæ: huic domo abundè maledicent; nec quenquam ibi à noxâ immunem relinquent. Ideóque oportet te quovis modo conari ut de te contentæ ſint Animæ Patris & Matris & Avi & Conſanguineorum omnium. De te omnes ſint contenti & læti, pro familiâ orantes; tibi in altero Mundo benedicentes & Deum orantes ut poſteà benè ſit tecum; nec tibi maledicant propter pervicaciam, ut ita tibi ſit uſque ad Reſurrectionem,* [i.e. in æternum.]

Porta XIV.

O*Mnibus præceptum eſt, Ungues ſuos præſcindendo,* [ſegmina] *chartæ indendo coram ſe collocare. Quando coram ſe collocârunt, recitent*

Vâgj,

Vâgj, & *Yatâ abû virîyu recitent pro ſanitate ſuâ. Ter inquam ô vir pie recita Yatâ abû virîyu, quâvis vice lineolam* [ſeu circellum] *circa illa* [ſegmina] *ducendo. Opus eſt in Aves* [ne aſportent] *palam recitare Patîti,* & *quoque unum Yatâ abû virîyu* & *Vâgj. Et oportet ut ſingulis vicibus* [eâdem] *forfice accipiens terram, eam ſuper dictos ungues effundas. Si autem Patîti non nôſti, tum ut vir religioſus* & *prudens recita* [tantùm] *Vâgj τῷ Surûſh. Ex interiori-parte* [dictarum] *trium Lineolarum extra ferto ungues, quos in aliquem Campum exportare debes: ungues inquam tuos verſus Montem ferto, ut à te miſeriam* & *dolorem* & *mœrorem* [etiam longè] *expellas. Deus quidem creavit Aves bonas: tam Beati quàm improbi ſolent illud recitare. Si pro unguibus non recitaveris Patîti, Aves in tranſitu illos ungues vorabunt: ſi non recitaveris, Dæmones* & *Venefici illos aſportabunt,* & *illis unguibus Veneficia exercebunt. Præſectos itaque ungues ne relinquas, ne facias Veneficis* & *Dæmonibus convivium. Si in medium cibi* [tui] *tales inciderint, aliquid moleſtiæ exinde percipietur. Cave itaque* & *extra domum* [tuam] *exporta illos, nec in hac parte deficiens eſto.*

Porta XV.

Q*Uicquid oculis tuis videris, nomen Dei in illud recita* [benedicendo,] *præ timore ab irâ ejus: ſi inquam in quidvis bonum inciderit oculus, eodem momento Dei nomen recitato; nam ſi Dei nomen ad illud non aſſumpſeris,* & *eidem rei aliquid damni acciderit, hac ratione habeberis peccator* & *damnoſus: ideóque ex negligentiâ tuâ injuriam tibi ne afferto.*

Porta XVI.

U*Bicunque fuerit mulier prægnans, illa conetur ut Ignem perpetuò alat, inde enim cor* & *anima ejus conſiſtet. Et quando filius natus fuerit, tribus nychthemeris ne extinguatur Candela: nam ſi aliquid Ignis in illâ domo arſerit, nullum ibi damnum eveniet. Diaboli enim* & *Spiritus puerum impetentes, non poterunt ei damnum inferre, nec intra 15 cubitos venire ut huic fœminæ noceant. Per tres enim dies noctéſque ille locus eſt tener, dum ſc. recens eſt infans* & *mater febricitans. Sic enim accepi à Magiſtro meo,* [viz.] *Quòd quando Zeratuſhti mater eum peperit, per tres noctes ſucceſſivè 53 fœdi Diaboli Zeratuſhtum impetiverunt, ei damnum inferre volentes: igne verò in illâ domo ardente, damnum ei inferre non potuêre: tale ſc. ei emolumentum inde fuit. Sed 40 dies elapſi ſunt antequam religioſus ille à Diabolis liberari potuit.* [Ignem itaque] *per 40 dies ne omitte, ut gnato tuo non eveniat incommodum. Oportet igitur matrem non tam negligentem eſſe, ut*

pedem extra limen ponat expatiando, nec durante illo tempore montem videat: nam campi hiſce rebus incommodi ſunt.

Porta XVII.

T*AM ad Religioſos-laïcos quàm ad Deſtûr ſpectat, ut quamprimùm è lecto ſurrexerint, Cingulum ſtatim induant. Cingulo enim non induto, per unum greſſum prodire non debes; ne hoc facto, teipſum in Diaboli poteſtatem ſubmiſiſſe videaris: nam uno greſſu ſubmiſiſſe, peccatum eſt: ſed ſi quatuor ſunt greſſus, id exceſſum vocato. Sanè* 1200 *Dirèm ſolvere debet qui* 4 *greſſus abſque Cingulo inceſſerit. Te itaque cuſtodias à peccato, & Cingulum adhibe ubicunque fueris: nec omninò ſine Cingulo eſto, id enim in hac Religione tibi diſertè dico.*

Porta XVIII.

Q*Vando ſcalpis Dentiſcalpium* [ligneum,] *corticem ab eo exime: nam ſi fœmina gravida pedem ſuper talem corticem poſuerit, periculum eſt quòd fœtus pereat* [ſeu abortum patiatur.] *Ideóque bonum erit ſi tuum Dentiſcalpium alicubi abſconderis.*

Porta XIX.

I*N juventute uxorem ducere oportet: ideò tuæ religionis puellas* [in eum finem] *aggredere, quippe quæ marito cedent ſine verbo. Et quidem maturè hoc opus facere præſtat, ut poſſit apparere nos in eâdem religione Amicam habere: quicunque enim hoc ritu copulari expetit, Deo conjungetur filium expetendo. Et quodcunque meritum per filios obtinetur, ſcito illud propter paternitatem & maternitatem veniſſe. Eſt enim Filius ſicut Pons extremi Judicii, & hicce Mundus eſt ſicut Diverſorium: cúmque nullus ſit Filius, non invenient viam per illum Pontem. Per quodvis meritum ex Filio veniens, proficient ſemper uſque ad Reſurrectionis diem; & cuicunque non eſt Filius, Pontis beneficium ei certiſſimè præſcindetur. Et Ponte interrupto, quomodo poterit in alterum Mundum tranſire? Ideóque quantacunque ſint merita ejus, citra Pontem certiſſimè manſurus eſt, ubi cum eo numerabunt & computum facient* [Angeli Mihr-Izad & Reſhn-Izad,] *& ſic erit uſque ad diem Reſurrectionis,* [ſc. in æternum.] *Nam omnis ſemper Angelus eum interrogabit, Habeſne in Mundo filium qui proſit tibi? Et quando reſpondebit, Non, quamprimùm ab eo exiverit hoc reſponſum, nihil ultra ab eo interrogabunt: ſed anima ejus in pœnâ & dolore manebit, eritque ſicut aliquis ſine ſocio in Deſerto dolorifico & horrendo: eritque coram eo Fluvius qui dicto Ponte ſternitur;*

nitur; in cujus tamen medio collapſus & deſolatus relictus, ad alteram ripam trajicere non valebit. Ex alterâ Pontis parte erit Urbs ſicut Paradiſus, ubi Arbores fructu plenæ, Aquarum Fontes, & Sata: eritque Anima ejus in illam Urbem intenta, cujus tamen particeps nunquam fiet: &c. [cum multis ejuſmodi aliis in eundem ſenſum, quæ itaque nunc omittuntur.]

Porta XX.

UT *quivis Agricola meliorem accipiat proventum, oportet ut* [dictam] *Interceſſionem faciat, & cor ſuum in Deo lucidius reddat: & per hæc duo particeps erit boni. Agriculturæ non eſt (ſecundùm noſtram Religionem) aliquid par: ideóque eam benè tene, & æſtima propter excellentiam ejus. Sic dixit is qui benè novit Religionis viam, Quicunque Arborem in terrâ plantaverit, quando creſcit, dabit fructûs portionem cuique qui libuerit partem ſuam comedere: & dabit portionem illi fortunato qui talis Arboris ſationem* [ſeu plantationem] *præcepit. Sic etiam erit in Frumenti ſatione: multum enim meritum invenient in viâ religionis: & quicunque de tali frumento & fructu comederit, ex eo ſatur & contentus erit. Comeſtor erit de omni bono meritoque particeps uſque ad diem Computationis: iſque erit agnitus ab Angelis Churdâd & Murdâd per Mandatum Dei, à quibus ambobus* [pro eo] *fiet Interceſſio. Hoc modo Agricolæ Deo chari ſunt, & per ejus mandatum multùm æſtimandi ſunt.*

Porta XXI.

R*Eligioſis incumbit diligenter operam dare Religioni: & Religionis cauſâ, quovis edendi tempore oportet Fideles paſcere, eos inquam qui boni & pii ſunt, non autem vitioſos: nam in Religione verum eſt, Si paſcis eſurientes pietatis cauſâ, hoc modo multum meritum reportabis; modò boni nominis fuerint, non autem peccatores qui de cibo tuo comederint. Similiter ſi alicui pauxillum Aquæ dederis ad exſtinguendum ſitim ejus, tu exinde bonum percepturus eris: nam quicquid boni operis aliquis præſtiterit, ille poſteà meriti ejuſdem particeps erit.*

Porta XXII.

Q*Uandocunque aliquis panem comeſturus eſt, oportet eum recitare Vâgj. Et quoad Aphrînaghân* [ſeu Parentalia] *ut ex eis quiſque Benedictionem reportare queat, religioſi dicunt, Quòd quando aliquis ex Religione inſtruxerit Convivium dictum Aphrînaghân, tum oportet eum Deo adhibere Vâgj. Dum verò Convivio interſunt conſidentes, ab omni diſcurſu labia ſua continere debent. A Deo enim unus Angelus à dextrâ ſtat, à ſiniſtrâ verò*

alius,

alius, ſc. aliquis Diabolus peſſimus : & quidem Sapientes credunt, Quòd ſi aliquis inter edendum panem, verbum protulerit, Angelus hoc audiens abibit, inque ejus locum ſuccedet aliquis Diabolus, à quo in tali convivio procedet dolus [ſeu deceptio, ſc. diſſidium.] *Quapropter Regula eſt (quod in Religione planum) ut tali tempore in Aphrînaghân quicunque verbum protulerit, teneatur dare Cibum; & hac ratione habebitur illius menſæ Dominus, & totius expenſæ τῶν Aphrînâghân mulctam dabit : ſic enim res eſt, & inſuper aliud de novo Convivium parabit. Sic nempe eſt in Religione noſtrâ, ubi de iſto convivio in Libro Zend-Vendîd dicitur, Quòd quicunque verbum ibi protulerit, is certiſſimè Angelis Paradiſeis offenſionem dabit, æquè ac ſi cadaveroſa coram ſe habuerit : tu itaque Paradiſeos offendere noli. Cui ante Convivium non vacat interceſſionem facere, is pietatis cauſâ adhibeat tantùm Vâgj : item adhibeatur Yatâ Adiyazamîd, & Aſhîm vuhû recitetur ter. Et quicunque panem neceſſitatis cauſâ comedit, ſi ſic fecerit exaltabitur. Os quoque lavetur, in quo faciendo recitet *Aſhîm vuhû quater, Yatâ ahû virîyu bis : & hoc modo à Deo amplam reportabit mercedem, pro omni re quam Deus creavit laudes reddendo : nempe pro quâvis buccellâ quam aliquis hoc modo comedet cum Vâgj* [ſeu Gratiarum actione, & menſæ benedictione,] *is à Churdâd & Murdâd benedictionem reportabit.* [Angeli] *ei acclamabunt, Benè habeto, ex iſtiuſmodi buccellis prudentiam & intellectum reportabis. Si verò abſque præmiſſo Vâgj, cibum comederis, iſta omnia deſiderabilia tibi erunt vetita.*

Porta XXIII.

SI bonum facturus es pauperibus & egenis, ut ſis dives, interceſſione id petere præſtat. Dato Decimas ut portionem Præſulum, & pro Præſule conatum oſtende & ſemper ſtudeto. Et tu ſemper Dei cauſâ cuivis digno facere debes Mutuum : ſic enim in Libro Zend-Hâducht dicitur, Quicunque Mutuum fecerit [ſeu mutuò dederit,] *ſi hoc modo aliquid pro Co-fideli ſuſceperit illúdque citò coram adduxerit* [ſeu ad effectum perduxerit,] *quicquid hocce conatu reportaverit, ei erit perinde acſi ex proprio lucro* [ſeu labore] *ſuo illud reportaverat : eritque in Paradiſo computus ejus talis, ut ſi dimidium ejus ſit,* [ſufficiat.] *Cúmque ab hominibus rationem requiſiverit ille Infinitus* [ſc. Deus,] *tum ipſe operis ſui mercedem reperiet.*

Porta XXIV.

CAvendum tibi à peccatis tuis. Cuſtodi teipſum à reatu peccati, peculiariter eo die quo erunt tibi in menſâ carnes & cibi qui nutritionis eminentiorem

eminentiorem gradum habent: ne cùm comederis & peccatum perpetraveris, conditio tua ſtatim degeneret. Id quod in bruto animali eſt tantùm offenſio, in te eſt peccatum contra corpus & animam tuam: uti quando Equus in aliquem calcitrat, & Bos cornupetit, aut Camelus ictum impingit; talia in te pro peccatis habentur, quia comediſti carnem, & peccatum commiſiſti. [In 25, prohibetur jejunium à cibo: ſed jejunandum eſt à peccato.]

Porta XXV.

CAvendum eſt tibi à Jejunio: nam à mane ad veſperam nihil comedere, non eſt bonum in Religione noſtrâ. Nobis quidem tale eſt Jejunium ſingulis menſibus & annis, ſc. ut non ſit nobis vel minimum peccatum. Quando alii ſolent jejunare, ita eſt ut non ſoleant cuivis Prandio præmittere Jentaculum: ſed noſtrum Jejunium in hoc ſitum eſt, ne in membris noſtris ſuperveniat aliquid peccati. Annitendum eſt ne in manibus aut oculis aut linguâ ſit aliquid peccati quod nobis damnum afferat. Quovis anno ſimus cauti ut propter hujuſmodi Jejunium nobis ſit in corde gaudium. Quicunque vult ab edendo ſibi cavere, mea ſententia eſt ut potiùs à peccato & concupiſcentiâ abſtineat.*

Porta XXVI.

UT conditio cujuſvis felicior ſit, oportet ut in pueritiâ ei detur expiationis Parâhûm, i. e. Baptiſmus, ut ita ex tali expiatione per τὴν Hûm factâ lætior evadat. Si aliquis ſic fecerit, habebitur prudens & intelligens & rerum faciendarum gnarus, & in hoc Mundo vir multùm ſciens. Adverſitatibus & morbis non erit obnoxius; & ubicunque fuerit, ab omnibus honorabitur. At ſi Baptiſmo non fuerit expiatus aut id parcè factum, acceptâ aquâ, τὴν Uruärân & τὴν Hûm contundendo exprime, & accipe in ligno [cavo;] *ſub eâ conditione ut ſuper eo recites Yatâ ahû virîyu, quod ei adbibeas, quia ſanctum eſt & bonum. Tum poſteà des ei Lac ut bibat, ut hoc opere ſapiens & prudens evadat. Hæc ne negligas, ut accipias remunerationem ab Altore* [ſeu Domino] *tuo.*

Porta XXVII.

CUbitum eundo oportet ut ſemel recites Yatâ ahû virîyu, item Aſhîm vuhû ſemel: eſt quoque bonum recitare Pitûſt [ſeu Precationem pœnitentialem:] *& quando aliquis dixerit, Eheu pœnitens ſum Pœnitentiali, tum roſa lætitiæ cordis ejus florebit. Ab omni Dicto & Facto meo, & ab omni*

re quæ mihi in mentem venit (quæ tibi non placet) fugio, & dictâ Pituſt ſum pœnitens. Quando cum bis Dictis incipis dormire, cum bonis & ſanctis accipies mercedem: & omnium bonorum operum quæ eâdem nocte fecerint Religioſi, tu certiſſimè particeps eis: pro quovis tuo halitu erunt tibi merita ponderis trium Dirém. Dum à latere ad latus te volvis in lecto, ſemel [ſaltem] *recita Aſhîm vuhû, quod erit* [melius] *quàm alio tempore Decies millies idem Aſhîm vuhû recitâſſe. Quando etiam ſurgis à ſomno, ſi dixeris Aſhîm, erit tibi præ bonitate ad inſtar meritorum* 100 000. *Cùm itaque res ſic ſe habeat, ad hoc annitere, ut à Magnatibus Religionis bonam mercedem invenias.*

Porta XXVIII.

P*Oſtquam feceris cum aliquo Pactum, ne eſto de hoc turbatus, ſed annitere ut id pactum tuum fideliter præſtes: ſi enim promiſſum violaveris, moleſtiam ſenties, cùm hoc in Religione planum ſit, ſc. quòd oportet neminem animi cauſâ mentiri. In hoc negotio ne facias ut interſit Mihr-durûgj,* [ſc. malus Angelus,] *quia Mihr-durûgj in Religione non eſt bonus. Cùm facis intereſſe Mihr-durûgj, eris miſer & infelix in utroque Mundo. Cum quocunque itaque feceris pactum, id ne frangas. ---Nec putes tecum dicere, Quamvis pactum fregero, id tamen non erit mihi peccatum: & ſive ſit cum aliquo in religione noſtrâ ſive extra eam, res perinde eſt. Quando aliquis intereſſe fecerit Mihr-durûgj, quamprimùm Sol ei affulſerit è cœlo, tum à Mihr-Izad* [ſeu bono Angelo] *erit ei maledictio ſevera, eique mala erit ſors propter factum promiſſis contrarium.*

Porta XXIX.

D*Ixit Sapiens, In hoc capite ſenſus Margaritas perforat, ut ſc. quando aliquis eſt* 15 *annorum, patefaciant ei Religionis viam; ut propter ejus ſapientiam, aliquis ex Angelis in eo Aſylum capiat,* [ſc. ejus Tutelam ſuſcipiat.] *Edoctus ſit ab aliquo erudito & gnaro Mûbad aut Deſtûr purioris ſapientiæ & ſcientiæ: cuivis enim præſtat Deſtûrum amplecti, ne ex actionibus ſuis incurrat incommodum: ut, ſi ad limen ejus acceſſerint Angeli, ad eos flectet ſe cor illius; &, ſi ab eo aliquid petierint aut deſideraverint, ab illo limine ſalvus evadat, gaudium inveniat, & exinde felicitatem videat, & ab illo limine liberetur certiſſimè. Si ad eum venerit aliqua difficilis quæſtio ſapientum, à docto Deſtûro inquirat, ejúſque in eâ directionem petat, & in tali directione* [ſeu conductu] *lætus evadat. Et, quando ei occurrit conveniens* [ſeu neceſſarium aliquid

quid faciendum,] *quod tamen videtur non decere,* [ſeu in quo tamen aliquam inconvenientiam percipit,] *doctum conſulat Deſtûrum qui illius miſerationem habebit: &, ſi is ei dixerit ut ſic faciat, à præcepto ejus nunquam recedat. Nec poteſt tranſgredi Mandatum ejus, cùm complacentia hujus ſit medela illius; nam cùm Deſtûr de aliquo contentus eſt, Deus item de eo contentus erit: ſiquidem contentatio animæ ſit Religionis Præſul, ut is contentus ſit qui Animas beans. Nam in religione clarum eſt quòd Deſtûri* [ſeu Præſulis] *mandatum eſt ut mandatum Domini; quia ſi aliquis vexaverit Præſulem, Deus etiam in eundem offendetur. Adeò ut ſi infinitum habuerit meritum, & tamen de eo non contentus ſit Deſtûr, nec pacificatus, non erit animæ ejus nec color nec odor. Sic enim eſt Deſtûri apud Deum gradus* [ſeu honos,] *ut ſi unam tertiam-partem peccati alicui condonaverit, nullum erit eidem perſonæ ſuſpirium* [ſeu ſolicitudo:] *nam Deus etiam condonabit, & ad Paradiſum eum certiſſimè ferent* [Angeli] *abſque ulteriori computo. Non inveniet ſupplicium nec retributionem malam, ſed anima ejus per Deſtûrum inveniet illuminationem.*

Porta XXX.

QVando evenit tibi opus aliquod perplexum, ut neſcias an meritum ſit vel peccatum, & in eo ſit tibi aliquod dubium, oportet illud dimittere donec à Deſtûro inquiſiveris. Nam in Religione certum eſt Deum ex abſcondito dixiſſe hoc Zertuſhto, ſc. Opus quod non noveris an meritum ſit vel peccatum, id ne facito; & cùm id non ſit probè intellectum, illud ne ambito. Interrogato & ſcito, & deinde facito: ſed non interrogatum, id omninò ne facito.

Porta XXXI.

QVando aliquod tibi occurrit negotium, quære à Magnatibus illius temporis: cum Deſtûro tuo vel cum Sacerdotibus conſilium inito, & hoc modo recrea animum tuum. Nec opus aliquod tuo conſilio agas, ſed per conſilium Deſtûri ſapientis agito. Hoc enim dixit Religionis peritus, ſc. quòd Deus Zertuſhto hoc ipſum dixerit, Quandocunque aliquod opus aggrederis, illud inſpice, animum intende, & ſapientiam adhibe: dic ut alicui perito rem impertiant, & talem lectiſſimum hominem inquirant atque interrogent; nè fortè Ahraman aliquem in aliquam malam viam ſeducat, & inde ejus prudentia damnum inveniat. Nam quando [Rex] *Manûtchehr vidit Sphendârmaz, ab Angelis hujuſmodi Monitum audivit,*

Quamvis culter ſit tibi acutus, ne tamen omittas adhibere limam [ſeu cotem,] *& quamvis equus tuus ſit velociter incedens, ſcuticam ab eo haud procul amoveas :* [& pari ratione,] *quamvis ſcientia tua ſit prudens & intelligens, tamen neceſſe eſt tibi adhibere conſilium.*

Porta XXXII.

Quando aliquis vir doctus addiſcit Librum Aveſtâ ; oportet eum imprimis curare ut eundem addiſcat rectis verbis : lentè quoque addiſcat, [non raptim & curſoriè,] *ut id faciendo, cor ejus accendatur. Conetur etiam hocque annitetur, ut cùm didicerit Librum Veſtâ, eum totum integrúmque in memoriâ retineat : & perpetuò legendo* [ſeu recitando,] *intellectum ſuum efficiat lætum* [ſeu lubentem,] *ne fortè oblivioni dando è memoriâ excidat. Ille enim Religioſus ita dixit, Quòd quicunque didicerit Librum Veſtâ, & deinde ejuſdem obliviſcendo è memoriâ excidere eum ſiverit, Juſtus ille Potens* [ſc. Deus] *de eo non lætabitur : nam Deus zelotypus totâ Mundi Divini latitudine eum à Paradiſo procul amovebit. Quicunque primo die quo cor ejus incaluerit, Librum Veſtâ didicerit, & deinde ejus oblitus fuerit eúmque dimiſerit, illud opus non factum putet. Nam donec τὸν Veſtâ rurſus didicerit, nemo debet relinquere eum in medio congregationis. At ſi propter panis inſectationem verba fecerit, eum ſicut Anchoram coram ſe emittat.*

Porta XXXIII.

Quando aliquis Liberalitatem exercet, id faciat erga dignos. Erga dignos liberalis ſit quiſque ex juſtitiâ [ſeu conſcientiâ,] *ut de eo omnes contenti ſint & læti : & ex prudentiâ meditetur cuinam res ſuas det. Qui dignus, is idoneus eſt : & deinde accipiet res cujuſvis : ſi dignus eſt, ei benefacito ; ſi difficilis eſt, eum faciliorem reddito. Si autem quis nec dignus nec idoneus eſt, ſi aliquis ei det, eſt injuſtè datum : eſt certè futile & inutile, & eorum animabus propterea venient* 100 *noxæ. Indigno nil niſi moleſtia & pœna competit, tormentorum in altero Mundo particeps erit. Quicunque indigno aliquid dederit, eſt quaſi perditum, nec is habebitur liberalis.* [In 34 docetur quòd Aqua non eſt noctu haurienda nec fundenda, ne fortè inquinaveris eam.]

Porta XXXIV.

Diſcretionis cauſâ nemo debet noctu aquam effundere : præſertim ne effundant in Aqualem, quia id eſt peccare & incurrere periculum. Utcunque tamen, ſive neceſſe ſive non neceſſe ſit eam ſpargere [ſeu effun-

effundere,] *ibidem recitet Yatâ abû virîyu. Noctu aqua non eſt è puteo haurienda: at ſi intentio* [ſeu cautio] *adhibeatur, haurito: quando non eſt remedium* [ſeu neceſſe eſt,] *affer lucernam: aquam è puteo haurito ſi ſit pro cibo; & Yatâ abû virîyu recitato, deinde aquam in te ſpargere oportet* [luſtrationis ergô.] *Noctu aquam parciùs bibe, ut minus ſit peccatum tuum; nec aquam multam effunde, ne ſit tibi peccatum eodem tempore.*

Porta XXXV.

QUando panem comedis, tres buccellas pro canibus ſepone: & quando panis comeſtus fuerit, oportet tres illas buccellas cani dare, & eum non verberare: quia omnium pauperum ſive per mare ſive per terram, nullus eſt cane pauperior. Si itaque cani panem dederis, meritum invenies multum. Fac itaque merita [ſeu bona opera,] *ut liber ſis à metu & timore* [de futurâ conditione tuâ.]

Porta XXXVI.

QUI Religione ſinceri ſunt ludificationis expertes, quando percipiunt ex Gallinâ vociferationem Galli, non debent illam Gallinam interficere ominis causâ, quia eam interficiendi jus nullum habent. Nam ſi in Gallinam fuerit rurſus verſa, in eam à vociferando alligatam prævalebit fur. Quando autem ibi [vociferandi] *potentiam non habet Gallus, ut infauſtiſſimi furis res notas faciat, fac compares tibi alium Gallum qui fortè ſit cum Gallinâ ejuſdem ſecreti particeps. Nam in Perſiâ ſi Gallina fit Gallus, ipſa infauſtum Diabolum franget* [ſeu peſſundabit? In Alio exempl. legitur,] (*Si Gallus fit Gallina, ipſe infauſtum Diabolum adjuvabit.*) *Si autem alium Gallum adhibueris in auxilium, ut cum Gallinâ conſortium habeat, non erit incommodum, ut tunc ille Diabolus ſit interfectus.*

Porta XXXVII.

SI aliquis metu & timore deſtitutus, cadaver aliquod ſub terram condiderit, oportet quemvis Religioſum illud [eximendo] *in propatulo collocare: & hoc faciendo reportabit meritum infinitum, nec Gehennæ ſupplicium ſubibit. Cùm enim aliquis ſub terrâ condit cadaver, Sphendârmaz ob hoc offenditur. Valdè ſibi tremit ad inſtar ægroti, quandoquidam illi* [ſc. Angeli] *præ ſolicitudine ſuâ tremere ſolent. Si aliquis noverit cadaver humatum, erit ſicut Serpens & Scorpio in veſtibus ejus, qui intra*

 veſtes

veſtes eum mordebunt, & corpori atque animæ ejus damnum afferent. Quando autem cadaver illud humo exemerit, pro dolore & triſtitiâ commutabitur requies [ſeu recreatio :] *& hoc modo eos è veſtibus eximet, & Scorpio & Serpens erunt prout deſideraverit. Si hoc modo feceris, multum meritum invenies, nec ſicut tu erit aliquis in utroque Mundo.*

Porta XXXVIII.

C*Avendum eſt tibi ne in hoc Mundo multa animalia mactes.* [Cave inquam] *ab animalibus, præcipuè à genere ovino quod eſt hominis initium & ultimum : nam qui multas mactat oves, à nemine benedicetur, ſed pœnam ſuſtinebit gravem: quilibet in talis animalis corpore pilus erit tanquam gladius in animâ ejus in æternum : nam nullum animal Ove pejus eſt ad reportandum ex mactatione ejus pœnam. Quinetiam Hædum aut Agnum mactare ne tentato : ne mactes Bovem laborantem* [ſeu aſſuefactum agriculturæ,] *nec Equum bellicum, neque Gallos mactato, nec ullam avem Picam.* [Quæcunque autem mactas] *differentur ultra ſexennalem ætatem. Hoc autem pejus eſt mactare Gallum, quia ſicut Abenotympanum juſto tempore vociferat. Imò Gallum non vociferantem ne mactato : ſi autem mactare neceſſe ſit, caput ejus expiare oportet : & quidem Caput non expiatum, ne comedito ; nam ſcito hoc eſſe prohibitum.*

Porta XXXIX.

Q*Vando faciem lavas, primò Aſbîm vuhû ſemel recitato: deinde os priùs claudendo, genas lavato. Quando vis ut facies tua radetur, tum Kimanâ & Mazdâ recita : ſi enim hæc non fuerint recitata, ſcito faciem non eſſe lavandam. Nam nec munda nec raſa habetur illa facies: ſi ſic non fecerit, non habet munditiem.*

Porta XL.

Q*Vicunque Reſipiſcentiam agit inter homines, oportet eum peccatum non habere : caveat ſibi omni menſe & anno,* [i. e. ſemper.] *Dictis & Factis ſuis adhibeat ardorem, & Linguam ſuam avertat à ſermone mendaci. Bonæ ſit indolis, animi amicabilis, cor & lingua recta ſint eodem tempore : non faciens ſcortationem, injuriam, nec peccatum, in bonitatis exemplum ſit coram populo Dei. Hoc enim in Religione noſtrâ planum eſt, quòd Pœnitentia ex corde facienda eſt. Si aliqua cogitatio non recta ſe inſinuaverit ex inſtabilitate & fragilitate humanâ, præceptum eſt omni Deſtûr* [ſeu Præſuli] *in hac religione, ut præ irâ abſcindat*

quemvis

quemvis Artum [qui offendit,] *& eundem ad canem projiciat ut comedat: & cùm hunc comederit, alium Artum abſcindat: adeò ut tandem omnes Artus abſcindat, quos extra ferens canibus det. Et præter hoc ſupplicium quod heic eſt, centuplo pejus in altero Mundo ſuſtinebit. Quicquid ſupplicii pertulerint incolæ Gehennæ, tale ibi ſuſtinebit ille miſer. Supplicium quod ibi in fures infligunt, aut in illum qui occidit Juſtos* [ſeu innocentes;] *ſupplicium quod in Libidinoſos infligunt, idem in illum in Gehennâ infligent. Porrò huic homini incumbit, ut ſit animo amicabili & religioſo ac bono: nam aliquis ſincero vultu, ſincerâ religione, & ſincerâ opinione, gratus erit pectori Sacerdotum, & omnes Deſtûri de eo lætabuntur. Deſtûro Deſturorum ſic facere* [incumbit,] *nec oportet caput ſuum* [detrectare.] *Pœnitentia etiam eſt neceſſaria omnibus qui ſunt Bonâ-religione Deicolæ: eſt inquam Præceptum tam viris quàm fœminis agere Pœnitentiam dum ſunt in hoc Mundo. Ideóque quoad fœtum qui eſt adhuc in ventre puerperæ ſive comederit multum ſive parum, pro illo lacte quod per unum annum & dimidium comederit, computus à puerperâ requiretur: ſemper itaque faciat Pœnitentiam, ut omne turpe* [ſeu malum] *ab eâ puerperâ abſit. Et quando quindecim annos natus* [puer] *nondum egerit Pœnitentiam ut ſolent Religioſi, quidvis cui manum applicaverit* (*ſecundùm viam religionis noſtræ*) *pollutum habebitur. Ab illo recedet mentis-illuminatio, minuetur Sanctitas, in ipſis epulis-nuptialibus ille erit omninò mæſtus. Quicunque defunctus non egit Pœnitentiam, ſupplicium cumulavit & ſecum detulit: Anima ejus ibi fœtebit perinde ac cadaver æſtate per integrum menſem* [jacens:] *ab ejus Animâ cùm ad Pontem-Tchînavar venerit, procedet fœtor 7 Climata pervadens: ita ut neque Angeli nec Divi Sanctiſſimi ibi perſiſtere poſſint, propter ejus fœtorem non poterunt Computum facere; adeò ut Angeli dicturi ſint, Avertite vos, & cùm heic adſit Anima polluta, celeriter hinc migrate. Deinde quamvis Anima ejus tunc pœnitentiam agat, tamen in anxietate & ſtupore manebit: pœnitentia enim ibi nihil prodeſt, nam deceſſit prout deceſſit, & erit ſicut erit. Quicunque non egerit pœnitentiam, ex defectu ſanctitatis, in hoc Mundo mortuus eſt,* [ſc. dum vivit:] *& quamvis mille aquis ſe lavaverit, deſolatus & immundus erit in ipſâ aquâ: nam cùm in oſſibus & venis & cute & nervis pollutio erit, quandonam abibit ab eo? An iſte per Religionis Ceremonias evadet bonus? An Anima ejus ex religione impinguabitur? An eum mundabit aqua, cùm in ipſâ aquâ ſit impuritas? Quicunque Pœnitentiam pro ſe non fecerit, quidvis ad quod apponit manum, habebitur ſpurcum & pollutum.*

De

De novo ſemper ei ſupervenient retributiones malæ, tormenta & ſupplicia erunt portio ejus: uno die tantum ſupplicii ei adveniet, (ſupplicia inquam infinita,) ut tot tantáque novies mille annis non adventura ſint infernalibus. [Cum multis ejuſmodi aliis, in eundem ſenſum, à quibus hoc tempore ſuperſedeo.]

Porta XLI.

QUando veniunt Phervardaghân, quantum potes fac Epulas & Convivium Expiationis cum Benedictione. Huic operi aſſignato decem dies, ut opus gratum ſit Creatori. Si quales ſint Phervardaghân non nôſti, dicam tibi Eas eſſe quinque beatas ſorores quæ nent & texunt & ſuturas conſuunt: harum una eſt Abúnavad, alia eſt Aſhtuvàd, tertiæ nomen eſt Eſphíntamad, quarta eſt Vahucbſháter, quinta eſt Vahiſhtûſhiyûſh. In Phervardaghân ſolent celebrare Aphrînaghân, quibus Animas lætificant. Quando Anima veſtitum Corporis excuſſerit, tum nuda erit: ſed ex iſtis ταῖς *quinque veſtitum reperiet, cùm Mundi Creator ita ordinavit. Hiſce ergò decem diebus Epulas & Convivium Expiationis facito, ut benedictionem conſequaris à Creatore, & Anima tua ſtolâ induatur Regiâ. Domi tuæ dictum Convivium inſtruere melius eſt, cùm* ταῖς *Phervardaghân benedictio competat: qui enim hiſce diebus hoc fecerint, animæ eorum benedictionem percipient: hinc inquam migrantes talem conſequentur benedictionem ut ſint ſupra omnes Oeconomos & Oeconomas. Benedictionem obtinebunt etiam Liberis ſuis qui ex hoc Mundo in gaudium ibunt omnes: opera eorum illo anno benè cedent, & eorum proventus erit lætior: animæ eorum invenient compenſationem bonam, & propter merita centupliciter colorem & odorem comperient.* [Deinde omiſſis hujuſmodi multis,] *Et quando ex hoc Mundo migrantes eorum animæ ad Pontem Tchînavar appulerint, animæ puræ invenient illam viam coram ſe apertam. ---Coram Domino-Orbis cœleſtis liberi comparebunt, & viri boni ac fidelis anima in glorioſâ Urbe contenta manebit.* [Cum plurimis aliis quæ recitare tœdioſum.]

Porta XLII.

CAvendum eſt vel ab ipſis correligioſis [ſeu co-fidelibus:] *non enim eris ejuſdem Poculi conſors, nec Urcei-aquæ ex quibus illi aliquid hauſerint, ne fortè pœnam invenias. Si fuerit vas æneum, ter lavandum, & ſic etiam Poculum: & ſi fuerit Urceus figulinus, ex eo nunquam bibes aquam. In hoc adhibenda eſt abundans cautela; nec aliquid ab eis relictum comedes, ut Religio tua ſincerior habeatur.*

Porta

Porta XLIII.

B*Enè cuſtodiendus eſt Ignis Martis, ut & quivis alius Ignis qui in urbe eſt. Bonum eſt habere Ignem, & nocte aliquo modo eundem accendere: nam in religione noſtrâ ſic dixit vir prudens, Niſi adſit Ignis Martis, præ noxâ Latronum iniquorum, tranſitus ab urbe ad urbem non erit* [tutus:] *cùm ab hujus Ignis beneficiis ſit quòd homines in tutò ſint à Latronibus. Hinc eſt quòd oppreſſores non poſſint hominibus noxam inferre; nec hominum opes auferre valeant, ſitque in omni viâ ire & redire* [tutó.] *In omni urbe & regno ubi ille Ignis eſt, aut in domo aliquâ ubi eundem probè reverentur, quicunque eſt die noctéque ejuſdem cuſtos, illius cor manu accipe, eique expenſas & veſtitum ſuppedita: nam quando contentus eſt ille vir religioſus, mane & veſperi tibi benedicturus erit: prætereà ſeptem terræ Climatum Ignis erit de te placatus. Præcipitur Ignem quâvis die & nocte benè ſervare in Habitatione tuâ: ſecundò, Ignem qui eſt in Urbe tuâ: tertiò, Ignem qui eſt in quovis Climate,* [quantum poteris.] *Horum primus eſt ſicut Pater-familiâs qui in noſtrâ urbe Rex eſt: ſecundus, ſicut Gubernator cujus eſt tota Regio: tertius, ſicut Prætor qui totam urbem ſuam ad Epulas-nuptiales invitat, (ut in Adur-Chúra & Adur-Guſhàſp & Berzîn-Adur,) cum labore & expenſis quales fieri ſolent apud Vezîr. Si de Gubernatore non eſt contentus Rex, non poteſt habere regionis cuſtodiam. Talis eſt Similitudo* [ſeu Comparatio] *ab iſto Igne deſumpta: nam quando in domo tuâ iſte Ignis placatus eſt, Mars quoque placatus & complacens erit: quando inquam placatus eſt Ignis Martis, Deus etiam de te placatus erit. Hæc omnia ſigillatim obſerva, in hac viâ Dei-Juſtiſſimi mandata ſervando.*

Porta XLIV.

S*I ſcientiam percipis à Patre aut Matre, vel ſi à Sacerdote aut Magiſtro aut quovis alio ſcientiam didiceris, illos benè habe, nec eos offendito, ſed ubique quod juſtum* [ſeu debitum] *eſt obſerva erga eos. Si ſeveritatem in te exercuerint, non debes eam rependere, ſed illis obedire & morem gerere, teque illis ſubmittere, nec caput ab illis detrectare: nam ſi Pater & Mater & Sacerdos & Magiſter tuus de te contenti ſunt, Deus etiam de te contentus erit. At ſi iſti offenſi ſunt, erit quaſi offendatur Deus-Altor: & quamvis infinita habueris merita, viam in Paradiſum non invenies, cùm impoſſibile ſit iſtis tribus perſonis juſtam retributionem facere. Nam in Libro Zend-Hâducht* [Deus] *dicitur Zeratuſhto dixiſſe, O vir religioſe, Ne offendas Patrem qui te educavit, nec Matrem qui 9 menſes te in utero geſtavit, nec Sacerdotem*

qui te in doctrinâ inſtituit cum ſcientiâ bonitatis & virtutis. Si tres iſtas perſonas offenderis, ex tali facinore tuo opprobrium percepturus es: nam in hoc Mundo ſi ad [alicujus Magnatis] *limen accedis, non habebis deſiderium tuum, nec in altero Mundo Paradiſi particeps eris; ſed pro præmio moleſtiam habebis & retributionem malam. Si Pater tuus & Mater non fuerint contenti, deficiet alimentum pectori tuo: & quamvis aliquod opus propter conſcientiam ſuſceperis, tamen ex illo opere non obtinebis deſiderium tuum: ſed tibi ſuperveniet miſeria & calamitas, nec eris alacris in ullo opere tuo. Filius quoque tuus faciet tibi ſicut tu Patri & Matri feciſti. Hac occaſione quivis Angelus & quiſque è populo qui hoc viderit, dicent tibi, O inimice Creatoris, Pater in te offenditur & Mater eſt in luctu. Et in medio Ponte arripientes Animam ejus, eandem per Pontem tranſire non ſinent; nam niſi Pater & Mater de eo contenti fuerint, Anima ejus per Pontem non inveniet tranſitum. Ab offendendo illos benè caveto: cùm mandatum tibi dederint, alacriter ſurgito. Coram eis ſub axillis conde* [ſeu lateribus tranſverſim applica] *utramque manum tuam, ex illorum mandato eſto Dei cultor* [ſincerus:] *& quovis mane & veſperi hoc modo ſemper facito, ſc. quære quid in hoc Mundo cupiunt habere? Si aliquod peccatum perpetraveris, id illis dicito, ut ii illud peccatum tuum remittant. Sub horum trium mandato manere æquum eſt; ſin aliter, eſt ipſum peccatum.*

Porta XLV.

OMnis fœmina quæ in hoc Mundo Puerpera eſt, ſibi cavere debet, & benè ſibi proſpicere oportet. Dum puerpera eſt tam interdiu quàm noctu per menſuram & proportionem opſonium ei dato. Dum cibum comedit puerpera, ab eâ abſit res quælibet quæ non eſt ei [abſolutè] *neceſſaria. Panem comedendo manum in manicâ condat, & deinde panem comedat: circa illam manicam etiam obvolvat vetuſtum-panniculum, & tum eo ritu panem comedat. Aquam bibat ex vaſe æneo, vel etiam ex ſtanneo aut cupreo. Aquam ita in lagenam æneam indat, ut ne una gutta in manicam cadat: ſi enim una guttula in ejus manicam deſtillaverit, erit ſicut Tîr, i. e. ſagitta, indubitatò peccatum ejus mulctabitur Eſtîr, quod eſt* 200 *Dirém.* [Vide ſuprá.] *Ea etiam ſibi caveat à loti ne luſtrali, hoc moneto ut ſervet quindecim pedum diſtantiam. A Viro etiam Sancto debet abeſſe per tres paſſus, valdè cauta ab eo. Quicquid pro Convivio fecerint illúdque in hunc uſum apparaverint, ei interim illud oculo uſurpare non licet, & illa ſibi caveat ne iraſcatur: jacturâ afficiet quicquid viſum fuerit, rem inquam illam ratione privabit. Illa etiam non debet videre aquam currentem, nec aſpiciat verſus cœlum, nec Stellas nec Solem nec Lunam,*

Lunam, nec Aquam nec Ignem nec Arbores, nec virum Sanctum, nec cum viris loquatur verba turpia; nam in viris ornatus & vires & ratio deficient hoc opus faciendo. Tribus primis diebus ſit intenſior, in cavendo ſibi diligentior; nam omni fœminæ pro his peccatis ſe expiare mandatum eſt; pro peccato quod contra Paradiſeos Cœleſtes ſe exeruerit, & contra Solem, & pro peccato contra Ignem, & contra Aquam, & contra Terram, & contra Sanctum virum, & contra Angelum Churdâd & Angelum Murdâd; pro peccato quod ſe exeruerit contra lotionem-luſtralem, à peccatis quæ in edulibus facta ſunt avertat ſe. Puerperæ inquam præceptum eſt propter hæc duodecim peccata ſe expiare, ut ea peccata procul ſint ab illâ, unde merita inveniat: propterea inquam per exceſſum ei obvenient merita 60000; *& ſingulis deinde annis ejus merita erunt ejuſmodi dupla, eritque propter felicitatem & advenientem proſperitatem ſubridens* [ſeu lætabunda.] *Si inquam hæc præſtiterit, benè erit, quia ſingulis annis tale erit augmentum, & quamdiu vixerit auctius & per totam vitam durabile. Nam ad inſtar arboris cujus rami creſcunt, ſic creſcent ejus merita quorum particeps erit per expiationem ſuipſius. Hæc inquam ſunt bona-opera quæ debes facere ut compenſationem invenias à Domino ſolo: propriâ manu* [i. e. ipſa in perſonâ tuâ] *facito, quæ ideò pro te habebuntur dupla. Si autem ea non feceris in vitâ tuâ, ſed aliquis pro te poſteà facit, quamvis præſtiterit, manebunt prout erant* [non aucta.] *Magna eſt differentia an feceris manu propriâ, vel an alius poſteà pro te fecerit. Conare itaque ut cor tuum lætum ſit in die Computationis.* [V. Portam 75.]

Porta XLVI.

P*Ræceptum eſt ut non facias peccatum Hamimâl, quòd ſit Calumniatio & Fraudatio. Si id ſit Mariti in uxorem,* [eſt malum;] *ſi autem ab Uxoris manu inveneris, eſt pejus. Hoc enim eſt peccatum maximum pro quo nulla datur compenſatio, niſi uxor maritum ad hoc impulerit* [ſeu provocaverit:] *ſi non, in Infernum te præcipitabit. Nam niſi ea tibi condonaverit, in Ponte Tchînavar manſurus es in loco tuo; adeò ut ſi centum anni ſint priuſquam ipſa venerit* [ad condonandum,] *te in ingreſſu Pontis manere oportebit: quando enim ſumptura eſt ab adverſario ſuo vindictam, & tibi poſteà per Pontem tranſeundum ſit, ſi tu talis facinoris reus es, à tali facinore tibi cavendum fuerat. Nam ſic dixit vir religioſus, Poſt hujuſmodi factum, pelvim auro imple, & ſuper eam pone nudam Pugionem, deinde adverſario tuo admove, rogando ut te vel excuſare vel interficere velit, & ut hoc modo Animam tuam à mœrore liberet.*

ret. Si enim aliquis Mendacium & Calumniam dixerit, infinitam exinde moleſtiam & dolorem perpeſſurus eſt; & quicunque poſt illum [ſc. ex illius relatu] *tale verbum retulerit, eadem moleſtia & vetus dolor erit ei recens: mœſtitia enim ex ejuſmodi dictis ſuper caput ejus veniet, moleſtia cum retributione malâ ei competet. Hujuſmodi Peccata turpiora ſunt Hamimâl: felix eſt qui hoc in naturâ ſuâ non habet. Per nulla merita compenſabitur Hamimâl; benè autem ſi adverſario tuo ſatisfactum fuerit: nam ſi adverſarius tuus non erit contentus, certiſſimè ſcito nullum tibi per Pontem fore tranſitum. Ad tuum itaque adverſarium ito & dicito, Pœnitens ſum: aliàs autem Salutem ne quæras.*

Porta XLVII.

D*Iligentem conatum adhibe enecando Sanguiſugas: & præſertim hæcce quinque interficito, ut merita invenias copioſa. Horum primum eſt, Ranæ aquaticæ,* [ſc. eorum genus:] *ſecundum eſt, Serpentes & Scorpiones: tertium eſt, Muſcæ,* [ſc. Culices & Cimices pungentes] *quartum eſt, Formicæ: quintum, Mures, fures illi errabundi. Ranas ſi interfecerit aliquis quicunque fortis eorum adverſarius, ejus quidem merita propterea erunt mille & ducenta. Aquam eximat eámque removeat, & locum ſiccum faciat, & tum eas necabit à capite ad calcem. Hinc Diaboli damnum percipientes maximum, flebunt & ploratum edent copioſiſſimum. Quando Serpentes interficis, recitabis Veſtâ* [ſc. Zendaveſtâ,] *& inde merita copioſa reportabis: nam res perinde ſe habet acſi tot Dæmones interfeceras. Muſcam vermes-ſpargentem unam ſi interfeceris, erit perinde acſi decendialem expiationem feciſſes: quando enim quis apud Deum Aveſtâ recitabit, ejuſmodi merita in caput ejus ſparget. Tunc quoque omnes Beſtiolæ Dei atque Churdâd & Murdâd & omnes Angeli Benedictiones in eum pronuntiabunt, & gaudium cum deſiderii impletione ei creare ſtudebunt, corporis Sanitatem pro eo impetrabunt, & hoc facto multum exultabunt: quia in Beſtiolas Dæmonum non erit Peccator* [ſeu punitor] *ſicut ille eſt. Si Muſcam in aëre percuſſerit aliquis, reputabitur Cimex: ſi ſuper terrâ percuſſerit, habebitur Reptile:* [ſc. reptilium generi illud annumerabitur:] *ſi ſuper carne percuſſerit, erit Vermis: ſi in Aquâ percuſſerit, Sanguiſugam vocato; quia tales in aquâ apparere ſolent, & ex talibus Sanguiſugis aqua contaminatur. Si ſuper fimo* [ſeu ſterquilinio] *percuſſerit, exinde indubitatò reputabitur eſſe Serpens aut Vipera, vel aliàs Scorpio aut aliquod noxium-animal: hujuſmodi enim omnia Muſcæ nomine intelliguntur, ô vir devote. Si ſuper barbam*

barbam Hyænæ cacaverit, inde erit Serpens ruber. Si Formicam grana-trahentem interfeceris, erit ſicut cœcus quem tu illuminaſti, [ſc. erit quaſi cœcum tu illuminâſſes.] *Si murem interfeceris, certè erit quaſi quatuor Leones noxios interfeciſſes. Cuique inquam bonæ-religionis viro præceptum eſt ut interficiat Sanguiſugas, unde certè magnam mercedem reperiet. Niſu & conatu annitere in hunc modum, ut multum meritum in viâ religionis invenias. Quicunque in hujuſmodi operibus conabitur, Sacerdos pro eo expiationem facturus eſt; cujus certè particeps erit in viâ religionis, quia ſic à Deo mandatum eſt.*

Porta XLVIII.

VIro religioſo præceptum eſt ut pedem nudum ſuper terram non ponat: quia pes nudus ſuper terram, malum eſt. Si enim pedem nudum ſuper terram poſueris, inde tremet Sphendârmaz, & ex tali opere offenſionem concipiet vehementem. Pedem itaque nudum ſuper terram ne ponas, nec corpus tuum ad Infernum deferto.

Porta XLIX.

CUique viro Sancto præceptum eſt ſemper recitare Pitùpht [ſeu Pœnitentialem precem,] *Quando alicui ſupervenit aliquod peccatum, recitet Pitùpht ut mœroris plenus & indignabundus. Conatum faciat & accedat ad Sacerdotes & ad purioris animæ Deſtûrum. Recitet inquam Pitùpht, ut ſit terroris expers; & gratias habeat Domino ſuo. Si autem ita fuerit ut merita tua ſint peccata, ne recites Pœnitentiale, ne exinde corruptior evadas. Peccatum tuum erit ad inſtar arboris, ſi Pœnitentiale non recitaveris: nam niſi Pœnitentiale recitaveris, peccatum tuum erit tanto quotannis duplum. Scito enim, quòd ſi non recitaveris Pœnitentiale, creſcet, & alterum prout erat manebit. Cùm ad Deſtûr* [ſeu Præſulem] *aliquem veneris & veniam*[ſeu remiſſionem] *petieris, ex ejus Benedictionibus minuetur Peccatum. Et quando tandem opus ejus venerit ad Deſtûr Deſturorum, tunc cor & oculi ejus erunt illuminationis pleni. Quando Abſolutionem alicui fecerit Deſtûr religioſus, augetur ejuſdem Religio & minuetur ſimultas. Certiſſimè ſcito quòd Peccatum illud quòd ab eo requirebatur, exinde meritorum beneficium percepiſſe, & deinde deſiderari* [ſeu non requiri.] *Si autem non invenerit aliquem Deſtûrum* [ſcil. Præſulem,] *vel* [ſaltem] *Sapientem, quærat inquam Hyrbad ſeu* [potiùs] *Mûbad: Si verò pro eo peccato ſuo non invenerit Hyrbad, adeat aliquem ſanctiorem Bihdîn* [ſeu Laïcum.] *Et, ſi non invenerit aliquem Bihdîn, tum lucido animo ſe coram Churſhîd* [ſeu Sole] *ſiſtat; & recitando*

Pitùpht fiat Pœnitens & propter commiſſa peccata ſua mæſtus. Eo momento quo ex hoc Mundo abiturus eſt, Liberis & Conſanguineis præceptum eſt ut in os ejus ponant Pitùpht, cùm jam tum ſciant eum è Mundo abiturum. Sic enim dixit Religionis Deſtûr, (quo quidem dicto in religione ſenſum ad inſtar margaritæ perforavit,) Quicunque eo momento recitaverit Pitùpht, ejuſdem peccatum ei remittet Deus-Juſtus: & quamvis infinita habuerit peccata, eum tamen in Inferno non collocabit. Quando ad Pontem Tchînavar pervenerit, cum Præmio inveniet remunerationem. Deducent eum ad habitationem ſuam, & eodem tempore locum ei aſſignabunt. Ex recitatione Pitùpht, in Paradiſo tunc erit locus ipſius: nam manifeſtè inter eum & Infernum ſicut murus erit Pitupht, cujus quidem muri latitudo erit ſicut ſuperficiei totius terræ latitudo. Ex recitato inquam Pitupht, anima ejus ad Infernum non inveniet tranſitum. ---Tandem quando præ terrore ligata erit ipſius lingua, conſanguineis & ſociis præceptum eſt illo momento Pitupht pro eo recitare, quando inquam vident ejus linguam à ſermone reſtrictam: nam dicti Pitupht ex conſcientiâ & religione recitati Clamor mane quarto perveniet, [ſc. quando fit determinatio ad pœnam aut præmium.]

Porta L.

Q*Uando aliquis* 15 *annos natus fuerit, præceptum eſt ut Cingulum induat. Sic enim dixit Deſtûr beatiſſimus, A novem menſibus quibus in matris ventre fuit, debet computum ſuum accipere, cùm ſecundùm hujus Religionis Præceptum induturus eſt Cingulum. Ad* 15 *ergò annos Cingulum induant tam viri quàm fœminæ: nam ſic eſt Dictum veterum, Cùm vir aut fœmina ſit* 15 *annorum, & medium Cingulo non accinxerit, nemo ei det vel aquam vel panem. Et cùm tali perſonæ vetita ſint panis & aqua, cur aliquis ſeipſum in ſupplicium præcipitet? Cùm itaque Cuſti ſit Cinguli accinctio, quicunque accinctus eſt, Deo gratus erit: quia nullum eſt opus Cingulo tuo melius, & quando es Deo-Juſto moriger, bonum eſt.*

Porta LI.

S*Cito hunc eſſe conſtitutum modum, ut quando puer* [moriendi] *mandatum à Deo invenerit, (à primo ejus die uſque ad* 7 *annos,) Epulas inſtrue & Sorûſh invocato: oportet quoque quartâ nocte pro eo expiationem facere, poſtquam Anima à tenero ejus corpore ſeparata fuerit. Nam in religione noſtrâ ſic eſt, ut ſi ejuſdem Pater & Mater Paradiſei fuerint, ille etiam ad lætum Paradiſum iturus ſit: at ſi infernales fuerint in naturâ ſuâ, ille quoque eorum comes ad Infernum iturus ſit. Epulas itaque inſtruentes invocent*

Sorûſh:

Sorûſh: nam quando ejus Anima à parentibus ſeparata fuerit, ſi apud Solem ſubſtiterit ejus gradus vel uno momento, parentes exinde erunt mœſti: & quando Anima ejus pervenerit ad Pontem Tchînavar, parentes apud Deum intercedant; & tunc omnes eum ad Paradiſum deducent. At ſi parentes ejus fuerint Infernales, Anima à parentibus diſcedens, à Diabolo abſque remedio ad infernum deducetur. Et ubi [Diaboli] *ab eâ vindictam ſumunt, ipſe ad Angelos & Paradiſeos edet vocem calamitoſam cum ploratu lamentabili deſiderans ab illis obtinere ut abeant dolores & pœnæ. Dictâ autem expiatione efficietur ut animæ ab Inferni periculo liberentur. Annitere itaque apud Sorûſh expiare, & eorum animas ad illum perducere. Sic inquam facito; quia Infantes etiam intercedendo Parentum animas ad Paradiſum perducturi ſint.*

Porta LII.

P*Ræceptum eſt, ut quando aliquid ollâ coquitur, duas tantùm ejus tertias aquâ impleant, ut ſi in ebullitionem veniat, aqua non effundadatur in Ignem quando caleſcit. Si enim non ſis in hac parte cautus quin aqua in Ignem fluat, peccatum erit tibi maximum, propter quod ſupplicium percipies die computationis. Peccatum inquam tuum erit ponderis* 1200 *Dirém.*

Porta LIII.

Q*Uando Ignem movent, eum colligant & in aliquo loco aliquantulùm ſeponant: cúmque aliquantulùm friguerit Focus ejus, tum eum deferant ad locum ſuum; non enim oportet ut Focum relinquant adhuc calidum. Hoc à me ſubmiſſâ voce dictum audito: & ſic facito ô fili, & non aliter; ut exinde caput tuum non doleat.*

Porta LIV.

P*Ræceptum eſt ut quovis mane cùm à ſomno ſurrexeris, faciem tuam aquâ aureâ laves. Et quando faciem ejuſmodi aquâ purâ lavas, tunc Kimanâ & Mazdâ recitato. Ambas quoque manus aquâ aureâ lavato & Vâgj recitato: nam ſi manus aquâ aureâ non fuerint lotæ, quamvis quis Aveſtâ recitaverit, id non erit acceptum. Ab illoto non ſurget Diabolus, ſed peccatum ejus manifeſtius erit, ut* 1200 *Dirèm pondus habebit. Quovis itaque mane faciem aquâ aureâ lavare ne negligito.*

Porta LV.

Præceptum eſt ſcientiam prælegere pueris: colloca pueros coram Scribâ cujus cor ſcientiâ illuſtre eſt. Deinde colloca apud doctum & prudentem Sacerdotem, qui ſit Puerorum Inſtructor. Oportet Sacerdotem habere talem ut non graveris ei dare expenſas & cibum & veſtitum, ut cor ejus ad hoc bonum opus convertas. Et tum omne bonum-opus quod à puero factum fuerit, ſcito illud à parentibus factum fuiſſe. Fac ut ſcientiam memoriter teneant, & ut ab omni peccato & corruptelâ caveant: cùm pro animabus ſuis id faciant ut ſcientiâ ſolertes ſint. Nam ſi bonum à malo ii non diſtinguunt, haud multum boni-operis ab eis obtinebitur. --- Ignorantiâ laborans, nec Religionem nec Deum novit.

Porta LVI.

Capite novi anni, primo ejus menſe, (ſc. quando venerit dies Churdâd,) oportet per Convivium expiare [pro remiſſione peccatorum:] *nempe de omni quod ab extra recipit manus tua, affer & convivio appone: viz.* [primitias] *de omni fructu & de granis, & quicquid ad manum tuam venerit, apporta: & cùm hæc omnia comportaveris, bonum eſt eis expiare, & Domino tuo plurimas gratias agere. Nam exinde opera tua illo anno benè cedent, & res tuæ erunt lætiores, & proventus tuus copioſior, & felicitatem percipies. In noſtrâ enim religione compertum eſt quòd hoc die* [Angeli] *hominibus Alimentum* [ſeu Annonam] *ſuppeditant, & hujuſmodi expiatione expiando, ab Angelo Churdâd remiſſionem invenies. Eo anno annona erit copioſior, & anima tua multò lætior. Et juſtitiæ* [ſeu conſcientiæ] *cauſâ recitabis Chaſhnûman.*

Porta LVII.

Quicunque iter ſuſcepturus eſt, ſi 12 Paraſangarum via fuerit, pro tali itinere oportet expiationis convivium celebrare: cúmque pro eo, uno Convivio expiarint, minor erit calamitas, & felicitas major. Cuique religioſo hoc caſu, uno Convivio expiare incumbit: quòd ſi abiens commodè præſtare non poterit, ſi domeſtici ejus id fecerint, ſatis proderit: quando enim ejuſmodi Convivium præceperit, cum ſalute ad habitaculum ſuum rediturus erit. Et quando Chuſhnûm recitant, res etiam ita ſe habebit.

Porta LVIII.

Quando aliquis uxorem habet & non filios, tùm in tumultuatione erit animus ejus; ſine mulo erit, & Pons præciſus. Oportet ut non ſit negligens

gens in hac re, ſed Mulum pro ſeipſo [in promptu] *collocet. Hoc enim in noſtrâ religione planum eſt, quòd oporteat filium habere, non filiam, cùm filia ſit hujus patris. Filiis & conſanguineis & populo & tribui ſuæ committet, ut (cùm ſit præceptum Dei) Mulum pro eo collocent ; filium inquam facito Mulum tuum, ne facito filiam.* [Et ad fidem faciendam,] *Filius profitebitur & dicet, O pater, ego ſum filius tuus quem in Mundo habuiſti : & viciſſim pater dicet, O fili, tu es mihi filius, & ego ſum tibi pater. His factis, per Pontem tranſibit, ad locum ſibi ob merita competentem.*

Porta LIX.

QUicunque expiando fecerit Eleemoſynas, non poteſt expiando facere Convivium poſt illud. Sed Deo faciat Vâgj : arripiat inquam Vâgj, & deinde comedat panem & ſic quod de convivio reſtat ſimul accipiat. Hoc modo peccatum ejus minuetur, & id coram Deo ei remittetur.

Porta LX.

INtra habitationem tuam quando eſt tibi tempus Aquam impellendi [i.e. mingendi,] *ad pedem Aquam ne impellito, quia hoc factum erit tibi peccatum à capite ad calcem. Quando itaque ad Aquam impellendum aſſides, juxta oſtium ne relinquito, ſed ſit aliquanto remotius. Nam in Libro Vendîd-zend dicitur hoc eſſe peccatum ponderis* 1200 *Dirém. Quando aliquis micturus eſt, ibidem in animo recitet Aveſtâ : & deinde poſtquam ibi minxerit, intra tres paſſus illius loci ubi fuerat, Yatâ ahû virîyu ſemel recitet, & deinde taciturnus ſedeat : & quando exit, recitet Aſhîm vuhû ter : Hamatanâm recitet bis : Hûchſhâter recitet ter : Yatâ ahû virîyu quater : Ahunîm virîm yazdmadi ad finem recitet pietatis cauſâ. Quando hæc in animo fecerit aliquis homo, tum erit ſanctus & ſuavis & lucido animo præditus : omnia ejus verba erunt accepta, nec (ſec. hanc religionem) à Diabolo unquam affligetur*

Porta LXI.

NE occidito [illegible] *Húgja ; ſed ſi alicubi videris, accipe & verſus Campum deferto ut abeat : dimitte inquam ut eat verſus ſupellectilem ſuam* [ſeu domeſticos ſuos.] *Hoc faciendo meritum invenies multum, ſi tu facis idem bonum quod alii faciunt. Cùm enim Hûgja formicarum antrum percuſſerit, earum millia violenter morientur. Serpentes quoque necat, necat inquam, & deinde eos quaquaverſus diſtrahit. Valde utile eſt hoc animal, ideóque hoc ſcito, illudque interficere omittito.*

Porta LXII.

NE interficito Canem aquarum [ſc. Caſtorem:] *ſi fortè videris eum alicubi euntem, accipe & deferto & ad aquam perduce: nam in Vendîd dicitur, Caſtorem interficere peccatum eſt horribile: & qui talem unum interfecerit, per modum expiationis tenebitur alia noxia animalia (uti ſerpentes)* 18000 *interficere: Ovium & Boum & Arietum* 10000 *interficiet pietatis ergô. Quicunque inquam interfecerit Caſtorem, Infernus erit locus ejus: ſemen ejus è creaturis delebitur, & nullam ab Inferno redemptionem inveniet.*

Porta LXIII.

UT quiſque Religioſus ſeipſum vindicet ab interitu, animæ ſuæ expiationem faciat dum in vivis eſt, nec caput ſuum à viâ cultûs detrectet, unde magnum meritum quotannis inveniet, & ſingulis annis auctius erit. Quiſque prudens pro ſe faciat expiationem apud Sorûſh, qui beatam illam animam ſibi accipiet & tribus diebus tutò cuſtodiet ne noxam videat aut perturbationem: & mane quarto [al. *nocte quartâ*] *in Ponte Tchînavar cum eo computabit Mihr-Izad* [al. *Reſhn-Izad:*] *& deinde ad locum ſuum ibit, quia anteà illa anima in vivis expiata fuerat. Expiatione dicto modo in vivis factâ, ſi fortè infans ex improviſo natus fuerit, obſtetrix quædam in ſubſidium veniens, eundem lavabit, eique præſcindet umbilicum. Quando è* [corporis] *modulo exit talis anima, eſt ſicut infans exanimis, attonitus manens & viam ſuam neſciens: quando autem animatus & viſu præditus fuerit, Sorûſh eum ut beatum agnoſcet: Sorûſh inquam ad talem beatum veniet ſicut obſtetrix ad gravidam* [ſeu parturientem:] *talem fœtum excipiet, lavabit, & umbilicum præſcindet: tutò eum à Diabolo cuſtodiet, & ad habitationem ſuam perducet. Quando anima in vivis expianda eſt, Sacerdotis eſt eandem expiare apud Sorûſh: oportet enim heic* [in hoc Mundo] *expiationem aggredi, ut infans inde fiat ſanctior, & ibi* [ſc. in altero Mundo] *non pereat. Oportet inquam viventem animam expiare hodie, ne fortè cras miſeriam & maledictionem videat: poteſt enim eſſe ut intrante Fato, bona opera faciendi poteſtatem non inveniat. Quando anima in vivis expiata fuerit, à diabolorum injuriâ tuta erit: cùm cuique præceptum ſit animam in vivis expiare dum in hoc Mundo eſt. Quando Deſtûr aut Hyrbad à te abſunt, & in angulo conſidentes hilares ſunt, melius eſt ut tu proprium dolorem* [ſeu tœdium] *devores, ut tali opere animam tuam lætari*

lætari facias [æternùm.] *Præceptum eſt ut hoc opus ſuſcipias, ut ipſe manu tuâ id præſtes, dum anima tua adhuc in vivis eſt.*

Porta LXIV.

Q*Uiſquis è Mundo moriturus eſt, ſubitò inveniens Dei mandatum* [ut obeat,] *huic operi ſedulò tribus diebus incumbat faciendo pro ſe Expiationem apud Sorûſh-Izad,* [al. *Sorûſh-Yezdân:*] *accendat Ignem, Aveſtâ recitet, quia is ibi fortè per tres dies locum habiturus ſit. Deinde expiationem pro te facito tribus Conviviis. Mane quarto* [al. *nocte quartâ*] *unum Bachuſhnûm* [recita] *τοῖς Reſhn & Aſtâd, & aliud Bachuſhnûm Beatis, conſcientiæ gratiâ. Deinde tuum veſtitum bonum & elegantem affer, Faſciam-capitis, Tunicam, Subligacula, Sudram, Ocreas, & Cingulum; cùm enim talia Paradiſeis attribuunt, talia etiam ſinceræ religionis viris dare ſolent. Ex veſtibus itaque melioribus appone quicquid tibi commodum videtur; unde tibi erit ibi honor, cor & oculi tui* [firmi] *ut montes erunt. Dein amicos conſanguineos & familiares quos habes, coram conſpectu tuo collocabis, alios ad latus tuum, dum ſc. aliqui præeunt & alii ſubſequuntur. Illo tempore te agnoſcent Beati* [ſc. Sancti,] *ut tu etiam agnoſcas eos dum illos eodem modo vides. Quò præſtantiores fuerint veſtes & ſupellex tua, eo plus honoris inde reportabis: erit tibi gaudium & lætitia major, & locus in Paradiſo melior. Si verò veſtes non fuerint præſtantes, multum pudoris inde reportabis: & ſedes erit aliis inferior, niſi veſtes fuerint elegantiores. Animæ non gaudebunt de illo homine qui tales veſtes in illum pauperem* [ſc. ſeipſum] *induit.* [Aliàs] *cor ejus ex illis veſtibus exultâſſet, & Beati eas juſtitiæ* [ſeu conſcientiæ] *ejus tribuiſſent: per hoc Expiationi ejus accederet veneratio, & à Deo obtineretur miſericordia. Horum autem omnium dimidium dabis Deſtûro, & alterum dimidium Sacerdoti, nam hac ratione* [beneficium illorum] *ad animam ejus citiùs veniet. Fac cures ut benè conſuantur, quia veſtes benè conſutæ ſunt meliores; nam ſi ad Convivium* [expiationis meliores] *appoſueris veſtes, Sacerdos cum eis expiabit ſine fraude: anima defuncti videbit computum, & citiùs percipiet exitum: totum Pharaſhèſt pro eo recitabunt, & illas deinde ſeponet, & poſteà Anima ejus per Pontem tranſibit. Et mane quarto quando à terris verſus Tchînavar tranſit, primò veniet ad Ignem Martis, ſecundò Aſtra tranſcendet, tertiò juxta Lunam erit gradus, quartò ad Solem perveniet, & deinde ad locum ſuum.*

Porta LXV.

O Juvenis, bonam τῆς Mazdiyaſenân Religionem percipito: Fœminis Salutationem [ſeu comprecationem ut ſalvére jubeat] non injungunt, eodem modo quo viri τῷ Soli faciunt; ſed Fœminis præſcribunt Salutationem ut quotidiè euntes ad maritos tam mane quàm tempore precis ſecundæ, & manibus ad latera applicatis, eis dicant, Quid præcipis? An benè quieviſti? Quid cogitas ut nos faciamus? nam quicquid præceperis, id factur æ ſumus. Quicquid enim maritus præceperit, id ſtatim præſtare debent: mariti contentationem quærant, & die noctéque ſic ſe gerant. Nam quando maritus contentus eſt, Dominus etiam contentus erit. Cùm fœmina ſic fecerit, ea eſt multò præſtantior; Paradiſea & Beata erit, quando erga maritum linguâ diſertâ [blandiloquâ] fuerit, & ad eum die noctéque judicium ſuum detulerit. At ſi marito non obedierit, ſed duæ crumenæ & duo corda fuerint, tum illa vocabitur irreverens, impudens, infernalis, & polluta: nam marito non contento, quamvis multa merita habuerit, quandónam talia merita ad animam ejus pertingent? quandónam à Gehennâ liberabitur? Si verò maritus ejus contentus erit, talis fœmina in hoc Mundo Paradiſea erit.

Porta LXVI.

Præceptum eſt ut noſtra Religio ſit optima illa quæ in Mazdiyaſenân eſt, ob excellentiam ejus. Inde eam colimus ut anima noſtra ab inferno ſalva ſit. Hujus veritatem agnoſcimus, & huic Religioni nos obligamus. Religioni confidimus, ut in Dei Paradiſo futuri ſimus. Per Bonitatem poſſibile ad Paradiſum ire: felix itaque eſt qui in ſuâ naturâ Bonitatem habet: nam Bonitate & cogitationibus bonis, quiſque in Paradiſo obtinebit conclave: unde nihil in hoc Mundo melius eſt, quàm ut religioſus huic operi addictus ſit. Si aliquis [apoſtata] Religionem dimiſſurus ſit è manu, ab eo opere alii manibus eundem arripiant, & omnes qui poſſunt ſuppetias ferant, & coram Domino gemitum edant, ut Deus ei condonare vellet, & ut Religionem ſuam ſervet in hoc Mundo. Nam quando religioſus per [Dei] limen tranſit, ei aperit, & intrat ſine prætextu. Quamdiu in vivis eſt cum ſuâ ſobole & ſtirpe & familiâ, quæcunque bona opera ii fecerint, ſcito eſſe quaſi ille fecerat, & ea ad ejus oſtium portanda. Si aliquis propter Tributum ſuum ſolvendum dejectus fuerit, (cùm tale Tributum non habeat,) à manu religionis venturum erit gratis. Tu itaque eo in loco ſubſidium ei adminiſtrato, illud Tributum ei tu ſolus

lius dato; & ſcito te hac ratione eum à cæde liberâſſe, & ſic faciendo te religioſum peculiarem præſtitiſſe: in Paradiſo mercedem & præmium & remunerationem habiturus es, bonum infinitum ex hac religione percepturus es: nam nihil in hoc Mundo melius eſt, quàm ut alius Religioſus bonum à te percipiat. Quid enim hoc melius eſt, quàm ut pauper in conditione ſuâ dejectus, in te religionem inveniat, & à te afflictionem non videat. Nam per ſubſidium tuum in religione ſuâ manſurus eſt, nec morem & regulam ſuam corrumpet. Quicunque tempore ſuo hoc fecerit, unà cum Zerâtuſht cooperator ſit: & cùm præmii & mercedis particeps ſit, ſimul etiam gratias agere oportebit. Si autem pro Tributo abſtulerint pecuniam quam aliquis pro familiæ ſuæ expenſis paraverat, ſcito quòd in religione noſtrâ illâ re pejus non eſſet ſi quis cadaveroſum comediſſet. Ab illâ itaque pecuniâ cavere [ſeu abſtinere] *oportet, quia talis pecunia erit grave onus in cervice tuâ. Nam in omni domo ubi talis pecunia expendetur, in tali domo non manebit ullus qui ſobolem conſervet; ſed egeſtas erit ibi manifeſta, & familia illa totaliter evaneſcet.*

Porta LXVII.

P*Ræceptum eſt ut Mendacium non dicas, ne hoc ipſo fias in hoc Mundo infamis. Nam quamvis à mendacio tuo procederet res recta* [ſeu vera,] *nihilominùs tamen vita & dignitas tua jacturam patietur. Omne peccatum ſuperat Mendacium, & inde res tua reddetur minùs illuſtris. Zerâtuſht interrogavit ab eo qui occulta novit, Mendaces quomodo ſe habebunt? Cui tale reſponſum dedit Deus, Oh, Verax eſt ipſo Sole ſplendidior, mendax rectà ad Diabolum ibit: nam à Diabolo eſt quòd ille talem concupiſcentiam habeat. Super Mendaci non erit mentis-illuminatio, ſed ſuper eo erit deſpicatio: nam ille pauper eſt opinione hominum, quamvis in Mundo nobilis habeatur: homines eum non honorabunt, exitum videbit malum propter contemptum ſuum. Si opes habet, omnes abibunt: & quando indiget multitudine, non manebit ei ſemen in Mundo, ſed citò deſolatæ erunt opes* [& poſſeſſiones] *ejus. Mendacium itaque ô fili ne dicito, nec pares tibi manſionem in inferno.*

Porta LXVIII.

P*Ræceptum eſt ut veritatem exerceas: veritatem facito artificium* [ſeu profeſſionem] *ſine imminutione. Fac curam ut habeas veritatem, quippe quæ animam tuam augebit. Veritate nihil melius eſt ex omnibus quæ creavit* [Deus;] *nam ille Mundum ex veritate produxit, & ex*

 veritate

veritate eſt quòd Mundus in loco ſuo manſurus eſt. A veritate eſt tibi in hoc Mundo Religio-vera; à veritate eſt quòd Gogjéſta factus Diabolus, lapſus ſit in maledictionem quia eam minuebat: nam Diabolus à nullâ re magis timuit, quàm à viâ veritatis. Futura eſt Reſurrectio propter veritatem, ut tunc appareat quis eam minuerit. Quicunque veritatem facit ſuum Aſylum, mentis-illuminatio ab illo reſplendeſcet ope Lunæ: auctior ſemper erit ejus familia, & à deceptione Dæmonum erit ſecurus. Ghâva Faber-ferrarius multum veritatis habens, auſus eſt loqui cum Dahhâk totius Orbis Rege, & tunc eum non timuit. Ille ſolus tali Regi reſponſum dedit, in ejus ſermone fuit confidentia & quoque alacritas. Gogjéſta [ſeu Diabolus] *quando cum veritate rem habendam vidit, pro mille annis cecidit attonitus; nec verſus Mundum venire potuit, ſed loco ſuo manſit miſer* [ſeu gemens] *& tremulus. Quicquid tibi in conſpectum venit, in veritate ſtet* [ſeu conſiſtat:] *nam in interpretatione Libri Zend dictum eſt, Ex Veſtâ* τὴν *Aſhîm vuhû recitato: & cùm noveris meritorum tuorum præcipuum eſſe Veritatem, quare ad latus declinando eam minuis, cùm primum quod in Mundo viſum eſt,* (*ſc. orbium cœleſtium circumrotatio,*) *à veritate proceſſit? Quicunque loquitur verum, illius eſt* τὸν *Aveſtâ quærere* [atque conſulere.] *Deus dixit ſe amare veros: Angeli quoque eis benedicent. Sic dixit ille qui bonæ religionis myſteria novit, Cor veracis non videbit moleſtiam nec egeſtatem. Sed tandem veriloqui in bono ſtatu erunt, nec quiſque capite* [ſeu bono cerebro]. *præditus eis obloquetur in hoc Mundo. Ideoque exerceto veritatem cum corde habente apertum oſtium, nam veritatem exercendo nemo ſupplicium viſurus eſt* [æternum.]

Porta LXIX.

P*Ræceptum eſt cavere ne cum meretrice familiaritatem habeas: tu itaque alicujus uxorem ne ſeducito: quamvis ſit captatrix & cor demulcens: quicunque enim aliquam fœminam ſeduxerit, in viam animæ ſuæ opus corruptum fecit. Nam ſi maritus acceſſurus eſſet ad talem uxorem, haberetur pro peregrino ab habitatione ſuâ probibito: & uxor quoque tunc eſſet Marito vetita; ſic enim ſe habent Religionis Principia. Quicunque vir tale* [Deo] *ingratum fecerit, de novo ſemper peccatum inveniet in Dominum. Talis vir & fœmina congredientes, habebuntur peccatores lumine deſtituti. Cùm verò maritus non novit, ei peccatum non erit; nam illius* [ſc. uxoris] *antecedens peccatum ei non adeſt,* [ſc. ab eo ignoratur.] *At quando maritus novit, oportet ut à marito ſeparetur talis uxor, nec*

debet

debet ille prope eam accedere: nam ſi ex improviſo ad eam acceſſerit, co-peccatores erunt tam vir quàm fœmina; quia ſi poſthac prope eam acceſſerit, ſcito eum eſſe ſicut ille qui cum meretrice conſuetudinem habet. Nec illa aliâ quâvis viâ poterit fieri marito licita. Si uxori ex avitâ tuâ familiâ acciderit tale infortunium, hoc erit eò pejus. At peſſimo pejus erit ad eam redire: nam ſi talem uxorem [repudiatam] *imprægnaveris, tu Religioſus eam ad aliam religionem deducis,* [cùm noſtra non permittat.] *Si ex metu ſuo* [celandi causâ] *infantem interfecerit, tu in eâ re ſanguinolentus habeberis plùs aut minùs. Si infantem habuerit, quamdiu is eſt, peccatum ex illo infante contractum, peccatum tuum erit: tu habebis peccatum, & tu habebis onus. Igitur cuſtodi te ab ejuſmodi opere quod in pœnitentiâ definit. Non dicant* (*ſi modò de tali re loquuntur,*) *Talis homo conſors fuit cum meretrice. Ideóque in te non prævaleat deſiderium tuum; nec intellectus & diſcretio & gravitas tua* [culpentur.] *Quicunque ſemel cum meretrice cubuerit, per* 40 *dies intellectus & ſcientia ab illo abibunt: non perſpicacitas ejus nec conſilium nec conductus, nec apprehenſio nec religio nec ſtabilitas ejus manſura ſunt, nec cor ejus quietum manebit. Ideóque cuſtodi te ab hoc, & tibi caveto.*

Porta LXX.

P*Ræceptum eſt tibi cavere à Furto & alienarum opum direptione. Quando aliorum opes furto abſtuleris, proprium ſanguinem te vorâſſe ſcito. Nam tale in hac Religione decretum eſt,* [viz.] *Quicunque furto aliorum opes abſtulerit, ſi unum Dirèm* [ſeu nummulum] *furatus eſt, ab eo duo Dirèm auferant: & pro mulctâ ambas ejus aures abſcindant, corpus ejus decem baculis* [ſeu verberibus] *fuſtigent, & in carcere per horam detineant. Talia oportet in eum infligere. Aliâ vice ſi duos Dirèm furatus fuerit, quatuor ab eo exigant, duabus horis in carcere detineant; & tunc manus ab eo abſtineant. Si aliquis furatus fuerit Dirèm* 400, *manum ei præſcindant. Si furatus fuerit* 500 *Dirèm, de collo ſuſpendatur. Tale erit ſupplicium ejus in hoc Mundo: & in futuro pœna erit quòd in Paradiſo duplum ejuſmodi quod furatus eſt, ab ejus meritis auferetur.* [Alia Exemplaria paulò aliter legunt, viz.] *Si unum Dirèm furatus eſt, duo Dirèm pro mulctâ ab eo auferant, & aurem ejus abſcindant, & corpus ejus* 10 *baculis verberent, & in carcere unâ horâ detineant. Aliâ vice ſi unum Dirèm furatus fuerit,* 10 *Dirèm ab eo auferant, alteram aurem abſcindant,* 20 *baculis* [ſeu verberibus] *eum percutiant,*

percutiant, 2 horas in carcere detineant; & tunc manum ab eo abſtineant. Si deinde furatus fuerit 3 Dirèm aut duo Dângh, ferenda eſt ſententia ut abſcindatur manus, manus inquam dextra. [Huc uſque alia exemplaria: deinde pergit prius exemplar,] *Et Viro Dei dabunt opes ejus. Sic manſurus eſt Fur ille infortunatus: ſi enim bona-opera non fecerit in hoc Mundo, ex angulo ſemper talionem inveniet: in eum exhibebunt retributiones, ſupplicium erit ſors illius. Quicunque aliorum opes abſtulerit, pro talione quadruplicem ab eo quantitatem auferant. Si heic reddit, det ejuſmodi quadruplum. Si autem talem Furem abſolvit ille Beatus,* [ſc. Archipræſul,] *tum illius Furis opus ibi habebitur quaſi bonum: ſi autem non, tum oportet eum ſtatim interficere, cùm oporteat interficere talem malevolum. Conaberis itaque aliorum opes non auferre, & ab operibus diabolicis abſtinere.*

Porta LXXI.

P*Ræceptum eſt à peccato abſtinere, à manu & linguâ & cogitatione omne peccatum eliminare. Si mœror & mæſtitia tibi ſupervenerint, in illis patientiam habeto, ut animo ſis placido* [ſeu inturbato.] *Si autem* [è contra] *beneficium aliquod à Creatore obtinueris, pro eo gratias agito: & quando præ manibus habes gratiarum actionem, tibi ſubſequetur beneficium* [alterum.] *Nam ſi non adſit gratiarum actio, nil boni reportabis quiſquis es. Illicitus eſt panis quem talis edit; nam quando gratias non agit, eſt imprudens: nec oportet ei aliquod bonum facere, cùm ille ſit ingratus. Hoc enim in Religione planum eſt, ſc. quòd ſi aliquis ſine gratiis moritur, in terrâ eum ponant ex menſurâ* [ſeu proportione facti ejus.] *Sphendârmaz Angelus pro illo tremet, ſicut de ferâ Ovis. Omnes aves quas ille in Mundo ſicut fera* [voraverit,] *erunt ſicut cadavera ei qui ſine gratiis eſt. Omnes arbores ſuper quibus ille ſederit, quamvis bonæ eſſent, exareſcent. Oportet ô fili ut hiſce virtutibus doneris; quæ ſunt Liberalitas, Veracitas, & Miſericordia erga populum Dei: 4to, ut ſit tibi unum cor & una lingua, cujus Linguæ ſcopus ſit Veritas. 5to, Hypocriſin non feciſſe cum populo Dei, tam præmittatur quàm à tergo ſequatur: quicquid enim tibi ingratum eſt, id certè nemini gratum habebitur. Hoc eſt Principium in Religione, & Canon atque Regula noſtra: namque Juſtiſſimus Deus Altor Zeratuſhto dixit, Quando cupis eſſe Sanctus & quoque Salvus, in hoc Mundo tibi incumbit facere duo opera; quorum unum eſt, Ut ſi Paradiſum eligis* [ſeu præfers] *in hoc Mundo, ne invadas res aliorum; quia Paradiſus eſt melior rebus mundanis,*

cùm

cùm hoc ſit ut 5 dies, illud ut infinitum. Et cùm Paradiſi poſſeſſio ſit tibi gratior, in res pauperes cor ne affigito: erga quemque bonum cogita, quia bonitas in hac Urbe eſt opus præſtans. Tu itaque facito hominibus idem quod ſi illi tecum fecerint, tibi ſatisfaciat. [Secundum eſt,] *Linguâ tuâ neminem lædas, ſed bonitate teipſum cum hominibus ſociato. Cumque ſic te habueris, tum è Mundo migraturus, in animâ tuâ de reditu ſecurus eris: ad talem gradum tu pervenies, ut tandem Præcipuum* [ſeu Principale] *tuum invenias; ut quamdiu in hoc Mundo locus tibi ſupererit, tibi non eveniant noxa & damnum; ut per cujuſcunque aliquando limen tranſeundo, nullum à Diabolis & Dæmonibus tibi veniat detrimentum. Cuique igitur præcipito ut ita ſe habeat, ut in utroque Mundo certiſſimè felix ſit. Ei à Diabolo tunc non erit damnum, ſed Paradiſus erit locus ejus in æternum. Ibi ipſe lætabundus ſedebit, nec aliquid præter deſiderii ſui gaudium videbit.*

Porta LXXII.

P*Ræceptum eſt ut quovis die quamprimùm luceſcit aurora, pro minuſculis rebus* [peccaminoſis] *Sacerdos expiationem pro te faciat aliquo Convivio,* [ſc: parvâ aliquâ Oblatione quotidianâ,] *vel ipſe pro te facito: hoc enim in religione clarum eſt,* ſcil. *In quacunque domo expiatum fuerit convivio, in illâ domo hoſpites abſque faſcinatione erunt: Beatorum animæ* 999000 *illuc accedent. Ingruente quidem nocte & Sole ex Mundo abeunte, Diaboli & Dæmones tunc venient ut illius domûs incolis noceant, & ut capita incolarum talis domûs in vincula adducant: at quando in illâ domo convivii nidorem invenerint, inde exibunt ab illo convivio exterius: & in illâ domo non erit alicui noxa, ſed cum* 100 *deſperationibus inde exibunt. Cuique itaque Fideli præcipitur, quovis mane ſecundùm præſcriptum morem Convivio expiare; ut quando ibi omnis anima collocata fuerit, Diabolus ab illo loco longè abſit. Et quamvis habes tantùm Urceolum, tamen Convivium parvum eſt, & hoc indubitatò bonum opus habebitur. Propter tale Convivium non ita minuetur Meritum, quin* 1200 *Dirèm illud ponderet. Terna ejuſmodi Convivia triplum tot Diremorum meritum habebunt: ſic enim computus nobis inſtitutus eſt.*

Porta LXXIII.

I*N hac religione fœminis* [puerperis] *incumbit in* [12mo menſe] *Abân duodecim Oblationes præſtare pro peccato quod à puerperâ proceſſerit; ut ita purificata ſit à peccatis ſuis: præſtet itaque & hoc opus in ſe ſuſcipiat. Nam in Libro Zend-vendîd dicitur, Fœmina quæ* 12 *Oblationes præſtabit, erit*

erit purificata & à peccato pura, tanquam Ventus qui à ſuperficie campeſtrium paleam rapit. Non eſt aliquid fœminis magis præceptum, quàm ut in Abân diligenter faciant expiationem pecuniâ ſuâ: talis enim in viâ religionis fœmina habetur plane optima, quæ 12 Oblationibus expiationem fecerit. Meritorum ejus exuberantia habebitur 100 000, *& adhuc mille. Tales ſunt* 12 *Oblationes, unde quævis inveniet meritum in Paradiſo ſupremo.*

Porta LXXIV.

P*Ræceptum eſt fœminis probè cavere à Scortatione in ſuæ Religionis regno: nam in bonâ religione planum eſt, quid omni fœminæ quæ cum duobus viris concumbit dicturus ſit Religionis Sapiens; ſc. Quòd cum peccatoribus & veneficis æqualis* [ſeu compar] *ſit: nam in Zend-vendîd dixit, Unaquæque fœmina quæ cum duobus viris cubat, à Deo erit in miſeriâ & difficultate plurimâ, & apud Angelos in dedecore multo. Si talis fœmina aquæ ſuperficiem aſpexerit, aqua mox turbabitur & in ebullitionem veniet. Si ligna & arbores aſpexerit, arbores turbabuntur & in partes lacerabuntur. Si aſpectum projecerit verſus aliquem virum, præ dolore nil decoris in eo manebit, nihil ſcientiæ. Si talis fœmina ſuper terram poſuerit pedem ſuum, Iſphendârmaz* [terræ Angelus] *mæſtus erit propter hoc. Zeratuſhto dixit Creator, Eam ſine morâ citò occidito. Oportet enim animam occidere per Angues & Leones & Tigrides & Lupos perfidos, quia aliàs majus damnum incurret à feris dilaniantibus fœdis & malis* [ſpiritibus.] *Oportet itaque fœminas ſe probè cuſtodire, cùm res ita ſe habeat. Non faciant in maritos ſuos illicitum* [ſeu vetitum,] *quod in religione incumbit tam in Nobiles quàm in Vulgus. Si alicui viro ſe tradiderit quater, marito ſuo illicita habenda eſt. Ad domum ante eam præibit maritus, cùm ſit ſicut peregrinus, non ſicut affinis ejus. Peccatum in ejus animam de novo ſemper veniet, & anima ejus ad Infernum ibit. Oportet itaque heic multum conari, ut ſeipſam à peccato contineat.*

Porta LXXV.

S*I puerperæ oculus in Ignem inciderit, erit ei peccatum ponderis* 15 *Dirêm. Si intra* 15 *paſſus acceſſerit verſus Ignem, ponderis* 12 *Dirêm erit peccatum ejus. Si tribus paſſibus ſuper Ignem ſuum ambulaverit, ponderis* 1200 *Dirêm erit peccatum ejus. Si in aquâ ſederit, peccati ejus exceſſum ſcito eſſe Quindecies:* [imò] *cujuſlibet exceſſus erit uſque ad* 1200. *Non debet in Solem aſpicere, nec cum viris verba corrupta loqui. Duæ puerperæ non debent concumbere. Vaſe plumbeo cibum eis dato. Non debent aſpicere in cœlum, nec pede nudo ſuper terram ambulare. Non debent panem comedere è manu.*

manu. Non debent vas [ad bibendum] *aquâ implere, niſi uſque ad medietatem tantùm. Manum in manicâ teneat illo tempore, & panniculum ſuper eam circumvolvat, ne ejus manus madeſiat. Sic etiam faciat tempore edendi. Non debet in Sole ſedere, ut æſtate ſit Solis calor ſuper corpus ejus. Quando puerpera fiet dolorifica, quamvis eodem die purificetur, caput ſuum non lavet ante tres dies. Et, quando liberata eſt à dolore lancinante, tum ſedeat adhuc 9 dies ſalva. Deinde quando puerperium ejus minuetur, ſedeat aliquantulum, & tunc caput ſuum lavet, & purificationem cordis deſiderio quærat. Si per 29 dies puerpera fuerit, idem erit ac in initio dictum eſt; ſedeat 3 integros dies, & deinde caput ſuum cum deſiderio lavet. Si dubitetur an ſit puerpera necne, faciat veſtem, & videat quòd ſit talis. Si ſit puerpera, ſit veſtis pura; & hoc ſciat, ne fortè pereat. Si ſit ei infans in lacte, ejuſdem memor faciat veſtem: & poſtquam puero dederit de lacte ſuo, is non debet eſſe exemptus à juſſis & vetitis. Tum deinde caput ſuum lavet, & quoque infantis caput lavet. Cùm puerpera viderit an ſit ſecundùm morem, ſciat quòd debeat luſtrari. Si illa convivium quòd coram aliquo eſt aſpexerit, luſtrari debet illud Convivium. Si poſtquam puerpera aſpectum projecerit in aquam currentem, quamvis celeriter ab eâ diſceſſerit, puerpera omnem rem in quam aſpexerit jacturâ afficit. Si manum ſuam ſuper carduum fœtentem poſuerit, certiſſime ſcito talem carduum quaſi effoſſum fore. Si aſpectus ejus cum plagâ* [ſc. faſcino] *inciderit in Indicum, illud Indicum amittet colorem & fiet vitiatum. Seipſum itaque* (*præſertim tribus primis diebus*) *à peccato cuſtodiat.* [V. Portam 45.]

Porta LXXVI.

I*Gnem ne accendas in Sole, quia hoc erit peccatum* [ponderis] *trium Eſtîr; peccator enim eris & ages corrupté. Vetita ſunt ſuper caput Ignis tui oſtiola, ſc. res in ſe habentes foramina: nam ex omni feneſtrâ per quam Sol ad eum venerit, per eandem etiam ad te peccatum veniet. Hoc peccatum erit trium Eſtîr. Nam Sol erit potior Igne; & quando Sol in Ignem ſplendeſcit, potentia ejus minuitur: & hoc eſt peccatum quamvis Ignem alueris à mane ad veſperam: nam exinde tibi erit peccatum* 1200 [Dirém.] *Ignem itaque in Sole ne ponito: quia neceſſarium ſit ut opus tuum ita facias in hoc Mundo, ut exinde ad animam tuam damnum non veniat.*

Porta LXXVII.

S*I duæ perſonæ deferunt cadaver ad locum ubi Juſta faciunt, habeant in utrâque manu veſtem quam eo tempore induant; unam ſupra veſtem priorem induant, veſtem inquam ſepulchralem* [ſeu quâ adeunt Conditorium]

ſuperius induant: nec verbum dicant alicui, quia ſic debet fieri. Et quando abituri ſunt celeriter [verſus Conditorium,] *illud Cadaver oſtendatur Cani, uni quidem quo tempore reddit animam ſuam, & alîi quando coram ſe exportant. Eodem tempore quo exportaturi ſunt Cadaver, filum alligent manibus ſuis, ut ſemper ſint prope ſeinvicem: nam non debent vel unum verbum dicere quando exportant Cadaver ad locum ubi Juſta facturi ſunt. Si Cadaver ſit Fœmina-gravida, cùm ſit duplex perſona, quatuor homines eam exportent. Cúmque ab exportando Cadaver redierint* [Veſpillones:] *tum euntes induant veſtes ſuas, & caput lavent aquâ lotione-luſtrali, quia alius non eſt citò moriturus. Cadaver inquam oportet Cani benè oſtendere, nec unum plus verbum deinde addere: nam ſi aliter fecerint, etſi mille homines illud exportaverint, omnes erunt eo tempore polluti. Et in Zend-vendîd ſic dicitur, Niſi Canis illud cadaver viderit, defunctus habebitur pollutus & morte ſuâ dignus, nec à pravitate purificari poterit: & ipſius anima etiam erit in miſeriâ.*

Porta LXXVIII.

P*Ræceptum eſt à Ligno* [ſc. feretro] *mortui cavere, ab illo inquam Ligno quo mortuum exportant, & ab illo Ligno ſuper quo mortuum lavant. Sic etiam à Ligno tacto aquâ flavâ & ſanguine quæ puerperam polluunt; & à Ligno ſuper quo Calceamentum poſuerit puerpera: item à Ligno quo affigunt hominem patibulo. Ab his omnibus caveto, nec ad ea accedito, quia ab his omnibus fit veſtis tua polluta: ea ne comburito, ſed procul aſporta: nam nemo accipiet nec comburet, quia nemini in hoc Mundo uſui ſunt.*

Porta LXXIX.

P*Ræceptum eſt, ut ſi pro medelâ Medicus Religioſo præſcribit comedere cadaveroſum; quamdiu hoc morbo laborat, omninò non debet comedere cadaveroſum, quia in Zend-vendîd dictum eſt, Quicunque in religione noſtrâ edit cadaveroſum* [ſeu fœtidum,] *caput ejus affatim fœtebit: & quando anima è pectore exierit, ad Gehennam itura eſt; niſi adduxerint eum coram Sapientibus, & hoc ei permiſerint Deſtûri. Ii enim ſtatim ejus caput inde elevabunt, & pro compenſatione eum* [diſpenſatione] *donabunt. Aliàs verò in Gehennâ manſurus eſt, & tormentorum ac ſuppliciorum varia genera perpeſſurus.*

Porta LXXX.

P*Ræceptum eſt ut Cadaver ad Ignem & Aquam non feras; quod ſi feceris, in Gehennâ manſurus es hocce judicio. Sic enim in religione nobis dixit Religioſus, Quicunque cadaver ad Ignem & Aquam adduxerit, eodem tempore*

pore

pore propter hoc ipſum opus tanquam Locuſta fiet: hyems propterea vehementior erit, quòd Cadaver ad Aquam & Ignem prope adductum fuit.

Porta LXXXI.

QUicunque malitioſè Religioſum paſcet cadaveroſâ carne, aut injuriæ cauſâ talem in eum projecerit, oportebit eum ad eundem properare, & pœnitentiam agere, ut hoc modo purificetur ab hoc infortunio. Debet à Deſtûro impetrare ut pro ejus animâ recitet Pîtùpht, & Compenſationem [ſeu Abſolutionem] *faciat pro anima, ut ea à Gehennâ liberetur.*

Porta LXXXII.

SI Vacca aut Ovis cadaveroſum comederit, ad nullum uſum adhibebitur nec pro carne nec pro lacte. Aliquid de Pilis aut Stercore ejus uſque ad annum in uſum non veniet: &, ſi fœtus ei fuerit in utero, is non habebitur mundus uſque ad annum. Et, ſi illo anno conceperit, non erit munda uſque ad annum alterum. Si Gallina cadaveroſum comederit, tam ipſa quàm ejus ova erunt ambo immunda. Nam Religioſi ſtatuerunt, ante annum purificari non poſſe.

Porta LXXXIII.

PRæceptum eſt nihil dare Peccatori: peccatori enim ſi aliquid dederis, erit quaſi Angues in os tuum indideris. Si cibum tali alicui dederis, ſi comederit & in peccato perſtiterit, tu cum eo peccâſti, te ipſum cum illo in Gehennâ perdidiſti. Si autem neceſſe ſit ut aliàs incurrat [vitæ] *periculum, tum dato; aliàs habiturus es pœnam magnam.*

Porta LXXXIV.

PRæceptum eſt, ut quando mane à ſomno ſurgis, primùm manus tuas detergas, deinde faciem laves ſine morâ. Poſteà manus & cubitos lavato ter, & pedes uſque crura trifariàm. Inter lavandum aliquid ex Aveſtâ recites, aliàs autem inter lavandum nihil dicas. Si aqua tibi non adſit, omiſſâ litaniâ, manus & faciem fricato pulvere trifariàm, & deinde litaniam facias. Et poſtmodum cùm ad aquam perveneris, laves & deinde litaniam facias. Nam ſi manus aliquâ re non fricaveris, manus & faciem expiare non poteris Niſi enim manum & faciem primò laveris, ad nullum rem manum applicabis.

Porta LXXXV.

PRæceptum eſt Agricolæ benè cavere in omni Sato ad quod aquam deduxerit, ut tales rivulos benè inſpiciat ne in eos aliquid cadaveroſum inciderit: benè inquam inſpiciat ſubtus & ſuprà & infrà. Si autem aqua cadaveroſa inopinatò ad illud Satum pervenerit, quamvis cautus fuerit quantum potuit, tum non erit ei peccatum, cùm nulla ſit de eo ſuſpicio. At ſi ille aquam non benè inſpexerit, cùm eâ ſi venerit cadaver, proculdubiò erit peccator, omnibus inquam Religioſis peccator habebitur. Quando autem contaminatur hoc peccato per imprudentiam, pœnitentiam faciat ut reſtituatur.

Porta LXXXVI.

PRæceptum eſt cuique fœminæ quæ infantem enixa fuerit, ut intra 21 dies caput non lavet. At poſt illos 21 dies, ſi putat commodum eſſe lavare, tum lavet benè. Manum non apponat ad ullam rem, ut ſit ei intellectus & conſilium & diſcretio, nec pedem ponat ſuper limen domûs. Uſque ad 40 dies caveat ab omni re ligneâ & figulinâ: caveat à coquendo ollas. Oportet inquam ab omni re cavere per 40 dies: cúmque illud tempus pertranſierit, lavet & purificetur. Uſque ad 40 dies, ad nullam fœminam accedat; nam ſi ad fœminam acceſſerit, peccatum erit maximum. Si mulier [ad quam acceſſerit] tunc fuerit gravida, proculdubiò ex ejus lacte læſus erit fœtus, cujus ideò peccatum eſt à patre & matre: te itaque in periculum ne conjicito. Si autem 40 diebus non apparuerit quòd fuerat gravida, cùm poſt 40 ſanguinem viderit, dicito quòd nihili habeant, cùm puerperæ [ſeu prægnanti] non poſſit eſſe ſanguis: in puerperam itaque impetum [in alio exemplari *fraudem*] ne facito. Et, ſi adhuc poſt ſeptimanam non viderit ſanguinem, ſcito impoſſibile eſſe ut illa ſit puerpera [ſeu prægnans.] An itaque illa ſit puerpera benè inſpicito; ut ſi puerpera ſit, in alio loco ſeorſim ſedeat. Puerpera itaque cùm ſit, non debet periculum facere: & ſcito hoc non eſſe parvi momenti verbum.

Porta LXXXVII.

QUoad fœminam quæ fœti jacturam fecerit [per abortum,] eam primùm dato præ foribus Adurân cum cæremoniis religioſis, ut interiora cordis & oſſa ſint ab infirmitate ſuâ purificata. Aqua non eſt ei danda per triduum, propter metum mortis. Eodem momento quo talis fœmina libera eſt ab Embryone, per tres dies pro illâ ingredieris illam

Synagogam.

Synagogam. Et quando Embryo præceps exciderit, eum relinquas per pluſquam horam: deinde aquam ei dato ut bibat, nam fortaſſis de illâ aquâ bibiturus ſit. Poſt 40 *dies* [fœmina] *caput ſuum lavet, & ſimul* [ſolennem] *Pænitentiam agat. Si Embryo non eſt quadrimeſtris, non eſt ei Anima. Quando fit ut dictus Embryo ſit mortuus, in velo ſanguinis* [ſcil. in chorio & amnio] *congelatus, ſi inquam ante tres menſes ſic evenerit, oportet eundem Cani oſtendere planiſſimé. Deinde pelvis impleatur aquâ-luſtrali quæ ad Embryonem citò afferatur, & duæ perſonæ Embryonem in illam pelvim conjiciant: ſi albus ſit, Cadaver habebitur ille Embryo, & mater debebit* [ſolennem] *Pænitentiam agere. Si autem ruber ſit Embryo, tum adeſt ſanguis; & quomodo matri ejus Pænitentia incumbet? Si tale quid evenerit poſt tres menſes,* [ſc. ut Embryo ſit tantùm trimeſtris,] *bonam circumſpectionem adhibe: cave, cave tu qui myſteria noſti, nec periculum facito in hoc negotio: nam hoc prohibitum eſt in Religione noſtrâ, & in eâ mos & regula eſt, Quòd ſc. non oporteat talia ſpurca facere, de quorum ſanctitate plane dubitetur. Nam ab* [ineunte] *vitâ uſque ad interitûs tempus, talis perſona nullâ aquâ purificabitur, quamvis decies millies caput aquâ-luſtrali lavaverit; illi inquam talis lotio non proderit, quia intus adhuc polluta eſt in medullâ & venis & oſſibus & cute. Hæc ſi noveris, benè eſt. Exteriùs quidem certiſſimè purificabit aqua: interiùs verò Religionis cæremoniæ purificabunt; nam illa purificatio quæ intra corpus, à ritu religioſo procedit. Si in hoc negotio remiſſus es, tu omninò non es purificatus: quidvis ad quod apponis manum, pollutum eſt, ſive ſit Cibus aut Aqua aut Ignis; quicquid inquam ſit ad quod talis manum ſuam appoſuerit, peccatum* [novum] *ſuper alia ejus peccata addet; unum nempe ei daturum eſt centies centum millia, & hæc omnia erunt peccata ipſius; quod benè advertito. Si manum ſuam poſuerit ſuper convivium, totum illud convivium fœtebit. Omnis cibus quem manu tetigerit, inquinatus & pollutus erit ſicut eſt malevoli anima. Propter hoc debet* [publicam] *pænitentiam agere, & inſuper novem Shávah* [ſeu Gagatis-gemmas] *tradere. In hoc negotio ter caput ſuum aquâ luſtrali lavet: ſic enim debet tribus diebus caput ſuum lavare: & tum ſi manum ad quidvis purum appoſuerit, non habebit quod metuat timedtve.*

Porta LXXXVIII.

P*Ræceptum eſt, ut quando aliquis è Mundo abierit, per triduum in domo Religioſi non edatur caro recens: quia multum inde metuendum eſt, quòd duos ſeros* [ſeu mortuos] *ibi fecerint. Oxygalam aut Caſeum aut quicquid ſit in medium produce: nam tam ille quàm amici* [ſeu conſanguinei] *quicunque ſunt, non debent ad carnem manducandum conſidere.*

Porta

Porta LXXXIX.

PRæceptum eſt ut liberalitatem præſtes, munificus ſis, & hoc modo negotium facias; nam Terræ erit gratum quòd talis homo liberalis ſuper eam generoſè ambulet. In Mundo etiam gratum erit Vento, ut poſſit Liberalis pectus recreare. Melius erit Equo tale negotium, quòd homo liberalis eum inequitaverit. Gratum erit Mihræ [ſeu Soli] *& Stellis & Lunæ, quòd ſuper Liberalem ſplenduerint luce clarâ. Liberalitas Deo chara eſt, Liberalis locus propterea Paradiſus erit. Sic enim dixit Deus-Juſtus, Liberalium præmium eis afferam, non enim video idoneum eſſe ut liberales ſint ſine illo. ---Angeli et benedicturi ſunt. ---Dixit quoque Deus, Scito ô Zerdtuſht Eſpintamân, me Paradiſum creâſſe ex juſtitiâ: locus boni liberalis erit* [apud] *Gherûtamân, qui bonitatem exercebit erga dignos, & idoneos in religione gaudio afficiet: eis donabit ex rebus quas in manu habet, locum & ſeſſionem pro eis in Paradiſo inveniet. Ille etiam ab Inferno tenebroſo erit immunis, hujus opera non erunt præcipitata. In Religione planum eſt, quòd ad Paradiſum ſint viæ 33, per quarum aliquam animæ ad Paradiſum ituræ ſunt, ſi multa bona opera fecerint. Sed Liberales per omnes 33 vias ad Paradiſum ibunt: cum felicitate viam ad Paradiſum invenient, & ſicut Ventus per Tchînavar leviter tranſibunt. Per quamcunque viam properaverint, Angelos in procinctu invenient formâ optimâ, unde liberalis propter optimam illam pulchritudinem lætabitur. Latitudo τȣ Tchînavar eſt 9 lancearum, & quævis lancea 9 cubitorum. Intra Paradiſum eſt liberalium locus, qui melior quam aliorum ſine quâvis imminutione: nec potes habere merita potiora, quàm ea quæ veracis & liberalis ſunt.*

Porta XC.

HOc verbum audito ex religione τȣ Eſpintamân, ſc. Quòd aliquando ſit tempus, ut ſemel recitando Aſhîm, ejuſdem meritum ſit decuplum: aliquando eundem ſemel recitando, meritum ejus ſit 100*: aliquando* 1000*: aliquando* 10000*: aliquando* 100000. *Aliquando illud ſemel recitando, meritum ejus æquet quantitatem Mundi & omnium rerum quæ in eo. Decem meritorum Aſhîm erit tempore panem comedendi. Centum meritorum Aſhîm, erit poſt cibum præſtare Vâgj. Mille meritorum Aſhîm erit tempore dormiendi. Decies mille meritorum Aſhîm, erit tempore mediæ noctis: quando enim te à latere ad latus volvis, eo plus valebit meritum in iſto negotio. Centies mille meritorum Aſhîm erit quando mane*

à ſomno

à ſomno ſurgis. Aſhîm cujus præmium æquabit totius terræ regnum, illud eſt quod recitas tempore anguſtiæ, in quâ (ſi recitaveris) lætus eris: præmium ejus dabit Deus plenitudine Mundi: ſic enim dixit Zerdtuſht Eſpintamán. Et, ſi Aſhîm recitare non poterit, unum in os ejus indat aliquis è famulis ejus. Si Aſhîm in conditione ſuâ recitaverit, devotus habebitur: & , ſi devotus ſit, ſec. hanc ſermocinationem Paradiſeus erit. Et, ſi Paradiſeus fuerit in hoc Mundo, [apud] *Gherutamân erit locus ejus æternúm. Quovis gradu quem habuerit, altior adhuc erit gradus ejus. Tu itaque evigilato, & pro hoc negotio bona opera præſtato. Animam tuam exaltato, ut in bonâ religione habearis pretioſior. Annitatur itaque Sapiens ut in hoc loco Aſhîm vuhû ſæpius adhibeat.*

Porta XCI.

P*Ræceptum eſt die & nocte anniti ut quodvis bonum-opus quod facturus es, facias cogitando te hinc migraturum: ſi enim hodierni diei opus quis facturus ſit cras, acerrimam de hac re pœnitentiam acturus eſt. Nam in noſtrâ religione certum eſt* [Deum] τῷ *Zerdtuſht Eſpintamân ſic dixiſſe, In totius Mundi creatione nemo mihi melior eſt quàm tu es: propter te Mundum attuli* [ſeu poſui :] *inter omnia Climata tu es Electus meus. Omnes populi in quovis regno fuerunt ſeculi tui cupidiſſimi, ut bonam à te religionem poſſent producere, Gherutamân conciliare, & cor ſuum reducere. Ego te creavi in medio temporis quod in Mundo currit; ſcil. à ſeculo Keiomáras uſque ad ſeculum tuum, ſunt anni* 3000: *& ab hoc ſeculo tuo uſque ad reſurrectionem erunt etiam anni* 3000. *Meque te in medio creâſſe ſcito, quia omnis res in medio ſita, præ eâ quæ in initio & fine melior eſt. Argumentum pro eo quod dixi, manifeſtum eſt, quòd ſc. omnium quæ produxi, id quod in medio ſit optimum, prout cuique perſpicaci conſtat: cùm enim Cor ſit in medio ſitum, ideò mihi æſtimatur melius: cúmque nunc Clima quartum ſit medium, ideóque & melius eſt. Ego te donavi honore & dignitate & præſtantiâ & prophetiâ & regalitate, cùm tibi ſincerum in Mundi regno reddiderim Guſhtaſpem (ex proſapiâ* τῶν *Keyân,) quo non eſt ſapientior in hoc Mundo in ſeculo tuo. Tempore tuo effeci ut homines ex animo aſſueſcant ſe ſcientiæ. Nam cujuſvis excellentia non eſt in divitiis, ſed in ſcientiâ & morum-præſtantiâ: non in multis annis, ſed in ſcientiâ magnâ: non in origine & ſtirpe, ſed in ſcientiâ & virtute. Nam illorum qui in Mundo ſapientiores ſunt, gradus in viâ religionis ſublimior eſt. Quando perceperint quòd id quod longo annorum tractu in ſcientiâ traxerant cum moleſtiâ & ſuî maceratione, (quòd*

ſc. id quod cum tædio in eorum manus inciderat, dum tempus tranſigerent in viâ neceſſariorum ſuorum;) per te facillimè in manum accepturi ſint & cum facilitate ſcientiæ Religionis participes futuri ſint; tum apparebit ſapientiæ differentia à prophetiâ, & te ſcientiâ & ſapientiâ tuâ ipſam habere; ſe omnes eſſe ut Spinæ, te verò ut Roſa; ſe omnes eſſe ut Partes, te vero ut Totum; & tandem omnia illa quæ ii cùm magnâ moleſtiâ addidicerunt, me ea tibi uno verbo ita dixiſſe, ut ſint tam Vulgo quàm Proceribus facilia; adeò ut non maneat aliquid in quâvis linguâ dictum, niſi quod in linguâ tuâ ſit ſicut aqua fluens. Tibi enim datus eſt Liber Aveſtâ in tali ſermone ex quo in Mundo deſiderium tuum & famam obtinuiſti. Deinde tibi dedi Interpretationem τȢ Zend, qui eſt Liber & ſcriptura valdè æſtimabilis. Præ Linguâ quâ homines ad loquendum utuntur, ea eſt Lingua elegantior à capite ad calcem. In hoc [Libro] *eloquentiam tibi dedi, quæ magnificentiam tibi afferet in religione. Et nunc ô Zerátuſht Eſpintamân; annitere, & conſilium meum hoc tempore* [amplectere:] *omne bonum-opus quod potes, hodiè facito; in vitâ tuâ, ne annitaris in craſtinâ die* [nec differas:] *pro animâ tuâ quicquid potes, propriâ manu facito: ne eſto ex ſocordiâ* [dicens,] *Ego hodiè ſum adhuc juvenis: ne eſto negligens, quòd diſceſſus tuus ſit ex improviſo. Nunquam ſperes quòd poſt te aliqui pro te bona-opera facient: nam melior eſt una dies vitæ tuæ in præſenti, quàm ſpes pro quinquaginta annis* [in futuro.] *Corpore itaque bona-opera præſtes hodie, nam cras præ dolore non conaberis. Gogjéſta qui Diabolus apoſtata eſt, duos Diabolos huic operi præfecit, quorum unius nomen eſt* SERO À CUPIDITATIBUS [recede;] *alterius nomen eſt* O SOCIE POSTEA [facias;] *ut hi duo Diaboli per hæc remedia homines à bonis-operibus retrahant: uti quando eſt aliquod bonum-opus quod oportet hominem facere, accedens* SERO *ſicut turbo, dicit, Tu diu victurus es; hoc opus poterit fieri quovis die intra vicenos. Et Diabolus cui nomen eſt* POSTEA, *dicit, Hoc poteris poſteà perficere. Hi duo Diaboli ex neceſſitate prohibituri ſunt bona-opera in hoc Mundo. Et quando te à bonis-operibus retinent, ne ponas cor in hunc Mundum cum deſiderio & aviditate, ne tandem veniens Fatum, & ex non-præſtitis bonis-operibus invenias damnum, & pænitendo maneas in triſtitiâ, & tibi ipſi facturus ſis injuriam & injuſtitiam: quando inquam vindicta* [ſeu retributio] *Paradiſeorum in te erit, triſtitia & moleſtia & mæror & damnum tibi erunt. Peccata tua in cervice tuâ manebunt, & nemo te ad Paradiſum ducet: ideóque de operibus tuis cautus eſto, & in hominum religioſorum viâ inſiſte.*

Porta

Porta XCII.

QUando res à cadavere polluta eſt, dicam quomodo deſideratam ei puritatem acquiras. Si aurum ſit immundum, illud lotione-luſtrali aquâ ſemel lavent: ſi argenteum ſit, eodem modo lavetur bis: ſi cupreum aut ſtanneum aut plumbeum aut orichalcum ſit, eodem modo lavetur ter: chalybeum lavato quater, lapideum ſexies. Si ſit Turcoïs, aut Rubinus, aut Hyacinthus, aut Corneolus, aut Smaragdus, eodem modo lavetur ſexies: & quâvis vice ſiccatum reddant affricando terram.---Sic etiam ſi Margarita ſit, ad inſtar lapidis lavent ſexies. At quodvis vas ligneum & teſtaceum abjicito: eadem eſt quæſtio & reſponſio. Si lavaturus ſis veſtem, id facito ſexies; nec eam in aliquo loco ſeponas ita ut Luna aut Stellæ aut Sol in eam ſplendeant. Et quando per ſex menſes ſepoſita fuerit, tum oportebit aliquem eandem induere, quamvis [hoc faciendo] *haud multum lucraturus ſit.*

Porta XCIII.

PRæceptum eſt ut benè cuſtodias Ignem Martis: quovis anno tantum Lignorum affer quantum illo anno comburatur, quod ex præteriti anni demenſo [ſciatur.] *Præceptum eſt quâvis nocte Ignem reficere; nam per Ignem corda religioſorum exhilaraturus es. Quando Ignem reficis, in eum bonos Odores indito, ut Dæmones & Venefici ab eis fugiant; cùm à virtute Ignis Martis ſuppeditetur vita tam Proceribus quàm Vulgò,* [i.e. omnibus.] *Inter homines quidem omnes poſſumus eſſe ut Paſtor & Grex, à ſplendore & illuminatione Angelorum: at ſi non fuiſſet Ignis Martis, non eſſet aliquis inter creaturas vivens, nec eſſet in hac vitâ permanentia. Quantum itaque potes, pro ſigno* [ſeu monimine] *adhibe Ignem Adurân, & juxta eum Petitiones & Deſideria tua habeto; quia inde erit tibi ſplendor & illuminatio infinita.*

Porta XCIV.

IN hac Religione celebranda ſunt Ghabanbâr ſex, quod ab Eſpintamân præceptum eſt omnibus qui religioſi & ſancti ſunt. Quicunque poteſt, in hanc rem annitatur eique allaboret: nam obſervando conſuetudinem τῶν Ghabanbâr, affatim acceſſûs ad Deum inveniet. Et, ſi unus ſolus non poteſt, duo aut tres aut quatuor hoc opus aggrediantur: nam cùm nôſti Mundum nemini manere, huic inquam operi pro virili incumbito. Si tres præſtare non poſſunt, quale tunc erit tuum Ghabanbâr? Quiſque in

medium conferat ſymbolum; nam ad inſtar hujus non reſtat alicui tale meritum. Cuivis religioſo incumbit quàm citiſſimè hoc opus aggredi, quia inde inveniet meritum multum. Si autem non, nec habet aliquis multum quod conferat, nemo in hoc opere jactantiam præ ſe ferat [plus quàm poteſt conferendo.] *Ubicunque celebratum fuerit Ghabanbâr, fac citò ad illum locum properes: & quamvis te non advocaverint, ei* [celebrationi] *benedicito &* [ſponte] *aliquid dato, ut non retrò maneas à tam bono opere: annitere inquam, nam inde deſiderium tuum tandem invenies. Hæcce ſex Ghabanbâr nobis Religioſis injuncta ſunt, quia Deus-Juſtus hujus Mundi regnum & quicquid in eo eſt uno anno creavit, terram ſubſtravit, & cœlum ſuperinduxit. Primò creavit Cœlum 45 diebus: in die Chûr menſis Ardibehiſht fuit Ghabanbâr primum 5 diebus conſtans, cui nomen Midiyúzeram. Si quis hiſce 5 diebus Ghabanbâr celebraverit & benedictiones pronuntiaverit, ejus merita erunt tot numero acſi dediſſet Agnos ac Oves mille. Bonis & dignis quicquid aliquis dederit, id pro animâ ſuâ dat talis Religioſus. Sexaginta diebus Deus creavit Aquam in die Chûr Menſis Tîr: hujus quindii Ghabanbâr eſt Midiyúſhabam-ghâh. Qui hocce quindium ex animo celebraverit, inveniet abundantiam animæ ſuæ: tantáque reportabit merita acſi dediſſet Vitulos & Vaccas mille, dediſſet inquam bonis & dignis pro animâ ſuâ. Ghabanbâr tertium eſt quo Deus per potentiam ſuam produxit Terram 75 diebus: in die Aſtâd menſis Shahrîvar hujus Ghabanbâr initium fuit. Quicunque eo die illud celebraverit & benedictiones fundendo triumphaverit, percipiet bonum omnium Ghabanbâr quæ anteà celebraverat. Hujus nomen eſt Pitîſhaham-ghâh, cujus meritum erit tantum acſi mille Equuleos & Equas bonas dediſſet dignis & bonis pro animâ ſuâ. Quartum Ghabanbâr eſt Iyáſeram vocatum, quo Deus 30 diebus creavit Herbas & Arbores in die Aſtâd menſis Mihr: quicunque quantum poteſt illud celebraverit, habebit tot merita acſi mille Pullos ac Camelas bonis & dignis dediſſet pro animâ ſuâ. Quinti nomen eſt Midiyaram, quo Deus 80 diebus produxit Animalia: hujus initium eſt die Mihr menſis Dey, conſtans 5 diebus apud omnes Magnates & Sapientes. Quicunque hoc Ghabanbâr celebraverit, ſupra omnes colla ſua exerentes exaltabitur, & hinc tanta erunt ei merita ut ea non poterit numerare, acſi cum Vaccis & Vitulis mille tot Pullos & Equas glomeratorias & totidem Camelas cum Pullis dediſſet bonis & dignis pro animâ ſuâ. Sexti Ghabanbâr nomen eſt Hameſpatâmadam, quod in Pentadem Mazdiyaſenân incidit, & Pentade* [ſeu quindio] *conſtat; in eo Deus 75 diebus produxit Homines;*

nes; eos inquam ultimò produxit pro quorum neceſſitatibus primò [reliqua] *creavit. Quicunque hacce Ghahanbâr cum perpetuis Benedictionibus celebraverit, (ſi inquam ejus Pentadem celebraverit,) plurima merita reportabit pro quantitate Mundi & omnium rerum quæ in eo, acſi ejus cauſâ à cerebro uſque ad faciem & cutem* [i. e. totum quod habet] *dederit dignis & bonis pro animâ ſuâ. Annitetur quilibet ut ab hiſce meritis non retineatur ex juvenilitate ſuâ. Scito hæcce ſex Ghahanbâr inſtituta fuiſſe à Gjemſhîd: horum inquam obſervationem Deus oſtendit Gjemſhîdo, qui habuit* [pro viatoribus] *menſam: ei enim mos fuit, ut quicunque peregrinus* [hiſce diebus] *ab itinere adventaret, eum ad Coquinam ſuam mitteret ut ſe cibo ſatiaret. Die quodam aliquis Diabolus per oſtium ingreſſus eſt ſub formâ Viatoris, quem cùm à Gjemſhîdo feſtinanter cibum peteret, Gjemſhîd illum ad Culinam miſit, coquo præcipiens ut huncce hominem cibo ſatiaret. Quando autem ad Culinam venerat crudus ille Dæmon, cibum à Gjemſhîdo deſtinatum comêdit, & mox à coquo alium petiit, ut ſibi ſatiaret poſtulans. Coquo hoc ad Gjemſhîdum referente, præcepit, Afferto aliquot Tauros, eóſque mactatos & coctos ei dato. Abiens itaque Coquus ſic fecit, nec fuit ſatur, ſed aliam poſtulavit menſam. Coquus itaque pertæſus, Gjemſhîdum adiit & omnia ei narravit, dicendo, O Auguſtiſſime & Maxime, paſſim per Mundum repræſentatur culpa maxima; dicitur enim in Auguſtiſſimi* [Regis] *culinâ non eſſe talia* [ac tam ſumptuoſa] *quæ ſunt in reliquâ parte regionis: fuit enim aliquis famelicus qui ab eâ non diſceſſit ſatur: &, ſi ita ſit, quandonam ſufficiet Regi Regum?* [Qui itaque juſſit,] *Ito & Equos & Boves & Oves mactato & coquito & liberè dato.* [Coquus] *itaque ſic fecit, donec vires ei non manerent. Cúmque Gjemſhîdo narraret, Gjemſhîdo coram Deo ingemiſcente, is hæc omnia à capite ad calcem referre* [juſſus eſt.] *Miſit itaque Deus-Juſtiſſimus citiſſimè Angelum Behman quaſi eſſet Fumus,* [jubendo,] *Ito & Bovem rubrum accipiens mactato in nomine Dei qui prudentiam dat: eúmque coquito in Aceto veteri, & cave accuratè facias, Allio ac Rutâ ſuperadditis: & in nomine Dei ex ollâ effundito: deinde coram eo appone ut comedat. Cúmque portiunculam panis in illud* [quaſi ſecerniculo] *friaſſet, Diabolus ille maledictus inde aufugit, abiit, evanuit & diſparuit, nec deinde aliquis eum poſteà vidit. Ex eo tempore τὰ Ghahanbâr inſtituta ſunt, & in hominum bonum patefacta. Si itaque in bonum anniteris hoc modo, à Deo Religionem* [veram] *aſſequêris. Deinde quando poſteà occurrebat Fames, Bovem eodem modo parârunt, ſc. in Aceto coxerunt cum Allio & Rutâ, &*

hoc modo paratum comederunt boni effectûs cauſâ; & abiit Cariſtia & fames è Mundo amiſſa: per nomen Dei beneficentiſſimi removebatur illa fames & egeſtas & indigentia: ejuſmodi arcanum opus facit Operum Effector. Scito Zerdtuſht Eſpintamân ſtatuiſſe in Mundo iſta Ghabanbârhâ, per quorum ceremonias abibit calamitas, & multas videbis benedictiones in vitâ, cum divitiis & poſſeſſionibus amplis.

Porta XCV.

P*Ræceptum eſt, ut ſi aliquis beneficium facit alteri, tum alteri incumbit illud eâdem quantitate rependere quantum poterit: ſi gratitudinem juſtâ quantitate rependere noverit, multam inveniet mercedem in utroque Palatio* [ſeu Mundo.] *Sic enim eſt in bonâ religione, ut ſi aliquis in aliquâ re benefecerit, Deus decuplo plus ei rependat. Nam ſi aliquis id quod juſtum & bonum eſt cordialiter & animitùs non cognoſcit, ſecundùm Veſtâvazend huic tandem eveniet ut peccatum habeat infinitum: ei hoc peccatum imputabit magnum, nec Deus concedet diem ſpei & metûs. Sic dicit Diabolus nequam, Ille eſt nobis affinis & contribulis; in eum tandem erit manus mea, is erit ſub pœnâ & ſupplicio meo: alteri Diabolo non tradam illum, retributioni ejus ſuperaddam miſeriam. Sic monet Mûbad-Mûbadân, ut hujuſmodi peccatum in te non veniat, ſed à te procul abſit.*

Porta XCVI.

S*Alutatio ad Solem neceſſariam eſſe ſcito: quicunque eſt religionis & prudentiæ particeps, ter quovis die ei ſalutationem faciat. Et ſi adhuc ſemel fecerit ex abundanti, tanto erit exuberantia meriti ejus: ſi bis, duplum; ſi ter, triplum erit meritum ipſius. At ſi ſemel in die non fiat Salutatio, tibi erit peccatum ponderis trium Sitîr,* [i. e. 6 Dirèm cum dimidio.] *Peccatum quoque augebitur quâvis vice quâ Salutationem non feceris. Et eodem modo erit Igni & Lunæ Salutationem iſto more faciendo.*

Porta XCVII.

S*I quis ex hoc malo Mundo diſcedit, nemo debet flere propter illum; quia omnis Aqua quæ ex ejus oculis fluit, ante Pontem Tchînavar erit obex ei: talis homo ibi manebit ſaucius, nec inde rectâ procedere poterit. Expiationem itaque faciant ex Aveſtâvazend, ut ab illo loco removeatur obex.*

Porta XCVIII.

SI *quis ex animo religioni incumbit; Sacerdotibus & Sapientibus miniſterium faciat, Cingulum induat, & eos adeat, à Deſtûr & Hyrbad verba audiat; pro tuâ illorum verborum quantitate, (quicquid tibi dixerit,) ne ei reddas,* AUDIVI [anteá.] *Si illa verba tibi diſplicuerint, nihil boni tibi redundabit ex illis. Nam in Zendaveſtâ ſic dixerunt Religionis Magnates qui per hoc Unionem perforârunt,* [i.e. rem tetigerunt,] *Quicunque contra Sacerdotum verba argumentaverit, ejus Lingua tabeſcet, ex hoc Mundo exeundo erit dolorem paſſus, & poſteà in Infernum præceps ruet.*

Porta XCIX.

QUivis *religioſus rudis quando ſit ſapientior, addiſcat Scripturam τȣ̃ Aveſtâvazend. Et cuivis Sacerdoti ac Sapienti hoc incumbit ut in tali ſcripturâ alterum erudiat. At quiſque moratus qui non dabit operam huic ſcripturæ addiſcendæ, certè erit peccati alicujus magni reus: quia Zerâtuſht in religione effatus eſt, Apud eum non manebo in æternitate ſupremâ, ſed quantitate latitudinis totius terræ à Paradiſo eum ſeparabo. Hocque tu ſcito ſive bonus ſive malus ſis.*

Porta C.

NON *debet Sacerdos τὴν Péhlavi cuilibet explicare quoad ſenſum ejus. Nam Zerâtuſht (qui religionis viam benè perſpexit,) à Deo quæſivit, Docendo aliquem τὴν Péhlavi, quomodo erit, & cuinam laxabo habenas? Reſponſum accepit, Quemlibet de ſobole tuâ doceas: at ſi Sapiens aliquis docuerit alium, ei peccatum imputabitur maximum. Nam quamvis ei ſint bona opera, tandem anima ejus in Gehennâ erit. In Zenduvendîd hoc modo dictum eſt, Si quis in re aliquâ injuriâ afficit alium, peccatum ejus abundans perpetuabitur: cùm ex hoc Mundo exiverit, erit deſolatus, nec bonitatem ejus in cenſum adducent: à Mihr-Izad & Reſhn-Izâd pœnitudo & vexatio ſuperveniet. Tu itaque teipſum ab hoc peccato contineto, ut ſis ſalvus die computi. Die noctéque Deo gratias agito, & ut alterius Mundi particeps ſis quærito.*

Autoris

در ختم کتاب میگوید .	*Autoris Concluſio Libri.*
شد این نظم صددر بدینجا تمام	*Heic finita eſt* τὸ *SAD-DER compoſitio;*
زما باد بر روح نیکان سلام	*A nobis ſuper omnes bonas Animas ſit Pax!*
کشیدم درین نظم بسیار رنج	*In hacce compoſitione multam ſuſtinui moleſtiam,*
نهادم درین نظم صد جاي گنج	*Et in eâ centum locis poſui theſauros.*
بسي نكتهٔ خوب در صددرست	*Multa bona dicta ſunt in SAD-DER;*
بداند هر آنکس که دین پرورست	*Hoc ſciat quicunque Religionis fotor eſt:*
بسي زير وبالاش بشتافتم	*Multoties infrà & ſuprà eum percurri,*
بسي مو بهر نكته بشكافتم	*Multos pilos quovis Dicto fidi.*
بلندي وپستي او بود پر	*Suprema & infima ejus pars eſt perplena,*
تلي كرد مانند پشت شتر	*Cumulum facit ſicut dorſum* τὸ *SHUTUR,* [i.e. *CAMELI* gibbo tumentis:]
شتر كردمش بند تاريخ از آن	*Nam CAMELUM feci vinculum Epochæ ejus,*
كه باشد بيابان به پيش جوان	*Ut ſit coram juvene in Deſerto.*
توان از شتر در بيابان شدن	*Potes CAMELO in Deſertum abire,*
شتر تا بدين ره بيابان شدن	*CAMELO inquam eſt ut hac viâ in Deſertum abeas.*
شتر توشهٔ راه را مي كشد	*CAMELUS viaticum tuum portabit,*
شتر بار خرگاه را مي كشد	*CAMELUS apparatum tentorii tui bajulabit,* [ſc. hic liber omnes neceſſitates tuas ſuſtinebit:]
چنانچون كه بهدين بدين درست	*Ita ut cùm Religioſus ſit in Religione ſincerus,*
تواند به بنگاه خود راه جست	*Poterit hoc fundamine ſuo viam perquirere.*
بدين صددراي مرد فرخنده نام	*Si ſecundùm huncce SAD-DER (ô vir fauſti nominis)*
عمل گر كني دين بري والسلام	*Praxin inſtitueris, Religionem reportabis. Atque nunc ſalvus ſis.*
ده وچار بود از محرم كه من	*Moharram* 14to *fuit quòd ego*
شتر كرد تاريخ آن در سخن	*Verbo SHUTUR* [numeris 900] *feci Epocham ejus.*
تمت تمام شد	*Explicit, finitus eſt.*
هر آنكس كه اين نظم را كرد ياد	*Quicunque hanc Compoſitionem memoriâ tenuerit,*
ورا باد بس آفرين دلگشاد	*Ei erit abundans Benedictio & Cordis-apertio* [ſeu ſolatium.]
چنين نظم بودست از مرد شه	*Hujuſmodi eſt hæc Compoſitio à viro Regio,*
ملكشاه بودش پدر با فره	*Melicſhâh fuit Pater ejus cum felicitate.*

HISTO-

HISTORIÆ

RELIGIONIS VETERUM PERSARUM

APPENDIX,

CONTINENS

Aliquot *Tractatiunculas* ſeu *Diſsertationes*, in quibus paulò uberiùs tractantur pauca quædam tantùm leviter tacta in ſuperiore Opere.

JACKSON MEMORIAL COLLECTION

APPENDIX.

IN iſto Appendice continentur particularia quædam *Diſſertationum Capita* ſuperiùs nimis leviter tacta, quæ (quia in propriis ſuis locis pro Digreſſionibus habenda eſſent,) anteà prorſus omiſſo Appendice, in Præfationem inſerere ſtatueramus: poſteà autem (cùm multiplicarentur,) viſum eſt ſubjungere Appendicem, & dicta Capita in eundem rejicere. Ideóque ſi ſuperiùs aliquando Lectorem remiſerimus ad *Præfationem*, jam monendus eſt ut *Appendicem* adeat.

I. Pag. *36* memorantur *Calbii* & *Durzii*, &c. Hi à quibuſdam Europæis minùs rectè vocantur *Durcæi*, & à Benjamino in Itinerario Hebraico דוגזי *Dûgzii*, pro דורזי *Dûrzii*. Apud Rawolfium Itin. part. 2 cap. 13, dicuntur *Truſci*. Syriæ incolis audiunt درزي *Dúrzi* vel in plurali formâ دروزي *Durûzi*. Iſti ſunt ex hodiernis Montis Libani & Curdiſtaniæ incolis, qui peſſimæ ſuæ Religionis originem altè petunt, aliqui à *Noach*, alii ab antediluviano Patriarchâ *Enoch*, & quoque à *Seth*. Miſeram iſtam Religionem contentam in Libro dicto صحف شيث *Sóbuph Sheit* (quam ergò *Sethicam* vocamus,) hodie colunt in Libano & Curdiſtân variæ Curdorum Gentes, uti dicti *Dúrzii*, & حميدي *Homéidii*, & كلبي *Kelbii* ſeu *Calbii*, i. e. *Canicularii*, (nam *Kelb* ſeu *Calb* eſt *Canis*,) ab aliis ſic dicti quia nigrum Canem colunt: quod idem in *Curdiſtân* ſeu *Gordyææ* montibus faciunt illi Curdi qui vocantur يزيدي *Yezîdi* ſeu *Yezidæi*; qui etiam nigrum Canem & quidvis nigrum multùm æſtimant propter Colorem (ut creditur) Diaboli, quem venerantur & qui ab ipſis vocatur استاد *Uſtâd*, i. e. *Magiſter*. Et Yezidæorum *Sacerdos* (qui talis Magiſtri aptus Diſcipulus pullatus incedens,) ab illis nominatur مريد اليزيدي *Murîd Al-Yezîdi*, i.e. *Diſcipulus Yezidæus*. At omnes hujus Gentis homines à Mohammedanis & Chriſtianis vocantur شيطاني *Sheitáni*, i.e. *Satanici*, *Dia-*

bolici, quia profitentur *Satanam* eſſe ſuum پير *Pyr* ſeu شيخ *Sheich*, i. e. *Doctorem ſuum:* nam (ut ajunt Orientales,) *quicunque non habet Doctorem, Diabolus erit Doctor ipſius.* Hi negant Reſurrectionem, & ſunt mediæ opinionis inter Mohammedanos & Paganos. Putant Deum eſſe علي, non quidem *Ali*, ſed *Alî* ſeu *Excelſum*; cujus exiſtentiam agnoſcunt, ſed eum non adorant.

Iſtiuſmodi miſeris à *Gordyæâ* ad urbem *Mauſil* Forum adeuntibus illudere ſolent Chriſtiani Mauſilenſes & Turcæ, qui ſi fortè talem inter ſe inveniunt Yezidæum, ſolent circa eum in terrâ ducere Circulum, ex quo is ſuperſtitioſè exiſtimat ſe non poſſe exire, donec ab aliquo frangatur dictus Circulus; eúmque interim (cùm non poſſit exire,) vexant acclamando *Náalat Sheitân*, i. e. *Maledictus ſit Diabolus:* ſic nempe vulgus falsò pronuntiat *Náalat* pro لعنة *Láanat*. Utcunque tamen nullus Chriſtianus aut Turca inter Yezidæos caſu verſatus, audet (quod prope accedit ad *Naalat*) vocare Ferrum equinum, نعل *Náal*, nec vocem *Náal* quavis occaſione pronuntiare, ne fortè intelligatur maledixiſſe Diabolo, propter quod *illum* ſtatim trucidarent: ideóque Ferrum equinum potiùs vocari ſolet أرضي *Ardî*, quia *terræ* proximum.

Iſti *Durûzi* erant olim in monte Libano ante tempora Herodoti, à quo dicuntur Δηρουσιαῖοι, ex quibus Milites conſcribebant veterum Perſarum Reges. Et ſupradicti *Calbii* ii ſunt qui apud D. Sponium Artic. I, in Inſcriptione antiquâ vocantur *Calbienſes Coh. III*, ſcil. Cohortis tertiæ Milites quos Romani olim conduxerant ex *Calbiis* Montis Libani incolis, qui erant Gens bello fortiſſima ex illis Curdis qui Ægypti aliquando fuerunt Domini, de quâ re videatur Abu Mohammed Muſtapha. Dictam Inſcriptionem habet Lapis dedicatus Soli, qui ex inſcriptis Characteribus videtur Palmyrâ Romam advectus. Pro fortitudinis eorum exemplo ſint civilia quædam prælia ſeu dimicationes quæ ante medium ſuperioris ſeculi per aliquot annos in Syriâ durârunt inter iſtos montanos Principes & planitierum incolas, in quibus quidem bellis compertum fuit quòd Montani ſemper prævalebant; utpote qui in ſicciore aëre nati, majore vigore præditi fuêre, ut ubique gentium fit. Unde erat quòd *Othmân* Turcarum olim Imperator in Janizariorum ſuorum fortitudine aliquem defectum ſentiens, in animo habuit his *ſepoſitis*, Exercitum ſibi conſcribere ex Curdis, Vezîri ſui conſilio: *id* autem ſubolentes

Janizarii, Imperatorem ſuum trucidarunt. Ex his olim erant حساسين *Haßâſîn* ſeu *Aßaſini* de quibus conſulantur Scriptores Belli Sacri. Nomen *Haſſâſîn* ſignificat *Trucidatores* ſeu *Occiſores* & *Sicarios*, qui quidvis aggredi audebant.

Iſtæ omnes Libani & Gordyææ Gentes habent annuatim Bacchanalium ſuorum Feſtum nocturnum in Calendis Januarii, de quo Ritu me certiorem fecit amicus noſter cui nomen *Andréas Phárah* natione Syrus Ladikienſis, cujus ſocius aliquis ei narravit ſe aliquando dictis Bacchanalibus clam interfuiſſe, (quod lepidum,) quando poſt veſpertinam commeſſationem & compotationem Virorum & Fœminarum, luminibus omnibus extinctis, in illicitam venerem promiſcuè ruebant omnes. Dictus Socius anteà conſpectâ Virgine quæ juxtà Vetulam conſidebat, animum in eam intendebat. Quando itaque extinguerentur Lucernæ, ille in tenebris neſcius in utram harum inciderat, palpitando malo fato incidit in Vetulam: & ut certior fieret, digito explorabat illius Os an eſſet edentula? Quo facto, Vetula illa ſtatim exclamabat غريبي غريبي *Garîb, Garîb*, i. e. *peregrinus peregrinus!* Ille autem mox evaſit pro vitâ ſuâ. Hæc itaque eorum ſolennia Sacra, ſunt prophana tenebrarum opera.

II. Pag. 29 & 43. Quoad *Bactriam* ſeu *Bactrianam*, Legatus ad Magnum *Chân* Johannes de Plano Carpini videtur eam indigitare corrupto nomine *Barthra*. Tota illa regio in orientalibus Libris vocatur خراسان *Choraſân*, cujus urbs extima eſt بلخ *Balch*, citima verò بخارا *Bochâra*, ſeu ut pronuntiari poſſit, *Bachara*: & hinc fit corruptè *Bactria*. Sed quamvis Græci ſumpſerint nomen à citeriore parte, tamen in ulteriore collocant præcipuam ejus urbem τὰ Βάκτρα, quæ *Balch*. Ut autem hæc duo extrema ἀσύςατα conjungi & conciliari poſſint, ſciendum eſt quòd per orientem urbs *Balch* ſola vulgò vocari ſoleat *Balch-Bochâra*, quod interpretor *Balch-Bactriæ*; adeò ut in iſto uno nomine utræque τῆς *Choraſân* extremitates componi videantur. Arabs quidam (ſcil. Abulpheda in Hiſtoriâ ſuâ) dicit بلخ *Balch* Arabizatum eſſe pro بله *Bálah*: ſed planè fallitur, quia tum non legeretur *Balch*, ſed *Bálach*. At ut pateat quàm parum Autoribus Arabicis fidendum ſit in rebus Perſicis, *Camûſi* Autor Arabs in voce بلد, pro بلخ *Balch* malè legit بلاهج, *Biláhgj*, quod nomen omnibus aliis Autoribus inauditum, & fortaſſis ab imperitis Librariis in

in hânc formam corruptum eſt. His addam, quòd in corruptis Verſionibus Latinis pro *Balch*; legitur *Baldach*; & Adjectivè *Abalachi* pro *AlBalchi*, i. e. *Balchenſis*. In Libris etiam vocatur بلخ بامي *Balch-Bâmi*, *Balch-Bamienſis*.

Sed Strabonis ἡ Βακτρία & Ptolemæi τὰ Βάκτρα, Stephano atque Straboni alio etiam nomine vocantur τὰ Ζαρίασπα, (in Ptol. impreſſo Χάραυτα, in MS Seldeniano Ζάρισπα,) & incolæ nuncupantur Ζαριάσπαι & Ζαριασπῆνοι, & ejuſdem regionis flumen ὁ Ζαρίασπις. Hæc autem Græca nomina corrupta ſunt, deſumpta olim ex aliquo malè ſcripto & malè lecto codice Arabico aut Perſico, quo quidem modo Græci nomina inde mutuantes, in multos errores inciderunt, ut conſtat exemplis plurimis. Nam Perſici Libri fidem faciunt quòd urbis *Balch* conditor fuit Guſhtaſpis pater لهراسب *Lohràſp*, ſeu ut legi poſſit, *Lahraſp*, qui ibi extruxit auguſtiſſimum Pyreum *Adur-Guſhtaſp*, in quo omnes ſuas divitias recondidit, & illuc ſolennem Peregrinationem omnibus injunxit. Iſta itaque urbs (à Conditore ſumpto nomine,) vocari debuit Λαριάσπα ſeu Λαράσπα, quæ à Græcis Librariis mutata ſunt, pro لهراسب Λαράσπα perperam legendo زهراسب Ζαρίασπα. Et ſanè mirum dictu quot locorum & rerum medicinalium nomina corrupta nobis exhibuerunt Græci, ea olim in malè exaratis Libris Arabicis perperam legendo & eadem inde hauriendo! Quod monendum duxi, cùm cuilibet hoc ſcire non liceat. Ab illo itaque Conditore dicta fuit *Urbs τοῦ Lohràſp*: poſteà verò *Balch*, quia ibi copioſa *Ilex*, q. d. *Urbs Ilicum*.

Quin & *Balch* ſeu *Bactria* (ut omnia ejus nomina perſequar,) à Perſis etiam vocatur *Urbs Abrahami*, quaſi crediderint eum aliquando ibi fuiſſe vel habitaſſe. Sic legit Ruſtémi Epitomator, بلخ شهر ابراهيم پيغامبر ع م *Balch quæ eſt urbs Abrahami prophetæ, ſuper quo ſit Pax*. Fortaſſis verò ſic vocetur, quia hæc urbs valdè ſacra olim habita fuit, propter ſolennem Peregrinationem illuc ſuſcipi ſolitam in Perſarum religione quæ *Religio Abrahami* vocari ſolet. Aliàs talis hujus urbis denominatio malè fundata videtur, cùm ex Sacrâ Hiſtoriâ colligi nequeat quòd Abraham unquam excurſionem fecerit in Bactriam. Prætereà obſtat quòd urbis *Balch* conditor *Lohraſp* vixit fere 2000 annis poſt tempora Abrahami. Ideóque ſi aliquid huic hiſtoriæ inſit, id intelligendum eſt de antiquiore ibidem urbe *Bâmiyân*, in cujus locum (vel ad parvam diſtantiam) ſucceſſit *Balch*.

Tempore

Tempore Abrahami *Bactriæ* (vel potiùs τῆς *Bamiyân*) Rex ſec. Diod. Siculum fuit *Oxyartes*, cum quo bellum geſſit Ninus. Falluntur autem qui hoc tribuunt *Zoroaſtri*, qui illis temporibus non vixit; quem etiam (quia Magiæ Reformator fuit,) perperam ponunt Magiæ Inventorem, cùm *Magi* multis ſeculis eum præceſſerant. Si Bactriæ Rex fuiſſet Magiæ naturalis Inventor, Perſarum Magi (qui Magnatum ſuorum memoriam recolunt,) certè noluiſſent ejus oblivisci: ſed talis quis apud eos inter ſuos veteres non memoratur nec agnoſcitur. Verum quidem eſt quòd *Zoroaſtres* (non *Oxyartes*) fuit ſuo tempore Magiæ & Magicæ Religionis reformator, quem itaque affatim laudant & commemorant, nullum ejuſdem nominis alium agnoſcentes præter unicum illum Darii Hyſtaſpis tempore celebrem.

III. Pag. 79 & 295, &c. De *Zervân* tam ſec. Perſas quàm ſec. alios. Magnæ autoritatis Autor *Ibn Phacreddîn Angjou* in Libro *Pharhàngh Gjihânghîri* ponit *Zervân* eſſe *Abrahamum*, qui (cùm *Zervân* fuit tantùm unus,) proculdubiò erat idem cum Ζαρȣάμ Theodori Mopſueſtienſis & cum *Zervân* Shahriſtanii p. 295, &c. Ideóque dicti Autores qui minoris autoritatis, cenſebuntur erràſſe ſtatuendo *Zervân* eſſe diverſum quendam ab Abrahamo, ejúſque opiniones diverſas; ex tam profundâ antiquitate veritatem expiſcari neſcientes.

IV. Pag. 98. Inter Doctos agitari ſolet quæſtio quæ fortaſſis à nobis jam terminari nequeat, ſc. *Quamdiu Magnetis uſus in navigatione obtinuerit?* Magnetis quidem nomen & ferrum trahendi vis ab omni ævo innotuit. Iſte Lapis in Gemara Talm. vocatur אבן שׁאבת *Lapis attrahens*, & in Judæorum antiquiſſimis precibus מגנים *Magnes*, & קלמישה *Calamita*, quod Italicum. Perſicè سنك آهن كش يا آهن ربا *Lapis ferrum trahens* ſeu *ferrum rapiens*. Inſtrumentum verò itinera dirigens vocatur *Compaſſus*, Italicè *Buſſolo*, i. e. *Pyxis*. Sinicè ea 24 ventorum vocatur *Ki[illegible]-pon*, i. e. *lineata pyxis*, Arabico-Perſicè audit قبله نامه *Kibla-nâma*, i.e. *Kiblæ libellus* ſeu *Charta*, vulgò perperam خبره نامه *Chabra-nâma*: aliàs rectiùs قبله نما *Kibla-nomâ*, i.e. *Kiblam oſtendens*, ſive velis individuum Kiblæ punctum ſive quemvis locum anteriorem ad quem tendis, ſc. directum iter quaquaverſus dirigens. Sed cùm *Kibla* ſit *Meridies*, iter tam ad eam quàm ad aliam quamvis plagam per conſequentiam deducendum eſt, ſc. per additionem & ſubſtractionem. De ejus uſu per terram apud Ramuſium in *Collectione Itinerum* legitur, *In pleriſque Arabiæ locis itinera fecimus ope Compaſſi: &*

40 *die-*

40 *diebus ac noctibus occupati fuimus iter faciendo inter Damaſcum & Mecham.* Et Rawolfius in ſuo Itinerario Syriæ p. 163 dicit, *Viarum Duces per arenoſa Deſerta vias ſuas dirigunt per Compaſſum, eodem modo quo Pilotæ faciunt per mare.* Adeò ut ne quidem per terram itinerantibus ſemper liceret vaſtiſſima Deſertorum latifundia recto tramite peragrare abſque Acûs magneticæ directione. Nam in Oriente per invia ſolitudinum æquora nulli ſunt viarum Cippi, ſed omnes ſemitas (ſi quæ fuerant) quovis momento operiunt mobiles arenæ, in quibus firma terra fruſtrà oculis perquiritur, & totum circuitum ambit nil niſi viſum perſtringens ὑδροφανεία (*Serâb* dicta) quæ ſiticuloſos viatores ſæpe aquarum ſpe deludit & è viâ ſeducit.

De Pyxidis uſu conſulatur Gilbertus, atque Cabæus qui ſtatuit eam non fuiſſe notam ante 500 annos. Et Bochartus ejus antiquitatem negat, rectè oſtendendo Plauti *Verſoriam* eſſe *Funem* nauticum. Sed Martinius in *Atlante* de Chinâ agens ait, *Ibi ante Europæorum inventionem, artis nauticæ & magnetis uſus antiquiſſimus.* Acu magneticâ etiam inſtruitur Chinenſium *Pyxis ſortilega*, ubi ſortitio ſeu electio facienda ejuſmodi Acu indicatur. Et, cùm Salomon ſingulis trienniis inſtituerit navigationem ad *Ophir*, & (ut creditur) ad *Peru*, & Hanno à ſuis juſſus navigaverit extra Fretum ad varia loca, & Pharao Neco Pœnorum ope procuraverit navigationem per totius Africæ Continentem uſque ad Indiam; ut notat Herodotus; videtur impoſſibile hæc omnia præſtitiſſe abſque Magnetis uſu. In Libyâ apud Ammonios in Jovis Templo (propter fabulam Arietis qui aliquos adventantes deducebat ad Fontes, cujus rei non meminit Curtius,) erat Statua cum Arietino capite: unde Alexander in Nummis ut Jovis Ammoniaci filius, Arietinis cornubus pingitur. Sed inquit Curtius, *Id quod pro Deo colitur, non eandem effigiem habebat quam vulgò diis artifices accommodarunt. Umbilico maximè ſimilis eſt habitus, Smaragdo & Gemmis coagmentatus. Hunc, cùm Reſponſum petitur, Navigio aurato geſtant Sacerdotes, cum multis argenteis Pateris ab utroque Navigii latere pendentibus. Sequuntur matronæ Virginéſque patrio more inconditum quoddam carmen canentes, quo propitiari Jovem credunt, ut certum edat oraculum.* Illa nempe Jovis effigies videtur ſemiglobulare quiddam, (uti eſt *Compaſſus* marinus) formâ Umbilici librarii ſeu Umbonis, tanquam ἔνθεον quoddam adoratum propter ejuſdem divinum auxilium, utpote in quo Index magneticus erat ſicut intus exiſtens quidam Deus, navigiorum curſum in medio æquore dirigens.

rigens. Unde iſte Jupiter in ſolenni proceſſione, Cymbâ ſeu Navigio ab 80 Sacerdotibus comportatus, circumferri ſolebat. Conſule Pitiſci Curtium, ubi Schottus ait, *Nihil aliud erat quàm Charta marina Pyxidi nauticæ ritè juncta.* His poſitis, Pyxidis antiquitas ponitur. Sed ad Delphini editionem Annotator his omnibus contradicit, pro *Umbilico* legens *Umbriculo*, ut ſit ſpecies Ovis, & tantùm ſub unâ formâ Jovem cultum fuiſſe ſtatuens. Videant alii: nobis enim non eſt tempus aut locus controverſiam terminandi.

V. Pag. 120. *Medica* ſeu *Pabulum Medicum*, (ſc. *Trifolium cochleatum*,) ſic dictum eſt quia primò ex Mediâ in Europam tranſplantatum vel potiùs ex ſemine ſatum. Hujus nomen Perſico-Medicum eſt سپست *Supùſt* ſeu سفست *Sufûſt*, vel اسپست *Uſpùſt* ſeu اسفست *Uſfùſt*; unde Syri etiam fecerunt ܐܣܦܣܬܐ *Eſpeſto* ſeu *Esfeſto*, & Arabes فصة *Pháſſa* ſeu فصفصة *Pháſphaſa*. Dictum autem Pabulum recens magis propriè Arabicè vocatur رطبة *Rátba*, & ſiccum قت *Kàtt*, utrumque نفل *Nafàl* ſeu *Nefèl*, de quo conſulatur Avicenna qui ponit aliquam differentiam. Turcicè vocatur يونجة *Yôngja*, à يونمق *Yônmak*, *ſecando*, q. d. *ſecabilis*, *demeſſa* ſeu *demetenda* herba: nempe quia hæc herba pro Pabulo abſcindi ſolet & demeti: gramen autem ordinarium pro Fœno ſicco in Oriente non metunt; namque non ſiccant, ſed aliquando fortè parum quid ſecatum recens & madens edatur ab equo. Ogilbius in *Perſiâ* p. 43, ex ſuis Autoribus perperàm legit *Gontſcheh*, pro *Yontſcheh*; *quæ* (inquit) *creſcit ad altitudinem 4 pedum, cum flore cœruleo: & metitur ſingulis menſibus, & ſic durat ſponte naſcens per ſeptennium: ſed anno ſeptimo de novo ſeritur, multam rigationem poſcens ut Oryza aut Triticum. Hoc Pabulum ſiccum, eſt pro Equis Nobilium.* Id quod in noſtris Herbariis exhibetur, (exceptâ cochleatione,) eſt Trifolium ferè tale ac eſt *Fœnum Burgundiacum ſacrum*, ſc. *Sainct-foin*, ob ſingularem uſum ſic dictum.

Apud Orientales memoratur alia *Medicæ* ſpecies Perſico-Medicè dicta ديو سپست *Dîv-ſupùſt*, i. e. *Medica Diaboli*, quæ Turcicè audit قره يونجه *Kara-yôngja*, i. e. *Medica nigra*, & گيك يونجه *Gheyik-yôngja*, i. e. *Damarum* ſeu *Cervorum Medica*, ſcil. *Medica cervina*, flore etiam cœruleo, ut dictum. Hæc Arabicè audit حندقوق *Handacûk* ſeu *Lotus* herba, quæ eſt Trifolii ſpecies noſtratibus dicta *Trifolium corniculatum*. Plura videant alii. Quin & *Medica* aliàs Arabicè vocatur

ذرق *Dhórak*, cum aliis nominibus quæ leguntur in Libro *Nuzhato'l Nophûs*.

VI. Pag. 124. *Sicut in Selàn, ſic in Bantam & in Javâ.* In inſulâ *Javâ* urbs præcipua & Sedes Regia eſt *Bantam*, ubi Luſitanicum *m* ſonandum eſt ut *n* ſeu *ngh*: nam in Regis Bantamenſis Literis Credentialibus Malaicis (quas poſſidemus ante 50 annos exaratas) ad Reges Angliæ miſſis, ſcribitur بنتان *Bantán*. At in Credentialibus Arabicis quas ego interpretatus ſum pro Carolo II, tacito prorſus *Bantani* nomine, ea urbs ſæpe & ſemper vocabatur سوروسون *Suroſodn*. Tota quidem Inſula in Libris Perſicis vocatur مهراج *Máha-Rágja*, i. e. *Magnus Rex*, in Libris Arabicis جزيرة المهراج *Gjazîra Al Maharágja*, i. e. *Inſula magni Regis*. A vulgò loquentibus vocitatur جو *Jáva* vel جودیب *Gjáva-dîb* ſeu *Gjava-aîv*, i. e. *Hordei inſula*: unde apud Ptolemæum legitur, Ἰαβαδίω, ὅ ἐςι κριθῆς νῆσος. Fortè rectiùs legendum Ἰαβαδίυ *Javadîv*, cùm in linguis illorum locorum *Dîb* ſeu *Dîv* ſit Inſula; unde ſic terminantur pleraque in illis partibus Inſularum nomina, ut *Serandîb*, de quâ fusè diximus in Notis ad *Itinera Mundi*. Sic etiam Ptolemæo Σαβαδείβα, i. e. *Anchoræ inſula*, & Ναγαδῆβα, i. e. *Serpentum inſula*, ſi rectè capio in linguâ Malaicâ. Hæc itaque inſula fuerit ferax Hordei, quod tamen videtur primò aliunde ad eos allatum, cùm in linguâ Malaicâ hiſce locis propriâ non detur aliud Hordei nomen præter جو *Gjáva* ex linguâ Perſicâ mutuatum: nam ſi *Hordeum* apud eos ab initio ſemper fuiſſet, proculdubiò ejuſdem aliquod nomen originale in ſuâ linguâ habuiſſent. Tritici etiam nomen *Ghéndûm* coguntur mutuare à Perſis, à quibus itaque & illud Granum habuêre. Supradicta *Serandîb* (quæ *Taprobána*,) aliàs vocatur Σιελεδίβα apud Coſmam Monachum in Τοπογραφία χριςιανικῇ, ubi dicitur ibi eſſe Eccleſiam Chriſtianorum illuc adventantium, cum Presbytero ex Perſide ordinato atque Diacono & totâ Eccleſiaſticâ λειτουργία. De nominibus *Pekin* & *Nankin* & *Ventis* Sinicis vide ſupradicta noſtra *Itinera Mundi*.

VII. Pag. 189. In Libro Perſico D. Bunclei, num 44, de morte celeberrimi Aſtronomi *Omar Cheiyâm*, ſequente modo legitur, وتاريخ
قد مذكور و مسطور است كه وفات ملك الحكما سلطان
العلما قدوة الفضلاء علام خواجه عمر خيام در سنه سبع عشر و خمس
مايه

مانده بوده است در نیشابور ودر تمام علوم وحکمیات یگانه و اعلم زمانه بود خواجه نظامي عروضي سمرقندي که اعلم وقت خود بود و یکي از شاگردان خواجه عمر بوده و حکایت موت خواجه عمر میکند که مرا در بلخ با خواجه عمر اتفاق ملاقات افتاد و مجلس میداشتم در اثناء سخن گفت که قبر من در موضعي باشد که هر بهار باد شمال بروي گل افشان بود ، مرا ازان تعجب آمد با خود گفتم که این مرد گزاف نگوید تا بعد از موت او چون مرا چند گاه به نیشابور گذر افتاد قبر او در یافتم دیدم که قبر او قریب دیوار باغي بود که درختان میوه دار گلنار سر از دیوار باغ بیرون آورد چندان شکوفه بر سر او ریخته بود که در ان میان قبر او نمي نمود تعجب از گفتار خواجه عمر آرزوي خانه او کردم وچون بخانه او رفتم بعد از پرسش او گفتم که خواست او چنین بود واز حال او آگاهي دادم مادرش گفت من نیز بعد از موت او عجبي دیدم وآن اینست که شبي عمر را از خداي بآمرزش میخواستم و تضرع و ابتهال مي نمودم همدرین بخواب رفتم عمر را بخواب دیدم که رباعي برمن میخواند چون بیدار شدم رباعي برخاطر من یاد بماند واورا رباعي بسیار است بحکمت آمیخته ودر شرع سخنان او بعضي ممنوع است اما یک رباعي نوشته شد که بعد از وفات او مادر اورا بخواب دید پرسید که اي فرزند حق تعالي با تو چه کرد این رباعي برمادر خواند مادر خیام از خواب بیدار شد این رباعي یاد داشت بعد ازان مشهور شد ورباعي که درخواب خوانده شد اینست

اي سوختهٔ سوختهٔ سوختني
وي آتش دوزخ از تو افروختني
تا کي گویي بر عمر رحمت کن
حق را تو کیي آیتي رحمت آموختني

In Chronico memoratum & exaratum eſt, quòd mors Regis Sapientum & Principis Doctorum atque Exemplaris Excellentium Doctiſſimi Chogja Omar Cheiyâm accidit anno 517 in urbe Neiſhábur. Atque in omnibus Scientiis ac Sapientiis unicus & ſcientiſſimus ſui temporis fuit Chogja Nezâmi

zâmi Verſificator Samarcandenſis, qui ſui temporis Doctiſſimus atque unus ex Diſcipulis dicti Chogja Omar fuit: & is mortem Chogja Omar ſeq. modo narrat. Mihi in urbe Balch acciderunt Converſationes quædam, & habuimus conſeſſum ubi ille verbum effatus eſt, Meum ſepulchrum erit in loco in quem quovis tempore verno ventus ſeptentrionalis Flores ſpargit. *Ego autem miratus mecum dixi,* Certè iſte homo futilia non loquitur. *Donec tandem poſt mortem ejus cùm aliquoties ad urbem Neiſhábur conceſſeram, ſepulchrum ejus inveni: & obſervavi ipſius ſepulchrum eſſe propè murum Horti ubi arborum fructiferarum Malogranatorum ſummitates extra Hortum exporrectæ, tam affatim ſuper ipſius caput effuderunt Flores, ut illo tempore ſepulchrum ejus non comparuerit. Ego propter ſermonem Chogjæ Omar mirabundus, expetivi domum ejus adire. Cúmque ejus domum adiveram postquam de eo interrogaveram, dixi,* Voluntas ejus ſic fuit: *& deinde veram ipſius notitiam dedi. Mater ejus reſpondit,* Ego quoque poſt mortem ejus vidi quiddam mirandum, quod hoc eſt, ſc. Nocte quâdam cùm pro Omaro meo à Deo precarer peccatorum remiſſionem, & exorarem atque ſupplicationes effunderem, mox in ſomnum incidi, & in in ſomnio vidi Omarum mihi recitantem Tetraſtichum. Cúmque evigilarem, illud Tetraſtichum in memoriâ meâ hæſit. *Ejus quoque extant multa Tetraſticha ſapientiâ referta. Pauca quædam in initio ſermonum ejus exciderunt: aſt unum Tetraſtichon ſcripto mandatum eſt quod mater ejus poſt mortem ipſius in ſomnio vidit. Ipſa quæſivit,* O fili, quid Deus tecum fecit? *Tum ille dictum Tetraſtichon matri ſuæ recitavit. Et cùm mater Cheiyâmi à ſomno evigilaret, ipſa memoriâ retinuit illud Tetraſtichon, quod etiam jam celebre eſt. Tetraſtichon itaque quod in ſomnio vidit, hoc eſt,*

O combuſtus combuſtus combuſtione!
Væ, à te eſt Ignis Gehennæ accenſio!
Quouſque dices, Omaro miſericors eſto?
Quouſque Deum Caput miſericordiæ *docebis?*

Et deinde poſteà in eodem Codice Perſico ſequuntur alia Tetraſticha fortè ducenta.

VIII. Pag. 227. Patres Jeſuitæ ad Orientales Miſſiones deſtinati, ex quacunque natione fuerint, jubentur primò addiſcere Linguam Luſitanicam, & deinde Linguas Gentium ad quas mittuntur. Sed aliqui eorum adeò intenti fuêre Miſſionibus ſuis, ut aliquando eis non vacaverit eſſe accuratis in omnibus aliis rebus eorundem locorum.

Hinc

Hinc eſt quòd inter eos qui multa bona ſcripſerunt, in aliquammultis rebus ἀκρίβεια deſideretur; ut ſolet eſſe quando aliquis tantùm obiter & curſoriè (& non ex profeſſo) rem aliquam tractat; adeò ut inter ea quæ ab illis tutò credantur, & alia quæ dubiæ fidei ſunt, diſtinguere; periti Lectoris judicium requiratur. Nam aliqui eorum aliquando videntur pro nobis tam procul diſſitis, ſatis habere pauca tantùm eáque minùs accurata impertiviſſe. Præſertim in rebus Sinicis dolendum eſt quòd Relationum Scriptores non ſatis perpenderint præcedentes aliorum Relationes,nec eas cum ſuis contulerint. Unde in hac parte incurioſis haud raro accidit, ut pugnantes de eiſdem rebus ſententias aliquando proferant, inter ſe numero & menſurâ diſſentientes, uti iſtos autores conferenti liquebit: imò, quod pejus eſt, aliquando videmus aliquem tam à ſeipſo quàm à veritate diſſentientem. Hujuſmodi incurioſitatis (ne hæc gratis dixiſſe videar,) exemplum reperitur apud Doctiſſimum Martinium, qui quamvis multa præclara ſcripſerit, tamen in ſuo Atlante Sinico deſcribit Chinenſium *Cubitum* qui eſt tantùm *Cubitus pannarius* Mandarinorum, quem tanquam unicum & ſolum eorum *Cubitum* exhibet: nos autem in *Tractatu de Ponderibus & Menſuris Sinicis* deteximus quatuor Cubitorum genera. Is verò per dictum Mandarinorum Cubitum 12 unciarum ſeu latorum pollicum (quem invenimus eſſe pannarium,) metitur ſeu æſtimat vaſtiſſimi Chinenſium Muri altitudinem eſſe 15 *Tche* ſeu *Cubitorum*: cùm iſte Murus potiùs metiendus fuiſſet per alium eorum *Cubitum Geodæticum* 15 unciarum (qui comparet in Chartâ MS Sinicâ,) tribus unciis excedentem alterum Cubitum quo in metiendis pannis utuntur. At cùm ipſe (ut fatetur) dictum murum nunquam vidit, ſed ab aliis informatus fuit illum murum in altitudine habere 15 Cubitos, ille de Cubito pannario ſibi noto perperam intellexit informatorem ſuum, qui proculdubiò voluit Cubitum Geodæticum: quamvis & hoc pro dicti muri altitudine quam concipere debemus, ſit valdè parum; cùm quivis ſaltator talem & tam humilem murum facilè tranſilire poſſit.

Nec tantùm in quantitate *Cubiti*, ſed & in quantitate τȣ̃ *Li* (per quem muri & omnium diſtantiarum longitudinem metiuntur,) æquè inter Miſſionarios diſcordatur; quod miſerum eſt videre: quomodo enim tam aliarum rerum quàm celeberrimi iſtius Muri longitudinem veram nos docebunt, cùm in quantitate menſuræ per quam metiendus eſt, inter eos diſcordetur? In his taxandi ſunt *Magailhanes*,

Alvarez, Trigautius, Semedo, aliique; qui quamvis alia multa benè dixerint, tamen in iſtis communis uſûs rebus errarunt, & ne quidem Scaccarium luſorium rectè deſcribere potuerunt. Meliùs autem & quidem optimè de rebus Sinicis ſcripſit D. *le Compte*, quantum ex brevi intuitu judicare licuit.

Deinde (quod jam præcipuè nos tangit,) in Chinenſium Anno ſtatuendo peſſimè errarunt Miſſionarii aliqui, ex quorum errantium numero excipiendus eſt *D. Couplet* cum quibuſdam aliis, & *D. Verbieſt* qui Sinicum Annum rectè ſtatuit. Nam cùm inter Chinenſes pauci præter Aſtronomos & Chronologos ſciant Annum Solarem eóve utantur, & ſolus Annus Lunaris ſit in vulgari uſu apud populum, Miſſionarii (ut ex D. Coupleti Præfatione conſtat,) tempus Mundi & Imperii numerant per Annos Lunares; contrà quàm faciunt Chinenſes ipſi, quippe quod fieri nec debet nec poteſt, cùm tales non ſint Anni completi & perfecti, ſed deficientes, & minores Annis Solaribus, cum quibus abſque triennalibus menſis integri Emboliſmis æquari & co-extendi non poſſunt. Anni quidem Solaris initium in medio Aquarii, reſpicit tantùm illud Dodecatemorion, non autem aliquem Stylum Europæum, ut nec Aquarii ſtellas quæ egreſſæ ſunt in Dodecatemorion Piſciûm; numerando (ut fieri ſolet) Signorum Dodecatemoria ab interſectione Æquatoris & Eclipticæ, donec ad idem punctum redeatur in fine Piſcium. Sed alias eorum incurias & hallucinationes omittendo, oportet nos properare ad eas quæ ſpectant ad Anni Lunaris initium in præcedente Opere traditum, ubi diſcordantes aliquot Miſſionariorum ſententias inter ſe collatâs videre potes; nolo heic repetere.

Ad præſentem itaque ſcopum ulteriùs & magis ſpecialiter ſpectare videntur ea quæ leguntur in Martinii Hiſtoriâ Sinicâ. Quamvis enim is fuerit Vir Magnus qui multa præclarè dixit, ſua tamen habet *παροράματα*, quorum præcipua in hac parte (ut meliùs examinentur,) in ipſius verbis citabo, & deinde in ea animadvertam. Is ergò in dictâ Hiſt. Sinicâ p. 18 ſic diſſerit, *Hoam-ti Imperator* [1] *Cyclum Sexagenarium invenit, qui Cyclus* 60 *annorum; quo ſpatio decurſo, idem Anni nomen redit. Et licet non eodem tempore fiat Luminarium Conjunctio, ſed trium ferè dierum ſit diverſitas; nulla tamen* [2] *Intercalatione, nec Cyclo noſtro Novemdecennali opus habent. Nam Planetarum motus in annos ſingulos denuò computant, interque ſe componunt. Non enim habent, neque adeò tolerant perpetuas Ephemerides, ſed ſingulis annis novas*

cudunt

cudunt in ſingulos dies, --- *Unde unius Horæ & Minutorum aliquot Anticipatio,* (*quæ Aureo noſtro numero Novilunia inſerit,*) *ipſis in annuâ computatione reponitur: Annum verò jam inde à tanto tempore* [3] *Lunæ-Solarem habent. Menſes item admittunt Abundantes, Deficientes, atque* [4] *Communes. Admittunt Menſes* [5] *Emboliſmæos; ita tamen ut non Menſem aliquem certum* [6] *intercalare ſoleant, ut olim Judæi* Secundum *ad id ſepoſuêre; ſed uſitato ſibi Calculo inveniunt quem faciant Intercalarem. Nam* 12 *Signa Zodiaci ſic ordinata ſunt, ut* [7] *Piſces ſemper in primum Menſem, Aries in ſecundum, alia Signa deinceps in alios Menſes incidant; ita ut nullus à proprio ſibi Signo vacuus abire poſſit. Quia verò altero vel tertio anno contingit, ut Menſis aliquis à Signo ſibi attributo excidat, hinc Menſis ille eâ ratione intercalatur, ut Nomen ab antecedente* [8] *Menſe capiat, ex quo dein Signum ſubſequens in debitum Menſem cadit. Totus Cyclus Annos Emboliſmæos viginti duos continet: reliqui ſunt vel Communes, vel Deficientes, vel Abundantes.* Deinde p. 21. *Tempore* Chuen-hio *Imperatoris LXXVIII* (*qui circa* 2513 *annis ante Chriſtum floruit,*) *fuit Calendarium toto regno publicatum receptumque. Scripſit etiam Ephemerides* 5 *Planetarum,* [9] *quos, dum imperabat, omnes in cœlo conjunctos vidit eodem die. Et hunc diem primum illius Anni eſſe voluit,* (*prout Author Sinicarum rerum in Conſtellatione* She *dictâ indicat;*) *quæ nunc circa Gradum decimum octavum Piſcium incipiens, ad quartum uſque Arietis extenditur.* --- p. 22. *Hic ergò Imperator primum Anni diem, & Menſem illum deinceps haberi voluit, quo Luminarium Conjunctio decimo quinto gradui Aquarii proxima fieret, quod etiamnum obſervatur à Sinis. Hoc verò potiùs tempore quàm alio, Annum ordiuntur, quòd, ubi Sol circa medium Aquarii verſatur,* (*ut ipſi dicunt*) *tunc primùm omnia vernare incipiant.* --- *Non negaverim apud Sinas non idem Anni fuiſſe ſemper initium, ſed pro variorum Imperatorum voluntate varium. Tria tamen universè illius initia agnovêre; tria namque præcipua Puncta in Horarum Circulo pro illuſtrioribus habent: ſcil. Mediam noctem, in quâ Cœlum; primam à mediâ nocte Horam, in quâ Terram; ſecundam denique à noctis medio, in quâ Hominem natum memorant. Mediæ nocti Caprum aſſignant, primæ Amphoram, ſecundæ Piſcem: ita tamen ut una Hora Sinica duas noſtrates complectatur. Circulum enim Horarum fixum cogitatione depingunt in cœlis,* (*quemadmodum nos Circulum ſemper apparentium maximum,*) *quem in* 12 *æquales partes ſecant, Horáſque totidem.* --- *Iiſdem Horis Zodiaci Signa ea, quam ſuprà notavimus ordine aſſignant.* p. 287.

Hen-chiun

Hen-chiun *ruſticorum Feſtum primo Vere cùm Sol medium Aquarii ſignum ingreditur, à Sinis magnâ pompâ & multis cæremoniis etiam à Primoribus celebratur.* Hoc fit ut vulgus Agriculturam eo alacriùs ſuſcipiat eamque lubentiùs colat.

In hæc Martinii præcedentia, ſequentes facimus Obſervationes. Et primò in Sinico Anno deſcribendo errat in genere: nam cum Sinenſes habent duplicem Annum, *Solarem* & *Lunarem* à ſeinvicem diſtinctos & diverſos, iſte Autor hoc ignorare videns, deſcribit Sinenſium Annum eſſe unicum & ſimplicem, quem *Lunæ-Solarem* vocat, nomine monſtroſo & prorſus inaudito. Hoc modo ſtatuit Annum partim Solarem & partim Lunarem, qui reverà eſt nullus nec talis à Sinenſibus admittitur: nam cùm hi Anni ſint à ſeinvicem diverſi, ſub unâ eâdemque deſcriptione cadere nequeunt, quippe quod ſit impoſſibile. Ille autem Annum ſuum monſtroſum deſcribendo, præcipuè deſcribit Annum Lunarem, & ſubinde admiſcet quædam ad Annum Solarem pertinentia; & hoc modo utrumque Annum confundit, & verè deſcribit nullum. Et quamvis hæc in genere dixiſſe ſufficiant, nos ad particulares exceptiones deſcendemus, ut Lector eò faciliùs de eis judicium facere valeat. Et quidem ad Numerum primum quem notavimus, [1]: Imperator *Hoang-ti* (ſic enim ſonandum eſt ejus Nomen,) inſtituit Cyclum Sexagenarium; ſed per quem Annos Solares computant, non autem Lunares quos Martinius hic præcipuè deſcribere videtur. [2] Negat Intercalationem, quam tamen Num. 5 & 6 mox admittit, prout debet; ſed ſibi interim non conſtans, contradictionis taxandus eſt: eum tamen in hoc ſequitur Caſſini. [3] Abſurdiſſimè ſtatuit inauditam Anni ſpeciem dictam *Lunæ-Solarem*, de quo ſuprà dixi: iſtam autem abſurditatem ſolvere cupiens D. Mullerus, putat quòd fortè talis Anni *Quantitas* ſit Solaris, & *Modus* Lunaris; quæ conſiſtere non poſſunt. Deinde in iſtum ſuum Annum admittit trium generum Menſes *Abundantes*, *Deficientes*, & *Communes*. Agnoſco quidem in Anno Lunari dari Menſes *Abundantes* & *Deficientes* alternatim: at in Calendario Sinico non cernuntur Menſes *Communes*. Nobis autem ſubolet quid ſibi velit, nempe *Menſes Solares*, qui ad aliam Anni formam pertinent: ſed hoc ei non innotuit. [7] Rectè ſtatuit Piſces ſemper in primum Menſem incidere: ſed mox infra ponit Anni initium in 15 Aquarii, quaſi etiamnum obſervetur à Sinis; quod falſum eſt, & præcedentibus contradicit: nam ſi olim id factum fuerit ab Imperatore *Chuen-hio*, hodiè tamen non

fit.

fit. [8] Fortè is autumat eſſe ut apud Hebræos, ubi *Adar ſecundus* intercalatus denominatur ab *Adar primo*; at fallitur, cùm Menſes Lunares non habeant Nomina, ſed ſolo Numero à ſeinvicem dignoſcuntur: intercalatus autem Menſis ſemper audit *Shun*. Hæc ſunt pauca ex multis, quæ omnia nunc perſtringere longum. [9] Heic miſſum facientes D. Martinium, tangemus prædictum Imperatorem Sinicum, propter Anni ſui initium malè fundatum; cùm fortè dicta Conjunctio quam putarat, prædicto tempore non acciderit. Nam in D. Caſſini Appendice ad Louberum p. 257, legitur ſequens Obſervatio: viz. *Comperimus quòd Saturnus, Jupiter, Venus, Mercurius, & Luna conjuncti fuêre in dictâ Conſtellatione Chinenſi (dum Sol eſſet in 10 Aquarii,) anno 2012 ante Chriſtum, 26 Februarii ſec. Computum Julianum, at 9 Febr. ſec. Computum Gregorianum: & quòd ſequente die (viz $\frac{10}{27}$ Febr.) horâ ſextâ matutinâ contigit Conjunctio Lunæ cum Sole. Et hæc fortè fuerit illa quæ accepta fuit pro Epochâ Annorum Sinicorum.* Sic ille. Ex quibus colligimus dictam 5 Planetarum Conjunctionem contigiſſe 500 annis citra tempus in Chinenſium Hiſtoriâ deſignatum, adeóque fefelliſſe eos Obſervationem ab imperitis factam. At (Caſſini veniâ) 26 Febr. in Computo Juliano, debuerat eſſe 16 Febr. in Computo Gregoriano: aut 9 Febr. Greg. debuerat eſſe 19 Febr. Juliani. Videant autem qui in hac Arte peritiores ſunt, qui magis accurato calculo rem totam pleniùs expiſcari & de eâ judicare norunt.

IX. Pag. 236. Lingua Perſica (ut vides,) Angelorum nominibus abundat; ut & Hebraïca, ſi Judæis fides: & ſic lingua Arabica. Quoad Angelorum nomina, ea quæ reverà talia ſunt, (apud illas Gentes quæ S. Biblia amplectuntur,) ex ipſis Bibliis petita ſunt, ut *Michael*, *Gabriel*, &c. Alia à Rabbinis conficta & ad horum normam compoſita, in Europæorum Libris circumferuntur. Et ut dantur nomina Bonorum Angelorum, ſic & Malorum ſeu Diabolorum; uti conſtat ex nomine *Beelzebub* qui Diabolorum Princeps; & ex Chriſti quæſito, *Quid eſt nomen tuum?* cui ab illius *Legionis* Duce ſtatim reſponſum eſt nomine numerum indicante. Ea quæ in S. Bibliis nomina, fortè non fuerunt à Deo impoſita, (cum is vix vocet Angelos ullis nominibus,) ſed ea pro natâ aliquâ occaſione ſponte aſſumpta ſunt ab ipſis Angelis, qui talia nomina ſuæ naturæ ſuóve Officio adaptaſſe præſumantur; ut, *Ego ſum Gabriel*, &c. Sed cùm cœlites (prout nobis videtur) nec inter ſe nec cum Deo utantur ſermone aut loquelâ, conſtat talia Nomina aſſumpta fuiſſe noſtrî causâ, condeſcendendo ad captum

noſtrum, cùm nobis diſtinctionis gratiâ Nomina ſint neceſſaria: illi autem inter ſe aliam converſandi & intelligendi rationem à noſtrâ prorſus diverſam & nobis inexplicabilem habent. In Angelis itaque tam Nominum quàm externarum Formarum aſſumptio, eſt tantùm in accommodationem ad captum humanum; cùm in cœlo nec Nomina nec externas Formas habeant, nec inter Deum & illos unquam eſt ſermocinatio affâ voce aut diſertis verbis in ullâ Linguâ, ſed tantùm communicatio per intuitum ſeu mentalem quandam intuitionem & intelligentiam nobis incognitam. Ideóque futilis eſt quæſtio, *Quænam lingua erit in cœlo, an Hebraica vel alia?* cùm ibi non futura ſit ulla lingua nec Hebraica nec alia. Sed quamvis Beatorum Animabus in cœlo non neceſſarius ſit Sermo, refectis tamen corporibus in novâ terrâ à Divo Paulo memoratâ neceſſarius erit. Quænam itaque in terrâ renovatâ & reparato Mundo futura ſit lingua (in omnium rerum reſtitutione,) poteſt eſſe quæſtio. Si autem in cœlo nullæ ſint voces nec ſoni, ſed altum ſilentium & perpetua tranquillitas, illæ *Laudes* & *Cantationes* & *Celebrationes* quæ in Sacris Scriptis memorantur, non factæ nec faciendæ ſunt audibiliter & vocaliter, ſed intelligibiliter & intentionaliter & mentaliter per exertionem Divinam & intelligentiam pluſquàm humanam, quâ Creaturæ ſuum Creatorem intuebuntur & agnoſcent & intelligent, & viciſſim ab eo agnoſcentur & intelligentur. Ut enim voluntas Divina eſt & erit peculiari modo hominibus revelata & illuminatis mentibus inſpirata, ſic etiam à noſtrâ parte Dei Laudes erunt tantùm cordialiter, ex abundantiâ gaudii in illo, eſſendo Beatificæ Viſionis fruitione felices. Nam Deus qui *Mens pura*, aliorum omnium *mentes à longinquo novit* abſque loquelæ ſono: cùm habere opus Sermonis, argueret (quod abſit!) imperfectionem in Deo. Ille quidem aliquando per ſe aut Angelos dignatus eſt vocem aſſumere & fingere ſeu imitari, & audibiliter loqui, gratiâ hominum, qui alia & altiora quàm quæ audiverint, non capiunt; & quæ non viderint, mente non concipiunt nec comprehendunt, nec adæquatam de eis notionem habere poſſunt. Sed tandem quando mentis oculi erunt aperti, & anima divinâ inſpiratione & cœleſti inſtinctu informata, tum omnia erunt nobis patentia & oculis noſtris conſpicua, & Spiritus jam inviſibiles tunc ſuâpte naturâ erunt nobis viſibiles, ſubſtantialem & rationalem eorum Formam videndo. Chriſtus quidem & Beati homines qui jam in cœlo corporaliter exiſtunt, habentes ſermonis organa, proculdubiò poſſunt

naturaliter

naturaliter loqui; ſed eis non eſt opus loquelæ, quia *cognoſcunt prout cognoſcuntur*, & alio modo vident & percipiunt ut Angeli Dei.

Et ut de Angelorum nominibus, ita etiam ſentiendum eſt de Nominibus Stellarum, (ut *Aſh* & *Aïſh* & *Cheſîl* & *Arcturus* & *Orion* & *Pleiades*, &c.) ſcil. quòd non à Deo, ſed ab aliis pro arbitrio impoſita fuerunt. Nam quamvis Deus dicatur *noviſſe ſtellas & eas omnes nominibus ſuis vocaſſe*, his verbis non intelligitur omnes Stellas habere nomina particularia, ſed quaſi haberent tantùm declaratur maxima Dei potentia, quòd ſc. in genere omnia novit etiam hominibus impoſſibilia; & pro exemplo, quòd particulariter novit Stellas, non tantùm majores, ſed & minores, quamvis ſint multæ myriades nobis incognitæ & indiſtinctæ quæ viam lacteam faciunt & implent. Non tamen per aliqua nomina à ſe impoſita eas novit, cùm Deus non utatur prolato ſermone aut colloquio ullo (niſi ex miſericordiâ erga homines,) nec eo opus habet, quod in illo (ut dictum) imperfectionem argueret: nam illius *velle*, eſt loqui & præcipere; & illius *velle ſcire*, eſt reverà ſcire. Deus quidem novit ſtellarum nomina à nobis impoſita, (quamvis eis non utatur,) quia eſt omniſcius: nos autem earum paucis eiſque majoribus impoſuimus nomina, cùm reliquæ earum turbæ ſint innominatæ. Si quis Stellis daret ſecundùm earum naturam nomina, in genere eas vocaret *Terrellas*, & in ſpecie *has vel illas Terrellas*; cùm ſint Corpora opaca quale eſt Terra, & earum lux ſeu ſplendor ſit accidentalis à Sole mutuatus; ſintque ſicut totidem Mundi, non quidem habitati, ſed habitabiles, ſi Deo aliquando videbitur.

Quoad Angelorum nomina apud Perſas & Chinenſes & quaſcunque nationes S. Biblia non amplectentes, ea non ſunt profecta ab ipſorum Angelorum ore, ut *Ego ſum ὁ δεῖνα*, ſed ſunt prorſus pro arbitrio hominum qui ea excogitarunt & ſuæ hypotheſi aptarunt. Perſica nomina ſuprà exhibentur. Sinica in ſuo Calendario extant, ubi inter alia ſunt *Çan-tchegh*, & *Çen-shu*, & *Po-sû*, & *Liè-ſû*, qui 4 anni quadrantibus præſunt. Hoc modo de eis quæ ardua & ſuprà nos ſunt, loqui tentavimus: ſi quis nobiſcum non ſentit, liberum eſt ei judicium. Difficile eſt de Deo ſatis dignè loqui: ſi quid de eo indignum protulimus, ipſe pro infinitâ ſuâ miſericordiâ imbecillitati noſtræ condonet, & conatibus noſtris faveat, ut ſemper id quod eſt Θεοπρεπὲς de Deo loquamur ἀνθρωποπαθῶς.

X. Pag. 257. Planta *Bahman* ſeu *Behmen* (cujus Radix Officinis *Ben*,) hactenus fuit Europæorum Botaniſtarum crux, eóſque omnes

fruſtrà exercuit. Ea autem cùm ſæpiùs memoretur in religioſis cæremoniis Perſiſmi veteris, viſum eſt operæpretium in medium adducere illam ejus deſcriptionem quæ extat in Libris orientalium: quamvis & horum aliquos de eâ etiam erraſſe comperimus. Priùs verò monendum eſt, quòd excellentiſſimi Rawolfii deſcriptio hujus plantæ non concordat cum eis quæ ab Orientalibus dicuntur; unde eum in Itinerario ſuo vel errâſſe reor, (dum malè informatus fuerit ab ignorante aliquo homine cui verum *Behmen* non erat notum,) vel aliàs Syrorum *Behmen* diverſum eſſe ab eo Perſarum ſuſpicor; cùm aliam longè diverſam herbam deſcribere videatur. Igitur in Rawolfio Rayi p. 235 legitur, *Apud aquarum effuſiones* (*ubi tempore pluvioſo aqua deſcendit à monte Libano,*) *invenitur verum* Behmen album Arabum, *quod hodie vocatur* Behmen ábyad, *uti rubrum vocatur* Behmen áhmar, *quod invenitur prope alterum.* ---*Hoc erat quando planta tempore fere confecta & conſumpta fuerat, relictis tamen in eâ aliquot viridibus foliis. Adeò ut videatur ferre hyemem, & gradatim nova emittere folia quæ veteribus ſuccedunt. Folia autem ſunt longa, magna, & acuminata, ferè ejuſdem magnitudinis, acuminis, & craſſitiei cum illis Pyri arboris. Inferiùs partim ſuper caulibus habentur Quatuor folia multo minora, binatione è regione ſuiinvicem ſita. Quædam etiam folia reperiuntur ſuper multis rotundis caulibus cubitalibus ex eâdem radice pullulantibus, quorum ſuperiora arctè adhærent dictis caulibus, perinde ac videmus in Smyrnio Cretico. In ſummitate emittit oblongas ſquamoſas fibulas, (quarum ſingulæ ſunt in peculiari caule,) unde ejuſdem coloris flores enaſcuntur. Valdè longam habet radicem, è cujus ſummitate pullulant magni rami, ita densè ſeu confertim conſiti ut tandem ſeparari & tranſplantari poſſint. Aliàs autem radices habent pauciſſimas fibras, adeò ut glabræ eſſe habeantur; & ferè ejuſdem lentoris & flexibilitatis cum eis Glycirrhizæ, quibus valdè ſimiles ſunt in magnitudine & colore; niſi quòd hujus radix ſit aliquantulùm candidior & non tam recta. Sed cùm Avicenna faciat mentionem rugarum ejus, opinor eum potiùs loqui de ſpecie majore, cujus radices ſunt rugoſiores & lentiores, & (per quantitatem ſpithamæ) videntur corrugari ætate & lignoſæ eſſe, & hoc modo conſumptæ & exiccatæ; quamvis eæ interim intus ſucculentæ & flexiles ſint, retinentes colorem ſuum naturalem.* Hactenus ille. Avicennam verò citando, confuſionem parit, cùm *Behmen* Avicennæ & *Behmen* Syrorum ſint plantæ prorſus diverſæ. Cùm autem *Ahmed Ibn Phadl* (ut in ſequentibus videbitur,) dicat

ſuum

ſuum *Behmen quod eſt Perſicum*, copioſè naſci in montibus Syriæ, inde ſequetur ut vel duplex *Behmen* naſcatur in Syriâ, vel ut ille eâ in parte fallatur in nomine τȣ̃ *Behmen Syriaci*, quod fortè nomine conveniens, re autem diverſum ſit. Ideóque quamvis ſit D. Rayi ſententia (in ſuo Indice poſt Rawolfium) *quòd fortè ſit Serratulæ affinis ex* C. B. &, *quòd* (ex ſent. Rawolfii) *in humidis & umbroſis locis naſcatur ad pedem montis Libani*; atque aliorum opinio quòd fortè ſit *Scorzonera* [viper's-graſs,] probabile faciant de *Behmen Syriaco*, tamen nil valent quoad *Behmen Perſicum*, quod mox deſcribendum venit. Et quidem *Serratula* Anglicè eſt Germander.

Sunt etiam ex orientalibus qui de hac plantâ errarunt: nam illi etiam ſubinde ſuos errores habent. Exempli gratiâ, in Libro *Nim. Laud.* ex Scribæ (ut videtur) errore perperam Turcicè legitur, بهمن بر چچکدر زعفرانه بگزر وبعضلر زعفراندر درلر *Behman eſt flos Croco ſimilis : & ſunt qui dicunt Crocum eſſe.* Iſte autem errando deſcribit *Cnicum* : nam orientalium nemo alius *Behman album* ullum unquam Florem habere comperit. Aliqui ex Arabibus minùs rectè dixerunt *Behman album* (de radice ejus loquentes) eſſe *Paſtinacam* & *Behman rubrum* eſſe *Carotam flavam*. Alii ex iis volunt *album* eſſe radicem τῆς سوسن ابيض *Iridis albæ*, & *rubrum* eſſe radicem *Iridis flavæ*. Hiſce autem miſſis, ejus deſcriptionem dabimus ex magis authenticis autoribus in eorum verbis : & imprimis *Ibno'l Cútbi* in Libro *Malayéſa*, ejus radicem Arabicè deſcribit ſeq. modo, بهمن اسم فارسي بدوآ خشبي وهي عروق وهي صنفان احمر وابيض و احمر مفتولة ومعوجة فيها صلابة والاحمر منها قشره احمر الي السواد و باطنه في حمرة دون قشره والابيض ظاهره و باطنه سواء وهما حاران يابسان في الثانية و فيهما رطوبة فضلية لزجة والاحمر اقوي حرا من الابيض واجودهما المجلوب من نواحي ارمني و خراسان و اجود الابيض النقي الصلب الرزين و اجود الاحمر الصافي الحمرة الرزين و كلاهما طيب الرائحة لزج المذاقة وفيهما جميعا قبض ما و شربته الي مثقالين---*Behman eſt nomen Perſicum Medicamenti lignoſi quod conſtat Radicibus. Eſtque duorum generum, rubrum & album : & rubrum eſt contortum incurvum, cui ineſt durities ; ejuſque cortex eſt ruber ad nigredinem vergens, & in-*

terior ejus pars minùs rubet quàm Cortex. In albo interiores & exteriores partes ſunt æquales. Ambo ſunt calida & ſicca gradu ſecundo. In eis quoque eſt humiditas ſuperflua glutinoſa. Et rubrum eſt magis calidum quàm album. Horum optimum eſt id quod affertur ex oris Armeniæ & Choraſân. In albo melius eſt clarum, durum, & ponderoſum: in rubro melius eſt illud clarioris rubedinis & ponderoſum. Ambo ſunt aromatici odoris & glutinoſi guſtûs: & in utriſque eſt aliquid ſipticitatis.---Doſis eſt uſque ad duas Mithcâl. Hoc modo deſcriptam habes radicem: at totam hanc plantam deſcribit *David Antiochenus* ſequente modo, بهمن نبات فارسي جبلي يقوم علي ساق نحو شبر ويبسط اوراقا ملتفة بلا زهر ويدرك في تموز وهو نوعان احمر ظاهرا لسواد و ابيض كذلك عند الشريف وقال غيره قشره كباطنه في البياض وكل من نوعين اصله كالجزرة مفتول خشن حار يابس الابيض في الثانية والاحمر في الثالثة *Behman eſt herba Perſica montana, quæ ſurgit ſuper caulem ſpithamalem, & expandit folia conſerta* [ſeu *convoluta*] *abſque flore. Et matureſcit in Tamûz. Eſtque duorum generum, Rubrum quod exteriùs vergit ad nigredinem; & Album ſic etiam eſt ſecundùm Al Sherîph. At alii ajunt Corticem ejus eſſe ſicut interius ejus in albedine. Utriuſque generis Radix eſt ſicut Paſtinaca, contorta & aſpera. Calidum eſt & ſiccum: ſcil. Album ſecundo & Rubrum tertio gradu.* Sequuntur ejus virtutes multæ, quas prætereo. Sed dictus Author loquitur quaſi non vidiſſet Plantam.* Omnium autem magis copioſè & accuratè quaſi ex autopſiâ eam deſcribit *Shihâboddîn Ahmed Ibn Phadl*, idque في النبات ليس له ساق يتخشب *in claſſe herbarum quarum caules non ligneſcunt*, ſequente modo, بهمن نبت معروف و هو نوعان احمر وابيض وهما جميعا عروق فالاحمر منه يقال كف آدم قشره زايدا بحمرة و باطنه اقل حمرة و طوله نحو الشبر معقد في غلظ الابهام منابح علي وجه الارض و له اصول غايرة كاصول الفجل فيها الاعوجاج وورقه شبيه بورق الخباري في وسط الورقة خمس نقط حمر والابيض منه ورقه شبيه بورق النخلة متكاثف يعلو نحو شبرين مذاقه طيب لزج ما وفيه بعض قبض وكلاهما طيب الرائحة ينبت كثيرا بجبال الشام وغيرها حار يابس و قيل رطب والاول اصح والشربة منه درهمان يقوي

يقوي القلب جدا وينفع من الخفقان البارد ويزيد في المني زيادة بينة ويهيج الباه ويسمن *Behman eſt planta notiſſima, duorum generum, quæ ambo ſunt Radices, quorum rubrum vocatur Caph Adam* [ſeu *manus hominis :*] *ejus cortex intensè rubet, & interius ejus eſt minoris rubedinis. Longitudinis eſt ſpithamalis, nodata, craſſitudinis pollicaris; repens ſuper terram. Habet radices flexiles ſicut radices Raphani: & in eis eſt curvitas. Folium ejus refert folium Malvæ, in cujus medio ſunt 5 Maculæ rubræ. Ejus genus album habet folia ſimilia foliis AlChúllæ, denſè conſerta : creſcit ad duas ſpithamas : guſtus ejus eſt aromaticus cum quâdam glutinoſitate : in eo eſt etiam aliquid Stipticitatis : & utrumque genus eſt aromaticum. Naſcitur in montibus Syriæ aliiſque. Eſt calidum & ſiccum, vel ut dicitur humidum : ſed prius eſt rectius. Doſis ex eo eſt 2 Dirhem. Valdè confortat cor, & conducit contra cordis palpitationem frigidam. Auget ſperma augmento manifeſto : excitat venerem, & impinguat.* Hinc Rawolfius videtur ſeductus, aliam plantam ab hac diverſam deſcribendo.

XI. Pag. 296. *Ribâs* eſt herba Europæ prorſus peregrina & hactenus noſtris Botaniſtis ignota. niſi quòd eam in Oriente viderint Rawolfius & Thevenotus. Sed Europæorum *Ribes* ſeu *Pſeudo-Ribes* eſt notiſſimus Frutex, qui eodem nomine gaudet, quia ejus Fructus ſeu Baccæ cum eis veri *Ribâs* colore atque aciditate conveniunt. Pſeudo-Ribeſii fructus apud nos eſt trium generum, ruber, albus, & niger, quorum hic ultimus potiùs ad medicinam quàm ad eſcam valet, nauſeam creans. Talis fructus Anglis dicitur **Corants** ſeu *Corints*, eodem nomine quo uvæ Corinthiacæ etiam vocantur; idque propter externam formam, quamvis ſapore & magnitudine differant. Prætereà (quâ in re falluntur aliqui,) Corinthiacæ ſunt uvæ veræ quæ naſcuntur in vite, Ribes verò in Frutice notiſſimo; cujus tamen folia (cum minoritate ſuâ) ſunt quodammodo Pampinoformia. Iſte Frutex (ſi permittatur) creſcet ad duplam vel triplam ſtaturam humanam : & (ut ait *Simon Paulli* in *Quadripartito Botanico*,) ſponte naſcitur in Sylvis Norwegiæ, ubi vocatur **Ribs**; & eodem nomine etiam in Sueciâ, ubi datur tam Hortenſis ſeu dulcior quàm Sylveſtris ſeu amarior;& fructus inſuper alio nomine dicitur **Wine-fragen**, i.e. *Fraga vinaria*, quia ex eo parari ſolet *Vinum Ribeſium* ut in Angliâ. A Septentrionalibus itaque factum eſt ut dictus Frutex ejuſque Fructus vocetur eodem nomine cum Herbâ *Ribâs*; idque (ut dictum) quia hæc

hæc duo planè conveniunt in Fructu ejúſque formâ & guſtu atque temperamento.

D. Ludolphus qui in Cæſaris Moſcovitici horto huic fruticem vidit, me certiorem fecit de ejuſdem Ruſſico nomine Смородина *Smoródina*. In ultimâ Edit. Calepini ſub Tit. *Rhibis*, adducitur hujus fruticis nomen Σίσαμον: ſed unde deſumptum non dicitur; nam in Græciâ aut quâvis calidâ regione (ut puto) non naſcitur nec *Ribes* Europæorum nec *Ribâs* Aſiaticorum. Et tamen *Hobeiſh Al Tephlîſi* in *Tacwîm Al Adwîya* (ſeu Simplicium Libro quadrilingui) prætendit *Ribâs* linguâ Græcâ veteri vocari فيوصيمين *Phiòſimîn*, & linguâ Rumææ يغميصي *Yagmîſe*; & apud Golium legitur يعميصا *Yaamîſe Syris eſt idem quod Ribâs*: nempe hæc duo non ſunt Græca, ſed corrupta pro Syriaco hujus plantæ nomine ܚܡܝܨܐ *Amîtſe* in plurali, cujus ſignificatio petita eſt ab Arabico حمض *acidum eſſe*, unde حميض *Hamîds acidula quævis herba*. Uſitatiſſimum hujus herbæ nomen Arabico-Perſicum per Orientem, eſt ريباس *Ribâs* ſeu ريواس *Rivâs*, vel ريباج *Ribâgj* ſeu ريواج *Rivâgj*: apud *Bar-Bahlûl* minùs rectè ſcribitur ريباش *Ribâſh* ſeu ريواش *Rivâſh*. Circa *Iſpahân* ſonatur ليواس *Livâs*, cum *s* pro *r*. Quin & nomen *Ribâs* aliquando minùs propriè per analogiam quandam, pro aliis etiam acidis plantis uſurpatur; ſic *Nim. Laud.* ريباس وريبـاج قوزي قولاغي وفدان واشخون ددكاري اوندر اكشركدر *Ribâs ſeu Ribâgj eſt Kôzi-Kolághi, & Phidân, & Aſhchûn, planta ſubacida.* Horum ultimum *Aſhchûn* eſt Perſicum *Ribâſi* nomen: *Phidân* eſt *planta novella* ſeu *ſurculus* in genere; heic autem particularem aliquam acidulam notare videtur. *Kôzi-Kolághi* ſeu *auris agnina*, eſt *Oxalis*, quæ ob aciditatem vocatur *Ribâs* catachreſticè ſeu impropriè. Apud *Ruſtem Al Maulavi* in voce *Ribâs*, pro *Phidân* malè legitur فراز *Phirâz* ex ſcribæ erroribus quibus ille Liber ſcatet. Alterum hujus *Ribâſi* nomen Perſicum eſt جكري *Gjigheri*, i. e. *Jecorina*, fortè propter obſcuram rubedinem in foliis. Sed potiſſimum ejuſdem nomen Perſicum (ut dictum) eſt اشخوان *Aſhchuân* ſeu اشخين *Aſhchûn* ſive *Iſhchûn*, vulgò ſed malè اشخون *Aſhbachûn*. Apud *Turgjumân* Arabicum legitur, ريباس اشغون يا برجلق يا ات كسرتي. *Ribâs eſt Uſhghûn*, aut

aut [Turcicè] *Bergjalùk*, *aut Herba Coſrois*. Sic enim (vel ſeriò vel joco) vulgus refert eum hanc plantam è terrâ elicuiſſe & evocaſſe: hoc enim ultimum nomen pendet ab Hiſtoriolâ quæ tam alibi quàm in Libro *Mugj*. p. 189 Perſicè legitur, ubi etiam hujus Icon talis qualis exhibetur, ريباس نباتي كوهيست از سنك سخت برويد وكويند كه تاثير رعد بود و چنين كويند كه اين سخن در پيش كسري بگفتند يعني آنكه ريباس از تاثير رعد بود ودر آن وقت ريباس كم بود و كسري كفت بر كوه آب رش كنيد وطبل بزنيد تا ريباس بر آيد اين از بهر آن كفت تا اين سخن را مسخف شمردند. *Ribâs eſt herba montana ex ſaxo duro excreſcens: & dicitur eſſe ex impreſſione Tonitrui. Cùm hoc dicerent coram Coſröe,* (*quòd ſc. Ribâs eſſet ex impreſſione Tonitrui,*) *& Ribâſi penuria eo anno eſſet, Coſroes* [ſubridens & jocosè] *dixit, Super montem ſpargite aquam, & tympanum pulſate ut exeat Ribâs. Hoc ideò dixit ut illud dictum nugatorium reputarent.*

Et profectò ex omnibus Syriæ locis quotannis turmatim prodire ſolebant ad montes ad colligendum hanc plantam, de quâ re *Abdollatîph* in *Hiſtoriâ Ægypti* deplorabilem narrat hiſtoriolam, ſc. Ducentis unâ vice prodeuntibus ad colligendum *Ribâs* in valle inter duos ramos montis Libani, omnes terræmotu & montium disjectione atque ſubverſione, terrâ obrutos & opertos ſimul periiſſe.

Abu-Hamed Andaluſius inter Codices Huntingtonianos refert, ريباس وهو نوعان شامي وخراساني وهو نبت جبلي لا ينبت الا على الصخر قيل انه من تاثير الرعد *Ribâs eſt duorum generum, Syriacum & Bactrianum: eſtque herba montana quæ non naſcitur niſi ſuper petrâ durâ. Et dicitur eſſe ex impreſſione touitrui*, &c. Et ſic pergit narrare prædictam hiſtoriolam. Quoad hujus Deſcriptionem, apud Ruſtem AlMáulavi legitur, ريواش كلم كبي براوت در الشي در *Rivâſh eſt herba quædam ſicut Braſſica, quæ acida eſt.* Thevenotus pro *Rivâs* dicens *Livâs*, ait *circa Iſpahân naſci hanc plantam quæ habet magna folia ſicut Betæ aut Braſſicæ criſpæ, niſi quòd Livâſi folia ſint magis criſpa. Et quòd Caulis eſt ſicut Cinaræ, valdè acidus, & verno tempore editur pro deliciis.* Cluſius in rariorum plantarum hiſtoriâ, p. 120, ex Rawolfio adducit ſeq. deſcriptionem: *In monte Libâno legitimum* Ribes Arabum *inveni menſe Septembri, tanquam primùm & præter anni tempus erumpens*,

erumpens, ſine flore & ſemine, duobus duntaxat foliis præditum, hirſutis, orbicularibus, Petaſitis foliorum vulgò crediti amplitudine, quæ brevibus ſed craſſis & non minùs ſucculentis quàm ipſi Caules, pediculis inhærebant: è quibus Caulibus fit (quemadmodum in Halebo conſpexi) legitimum Rob Ribes *Serapionis. Gaudet humidis locis: craſſam habet radicem ex nigro purpuraſcentem, longiuſculam, rugoſam, incurvam, & flexuoſam, ſatis ingrati ſaporis: caules (ut præcedente capite monet) penè cubitales, hirſutos, unciam craſſos, virides, infernè (ut etiam Serapio notat) purpuraſcentes.* Quamvis Radices ſint ſaporis ingrati, Caules tamen ſunt ſaporis gratiſſimi. Quòd autem gaudeat locis humidis, eſt contra aliorum omnium ſententiam. Apud D. Golium legitur, *Ribâs eſt Lapathi acetoſi ſpecies, cujus rubicundus acidúſque ſuccus Rob de Ribes dicitur.* Bellonius in Libro *de Coniferis arboribus,* ait *ſe inveniſſe Ribâs in frigidis lateribus Montis Libani, cum 6 aut 7 Lapathi foliis (ſed majoribus & rotundioribus,) ab ipſâ Radice ſurgentibus, cum rubris Baccis racematim dependentibus & è foliorum medio germinantibus, ſicuti fit in Ruſco & Lauro Alexandrinâ.* Nempe ut in Ruſco & Hippogloſsâ & Lauro Alexandrinâ ſeu Lauro Idæâ prodit ſimplex Bacca rubra è foliorum medio, ſic in *Ribâs* ex eodem loco prodit Racemus Baccarum rubrarum. Chadr Ibn Ali refert, ريباس هو كالاضلاع السلق له خشونة وقيل بقلة ذات عساليج غضة حمراء الى الخضرة ولها ورق كبير عريض مدور طعم عيشا نجها حلو بحموضة وهو كثير بالشام و البلاد الشمالية وقيل ليس منه بالمغرب و ينبت با الجبال البارده وذوات الثلوج *Ribâs habet Coſtas ſicut Beta, habetque Scabritiem: Dicitur eſſe planta ſurculoſa, cujus capreoli ſunt rubri ad virorem vergentes. Habetque folia magna, lata, rotunda. Surculorum ejus guſtus eſt dulcacidus. Copioſè invenitur in Syriâ & regionibus ſeptentrionalibus. Dicitur non inveniri in Africâ: ſed creſcit ſuper montibus frigidis nivoſis.* Eodem modo deſcribit Beitharides, idque partim ex *Iſaac Ibn Omrân*, additque non inveniri in Africâ nec in Andaluſiâ. In Libro *Malayéſa* ſeq. modo deſcribit *Ibno'l Cutbi*, ريباس نبات الا يوجد الا بالجبال و البلاد الشديدة البرد و المواضع المثلجة وهو نبات كالسلق له اضلاع وورق ليست كخضرة السلق ويخرج في وسطها ساق عريضة رخصة مملوءة رطوبة حامضة عذبة و عليها زغب خفي وفي نورها حمرة

حمرة ما وفي طعمها مع الحموضة الظاهرة حلاوة ما وقد تزرع في البساتين فيضعف طعمه ولا يذوق بلذة الجيدة *Ribâs eſt planta quæ non invenitur niſi in montibus & regionibus vehementioris frigoris & locis nivoſis. Hæc herba eſt ſicut Beta cum coſtis: ſed foliis ejus non ineſt viror Betarum, & ex eorum medio prodit caulis, mollis, humiditatis dulcacidæ plenus: & ſuper ea eſt lanugo obſcura, & in Flore ejus eſt quædam rubedo: & in guſtu ejus cum aciditate manifeſtâ, eſt dulce quiddam. Seritur quoque in hortis, ſed ſapor ejus eſt debilior, nec eſt in guſtu ejus bonitas.* David Antiochenus ſic deſcribit, ريباس نبت مشهور شبيه بالسلق في اضلاعه وورقه لكنه طعمه حامض الي الحلاوة كرمانين امتزجا و في وسطه ساق رخصة مملوة رطوبة ما وزهر احمر و يدرك بحزيران و وجوده كثيرا بالجبال الشامية و مواضع الثلوج وهو بارد يابس في الثانية *Ribâs eſt herba notiſſima ſimilis Betæ in coſtis & foliis ejus, niſi quòd guſtus ejus ſit acidus ad dulcedinem vergens, ſicut in Malogranatis, commiſtus. In ejus medio eſt caulis mollis humore quodam plenus: & Flos ejus eſt ruber. Matureſcit in Junio: & plurimùm invenitur in montibus Syriæ & locis nivoſis. Eſt frigida & ſicca gradu ſecundo, extinguens calorem,* &c. Et ſic pergit in virtutibus ejus medicinalibus enarrandis. In optimo Libro درهة النفوس والافكار (cujus primum tomum poſſidemus, ſed proh dolor deeſt ſecundus!) qui agit de Synonymis & Homonymis Herbarum & Lapidum & Animalium, Autore *Shibâbeddîn Ahmed Ibn Phadl*, hæc ſequens eſt Deſcriptio: ريباس يقال له زرنيلج وبالسريانيا يغميضي نبت كاضلاع السلق و له عساليج غصنه حمر الي الخضرة ثم يتبيض و له ورق كبار عراض الي استدارة وفي عساليجه وورقه خشونة و اصله هو الراوند الشامي يستعمل إذا لم يوجد الراوند الصيني و طعم عساليجه الحموضة والعفوصة ويسير حلاوة ينبت بالجبال الباردة ذات الثلوج لا سيما بجبل لبنان من بلاد الشام ومنه يجلب الي دمشق وغيره *Ribâs etiam vocatur Zernîlagj & Syriacè Yagmîſe* [ſeu *Yagmîdbe.*] *Eſt planta cum coſtis ſicut Beta; & habet capreolos cujus ramuſculi rubent ad virorem vergentes, & deinde albeſcunt. Habet folia magna lata ad rotunditatem vergentia: & in capreolis atque foliis ejus eſt ſcabri-*

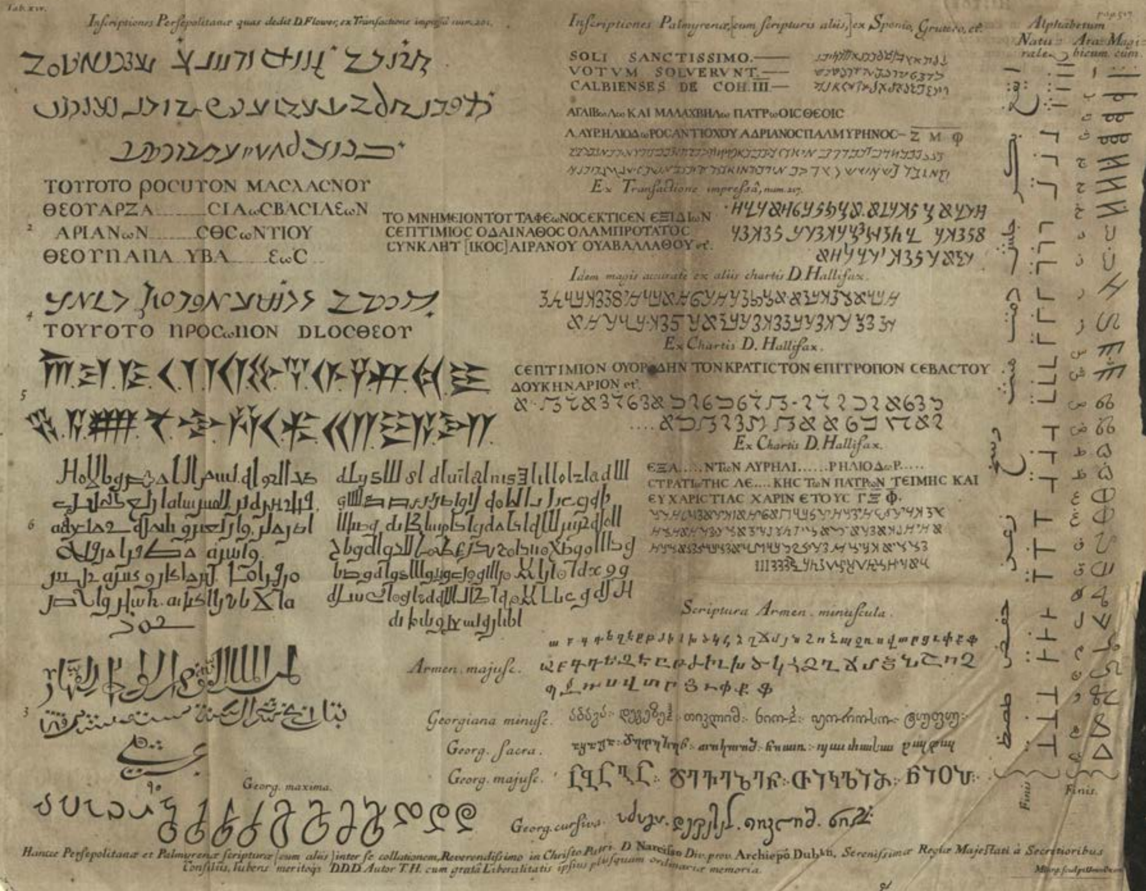
 ties

ties quædam. Hujus Radix eſt Rhabarbarum Syriacum, quod uſurpari ſolet quando inveniri non poteſt Rhabarbarum Sinicum. Surculorum ejus ſapor eſt acidus cum ſtipticitate & aliquantulo dulcoris. Naſcitur in montibus frigidis & nivoſis, præſertim in monte Libano regionis Syriæ. Et inde affertur ad Damaſcum & alia loca. Sic ille, corrumpendo Nomen Syriacum, quod ſuperiùs dedimus verum.

Et jam poſt haſce omnes Arabum deſcriptiones, non poſſum ſatis mirari neminem eorum deſcripſiſſe hujus plantæ Fructum ejuſve meminiſſe, quod præcipuum erat. Præterea inconciliabilis Autorum diſcrepantia in Foliorum & Florum deſcriptione, indicat magnam eorum incuriam; dum Rawolfius cum Petaſite, Arabes cum Betâ, Bellonius cum Lapatho conferunt: ſed quale vult *lapathum*, neſcimus; fortè Hippolapathum. D. Golius exponit, *Lapathum acetoſum orientis*, ſc. *maximum & montanum*. Et *Beitharidi* dicitur, *eſſe Lapathi acetoſi ſpecies, cujus rubicundus acidusque ſuccus ad tertias decoctus, Rob de Ribes vulgo dicitur.* Et poſt haſce mancas & imperfectas Deſcriptiones, nil niſi αὐτοψία juvabit.

Rev. D. *Henr. Maundrell* apud Halebenſes agens, ad nos ſcribit *ſe aliquoties fruſtrà interrogaſſe aliquos de iſtâ plantâ Ribâs; quam tamen poſteà invenit in Monte Libano ubi copioſè creſcit, & de eâ comêdit: dicitque eam eſſe valdè ſucculentam, acuto & ſubacido guſtu totius orbis gratiſſimo: naturam reficere & refrigerare, & febricitantibus ut Gjulapium adminiſtrari: Turcas* Rob *ejus adhibere ad uſum potûs qui* Sherbèt *vulgò audit, & eum in finem Turcarum Imperatorem magnam hujus quantitatem quotannis à Damaſco ad Conſtantinopolim mittendam curare. Folia eſſe ampla & rotunda (ſicut ea Bardanæ) prope humum jacentia; ſingulas plantas horum tria aut 4 habere; in horum medio pullulare unum aut plures caules ad altitudinem pedalem aut ſeſquipedalem aut fortè duorum pedum. In foliorum medio ſe non obſervaſſe baccas ullas, ſed in ſummitate caulium ſe vidiſſe Floſculos tanquam Sambucinos. Caules & foliorum pedunculos obſitos eſſe quaſi verrucis ex muſco ſeu lanugine rubente.* Hactenus ille. At ex dictis floſculis & aliis indiciis, (ſc. quod hyemem toleret,) colligo hoc fuiſſe ſub fine hyemis ſeu initio veris, cùm baccæ (ſeu fructus) nondum comparuerant.

XII. Pag. 304, 305. Perſepolitanarum Inſcriptionum examen primariò & præcipuè ſpectat ad barbaros illos Characteres qui (unà cum Græcis) Equorum pectoribus aut potiùs Equitum ſyrmati inſcripti ſunt. Et in hujus rei examine præmittendum eſt, haſce Inſcriptiones omnes

Tab. xiv.
Inſcriptiones Perſepolitanæ quas dedit D. Flower; ex Tranſactione impreſſâ num. 201.
TOYTOTO ΡΟCUTON MACXACNOY
ΘΕΟΥΑΡΖΑ CIAωCBACIΛΕωN
ΑΡΙΑΝωN CΘCωNTIOY
ΘΕΟΥΠΑΠΑ ΥΒΑ ΕωC
TOYΓOTO ΠPOCωΠON DLOCΘEOY
Inſcriptiones Palmyrenæ, [cum ſcripturis aliis,] ex Sponio, Grutero, &c.
SOLI SANCTISSIMO.
VOTVM SOLVERVNT.
CALBIENSES DE COH. III.
ΑΓΛΙΒωΛω ΚΑΙ ΜΑΛΑΧΒΗΛω ΠΑΤΡωΟΙC ΘΕΟΙC
Λ. ΑΥΡ. ΗΛΙΟΔωΡΟC ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΑΔΡΙΑΝΟC ΠΑΛΜΥΡΗΝΟC — Ζ Μ Φ
Ex Tranſactione impreſſâ, num. 217.
ΤΟ ΜΝΗΜΕΙΟΝ ΤΟΥ ΤΑΦΕωΝΟC ΕΚΤΙCΕΝ ΕΞ ΙΔΙωΝ
CΕΠΤΙΜΙΟC ΟΔΑΙΝΑΘΟC Ο ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΟC
CΥΝΚΛΗΤ [ΙΚΟC] ΑΙΡΑΝΟΥ ΟΥΑΒΑΛΛΑΘΟΥ &c.
Idem magis accurate ex aliis chartis D. Hallifax.
Ex Chartis D. Hallifax.
CΕΠΤΙΜΙΟΝ ΟΥΟΡωΔΗΝ ΤΟΝ ΚΡΑΤΙCΤΟΝ ΕΠΙΤΡΟΠΟΝ CΕΒΑCΤΟΥ ΔΟΥΚΗΝΑΡΙΟΝ &c.
Ex Chartis D. Hallifax.
ΕΞΑ.....ΝΤωΝ ΑΥΡΗΛΙ......ΡΗΛΙΟΔωΡ.....
CΤΡΑΤΙωΤΗC ΛΕ.....ΚΗC ΤωΝ ΠΑΤΡωΝ ΤΕΙΜΗC ΚΑΙ
ΕΥΧΑΡΙCΤΙΑC ΧΑΡΙΝ ΕΤΟΥC ΓΞΦ.
Alphabetum Naturale — Arabicum cum Magicum
Scriptura Armen. minuſcula.
Armen. majuſc.
Georgiana minuſc.
Georg. ſacra.
Georg. majuſc.
Georg. maxima.
Georg. curſiva.
Finis.
Finis.
Hancce Perſepolitanæ et Palmyrenæ ſcripturæ [cum aliis] inter ſe collationem, Reverendiſſimo in Chriſto Patri D. Narciſſo Div. prov. Archiepō Dublin. Sereniſſimæ Regiæ Majeſtati à Secretioribus Conſiliis, lubens meritoq; DDD. Autor T.H. cum gratâ Liberalitatis ipſius pluſquam ordinariæ memoria.
p. 517.

omnes eſſe non tam Perſarum quàm Alienigenarum ibi divertentium, cùm quotidianâ experientiâ videmus Peregrinorum potiùs quàm Indigenarum curioſitatem eos inducere memoriæ cauſâ ad ſcriptitandum aliquid in loco celebri quem brevi relicturi ſint. Unde hariolari liceat hæc omnia fuiſſe quorundam ſcripturientium, qui ut memoriale quoddam in illius Palatii muris, ſuam ſcriptitationis & cælaturæ facultatem exercere & oſtendere geſtiebant. Sed reverà nihil obtinuerunt præter nudam memoriam pravæ ſcripturæ & imperitæ ſculpturæ, Sculptorum eo nomine infamium, poſt ſe relinquentium nullius pretii aliquid in Doctorum & Criticorum crucem, quod (ſi non accederet quorundam importunitas & de aliquâ ibi latente curioſitate ſpes,) negligendum eſſet potiùs quàm avidè expetendum, nec ut nodus vindice dignus proponeretur. At ne talis neglectus & ſilentium ut noſtræ ignorantiæ aſylum & excuſatio haberetur, (ut quæ ignoremus contemnamus,) noſtræ opinionis rationes reddendæ ſunt, ut alii quoque noſtris oculis videntes, nobiſcum ſentiant, & tandem hac ratione noſtræ ſententiæ accedat aliorum judicium. Et quamvis nugæ aliquando ſint inventu difficiles, & inventæ nil proſint; quia tamen hæc exercuerunt ingenia multorum qui myſteria ibi latere putarunt, ergò & noſtrum quoque ingenium exercebunt. Et cum dictis barbaris, idem dicendum eſt de aliis qui pro Arabicis Characteribus habentur. At de Pyramidalibus ſeorſim judicandum, cùm in characterum numerum non veniant. Sed ad rem procedendum.

Cùm in Palatio Perſepolitano extent aliquot Inſcriptiones, aliquis expectaret eas vel earum aliquas eſſe Perſicas. Et jam hac occaſione recurrit quæſtio quæ mihi ſæpiùs moveri ſolebat, ſc. An dictarum Inſcriptionum Characteres ſint veteres Perſici, necne? Affirmo quòd *Non ſunt*. Ego enim contuli cum veteri linguâ Perſicâ, eâque tam benè quàm malè ſcriptâ, & nullam inveni convenientiam. Atque præter differentias in mediis literarum partibus lineæ incumbentibus, ad Perſicas pertinent tam ſupra quàm infra lineam longiores ductus qui non ſunt ſuperflui, ſed prorſus de corpore & eſſentiâ literarum habendi ſunt: tales autem in Perſepolitanis non comparent; quæ quidem obſervatio ad promptiorem collationem juvabit.

In Philoſophicis Regiæ Societatis Tranſactionibus num. 201, dantur 6 Inſcriptiones (quæ ibi notantur numeris 1, 2, 3, 4, 5, 6,) è Chartis D. *Sam. Flower* mercatoris Halebenſis, qui anno 1667 in Perſiam migrans, ex dicti Palatii marmoreis muris deſcripſit Apographa,

pha, ad quorum ſingula ſigillatim ille ſeq. modo ſcripſit. Nempe ad ſuos Numeros 1, 2, ait, *Hæc duo Characterum genera manent ſculpta in pectore duorum Equorum exciſorum ex nigro monte marmoreo apud* NOCTA RUSTAM *tribus leucis à Chilmanâr: quorum Equorum unus affirmatur eſſe Alexandri, alter Ruſtemi qui fortiſſimus Perſarum Heros circa tempora Cambyſis.* His addit, *Aliquos Perſarum autumari characteres num* 1, 4, *eſſe ſuos: neminem autem eos legere poſſe.* Ad num. 3, ait *Hos eſſe modernos Arabum & Perſarum characteres non ultra* 500 *annos ſcriptos.* Num. 4, *Has duas lineas integrè ſcriptas eſſe ſuper Equos Ruſtemi & Alexandri.* Num. 5, *Hos characteres (ſive ſint antiqua Gavrorum ſcriptura, ſive Teleſmatica quædam,) nullibi niſi apud Perſepolim inveniri: hoſque eſſe partem earum linearum quæ in albo quodam marmore ſculptæ cernuntur, eoſque à nemine Perſarum hodie intelligi. Aliquem tamen Miſſionariorum affirmaſſe, eos ſciri & in uſu eſſe in Ægypto. Hæc autem videntur ſcripta à dextrâ ad ſiniſtram, cum Ægyptia potiùs ſcribantur & legantur deorſum.* Num. 6, *Hos characteres inſculptos eſſe Perſepoli; ejuſdem antiquitatis cum aliquibus præcedentium. Illos videri affines eis Arabum & Perſarum, & Miſſionariorum aliquos prætendiſſe ſe eos intelligere poſſe.* Hactenus ex Chartis D. *Flower.*

At ad ejus Num. 1, 2, regero, Oculatum quendam teſtem me certiorem feciſſe, hoſce Characteres non eſſe inſcriptos in Equorum pectore, ſed in Syrmate veſtis Inſeſſorum juxta pectus dependente; quod meliùs conſonat Inſcriptionis contento & ſenſui ex Græcâ interpretatione collecto. Ad ejus num. 1 & 4 dicô, Hos characteres non poſſe eſſe Perſicos veteres, qui toto cœlo ab his diſtincti cernuntur in vetuſtis eorum Libris quos ipſe poſſideo. Præterea impoſſibile eſt ut duæ illæ lineæ Num. 4, ritè ſculpantur etiam ſuper Equum *Ruſtemi*, cùm contineant tantùm Titulum ſolius *Alexandri*, non autem *Ruſtemi*; ideóque Sculptor neceſſariò erraverit utrique Equo eadem verba inſcribendo. Ad num. 3, Ille verè dicit hos eſſe modernos Arabum Characteres: nam ex adſcriptâ Hegjræ æerâ, planè conſtat eos eſſe citra Mohammedem. Imò iſta ſcriptura eſt citra *Ibn Mokl* ejuſdem ſcripturæ Inventorem, qui vixit circa A. D. 900, de quo videas Clariſſimi Pocockii Notas ad Spec. Hiſt. Arabum. Et præter illam *Epocham* citra *Hegjram*, & illos characteres citra *Ibn Mokl*, ibi cernuntur adſcriptæ quædam Vocales & aliæ Notæ orthographicæ quæ recentiam redolent. Hæc autem Inſcriptio fuit malè ſculpta in marmore & peſſimè exſcripta, in quâ tantùm hæc pauca ſunt legibilia,

Rex

القهر ——— الملك ———	——— *Rex* ——— *victorioſus,*
——— بتاريخ شوال سنة ستين ———	*ærâ menſis Shawâl anno 60* ———

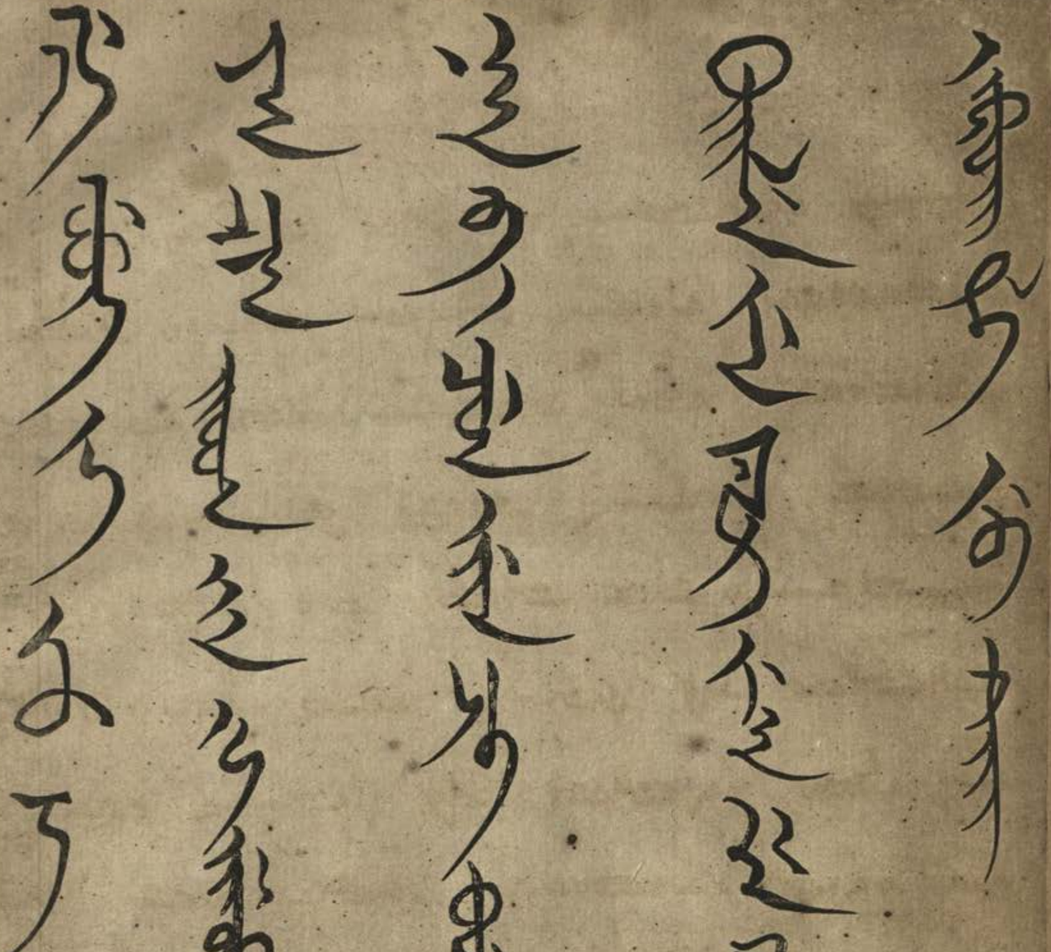
Vacantes iſti ductuli ſupplent locum eorum quæ legi non poſſunt. Ad ejus Num. 6, dico, Quòd ea Inſcriptio ex aliquibus characteribus & quibuſdam vocibus, videatur eſſe Arabica; ſed omnia ita malè exarata ſunt, ut videantur quaſi mixta ex Arabicis & Latinis vel aliis Europæis: & prout ibi exhibentur, reverà non pertinent ad ullam linguam, cùm ſint tantùm confuſanea quædam & fortuita ſcriptula nullâ certâ intentione exarata. Integra autem iſta inſcriptio ibi in marmore eiſdem characteribus extans, conſtat 13 aut 14 lineis, quarum Apographum habeo à ſingulari Amico *D. Chardin*, unde eas recto ordine dabo, loco earum quæ in dictâ Tranſactione dantur inverſo ordine; ubi ſculptor ſuopte ingenio *ſex* lineas breviores in *duas* longiores tranſpoſuit & commiſcuit atque confudit, incipiendo à ſiniſtrâ more Europæo, & totius lectionis ordinem invertendo, ubi (ut præſumendum eſt) ἄζυγα conjunxit, σύζυγα diremit, εὔζυγα malè disjunxit & ἀσύςαλα fecit: ideóque tali in caſu nihil Sculptorum conductui relinquendum fuerat. Exceptis verò vocum Tranſpoſitionibus, ſimplices characteres exactè congruunt cum eis *D. Chardin*, & cum eis qui cernuntur in *les Beautez de la Perſe*. Nos itaque ſub eodem Num. 6, pro ejus 2 lineis meliore ordine dedimus 8 lineas loco τῶν 13; omittendo 5 lineas poſtremas, cùm in laminâ æneâ non relinqueretur tantum ſpatium quod integram 13 linearum Inſcriptionem capere poſſet.

In noſtrâ de his Diſſertatione, primò (quia paucis id fieri poteſt,) expediam Inſcriptiones Græcas quæ interpretationum loco juxta alias exoticas apponuntur. Et ſanè in his conſtat Sculptorem, valdè ignarum fuiſſe, dicta Græca falsè & imperitè in marmore ſculpendo. Quamvis verò tam malè id fecerit, quid tamen voluerit, hariolari liceat: nam pro corruptâ pronuntiatione ΑΡΖΑΝΔΡΟΥ ſeu ΑΑΖΑΝΔΡΟΥ, proculdubiò voluit ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ. Ea itaque quæ ad Num. 2 corrupta cernuntur, ſec. ſculptoris primam intentionem reſtituenda & rectiùs legenda cenſeo ſeq. modo, viz. ΤΟΥΤΟ ΤΟ ΠΡΟϹωΠΟΝ ΜΕΓΑΛΟΥ. ΘΕΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΒΑϹΙΛΕωϹ ΒΑϹΙΛΕωΝ ΑϹΙΑΝωΝ ΑΓΑϹΘΕΝωΝ ΥΙΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΒΑϹΙΛΕωϹ: niſi pro ἀγαθενῶν legeris ἁπάντων. Et quoad alteram Inſcriptionem Græcam

cam quæ Interpretationis loco ſupponitur eſſe ſuper Equos *Alexandri* & *Ruſtemi*, in harum neutrâ (quantum ſcimus) exprimitur *Ruſtemi* nomen, ſed tantùm *Alexandri*: ſic autem reſtituenda videtur pars Græca ſec. mentem Sculptoris, ΤΟΥΤΟ ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΟΝ ΔΙΟΣ ΘΕΟΥ, adulando Alexandrum ſub nomine *Jovis*, plus quàm Sacerdotes Ammonii qui eum tantùm *Filii* nomine compellarunt; unde ille ſe *Jovis filium* reputans, ad ejuſdem æmulationem Arietina cornua in ejus Icone ſemper cerni voluit.

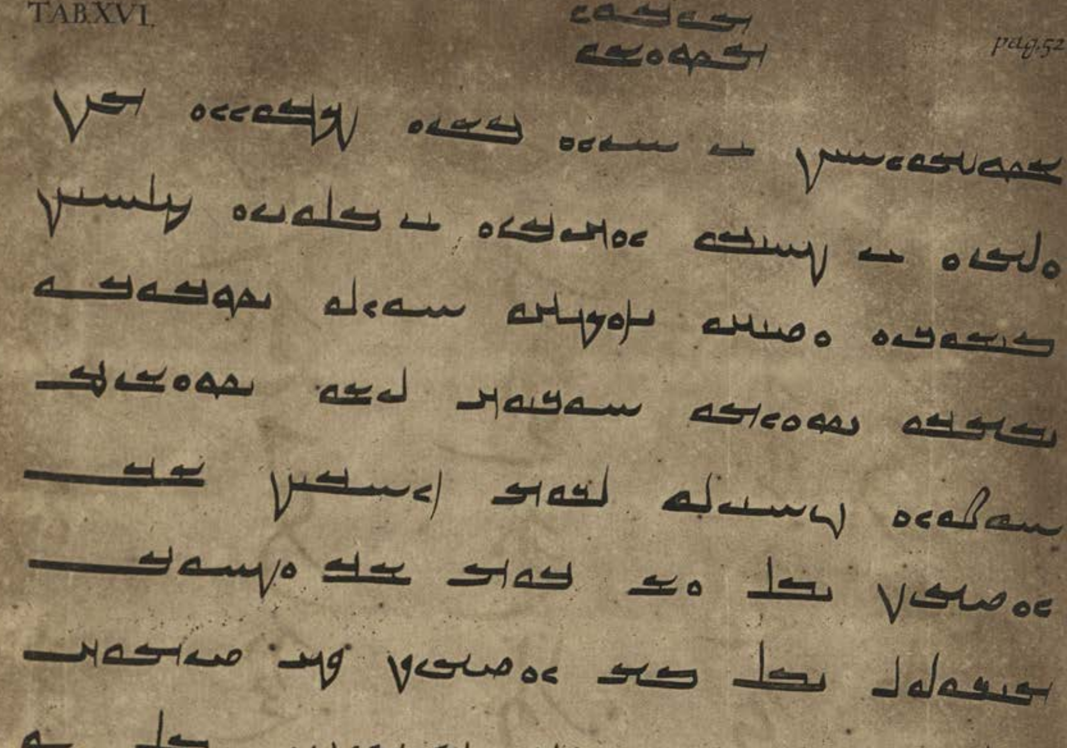
Perſepolitanæ Inſcriptiones ſunt peſſimè exaratæ; adeò ut qui eas cælaverit Sculptor, illas eâdem operâ celaſſe dicatur. Et, quod adhuc deterius eſt, ab Autographo malo impoſſibile eſt quin factum fuerit Apographum pejus ab eis qui illas linguas non calluerunt: nam in Apographis, ex illis lineolis ſeu ductibus qui literarum abſentium loca ſupplent, planè videmus aliquot integras Literas temporis diuturnitate in marmore totaliter obliteratas eſſe & deletas, & novâ quâdam ſulcatione in molliore marmoris venâ aliarum Literarum aliquot Ductulos eſſe extritos, & alios adventitios ſcriptulos ſuperfluos eſſe ſuperinductos & intritos ex aëris corroſione atque fortuitâ exeſione; adeò ut dum ipſe Aër & ipſum tempus vetera deleant & exedant, & nova ſcribant exarentque, talis inquam veteris veræ ſcripturæ deletio & novæ exaratio in ignari Lectoris detrimentum cedunt, & quemvis Exſcriptorem confundunt & ſeducunt, dum is tale malum atque eo modo depravatum exemplar præciſè imitari coactus ſit: adeò ut Sculptorum imperitia & Temporis injuria maximè hiſce rebus officiant & obſtent. Hæc inquam ſunt incommoda, quæ (quantum fieri poſſit) evitari debent: nam omnes Sculptores non ſunt æquè periti, & (ut dictum) Tempus arat marmora & ſulcat ſaxa duriſſima.

Et facto jam hoc judicio de Arabicis & Græcis, properamus ad diſquirendum qualia ſint altera illa tam exotica & barbara, quæ ex haud obſcuris indiciis etiam conſtant eſſe peſſimè exarata ab imperito Sculptore. Nam per magis nota Græca & Arabica jam dicta, procedimus judicare de minùs notis iſtis exoticis; ſcil. ex Sculptoris imperitiâ in eis quæ novimus, judicium faciendum cenſemus de eis quæ non novimus. Vt itaque de his ignotis diſquiſitionem noſtram ritè ordiamur, quovis moto lapide; præmittimus, omnibus notum eſſe quòd in Perſiam aliquando penetrarunt *Gothi* & *Vandali* & *Hunni*; unde aliquis conjiceret dictam ſcripturam ab aliquâ harum Gentium profe-

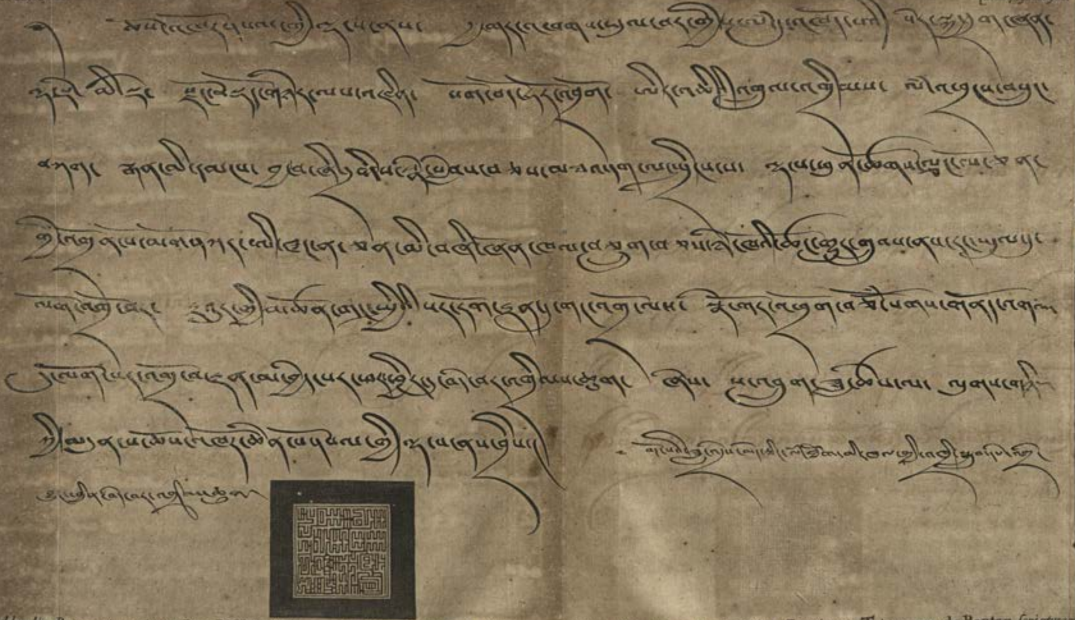
Reverendo Viro IOHANNI LAUGTON *Coll. S.S.* Trin. Socio *et* Biblioth. publicæ Cant. Cuſtodi, *necnon* Eccl. Cathed. Wigorn. Præbendario, *hanc* Mogulenſium Tatarorum *qui Chinam regunt ſcripturam, Gratitudinis ergô lubens meritóq. D.D.D. Autor* T.H.

MBurg. ſculp.

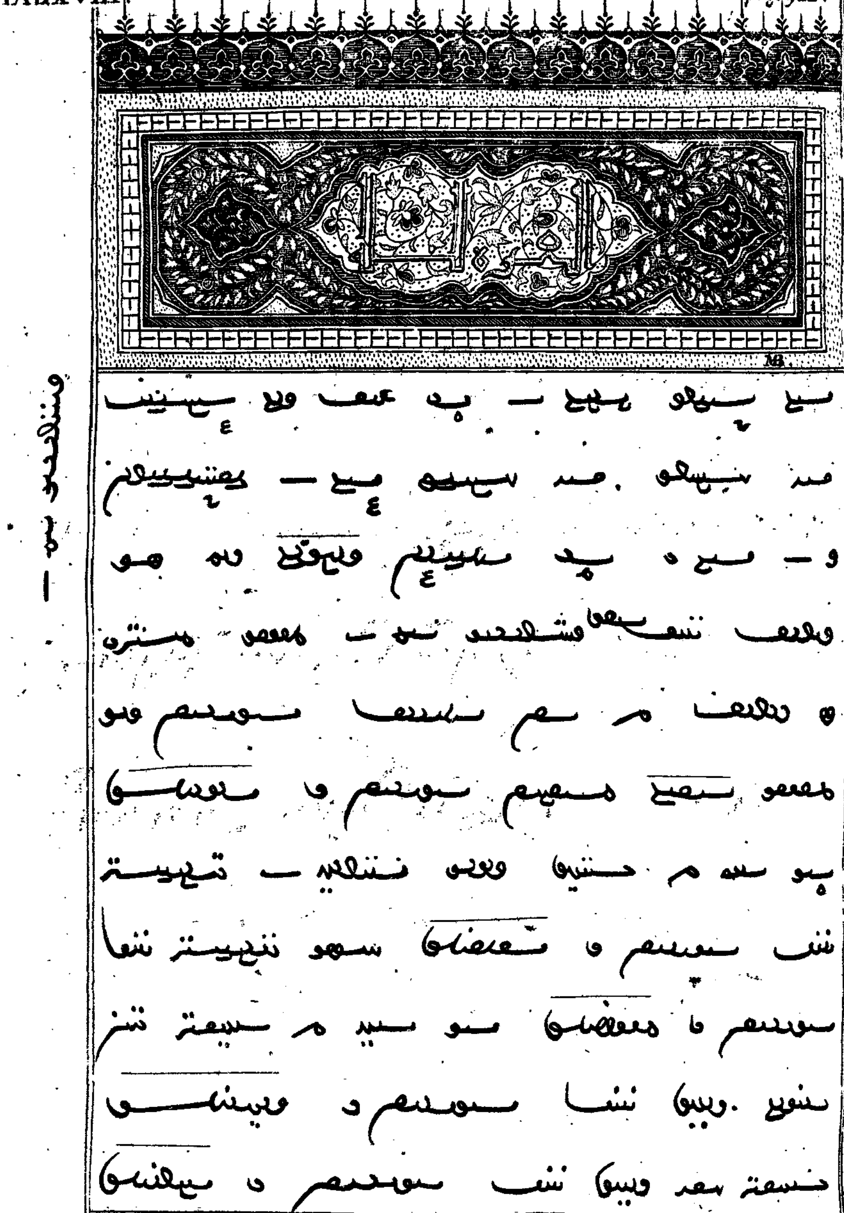
Reverendo Viro THOMÆ BURNET S.T.D.ri Cartuſiæ Lond.(vulgo la Char= treuſe) Magiſtro, hanc Mendæorum ſeu Nabatæorum in Chaldeâ ſcripturam Gratitudinis ergô lubens meritóq; D.D.D. Autor T.H.

M.Burg. ſculp.

Admodùm Reverendo in Christo Patri, IOHANNI *div. perm.* Episcopo Lichfeldienſi et Coventrienſi, *Collegii Magd. Oxon, Præſidi digniſſimo, hancce* Tatarorum de Boutan *ſcripturam ſuo genere elegantiſſimam, Gratitudinis ergò lubens meritoq; DDD Auctor* T. H.

M. Burghers ſculpt. Uni. Ox.

Reverendo Viro THOMÆ HARRISON *Coll.* Sidney-enſis *Cant.* Socio *hanc* Tatarorum Katæorum *ſcripturam Gratitudinis ergô lubens meritóq; D.D.D. Autor T.H.*

profectam fuiſſe. Sed ea *Gothorum* & *Vandalorum* planè non convenit: & quoad *Hunnos*, Procopius de Bello Perſico cum eis, dicit *Hunnos* (*qui Maſſagetæ*) *nullas habuiſſe Literas, ne quidem ad ſcribendum Epiſtolam, nec filios ſuos in literarum lectione unquam educaſſe, ſed prorſus literarum rudes reliquiſſe, nec eos unquam de literis audiviſſe.* Sunt qui (propter *Tatarorum* viciniam & in Perſiam irruptiones;) probabile exiſtimant hanc ſcripturam eſſe Tataricam. Sed cùm ab eodem Sculptore adjuncta ſit interpretatio Græca, quis Tatarorum potuerit ſcribere Græce? Prætereà cùm iſtæ Inſcriptiones ſint in laudem Alexandri, impoſſibile eſt ut Tatari aliquid in ejus laudem ſcripſerint, quaſi is fuerit illis amicus aut notus; cùm certè nec eis amicus fuit nec notus; niſi fortè olim ante 2000 annos ipſo tempore quo vim illis intulit, quare illius memoriam (ſi tam diu retentam) potiùs exoſam habuerint. De iſtâ itaque Scripturâ facilius eſt dicere *negativè quid non ſit*, potiùs quàm *poſitivè quid ſit*. Quia verò aliqui ſuſpicantur eſſe *Tataricam*, appoſui aliquot Exemplaria ſeu Specimina *Tataricæ* & vicinarum Linguarum ad inſtituendum collationem, ut inde fiat conjectura. At quidem non proponam collationem cum Scripturis Indicis (qualis eſt veterum Brachmanorum in linguâ *Sanſcroot* la *Náugeri*, & *Malabar*, & *Selàn*, & *Tulinga*, & *Pegu*, & *Siam*, &c.) quia hæ Gentes ſunt à Perſepoli prorſus remotæ, nec unquam Perſiam invadunt, quod quotidiè faciunt *Tatari*, & omnibus ævis fecerunt. Indi enim rarò extra patriam vagantur; ſed *Mogulenſes* & alii *Tatari* aliquando uſque ad Europæ fines penetrarunt. Horum itaque Scripturas inquam appoſui cauſâ vel conferendi vel contrarium demonſtrandi. Et eâdem de cauſâ appoſui etiam ſcripturam *Mendæorum* qui ſæpe fuerunt ſub Perſis & ſæpe in Perſiâ verſati: atque adjunxi ſcripturam *Armenorum* & *Georgianorum* ſeu *Iberorum* qui ſunt Perſis proximi, ut mox infrà dicetur.

Ut itaque ſatisfiat curioſitati & dubio eorum qui ſuſpicantur eſſe ſcripturæ *Tataricæ* aliquod genus, heic apponuntur omnia ſcribendi genera apud eos uſitata: & quidem primò, *Scriptura Tatarorum Mogulenſium* (ſeu ut Chinenſes vocant *Mo-co Ta-ta*) ultra montem Imaum ſupra Chinam, qui & Chinam hodie regunt. Hi non habent Alphabetum, ſed more Chinenſium & Japanenſium, pro ſingulis vocibus diſtinctos habent characteres deorſum legendos: non autem (ut Chinenſes) à dextrâ columnâ incipiunt, ſed à ſiniſtrâ ſuo more Tatarico. In hacce linguâ poſſideo integrum Libellum Sinicè & Tata-

ricè columnatim impreſſum, ex dono Amici mei Chinenſis D. *Michaelis Shin-Fo çungh Nankinenſis*, qui hodie in urbe *Nankin* ſuperſtes, ut à noſtratibus audio. Specimen autem quod dedi, non eſt ex dicto Libello; ſed ex aliâ Chartâ MS ubi liberiores erant ductus Literarum quæ in dicto Libro ex ſpatii penuriâ coarctatæ. Penicillo ſcribunt Chinenſium more, ut & Boutanenſes; cùm tenuis eorum Charta non ferat Calamum arundineum nec Pennam anſerinam.

2. Secundò damus *Scripturam Tatarorum de Boutan* (al. *Boutunt*) citra Imaum, ſupra Indiam. Hujus lectio eſt à dextrâ: & hocce ejuſdem elegantiſſimum ſpecimen eſt id quod vulgò ſonat *un Paſport* ſeu Salviconductûs Literæ à Principe urbis & provinciæ de *Boutan* datæ nuperis annis *Chogja Ouanni* (i. e. *Domino Joanni*) mercatori Armeno ibidem negotianti: & dictus Princeps Nomen ſuum (ut vides) Sigilli loco & formâ majuſculis & implicatis characteribus infrà appoſuit. Talis ſigilli impreſſio Arabibus dicitur توقيع *Taukîa*, Perſis & Turcis طغرا *Togrâ*: unde apud eos talis majuſculorum characterum Scriptor aut talis Sigilli factor vel appoſitor ſeu Principis Subſignator vocatur *Togrâî*. Has duas Chartas amiciſſimè nobiſcum communicavit ſingularis Amicus D. *Joh. Evans* S. T. D. nuperis annis ex Indiâ redux.

3. Tertiò damus *Tatarorum Scripturam dictam* دلبرجين *Delbergjîn*, quæ uſurpatur in *Oigbûr* (vulgò *Jougour*) citra Imaum, ſupra Perſiam ad Borrapelioten, atque (dicente Arabſhahide) in *Chitâ*, viz. in *Chataia* illâ quæ in Globis: non autem in *Chinâ* quæ 400 abhinc annis etiam dicta eſt *Chatâ* ſeu *Katâ*. Iſti Tatari Chataienſes ſeu *Kytai* (inquit Joh. de Plano Carpini 500 abhinc annis ad eos Legatus,) erant Neſtoriani, & nullas habebant Literas, donec tandem circa 450 abhinc annis Victor evadens ille Monarcha *Gjenkiz-chân*, (qui quartæ Gentis Mogolicæ يكا مغول *Yeka Mongûl* ſeu *Magnorum Mogulenſium* Dominus,) ſuos characteres Mogulenſes eis obtruſit. Et poſteà circa 300 abhinc annis (ut ex Arabſhahide colligi poſſe videtur,) commodiores nacti ſunt Literas, quas heic vides. Præſens iſtius Scripturæ (à dextrâ etiam legendæ) Specimen eſt prima pagina MS[ti] Libri Tatarici inter Codices Huntingtonianos elegantiſſimè & nitidiſſimè conſcripti, qui (ex *Rubricis* quas ſuperiùs lineolis notavimus) videtur eſſe *Leges* dicti Imperatoris eorum *Gjenkiz-chân*. Iſte Liber ab aliquo Arabe qui eum legere non potuit, in Oriente inſcriptus eſt in exteriore foliorum Limbo, كتاب لا يقرا خطه *Liber cujus ſcriptura non*

non legitur ſeu *non poteſt legi.* Et quia unà cum aliquot Mendæis libris coëmptus, à noſtratibus pro Mendæo habitus eſt: mero autem caſu ſolitarius extra patriam vagatus eſt, quod aliàs nunquam factum, ideóut rarum quid habendum eſt. Ejus Charta ſatis ſolida & bona, eſt vel Cotonea vel Arundinea. *In iſto Charactere* (inquit Arabſhahides ante 300 annos Arabicè ſcribens,) *Tatari-Kytæi ſcribunt omnes Libros & Hiſtorias ſuas, & Itineraria & Poemata & Diplomata ſua, & omnia Syngrapha ſua, & Proceſſus Divanenſes ſeu Forenſes, & Leges Gjenkiz-chanenſes, & Regiſtra ſua, & omnia cujuſcunque generis Scripta ſua.* Hæc itaque eſt Scriptura quâ utuntur orientales Turcæ (partim Chriſtiani & Mohammedani & partim Idololatræ) in Tatariâ, unde orti ſunt noſtri Turcæ Europæi. Sed tam de Turcis Europæis & Mohammedanis quàm de Perſis Mohammedanis pariter dicendum eſt, quòd utrique Religionis causâ deſeruerunt ſuam ſcripturam avitam, eandem commutando pro Arabicâ quâ uſus eſt eorum Propheta Mohammed; ſpernentes omnes Characteres ut pollutos qui in alienâ & falsâ Religione uſurpantur. Eâdem de causâ ſpernunt omnem Judæorum Scripturam & eo-Characteres & Libros, quippe quos nullus Muſlimanorum legere dignabitur: hinc eſt quòd apud Turcas quorumlibet Librorum ſcriptio aut impreſſio ſit licita in Judaicis aut alienis characteribus, at non item in Arabicis. Et Libros Arabicos aut Perſicos quamvis orthodoxos, aut quidvis aliud in Arabicis characteribus Chriſtianorum more imprimere, eſt capitale. Cæterùm quoad Tatarorum Literas, addo quòd in جغتاي *Gjágatai* & Tatariâ citeriore utuntur fere eiſdem Literis cum *Delbergjîn* qui in Tatariâ ulteriore; at paucioribus, (viz. 14 pro 41 aut 60,) quæ in *Gjágatai* ſeu citeriore parte vocantur Literæ اويغور *Oighûr* ſeu ulterioris partis, ut tradit dictus Arabſhahides. Pet. Vattier ex eo malè legit *Avigûr*, verum Tatarici nominis ſonum non aſſequendo. In his pauciorem numerum efficit, quòd Aſpiratæ literæ & eæ craſſioris ſoni omittantur, & quòd plures Gutturales & aliæ ſimilis ſoni uno eodemque charactere exprimantur: quicunque autem hæc Tatarica novit ſcribere, dives erit, cùm rarum ſit. Scribunt (ut ex æquali literarum ductu videtur) bene aptato calamo ſeu arundine ſcriptoriâ, in Chartâ mediocriter craſsâ & bonâ, & atramento quale eſt Perſicum, quod madente digito facilè eſt delebile. Et hoc modo puto me recenſuiſſe totius Tatariæ majoris Characteres ab unâ extremitate ad aliam. Nam quatenus à Moſcovitis audio, Septentrionale Tatariæ latus per quod eſt iter à Moſc. ad Chinam,

per totam ejus longitudinem rarò utitur literis; nam ibi illiteratâ & agreſti vitâ in cavernis & ſylvis vivitur. Et hinc eſt quòd ita varientur eorum Septentrionalium linguæ, quia ſc. Scripturâ & literis non reſtringuntur. Nam (dicente Moſcovitarum ad Sinas Legato,) *inter Moſc. & Chinam ſunt ſaltem 50 Tatarorum Gentes diverſis linguis utentes:* vel ſaltem diverſis Dialectis, ut fit in Americâ ubi etiam literarum uſu deſtituuntur.

4. Quartò dedimus *Scripturam Mendæorum ſeu Nabathæorum in Chaldæâ*, quæ ibi eſt Literarum & Linguæ Chaldæorum & Aſſyriorum corruptela ſeu reliquiæ corruptæ; dùm eorum lingua in pagis Aſſyriæ jam hodie manet incorrupta. Specimen heic datum, eſt prima pagina Libri Mendæi (qui eſt eorum *Chûdra* ſeu *Liturgia*,) inter Codices Huntingtonianos in Bibl. Bodlejanâ: & hi à dextrâ legunt ut Judæi, & calamo ſcribunt in Chartâ craſsâ bombycinâ, ut Syri. Dictæ *Chudræ* ſpecimen olim dedit Thevenotus in ſuis Collectaneis, ubi etiam eorum Alphabetum appoſuit. Iſti Mendæi aliàs vocantur *Chriſtiani Sancti Joannis*, qui habent ſtatam Liturgiam ſeu *totius Anni Cyclum*, ut eſt Judæorum מחזור *Máchazor* eodem ſignificatu.

5. Quintò in hacce variorum Characterum collatione, (propter viciniam Perſidi) non omiſi dare *Armenicos*, atque *Ibericos* ſeu Georgianos (qui *Colchici* & *Gurienſes*) valdè miros & peculiares ex Maggii Syntagmate linguarum orientalium: hocque ut non omittatur collatio cum quibuſvis characteribus ullius Gentis quæ in viciniâ Perſidis ſita eſt. Et ſanè horum Characterum quos hactenus vidimus nulli ad Perſepolitanos accedunt. Hæ dictæ linguæ Europæorum more à ſiniſtrâ ad dextram leguntur. Cum his etiam dedi Alphabetum قلم طبيعي *Sscripturæ naturalis*, ut vocatur & exhibetur in calce Codicis MS Arabici. Dedi etiam Alphabetum Scripturæ *Scientiarum occultarum* ſeu Magicarum, ex MS Perſico penes me ſervato. Hujuſmodi Characteres viſuntur in MSS^tis Arabicis de rebus Magicis agentibus, atque apud Theſeum Ambroſium in Grammaticâ Chaldaïcâ, ſub nomine *Scripturæ Diaboli*. Hæc dedi collationis ergò, ut Scripturam Perſepolitanam hujuſmodi non eſſe compareat.

6. Sextò cùm Quæſtio ſit de Scripturâ Perſepolitanâ, & (propter aliorum ſatisfactionem) monſtraverim qualis ea *non ſit*; ideò ut non ſemper acquieſcam in negativis, jam proximè conabor monſtrare qualis reverà ſit affirmativè, vel ſaltem ut detur fundamentum pro conjecturâ probabili. Et quidem re altè perpenſâ, ad Scripturam

Perſepo-

Perſepolitanam proximè accedit ſola Palmyrena; quam itaque in eâdem laminâ dedimus. Ea enim propior accedit quàm reliquæ; tam propè inquam, ut multæ ejus Literæ ſint prorſus eædem cum Perſepolitanis, & utriuſque lectio videtur eſſe à dextrâ. Cæterarum diſſimilitudo poteſt eſſe in diverſitate manûs Scriptoris, ut in noſtris Scriptis quotidiè videmus, ut ℔ eſt in alterâ Inſcr. II. Et aliquæ earum ob diverſum ſitum diſſimiles videntur, cùm alio differente ſitu ſint conciliabiles; ut ⅃ deverſum, ſit ש erectum, cum ejuſmodi aliis. Et præter Characterum ſimilitudinem, in utriſque (ſcil. tam in Inſcript. Perſep. quàm in Palmyrenâ) concurrit idem mos adjiciendi Interpretationem Græcam, eandémque ſcribendi cum ω & ε loco Ω & Ε: adeò ut Sculptor aliquis Palmyrenus videatur Perſepolitanam ſcripturam exaraſſe, quia Palmyrenorum more Punicè ſcripſit & Græcè explicavit. Et in harum collatione (cum idem Scriba utramque non ſcripſerit,) notandum eſt, quòd *præter* Scribarum differentiam quæ aliquam diſſimilitudinem induxerit, aliquot literarum ductuli qui in hac diſtincti *ſunt* ut duæ diverſæ literæ, in alterâ fortè conjuncti unam tantùm faciant literam. Hoc videmus in Palmyrenis, & in Perſepolitanis conferendo *duo prima verba Inſcriptionis primæ* cum *duobus primis verbis Inſcriptionis ad num.* 4; quæ inter ſe differunt, quamvis (ut ex appoſitâ interpretatione Græcâ apparet,) debuerant eſſe eadem: ſed planè non ſunt, ut conferenti liquebit. Talia certiſſimè arguunt Sculptoris incuriam & ignorantiam, cùm ſibiipſi non conſtet. Malè itaque exarata fuiſſe audacter pronuntiabimus. Accedit quoque (quod in Græcis etiam videmus,) aliqua temporis diuturnitate eſſe obliterata & deleta, & alia eodem temporis eſu eſſe ſuperaddita & de novo ſulcata & exarata, dum tempus edax rerum primò in molliores marmoris partes operatur. At ſi Perſepolitana cum Palmyrenis conveniunt, jam poſt hæc omnia recurrit quæſtio, *Quâ linguâ ſunt Inſcriptiones Palmyrenæ?* Cui quæſtioni reſpondendum videtur, *Quòd cùm Palmyra non ſit procul extra Phœniciæ oras, videantur eſſe in linguâ Phœniciâ:* ſunt nempe Punica Græcè ſimul interpretata. Si objicitur; *quòd in his viſantur diverſæ literæ plures quàm quæ reperiuntur in Phœnicum Alphabeto;* talis inquam exceſſus oriri potuerit ex prædictâ cauſâ, ſc. quòd literarum ductuli alicubi diſtincti duas literas faciant, & alicubi conjuncti in unam literam coaleſcant & unicam literulam conſtituant. Hoc eſt (unà cum Sculptoris ignorantiâ & ſculpturæ depravatione,) quod impedit quò minùs hæ

hæ Inſcriptiones ab aliquo hodiè legantur. Inſcriptiones itaque Perſepolitanæ quæ Punicæ eſſe habentur, debent fuiſſe citra tempus Alexandri, cùm ejus nomen contineant: & non videntur exaratæ juſſu ſuperiorum, qui proculdubiò curaſſent meliùs fieri; ſed potiùs otiantium luſu factæ diverſionis gratiâ. Quin & omnes illæ verborum Inſcriptiones fuerunt miſeræ aliquæ Scriptitationes fortuitò factæ fortè per aliquos imperitos Milites ibi aliquando otiantes, ſcil. otioſorum quorundam Scripturientium & Sculpturientium luſus, ut ſolent noſtrates in ædificiorum ſummitates aut altas turres aſcendendo, aliquid ibi in plumbo ſcriptum relinquere memoriæ causâ quòd ipſi aliquando ibi fuerunt. Hæc itaque novitatem redolentia, non habent multum antiquitatis, & nihil autoritatis præ ſe ferunt. Proh Deum, quòd tales nugæ curioſorum animos vexaturæ & criticos irritaturæ, per omne ævum in marmore perennentur!

Sed ut abſolvamus Reſponſum ad D. *Floweri* Obſervationem in ſupradictâ Tranſact. ad ejus num. 5. De duabus *illis lineis* ductuum ſeu Scriptulorum pyramidalium quæ ibi dantur è Chartis D. *Flower*, reſpondeo illas lineas nec eſſe Gavrorum ſcripturam nec Teleſmatica quædam, nec uſurpari in Ægypto. Iſtiuſmodi enim ductuli pyramidales ſeu Cuneiformes non veniunt in Gavrorum literis, nec in Teleſmaticis, nec in Hieroglyphicis Ægypti; ſed tales ductus (tam inter ſeinvicem juxta poſiti quàm per ſeinvicem tranſmiſſi) ſunt peculiares Perſepoli, nec alibi terrarum cernuntur: nec repræſentant Ignem, quippe cujus Pyramidalis figura ſemper ſurſum & nunquam deorſum tendit. At quas Flowerus dicit extare in albo marmore, Gallicus quidem autor ait eſſe in marmore nigro. Neque ea eſt Literarum aut Characterum aliqua Scriptura legenda, ſed tantùm Sculptura ornamenti causâ. D. Herbertus in Itinerario ait, Perſepoli extare tales lineas 20 in pariete marmoreo, & (ſi rectè memini,) harum linearum ſingulas eſſe 3 pedes latas. Si hoc ſit verum, eſt ſanè prodigioſum; nam (cùm juſtis inter ſingulas interſtitiis,) tales 20 lineæ implebunt aream ſeu Tabulam cujus quadratura eſt 80 pedum, quod ſuperat fidem. Hac ratione ſinguli ductuli ſeu pyramides debent habere longitudinem tot Gladiolorum ſeu Pugionum. Aliàs ſi quævis linea in latitudine haberet tantùm unum pedem, totus complexus impleret aream ſeu quadraturam 30 pedum, quæ magni alicujus Collegii unum latus æquaret. Hæc Sculptura (qualiſcunque ſit) videtur valde antiqua cum ipſo Palatio coæva: nam tam ampla in pariete Tabula marmo-

rea cum tam copioſâ ſculpturâ, non potuit eſſe fortuita opera alicujus otiantis Sculptoris uno aut altero die, ſicuti ſunt reliquæ Inſcriptiones; ſed neceſſariò fuerit laborioſum aſſidui operarii opus per aliquot menſes, idque in primâ Palatii extructione. Quicquid ſit, iſtud Floweri Ectypum eſt magis accuratum quàm quod hactenus vidimus: is enim (quod peculiare eſt & notatu digniſſimum,) exactè notavit Interpunctionem ab aliis omiſſam, quæ tamen ad rem meliùs intelligendum multùm juvat. Tres lineæ quas dedit Herbertus & Thevenotus, dictâ interpunctione carent, unde ſunt nullius momenti. In ſupradictâ Regalis Societatis Tranſactione dantur tantùm 2 lineæ: ſed plures ejuſmodi lineæ erant in originalibus Floweri Chartis, jam proh dolor amiſſis!

Sunt qui putant neceſſe eſſe ut hiſce pyramidalibus figuris exprimantur Literæ ex quibus aliquæ voces conflatæ. Me autem judice, non ſunt Literæ nec pro Literis intendebantur: ſed fuerunt ſolius ornatûs causâ, in *primâ Palatii* extructione merus luſus primi Architecti, qui ludendo tentavit quot figurationes à ſeinvicem diverſæ à vario talium ductulorum ſeu ſcriptulorum ſitu & diversâ eorundem poſitione & compoſitione oriri poſſent, ita ut ne duæ harum inter ſe convenirent: quæ quidem figurationes inter ſe invicem diſtinguuntur & ſigillatim dignoſcuntur per dictam Interpunctionem, ſine quâ ſciri non poſſent. Architectus itaque ejuſve Sculptor propoſuit figuram Cunei ſeu Gladioli, tentando quotupliciter diverſu ſitu variari potuit, ſcil. ex vario eorum ſitu & diversâ eorundem poſiturâ quotuplices figurationes exurgerent quáſve exhibere poſſet pro phantaſiæ ſuæ exercitio. Hi enim ductuli ſcriptulíve diſpeſcuntur in tot Figurationes inter ſe diſcrepantes & diſtinctas, ubi omnis figuratio (ſive uno ſcriptulo ſive plurium ſcriptulorum complexu conſtet,) interpunctione ab aliâ diſtinguitur; quæ quidem inter ſingulas configurationes interpunctio indicat eas non poſſe eſſe Literas, eáſque à vocum compoſitione abſolvit. Nec ſunt ſimplices vocum charactere res, quippe qui mos in linguâ Perſicâ nunquam obtinuit. Non itaque ſunt Literæ vocem componentes, nec ſimplices integrarum vocum characteres; nam ſive hoc ſive illo modo accipiantur, certè vel eadem Litera vel idem Character in hiſce lineis aliquoties recurreret & repeteretur: quod non fit. Lector itaque diligenter perpendat, an eadem Figuratio aut idem Character bis occurrat, necne: aliàs enim noſtrum augurium nil valet. Ponendo autem ſingulas

Figurationes

Figurationes eſſe tot diſtinctas Literas ex quibus voces conflentur, tum ſequeretur ut inter ſingulas vocum Literas eſſet Interpunctio, quod planè abſurdum, cùm ex eis illo modo vox componi non poſſet. Omnes itaque voces Perſicæ componuntur ex pluribus literis quæ interpunctionem non admittunt. Fateor quidem hunc eſſe veteris linguæ Perſicæ morem, ut ſingulæ integræ voces, à ſeinvicem diſtinguantur ſimplicibus punctis: unde ſi fingeretur dari integrarum vocum ſimplices Characteres ſeu Monogrammata ut fit in linguâ Sinicâ, tum poſſibile eſſet ut tales Figurationes ſeu Monogrammata non eſſent ad ornatum, ſed lectioni inſervirent. Sed cùm talis mos in linguâ Perſicâ nunquam obtinuit, ceſſandum eſt à tali conjecturâ. Si autem talia Monogrammata acciperentur ut tot ſimplices Characteres ex quibus componerentur voces, certè hoc modo nullius Perſici Regis nomen in his contineretur: tum enim ad unius nomen conflandum accerſendi eſſent totius integræ lineæ charactères; cùm nullius Regis nomen uno charactere aut unâ *literâ* conſtet, (ut fit linguâ Sinicâ, Japanicâ, & Mogolicâ,) ſed omnia eorum nomina ſunt polyſyllabica. Cùm itaque in linguâ Perſicâ non ſint aliqui ſimplices vocum Characteres, & dictæ Figurationes non ſint tales qui vocem aliquam componant, ergò hi characteres ſeu Figurationes non poſſunt eſſe voces nec Literæ legendæ, nec tali uſui ſerviunt; ſed tantùm ornatûs & luſûs gratiâ adhibentur.

XIII. Pag. 307. Ut quid ſit Δαρεῖκον ſeu Nomiſma Perſicum Sagittario ſignatum meliùs compareat, p. 307 dedimus ex Doctiſſ. Spanhemio talem Τοξότην *Sagittarium* genuflexo jaculantem; qui quidem mos etiam non inſuetus Græcis, ut ex Goltzio conſtat. Eo enim modo ſemper utebantur Parthi & Perſæ, ut inter jaculandum genu dextrum humo applicarent. Arcus quidem tenſus, eſt ut vides: remiſſus verò in contrariam partem revertitur, hac formâ C, uti conſtat tam ex Arcu Perſico quem penes me habeo, quàm ex pluribus aliis quos aliquando vidi.

XIV. Pag. 325. Notus ille Autor *Georgius* المكين *ElMakînus* (qui fuit Chriſtianus, al. dictus العميد *AlOmeid,*) ex ſolo *Tábari* optimè contexuit à Mohammedis tempore Hiſtoriæ compendium, quod eſt Elmacini pars 2da quam Arab. Lat. edidit Erpenius. Et idem Elmacinus in priore ſui Chronici parte ab Adamo ineditâ, ſatis benè recitat ea quæ ex S. Bibliis deſumpſit. Sed quam cum eis miſcet profanæ Hiſtoriæ partem ex aliis Autoribus corraſam, miſerè tractat, mendaciis & nugis ſcatens: miror ubi (omiſſis tot melioribus Hiſtoricis,) invenerit tot

tot tantoſque nugatores quibus in ſuo Chronico uteretur, eóſq; potiùs quàm meliores ex delectu ſequeretur. Ideóque ut prior pars eſt hactenus inedita, ſic nec ullo unquam tempore edi merebitur. Ibi enim de rebus Perſicis ubique citat quendam زربهار *Zurbahâr* nullius autoritatis Autorem, qui poſt *Darium Hyſtaſpem* adducit *Smerdin*, quem ponit regnâſſe 13 annos; quamvis (Elmacino fatente) omnes alii Hiſtorici præter *Zurbahâr* ei dent tantùm unum Annum. Iſte itaque Chronologus (*Elmacinus*) in Vitâ *Smerdis* egregium & apertum de *Zeraduſhto* admiſcet mendacium, contra fidem omnium bonorum Autorum qui res ejus unquam tractarunt. Ideóque nolui talia in noſtri Operis corpus inſerere, ſed in hunc locum rejeci ut nullius autoritatis Hiſtoriolam ſeu Fabulam; quæ talis eſt. Ibi inquam de زرادشت الفارس *Zerâduſht Perſâ* ſic refert, عمل كتاب يعرف
بالاستنشاه مكتوب في اثني عشر الف جلد ثور مخطط بالذهب
شرح فيه مذاهب المجوس وعلومهم واتخذ بيوت النيران وعمل تخاريق
ووافين اهل فارس بسحره وفي السنة الثانية عشر من ملك سمرديوش
قال زرادشت لطلبه وتابعيه اذا امتزجتم بي وامتزجت بكم حصلت
السريعة للنجاة قالوا كيف نمتزج بك و تمتزج بنا قال بان تاكلوا
لحمي وتشربوا دمي في الوقت الذي اعرفكم به فخافوا ان يرجع عن
هذا الراي ثم سلقوه في خلقين كبير الي ان ذهب لحمه عن عظمه
وشربوا منه باجمعهم حتي امتزجوا به كما قال لهم، واستمدت
دعوته بما ينيف عن الف وخمسماية سنة ومات سمرديوش لتمام
خمسة الف واربعون سنة ونصف للعالم *Fecit Librum vocatum Iſtinſhâb* *1200 coriis taurinis ſcriptum & auro ſtriatum, in quo Magorum Sectas & eorum Scientias expoſuit. Ille paravit Ædes pro Ignibus: & finxit mendacia, adeò ut Perſidis incolæ eſſent prorſus addicti faſcinationibus ejus. Et anno 12mo regni Smerdis, Zerâduſht clientibus & aſſeclis ſuis dixit, Quando fueritis commixti mecum & ego commixtus fuero vobiſcum, obtinebitur* [ſeu *extabit*] *Lex pro Liberatione. Reſponderunt, Quomodo commiſcebimur tecum, & tu commiſceberis nobiſcum? Dixit, Eò quòd edetis carnem meam & bibetis ſanguinem meum tempore quod vobis indicaturus ſum. Illi itaque metuentes ne ab hac ſuâ ſententiâ recederet, elixarunt eum in Aheno maximo donec ab oſſibus deci-*

deret caro ejus, & ex eo biberunt in Scyphis, ut cum eo commiſcerentur, prout dixerat: *Et* [à tempore Elmacini] *Prætenſio ejus diſtabat prope* 1500 *annos. Et obiit Smerdes anno Mundi* 5045 *cum dimidio.* Hæc phraſis edendi carnem & bibendi ſanguinem ejus, videtur ſumpta à verbis Chriſti, longè poſt Zoroaſtris tempora. Hoc itaque eſt mendacium non ſat benè fictum: quin etiam errat in nomine Libri, ponendo *Iſtinſhâh* pro *Abeſtâk.* Et prætereà planè ſtultum eſt imaginari illum ſcripſiſſe de variis eorum Sectis, qui voluit omnes eſſe ejuſdem ſectæ, i. e. Religionis ſuæ. Sed certè mira & inaudita eſt incondita illa mixtionis Hiſtoriola, quam ergò multò meliùs tacuiſſet Elmacinus. Prætereà malè collocat Zerduſhtum tempore Smerdis. Ejuſdem farinæ ſpuria ſunt Μαγικὰ λόγια quæ cum Scholiis Plethonis edidit Obſopœus, & Ζωροάστρου λόγια quæ cum Scholiis Pſelli edidit Patritius.

XV. Pag. 340. Iſte Liber *num.* 17, reperitur tam in Muſæo meo quàm in Emanuelis Collegio Cantabrigienſi, ubi ſuper eo ſic ſcriptum eſt, *Iſte eſt Liber Ejeſſney in linguâ Jenwyſta, continens Religionem veterum Perſarum; ex dono Nannaby Moodie.* In iſtis autem nominibus Perſicis erratur vel ex Informatoris pravâ pronuntiatione, vel ex ſono malè percepto & perperam captato ab Informato Sacellano Anglo. Nam in mei Exemplaris calce, iſtius Libri nomen literis Perſicis ſcriptum eſt *Yezìſhny*. Hinc conſtat ſupradictum Informatorem voluiſſe *Ezeſny*: & alterum linguæ nomen quod ſcribit *Jenwyſta*, ex illius intentione reſcribendum eſſe *Zenwyſta*: ſcil. lingua Libri *Zendwyſta*, quod eſt nomen Operum Zoroaſtris. In Exemplari Cantabrigienſi, in calce (ubi dicti Libri nomen expectandum erat,) aliquot folia deſiderantur, quæ meum Exemplar ſupplet. Dicta ſuperſcriptio videtur in oriente accepta ab aliquo Sacerdote Perſico: unde colligo quòd *Yezìſhny* pro vero hujus Libri nomine habeatur. Ideóque illa noſtra verba [*quidam. Sed verum nomen deeſt,*] deleantur. Ego etiam poſſideo alium Librum, ſcil. quoddam Exemplar Libri *Sad-der* ſcriptum in urbe *Suràt* mandato كنورجى ناهانه مودى *Cnûrgjy Náhana Moodie* Mercatoris Angli 1633: ubi in ſono nominis *Náhana* erratum videtur pro *Nánnaby*: nam Orientales ferè ſemper corrumpunt Europæorum nominum ſonos.

XVI. Pag. 367 & 375. De tribus Magorum generibus & eorum Regulis agit H. *Lordius*, p. 29, &c. quorum primum genus ſtatuit *Behdîn* ſeu *Laïcos*; qui tamen reverà Magi non ſunt. Ille ergò pro *Sacerdotibus*, *Præſulibus*, & *Archipræſulibus*, ponit *Behdin* ſeu *Laicos*, & *Hyrbood*

hood ſeu *Sacerdotes*, & *Diſtoor* ſeu *Præſules*, prorſus omiſſis *Archipræſulibus*, quia fortè in *Suràt* aut *Núſſari* talis non aderat, ideóque hujus Regulæ ſeu Præcepta ibi non dantur. Dictus *Lordius* ſequentia habuit à Sacerdote Perſico in urbe *Suràt*, qui tanquam ex Libro *Zundavaſtaw* talia retulit; ſc. τοῖς *Behdîn* ſeu *Laïcis, Deus (perpenſis eorum avocationibus,) dedit tantùm 5 Præcepta ſeu Regulas*, viz. 1, *Semper ſecum habere Pudorem* ſeu *modeſtiam: quia ſi habent pudorem, nunquam opprіment inferiores, nec aliquid furabuntur, nec falſum teſtimonium dabunt, nec inebriabuntur. Sed pudore ſepoſito, hæc omnia perpetrabunt.* 2, *Semper ſecum habere Timorem, ut inter precandum quovis oculi nictu timeant ne ad cœlum non perventuri ſint, & timeant à perpetratione peccati; quia Deus perpendit quales ſunt qui oculos ad eum elevant.* 3, *Ut in omnibus Actionibus ſuis perpendant quid ſit permiſſum aut vetitum in Libro Zundavaſtaw; ut ſi vetitum ſit, non faciant; at ſi permiſſum ſit, illud proſequantur.* 4, *Ut quamcunque Creaturarum Dei primò mane viderint, inde ſumatur occaſio gratias agendi Deo qui talia & tam bona in hominum uſum creavit.* 5, *Ut inter precandum, interdiu faciem obvertant Soli, & noctu Lunæ; cùm hi ſint duo magni teſtes Dei, contrarii Diabolo tenebras plus quàm lucem amanti.*

Hæc Præcepta *Laïcis* data, ſunt etiam obſervanda à *Dâroo* ſeu *Herbood* qui eſt communis Sacerdos, unà cum 11 Præceptis aliis; quæ ſunt 1, *Callere Ritus religioſos in Libro Zundavaſtaw præſcriptos; quia Deo meliùs arrident Ritus in ſuo Libro præſcripti.* 2, *Continere oculos à cupiditate rei alienæ, quia Deus cuique dedit quantum ei viſum eſt neceſſarium: quia concupiſcere rem alienam, eſt non tantùm Deo negare poteſtatem collocandi Beneficia ſua in quos velit, ſed & à Deo poſtulare illud quo iſtum videt eſſe indignum.* 3, *Curare ſemper ut veritatem loquantur; nam cùm omnis veritas ſit à Deo, ea ab illo cum hominibus communicatur ut eandem in verbis & actionibus ſuis exerceant: Falſitatis enim autor eſt Diabolus, & quicunque eâ utitur, inde conſtat ſpiritum illum malignum apud eum multùm pollere. Ideóque Herbood debet ſeipſum oſtendere ei contrarium loquendo veritatem, quia omnes tenentur Fidem adhibere verbis ipſius.* 4, *Verſari in proprio negotio, non autem in rebus mundanis; cùm ad eum tantùm ſpectet homines Dei voluntatem docere. Ideóque Laici curabunt ut ei interim nihil deſit, ſed neceſſaria ei ſuppeditabunt; & viceverſâ ille nihil ſuperfluum quæritabit.* 5, *Librum Zundavaſtaw memoriter addiſcet, ut promptus ſit eundem docendo Laicos ubicunque eos invenerit: ab eo enim populus ſuam de Deo ſcientiam*

 tiam

tiam derivabunt. 6, Servare ſe purum & incontaminatum à rebus pollutis, uti, à cadaveribus & à cibis immundis; cùm enim Deus ſit purus, expectat ſervos ſuos eſſe puros abhorrentes à viſu rerum impurarum; quas quando videt, contineat halitum ſuum, ne aërem corruptum attrahendo impuritatem contrahat. 7, Condonare omnes injurias, commonſtrando ſeipſum manſuetudinis exemplar, ut judicetur eſſe talis qui à Deo venit: quamvis enim Deum quotidie offendimus, ille tamen omnia bona nobis dat, cùm potiùs mereamur ut reddat malum pro malo. 8, Docere populum orare, & cum eis orare pro quovis bono quod appetunt: & ad Oratorium perveniendo, junctim cum eis in eundem ſcopum orare. 9, Licentias dare pro nuptiis, & virum cum fœminâ matrimonio jungere: & curare ut non nubentur abſque conſenſu & approbatione Sacerdotis. 10, Maximam ſui temporis partem tranſigere in Templo, ut ibi ſit in promptu ad informandum omnes qui illuc veniunt: nam eum in finem Deus illum ibi conſtituit, & eidem negotio ſe addicere debet. 11, Ut ſub pœnâ damnationis non credat aliam Legem præter eam quam attulit Zertooſt; ut nihil ei addat, & nihil ab eâ demat: ea enim adeò miraculosè fuit tradita, & talia dona in Zertooſt collata, ut ea crederetur à Deo profecta.

Illorum *Diſtoor* (qui in Indiâ eſt tantùm unus cui omnes alii Sacerdotes parent,) ſicut eſt dignitate ſuperior, ſic & ſanctitate reliquos ſuperare tenetur: ideóque non tantùm omnia dicta aliorum Præcepta implere, ſed & tredecim alia Præcepta ſibi peculiaria inſuper obſervare tenetur. Quæ ſunt 1, *Ut ſi tetigerit aliquem ex alienâ Religione, vel aliquem Laicum ex ſuâ Religione, teneatur ſeipſum lavando luſtrare, quia Deus ſibi illum ſanctum eſſe voluit, ideóque non debet Deo inter precandum appropinquare aliorum impuritate tactus.* 2, *Ut omnia opera ſibi neceſſaria peragat propriâ manu, tam ad ſuam humilitatem teſtandum, quàm ad ſeipſum in puritate ſervandum. Nempe debet in ſuo Horto herbas plantare, & agrorum ſuorum grana ſeminare, & proprium cibum coquere; niſi fortè habuerit uxorem quæ ei miniſtret, quod tamen non eſt uſitatum.* 3, *Ut à Laicis accipiat Decimas tanquam Dei oblationes; quas in quemcunque uſum voluerit, erogabit; cùm Deus eum Oeconomum ſuum & Eleemoſynarum Diſpenſatorem fecerit.* 4, *Ut non oſtentet pompam ex bonorum ſuperfluitate; adeò ut ex Reditibus ſuis annuis perquam magnis, nihil in fine anni relinquatur ſuperfluum, niſi quod in Charitatis uſum pauperibus aut in reparandis Templis erogetur.* 5, *Ut juxta Templum habitet, ibique ſe contineat, perſeverando in precatione*

&

& abſtinentiâ; nec oſtentando ſe publicè, ſed privatim ut à mundo recluſus vivens, tanquam ſoli Deo dedicatus. 6, *Eum obligari ad majorem puritatem quàm alii homines, idque tam in frequentibus luſtrationibus ſeu lotionibus, quàm in cibo, edendo cibos ſecundùm legem puriores habitos; atque ſeparando ſe ab uxore, tempore pollutionum menſtrualium.* 7, *Ut cùm Herbood verſandus ſit in ſolâ Lege ſeu Libro dicto Zertooſt, oportet ut Diſtoor ſit verſatus etiam in totâ illâ doctrinâ quæ in Libro Zundavaſtâw, (ſc. tam in eâ parte quæ agit de Judiciariâ Aſtrologiâ Sophis commiſſâ, quàm in alterâ parte ad Medicos ſpectante, & præcipuè in Libro Legis;) cùm Lex expectanda ſit ab ore ejus, qui debet omnes alios in eâ informare.* 8, *Ut non edat aut bibat ad exceſſum; cùm talia ſint impedimenta ſublimioribus illis ſpeculationibus in quibus verſari oporteat Summum Sacerdotem.* 9, *Ut neminem timeat præter Deum, nec metuat ab aliquâ re niſi à peccato: illius enim eſt ita in Deo confidere, ut non metuat quid ei facturus ſit Diabolus.* 10, *Ut cùm Deus eum præfecerit omnibus rebus ad Animam ſpectantibus, ergò ille debeat quemvis peccatorem (quamvis magnatem) monere, qui etiam ei obedire tenetur, utpote qui non in cauſâ ſuâ, ſed in cauſâ Dei loquatur.* 11, *Ut ſecundùm Sapientiam à Deo ei datam, valeat diſcernere quomodo Deus & quomodo Diabolus ſe revelare ſoleant, adeóque inter veritatem & falſitatem diſcernere.* 12, *Ut cùm Deus ſe ei revelabit in viſionibus nocturnis, eique monſtrabit quo modo fecerit opera ſua Creationis, is non divulget Dei Secreta, ſed ea ſecum retinendo, illius potentiam miretur: quia Deus non revelat ſe cuivis ſicut Summo Sacerdoti.* 13, *Ut alat Ignem perpetuum, qui ab Igne cœleſti quem attulit Zertooſt accenſus, duret ad omnia ſecula.* Heic adduntur à D. Lordio falſa quædam, [ſc. *donec venturus ſit Ignis pro conflagratione Mundi: & ut preces ſuas recitet ſupra eum, prout in Libro Legis ſtatutum eſt.*] Illi autem non credunt conflagrationem Mundi, nec poteſt aliquis precari ſupra Ignem, quod eorum Lege expreſsè vetitum eſt. Lordius itaque hæc ex ſuo ingenio addidit. Et prætereà haud pauci ſunt alii errores quibus ſcatet ipſius Libellus.

XVII. Pag. 368. De *Paſargadarum* tam ſitu quàm nomine inter Doctos diſcordatur. In Ptolemæo impreſſo legitur Πασαςγάδαι; in Cod. Pal. Πασαράχα, in MS Seld Πασάῤῥαχα. Apud Curtium legitur *Perſagadum* bis, & ſemel *Paſargadæ*. Sed *Paſargadarum* Caſtellum & *Paſargadarum* Urbs fortè ſint diverſa, ut infrà dicetur. Curtio, *Perſagadum quam urbem Cyrus ſtruxit, in memoriam ibi victi Aſtyagis.* Hæc urbs videtur eſſe Plinii *Cyropolis*, ex hiſce verbis, *Sinus Perſicus:*

 Regia

Regio ibi maritima Cyropolis. * Ptolemæus quoque haud procul ab *Hormûz* in Caramaniæ promontorio *Paſargadas* conſtituit. Et ſic Martianus Heracleota ponit 90 *ſtadia à Carpellis*, quæ juxta Sinum Perſicum, Πασαργάδαι Καρμανῶν ὄντες ἐγγύς. Sic rectè legitur abſque Voſſianâ emendatione γένος. Apud Ptolemæum videtur dari alia *Cyropolis* in auſtrali orâ maris Caſpii, aliquot milliaribus orientaliter à flumine كر *Cùr* ſeu *Coro* ſive *Cyro.* Et apud Stephanum eſt adhuc alia *Cyropolis*, dicta *Kyra* ſeu *Kyreſchata*, quæ in orientali extremitate Perſidis verſus Indiam, q. d. Κύρα ἔσχατα. Sed quoad *Paſargadi* ſitum, D. Voſſius in Notis ad Melam, ſpretâ Ptolemæi & Martiani autoritate, nimis temerè pronuntiat, *Ptolemæum non intellexiſſe verum ſitum*: & deinde addit, *quòd veteres qui res Alexandri prodidêre, Paſargadas Oppidum & Gentem circa Perſepolin ad orientem deſcribunt.* Videtur autem D. Voſſius falli de *Oppido & Gente:* hæc enim ex ſupradictis autoritatibus ſunt prope Sinum Perſicum: nam Plinius poſtquam dixit, *Sinus Perſicus: Regio ibi maritima Cyropolis,* mox inquam poſt pauca addit, *Inde ad orientem Magi obtinent Caſtellum, in quo Cyri ſepulchrum eſt, ſuper quo Turris haud magna.* Adeò ut *Paſargadum* ubi Cyri victoria contra Aſtyagem, & *Paſargadum* ubi Cyri ſepulchrum, videantur fuiſſe in diverſis locis; & quòd fruſtrà contra Ptolemæi autoritatem contenderit Voſſius pro aliâ *Cyropoli* quæ apud Steph. *Cyreſchata*, quæ ad finem Perſidis in alterâ extremitate verſus Indiam, toto cœlo totâque terrâ diſtans à loco quem Voſſius indigitare vellet, ſi Ptolemæo fides. Prætereà fallitur duplice *Araxi*: ille enim contendit pro *Araxi* quæ memorari ſolet cum *Cora* ſeu *Cùr*; cùm potiùs debuerat contendere pro alterâ *Araxi* quæ hodie eſt *Bendamîr* prope Perſepolim. Has enim *Araxes* confundit, eas non diſtinguendo. Illud autem *Paſargadum* pro quo D. Voſſius contendit, Ptolemæo dicitur Πασακάρτα *Paſacarta*, quæ ſitu convenit cum D. Voſſii deſcriptione, ad Orientem & Boream Perſæpoleως. Hæc nempe eſt Parthiæ urbs quæ hodiè in Libris ſcribitur بسا *Baſâ* ſeu فسا *Phaſa* vel *Paſa*; quæ additâ uſitatâ terminatione *ghard* ſeu *gherd*, ſit بساكرد *Paſâghard* ſeu *Paſâgherd*. Nam *Paſargadi* nomen videtur malè tractatum à Græcis & planè corruptum: cùm ſyllaba *gad* vix poſſit eſſe aliqua vocis terminatio Perſica, ſed potiùs *gard* ſeu κάρτη, adeò ut pro *Paſargad* dicatur potiùs *Paſagard.* Nam *Spâhi-zâdeh* in Lexico Geographico legit, بسا *Baſâ, dicta Arabicè* فسا *Phaſâ, eſt maxima urbs provinciæ* دارابجرد

Darâb-

Darâb-gjerd, magnitudine ferè accedens ad Shirâz. Pleraque ligna ex quibus extructa eſt, ſunt Cypreſſina. Forma denominativa ab Arabico eſt فساوي *Phaſâvi, & à Perſico* بساسيري *Baſâſîri.* Eſt itaque *Paſâgard* Πασαγάρτα urbs in *Darâbgard* ſeu *Nomo Darii*, 10 Paraſangis à Perſepoli ad Borrapelioten in Parthiâ, in confiniis borealibus Caramaniæ deſertæ. Et quidem in ſignificatione nominis eſt indicatio ſitûs: nam بسا *Baſâ* ex vi vocis (dicente D. Golio) eſt *Boreas*; ideóque *Baſâgard* eſt *Borealis urbs* ſeu *nomus*, qui ſitus in calidis illis regionibus gratus. Iſtam terminationem *gard* Perſæ videntur olim habuiſſe à Pœnis, quibus קרתא Καρτα eſt urbs, ſeu *Certa*, ut in *Tigranocerta*. Ad ſupradictam diſquiſitionem pertinet ſcire annon *Cyropolis* fuerit multiplex, ſc. plures *Cyropoles*, & annon ex eis fuerit *Shirâz*, ut vult D. Voſſius, & ut nos olim ſenſimus in Notis ad Ulugh-Beighi Aſtronomica.

In Paſargadarum Templo Veneris coronatus dicitur *Artaxerxes Mnemon* qui Veneris Templa & cultum primus inſtituit! Dicta itaque ejus Coronatio in Pyréo facta, in Veneris Templo fuiſſe à Plutarcho narratur proleptîcé: nempe coronatus fuit in illo Pyréo quod ab eo poſteà ſtatim cultui Venereo dedicatum eſt.

Ex D. Tavernieri Itinerario p. 163. Extractum ſecundùm Relationem alicujus Sacerdotis Perſici apud Kirmân, cujus Breviarium ſuperiùs dedimus p. 383.

Quia verò in eorum Libris Abrahamus *aliquando vocatur* Ibrahîm-Zerduſht, *ideò iſte ignarus confundit* Hiſtoriam Zerduſhti *cum* Hiſtoriâ Abrahami, *de Puero* Zerduſhto *narrando ea ipſa quæ in Arabum Hiſtoriis dicuntur contigiſſe inter Puerum* Abrahamum *&* Nimrodum, *qui culice aut cimice necatus, ut ſuo loco ſuprà fuſiùs diximus: qui etiam ſui regni Gravidas omnes interficiendas curavit. Deinde proximè ſuccedentem Regem qui eandem perſecutionem contra dictum Puerum* Zerduſhtum *promovebat, ponitur* Cha-Glochtes: *iſto autem monſtroſo nomine intelligendus eſt* Shah-Guſhtaſpes *mille annis à* Nimrodo *diſtans. Magnus quidem in re Hiſtoricâ lapſus ſaltúſve! Iſte enim homo numerat per ſaltum. Dicto Puero ſeu Infanti impoſitum nomen* Zerduſht *ſeu* Zeratuſht (*cujus appellativam ſignificationem hodiè ignorari ſuprà docuimus,*) *iſte dicit fuiſſe* Zer-Ateucht, *quod ineptè exponit* Argento-lotum. *Certè malè conflatum nomen, & pejùs interpretatum! Poſteà dicit quòd licitum ſit habere 5 uxores, quod eſt falſum. Dies Feſtos eſſe 30 in honorem Sanctorum, quod itidem falſum. Alio loco id quod dicit de* Stipitibus ligneis, *intelligendum eſt de* ferreis. *Tandem dicit iſtorum Regum ultimum fuiſſe* Cha-Jecherd, *malè pro* Shâh-Jezdegerd. *Præterea fallitur de* Jejunio; *cùm omne Jejunium purum ſit eis planè vetitum in Libro* Sad-der. *Hæc ſunt præcipua quæ taxanda videntur. Et hoc modo præparatus Lector, ſequentem* Tavernieri *Paragraphum legere aggrediatur. Inſuper monendum eſt, quòd aliquas correctiones poſcebant aliæ Relationes Europæorum qui propter linguæ Perſicæ ignorantiam, quædam aliquando falſa dederunt & veris admiſcuerunt. Ideóque ſi in noſtris Europæorum citationibus, eos in quibuſdam rebus ſibi aliquando contradicentes inveneris, non debes mirari. Hujus aliquot Exempla invenies in* Cap. de Sepulturis, *etiam ex Agathiâ, & alibi.*

XVIII. Pap. 383. D. Tavernier dicit, *Nullos in toto orbe tam parcos & ſcrupuloſos eſſe in Religionem ſuam revelando ac ſunt Gavri: ſe*

itaque

itaque neceſſarium habuiſſe eorum conſortium frequentare ſæpiùs antequàm poſſet addiſcere ea quæ heic dicturus eſt.

Antequam Mohammedani inceperant perſecutionem exercere in Gavros, multos ex eis fugiſſe ad Suràt *quæ in* Guzerát. *Et jam eſſe plures quàm* 10000 *in* Kirmân. *Horum eos qui degunt in Indiâ, eſſe Artifices præſertim Tornatores Eboris: eos qui in Kirmân, eſſe Mercatores lanæ. A* Kirmân 4 *milliaribus diſtare præcipuum eorum Templum, ubi reſidet eorum Archipræſul: & illuc ſemel in vitâ Peregrinationem inſtituere teneri omnes. Aliquos horum degere prope* Iſpahân. *Eos affirmare Prophetæ ſui patrem fuiſſe natione Francum, nomine* Azer, *profeſſione Sculptorem. Eum reliquiſſe patriam ſuam (quæ tunc fuit* Babylonia*) ut degeret in patriâ eorum, eumque ibi accepiſſe uxorem nomine* Doghdou, *quæ aliquâ nocte ſomniavit Deum per Angelum à Paradiſo ad ſe miſiſſe egregias veſtes, quas illa haud citiùs induerat quàm cæleſtis lux operuerit ſuam faciem, quam ad inſtar Solis reddidit formoſam, ſeque evigilantem comperiſſe ſeipſam prægnantem & gravidam Puero qui fuit Propheta* Ebrahim-Zer-Ateucht. *Illius temporis Aſtrologos per ſcientiam ſtellarum prænoviſſe nativitatem dicti Pueri à Deo miſſi ad gubernandum homines & ad regnandum in cordibus eorum. Iſtos Aſtrologos adeuntes Regem, ei declaraſſe naſciturum Infantem qui aliquando eum Coronâ ſuâ privaret. Deinde Regem (dictum* Nembrout*) omnes in regno ſuo fœminas gravidas interfici juſſiſſe: ſed per miraculum, ejus graviditatem non apparuiſſe; unde evaſit.---Contra morem aliorum Infantum qui recenter nati plorant, iſtum infantem riſiſſe: ipſum enim in eorum cordibus triumphaturum, præmonſtraſſe gaudium, eorum felicitatem anticipando. His Regi ſignificatis, eum convocaſſe Aſtrologos ad inquirendum quid rei eſſet, & quid de iſto Infante faciendum eſſet. Aſtrologos autem non potuiſſe rem indicare, ideóque Regem voluiſſe propriâ manu ipſum gladio interficere: Deum autem ejus brachium arefeciſſe. Cúmque hoc non poſſet, eum iratum juſſiſſe accendi Ignem; eum autem per Dei potentiam factum fuiſſe cubile roſaceum. Hujus Ignis partem ad hoc uſque tempus reſervatum fuiſſe. Regem nolentem deſiſtere, nova pro Infante tormenta excogitaſſe: Deum autem ad eum caſtigandum miſiſſe Culicum agmina, qui aculeis ſuis mortem intulerunt omnibus qui non adorarunt iſtum Prophetam, ejus pedes oſculando in pœnitentiæ teſtimonium. Regem autem non pænitentem peſſimâ morte periiſſe ex ictu Culicis in aure ipſius.*

Hujus Regis ſucceſſorem fuiſſe Cha-Glochten, *qui initio regni ſui perſecu-*

perſecutionem moliebatur contra iſtum Infantem, annis & virtute Adoleſcentem. Regem quidem eum incarceraſſe: attonitum autem fuiſſe audiendo Equum (quo vectus in pugnâ ſemper vincebat,) ſuos 4 pedes amiſiſſe; ideóque Prophetam è carcere evocaſſe, & veniam petiiſſe, eúmque rogaſſe ut Equum ſuum reſtituere vellet. Prophetam annuentem, ad Deum quater oraſſe, & ſingulis orandi vicibus unum Equo pedem reſtituiſſe. Regem viſo hoc miraculo, ſemiconverſum fuiſſe: ſed ulterioris certitudinis cupidum, petiiſſe à Prophetâ ut ſe conjiceret in fornacem liquati argenti, è quo ſi evaderet ſalvus & illæſus, ſe eum recepturum ut aliquem à Deo miſſum, ejúſque omnibus præceptis parere velle. Prophetam promptè ſuſcepiſſe opus, & ſeipſum conjeciſſe in fornacem, unde illæſus exivit. His factis, Regem eum ad ſe vocaſſe, & cum populo ſuo ut prophetam coluiſſe, eique indidiſſe nomen Zer-Ateucht *ſeu* Argento lotum. *Prophetam obſervantem omnes ſe veneraturos, ſeipſum ſubducentem noluiſſe videri. Gavriſque neſcientibus quid ei eveniſſet, credidiſſe eum cum animâ & corpore aſſumptum fuiſſe in Paradiſum: alios dixiſſe eum invenientem Sandapilam ferream in viâ prope* Babylonem, *ſe in eam conjeciſſe, & ab Angelis aſportatum fuiſſe in Paradiſum.*

Eos Prophetæ ſuo aſſignaſſe tres filios, qui tunc [ſc. ante 2500 annos] *non venerant in Mundum, quamvis eorum nomina tunc indita eſſent & prænoſcerentur. Iſto autem Prophetâ* Ebrahim *ſuper aquam ſine cymbâ ambulante, ab eo in ipſam ceçidiſſe tres Seminis genitalis guttas ibidem deinde ſervatas. Deum poſteà ſuper eundem fluvium miſiſſe Virginem à ſe adamatam, quæ primæ guttæ receptione tunc evaſura eſſet gravida primo Infante, quem in anteceſſum vocabant* Oſhîder. *Illum deinde in Mundum cum autoritate venientem, Patris ſui Legem confirmaturum & ut reciperetur facturum; idque non tantùm per Prædicationem ſuam, ſed & per multa miracula. Secundum dictum* Oſhîderma, *eodem modo concipiendum, fratri ſuo opem laturum, ſiſtendo per* 10 *annos curſum Solis, donec totum Mundum de doctrinæ ſuæ veritate convinceret. Tertium ab eâdem matre concipiendum, venturum cum majore autoritate quàm duo fratres priores, omnes perfectè ad Prophetæ ſui Religionem adducturum. Deinde poſteà futuram eſſe univerſalem omnium Reſurrectionem; & eo tempore omnes Animas quæ tunc vel in Paradiſo vel in Gehennâ, ad corporum ſuorum poſſeſſionem reverſuras. Tunc æquandos fore omnes Montes, & quaſvis Mineras liquandas, ad implendum Inferni abyſſum, ut omnes Diabolorum manſiones perderentur. Deinde totam Terram faciendam æquabilem ad inhabitandum, & unumquemque habiturum*

*manſionem aptatam Bonitati quam in vitâ fecerat; præcipuas autem eorum delicias fore in intuitione Dei & *Ebrahim *Prophetæ ſui. Ante Reſurrectionem, eos qui in Paradiſo non intuituros faciem Dei, uti nec ipſos Angelos Deum viſuros, excepto uno qui ſemper ei adeſt ad recipiendum Mandata ejus. Deum tandem velle miſereri damnatorum, qui etiam poſteà ituri ſunt in Paradiſum, jam tum ſatis paſſi pro peccatis ſuis.*

Ebrahim Zer-Ateucht *in Paradiſum fuiſſe receptum, cujus ope acceperunt 7 Libros Legum, quos Deus ex benignitate ſuâ miſit ad inſtruendum eos in viâ Salutis. Eos quoque recepiſſe 7 alios Libros de interpretatione Somniorum: & tandem 7 alios de omnibus arcanis Medicinæ. Libros autem de Somniis & de Medicinâ fuiſſe deperditos, quippe quos tanquam inæſtimabilem Theſaurum ſecum aſportaverit* Alexander: *7 autem de Religione Libros (cùm ſcriberentur in linguâ à nemine niſi ab Angelis intellectâ,) iratum* Alexandrum *combuſſiſſe: Deum autem ejus temeritatem puniendo, ægritudinem in eum miſiſſe, de quâ obiit. Aliquos Doctos Sacerdotes qui ab ejus crudelitate in montes aufugerant, eo mortuo rurſus conveniſſe, & ex vi memoriæ aliquem Librum compoſuiſſe. Sacerdotes in eo legentes vix intellexiſſe quid legerent: eos autem habuiſſe alios Libros contenta ejus exponentes.* [viz. Sad-der.] *In illo Libro legentes aut precantes, pannum linteum ſuper ora ſua ligare, &c.*

Gavros non uti Circumciſione, ſed apud Infantum nativitatem habere aliquid ſimile Baptiſmo Chriſtianorum. Eos enim aliquot diebus poſt nativitatem, Infantem lavare Aquâ in quâ cocti fuerunt certi quidam Flores: & dum immergitur Infans, Sacerdotem aliquot preces perorare. Puerum ſine illâ lotione morientem, credunt ad Paradiſum iturum; ſed Parentes pro neglectu ſuo reſponſuros, quia talis lotio auxiſſet merita.

Quoad Nuptias, Gavros cuivis permittere habere 5 uxores, ſi poſſit: nec laudabile eſſe aliquam repudiare, niſi ob adulterium manifeſtum, aut ſi Religionem mutaverit; prætereà oportere Maritum per integrum annum expectare an reſipiſcet necne? Fœminæ autem ſuum crimen confitenti, Sacerdotem præſcribere trium annorum Pœnitentiam ab eâ ſubeundam: & poſteà ipſo illos renubente, ambos habendos eſſe pro nuptis ut anteà. In Nuptiis, Sacerdotem virum & fœminam ad ſe venientes coram teſtibus interrogare de mutuo conſenſu; & tum precando ſumere pauxillum aquæ, & amborum Frontes lavando rem abſolvere. Eos non poſſe matrimonio jungi intra tertium Gradum, nec poſſe obtinere Diſpenſationem. Quamvis verò permittatur habere 5 uxores, attamen tantùm harum unam poſſe cenſeri nuptam, cum quâ ergò obligatur pernoctare ſaltem

tem

tem duabus noctibus quovis ſeptendio, (putà nocte Saturni & Veneris ;) eámque ſemper cæteris præcedere. Si autem illa non habuerit Liberos intra 7 annos, viro permiſſum eſſe ſuperinducere aliam : priorem autem non repudiare, ſed alere.

Mulieres menſtruatas ſtatim ſecedere in campos, ut durantibus Menſibus maneant in Tugurio cui appenſus Pannus eſt pro oſtio ; dum interim Cibus & Potus eis afferatur : & revaleſcentes, ad Sacerdotem pro Oblatione miſſuras Hœdum aut Gallinam aut Columbam ; & poſteà ad Balneum euntes, invitaturas ad refectionem aliquas amicas ſuas.

Gavros tam viros quàm fœminas bibere vinum & edere porcinam mundè paſtam, quæ non comederit ſtercorà. Eos non libenter præſcindere ungues nec crines : quòd ſi neceſſe ſit, tenentur illa præſegmina portare ad aliquem locum extra urbem, præſertim ad Sepulchretum. Eos 5 diebus in anno abſtinere à carne, piſce, butyro, & ovis ; & tribus aliis diebus jejunare ad veſperam. Illos habere 30 dies Feſtos in honorem Angelorum, in quibus nemo operari audet. Diem nativitatis Prophetæ ſui celebrari ſolere pompâ maximâ & eleemoſynis amplis. Aliquem eſſe diem quo omnes exeunt ad necandum Ranas, idque mandato Prophetæ ſui. Sacerdotes habere Libros cum Picturis pallidis ſeu aquei coloris hominum futura ſupplicia repræſentantibus, præſertim pro pædicatione quam abominantur.

Quoad Funera, ægrotantes Gavros accerſere Sacerdotes quibus quodammodo ſua confitentur peccata, & propterea eis injungi Eleemoſynas & bona Opera ad obtinendum peccatorum veniam. Eos ſuos mortuos non cremare nec ſepelire ; cadavera autem extra urbem exportare ad locum muro cinctum, juxta quem ſunt multi Stipites 7 aut 8 pedes alti, quibus ſolent alligare cadavera faciebus verſus orientem. Omnes funus comitantes ad commodam diſtantiam orare, donec veniant Cornices, quas illa loca attrahunt. Si Cornix primò involaverit in defuncti oculum dextrum, eos (credendo defunctum eſſe felicem,) dare Eleemoſynas majores ; ſi autem in oculum ſiniſtrum, id eſſe malum omen : nullas ergò Eleemoſynas dantes, redire domum ſilentes, non edentes nec bibentes.

Gavros nolle ut æſtimentur honorare Ignem per modum Adorationis, cùm nollent reputari Idololatræ, dum agnoſcunt tantùm unum verum [illegible]um cœli & terræ Creatorem, quem ſolum adorant : Ignem autem eos ſer[illegible]re & honorare in memoriam miraculi quo eorum Propheta Ebrahim *à flammis fuit liberatus. Autorem aliquando dum eſſet apud* Kirmân, *petiiſſe ut videret ſacrum Ignem ; id autem ei negatum fuiſſe, cùm aliquando* Chân *ſeu Gubernator urbis* Kirmân *idem expeteret, cui non potuerunt*

id denegare. Illum autem expectantem videre extraordinarium quendam ſplendorem, fefelliſſe ſpem: cúmque non videret alium ignem quàm quem videre potuerit in culinâ, mox iratum juraſſe & fremuiſſe, & in ſacrum Ignem inſpuiſſe. Sacrum verò Ignem hoc modo profanatum avolaſſe in formâ albæ Columbæ, donec Sacerdotes per Eleemoſynas & preces eundem revocarent: ideóque eos nemini eum oſtendere velle. Eos quoſvis Juramento adigendos, coram ſacro Igne ſiſtere, ut coram teſte, minando magna ſupplicia pro perjurio, & ſacrum Ignem avolaturum eſſe.

Eorum linguam eſſe diverſam ab eâ reliquorum Perſarum, uti etiam ſunt eorum characteres. Eos amare Epulas, & valde profuſos eſſe de ſuo potu Erác. *Eos nunquam edere Lepores propter menſtrua; nec Mora, utpote quæ credantur ex mulierum & leporum menſtruis procedere. Si pectinando caput, unus pilus ceciderit in veſtes, illos teneri iſtas veſtes lavare in urinâ Vaccæ propter earundem purificationem: idem quoque faciendum ſi ſtercus aut ſordes tetigerint: & Sacerdotem obviàm factum funeri quod videt, ad idem teneri: id etiam aliquos ex Indis credere. Eos interrogatos unde talem urinæ virtutem intelligerent, reſpondiſſe, aliquem Adamo coævum habentem brachium contuſum uſque ad nigrorem, jacuiſſe in campo dormientem; & dum juxta eum mingeret Vacca, aliquam urinæ guttam in brachium ejus cadentem, eam quam tetigit partem ſanaſſe: hominem ergò ſecutum Vaccam donec ea rurſus urinam mitteret, perfectè ſanatum fuiſſe.*

Eos talem conſervare cum aliâ quâdam aquâ mixtam, quam poſt peccatorum confeſſionem, Confitentibus propinant. Hanc vocari Aquam Câzi *ſeu Judicis ſive Sacerdotis, quæ 40 diebus debet ſervari, cum infuſione Corticis ſalignei & aliquot Herbarum. Confitentes autem aliquod grande peccatum, teneri 10 diebus manere in domo Sacerdotis, nec aliquid edere aut bibere niſi quod ille dederit. Et in ordine ad Abſolutionem, Sacerdotem eum ſiſtere nudum, dextri pedis pollici alligando Caniculam, quam ergò ſecum circumducit in domo, aliquando per integrum diem aut diutiús. Eo modo ſe habentem petere à Sacerdote Abſolutionem, de ſuâ parte credendo ſeipſum eſſe purum. Deinde Sacerdotem ei reſpondere, Se non poſſe, ſed Canem eſſe qui eum purificet. Poſthac Sacerdotem dictam Aquam compoſitam ſuper caput ejus ſepties fundere, & unum ejuſdem hauſtum ei propinare, & hoc modo eum abſolvi. Hanc Pœnitentiam eſſe caram, quia poſteà tenetur amicos tractare apud domum Sacerdotis. Autore interrogante, An Sacerdos hoc modo faceret fœminis? reſponſum eſt, Sacerdotis uxorem aut ancillam id facere fœminis. Eos ad quemvis moribundum adducere Caniculam, quam ſuper ejus pectus collocant; & dum ultimum halitum expiraturus eſt, eos morientis ori applicare Os Caniculæ, interim efficientes*

efficientes ut eo modo ſe habens latret bis, ita ut morib[u]ndi anima intret in Canem, qui eam tradat in manum Angeli eandem accepturi. Eos quemvis mortuum Canem extra urbem portare, & pro eo Cadavere Deum precari, quaſi beſtia per illorum preces beneficium acciperet poſt mortem.

Dari multas beſtias quas amant, & alias quas odio habent, utpote non à Deo creatas, ſed ortas ex corpore Diaboli, cujus naturam retinent. Eos cum admiratione amare Vaccas & Boves & Canes, nec eos edere carnem vaccinam. Eos odio habere Colubros, Serpentes, Lacertas, Rubetá, Ranas, Cancros-piſces, Sorices, Mures, & (ſupra omnes) Feles, quas dicunt referre Diabolum dantem eis tantam fortitudinem ut difficile ſit eas occidere; ſeque velle Soricum & Murium incommodum ferre potiùs quàm Felium. Quoad animalia noxia, Gavros ægrotantes conducere aliquos qui exeuntes ea trucident, quod morientium bonis operibus eſt accenſendum. Eos autem talia habere exoſa, quia credunt illa eſſe inſtrumenta quibus Diabolus tormenta infligit damnatis; ideóque illud eſſe bonum opus: eoſque talia perdere, ut ita Diabolo inſtrumentis deſtituto, Animarum quæ in Gehennâ ſunt tormenta mitigari poſſint.

Horum ſaniores potiùs credunt talium beſtiarum formâ dari Diabolos qui hominibus pœnas infernales irrogabunt. Atque Canicula tam in alicujus Pœnitentiâ quàm in Obitu, non eſt ad tradendum Angelo Animam, ſed ad tam Pœnitentis quàm Defuncti Peccata aſportanda, ut apud Judæos erat Hircus emiſſarius. Cum multis aliis quæ animadverſione indigent.

XIX. Pag. 416. Magna Mediæ urbs τὰ 'ΕΚΒΑ'ΤΑΝΑ ſeu 'ΑΓΒΑ'ΤΑΝΑ (apud Æſchylum in Perſis *Agabatarum*,) ſynonymam habet in Syriâ urbeculam Arabicè dictam بتّانة *Battána*, Stephano αἱ Βατανέαι, Judithæ I. 9, Βετάνη, cujus Civis eſt البتّاني *Al Battáni*, unde celebris Aſtronomus *AlBategnius*. Et hinc conſtat quòd 'ΕΚΒΑ'ΤΑΝΑ ſeu 'ΑΓΒΑ'ΤΑΝΑ ſit corruptela pro 'ΕΑΒΑΤΑ'ΝΑ ſeu 'ΑΑΒΑΤΑ'ΝΑ.

At prorſus diverſum quid eſt ejuſdem nominis urbs in Mediâ, in cujus linguæ genuinis vocibus dictus Articulus *Al* nunquam uſurpatur. Vernaculè igitur اابادان *Aabadân* ſeu آبادان *âbadân*, (ſive ut ſonari poſſit, *Aabatân* ſeu *âbatân*,) eſt *locus valdè habitatus incolarum frequentiâ gaudens*, q. d. *Habitatio frequentata & ſelecta*. Et cùm Ptolemæus ponat 'ΑΚΒΑ'ΤΑΝΑ in *Tropatenâ* ſeu *Atropatiâ*, præcipua ibi urbs eſt تبريز *Tabrîz* ſeu *Tavrîz* (vulgò *Tauris*,) quæ propter

editiorem & frigidiorem ſitum, haud immeritò pro Regum *Æſtivario* electa fuerit & hodie eligitur, & valdè probabiliter pro veterum *Ecbatanis* habita eſt. Adeò ut ʼΑΚΒΑΤᾶΝ cum Κ epenthetico plenioris ſoni causâ, ſit pro ʼΑΑΒΑΤᾶΝ ſeu ʼΑΒΑΤᾶΝ. Et poſtquam à Zoroaſtre ibi primò ordinata eſſet cuſtodia τῦ *Adur* ſeu *Ignis*, illa ipſa urbs *Tabrîz* tam olim quàm hodiè dicta eſt آذر آبادگان *Adur Abâdaghân*. In iſtis *Ecbatanis* Daniel propheta olim Βᾶριν ſeu *Turrim* ædificaſſe dicitur. Græci autem videntur, cum *Ecbatanis* ſibi notis in Syriâ, conformaſſe nomen *Ecbatana* in Mediâ, quamvis ægrè ad eundem ſonum adduceretur.

Ex D. Henr. Lordio Notata, & in eum Animadverſa.

XX. *Lordius* in Epiſt. Ded. narrat *Perſarum ſuperſtitionem* (*ut apparet ex Socratis Eccleſ. Hiſt. lib. 7, cap. 8,*) *à Marûtha Meſopotamiæ Epiſcopo multùm debilitatam fuiſſe in opinione Jezdegerdi Perſicorum Regum ultimi, qui vacillante fide*, &c. Fallitur autem *Lordius* in *Yezdegerdi* perſonâ: fuerunt enim ejuſdem nominis Reges tres, & is cum quo *Marûtha* (*Epiſcopus Miyaphârekein* in confiniis Meſopotamiæ) de Chriſtianitate tractavit, erat eorum penultimus, viz. *Yezdegerd filius Sapor*; non autem ultimus qui *Yezdegerd filius Shahriyâr*. Iſte verò *Marûtha* miſſus fuit Legatus in Perſiam, à *Theodoſio juniore* Imp. de quo videas Abulpharagium.

Lordius p. 8, quaſi tot Cuſtodes huic Mundo præfectos; (quinam ſint nominando, ſed quales ſint tacendo,) enumerat *Signa cæleſtia* eaque ordine inverſo: nam pro 1, حمل *Hamal*, i. e. *Aries*; 2, ثور *Sor* ſeu *Saur*, i. e. *Taurus*; 3, جوزا *Jozâ* ſeu *Gjauzâ*, i. e. *Gemini*; 4, سرطان *Sertân*, i. e. *Cancer*; 5, اسد *Aſad*, i. e. *Leo*; 6, سنبله *Súmbola*, i. e. *Spica* ſeu *Virgo*; 7, ميزان *Mizân*, i. e. *Libra*; 8, عقرب *Âcrab*, i. e. *Scorpio*; 9, قوس *Caus*, i. e. *Arcus* ſeu *Sagittarius*; 10, جدي *Jedy*, i. e. *Capricornus*; 11, دلو *Daloo*, i. e. *Situla* ſeu *Aquarius*; 12, حوت *Hoot*, i. e. *Piſcis*: pro his inquam (unum omittendo) ille ponit *Hamul* Præfectum cœlis, & *Acrob* Angelis, *Joder* Soli & Lunæ, & Stellis, *Soreh* terræ, *Joſah* aquis, *Súmbolah* beſtiis, *Daloo* piſcibus, *Rocan* arboribus, *Cooz* viris & fœminis, *Sertan* & *Aſud* Diabolo & malis ſpiritibus, ne Creaturas lædant. Pag. 11, 12, &c. ad 23, ea quæ de *Zertooſto* narrat, ab aliis paulò aliter narrantur: ſed cùm ſint fabuloſa, parum refert. Quod autem dicit *Canem eſſe Perſis exo-*

ſum,

ſum, eſt planè falſum, cùm *Canem* multùm æſtiment: at cujuſvis animalis *Cadàver* & *Oſſa mortua* odio habent, ut res immundas.

Pag. 27. Triplex Scriptorum Zoroaſtris diviſio fere convenit cum eis quæ tradit Tavernier. Ea itaque conferantur.

Pag. 41, 42, incautè loquitur quaſi totiùs Anni feſta eſſent tantùm 6: ſed hoc intelligendum eſt de 6 Feſtis Creationis. Poſt hæc ſingula Feſta ponit totidem Jejunia, ut vocat: ſed jejunando intelligendum eſt *parum edere*, ſc. ſemel tantùm in die, & non pluries. Aliàs enim pura & ſtricta Jejunia non habent. Ciborum ſuorum partem ut Oblationem pro Sacerdotibus portant ad Templum dictum *Eggaree*; quod fortè ſit vel الجامع *Eggjami*, vel Luſitanicum *Igreſia*.

Pag. 44, inter alios accendendi modos, tradit Ignem ſacrum accendi poſſe ex ordinario Igne Culinario, vel ex Igne quo Indi Cadavera comburunt: ſed hæc ſunt planè falſa.

Pag. 47. Quando aliquis Puer poſt Baptiſmum confirmatur, & Tunicâ & Cingulo è pilis camelinis donatus in Religionem admittitur, Sacerdos orat, *Ut omnibus diebus vitæ ſuæ Deus efficiat eum verum Aſſeclam Religionis Perſicæ, cujus Signum eſt talis Tunica, & Cingulum: & ut nunquam aliam aliquam legem ſequatur præter illam Zertooſti: & ut Ignem ſacrum honorare perſeveret: utque de nullius cibo edat, nec ex ullius poculo bibat, ſed ſemper de ſuo proprio: & ut ſemper Perſarum Ritus & Cæremonias obſervare pergat.* Et ibidem de eorum Nuptiis agens, eas quinquefariàm dividit in 5 genera: quorum primum eſt *Shauſan*, quod eſt inter alicujus Filium & alterius Filiam tempore pueritiæ (illis inſciis) contractum ſolo conſenſu Parentum: hocce nuptiarum genus multùm æſtimatur & cœlum mereri putatur, quia tam maturè providetur. 2. Secundum genus vocatur *Chockerſon*, quod eſt perſonæ viduatæ, ſcil. ſecundæ nuptiæ. 3. Tertium genus eſt *Codeſherdhaſan*, quando fœmina exquirit ſibi maritum. 4. Quartum eſt *Eckſan*, ſcil. quòd quando aliqua perſona moritur innupta, procuratur aliqua alia perſona quæ defunctæ perſonæ matrimonio jungatur; cùm reputent matrimonii ſtatum eſſe tam beatum ut æternam felicitatem tandem mereatur. Iſte nubendi mos præcipuè obtinet apud ditiores, qui pretio tales nuptias procurare ſolent. 5. Quintum vocatur *Ceterſon*, quando Pater aliquis Filiis deſtitutus, Filiæ ſuæ Filios pro ſuis adoptat ut in nuptiis dentur: eum enim reputant infelicem qui deſtituitur Liberis in matrimonium collocandis.

Quoad nuptiarum cæremonias, Vir & Fœmina circa mediam noctem

noctem convenientes in domo, (nuptiæ enim non celebrantur in Eccleſiis,) collocantur ſuper Lecto; aſtantibus duobus Sacerdotibus, quorum unus eſt ex parte Viri, alter ex parte Fœminæ, qui (unà cum utriuſque Conſanguineis à Sacerdote aſſignandis,) in ſignum fertilitatis manibus tenent Oryzam in nupturientes ſpargendam, eis apprecando fœcunditatem in generatione ſuâ. Deinde ille Sacerdos qui eſt ex parte Viri, imponendo digitum in frontem Fœminæ, ab eâ quærit *An habebit iſtum Virum in maritum ſuum?* Et illâ aſſentiente, alter Sacerdos qui ex parte Fœminæ (imponendo digitum ſuper frontem Viri,) eandem quæſtionem ei movet. Hoc modo habito utriuſque conſenſu, jungendo manus mutuò ſibi invicem promittunt; ſc. Vir ut eam ſibi obliget, promittit ſe daturum tot aureos *Dinâros* (valoris ſeſquilibræ Anglicanæ) quo quidem Promiſſo ille inſuper obligatur omnia ei neceſſaria durante vitâ adminiſtrare & ſuppeditare. Et Fœmina ex ſuâ parte promittit omnia ſua Bona illius eſſe. His utrinque factis, dicti duo Sacerdotes ſpargunt ſuper nuptos dictam Oryzam, precando ut Deus eos multis Liberis fœcundos reddat; ut ſint ſicut Semen in Spicis tempore meſſis, & ut cum unanimitate in matrimonii ſtatu diu vivant. Hoc modo peractis cæremoniis, Fœminæ parentes Dotem ſolvunt: Viri enim non dant. Et poſteà Feſtum nuptiale per octiduum celebratur.

Quoad Sepulturas, eorum Sepulchretum conſtituunt duo ædificia rotunda & ſatis capacia à ſeinvicem aliquantùm diſtantia, quorum tectum declive eſt verſus centrum, in quo eſt Foramen ad excipiendum cadaverum ſaniem, dum juxta ejuſdem tecti latera jacent Cadavera aëri & volucribus expoſita. Horum ædificiorum alterum *album* eſt pro iis quorum vita & converſatio fuit laudabilis; alterum verò *nigrum* pro iis qui aliquo vitio fuerunt infames, de quorum itaque ſalute dubitatur. Quoad ſepulturæ cæremonias, quando aliquis eſt moribundus, accerſunt Sacerdotem, qui in ejus aurem hoc modo orat, *O Domine, præcepiſti ut non offenderemus, ſed iſte homo offendit: ut faceremus Bonum, ſed iſte homo fecit Malum: ut te adoremus, ſed iſte homo neglexit te adorare. O Domine, ei condonato omnia ejus Peccata, omnia ejus Malefacta, omnes ejus Neglectus.* Eo autem defuncto, Sacerdos non ei appropinquat, ſed ad 10 pedum diſtantiam dictat quinam debent eſſe Veſpillones qui eum exportent ſuper Feretro ferreo; cùm lignum non ſit morticinio polluendum, quia eſt pabulum Ignis quem reputant ſacrum. Et funus comitantibus interdicitur

citur Sermonis uſus, quia Sepulchrum eſt quietis & ſilentii locus. Et Veſpillones ad Conditorium venientes, Cadaver ibi deponunt; dum Sacerdos ad commodam diſtantiam ſtando, ſepulturæ officium hoc modo recitat, *Iſte frater noſter dum in vivis, conſtabat ex 4 Elementis: & cùm jam mortuus ſit, quodvis Elementum ſuam partem capiat; terrea pars abeat in Terram, aërea pars in Aërem, aquea pars in Aquam, & ignea pars in Ignem. His factis ſupplicant ad Sertân & Aſud (qui Diabolo & malis Spiritibus præficiuntur,) ut iſtum Fratrem ab eorum læſione tutum conſervare velint, dum Luſtrationis cauſâ ad ſacrum Ignem ſe recepturus ſit.* Supponunt enim Animam poſt deceſſum, circa corpus ſuper terram volitare per triduum; quo toto tridui ſpatio Diabolus ei moleſtiam inferre ſatagit; quam itaque ut evitare poſſit, ad ſacrum Ignem fugiens, Aſylum ibi quærit: hoc autem triduo abſoluto, finalem Gaudii aut Supplicii ſententiam recipit. Et propter hanc ſuam opinionem, durante iſto triduo omnes Amici (quantum eis vacaverit,) frequentant Conditorii locum, Mane, Meridie, & *Veſperi* fundendo preces ut Deus defuncti miſereri & omnia malè actæ vitæ peccata ei condonare velit. Iſto autem triduo elapſo, & definitivâ ſententiâ [in meliorem ut ſperant partem] datâ, die quarto convivium celebrantes, luctum ſuum concludunt. Ex hacce Lordii relatione videtur, quòd ſuperior Formula quâ cuique Elemento ſuam partem tribuunt, haud multùm abludat à noſtrâ, *Terra ad terram, Cinis ad cinerem, & Pulvis ad pulverem abeat.*

Addenda p. 537, l. 31, lege *concipiendum, cui nomen Senoiet-hotius.* Sed ſciendum eſt Tavernierum ad inſtar Plagiarii hocce de *Gavris* Paragraphum (& fortè multa alia) deſumpſiſſe ex alio Itinerario Gallico *ed. Lyons* 1671, in 8°, cujus Autor eſt P. G. D. C. i. e. *Pere Gabr. de Chinon*, qui 30 annos in Perſiâ tranſegit. Sequens hoc de *Gavris* extractum pro me fecit amiciſſimus & ingenioſiſſimus D. *Jo. Marſhal* Londinas. Is ſui Libri p. 429, legit *Dodon* pro *Dodou.* Notandum autem quòd pro Tavernieri *Senoiet-hotius* iſte autor rectiùs legat *Seaoushons.* Deinde p. 538, l. 3, lege *Paradiſeos non viſuros faciem Dei nec Angelorum, excepto uno qui ſemper adeſt ad famulandum eis.* p. 538, l. 28, lege *repudiare. Non poſſunt in uxores ducere conſanguineas ſuas, nuptiis intra tertium gradum prohibitis.* p. 539, l. 11. pro *mundè paſtam quæ non comederit ſtercora,* lege *ſi modò (aliter quàm anteà) in diſtincto aliquo loco aliâ diætâ paſti fuerunt porci per integrum annum priuſquàm mactentur: nam ſine iſtis circumſtantiis porcina eſt eis vetita.* p. 540. l. 8, poſt

poſt *eſſe*, adde, *Eos interrogatos quid de iſto Igne ſentirent, reſpondiſſe, Sicut Sol inter Sydera & Rex inter Subjectos, talem eſſe hunc Ignem reſpectu aliorum ignium ſublunarium: quamvis verò aleretur lignis quâ in re non differebat ab aliis ignibus, eum tamen miraculosè ſuſtentari poſſe abſque pabulo. Sacerdotes ſingulis menſibus hujus Ignis partem diſtribuere Laïcis, pro quo favore ſatis carè ſolvunt. Ad ædes verò ſuas portant, credendo inde eſſe cauſam abundantiæ omnium rerum in familiis ſuis: & coram eo collocant ægrotos ſuos, qui aliquando revaleſcunt: ſi non, id infidelitati tribuitur.* p. 541, l. 9, pro *nec edere vaccinam*, lege, *Vetitum eſt mactare tam Bovem caſtratum quàm Taurum, propter laborem ſuum in colendo terram. Eos etiam de Vaccis eſſe valdè cautos: earum tamen lac comedunt, & annoſas mactant & edunt. Hoc autem animal præcipuè æſtimatur, quia ab eo habetur materia ad purificationem & peccatorum expiationem. Eos reputare ſe pollui poſſe variis modis, quorum aliquos decenter memorare non poſſum. Præcipuè autem miror quòd Capitis & Barbæ pili quos quotidie geſtant, reputentur immundi, & reſectos foràs è domibus ſuis exportent: Sacerdotes autem nunquam reſecare ſuos. Et, ſi pectinando Caput aut Barbam, aliquis pilus cadendo in veſtes, ibi manſerit per pluſquam dimidium diem, tales veſtes urinâ vaccinâ luſtrandæ ſunt. Et, ſi talis immunditiei aliquid in terram ceciderit, talis terræ ſuperficies diligenter deraſa, exportanda eſt ad locum ejuſmodi rebus peculiarem. E naſo quoque & quâvis aliâ corporis parte fluens ſanguis, cenſetur inducere pollutionem urinâ vaccinâ luſtrandam; quæ tamen aliâ quâvis aquâ poſteà lavetur. Et quâvis harum leviorum pollutionum occaſione tenentur fœtidam ſuam aquam luſtralem adhibere, quamvis poſteà (ut dictum) aquâ mundâ ſe lavare poſſint. Iſtum urinâ luſtrandi morem non eſſe ſolis Perſis peculiarem, ſed uſurpari etiam apud Indos. Hunc tamen morem non fuiſſe ab eorum Prophetâ inſtitutum, ſed originem habuiſſe ab aliquo homine tempore Adami,* &c. ut ſupra dictum eſt. [Ad hunc locum Curioſus quidam Obſervator addidit, *In Luſitanorum Noſocomiis jam morem eſſe poſt febres diu bibere urinam vaccinam ſicut naturæ reſtaurativum quiddam, eodem modo quo in Angliâ bibitur Decoctum amarum: & hancce Indicæ medicinæ praxin nuper etiam in Londino obtinuiſſe.*] Poſteà ſequitur, *Ad dictum luſtrandi morem teneri nubendos, (tam virum quàm fœminam) qui id faciunt in domo Sacerdotis. Quantum æſtiment Canem, hinc conſtare, quia moribundis afferunt Caniculam quæ ultimum halitum excipiat, quod vocant* Animam excipere, *imaginando Caniculam (utpote puriorem) eam*

Angelo

Angelo tradituram. Sic etiam in Expiatione ſeu Abſolutione Caniculam Sacerdote puriorem reputant. *Eos abhorrere à felibus, propter Mohammedem quem odio habent, affirmantes illum maledictum habuiſſe felinam faciem & caudam, ut & habuit Alexander; iſtúmque genitum fuiſſe à Diabolo, qui ipſum ſuis proprietatibus donavit, ita ut difficile eſſet eum occidere: ideóque nemo felem alit in domo ſuâ. Eos necare Ranas, &c. quia polluunt Aquas; & Formicas, quia furantur plus granorum quàm eis ſufficiat ad vivendum. Eos mortuis ſuis detrahere veſtes meliores, & induere deteriores.* [Orientales enim in Lecto dormiunt cum Induculâ & Subligaculis, &c.] *Perſas eſſe robuſtos & ſalubres: & affectare veſtes ſaturi coloris lutei, quales etiam ſunt Pallæ muliebres. Pudet eos fateri ſuam de mortuorum ſtatu bariolationem à volucribus cadavera invadentibus: eos autem talia potiùs obſervare ad ſciendum an corpus citò reduceretur ad Sceleton, quia diu manere incorruptum, eſſet malum omen. Proximo poſt funera die, conſanguinei parant tam defuncti quàm uxoris & liberorum Imagines, quibus apponunt convivium triduanum; quod poſteà ab amicis comeditur, & reliquum pauperibus datur. Interrogati cur talia facerent, reſpondebant Animas hiſce rebus refici, ſæpè talibus conviviis adeſſe, & pios ſæpenumerò cum eis converſatos fuiſſe. Poſteà interficientes inviſa animalia, Eleemoſynas erogant pro animabus defunctorum, quæ ad Infernum ituræ ſi meritis præponderant peccata, vel ad Paradiſum ſi peccatis præponderant merita: vel ſi ambo adeò æqualia ſunt ut differentia diſcerni nequeat, tum eunt ad medium aliquem locum dictum Eſtemagoon. Alia dari loca parata mortuis Infantibus qui nec merita nec peccata habuerunt: & peculiaria parari loca pro undecim generibus hominum, inter quos numerant deſtitutos Liberis per quos aliquid mererentur eos educando in timore Dei. Pontem judicii deſinere in arctâ anguſtiâ, adeò ut ibi euntes inde cadant in gehennam inferiùs. Exportato cadavere, tanquam pollutam abradunt & exportant ſuperficiem terræ in quâ jacebat aut moriebatur. Tantùm viri & pueri ex ephebis exceſſi, poſſunt mactare cibum quem comeſturi ſunt: & Sacerdotes non debent edere niſi id quod ipſi mactaverint & eorum uxores coxerint. Quando edunt (ſi non adſit aliquis peregrinus.) retrorſum jactant capita, ut cibus ſine tactu labiorum in ora cadat: & eodem modo elevantes poculum, in ora ſua effundunt potum: affirmantes hoc eſſe ad imitationem Avium & aliorum aliquot animalium retrorſum jactantium capita; nam quaſi Deo eſſent gratabundi pro beneficiis, ſurſum aſpiciunt, ad docendum nos hac corporis poſiturâ Deo quoque gratos eſſe*

 pro

pro omnibus ſuis beneficiis in nos collatis. Habent in anno 4 Feſta ſolennia, ſcil. primum in Æquinoctio verno per 15 dies. Secundum dictum Camſe Kadîm *per 5 dies, quod tranſigitur Precibus & Eleemoſynis pro mortuis. Tertium vocatur* Geſhim Kadîm, *in quo ſeinvicem mutuis conviviis tractant. Quartum vocatur* Meſegom, *in honorem 25 Angelorum qui Throno Dei propinquiores ſunt & in ejus miniſterio & mandatis occupantur; qui tamen Divinam præſentiam non aſpiciunt. Alia etiam dari Feſta; & menſis etiam diem 12um atque 21um inſuper per eorum Legem Sacros haberi: quod tamen non eſt in hodiernâ eorum praxi; fortè propter paupertatem, cùm à quotidianis operibus tamdiu abeſſe nòn liceat. Jejunia ſunt per 5 dies in anno, in quorum tribus nihil omninò comedunt; & in duobus ſemel tantùm ſub nocte: ajunt autem Laicos non teneri ad hoc, quod ergò Sacerdotibus obſervandum relinquitur. Inter notabiliores monarchiæ ſuæ periodos, obſervant Victoriam Alexandri Magni; quem tamen nolunt in ſuorum Heroum numerum inſerere, ne hoc modo horum magnanimitatem minuere videantur: ajunt autem eum à Diabolo genitum fuiſſe ſequente modo;* viz. *Pater matris Alexandri fuit Princeps tributarius τῷ Darâb ſeu Dario, qui multis auditis de ejus filiæ pulchritudine, eam in uxorem expetivit ab eo, qui libens eam miſſurus erat. Interim verò Diabolus ejuſdem virginis amorem expetens, ſeipſum transformavit in nigrum Turbinem, quo involvebat virginem, quæ exinde evaſit nigerrima & tumefacto ventre deformata: hocque horribili ſtatu adducta fuit coram Darâb, qui tali ſpectro terrefactus, eam remiſit ad ſuum patrem, cui peperit Monſtrum quoddam infernale aſpectu terribile, præſertim cum auribus aſininis; ſub quâ formâ totam Aſiam vaſtavit cum potentiâ irreſiſtibili quia plus quàm humanâ. Poſt Alexandri mortem, aliquis ex ejus Ducibus cui nomen* Ardeoun *qui Gavrorum regioni præfuit, exactus fuit per* Shâh Ardeſhîr, *qui reſtituit Monarchiam & Religionem, quæ duravit uſque ad tempora τȣ̃* Omar *ſucceſſoris Mohammedis, qui iſtam regionem ſubegit.* [Ardeoun eſt اردوان *Ardavân,* ſcil. *Artabân.*]

Addenda ad pag. 519, l. 10, poſt *Exarata*, adde, Hanc noſtram opinionem quòd iſta ſint *confuſanea quædam*, jam corrigendam volumus; rectiùs docendo, quòd ex accuratiore examine & ſtrictiore collatione planè comperimus hæc etiam eſſe Punica, ſed diverſi Scriptoris ſeu Sculptoris manu (quaſi *curſivâ ſcripturâ*) in marmore exarata, & malè formata ſeu multùm deformata. Hoc itaque comperto, pro 8 ejuſdem lineis quas ſuprà promiſeramus, jam (ex Chartis quas olim ad

me

me miſit Vir Ampliſſimus *D. Chardin*,) damus illam Inſcriptionem totam & integram 14 lineis conſtantem, (quæ duplex Inſcriptio videtur,) ut Lectori eam cum aliis meliùs conferre liceat. Notandum verò eſt quòd Perſepolitana ſunt inſcripta Punicè cum Interpretatione Græcâ, Palmyrena verò inſcripta ſunt Græcè cum Interpretatione Punicâ. Et quidem Palmyræ tam Punica quàm Græca videntur ſcripta 200 aut 300 poſt Chriſtum annis.

Ad pag. 493, l. 19, poſt *opera*, adde, Iſti populi in intimo domûs ſive penu tanquam in Larario habent quiſque ſuum Penatem Larémve (quem colunt,) qui videtur Patriarchæ *Seth* imago ſeu ſtatua; quia is fuit primus eorum in Religione Antiſtes, cujus nomine poſſident ſuprà memoratum Librum; quem unà cum dicto Lare adeò clam habent inter ſolos ſuos, ut quicunque eorum alicui peregrino monſtraverit, mox à ſuis trucidetur. Ægrè enim cum vitâ ſuâ evaſit aliquis eorum qui Europæo Gallo revelaſſe ſuſpectus, niſi quòd uterque ſe ſolenni juramento purgaverit..

Sequens de *Yezidæis* & *Durzis* Extractum humaniſſimè pro me fecit ſupradictus Amicus, idque ex Libello Gallico *par le Sieur Michel Febvre*, *Par*. 1675, 8°; qui per 12 annos in Oriente fuit linguis addictus. Sic ergò incipit p. 318, Iſti *Jezidæi* nec ſunt Mohammedani nec Chriſtiani, ſed his addicti potiùs quàm alteris; hos enim vocant ſuos Compatres: in Turcas autem adeò averſi, ut ſi irati aliquod Animal vituperant, id vocent Muſlemanum. Bibunt vinum & edunt porcinam, ſed non niſi per vim circumciſi. Nullâ vi adacti maledicent Diabolo; adeò ut aliqui ex eis excoriationem paſſi ſunt potiùs quàm tale quid facerent. Nam (inquiunt) non poſſumus ſalvâ conſcientiâ maledicere alicui creaturæ quæ eſt Dei Creatoris, quia nullum eſt hujuſmodi præceptum in Scripturis ullis: nec quidem (ſicut Turcæ & Chriſtiani) tenemur convitiari Diabolo, quamvis valde inobedienti & contra Deum rebelli; ne pluſquàm tenemur maledicere cuivis Aulæ Miniſtro qui è ſui Principis favore excidit: imò è contrà tenemur ei benè precari, quia aliquando fortè apud Principem ſuum in favorem redeat, &c. Nolunt quidem libenter nominare Diabolum; qui ergò potius per periphraſin vocatur *Pavo-Angelus*, vel *Is quem noſtis*, vel *Noſtis quis ſit*, vel *Ille cui ſtulti & ignorantes maledicunt*. Aliquo die cùm eſſem cupidus viſendi rudera Monaſterii Simeonis Stylitæ, Jezidæorum (qui me illuc deduxerunt) aliquis mihi monſtravit fiſſuram in rupe, infra quam erant rudera civitatis magni-

tudine æquantis urbem *Blois*: hæc dum contemplaremur, quæſivit an ſcirem cauſam fiſſuræ dictæ rupis? Cúmque me ignorare agnoſcerem, regeſſit quòd infideles illuc perſequebantur Jezidæum aliquem; quo (potiùs quàm malediceret *Pavoni-Angelo*,) illuc fugiente, totus Mons ſe aperiens illum excepit & protexit: quo facto, attoniti inimici ejus condonari petientes, ad ejus religionem converſi ſunt. Mons autem mox rurſus coaleſcens, in hujus miraculi memoriam parvam tantùm fiſſuram reliquit. Cúmque eſſem in eorum poteſtate, non auſus ſum ridere. Et variis modis tentando, non potui eos adducere ut *Pavonis-Angeli* aliud nomen darent; quod noluerunt facere niſi per circumlocutionem. Jezidæorum Habitus eſt tantùm duorum colorum, ſc. vel *Albus* vel *Niger*; qui ergò diſtinctionis causâ vel *Albi Jezidæi* vel *Nigri Jezidæi* vocari ſolent. Horum *Nigri*, qui *Sacerdotes*, ſunt uxorati vel unâ vel duabus uxoribus: & volunt ut *Albi* eos vocent Titulo *Pauperum*, quamvis non ſint pauperes. *Albi* non poſſunt ex habitu diſtingui à Turcis, niſi ex Induſiis, quæ non habent à Collari longam fiſſuram, ſed tantùm rotundum foramen per quod tranſmittatur Caput: quod non caret ſuo myſterio, cùm ſit in memoriam *Circuli aurei* ſeu *luminoſi* qui poſt 40 dierum Jejunium cecidit in Collum magni eorum Sancti *Sheich Adi*. Omnes (tam *Albi* quàm *Nigri*) ſunt ejuſdem Religionis, Vota nuncupantes & ſacras Peregrinationes ſuſcipientes, prout faciunt Turcæ & Chriſtiani. Non habent Templum ubi Deum adorent, nec unquam (niſi curioſitatis gratiâ) in Turcarum Moſqueas ingrediuntur; quod proculdubiò lubentiùs & meliori cum effectu facturi eſſent in Chriſtianorum Eccleſias, ſi non metuerent ne eo nomine malè tractentur à Turcis. Peccatum ducunt minimum quidvis à Barbis ſuis ſuis abſcindere: unde eas perpetuò creſcere relinquunt, præſertim myſtaces, quas ad tantam promittunt longitudinem, ut in ora porrigantur: & quoſvis odiò habent ut Hæreticos qui propter decentiam aut convenientiam aliter faciunt. Per totum annum non habent nec Feſta nec Jejunia, nec quodvis ſolenne tempus Divino cultui aſſignatum; ſed tota eorum Religio conſiſtit in non nominando Diabolum nec ei maledicendo, atque in diſtincto quodam Habitu, & in canendo quædam Cantica in honorem Jeſu Chriſti & Virginis Mariæ & Moſis & Zachariæ, (& aliquando Mohammedis,) quæ ex quâdam vanitate à ſeinvicem addiſcunt, vocem modulando ad Tamburam quâ in amicorum Viſitationibus & Epulis ludunt. Non habent Libros

aut

aut Literaturam; adeò ut in tam profundâ ignorantiâ viventes facilè ad quidvis credendum inducantur. Ex cœcâ Traditione aliquantulùm credunt in Biblia & in Evangelium, & eorum aliqui in Alcoranum; aſſerentes hos tres Libros à cœlo veniſſe. Inter orandum convertunt faciem ad Orientem, non ad Auſtrum ut Turcæ. Quamprimùm ſummo mane orientis Solis radii in eorum tentoria projiciantur, omnes conſurgunt & conjunctis manibus Deum colunt: & hinc eſt quòd aliqui crediderint eos eſſe Idololatras colentes Solem ut primum Principium & Creatorem; quod de illis non eſt verum. Referunt & credunt varia Chriſti miracula nunquam in Evangelio memorata nec unquam Chriſtianis nota; viz. quòd Chriſtus primo nativitatis die aſſâ voce loquebatur, & quòd à mortuis ſuſcitabat aliquem qui obierat ante mille annos, idque ad liberandum à calumniâ & iniquâ cenſurâ matrem ſuam Sanctiſſimam, & ad probandum eam concepiſſe illum abſque contactu hominis, & per ſolam inſpirationem Dei. Illis licitum eſt repudiare uxores eum in finem ut fiant Superiores Nigrorum *Jezidæorum*, vel ut fiant Eremitæ; ſed propter nullam aliam cauſam. Uxores emunt, idque pro 200 Coronis, quod eſt ſtatum pro omnibus conditionibus & qualitatibus pretium, ſive ſint divites ſeu pauperes, formoſæ ſeu deformes: & uxoris pater accipit pecunias. Hoc autem eſt quia uxores ſolent deſpectui haberi & tractari ut vernæ. Sæpe in uxores ducunt Avunculi aut Materteræ filias; & hoc modo mutuam duarum Sororum elocationem inſtituunt ſine ullo pretio ex utrâque parte, quod inter orientales Chriſtianos illicitum. Si aliqua nupta in adulterio capta eſt, vel Pater vel Frater eam trucidat, & Mœchus luit pretium trium uxorum, ſc. 600 Coronarum; vel aliàs eum trucidant, ſi non vult vel ex paupertate non poteſt dictum pretium ſolvere. Vel ſi conſanguinei eum non trucidant, Turcarum Magiſtratus mulctam imponit: at ſi ambo trucidantur, nihil ampliùs poteſt fieri. Omnes viri ingredientes domum ubi aliqua fœmina trucidata fuit, per modum approbationis, gladium vel cultrum ſuum in cadaver adigere ſolent. Vinum bibere affectant ad exceſſum: & ex naturali illâ inclinatione evadunt ebrii, non obſtante Turcarum prohibitione. Sæpenumero Vinum dignantur venerabili nomine *Sanguinis Jeſu Chriſti*: & quando inter convivandum aliquis alteri offert poculum vini, id facit his verbis, *Accipe Calicem ſanguinis Jeſu Chriſti*: Ille cui propinatur, quamvis gradu ſuperior, oſculatur manum propinantis; & omnes qui ibi adſunt ſurgentes, decuſſatis ſuper pectora manibus humiliter.

humiliter ſe flectunt donec biberit: & deinde poſteà quiſque locum ſuum capeſſit. Hæ cæremoniæ quas ſæpiùs vidi, cùm aliis quibuſdam conſuetudinibus Chriſtianorum, inducunt me credere eas fuiſſe derivatas ab Arrianis aliiſve Hæreticis, & proceſſu temporis in hanc formam mutatas; vel aliàs habuerint eas ex illâ unione quam cùm aliis Hæreticis contraxerint in ſuî defenſionem contra Turcas inimicos ſuos. Poculum ori admovent ambabus manibus: & aliter feciſſe, indecorum eſſe judicatur. In Nigrorum Salutationibus, alter alterius manicam oſculatur: eæ autem Alborum ſunt ad morem regionis. Si ſibi obviam fiünt *Albus* & *Niger*, iſte ſolus accipit oſculum ſuper Habitum ſuum. Omnia nigri Habitûs fruſtula ſeu panniculos tanquam tot ſacras Reliquias conſervant: &, ſi tale quid in terram ceciderit, accipientes illud oſculantur, ſuper Capita ſua ponentes, & deinde tutò reponentes; donec tandem proceſſu temporis coacervaverint vaſtas quantitates talium nigrorum panniculorum, quibus Culcitras & Pulvinos implent loco lanæ: & hinc naſcuntur multi pediculi & reptilia alia. Solennè eorum juramentum eſt, *Per virtutem Habitûs nigri*; &, *Per caput eorum qui habent honorem eundem induendi*. Et quamvis talis Habitus niger formâ non differat ab aliis, ejus tamen partes vocantur nominibus dignioribus; uti pro *Tulbend*, dicitur *Mitra*; pro *Veſtimento*, dicitur *Humerale*, &c. Aſſerunt iſtam venerationem quam nigro Habitui tribuunt, eſſe quia refert eum τȣ *Jezîd* ſeu *Jeſu Chriſti*, quem plerique eorum credunt eandem perſonam differentibus nominibus vocatam. Si quis cupit fieri Jezidæus niger, aliquot diebus in anteceſſum tenetur famulari Superiori: quo facto, exuit veſtes ſuas omnes excepto panniculo ad tegendum pudenda: & hoc modo ſe habentem, alii duo aures ejus apprehendendo, deducunt ad Superiorem, qui nigram Tunicam ei offert his verbis, *Ingredere in Ignem, & ſcito te in futurum eſſe Diſcipulum Jezîdi: & in illo ſtatu propter amorem Dei, à reliquo humano genere perpeſſurus es multas injurias, dedecora, & perſecutiones: iſte enim Habitus te exoſum reddet omnibus nationibus, Divinæ autem Majeſtati gratiſſimum.* Deinde dictam Tunicam induit, dum omnes qui adſunt pro eo orant. His factis, dictus Superior eum ambabus ulnis amplectitur, & ejus manicam oſculatur, quod idem faciunt omnes *Nigri* qui adſunt, quibus etiam ille reddit ſimilia; non autem *Albis*, qui ſunt tantùm Seculares. Et ab illo tempore incipiunt eum compellare *Cutchac* ſeu *Clercum* ſive *Diſcipulum*. Et tunc tandem ille parat convivium pro omnibus tam amicis

quàm

quàm peregrinis. *Nigris* permittitur de quovis animali edere: ſed eis non eſt licitum illud mactare, quippe quod ab aliis qui non gerunt Habitum, faciendum eſt. Plerique adeò ſcrupuloſi ſunt, ut inter ambulandum maximè caveant à calcando ſub pedibus quamvis Formicam aliudve Inſectum; nec Pediculos ſuos necant, ſed potiùs abjiciunt; unde pediculoſi evadunt. Quando taxantur de nimiâ miſeratione erga animalia, præſertim eà quæ parantur pro uſu & nutrimento hominum, regerunt, *An tu libenter ab humano genere eodem modo tractaberis ſi eſſes in loco eorum? Quis enim novit an non eorum Anima aliquando animaverit* [ſeu *informaverit*] *aliquam Creaturam humanam? & præterea poterit eſſe ut in die Judicii à Deo implorent vindictam pro ſuo ſanguine quem tu gratis effudiſti pro tuâ voluptate.* Si in conſortio aliquis habet cum alio rixam, ille qui fecerit injuriam alteri, tenetur veniam petere ſequente formâ; viz. Surgit, & ambabus manibus vultum tegit, & decuſſatis cruribus ſe humiliter inflectit coram Supremo eorum qui tunc adſunt, confitendo culpam ſuam: quo facto, dictus Supremus Admonitionem ei impertit, ſuper eum precando, & mittit eum ad adverſarium amplectendum, & ad oſculandum manus omnium *Nigrorum Jezidæorum* qui tunc adſunt. Si adhùc plus rixæ ſuperſit, adit domum Superioris, qui eaſdem cæremonias rurſus præſtat: & præterea jubet reum per modum Sacrificii dare Ovem & Dolium Vini. Adeò ut omnia iſta pœnitentialia cum humilitate & ſolennitate præſtita, plerumque deſinant in profundâ Ebrietate. Eorum Habitationes ſunt nigra Tentoria ex pilis caprinis circumſepta arundinibus aut ſpinis. Horum Tentoriorum forma eſt vel oblonga vel quadrata, differenter ab eis Turcomanorum, quæ ſunt rotunda. Unà cum Gregibus migrant à planitiebus ad montes ſecundùm anni tempeſtates Æſtatis aut Hyemis. Caſtrametantur formâ circulari, in medio relinquendo locum pro Gregibus ut ſint à furibus & feris ſecuræ. Suos mortuos ſicut Canes ſine cæremoniis ſepeliunt; niſi quòd ditiores fortè ſepeliantur in aliquo Peregrinationum ſuarum loco, eis accinentibus ad Tambûram aliquot Cantica in laudem Jeſu Chriſti & Mariæ Virginis aut Jezîdi aut Moſis, meliore more quàm Turcæ qui inconditâ voce ululant ſicut beſtiæ. Non eſt licitum lamentari mortem *Jezidæi nigri*, utpote qui certò ad Paradiſum iverit: omnes enim lacrymæ & luctus culpantur; adeò ut cogantur mentiri gaudium, & convivari & canere & ſaltare, dum intus lugeant. Hujus populi numerus in Turcarum & Perſarum dominiis, eſt ſaltem 200 000,

qui omnes utuntur eiſdem ritibus, & in ſtrictâ amicitiâ inter ſe invicem vivunt. Pro Armis utuntur Arcubus & Gladiis curvis & Fundis, quæ omnia (præſertim Fundam) tractant dexteritate planè incredibili. Capucinorum Miſſionarii iſtorum converſationem frequentando & per montes cum illis commigrando, didicerunt eorum linguam, & in Catechiſmo inſtruxerunt atque baptizarunt duos eorum Superiores *Petrum* & *Paulum*, cum 13 aliis: & ulteriorem feciſſent progreſſum, ſi mali homines non impediviſſent tam bona opera. Iſtis Capucinis Jezidæi promittebant ſe pro natâ occaſione poſſe in campum Martium adducere 30.000 milites pro Rege Galliæ, quem vocabant *Regem cordium ſuorum*; pro quo etiam Preces publicas ad Deum fundebant, & Saltationes cum Hiſpanicâ gravitate ſat elegantes habuerunt, unà cum Cadentiâ inſtrumentorum muſicorum, ſc. *les Fluits*, *les Guittars*, & *les Timbrels* ſeu *Tabers*, ſcil. *Biſcay drums*.

Druzæi nullos habent Sacerdotes. Sunt gens bellicoſa, formidabiles Turcis, quos odio habent: amant autem ſympatriotas ſuos Maronitas. Proni ſunt ad Chriſtianitatem amplectendum. Inceſtum committunt patres cum filiabus, &c. Jezidæos odio habent eoſque occidere affectant, quamvis eâdem linguâ utantur cum *Jezidæis*, & ambo vocentur *Curdi*. Præcipua differentia eſt in Religione & Habitu: nam Curdi incedunt veſtiti ut ruſtici Turcarum. Sic ille. Cum his conferantur ea quæ ſuprà p. 491 de *Durziorum* Religione & Ritibus retuli ex ore alicujus Syro-Arabis Ladikienſis, quæ differunt ab his quæ habet D. Chinon; qui dicit eos ſe vocare Francorum fratres, qui in Palæſtinam venerunt ſub præſidio *Domini de Dreux* tempore *Godofredi Bullionenſis*. Reverendiſſ. & Doctiſſ. *D. D*[r] *Marſh* Archiep. Dubl. poſſidet de *Durziorum* origine Librum Arabicum MS quem nondum vidi; qui fortè idem ſit cum eo quem mox memoraturus ſum. Nam *Pere Eugene Roger* edidit Itinerarium Gallicum cum Figuris, 1646, 4to, ubi p. 294 narrat hiſtoriam ultimi Principis *Durziorum Emîr Fachreddîn Ibn Maan*, Turcis dicti *Manogly*, qui huic Autori in Syriâ monſtravit Arabicum Librum Genealogiæ ſuæ deductæ à dicto *Godofrido Bul.* In iſto Libro relatum eſt, aliquem ex iſtius Principis Majoribus ortum & è Terrâ Sanctâ expulſum, ſe recepiſſe in Arabiam, ubi Saracenos deprædando victum quæſivit; donec tandem cum ſuis Sedem capeſſeret in Galilæâ ſuperiori juxta Jordanem haud procul à monte Libano, in Territorio ab Arabibus dicta بلاد دروزي *Blad Durûzi*, i.e. *regio Duruziorum*. Et à Turcarum Sultanis permiſſum eſt *eis* quietè vi-

vere,

vere, modò (ut Arabes) Tributum ſolverent. Cùm autem iſti (ut ſuprà notavimus) apud Herodotum memorentur, eorum origo altiùs petenda eſt, & remotiori antiquitati referenda.

Chamſi ſeu *Solares* ſunt omnium Sectarum numero pauciſſimi: circa Meſopotamiam fortè ſint 10 000. Non habent Sacerdotes, ſed in Specubus ſuam Religionem adeò clam exercent, ut nemo unquam eorum cultum videre potuit; nec eorum converſi unquam eundem revelârunt, propter metum ſuorum. Turcæ eos coëgerunt ad amplectendum aliquam Sectam eorum qui ſub Turcarum Imperio degunt: ideóque adjunxerunt ſe Jacobitis Syriæ, eâdem cum eis formâ baptizantes liberos & ſepeliendo mortuos: ſed clam ſuos exercent Ritus, quod Turcæ non permiſerant ſi Turciſmum amplexi fuerant. Credunt Cœlum & Gehennam & diem Judicii, & Chriſtum pro nobis crucifixum fuiſſe: ſed nulla Sabbata & nullas Eccleſias habent. Uſuram abominantur, & eo nomine odio habent Judæos: &, ſi emunt Equum aut alia bona à Judæo aut Mohammedano, cogunt eum jurare ea non lucrata fuiſſe per uſuram: & præterea omnia lavant. In unanimitate vivunt, & valdè humani & hoſpitabiles ſunt, atque bellicoſi, Sclopetas tractantes optimè, quod ſedendo faciunt.

Quoad ſuperiora nomina, Tavernieri *Senoiet-hotius*, eſt mera corruptela pro altero apud Pere Chinon *Seaoushons*, quod Perſicè reſcribendum سياوشان *Siâoushân*, i. e. *Fratres*, ſc. *Fratrum* tertius eodem modo concipiendus. *Eſtemegoon* vulgari ſono Perſicè videtur eſſe ستمگان *Stemaghân* ſeu استمگان *Iſtemaghân*, i. e. *vim paſſi*: ſc. compulſi & vi concluſi in loco, q. d. incarcerati. Eo itaque nomine videtur intelligi *vim paſſorum* locus: nam voces Perſicæ incipientes à Vocali *Keſre*, pro ſcribentium libitu admittunt proſtheſin literæ *Eliph*, ut شكم *Shikèm* vel اشكم *Iſhkèm*, cum multis aliis. Apud Pere Chinon, *Dodon* erratum eſt pro دودو *Dòdou*. *Coutshac* eſt Perſicè كوچك *Coutchâc*, i. e. *parvus*, ſc. *Minor* frater in eorum religione. *Chamſi* ſeu *Solares* Arabicè ſunt شمسي *Shémſi* vel *Shámſi*. Et خمسه قديم *Cámſe Kadîm* Arabicè eſt *Pentas antiqua*. Et *Geſhim Kadîm* Perſicè eſt pro جشن قديم *Gjeſhn Kadîm*, i. e. *Feſtum antiquum*. Et *Meſegom* fortè ſit Perſicè pro ميزدگان *Mîſedeghân*, i. e. *Epulæ*: cùm *â* vulgò ſonet ut *oo*. Nam minùs accuratis auribus talia accipere ſolent viatores

Europæi

Europæi rarò in hiſce linguis ſatis verſati, vel plerumque colloquentes per Interpretes, qui aliàs ſunt homines ignari cum vulgo loquentes & pronuntiantes, & colloquentium mentem haud ſemper ſat accuratè aſſequentes.

Anno ab Inthronizatione *Yezdegerd* 1043, Chriſti 1633, veterum Perſarum quidam in Indiâ Sacerdos dictus *Hurmuz-yâr* cognomento *Sungjâna*, in Libri *Sad-der* à ſe deſcripti calce, peracto opere, hoc ſequens adjecit *Epiphonema* ſuum, quod & ego etiam nunc meum eſſe volo,

نوشته بماند سیاه بر سفید *Nigrum ſuper albo ſcriptum manebit:*
نویسنده را نیست فردا امید *Scriptori verò cras nulla ſpes erit.*
نوشته من ندانم تا که خواند *Scriptum ego neſcio quis ſit lecturus:*
اگر میرم به بیشک این بماند *At etiamſi moriar, hoc indubitanter manebit.*

تم تم تم تم تم تم تم
تم تم تم تم تم تم
تم تم تم تم تم
تم تم تم تم
تم تم تم
تم تم
تم

00042488

Digitized with financial assistance from the
Government of Maharashtra
on 23 January, 2019